MUHAMMED HÜSEYİN (R.A.)

KUR'AN-I KERİMDEKİ NÜZUL SIRASINA GÖRE

EL ESMAU'L HUSNA

7

"İMANIN İLK ŞARTI ALLAH'A İMANDIR VE İNSAN TANIMADIĞI BİR ALLAH'A İMAN EDEMEZ"

1.BASKI

Sorumlu: Serhat KAN
Editör: Şiyar ADIYAMAN
Düzenleme: Hasan ERGÜN
Basım Tarihi: 2019

ISBN: 978-605-68078-9-3

Diyar Yayıncılık

DİYAR TV ve ERDEMLİ İNSAN YETİŞTİRME DERNEĞİ
İLETİŞİM

Beyazıt Mahallesi Çankırı Bulvarı No 226/B

Akyurt / ANKARA

Tel: 0850 304 12 86 - 0312 336 70 48

Web: www.diyartv.com.tr - www.erdemliinsan.org.tr

KUR'AN-I KERİMDEKİ NÜZUL SIRASINA GÖRE

EL ESMAU'L HUSNA

EL ESMAU'L HUSNA'YA GİRİŞ 1			EL ESMAU'L HUSNA'YA GİRİŞ 2			EL ESMAU'L HUSNA'YA GİRİŞ 3	
اللهُ	ALLAH LAFZI	Bütün isimleri ihtiva eden Allah'ın zat ismi	الأكرمُ	EL EKREM	Zatında kerim olan, kullarını kerim kılan		1.CİLT
الربُّ	ER RABB	Her şeye yaratılışının gayesine göre muamele eden	الإلهُ	EL İLAH	Mabud, sevilen ve âbd olunmaya layık tek zat		
الرحمٰنُ	ER RAHMÂN	Rahmeti her şeyi ve herkesi kuşatan	الوكيلُ	EL VEKİL	Güvenilmeye layık, güveni boşa çıkarmayan		
الرحيمُ	ER RAHÎM	Sıfatları ve isimlerinde her zaman rahmeti tecelli eden	الغفورُ	EL ĞAFÛR	Her türlü günahı mağfiret eden		
المالكُ	EL MÂLİK	Mülkünün maliki (sahibi)	الأعلىٰ	EL E'LÂ	Yüceliği anlaşılamayacak kadar yüce olan		
الخبيرُ	EL HABÎR	Her şey ve herkesten haberdar olan	الفعّالُ	EL FÂÂL	Her anda hükmünü icra eden		2.CİLT
الملكُ	EL MELİK	Mülkündeki herkesi ve her şeyi idare eden	المحيطُ	EL MUHÎT	Bütün varlığı ihata eden, kuşatan		
الأحدُ	EL EHAD	Zatında tek olan	البصيرُ	EL BASÎR	Gizli, açık her şeyi gören		
الصمدُ	ES SAMED	Kendisinden bir şey artıp eksilmeyen ve herkesin muhtaç olduğu zat	العليمُ	EL ALÎM	Her şeyi ve herkesi bilen		
العزيزُ	EL AZÎZ	Bütün şerefin ve kudretin kendisine ait olduğu zat	الحكيمُ	EL HAKÎM	Her işinde hikmet ve hayır olan		
الحميدُ	EL HAMÎD	Bütün hamdlerin (övgülerin) kendisine ait olduğu tek zat	القادرُ	EL KÂDİR	Her şeye kudreti yeten		
الودودُ	EL VEDÛD	Aşkın ve muhabbetin kendisinden tecelli ettiği tek zat. (Seven, sevilen)					
الرقيبُ	ER RAKÎB	Yarattıklarını gözeten, koruyan	الخالقُ	EL HÂLIK	Yaratan, tek yaratıcı		3.CİLT
الخلاقُ	EL HALLÂK	Yarattığını yeni bir yaratılışla tekrar yaratan	الغنيُّ	EL ĞANİYY	Zengin, kerim ve her şeyin kendisine muhtaç olduğu zat		
النصيرُ	EN NASÎR	Hayırda kuluna yardım eden, kulundan yana olan	الشكورُ	EŞ ŞEKÛR	Şükrün karşılığını veren		
القديرُ	EL KADÎR	Kudretiyle her şeyi hükmü altında tutan	الحليمُ	EL HALÎM	Hilm sahibi, yumuşak muamele eden		
ذو الجلال والإكرام	ZUL CELÂLİ VEL İKRÂM	Celal ve ikram sahibi	الحفيُّ	EL HAFİYY	Gizli olan, gizliyi bilen ve gizli lütuflarda bulunan		
الفاطرُ	EL FÂTIR	Gökleri, yeri ve her şeyi yoktan yaratan	الخيرُ	EL HAYR	Zatıyla ve sıfatlarıyla hayr olan		
الغفارُ	EL ĞAFFÂR	Tekrar tekrar işlenen günahları mağfiret eden	الملكُ	EL MELÎK	Bütün mahlukatın tek hükümdarı		4.CİLT
الحيُّ	EL HAYY	Diri ve her şeyin kendisiyle diri olduğu zat. (Dirilten)	الوهّابُ	EL VEHHÂB	Karşılıksız veren, hibe eden		
القيومُ	EL KAYYÛM	Varlığı varlıkta tutan Zat	الواجدُ	EL VÂHİD	Sıfatlarında, isimlerinde tek olan		
الحقُّ	EL HAKK	Gerçek varlığa sahip olan tek zat	القهّارُ	EL KAHHÂR	Kahr eden, nefsi temizleyen, uyaran, ikaz eden		
العظيمُ	EL AZÎM	Âzamet ve büyüklük sahibi tek zat	المنتقمُ	EL MUNTAKİM	Zalimlere hak ettiği muameleyi yapan		
الكريمُ	EL KERÎM	Bütün ikramları yapan tek zat	الكبيرُ	EL KEBÎR	Zatı ve sıfatları anlaşılmayacak kadar yüce, ekber olan		
السميعُ	ES SEMÎ'	Her şeyi ve herkesi işiten tek zat	المتعالُ	EL MUTEÂL	Yüce olan ve yücelten		
المقتدرُ	EL MUKTEDİR	Dilediğini yaratan, dilediğini yok eden, dilediği gibi yapan	القائمُ	EL KÂİM	İşleri tedbir edip ayakta tutan		
الشهيدُ	EŞ ŞEHÎD	Herkese ve her şeye şahit olan ve şahit kılan	الغالبُ	EL ĞÂLİB	Her şeye galip olan ve galibiyet veren		5.CİLT
البرُّ	EL BERR	İyilik yapan ve iyilik yaptıran, iyiliğe davet eden	الحفيظُ	EL HAFÎZ	Koruyan, gözeten, muhafaza eden		
اللطيفُ	EL LATÎF	Her şeye nuruyla tecelli eden lütufta bulunan	القاهرُ	EL KÂHİR	Hükmünden dışarı çıkma imkânı olmayan		
الواردُ	EL VÂRİS	Her şeyin sadece kendisine ait olduğu zat	الفالقُ	EL FÂLİK	Yarıp ortaya çıkaran		
القريبُ	EL KARÎB	Her şeye ve herkese kendisinden daha yakın olan	البديعُ	EL BEDÎ'	Eşsiz ve benzersiz yaratan		
المجيبُ	EL MUCÎB	Yakın olan, duaya, davete icabet eden	الحكمُ	EL HAKEM	Hüküm veren, hükmeden		
القويُّ	EL KAVİYY	Güçlü, kuvvetli, kudretli	الصادقُ	ES SÂDIK	Vadinde sadık olan, vadini yerine getiren		
المجيدُ	EL MECÎD	Şerefli olan, Şereflendiren	الرؤفُ	ER RAÛF	Şefkatle ve rahmetle muamele eden		
المستعانُ	EL MUSTEÂN	Sevildiği için istenilen ve kendisinden istenen zat	الكفيلُ	EL KEFÎL	Vadettiği her şeye kefil olan		
العليُّ	EL ÂLİYY	Yüceliğe sahip tek zat	المتينُ	EL METÎN	Karşı gelinemiyen Zat		6.CİLT
الفتاحُ	EL FETTÂH	Açan, fetih ihsan eden, perdeleri açan	الهاديُ	EL HÂDÎ	Hidayete erdiren, hidayet yolu gösteren		
الكافي	EL KÂFÎ	Her şeye ve herkese yeten, kâfi olan	العفوُّ	EL AFUVV	Af dileyenleri af eden		
الرافعُ	ER RÂFİ'	Ref eden, yükselten	التوّابُ	ET TEVVÂB	Tevbeleri, kendisine dönenlerin dönüşünü kabul eden		
المحيي	EL MUHYÎ	Dirilten ve diri tutan	الواسعُ	EL VÂSİ'	İlmi ve rahmeti her şeyi kuşatan		
الوليُّ	EL VELİYY	Dost, yakın sevgili	الشاكرُ	EŞ ŞÂKİR	Şükredilmeye layık hakiki zat		
المولى	EL MEVLÂ	Sahip, yardım eden dost	الأوّلُ	EL EVVEL	Başlangıcı olmayan		
الرزاقُ	ER REZZÂK	Maddi ve manevi rızık veren					
الآخرُ	EL AHİR	Sonu olmayan	المؤمنُ	EL MU'MİN	Emin olunan, iman veren, güvenilen		7.CİLT
الظاهرُ	EZ ZÂHİR	Zatıyla ve sıfatlarıtla zuhur eden	المهيمنُ	EL MUHEYMİN	Bütün varlığın kontrolünde olduğu zat		
الباطنُ	EL BÂTIN	Zuhurunun şiddetinden dolayı gizli olan	الجبّارُ	EL CEBBÂR	Dilediğini zorla yaptıran		
المبينُ	EL MUBÎN	Apaçık gerçek olan ,Zuhur eden	المتكبّرُ	EL MUTEKEBBİR	Azamet ve kibriyasını izhar eden		
النورُ	EN NÛR	Bütün varlığın, nurundan tecelli ettiği zat	البارئُ	EL BÂRİ'	Her şeyi birbirine uygun yaratan		
الجامعُ	EL CÂMİ'	Toplayan ve bir araya getiren	المصوّرُ	EL MUSAVVİR	Tasvir eden, suret veren		
القدّوسُ	EL KUDDÛS	Her türlü eksiklikten münezzeh olan tek zat	المقيتُ	EL MUKÎT	Her şeye karşılığını veren		
السلامُ	ES SELÂM	Selamet veren, selam yurdu olan cennete davet eden	الحسيبُ	EL HASÎB	Her şeyi bir hesapla yapan		
SUBHÂNALLÂHİ AMMÂ YUŞRİKÛN			AYETLERLE VE ESMAU'L HUSNAYLA DUA				

El Esmau'l Husna listesindeki her bir isim, genel kullanım itibariyle okunduğu gibi yazıldığı için transkribe etmeye (Arapça'dan Türkçe'ye harf çevirisine) gerek duyulmamış, herkesin anlayabileceği şekilde Latin alfabesine çevrilmiştir.

İÇİNDEKİLER

Önsöz **3**

Takdim **5**

Teşekkür **7**

El Ahir **9**

Ez Zahir ve El Batın **27**

El Mubin **49**

En Nur **79**

El Cami' **101**

El Kuddus **131**

Es Selam **155**

El Mu'min **201**

El Muheymin **253**

El Cebbar **289**

El Mutekebbir **319**

El Bari' **359**

El Musavvir **379**

El Mukit **403**

El Hasib **423**

Subhânallâhi Ammâ Yuşrikûn **455**

Ayetlerle ve Esmau'l Husnayla Dua **503**

Önsöz

Hamd âlemlerin Rabbi olan, Ehad olan, Samed olan, Aziz olan, Rahman ve Rahim olan Allah içindir. O subhandır ve bütün noksanlıklardan münezzehtir.

Sâlat ve selam; Allah'ın nebisine, resulüne, fahri kâinat Muhammed Mustafa (s.a.v.) efendimize, onun ehlibeytine ve eshâbına olsun.

İnsanın yaratılış gayesi Allah'a halife olmak, Hz. İnsan olmaktır. Bunun olabilmesi için de insanın önce kendindeki hazineyi keşfetmesi gerekmektedir. Bu hazine insan yaratılırken Allah'ın ona bahşettiği Esma-ı ilahiyedir.

< Alleme âdemel esmâe kullehâ >

"Biz Ademe(insana) bütün isimleri(Esma'ul husnayı) talim ettik"

(Bakara /31)

İnsan; kıymetini, şerefini, değerini işte bu Esma-ı ilahiyeden; yani Esmau'l husnadan alır. Esmau'l husna bizim Hz. İnsan olmamız için öğrenmemiz gereken, anlamamız ve talim etmemiz gereken ve dahi hayatımızın her anında üzerimizde göstermemiz gereken rabbimizin bize kendinden ikram ettiği en kıymetli hazinemizdir.

İşte bu hazinemizin kıymetini daha iyi anlayabilmek adına yıllarca süren çekimler sonucunda El Esmau'l Husna sohbetlerimizi tamamlamış bulunmaktayız. Bu sohbetlerin temel özelliği rabbimize aşkla, muhabbetle, havf ve edep ile yönelip gönlümüzü rabbimizin huzurunda tutarak onun sonsuz, sınırsız, hadsiz ve hudutsuz olan ilim deryasından, aşk pınarından kana kana içmektir.

Videolu sohbetler halinde hazırlanan bu derslerin kitap haline getirilmesinde emeği geçen başta Diyar TV Genel müdürü Serhat KAN'a, Diyar TV Bingöl koordinatörü Hasan ERGÜN'e, Trabzon'da bulunan kardeşimiz Av. Nurdoğan BARIŞ'a, ayrıca Yavuz TOPRAK ve Şiyar ADIYAMAN'a teşekkür edip, Allah'ın iki cihanda da emeklerinin karşılığını vermesini rabbimizden niyaz ederiz.

Takdim

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Allah'ı tanımadan, Allah'a iman etmek mümkün değildir. Onun için Allah kendini Kur'an'da nasıl tanıtmışsa, hangi isimleriyle, esmasıyla tanıtmışsa Allah'ı öyle tanımamız gerekiyor. Eğer öyle tanımazsak Allah'ı tanımış olmayız. Allah'ı kendi kendimize hayal etmiş oluruz ki Allah hayale sığmaz. Allah'ı mutlaka isimlerinden, El Esmau'l Husna'sından tanımak gerekiyor. Allah'ı tanıdıkça Allah'ı seveceğiz. Onu sevdikçe O'na teslim olacağız, O'na karşı ihlaslı ve samimi olacağız.

Din üç bölümden meydana gelir; İman, İslam ve İhsan.

Önce insanın Allah'a iman etmesi lazım; yani Allah'ı her şeyden çok sevmesi lazım. Sevebilmesi için de Allah'ı tanıması lazım. İkincisi Allah'a teslim olması lazım, İslam olması lazım; yani imanının kendisini harekete geçirip ona Allah'ın emirlerini yaptırması, işlettirmesi lazım. O zaman insan İslam dairesinin içine girmiş olur, Allah'a teslim olmuş olur, Allah'ın emrine teslim olmuş olur. Üçüncüsü ihsan sahibi olması lazım; yani ihlaslı olması lazım. Allah'ı görüyormuşçasına ona âbd olması lazım. Bütün bunların hepsi de Allah'ı tanımaya bağlıdır. Kul, Allah'ı tanıdığı kadar sever.

Kâinattaki bütün bilgiler, bütün ilimler hepsi Allah'ın esmasını tanıtıyor. O ilim her ne olursa olsun.

Onun için herhangi biri, bir konuda ilim sahibi olduğunda, bir konuda âlim olduğunda Allah'ın bir esmasını tanımış olur, o esmada âlim olmuş olur; ama o ilmi Allah ile beraber değilse ve o ilmin ucu boşta kalıyorsa, o ilim hakiki ilim olmaz. Bu yüzden bir ilmi öğrenirken onu mutlaka Allah'a bağlamamız lazım.

Söylememiz gereken şey "Mülkün sahibi Allah'tır, bunu yaratan Allah'tır, buna bu şekilde hükmeden Allah'tır, buna suret veren Allah'tır, Allah'ın yarattığı her neyse Allah'ın onun üzerinde bir muradı vardır, Allah onu hak ile yaratmıştır ve yerde gökte her ne varsa hepsi Allah'ı hamd ile tesbih eder."

Eğer biz bütün mahlûkata böyle bakarsak, Allah'da bize kainattaki esmasını okutur ve öğretir.

" Allah bizi kendini tanıttığı kullarından eylesin "

Teşekkür

Adil TURAN
Ahmet Haydar KAN
Ali GÜMÜŞ
Ali ÜNAL
Ali YAKUT
Ayşen ÖZCE
Barış YAĞDI
Bayram BİLECEN
Bilal PALTA
Darul Hakan
Eda TURAN
Elmas GÜMÜŞ
Emine PALTA
Ender BOZOK
Fahad Khaled Husain
Gökhan ÇİFTÇİ
Gülbahar AKDEMİR
Hasan ALACABEY
Hızır AKKAYA
Hüseyin AKKAYA
İbrahim PALTA
İbrahim YAPRAK
Mazlum YAVUZ
Mehmet Arif ÖZCE
Mehmet ÖZ
Muhammed El Ali
Muhammed KAN
M.Zahit ERDOĞAN
Murat KORKMAZ
Nilay TURAN
Nilüfer TURAN
Nurdoğan BARIŞ
Recep YILDIZ
Remzi KUM
Remzi ŞENOL
Ronayi İSLAMOĞLU
Sabri ELALDI
Sedat TEKİN
Sinan SEVİM
Şadiye AKDENİZ
Şevval PALTA
Tarık ŞAHİN
Veysel ERSOY
Veysel ÖZCE
Yasemin SEVİM
Yavuz TOPRAK
Yusuf PALTA
Zelal PALTA

Emeklerinden ve katkılarından dolayı
Kardeşlerimize teşekkür ederiz.

EL AHİR

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber Allah'ın El Esmau'l Husna'sını, güzel isimlerini nüzul sırasına göre anlamaya ve rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi tanımaya çalışıyorduk. Bununla beraber Allah'ın yeryüzündeki halifesini, Hz. İnsanı; yani kendimizi tanımaya ve kim olduğumuzu bilmeye çalışıyorduk.

Allah nasip etti, El Esmau'l Husna sohbetlerimizin 6 cildini de tamamladık; yani şimdiye kadar toplamda Allah'ın 83 ismini Kur'an-ı Kerim'de geçtiği haliyle ayetlerle beraber anlamış olduk hamdolsun.

El Esmau'l Husna sohbetlerimizi 1. Ciltten 7. Cilde kadar okuyan her bir kardeşimiz, şayet sohbetleri; gönüllerini açarak okumuşlarsa sohbetlerimizin son cildini de bitirdikten sonra kendi zanlarında ilah olarak hayal ettikleri putlarından bu vesileyle arınacak, dolayısıyla El Esmau'l Husna'nın sadece kendisine ait olduğu, âlemlerin rabbi olan Allah'ı, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz ile cümle enbiya, mürsel ve evliyanın tanıdığı gibi tanımış, iman ettiği gibi de iman etmiş olacaklar inşallah.

Böylelikle kardeşlerimiz **"nereye dönerseniz dönün Allah'ın vechi ordadır"**[1] ayetinin hikmetine nail olacak, bunun sonucunda ise Allah'ın her tarafı nasıl ihata ettiğinin idrakına varacaklar; yani hakikate erecekler inşallah.

[1] Bakara /115

EL AHİR

Daha önceki cildimizde en son El Evvel ismini hep beraber anlamaya çalışmıştık. Bu sohbetimizde ise Allah'ın El Âhir ismini anlamaya çalışacağız inşallah.

Allah'ın Âhir ismini Evvel ismiyle birlikte anlamaya çalışalım; çünkü iki ismi beraber anlamak gerekir. Allah evveldir, ahirdir.

İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn: "Allah'tan geldik ve Allah'a dönüyoruz (dönüşümüz Allah'adır)." Kul hayata bakarken Allah'a döndüğünü bilmelidir; çünkü kul her gün dünyadan ahirete doğru bir adım atarak ahirete yaklaşır, böylelikle bir adım da dünyadan uzaklaşır ve Allah'a gider. Bu herkes için böyledir.

İsterseniz sohbetimize Allah'ın El Âhir ismiyle ilgili ayetleri anlamaya çalışarak başlayalım. Öyle ki rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi tanımış, anlamış olalım inşallah.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Ellezîne izâ esâbethum musîbet: "O kimseler ki kendilerine bir musibet isabet ettiğinde." **Kâlû innâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn:**[2] "Derler ki: Biz, Allah'tan geldik ve yine Allah'a döneceğiz." Bu yüzden böyleleri dünyaya ait derdi, sorunu, sıkıntıyı, musibeti gözlerinde büyütüp bu sıkıntılar altında ezilmez, aksine sıkıntılar karşısında büyük dururlar; çünkü gözlerini, gönüllerini rablerinden ayırmaz ve "nasıl olsa rabbime gidiyorum, kıyamet kopsa ne olacak" derler.

İnne ilâ rabbiker ruc'a:[3] "Muhakkak ki rücu (dönüş) rabbinedir." Yani herkes istese de istemese de rabbine dönecek.

[2] Bakara /156
[3] Alak /8

Ve tekattaû emrehum beynehum: "İnsanlar işlerini (dinlerini) aralarında parça parça ettiler." **Kullun ileynâ râciûn:**[4] "Hepsi de bize dönecek." Hep beraber Allah'ın emrine, ipine sarılmaları gerekirken her biri dinin sadece bir tarafını tuttu, böylelikle işlerini parça parça etti. Allah da "hepsi mutlaka huzuruma gelecek" buyurdu.

Allâhu yebdeul halk: "Allah yaratmayı ilkin yapandır (ilk olarak yaratandır)." **Summe yuîduhu:** "Sonra onu tekrar edendir." **Summe ileyhi turceûn:**[5] "Sonra ona (Allah'a) döndürülüp götürüleceksiniz."

Keyfe tekfurûne billâh: "Allah'ı nasıl inkâr edersiniz (Allah'a karşı nasıl nankörlük yaparsınız)!" **Ve kuntum emvâten:** "Siz ölüydünüz." **Fe ahyâkum:** "(Allah) Sizi diriltti." **Summe yumîtukum summe yuhyîkum:** "Sonra sizi bir daha öldürür, sonra sizi bir daha diriltir." **Summe ileyhi turceûn:**[6] "Sonra dönüşünüz onadır (Allah'adır)." Dönüşünüz onadır, onun huzuruna gideceksiniz; yani sonunuz, ahiriniz Allah'tır.

Men amile sâlihan fe li nefsihî: "Kim salih bir amel işlerse o kendisi içindir." **Ve men esâe fe aleyhâ:** "Ve kim de bir kötülük yaparsa bu da onun aleyhinedir." **Summe ilâ rabbikum turceûn:**[7] "Sonra rabbinize döndürüleceksiniz." Rabbinize döndürülüp ona götürüleceksiniz.

Allah bu ayette bütün insanlara birden hitap ediyor. **İrciî:** "Dön!" Rabbine gel! **İlâ rabbiki râdiyeten mardiyyeh:**[8] "Rabbinden razı olmuş olarak (rabbini) razı etmiş olarak." Rabbine dön, rabbine gel! Eğer rabbine döner, onu razı etmeye çalışırsan o halde rabbine rücu eder; yani rabbine döner, vasıl olursun. Bu

[4] Enbiyâ /93
[5] Rûm /11
[6] Bakara /28
[7] Câsiye /15
[8] Fecr /28

yüzden vuslatın şartı; rabbini razı etmen ve rabbinden de razı olmandır. Eğer Allah'tan razı olursan onu razı edersin. Bunu yaptığında ise rabbine dönmüş, vasıl olmuş olursun.

Ve lâ tesubbûllezîne yed'ûne min dûnillâh: "Onların Allah'tan başka taptıkları şeylere sövmeyin." **Fe yesubbûllâhe adven bi gayri ilm:** "(Böyle yaparsanız) Sonra onlar da bilmeden (ilim sahibi olmadan) Allah'a söverler."

"Birileri bir şeye tapıyorsa onların taptığına sövmeyin; çünkü siz onların taptığına söverseniz onlar da bilmeden rabbinize söver. Onları küfre sokmayın! Kullarımı zor durumda bırakmayın, buna mecbur etmeyin" buyurdu Allah. Rahman ve rahim olan Allah, kendisinden başka bir şeye tapan kulunun hesabını yapıyor! Allah onlar hakkında **bi gayri ilm:** "Bir ilmi olmadan" yani bilmeden rablerine sövmesinler, buyurdu. Allah'ın bu rahmeti kendisinden başkasına tapanlar içindir. Bu yüzden Allah başka bir ayet-i kerimede **"Allah'a davet ederken en güzel söz neyse onu söyle, rabbinin yoluna hikmetle davet et"**[9] buyurmuştur.

Kezâlike zeyyennâ li kulli ummetin amelehum: "İşte her bir ümmete (kavme) amelleri böyle süslü gösterilmiştir." Amelleri onlara süslü görünüyor, bu yüzden yanlış yaptıklarını bilmiyor ve yaptıklarının doğru olduğunu zannediyorlar. Dolayısıyla onlara hakikati hikmetle öğretmek gerekir. En güzel söz Allah'ın sözüdür. O halde onları Allah'ın sözüyle, kelamıyla, hikmetle; yani Allah'ın muradını anlatarak davet etmemiz gerekir. **Summe ilâ rabbihim merciuhum:** "Sonra dönüş rabbinedir." Hepinizin dönüşü rabbinizedir. Onlar da rablerine gelirler. **Fe yunebbiuhum bimâ kânû ya'melûn:**[10] "Sonra (Allah) onlara neler yaptığını haber verecek." O doğru yaptığını zannedenler, amelleri kendilerine

[9] Nahl /125
[10] En'âm /108

süslü gösterilenler rablerine gelecek ve Allah hepsine ne yaptıklarını haber verecek.

Allah, bu ayette Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in davetini kimlerin kabul edeceğini beyan eder. **İnnemâ yestecîbullezîne yesmeûn:** "Ancak (Allah'ın ayetini) dinleyenler kabul eder." **Vel mevtâ yeb'asuhumullâh:** "Ölülere gelince onları Allah diriltir." Evet, ölüleri Allah diriltir. Allah'ın ayetlerini dinlemeyenler manevi olarak ölü, dinleyenler ise manevi olarak diridir. Allah, ayetlerini kimin dinleyip dinlemediğini bilir. Eğer biri Allah'ın ayetlerini dinlerse Allah mutlaka vahyini onun gönlüne indirir ve onu manevi olarak diriltir. **Summe ileyhi yurceûn:**[11] "Sonra dönüşünüz onadır (Allah'adır)."

Yâ eyyuhâllezîne âmenû aleykum enfusekum: "Ey iman edenler (iman ettiğini iddia edenler)! Kendinize dikkat edin." **Lâ yadurrukum men dalle izâhtedeytum:** "Siz hidayette olursanız delalette olanlar size zarar veremez." Hidayette olursanız delalettekilerin zararı size dokunmaz. **İlâllâhi merciukum cemîâ:** "Hepinizin dönüşü de Allah'adır." Hepinizin döneceği yer Allah'ın huzurudur. **Fe yunebbiukum bimâ kuntum ta'melûn:**[12] "Ve (o Allah) size yaptıklarınızı haber verecek."

Allah bu ayette mü'minleri anlatıyor. **Vellezîne yu'tûne mâ âtev ve kulûbuhum veciletun ennehum ilâ rabbihim râciûn:**[13] "Onlar rablerine döneceklerini bildikleri için (buna iman ettikleri için) her neyi yaparlarsa yapsınlar kalpleri titreyerek yaparlar."

Ve huvellezî yeteveffâkum bil leyl: "Sizi geceleyin vefat ettiren odur." Allah uyku için "vefat" kelimesini kullandı. Vefat, ruhun alınması demektir; yani siz uyurken ruhunuzu alırız, buyurdu Allah. **Ve ya'lemu mâ cerahtum bin nehâr:** "(Allah)

[11] En'âm /36
[12] Mâide /105
[13] Mu'minûn /60

Gündüz olduğunda sizin neler yaptığınızı bilendir." **Summe yeb'asukum fîhi:** "Sonra onda (gündüz vaktinde) sizi bir daha diriltir." **Li yukdâ ecelun musemmâ:** "Belli bir vakte kadar." Size takdir ettiği o ecel vakti gelinceye kadar sizi bir daha diriltir. **Summe ileyhi merciukum:** "Sonra dönüşünüz onadır." Dönüşünüz Allah'adır, rabbinizedir. **Summe yunebbiukum bimâ kuntum ta'melûn:**[14] "Sonra size yaptıklarınızı haber verecek."

Kul e gayrallâhi ebgî rabba: "(Onlara) De ki: Ben, Allah'tan başka rab mi arayayım?" **Ve huve rabbu kulli şey':** "O her şeyin rabbiyken (ben kendime başka bir rab mi arayayım)?" **Ve lâ teksibu kullu nefsin illâ aleyhâ:** "Her kim neyi kazanmışsa o kendisine aittir." Herkesin kazandığı sadece kendisine aittir. **Ve lâ teziru vâziratun vizra uhrâ:** "Hiç kimse başkasının yükünü (günahını) taşımaz (yüklenmez)." Herkes kendi yükünü, günahını taşır. **Summe ilâ rabbikum merciukum:** "Sonra rabbinize rücu edip varacaksınız." Varacağınız yer rabbinizin huzurudur. **Fe yunebbiukum bimâ kuntum fîhi tahtelifûn:**[15] "(Allah) Sizin hangi konuda ihtilaf ettiğinizi (tartıştığınızı) orada size haber verecek."

Hattâ izâ câenâ: "Nihayet bize geldiğiniz zaman." Kıyamet günü huzurumuza geldiğinizde… **Kâle yâ leyte beynî ve beyneke bu'del meşrikayn:** "(Yanındaki arkadaşına) Dedi ki: Keşke aramızda doğu ile batı arası kadar mesafe olsaydı (senden uzak olsaydım)!" **Fe bi'sel karîn:**[16] "Sen ne kötü arkadaşsın!" Kaybedenler bunu kendisine doğru yolu göstermeyip kendisini cehenneme sürükleyen arkadaşına söylüyor. Allah ayetin başında **hatta izâ câenâ:** "Nihayet bize geldiğiniz zaman" buyurdu. Bu ayet "kulum, huzurumuza gelinceye kadar yanlış yapmaya devam etti" manasındadır.

[14] En'âm /60
[15] En'âm /164
[16] Zuhrûf /38

Evet, insan Allah'ın huzuruna gidinceye kadar yanlış yapmaya devam eder. Huzura gidince ise neyin doğru, neyin yanlış olduğunu artık bilir; çünkü Allah ona ne yaptığını haber verir.

Ellezîne yezunnûne ennehum mulâkû rabbihim: "Onlar ki rablerine kavuşacaklarını bilirler." Bunu anlayıp iman etmişler. **Ve ennehum ileyhi râciûn:**[17] "Ve gerçekten ona döneceklerini (bilirler)."

E fe gayre dînillâhi yebgûn: "Onlar Allah'ın dininden başka (bir din mi) arıyorlar?" **Ve lehû esleme men fîs semâvâti vel ard:** "Göklerde ve yerde her kim varsa ona teslim olmuştur." Her şey onun emrinde, onun hükmündedir. **Tev'an ve kerhen:** "İsteyerek veya istemeyerek." Göklerde ve yerde olan her şey istese de istemese de Allah'a boyun eğmiş, ona teslim olmuştur ve her anda Allah'a itaat halindedir. **Ve ileyhi yurceûn:**[18] "Ve (mutlaka herkes, her şey) ona döndürülüp götürülecektir."

Hitap, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'edir. **Ve enzelnâ ileykel kitâbe bil hakk:** "Sana bu kitabı hak ile indirdik." **Musaddıkan limâ beyne yedeyhi minel kitab:** "(Seni) Daha önceki kitapları tasdik edici olarak gönderdik." **Ve muheyminen aleyh:** "Bir de onların üzerine gözetleyici olarak (gönderdik)." Müheymin, aynı zamanda Allah'ın ismidir.

Seni onların üzerine gözetleyici olarak gönderdik ne demektir?

Yahudilerin ve Hristiyanların kendi kitaplarına dayanarak söyledikleri şeyler Kur'an'daki ayetlere uyuyorsa onların sözlerini doğrular, tasdik edersin; ama söyledikleri Kur'an ayetlerine uymuyorsa o halde kitaptan diye okudukları Allah'ın kelamı

[17] Bakara /46
[18] Âl-i İmrân /83

değildir. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in tasdik ettiği her şey aslında Kur'an'ın tasdik ettiğidir; yani Resulullah (s.a.v.) Efendimiz onların kitabından neyi tasdik etmişse Allah tasdik ettiği için Resulullah (s.a.v.) Efendimiz onu tasdik etmiştir.

Fahkum beynehum bimâ enzelallâh: "Allah'ın sana inzal ettiğiyle (indirdiğiyle) aralarında hükmet." Hükmü, Allah'ın kitabıyla ver. **Ve lâ tettebi' ehvâehum:** "Onların hevasına uyma." Hiç kimsenin hevasına uyma. Allah bunu aynı zamanda bütün ümmete birden hitap ediyor. **Ammâ câeke minel hakk:** "Çünkü sana hak gelmiştir (hakikat gelmiştir)." Sana bu hakikat geldikten sonra onların hevasına uyma.

Li kullin cealnâ minkum şir'aten ve minhâcâ: "Biz her biriniz için bir şeriat (bir yol) belirledik." **Ve lev şâallâh:** "Allah dilemiş olsaydı." **Le cealekum ummeten vâhıdeh:** "Sizi tek bir ümmet yapardı." Sizi aynı şekilde düşünen, iman eden ve Allah yolunda yürüyen insanlar yapardı; ama Allah böyle yapmadı. **Ve lâkin li yebluvekum fî mâ âtâkum:** "Ve bu, size verdikleri ile sizi imtihan etmek içindir." Allah herkesi kendisine verdikleriyle imtihana tabi tutar. **Festebikûl hayrât:** "Hayırda müsabaka yapın (yarışın)." **İlâllâhi merciukum cemîa:** "Hepinizin dönüşü Allah'adır." Hepiniz, Allah'ın huzuruna varacaksınız; çünkü hesabı Allah görecektir.

Bu ayeti nasıl anlamamız gerekir?

Allah dileseydi sizi tek bir ümmet yapardı; ama Allah böyle murad etmedi. O halde "şu yanlış yaptı, şu doğru yaptı, şunlar yanlış yapıyor, sadece biz doğru yapıyoruz" deyip başkalarını hesaba çekmek yerine hayırda yarışın. Allah herkesi sadece verdikleriyle imtihana tabi tutar. Dolayısıyla Allah sana verdiği aklı, ilmi başkasına vermemiş olabilir. Allah kime nasıl muamele yapacağını bilendir. Bu yüzden başkasını hesaba çekmek mü'mine yakışan bir durum değildir. Allah sana neyi vermişse senin ona

bakman gerekir; çünkü sen onunla imtihana tabi tutulacaksın. Sana düşen; insanları hesaba çekmek değil hayırda yarışmak ve müsabaka yapmaktır; çünkü hesap Allah'a aittir.

Fe yunebbiukum bimâ kuntum fîhi tehtelifûn:[19] "(Allah) Orada hangi konuda ihtilaf ettiğinizi size haber verecek." Nerede yanlış yaptığınızı size haber verecek. Evet, hepimizin dönüşü Allah'adır. Yapmamız gereken şey; birbirimize muhalif olmak değil bir ve beraber olup kardeş olmak ve hayırda yarışmaktır. Allah az önce okuduğumuz ayette **tev'an ve kerhen:** "İsteyerek veya istemeyerek (huzuruma geleceksiniz)" buyurmuştu. Dönüş mutlaka Allah'adır. Eğer Allah'tan gelip Allah'a gidiyorsak ve dönüşümüz mutlak surette Allah'a ise o halde bize düşen; bir an bile olsun Allah'ı, Allah'ın huzurunda olduğumuzu ve her anda Allah'ın huzuruna doğru gittiğimizi unutmamaktır.

İnsan için iki hal vardır. İnsan ya, Allah'a dönmüştür, Allah'a koşar yahut yürür vaziyettedir ya da Allah'tan yüz çevirmiş, ondan kaçar haldedir. Allah'tan kaçsak bile bilmemiz lazım ki mutlaka ölüm bir gün bizi yakalar. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede "nereye kaçıyorsunuz, nereye gidiyorsunuz, Allah'tan kaçış var mı"[20] buyurmuştur. Şayet Allah'a dönmüşsek ve Allah'a yürüyor, koşuyorsak o halde Allah bizi huzura davet ettiğinde bizi mağfiretiyle, rahmetiyle karşılamaması mümkün değildir; çünkü Allah'a döndüğümüzde Allah'ın rahmetini, mağfiretini hak etmiş oluruz.

Allah'a dönmek ve ona koşmak istiyorsak bunun için önce karar vermemiz gerekir. Karar vermek çok önemlidir; çünkü karar verememişsek yolu yürüyemeyiz. Yolu yürürken hata, yanlış, eksik yapmamız başka bir şey rabbimize gitme hususunda kararsız kalmamız başka bir şeydir. Kararsız kalmak; Allah'ı, Allah'ın

[19] Mâide /48
[20] Tekvir /26, Kaf /36

rızasını, dostluğunu tercih edememektir, bununla beraber hayatındaki en büyük hedefin Allah'ın rızası, dostluğu olmamasıdır. Bu da insan için felakettir. Eğer Kıyamet günü ebedi olarak kaybetmek istemiyorsak o halde ölüm bize gelmeden önce rabbimize dönmek için kararımızı vermemiz, ardından rabbimize koşmak için çaba, gayret göstermemiz gerekir.

Allah ayet-i kerimede dünya hayatını bir misal ile anlatırken hayatı çiftçinin durumuna benzetmiştir. Allah'ın da beyan ettiği gibi dünya hayatı çiftçinin ektiği ekine benzer. O ekin önce yeşerir, çiftçi de onunla sevinir; ama sonra ekinler sararıp çer çöp olur ve çiftçi bakar ki ekinler yok olmuştur! İşte, dünya hayatı bu kadardır, bir mevsimliktir. Bunu Allah söylüyor.[21] Tabi bu, Allah'ı tercih etmeyenlerin halidir. Rabbini tercih edenlerin ve ona koşmaya karar verenlerin ise hem dünyası, hem ahireti cennettir.

Huzur, saadet bir tek Allah ile beraber olmaktır. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede **"kalpler ancak Allah'ın zikriyle mutmain olur"**[22] buyurmuştur. Gönül, kalp, maneviyat sadece Allah'ı sevdiğinde, zikrettiğinde, Allah'ın hesabını yaptığında, rızasını gözettiğinde ve onun rızasını kazanmak için konuştuğunda, düşündüğünde, bir şeyler yaptığında mutmain olur. İnsan ancak o zaman huzuru bulur, gönlü cennet olur. Yoksa kalp, gönül Allah'tan başka bir şeyle mutmain olmaz. Hiç kimse ebedi olan ruha fani olan dünyayı gösterip onu mutmain edemez; çünkü ruh ancak Allah ile, Allah'ın rızasıyla, dostluğuyla mutmain olur.

Mutmain olmak demek; gönlün huzur bulması ve cennet olması demektir. Birinin gönlü cennetse dünya onun için cennet olur, aynı şekilde onun ahirette de gideceği yer cennettir.

[21] Hadid /20
[22] Ra'd /28

Bir kulun gönlünün cennet gibi mi yoksa cehennem gibi mi olduğu nasıl anlaşılır?

Birinin gönlünde Allah'ın güzelliği tecelli ediyorsa ve Allah'ın güzelliği, El Esmau'l Husna'sı o kulun üzerinde görünüyorsa; yani insanlar o kulun elinden ve dilinden fayda bekliyor, güzellik bekliyor, bununla beraber insanlar ondan hayır görüyorsa, o kul, Allah'ı sevdiği için insanı, mahlûkatı seviyor ve bu sevgisinin gereğini de yerine getiriyorsa işte o kulun gönlü cennete dönmüş bir gönüldür; ama Allah'ı sevmekten, insanı, kendini sevmekten mahrumsa o kulun gönlü cennet olmaz. Böyle birinin başka bir eksiğinin olmasına da gerek yoktur! Eğer ki sevmekten mahrumsa gönlü zaten cehenneme dönmüştür! Hal böyleyken sevmeyi bilmeyen bir gönül cennete nasıl layık olur? - Elbette ki olmaz, ancak seven, merhamet eden bir gönül cennete layık olur.

Sevmek insanın elindeki bir şeydir, dolayısıyla hiç kimse "ben rabbimi, insanları sevemiyorum" diyemez. Böyle bir şey mümkün değildir; çünkü Allah kalbi aşka, muhabbete mesken olsun diye yaratmıştır; yani sevmek gönlün işidir. Bu yüzden gönül nereye dönerse ondan muhabbet alır. O halde biri sevemiyorsa gönlünü açmadığı, rabbine dönmediği içindir. Şayet gönlünü rabbine açsa gönlü anında aşkla, muhabbetle dolar, o da bunu görür, tadar ve onun rabbini, insanları sevememesi mümkün olmaz.

İsterseniz rabbimizi nasıl sevebileceğimizi Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'den bir hadisle izah edeyim.

Bedevinin biri bir gün Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e;

- "Ya Resulullah, bana kendini kısaca tanıtır mısın? Yalnız, çok şey söyleme, aklımda tutamam. Kendini kısaca tanıt ki aklımda kalsın" der.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) Efendimiz cevap olarak;

-"Benim sermayem marifetullah, kazancım muhabbetullahtır, dinimin aslı ise akıldır"[23] *buyurur.*

Bedevi; çölde yaşayıp da ilmi olmayan, adap bilmeyen, konuşurken konuşma adabına riayet edemeyenlere denir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, böyle hiçbir şey bilmeyen, anlamayan bir bedeviye kendini sadece üç kelimeyle anlattı. Tabi, bu hadisi genişlemesine izah edersek ciltlerce kitap yazılması gerekir.

Ben anlaşılması için kısaca izah edeyim.

Marifetullah; Allah'ı tanımak, irfan sahibi olmaktır. Muhabetullah ise Allah'ın muhabbetini, sevgisini tatmak, yaşamaktır. Akıl ise marifetullah yolunda gidebilmek için öncelikli araçtır.

Sermayem marifetullahtır demek sermayem kendim ve bütün varlık üzerinden Allah'ı bilmem, tanımamdır manasına gelir. Kazancım muhabbetullahtır kelimesi ise Allah'ı tanımanın gereğini yerine getirişimin karşılığında Allah'ı sevmeyi kazanırım demektir. Kazanç, sermayenin aynısıdır, dolayısıyla insanın sermayesi Allah'ı bilmek, tanımak olursa kazancı da Allah'ı sevmek ve ona âşık olmak olur. Bu yüzden insan ancak Allah'ı sevdiği kadar Allah'ı bilir, tanır, aynı şekilde Allah'ı tanıdığı kadarıyla da Allah'ı sevebilir; yani marifetullah ile muhabbetullahın ikisi birdir. Akıl ise bunların olabilmesi için kesinkes gereklidir; çünkü aklı olmayan bir insan kulluktan hesaba çekilemez.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz başka bir hadisinde *"Allah kendini sevdiklerine tanıtır"* buyurmuştur. Allah kendini âlimlere değil sevdiklerine tanıtır. Allah'ın kendisini tanıttığı birinin hiçbir

[23] Kadî İyâz, Eş-Şifâ bi Ta'rîfi Hukûki'l-Mustafâ, 1/289

ilmi olmayabilir, hatta bu kişi hiçbir şey okumamış da olabilir; ama rabbini seviyorsa Allah kendini ona mutlaka tanıtır. Bu nedenle "benim hiçbir ilmim yok, Allah'ı nasıl bileyim, nasıl tanıyayım" demek doğru değildir. Şeytan bu konuda bize asla hile yapamamalıdır.

Allah'ın zatı hakkında tefekkür yapılamaz; çünkü akıl, yaratılmış olduğu için zamanla ve mekânla sınırlıdır, dolayısıyla kendisini yaratanı, zamansız ve mekânsız olanı anlayamaz. Bu yüzden Allah'ın zatını tefekkür edemeyiz, Allah'ı sadece isimleri, El Esmau'l Husna'sı üzerinden tefekkür edip tanıyabiliriz. Bunun için de tefekkür ederken "beni yaratan rabbim" deyip tefekkür etmemiz gerekir.

Mesela; hepimiz namazın mü'minin miracı olduğunu biliyoruz.[24] Bu durumda namazımızın miraç olabilmesi için "ben, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in miraçta durduğu yerdeyim, yedi kat göğün üzerinde rabbimin huzurundayım" deyip tefekkür etmemiz lazım ki namazımız miraç olsun.

Kulun, rabbini düşünürken "ben, beni yaratan rabbimin huzurundayım" deyip düşünmesi gerekir. Bir sefer için namaz kılarken "ben, beni yaratan rabbimin huzurundayım" deyip namazınızı öyle kılın. Eğer kıldığınız bu namaz miraç olmazsa hesabını bana sorun. Tabi, Allah'ın huzurunda olduğunuzu tefekkür ederek kılacağınız namazda hiçbir şeyi hayal etmeden huzurda durmanız gerekir; çünkü hayal, Allah'ın huzuruna varmaz.

Namazdayken Allah'a "her şeyin tek sahibi, beni yaratan, her şeyimin kendisine ait olduğu rabbim, kendinden bana hayat veren, varlık veren rabbim! Kendisiyle gördüğüm, kendisiyle işittiğim, kendisiyle bildiğim, kendisiyle sevdiğim rabbim"

[24] El-Munavî, Feyzu'l-Kadir, 1/497; el-Kari, Şerhu'l-Mişkat, 2/523; el-Alusi, 6/361; Razi, 1/226; Suyuti, Şerhu süneni; İbn Mace, Keratişi, ts, 1/313

dediğinde kıldığın namazda kaybolursun. Kaybolmaman mümkün değildir.

"Ben, beni yaratan rabbimin huzurundayım" deyip kendini huzurda gördüğünde evvel ve ahiri birleştirmiş olursun; çünkü Allah'ın huzurunda ne evvel ne de ahir vardır; yani ne ilk ne de son vardır. Orası zamansız ve mekânsızdır.

Evvel ve ahir, ilk ve son zahire göredir; yani anlaşılsın diyedir. Huzura çıkmak için zamandan ve mekândan ayrılman gerekir. Öyle ki seni dünyaya bağlayan her şeyden sıyrılıp seni yaratan rabbinin huzuruna çıkabilesin. Bu da hayal ile olacak şey değildir. Söyledim; hayal, Allah'ın huzuruna varamaz. Huzura çıkmak için refref; yani aşk gerekir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz miraç hadisesini beyan ederken;

"*Sidretu'l Munteha'ya vardığımızda Cebrail kardeşim bana 'ben bundan sonra bir adım daha atamam, atmaya kalkarsam yanarım' dedi. Ben de oradan sonrasını refrefle gittim*"[25] buyurmuştur.

Cebrail (a.s.)'ın bir adım daha atamamasının sebebi yaratılış tecellisinin oradan ötesini kaldıramamasından dolayıdır. Sidretu'l Munteha yedi kat gökten sonradır ve oraya ancak Hz. İnsan gidebilir. Bu da refrefle, aşkla mümkündür.

Allah, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e hem zahiri hem de batını olarak miraç yaptırmıştır. Aynı şekilde ümmetine de kıyamete kadar ruhani, manevi miraç vardır; yani mü'minler bu miracı Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in yaptığı gibi bedenen yapmaz; ama ruh itibariyle yaparlar. İstisnasız her Mürşid-i kâmil mutlaka bu ruhani miracı yapmıştır. Bu yüzden "ben mü'minim"

[25] İbn Merduye, İbn Arrak, Tenzihu'ş-Şaria, 1/169

diyen herkesin manevi miracı yapıp Allah'a vasıl olmak gibi bir derdinin olması gerekir.

Allah, onu âbdi olarak kabul ettiğini bilsin ve bundan emin olsun diye kuluna bazı müşahadeler yaptırabilir. Eğer Allah, kuluna manevi olarak bir perde açıp bir şeyler gösterdiyse veya tattırdıysa kulun bunu "ben doğru yoldayım, doğru yapıyorum" diye anlaması gerekir. Kul doğru yolda olduğunu anlasın diye Allah bunu ona tattırır. İşin sonu ise Allah'a vasıl olmaktır, rücu edip Allah'ın huzuruna varmaktır. Vasıl olmak için de **"rabbinden razı olmuş ve rabbini razı etmiş olarak rabbine dön"**[26] ayetinde Allah'ın buyurduğu gibi Allah'tan razı olmak gerekir. Rabbimizden razı olursak ve rabbimizi kendimizden razı edersek işte o zaman huzura çıkarız. Bunu Allah söylüyor.

Önceki sohbetlerimizde örnek vermiştim. Allah bize "neyin değişmesini istiyorsan söyle, duanı kabul edeceğim" diye hitap etse bize düşen; hiçbir şeye dokunmamak ve "ya rabbi! Her şey yerli yerindedir, en güzelidir. Ben senin hükmünden de senden de razıyım. Sen bana nasıl bir muamelede bulunursan bulun, o en güzelidir. Ben senin her muamelenden razıyım; çünkü senden geldik ve yine sana dönüyoruz. Dünya sadece bir günlük hayattır" demektir.

Peki, gerçekten böyle diyebiliyor muyuz?

Ne yazık ki diyemiyoruz! Allah'ın bize olan her muamelesinin saf hayır olduğunu, Allah'ın yaptığı her şeyin saf güzellik olduğunu ve dünyanın bir günlük hayat olduğunu daha anlamamışız. Zaten halimiz ortadadır! Böyle anlamadığımız için rabbimize olan yakınlığımızı tadamıyor, rabbimizle beraber olamıyoruz. Ufak bir sorun, musibet yahut hastalık olduğunda

[26] Fecr /28

hemen feryat etmeye, isyan etmeye başlıyoruz. İşte, bunun sebebi hayatı Allah'a göre anlamayışımızdır.

Allah, dünya için **"dünya hayatı oyun ve eğlenceden ibarettir, birbiriniz arasında mal ile, evlat ile övünmedir."**[27] Yani "dünya boş bir şeydir" buyurdu. Bunların dışında bir de Allah'ın mağfireti ve rızası vardır ki bir de bunu arayıp kazanmak isteyenler vardır. Allah, tercihi kuluna bırakmıştır. Kul, isterse dünyayı tercih eder sonra kazandığı her şey çer çöp haline gelir ve ölümüyle birlikte kazandıklarını terk edip hepsini kaybeder, isterse de Allah'ın mağfiretini ve rızasını tercih eder, böylelikle her iki tarafta da kazanır. Dünyadayken gönlü cennet olur, ahirette ise gideceği yer cennet olur.

Ebedi hayatımızı bir günlük dünya hayatı karşısında kaybetmememiz ve ahirete kazanmış olarak gitmemiz gerekir. Bu yüzden ısrarla önce iman diyoruz; çünkü imanımız olmazsa amelimiz bize hiçbir fayda vermez.

Evet, hep beraber Allah'ın El Âhir ismini anlamaya, rabbimizi Âhir isminden tanımaya çalıştık.

Allah hepimizin evvelini de ahirini de hayr eylesin inşallah! Allah bizi ahirde, ahirette kendisine bir dost gibi, bir sevgili gibi kavuşan kullarından eylesin inşallah. Allah bizden bütünüyle razı olmadan ve bizi bütünüyle sevmeden huzura almasın inşallah! Allah manevi miracı hepimize nasip etsin inşallah!

Allah hepinizden razı olsun.

[27] Hadid /20

EZ ZAHİR

VE

EL BATIN

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber Allah'ın El Esmau'l Husna'sını, güzel isimlerini anlamaya ve rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi tanımaya çalışıyorduk. Bununla beraber Allah'ın yeryüzündeki halifesini, Hz. İnsanı; yani kendimizi tanımaya, öğrenmeye çalışıyorduk. Geçen sohbetimizde El Âhir ismini anlamaya çalışmıştık. Bu sohbetimizde ise Allah'ın Ez Zahir ve El Batın isimlerini anlamaya çalışacağız inşallah.

Allah ayet-i kerimede **"Allah evveldir, ahirdir, zahirdir, batındır ve Allah her şeyle her şeyi bilendir"**[1] buyurur. Şayet Allah'ın doksan dokuz isminden tek bir tanesine bile iman etmezsek imanımız iman olmaz ve Allah bu imanımızı da bizden kabul etmez; çünkü Allah'ın bir ismine iman etmediğimizde o ismi başka birine, başka bir şeye verir, dolayısıyla onu Allah'a şirk koşmuş oluruz. Böyle olunca da imanımıza şirki karıştırırız. Allah da şirk karıştırılmış bir imanı kabul etmez.

Evet, Allah zahirdir, batındır. Mesela; geçmişte Bâtıniler diye bir topluluk vardı. Onlar "biz sadece işin batınına, iç yüzüne, hakikatine bakarız" demiş ve zahiri inkâr edip yok saymışlardı. Nasıl ki sadece batını kabul edip zahiri inkâr edenler varsa bir de zahiri kabul edip batını inkâr edenler vardır.

Batını yok sayıp zahiri kabul edenler de namaz için "namaz, abdest alıp kıbleye döndükten sonra tekbir getirerek kıyamda

[1] Hadîd /3

Fatiha'yı okumak, ardından rükûya gitmek sonra tekrar doğrulup secde etmek, en son da selam vermektir" demişlerdir. Hâlbuki namazın zahiri yönünün yanında bir de batını; yani iç tarafı vardır. Hal böyleyken "namazın içinin olmasına gerek yok, namazın sadece hareketlerini yapmak namazın kılınmasına yeterlidir" demek namazın batını tarafını, iç yüzünü inkâr etmektir. Bu şekilde namaz kılanlar hiçbir zaman namaz kılmış olmaz!

Peki, namazın iç yüzü nedir?

Namazın iç yüzü; Fatiha'yı okurken onu miraçta, Allah'ın huzurunda olduğunu bilerek ve ne dediğini anlayarak okumak, aynı şekilde rükûda, secdede "subhane rabbiyel azim" ve "subhane rabbiyel e'âla" derken bu tesbihi direkt olarak Allah'a söylediğini bilmek ve bunu tatmaktır. Yoksa sadece dil ile "subhane rabbiyel azim, subhane rabbiyel e'âla" demek yetmez. Allah bize oku diye vahyettiyse o halde okumak Allah'ın emridir. Bu durumda bizim de okumamız gerekir.

Okuduğumuz bir şeyi zahiri olarak yüzünden okumamız okumak değildir. Böyle yaparsak okumuş olmayız, sadece okuduğumuzu zannetmiş oluruz; çünkü okuduğumuz bir şeyi anlamamış, idrak etmemişsek onu okumamışız demektir. Bir metni yüzünden okumak okumanın sadece zahiri tarafıdır. Mesela; Fatiha Suresi'ni okurken "el hamdu lillâhi rabbil âlemîn" demek okumanın zahiri tarafıdır. Bâtını tarafı ise Allah'ın bunu bize söyletmesinin hikmetini, muradını bilerek ve ne söylediğimizi anlayarak okumaktır. Bu yüzden biri "el hamdu lillâhi rabbil âlemîn" dediğinde "hamd; övme ve övülme âlemlerin rabbi olan Allah içindir, Allah'a mahsustur, Allah'a aittir" diyebiliyorsa bu ayeti gerçekten okumuş olur. Yoksa ayetin zahiri olarak kelimelerini okumuş; ama iç yüzünü okumamışsa bu okuması yarım olur, dolayısıyla da ayeti okumuş olmaz.

Aynı şekilde ibadetler de böyledir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bir hadis-i şerifinde *"ameller niyetlere göredir"*[2] buyurmuştur. Amel zahiri olarak yapılandır, niyet ise batınidir, manevidir. Batını bırakıp sadece zahire bakarsak bu durumda batını inkâr etmiş, yok saymış oluruz. Bununla beraber zahiri bırakıp sadece batına bakarsak bu defa da zahiri inkâr etmiş oluruz.

Daha iyi anlaşılması için izah edeyim.

Biri "biz gönül itibariyle Allah ile beraber olalım; ama zahiri olarak abdest alıp kıyamda durmayalım. Namaz hareketlerini yapmadan sadece gönül itibariyle Fatiha ve tesbihleri okuyup namazımızı bu şekilde kılalım" derse namaz kılmış olur mu? - Elbette ki olmaz; çünkü namazın namaz olabilmesi için hem zahirin hem de batının beraber olması gerekir.

İbadetlerin, insanın, kısacası her şeyin hem zahiri hem de batını, manevi tarafı vardır. Bu yüzden zahiri ve batını birlikte anlamadığımız takdirde ya, Allah'ın Zahir ismini ya da Batın ismini inkâr etmiş oluruz, dolayısıyla bu da iman olmaz.

Huvel evvelu vel âhiru vez zâhiru vel bâtın: "O (Allah) evveldir, ahirdir, zahirdir, batındır." **Ve huve bi kulli şey'in alîm:**[3] "O her şeyi her şeyle bilendir." Allah bir şeyi bilirken onu dışarıdan bilmez, o şeyin kendisiyle onu bilir. Allah zahiri de, batını da, evveli de, ahiri de bilendir. Herhangi bir şeyin zahir ya da batın oluşu Allah'ın onu bilmesine mani değildir. Allah zahiri de zahirin iç yüzünü de bilir. Aynı şekilde batının gizli olması Allah için batın değildir. Batın, Allah için zahirdir; çünkü Allah her şeyi her şeyle bilir.

[2] Buhârî, Bedü'l-Vahy, 1; Müslim, İmare, 155; Ebu Davud, Talak, 11
[3] Hadîd /3

EZ ZAHİR VE EL BATIN

Evet, Allah zahirdir. Zahir; zuhur eden, açığa çıkan, açıkta olan, apaçık olan ve görünen demektir. Allah ayet-i kerimede **"Allah apaçık görünendir, (zahirdir)"** buyurur. Allah El Esmau'l Husna'sında; kudretinde, rahmet edişinde, öğretmesinde, rızık vermesinde, belaları def etmesinde zahirdir; yani açıktadır. Allah, kuluna El Esmau'l Husna'sıyla, güzelliğiyle görünendir. Bu yüzden kulun Allah'ın El Esmau'l Husna'sıyla zahir olduğunu görmesi gerekir.

Bununla beraber Allah batındır; ama Allah'ın batın oluşu gizli olduğu manasına gelmez. Allah gizlenmeyen batındır. Dolayısıyla "Allah batındır, gizlidir, bu yüzden onu göremiyoruz" diye düşünmek doğru değildir; çünkü Zahir ismi ile Batın ismi birbirine mani olmaz, perde olmaz. Allah görünmeyen zahir ve gizlenmeyen batındır; yani Allah hem apaçıktır, hem de gözle görünmez. Bununla ilgili olarak arifler, Allah'ı görmek hakkında "Allah'ın zuhuru, açıklığı o kadar şiddetlidir ki bu zuhurunun şiddetinden dolayı Allah görünmüyor" demişlerdir.

Nasıl?

Örnek vermek gerekirse; göz bakınca her şeyi görür ama her şeyi gören göz kendi kendisini göremez.

Evet, Allah zahirdir. Zahir demek bir de üstün olan, kaplayan, ihata eden, her şey üzerinde üstünlüğü olan demektir. Allah o kadar zahirdir ki Muhit ismiyle tecelli edip her şeyi ihata etmiş, kaplamıştır. Bu nedenle her şeyin iç yüzünde, hakikatinde o vardır, o tecelli etmiştir. Bu yüzden Allah hem o zuhurunun şiddetinden dolayı batındır, görünmez hem de bu zuhuru sebebiyle bir o kadar zahirdir. Mesela Allah'ın, kuluna olan yardımı zahirdir; yani Allah, kuluna yardımı açıktan yapar; çünkü yardım hangi vesileyle kula gelirse gelsin zahiri olarak Allah ona yardım etmiştir. Batın olarak da Allah yaratır, yalnız bu

yaratmasını gizli yapar; ama işini, yardımını ise Zahir ismiyle açıktan yapar.

Biz bu sohbetimizle Allah'ın zuhurunun şiddetinin ne demek olduğu hakkında tefekkür edebilmeleri için kardeşlerimize sadece kapı açıyoruz. Kardeşlerimizin de sohbeti iyice okuyup anladıktan sonra bunun hikmeti üzerinde tefekkür etmesi gerekir.

Allah, her anda kuluyla beraberdir. Allah, kuluna şah damarından daha yakın olduğu halde kul onu göremiyor, hissedemiyor, tadamıyorsa sorun kendisindedir. Kul bakamadığı için rabbini göremiyor, onunla beraber olamadığı için de rabbini tadamıyor, hissedemiyor! Yoksa kul, rabbine bir dönse Allah'ın nasıl da her anda kendisiyle beraber olduğunu görür, bunu tadar.

Şeytan, insanı Allah'tan, Allah yolundan alıkoymak için mutlaka her türlü vesveseyi üretir. Birçok kardeşimiz de böyle bir vesveseye kapılıyorlar ve işi yapmadıkları halde sadece bilmekle işi yaptıklarını zannediyorlar! Bu nedenle "biz işin hakikatini, özünü biliyoruz" deyip zahiri bir kenara bırakmışlar, böylece şeytanın tuzağına düşmüşlerdir. Bu, çok tehlikeli bir tuzaktır. Bu tuzağa düşmelerinin sebebi; hiçbir bilgileri olmamasına rağmen bildiklerini zannetmeleridir. Velilerden, Mürşid-i kâmillerden bir şeyler okumuşlar, bu okuduklarını ise irfan zannetmişlerdir; yani sadece okumakla anladıklarını, marifete sahip olduklarını zannetmişlerdir. Oysaki aslında kendi nefislerine baksalar hiçbir şey bilmediklerini ve hiçbir şey yapmadıklarını anlarlar.

Allah zahirdir, batındır. Aynı şekilde imanın da hem zahiri hem de batını tarafı vardır. İmanın batını tarafı; Allah'ı bilmek, tanımak, sevmek, ona iman etmek ve âşık olmaktır. Bu, imanın iç yüzüdür, batını tarafıdır. İmanın bir de zahiri tarafının olması gerekir. Yoksa iman yarım kalmış olur.

Peki, imanın zahiri tarafı nedir?

Allah ayetlerde iman etmeyi ve salih amel işlemeyi beyan ederken bu ikisini beraber zikretmiş, genel olarak ayetlerde **innellezîne âmenû ve amilûs sâlihât:**[4] "Muhakkak ki iman edenler ve salih amel işleyenler" buyurmuştur. Hatta öyle ki âlimlerimiz "acaba salih amel, imandan bir cüz müdür değil midir" diye tartışmış, içtihat etmiş, fikir üretmişlerdir. Bu âlimlerden bazıları "evet, salih amel, imanın bir cüz'üdür (bir parçasıdır)" derken kimisi de "hayır, imanın cüz'ü değil" demiştir. Bunun sebebi Allah'ın iman ile salih ameli devamlı birlikte zikretmesidir.

Sohbetlerimizde devamlı söylüyoruz; imanla amel birbirinden asla ayrılmaz. İman varsa salih amel vardır, salih amel varsa iman vardır. Misal ile anlatacak olursak; Güneş varsa mutlaka Güneş'in ışığı da vardır. Aynı şekilde Güneş ışığıyla ısınıyor ve aydınlanıyorsak o halde Güneş var demektir. İşte imanla salih amel böyledir. Bir insanda iman varsa salih amel, salih amel varsa iman vardır. Bununla beraber birinde ne kadar salih amel varsa onda o kadar da iman nurunun şiddeti var demektir; yani iman, salih amel kadar kâmildir, salih amel kadar sahibinin işini, amelini aydınlatır.

İmanın batını; aşktır, muhabbettir. Zahiri tarafı ise salih ameldir. Bu yüzden imanla salih amelin ikisi bir birbirinden asla ayrılmayan bir bütündür. İkisi de birbirinin lazım olanıdır. Bundan dolayı iman denince imanın hem zahirini hem de batınını birlikte anlamak gerekir. Yoksa "ben sadece Allah'ın Batın ismine iman ediyorum. İşin batınına, özüne, hakikatine bakarım, zahir önemli değildir" demek Allah'ın Zahir ismini inkâr etmektir. Böyle söyleyince "iman lazımdır; ama amel olmasa da olur" demiş oluruz. Böyle olunca da ameli inkâr etmiş, hafife, basite almış, dolayısıyla şeytanın tuzağına düşmüş oluruz.

[4] Meryem /96, Yûnus /9

Aynı şekilde "ben işin sadece zahirine bakarım, batıni tarafını anlamam" demek de Allah'ın Batın ismini inkâr etmek demektir. Sohbetimizin başında bunu izah ederken namazdan örnek vermiştim, yine namaz örneğinden devam edeyim. "Ben abdestimi alır, kıbleye döner sonra da namazın bütün hareketlerini yaparım, bu şekilde namazımı kılmış olurum. Namaz sırasında ne düşündüğüm, söylediklerimi anlayıp anlamadığım, miraçta olup olmadığım önemli değildir" demek namazın batınını inkâr etmektir. Böyle biri namazın zahirini, dış yüzünü kabul etmiş; ama içini yok saymıştır. Bu yüzden Allah'ın Batın ismini inkâr etmiştir. Bu şekilde kılınan bir namaz tabiri caizse imansız amel gibidir; çünkü dışı vardır ama içi yoktur.

Sadece namazın değil bütün ibadetlerin, amellerin hem zahiri hem batıni tarafı vardır. Amellerin zahiri tarafı başlangıç itibariyle yaptığımız iştir, batıni kısmı ise o ameli yaparkenki niyetimizdir, imanımızdır ve işin iç yüzünü bilmemizdir, kısacası; ameli, ne için yaptığımızı bilerek yapmamızdır.

Biri yanlış yapacağı zaman mutlaka yanlışına bir kılıf uydurmalıdır ya! Şeytan da batını kabul edip zahiri inkâr edenlere bir kılıf uydurtmuştur. Zahiri inkâr edenler yanlışlarını örtmek için tevhidi, vahdeti kılıf olarak kullanıyorlar ve "biz tevhide ermişiz, tevhitle, vahdetle bakıyoruz" diyorlar! Hâlbuki tevhit, vahdet; batını kabul edip zahiri yok saymak demek değildir, bir araya getirip birlemektir. Birlenilmesi gereken şey de zahir ve batındır. Bu yüzden tevhitte dururken zahir ile batını birlemek gerekir. Yoksa tevhitte durmuş olunmaz, insan sadece kendi kendini kandırır. Eğer tevhitle bakmayı istiyorsak mutlaka zahir ile batını birlememiz, ikisinden birini asla yok saymamamız gerekir.

İmanın zahir ile batın tarafının olduğunu söyledik. Bir de insanın zahiri ve batıni tarafı vardır.

EZ ZAHİR VE EL BATIN

İnsanın zahiri tarafı bedenidir, dünyayla bağlantısı olan tarafıdır. İnsanın zahiri tarafı Allah'ın isimlerinden tecelli eder. Bâtıni tarafı ise Allah'ın ona nefhettiği ruhtur, bu tarafı da Allah'ın zatından tecelli eder. Allah evveldir, ahirdir. İnsanın ise evveli ve ahiri Allah'tır; yani, insan, Allah'tan gelmiştir, dönüşü de Allah'a olacaktır. Allah, zatında zahir ve batınken insanın zahiri de, batını da Allah iledir; çünkü zahiri Allah'ın isimlerinden, batını da Allah'ın zatından tecelli etmiştir.

Daha iyi anlaşılması için izah edeyim.

Bütün varlık, Allah'ın isimlerinden tecelli etmiştir. Varlığa baktığımızda varlık sadece bir hareketten ibarettir. Hepimiz atomun hareketten meydana geldiğini az çok biliyoruz. Atomun temel tanecikleri olan proton, nötron ve elektronlar, devamlı bir hareket halindedirler. Onların bu hareketi atomu meydana getirir. Aynı şekilde onları da bir hareket meydana getirmiştir. Sonuç itibariyle hepsi sıfır noktasına inildiğinde sadece bir hareketten ibarettir.

İşte, bu hareketin asıl adı tecellidir, Allah'ın tecellisidir. Bu hareket an dediğimiz zamanın en küçük parçasını meydana getirir. Bu anın sürekli olarak peş peşe gelişi zamanı, zamanın sürekli oluşu ise mekânı, varlığı meydana getirir. Bu yüzden bütün varlık, her şey o sıfır noktasından bakıldığında Allah'ın isimlerinin tecellisinden ibarettir; yani her şeyin zahiri ve manevi tarafı Allah'ın isimlerinin tecellisidir, Allah'ın isimlerinden ibarettir; ama insan hariç!

Bütün varlık zahiri ve manevi olarak Allah'ın isimlerinden tecelli ederken insanın sadece zahiri tarafı Allah'ın isimlerinden tecelli eder, batıni tarafı ise Allah'ın isimlerinden tecelli etmez, Allah'ın zatından tecelli eder. İşte, insan ile diğer varlıklar arasındaki fark budur. Bu yüzden zahir, insanın batınına hizmet halindedir. Hizmet ederken aslında kendi batınına hizmet eder;

çünkü bu hizmetiyle Allah'a yaklaşır. Meleklerin secdesi de bu cinstendir; yani melekler insana secde ederken insanın zahiri tarafına değil Allah'ın zatından tecelli eden batın tarafına secde etmiştir.

Allah, insan için batındır. Allah'ın, kuluna nefhetiği ruh zati tecellidir ve bu tecelli aynı zamanda sürekli ve daimidir. Kul, batıni olarak hakikat itibari ile Allah ile vardır. Şayet insanda bu tecelli olmasaydı, insan Allah'a halife olamazdı; çünkü insanın Allah'a halife olan tarafı Allah'ın, kuluna nefhettiği ruh tarafıdır.

Hayvanların da zahiri ve manevi tarafları vardır, dolayısıyla insan sadece zahiri, maddi tarafına baksa hayvandan bir farkı olmaz. Hayvanlar da aynı şekilde Allah'ın isimlerinin tecellisinden ibarettir. Hatta insan zahiri olarak bir sefer Allah'ın isimlerinin tecellisinden ibaretken hayvanlar hem zahiri hem de batıni olarak iki sefer Allah'ın isimlerinin tecellisinden ibarettir; yani biri sadece zahiri tarafına baksa hayvanın yarısı kadar olur. Bu bağlamda hayvanlar onun iki katı kadar daha kıymetli, değerli ve şereflidir. Bu yüzden sadece zahiri tarafımıza değil manevi tarafımıza da bakmamız gerekir. Manevi tarafımız, hakikatimiz Allah'ın zati tecellisinden meydana gelmiştir ve bu da insanı bütün varlıktan daha değerli, daha kıymetli yapar; çünkü insan bu yönüyle Allah'a halife olur.

İnsanın, batıni tarafına bakması için ne yapması gerekir?

Bunun için kendi iç âlemine dönüp kendini anlamaya ve tanımaya çalışması gerekir. Bakarsa görür, anlamaya çalışırsa da anlar. Allah ona mutlaka öğretir. Allah ayet-i kerimede **"Allah size şahdamarınızdan daha yakındır"**[5] diye hitap ediyorsa o halde bize öğrettiği bir şey vardır. Allah bunu beyan ederek kendi kendimize yakın olmamızı istiyor; yani "bana yakın olmak istiyorsan kendine, iç âlemine yakın ol. Oraya bak ve kendini

[5] Kaf /16

oradan anlamaya çalış" buyuruyor Allah. Bu; kendini anlarsan beni anlayacak, kendini tanırsan beni tanıyacak ve kendi hakikatini seversen beni seveceksin demektir.

İnsan kendine bakmadığı sürece dışarıda istediği kadar rabbini arasın onu bulamaz. İnsan, rabbi onun en yakınında olduğu, kendisine kendisinden bile daha yakın olduğu halde rabbini kendisinde bulamazsa dışarıdaki tecellide nasıl bulacak! İnsan dışarıya bakarsa oradaki tecellide ancak Allah'ın esmasının, isimlerinin tecellisini bulabilir, zati tecelliyi hiçbir zaman bulamaz. Zati tecelliyi bulmak için insanın kendine, iç âlemine dönüp bakması gerekir.

İnsan çift yönlü bir varlıktır; hem zahiri hem de batını tarafı vardır. İnsanın zahiri tarafı onun fani tarafıdır, batını tarafı ise ebedi tarafıdır. Bu da Allah'ın nefhettiği ruhtur ve bu ruh insanın hakikatidir.

Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz ***Men arefe nefsehu fe kad arefe rabbehu:*** *"Kim nefsini (kendini) tanırsa (kendine arif olursa) rabbini tanır (rabbinin arifi olur)"*[6] buyurmuştur. Geçmişte yaşayan zatlar Allah'ı tanıyanları belirtmek için onlara arifi billah; yani "Allah'ı Allah ile tanıyan" demişlerdir. Şayet arifi billah yerine onlara "arifi Allah" denilseydi bu durumda kelime Allah'ı Allah ile tanıyan yerine sadece "Allah'ı tanıyan" manasına gelirdi.

Peki, geçmişteki zatlar Allah'ı tanıyanları belirtmek için neden onlara arifullah "Allah'ı tanıyan" yerine arifibillah "Allah'ı Allah ile tanıyan" demişlerdir?

Çünkü Allah'ı tanımak ile Allah'ı Allah ile tanımak birbirinden farklıdır. Az önce **ve huve bi kulli şey'in âlim:** "Ve Allah her şeyi her şeyle bilendir" ayetini okumuş, Allah'ın bir şeyi bilirken onu dışardan değil o şeyin kendisiyle onu bildiğini

[6] El Aclunî, Keşfu'l Hafâ 2, 262; Elmalılı Hak Dini Kur'an Dili, 8, 5817

öğrenmiştik. İşte, arifibillah olanlar da Allah'ı dışardan tanımaz, Allah'ın kendilerine nefhettiği ruhla, kendileriyle Allah'ı tanırlar.

İnsan, Allah'tan olan batını tarafını tanımadıkça, anlamadıkça Allah'ı tanıması, anlaması mümkün değildir. Allah'ı bu şekilde tanımadan Hz. İnsan olunmaz. İnsan bunun yerine sadece Allah'ın isimlerinin tecellisini görmüş, anlamış, tanımış olur. Gerçi bu bile şu anda büyük bir meziyettir; çünkü insanların genel olarak bunu anlama derdi bile kalmamıştır. Yine de bunu anlayanlar dahi hayvanlarla aynı konumdadırlar; çünkü Allah ayet-i kerimede hayvanların durumunu beyan ederken **"yeryüzünde yürüyen canlılar, havada saf saf uçan kuşlar her biri sizin gibi bir cemaattir"**[7] buyurmuştur. Bu yüzden onların da bir zikri, tesbihi ve secdesi vardır; yani bu kadarını hayvanlar da bilir.

Allah'ın, insandan istediği şey insanın sadece dışarıya bakıp Allah'ın isimlerini bilmesi değil batını tarafına bakıp Hz. İnsan olması, kendini, rabbini kendi hakikatiyle bilip tanıması, hakikatini tanıdıkça da Allah'ı sevmesi, âşık olması ve ona âbd olmasıdır. İşte, yaratılışın gayesi budur.

İsterseniz şimdi de Allah'ın Zahir ve Batın isimleriyle ilgili ayetleri anlamaya çalışalım. Öyle ki rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi tanımış, anlamış olabilelim inşallah.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

E lem terev ennellâhe sehhare lekum mâ fîs semâvâti ve mâ fîl ard: "Görmüyor musunuz ki göklerde ve yerde her ne varsa Allah onları size musahhar kılmış (emrinize vermiş)." Görüyor musunuz ya da görmüyor musunuz, bakıp anlamıyor musunuz ki Allah her şeyi sizin emrinize vermiş! **Ve esbega aleykum niamehu zâhireten ve bâtıneh:** "(Allah) Zahiri ve batını nimetlerini

[7] En'âm /38

üzerinize yağdırıyor.” Bu nimetler hem zahiri hem de batını nimetlerdir. Demek ki Allah’ın nimetleri hem zahiri hem de batıniymiş. **Ve minen nâsi men yucâdilu fîllâh:** “İnsanlardan bir kısmı (öyle insanlar var ki) Allah hakkında mücadele ederler.” **Bi gayri ilm:** “İlimleri olmadığı halde (bilmedikleri halde).” Allah hakkında bilgileri olmadığı halde Allah hakkında mücadele ederler. **Ve lâ huda:** “Hidayetçisi (mürşidi) olmadığı halde.” Hidayete erdireni olmadığı halde. **Ve lâ kitâbin munîr:**[8] “Ve nur saçan (nurlu) kitabı olmadığı halde (Allah hakkında mücadele eder).” İnsanlardan öyleleri var ki ilmi, hidayetçisi ve nur saçan bir kitabı olmadığı halde Allah hakkında mücadele eder.

Bu mücadeleyi ilmine, hidayetçisine, mürşidine yahut Allah’ın kitabına dayanarak yapsa tamam; ama kendisinde bunlardan hiçbiri olmadığı halde Allah hakkında mücadele eder. Allah’ı, Allah’ın muradını anlatır. Birinin ilmi, hidayetçisi ve nur saçan kitabı yoksa bu durumda her neyi anlatırsa anlatsın kendine, Allah’a iftira ediyor, böylelikle kendine zulmediyor demektir. Hal böyleyken baktığımızda hemen hemen herkes Allah hakkında konuşur. Konuşurken de ne ilmi, ne hidayetçisi vardır ve ne de söylediği Allah’ın kitabına dayanır.

Ve zerû zâhirel ismi ve bâtınehu: “Günahın hem zahirinden hem de batınından kaçının (sakının).” Bir zahiri günah bir de batını, gizli günah vardır. Allah ikisinden de sakınmamızı buyurdu. **İnnellezîne yeksibûnel ism:** “Muhakkak ki günah kazananlar.” Zahiri yahut batını günahı kazananlar. **Se yuczevne bimâ kânû yakterifûn:**[9] “Onlar kazandıkları o günahla mutlaka cezalandırılırlar.” İşledikleri günah ister zahiri, ister batını olsun; yani günahları ister açıkta, isterse de gizli olsun günahlarının cezasını mutlaka görürler.

[8] Lokmân /20
[9] En’âm /120

Zahiri günahlar zaten bellidir. Gördüğümüz günahlar zahiri günahlar sınıfına girer. Bâtını günahlar ise görünmeyen, sadece kulun kendisinin bildiği veya çoğu zaman kendisinin bile anlamadığı günahlardır. Bu günahlar gizli şirk gibi o kadar gizlidir ki işleyenin kendisi bile onu göremez, anlayamaz. Hatta kişi bu günahı işlerken doğru ve güzel yaptığını zanneder!

En basitinden örnek vermek gerekirse; biri bir başkasını eleştirdiği zaman ona neden böyle yaptığı sorulduğunda "ben onu sevdiğim için böyle söylüyorum" diye cevap verir. Hâlbuki Allah, eleştirmeyi yasaklamış, men etmiştir.

Mesela; insanın haset etmesi, çekememesi, birini nimete layık görmemesi gizli günahlardan biridir. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz haset ile ilgili olarak *"ateşin odunu yiyip bitirmesi gibi haset de amelleri yer bitirir"*[10] buyurmuştur. Yani biri zahiri olarak hiçbir yanlış yapmasa bile batını, gizli günahı onun amellerini yakıp bitirmeye yeterdir. Demek ki kul kendi cezasını yine kendisi veriyormuş!

Allah az önce okuduğumuz ayette zahiri ve batını nimetlerini üzerimize yağdırdığını beyan etmişti. Zahiri nimetler zaten nimet olarak aklımıza gelenlerdir. Bâtını nimetler ise imandır, muhabbettir, Allah'ı sevmek, bilmek ve tanımaktır. Bâtını nimet hangi türden olursa olsun mutlaka maneviyatı besler, büyütür, temizler ve tertemiz hale getirir. Bütün ibadetler ile Allah için yaptığımız bütün iyilikler, güzellikler maneviyatımızı temizler, besler, büyütür, olgunlaştırır, kemale erdirir. Dolayısıyla Allah'ın isimleriyle yaptığımız her hal, her hareket, her tavır batını nimeti bize beraberinde getirir ve üzerimize batını nimeti yağdırır.

Okumak, anlamak, iman etmek, imanı ahlaka ve amele dönüştürmek de Allah'ın Zahir ve Batın isimlerinin tecellisiyle ilgilidir. Biri, okumuyor, anlamıyor ya da okumaya ve anlamaya

[10] Ebu Davud, H. No: 4903

tenezzül etmiyorsa kendini ihtiyaçsız görüyordur. Allah, kuluna bir mektup göndersin, kulu da onu okumaya, anlamaya çalışmasın, buna tenezzül etmesin hiç böyle bir şey olur mu! Bu, Allah gereksiz ve boş yere konuştu manasına gelir! Bu halde olanlar bunu açıktan söylemiyor olabilir ya da açıktan bambaşka şeyler söylüyor olabilir; ama gönüllerinde gizli olarak böyle söylemişlerdir.

Bu yüzden bu duruma düşmemek için herkesin mutlaka Kur'an'ı en azından yüzünden okuması gerekir. Kur'an'ı zahirinden, yüzünden okuduktan sonra da batınını okuması; yani, Allah'ın ne buyurduğunu anlamaya çalışması gerekir. Bunun için de herkes Allah'ın ne dediğini anlayacak kadar Arapçayı öğrenmelidir. Bunu da öğrendikten sonra bir de hikmeti, Allah'ın ne demek istediğini öğrenmelidir.

Kardeşlerimizin, Kur'an'ı okumuş olmaları için hem Kur'an'ın zahirini okuması, hem manasını anlaması hem de Allah'ın ne demek istediğini anlaması; yani Kur'an'ın gizliden daha gizli olan tarafını, sırrın sırrını anlaması gerekir.

Genel olarak bütün sohbetlerimizde kardeşlerimize zaten bu dersi veriyoruz. Özel olarak da rabbinin vahyini anlamayan kalmasın diye Tefsir'ul Kur'an Hikmet'ul Beyan sohbetlerimizi yaptık ve kardeşlerimize Kur'an'ı hikmetiyle beraber anlamaları için bir kapı açtık. Kardeşlerimiz Tefsir'ul Kur'an Hikmet'ul Beyan sohbetlerini dinler ve ayetler üzerinde tefekkür ederse eğer okuduğu ayetlerde Allah'ın ne demek istediğini, hikmetini, muradını anlarlar inşallah. Birinin hangi seviyede olduğu hiç fark etmez, eğer ki o "ben rabbimin kelamını okumak ve ayetleri Allah'ın anlattığı gibi hikmetiyle beraber anlamak istiyorum" diyorsa sohbetleri dinlediğinde bu hikmete, marifete sahip olur inşallah.

Devamlı söylüyorum; bizimle beraber olan kardeşlerimizin "ben rabbimin kelamını bilmiyorum" demesi doğru değildir; çünkü bu bir sorumluluktur ve ben bunu kabul edemem! Biri Kur'an'ı sadece yüzünden okumak için Arapça'yı öğrenmek isterse bunu on beş günde öğrenir. Zahmet edip on beş günümüzü Kur'an'ı öğrenmeye çalışmak için ayırırsak ne kaybederiz!

Herkesin mutlaka rabbinin kelamını okuması gerekir. Tabi, sadece okuması yetmez, bir de en azından Allah'ın ne dediğini anlaması gerekir. Ayetin hikmetini bilmek ise zaten bunların sonucunda kendiliğinden gelir.

Sahabeyi sahabe yapan, onları gökteki yıldızlar mesabesine getiren, cahiliye devri gibi o en karanlık dönemi saadet asrı yapan şey Allah'ın kitabıdır. Sahabelerin okuduğu başka bir kitap, bildikleri başka hiçbir ilim yoktu; ama her biri gökteki yıldızlar oldu ve yaşadıkları yeri, dönemi aydınlattı. Hal böyleyken Allah'ın kitabı önümüzde olmasına rağmen karanlıkta kalıyorsak, etrafımızda zulmet varsa, zulüm varsa bu; Allah'ın kitabına, ipine sarılmadığımız ve Allah'ın kelamını anlamadığımız içindir. Bununla beraber dini aslından değil de birilerinden taklidi olarak öğrendiğimiz, Allah'ın indirdiği dine değil de uydurulmuş dine iman ettiğimiz içindir.

Kur'an, Allah'ın dininin kitabıdır. Bu yüzden Kur'an'ı anlamak istersek Allah bunu bize kesinlikle öğretir. Şayet anlamak istemezsek o halde "benim buna ihtiyacım yok" demiş; yani Kur'an'ı anlamaya tenezzül etmemiş oluruz.

Ben sohbet edip bunları anlatıyorsam arkadaşlar beni dinlesin ve ne dediğimi anlasın istiyorum, öyle değil mi! Eğer kardeşlerimiz beni dinlemez ve ne dediğimi anlamaya çalışmazsa bu durumda bana hakaret etmiş "sen boş konuşuyorsun, söylediklerini zaten biliyorum, seni dinlemesem de olur" demiş olmaz mı? -Elbette ki olur. Aynı şekilde Allah da kitabını

vahyederek kullarıyla konuşmuş ve "kulum beni dinleyip beni anlasın" demiştir. Hal böyleyken Kur'an'ı okumaz, anlamaya çalışmazsak Allah'ın kitabına karşı tavrımız bu manaya gelmez mi! Allah bunu nasıl kabul eder!

Allah ayet-i kerimede Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e hitaben **"and olsun ki seni ve sana iman edenleri Kıyamet günü bu kitaptan sorumlu tutacağız"**[11] buyurmuştur. Yani bu kitap aynı zamanda bizim hesap kitabımızdır. Allah hesabımızı bu kitap üzerinden görecek ve amellerimizi bu kitabın ölçüsüne vurup bizi ya cennete ya da cehenneme gönderecek. O zaman kitabımızdan haberimizin olmaması, onu okuyup anlamayışımız ya da anlamak için çaba, gayret sarf etmeyişimiz hesabı da, ahireti de ciddiye almadığımız manasına gelmez mi!

Allah ayet-i kerimede **"hatırlat; çünkü hatırlatmak mü'minlere fayda verir"**[12] buyurmuştur. Bana düşen de hatırlatmaktır. Yoksa her şey zaten apaçık ortadadır, ben sadece tekrar ediyorum!

Evet, "ben mü'minim, Müslüman'ım diyen herkesin mutlaka rabbini tanıması ve Allah'ın kendisine ne vahyettiğini bilmesi gerekir. Allah ayetinde **"hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu"**[13] demiş, başka bir ayette de **"Allah'tan ancak âlim kulları layıkıyla haşyet duyar"**[14] buyurmuştur. Allah'ın beyan ettiği âlimlerden olmamız için bir adım atmamız gerekir. Biz bir adım atarsak Allah devamını getirir ve bize öğretir.

"Asra yemin olsun ki bütün insanlar hüsrandadır; ancak iman edenler, salih amel işleyenler, hakkı ve sabrı tavsiye edenler müstesna."[15] Hakkı ve sabrı tavsiye edebilmen için hakkı

[11] Zuhrûf /44
[12] Zâriyât /55
[13] Zumer /9
[14] Fâtır /28
[15] Asr /1-3

öğrenip bilmen, bildiğin o hakkın da Allah'ın hak dediği olması gerekir. Aynı şekilde sabrı tavsiye ederken de mutlaka "Allah böyle buyurmuş" deyip sabrı Allah'ın ayetleriyle tavsiye etmen gerekir. Hak için de, sabır için de bilmen gereken şey Allah'ın kelamıdır. Bunu yapmazsan hüsrana uğrarsın. Hüsrana uğramamak için en azından çoluk çocuğuna, ailene, yakınlarına hakkı ve sabrı tavsiye etmen gerekir.

Allah **"yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten kendinizi ve ehlinizi koruyun"**[16] buyurduysa o halde Allah sana aileni, çoluk çocuğunu cehennemden koruma vazifesi vermiştir. Allah sana bu yükü yükleyip vazifeni yapmanı emretti. Şayet kendini korursan ehlini de koruyabilirsin; ama Allah'ın kelamını, muradını bilmiyor ve kendini koruyamıyorsan ehline de yardım edemezsin! Hatta onları ateşten korumak bir yana sen onları ateşe sevk edersin.

Ebedi hayat şakaya gelmez, ebedi hayat dünyaya benzemez. Dünyadayken aç kaldığında kardeşin sana ikram eder; çünkü Allah yarattığı her mahlûkun rızkını üzerine almıştır.[17] Her canlının rızkı Allah'a aittir. Bu yüzden mü'min de olsan, kâfir de olsan Allah bir vesileyle sana rızkını verir; ama ebedi hayat böyle değildir. Orada herkese çalışmasının karşılığı, kendi kazandığı vardır. Bu nedenle kimse kimseye yardım edemez, kimse kimse için bir bedel ödeyemez, kimse kimsenin yükünü alamaz. Kim ahirete neyi göndermişse orada onu bulur.[18]

Cenneti kazanamadıysan cehenneme yuvarlanırsın ve sana yardım edecek, seni oradan kurtaracak kimse de olmaz. Allah ayet-i kerimede **"genişliği yerle gök kadar olan cennete koşun"**[19] buyurdu. Yani yürümek yetmez, cennete koşman lazım. Hem de durmadan koşman lazım; çünkü cennete koşsan ama

[16] Tahrîm /6
[17] Hûd /6
[18] Bakara /48, Necm /38-41
[19] Âli İmran /133

yetişemezsen yine cehenneme yuvarlanırsın. Cehenneme yuvarlanmayı istemiyorsan koşup cennete yetişmen, yetişmek için hayırda yarışman, bunun için de önce anlaman; yani okuman gerekir.

Allah'ın ilk emri "oku" emriyse o zaman soracağı ilk sorunun da okuyup okumadığımız üzerine olması lazım! İşte, Allah, huzuruna gittiğimizde bize "hani dünyadayken sana oku demiştim ya gönderdiğimi okudun mu" diye kesinlikle sorar.

Kur'an, kelime manası olarak okunan demektir. Allah, kitabına Kur'an; yani okunan adını vermiştir. Öyleyse Kur'an okunmuyorsa okunan (Kur'an) olmaz. Allah'ın kitabının okunmamış haline Kur'an denmez, mushaf denir. Mushaf, okununca Kur'an olur, okunmayınca Kur'an olmaz. Kısacası okuyorsan Kur'an'ın var demektir, okumuyorsan Kur'an'ın yoktur.

Bu yüzden hep beraber Kur'an'ı okuyacak, çocuklarımıza da okutacağız inşallah. Kur'an'ı okumayı bilmeyen hiç kimse kalmasın diye erkekler ile bayanlar dergâhında Arapça kursları açtık ve hiç kimseye de bizim şartlarımıza uyun demedik; çünkü "yeter ki herkes Kur'an okumayı öğrensin, gerekirse biz onların şartlarına uyarız" dedik. Biri öğrenmek istiyorsa; ama şartları müsait değilse o hiç kendini sıkıntıya sokmasın, biz kendimizi ona göre ayarlarız. Yeter ki o "ben rabbimin kelamını öğrenmek, anlamak istiyorum" desin ona Kur'an'ı öğrenmesi için bütün imkânları seferber ederiz, dedik ve yaptık. Bununla beraber kim dergâhta kendisine ders verecek birini bulamazsa istediği zaman gelsin, beni çağırsın, Kur'an dersini ona kendim veririm. Yeter ki rabbinin kendisine yaptığı vahyi, hitabı öğrensin, anlasın. Böylelikle rabbine âşık olsun, dost olsun, âbd olsun ve ebediyen kazansın.

Allah bizi indirdiği kitaptan sorumlu tutacak. Bizim de kendimizi ahirete hazırlamamız ve rabbimizin kitabını öğrenmek

için elimizden geleni yapmamız lazım. Bu konuda hiçbir mazeretimiz olamaz; çünkü söz konusu olan ebedi hayatımızdır.

Her şeyin zahir ve batın tarafının olduğu gibi okumanın da zahiri ve batını tarafı vardır. Okumanın zahiri tarafı; okunan ayeti söylemek, onu yüzünden okumaktır. Bir de o okuduğumuz ayetin içinde bir mana vardır. Ayeti okurken ne dediğimizi anladığımızda bu defa okumanın batınını yapmış oluruz. O batının da bir batını vardır, buna da hikmet; yani Allah'ın muradı, Allah'ın o ayette ne demek istediğini anlamak denir.

Dünyaya öğrenmeye, anlamaya, tanımaya, bilmeye gelmişiz desek doğru olur; çünkü dünyaya Allah'ı, insanı, kendimizi, varlığımızı bilmeye, tanımaya gelmişiz. Bunun için de hem zahiri hem de batını görmemiz, batına bakmamız gerekir.

Allah'ın ayet-i kerimede **"onların kalpleri var onunla fehmetmezler (anlamazlar), gözleri var onunla görmezler, kulakları var onunla işitmezler"**[20] dediği göz, kulak, kalp insanın manevi tarafıdır. Allah, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e **"onları sana bakar görürsün; ama onlar seni görmüyorlar"**[21] diye hitap ederken onların Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i zahiri olarak gördüklerini; ama manevi olarak Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i görmediklerini beyan etmiştir. Yani "zahiri olarak baş gözüyle sana bakar, seni görürler; ama manevi olarak seni görmezler. Zahiri olarak sana bakınca kendileri gibi bir beşeri görürler. Şayet gönül gözleriyle sana baksalardı, seni Allah'ın resulü olarak görürlerdi" buyurmuştur.

Kendine yahut başkalarına baktığında zahiri olarak insanı görüp manevi olarak Hz. İnsanı, Allah'ın nefhettiği ruhu görmeyenler kör değil midir! Kendilerinde Allah'tan olan o nefhay-ı ilahinin, Allah'ın nehfettiği ruhun "ben rabbimi

[20] A'râf /179
[21] A'râf /198

istiyorum” diyen feryadını duymayanlar sağır değil midir? Bunu hissetmeyenler kalbiyle fehmetmiyor, anlamıyor demektir.

Zahiri olarak gözümüze bir toz kaçtığında hiç vakit kaybetmeden gözümüzü ovuşturup temizliyor ve o tozu hemen çıkarıyoruz; çünkü gözümüzü temizlemezsek göremeyiz. Aynı şekilde gönlümüz de böyledir, gönül bakışımız da kirlenir ve perdelenir. Bu durumda manevi olarak görebilmemiz için hiç vakit kaybetmeden gönlümüzü temizlememiz, tozları gönlümüzden çıkarmamız gerekir. Yoksa göremeyiz ve “onların kalpleri var onunla fehmetmezler (anlamazlar)” ayetinin muhatabı oluruz.

Evet, Allah’ın Ez Zahir ve El Batın isimlerini hep beraber anlamaya, öğrenmeye çalıştık. Zahir ile batın birlikte olduğu için bu iki ismi beraber öğrendik.

Allah bizi Zahir ve Batın ismine gerçek manada iman edenlerden eylesin inşallah! Allah bizi sadece zahire bakıp Batın ismini, batını inkâr edenlerden, yok sayanlardan, aynı şekilde sadece Batın ismine bakıp Zahir ismini, zahiri inkâr edenlerden, yok sayanlardan eylemesin inşallah! Allah bizi kaybedenlerden eylemesin inşallah.

Allah hepinizden razı olsun.

EL MUBİN

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Allah'ın yeryüzündeki halifesi olan insanın, Allah'ın isimleriyle nasıl isimlenmesi gerektiğini; yani, Allah'ın güzelliğinin kulu üzerinde nasıl tecelli etmesi gerektiğini ve kulun, Allah ile nasıl güzelleşeceğini anlatmaya çalışıyoruz. Unutmamamız lazım ki Allah'tan başka güzellik yoktur, olmaz da!

Nüzul sırasına göre El Esmau'l Husna'yı ders edinirken geçen sohbetimizde Ez Zahir ve El Batın isimlerini anlamaya çalışmıştık. Bu sohbetimizde ise Allah'ın El Mubin ismini ayetlerde geçtiği şekilde anlamaya, öğrenmeye çalışacağız inşallah.

Yevme izin yuveffîhimullâhu dînehumul hakk: "O gün (Kıyamet günü) Allah'ın hak olan dinine göre kim neyi hak etmişse ona tastamam ödenir." **Ve ya'lemûne ennallâhe huvel hakkul mubîn:**[1] "(O gün herkes) Allah'ın hak olduğunu, mubin olduğunu (apaçık olduğunu görecek) bilecek." Allah Kıyamet günü gelmeden önce bunu bize haber veriyor.

Mubin, apaçık olan demektir. Allah mubindir, apaçık olandır. Bir şey her ne kadar apaçık ortada olsa bile insan gözünü açıp bakmadıkça onu göremez, anlayamaz. Bu yüzden insanın o apaçık olan şeyi görebilmesi için mutlaka gözünü açıp bakması; yani görmeyi istemesi gerekir.

Allah da El Esmau'l Husna'sıyla, isimleriyle apaçık ortadadır; yani mubindir. Allah her şeye tecelli etmiştir ve istisnasız her şey

[1] Nûr/25

Allah'ın tecellisiyle vardır, dolayısıyla her ne ki yaratılmış, her ne ki açığa çıkmışsa bilelim ki üzerinde Allah'ın güzelliğini gösterir ve o, Allah'ın isimlerinin tecellisidir.

Allah mubin olandır, güzelliğiyle apaçık olandır, her bir ismiyle apaçık görünendir, ortada olandır.

Peki, iman sahibi bir kul, Allah'ın isimleri üzerinden Allah'ın apaçık olduğunu nasıl anlamalıdır?

Allah rahman ve rahimdir. İman sahibi her bir kul mutlaka Allah'ın kendisine rahmetle muamele ettiğini görmeli ve bunu tatmalı, böylelikle Allah'ın Rahman ismi üzerinden Allah'ı sevmelidir. Aynı şekilde Allah kerimdir, rezzaktır. Kul, Allah'ın kendisine rızık verdiğini ve ikram ettiğini görmeli, bunu tatmalıdır. Kul bunu tadınca "benim rabbim kerimdir, rezzaktır, vehhabtır. Hayırdan, nimetten yana bana gelen her şeyi rabbim bana ikram etmiştir" der. Böyle söylediğinde ise Allah'ın Kerim ismini, Rezzak ismini, Vehhab ismini görmüş olur. Bununla beraber Allah'ın kendisine rahmetiyle muamele ettiğini görünce "Allah âlemlerin, her birimizin rabbidir, terbiye edenidir ve o rahmandır, bize rahmetle muamele edendir" der.

Kul her ayet ve hadis öğrenişinde Allah'ın, kulunu nasıl terbiye ettiğini görmeli, bilmeli ve bunu tatmalıdır. Kul buna bakmaz, gözünü kapatırsa Allah'ın isimleriyle mubin olduğunu göremez, anlayamaz, tadamaz, böylelikle apaçık ortada olanı görmemiş olur; çünkü gözünü kapatmıştır.

Allah ayet-i kerimede **"onların kalpleri var onunla fehmetmezler (anlamazlar), gözleri var onunla görmezler, kulakları var onunla işitmezler"**[2] **"başlardaki gözler kör olmaz; lâkin gönüldeki gözler kör olur"**[3] buyurmuştur. Gözünü kör eden

[2] A'râf /179
[3] Hacc /46

yine insanın kendisidir. İnsan gözünü kapatıyor, görmek, anlamak, Allah'ın vahyini işitmek istemiyor, böyle yaparak da kendi kendine zulmediyor ve kendini karanlıkta bırakıyor!

Evet, Allah mubindir; yani gizlisi, saklısı olmayandır ve hiçbir şeyi kulundan gizlemeyendir. Allah kendini kulundan gizlemez. Aynı şekilde kulundan doğruyu, hakkı, hakikati, batılı, yanlışı, karanlığı gizlemez ve bunu apaçık ortaya koyar. Kul kendi tercihiyle ya bakar ve bunu görür ya da gözünü kapatıp "ben görmedim, anlamadım" der. İnsan için bu ikisinden başka bir seçenek yoktur.

Allah mubindir, bununla beraber Allah'ın kitabı da mubindir, apaçıktır. Ayetleri okurken bunu detaylı olarak anlayacağız inşallah.

Allah, Kur'an'a "kur'ânin mubîn"[4] demiştir. Allah'ın, Kur'an'daki emirleri, hükümleri, kuluna öğretmek istedikleri mubindir, apaçıktır. Allah hiçbir şeyi kulundan gizlemez; çünkü gizlemesi kula zulüm olur. Kul anlamadığı bir dini nasıl yaşayacak, anlamadığı, tanımadığı bir rabbi nasıl sevecek, onunla nasıl terbiye olacak, nasıl ona halife olup isimlerini, güzelliğini kendi üzerinde gösterecek? -Gösteremez ve Allah'a nasıl kul olması gerektiğini de anlayamaz. Allah, kitabını indirdiyse herkes vahyini okusun, anlasın ve hayatı nasıl yaşaması gerektiğini bilsin diyedir. Hal böyleyken Allah'ın ayetlerinin apaçık olmaması insanlar için zulüm olur. Bu yüzden "Allah'ın kitabı Kur'an mubindir" buyurdu Allah.

Evet, Allah'ın kitabı, vahyi mubindir. Aynı şekilde iman da küfür de mubindir; yani iman da, küfür de, şirk de, nifak da, münafıklık da apaçık ortadadır. Allah her birini beyan edip ortaya koymuştur. Bu yüzden hak da batıl da, doğru da yanlış da

[4] Hicr /1

mubindir, apaçık ortadadır. Aynı şekilde zulumat da nur da; yani karanlık da aydınlık da apaçık ortadadır.

Bununla beraber ahiretteki hesap mubindir, apaçık ortadadır, dolayısıyla hiç kimse "ben hesabımı bilmiyorum" diyemez; çünkü hesap mubindir, apaçıktır. Herkes kendi hesabını görmeye çalıştığında mutlaka hesabını görür ve gideceği yeri bilir.

Bütün mesele; hesabımız görülmeden ve kitabımız elimize verilmeden önce kitabımızı elimize alıp hesabımızı görmektir.

Hesabımızı neye göre görmemiz gerekir?

Elbette ki mizana göre. Mizan; terazi demektir. Allah ayet-i kerimede **"Allah mizanı bir de demiri indirdi"**[5] buyurmuştur. Bu mizan, Allah'ın kitabı Kur'an'dır. Bununla ilgili olarak Allah ayet-i kerimelerde **"o gün kimin tartısı ağır gelirse o gerçekten kurtulmuş, en büyük saadete ermiştir. Kimin de tartısı hafif gelirse o da hüsrana uğramış, kaybetmiştir.**[6] **Kıyamet günü onlar için (müşrik, kâfir ve münafık için) mizan (tartı) tutmayız**"[7] buyurmuştur. Allah onların kitabını ellerine vermez sadece mü'minlerin ve "ben mü'minim" deyip mü'min olduğunu zannedenlerin eline kitaplarını verir ve onlar için mizan tutar. Gerisine ise hesap yoktur. Onlar direkt cehenneme giderler; çünkü Allah, yaptıklarına karşılık onlara dünyadayken ikram etmiştir, dolayısıyla ahirette gidecekleri yer cehennemdir. Bu sebeple mizan sadece "ben mü'minim, Müslümanım" diyenler için kurulur.

Bu mizan, Allah'ın kitabı Kur'an'dır. Bizim de imanımızı, amelimizi, ahlakımızı Kur'an'ın ölçüsüne vurmamız gerekir.

[5] Hadîd /25
[6] A'râf /8-9
[7] Kehf /105

İmanımız, amelimiz Kur'an'a ne kadar uyuyorsa o kadar kazanmışız demektir.

Arkadaşlar burayı doğru anlar ve unutmazlarsa her zaman için hesaplarını önlerinde tutmuş; yani ahiretten dünyaya bakmış, hesaplarını her anda burada görmüş olurlar.

Allah her bir insan için bir ömür takdir etmiştir, bu ömür insanın hayat filmidir. Kul her ne yaparsa yapsın melekler onu yazar, sadece yaptıklarını değil niyetini, onu neden yaptığını da yazar. Aynı şekilde o nedenin arkasındaki gayesini, amacını, imanını da yazar. Tabi, bu film dünyada seyrettiğimiz filmlere benzemez.

Daha önce söylemiştim; Allah'ın Kıyamet günü mü'minlerin eline verdiği kitap bizim düşündüğümüz şekilde bir kitap değildir. Allah, kulları anlasın diye misal veriyor. Yoksa bu çok farklı bir şeydir ve zannettiğimiz gibi bir şey değildir. Aynı şekilde mizan da zannettiğimiz gibi bir terazi değildir. Bu mizan; güzelliğin, çirkinliğin, kötülüğün, iyiliğin tartıldığı bir terazidir.

Allah ayet-i kerimede **"al kitabını oku! Bugün hesap görücü olarak sen kendine yetersin (hükmünü de kendin ver)"**[8] buyurmuştur. Kaybedenler Kıyamet günü artık her şeyi görür, bilir, böylelikle kendilerine zulmettiklerini, mubin olan, ortada olan hakka, hakikate gözlerini kapattıklarını anlarlar. Bu yüzden hükümlerini verirken de "evet, biz kendimize zulmettik" derler.

Kul, Kıyamet günü eline verilen kitabına bakınca hayatını dünyadaki filmler gibi parça parça, kare kare seyretmez, aksine bütün hayatını bir anda baştan sona seyreder. Kul kitabına her bakışında hayatının başı da sonu da her şeyiyle bir anda gözünün önünde olur; yani filminin başı ve sonu yoktur. Kulun seyrettiği bu film kendi yaşadığı hayattır.

[8] İsrâ /14

Herkes kendi hayatının filminin başrolündedir, isterse peygamberle beraber olsun yine başrolde o vardır; çünkü eline aldığı kitap onun kendi kitabı, filmi kendi hayat filmidir. Kitap sadece okunur; ama film böyle değildir. Film hem görülür hem de duyulur. İşte, Kıyamet günkü kitap kulun bütün hayatını hem görerek hem de dinleyerek izlediği bir kitaptır.

İnsan, henüz dünyadayken hayatını önüne koyup hayatına bakmalı ve filmini burada seyretmelidir. Allah ona bir yol çizmiştir. Allah kulunu ne zaman, nerede dünyaya göndermiş ve kimlerle beraber etmişse filmi de ona göredir. Ona düşen; peygamberler gibi yapmaktır. Bu yüzden insan bir peygamberle beraberse bile onun gibi yapmaya çalışmalı ve onun ahlakına bürünmelidir. Yoksa ne içinde bulunduğu cemaati, ne tarikatı ne de partisi onu kurtarabilir; çünkü yaşadığı ve Kıyamet günü kitabında seyredeceği hayat onun özel hayatının filmi olacak. Hiç kimse de onun yükünü yüklenmez ve onun kitabından bir şey çıkarıp bir şey ilave edemez!

Henüz dünyadayken hayatımızı önümüze koyup hayat filmimizi izlersek ahiretimizi, hesabımızı önümüze almış, ahiretimizi ciddiye almış, böylelikle ahiretimizi dünyanın önüne koymuş oluruz. Bununla beraber rabbimizi, rabbimizin hesabını, kitabını, peygamberini ciddiye almış, aynı şekilde hayatı da imtihan olarak ciddiye almış oluruz.

İmtihan, kazanma imkânı demektir. İster nimet, isterse de musibet olsun muhatap olduğumuz her şey bizim için bir kazanma imkânıdır.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"mü'minin haline şaşılır. Ona bir nimet geldiğinde şükredip gereğini yerine getirir, kazanır. Bir musibet geldiğinde ise sabredip gereğini yapar ve yine kazanır"*[9] buyurmuştur. Mü'minin hayatının her anı kazançtır, ister nimet

[9] Müslim, Zühd ve Rekâik, 64

ister musibet içinde olsun mü'min imtihanı her anda kazanır. İşte, ebedi hayatımızın hesabını yapmak, kitabımızı önümüze koymak böyledir.

Her günümüzü bu kitabın bir sayfası olarak düşünelim. Hayatımızın sayfasına, gününe neyi yazdırırsak huzura gönderdiğimiz ve Kıyamet günü bulacağımız odur. Yoksa "işte şunu yaptık, belki cennete gideriz" deyip kendi kendimizi kandırırsak yarın son nefeste başımızdan aşağı kaynar sular dökülür; çünkü kulluk sadece belirli zamanlarda değil her anda yapılması gereken bir âbdiyettir.

Dediğim gibi; hesap mubindir, apaçıktır. Yeter ki hesabımızı görmek isteyelim, görmeyi istersek hesabımızın apaçık bir şekilde önümüzde olduğunu bilir, bunu anlarız.

Bu yüzden kulun her gün akşam olduğunda yaşadığı o gününü mutlaka önüne koyup tefekkür etmesi ve "bugün ne kazandım, bugünkü sayfama neler yazdırdım! Bugün, Allah'ın huzuruna ne gönderdim! Huzura beni mahcup edecek, utandıracak şeyler mi yazdırıp gönderdim yoksa yüzümü nurlandıracak, bana şeref verecek, Allah'ın güzelliğinden güzellik verecek, rabbimi razı edecek şeyler mi huzura gönderdim" deyip kendini hesaba çekmesi gerekir.

Kulun, sayfalarına yazdırdıkları arasında utandığı, huzura layık olmayan bir şey varsa onu kitabından silmelidir. İnsanın bugün böyle bir imkânı vardır; ama yarın, Kıyamet günü böyle bir imkânı olmaz.

Kul kitabından huzura layık olmayan amellerini nasıl silebilir?

Biri "ya rabbi! Tövbe ettim, istiğfar ediyorum. Beni affet, mağfiret et, bana rahmetinle muamele et, pişman oldum, tövbe ettim" dediğinde Allah, kulunun kitabından o amelini siler. Yoksa

hiçbir şey yapmamış gibi yanlışını kabul etmeyip yaptığını sanki sıradan bir şeymiş gibi kabul ederse defterinde yarın hiç sevmeyeceği ve "keşke bu olmasaydı" diyeceği çok şey bulur.

Ne olursa olsun şeytana asla taviz vermemek gerekir; çünkü Allah ayet-i kerimede şeytan için **"o sizin mubin olan düşmanınızdır"**[10] buyurmuştur. Dikkat edilirse Allah şeytanın da mubin olduğunu, apaçık olduğunu buyurdu. Evet, şeytan apaçıktır; yani siz bunu görüyor, biliyorsunuz. Allah bize hitap edip "şeytanın düşmanınız olduğunu biliyorsunuz" dediyse o halde biliyoruz demektir. "Yaratan (yarattığını) bilmez mi."[11] Ama "yok, ben bilmiyorum, görmüyorum, anlamıyorum" diyorsak bu durumda apaçık olana gözümüzü, gönlümüzü kapatmışız, anlamak istememişiz, anlamak işimize gelmiyor demektir.

Unutmamamız gerekir ki başımıza ne gelirse gelsin onda bizim için mutlaka bir imtihan; yani kazanma imkânı vardır. En büyük sıkıntıyı, musibeti yaşayan peygamberlerdir. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"en büyük sıkıntıyı, musibeti ben, peygamberler bir de bize yakın olanlar yaşar"*[12] buyurmuştur. Neden? -Elbette ki en büyük olmaları için. En büyük olsunlar diye en büyük musibeti onlar yaşamıştır.

En büyük musibet, en büyük kazanma imkânı demektir. Yoksa "namazımızı kılıp orucumuzu tutuyoruz, imkânımız olursa hacca gider, zekât da verir, böylelikle cennete gideriz" dersek sadece kendi kendimizi kandırmış oluruz.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz yine başka bir hadis-i şerifinde *"Allah bir kulunu bir makama layık gördüğünde onu sıkıntılarla,*

[10] A'râf /22, Yâsîn /60, Zuhrûf /62
[11] Mülk /14
[12] Münâvî, Feyzü'l-Kadîr, 1.519; Hâkim, El Müstedrek, 3/343; Müsned, 1/172, 174, 180, 185, 6.369

belalarla, musibetlerle, hastalıklarla imtihana tabi tutar ki kul o makama gelebilsin"[13] buyurmuştur.

Allah'ın, bir kulunu bir makama layık görmesi ne demektir?

Kul "ya rabbi! Ben senin rızanı, cenneti istiyorum" deyip gönül duasını yapar, bununla beraber fiili duasıyla da gereken çaba, gayreti göstermeye çalışır; ama bu duası, gayreti istediği makama gelmesine yetmezse Allah, kulunu o makama çekmek için onu bu şekilde imtihanlara tabi tutar; yani ona kazanma imkânı tanır.

Bu yüzden kul neyle karşı karşıya gelirse gelsin mutlaka "rabbim beni bir imtihana tabi tutmuş, o halde rabbimin buradaki muradı acaba nedir, rabbim benden ne istiyor" deyip bakması gerekir. Kulun karşı karşıya kaldığı sıkıntıyı, musibeti, belayı ve buna sebep olanı değil öncelikle "rabbim benden ne istiyor, nasıl yaparsam rabbim benden razı olur, nasıl yaparsam rabbim sever" deyip rabbini görmesi ve böyle bakması gerekir.

Biri böyle bakıp sonrasında Allah'ın razı olduğu, sevdiği gibi yaptıysa kuldur, Allah'ın âbdidir, Allah'ı sevendir, Allah'ın hesabını yapandır, Allah'ın sevgisini de, rızasını da hak edendir; ama böyle bakmaz sıkıntıya, musibete sebep olanı görürse bu defa sebebin sahibini yok sayar, dolayısıyla o musibete sebep olana karşı tavır alır ve o da onun gibi davranır, böylelikle kaybeder.

"Tercih sana aittir, ya, Allah'ın hesabını yapar kazanırsın ya da nefsine ve şeytana göre hareket eder, kaybedersin. Eğer kaybettiysen bil ki şeytana uydun, şeytanın sana vesvese olarak verdiğini Allah'ın vahyine tercih ettin ve rabbini razı etmektense nefsini razı etmeyi tercih ettin." Bu herkes için bütün hayatı boyunca böyledir.

[13] Ahmed B. Hanbel, V/272

Allah, kazanmamız için peygamberini örnek olarak önümüze koymuş ve "işte, onun gibi yapın, o sizin için en güzel örnektir"[14] buyurmuştur. O halde neyle karşı karşıya gelirsek gelelim "acaba Resulullah (s.a.v.) Efendimiz böyle ya da buna benzer bir durumla karşı karşıya geldiğinde ne yapmış, nasıl yapmış, nasıl konuşmuştur" dememiz gerekir; çünkü Resulullah (s.a.v.) Efendimizi kendimize örnek almamız lazım ki ona tabi olmuş, Allah'ın vahyine, kitabına iman etmiş, rabbimizi ciddiye alıp onu dinlemiş olalım. Böyle yaparsak "rabbim benden ne istiyor, nasıl yapmamı istiyor, ne yaparsam, nasıl yaparsam rabbim benden razı olur, rabbimin sevgisini kazanırım" demiş ve gerekeni yapmış oluruz.

Yoksa rabbimizi, bize vahyettiği Kur'an'ı, peygamberini yok saymış oluruz. Bu durumda nasıl mü'min olabiliriz! Bu nasıl Müslüman olmaktır! Kendi kendimize "ben mü'minim, müslümanım" diyebiliriz; ama Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in yaptığı, Allah'ın sevdiği gibi yapmıyorsak sadece ismimiz böyledir. Allah böyle bir durumda bizi mü'min olarak, Müslüman olarak kabul eder mi? -Elbette ki etmez.

Bizim kendimizi nasıl gördüğümüz yahut başkalarının bizi nasıl gördüğü geçerli değildir. Geçerli olan, Allah'ın verdiği hükümdür. Bu yüzden "ben, Allah katında nasıl biriyim, Allah'ın kitabına göre mü'min miyim, Müslüman mıyım, Allah'ın resulüne göre iman etmiş miyim etmemiş miyim, Allah'a Resulullah (s.a.v.) Efendimiz gibi teslim olmuş muyum olmamış mıyım, Allah'a onun gibi itaat ediyor muyum etmiyor muyum" deyip kendimize bakmamız gerekir. Yoksa kendi kendimizi kandırmış oluruz.

Evet, kitabımızı önümüze koymamız; yani kendi hayat filmimizi seyretmemiz lazım. Filmimizi seyretmekten, filmimizle karşı karşıya kalmaktan korkmayalım, endişe etmeyelim; çünkü şu

[14] Ahzâb /21

anda onu düzeltme imkânımız vardır. Şeytan "yeter ki kendisiyle meşgul olmasın" deyip filmimizi seyrettirmemek için kendi filmimiz yerine bize her türlü filmi seyrettirebilir ve bizi her şeyle meşgul ettirebilir; ama biz ona bakmayalım ve gönlümüzü rabbimize çevirip henüz imkânımız varken kendi hayat filmimizi seyredelim.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"bahtiyar o kimsedir ki kendi günahını görmekten başkasının günahını göremez. Bedbaht da (kaybeden de) o kimsedir ki başkasının günahını görmekten kendi günahını göremez"* buyurmuştur. Yani bahtiyar o kimsedir ki kendi hayat filmini seyredip hatasını, yanlışını, küfrünü, şirkini, nifakını görür ve onu temizleyip düzeltir. Bedbaht da o kimsedir ki kendi filmini seyretmez, kendi kitabına bakmaz, kendini Allah'ın ölçüsüne vurmaz, bunun yerine başkasının filmini seyreder ve "falan kişi, falan cemaat, falan tarikat, falan parti şöyle yaptı" deyip başkasının filminden söz eder, başkasının filmini anlatır. Allah, böylelerine "sana ne! Sen onların hesabından sorulmazsın"[15] der. Aynı şekilde "sen iyi olursan kimsenin yaptığı yanlış sana zarar vermez"[16] buyurur. Evet, iyi olursan kötülerin kötülüğü sana zarar vermez; ama Allah yolunda değilsen bu defa herkes güzel yapsa da sana bir faydası olmaz.

Sen kitabınla, hayatının filmiyle huzura gidiyorsun. Hal böyleyken kitabında seni utandıracak, mahcup edecek bir şey varsa onu silmen gerekmez mi! Yapacağın şey iki kelimedir. Rabbine dönüp "tövbe ya rabbi! İstiğfar ediyorum ya rabbi! Sen afuvvsun, sen ğafursun, sen ğaffarsın, sen tevvabsın ya rabbi! Sen af dileyeni affedersin, mağfiret dileyeni mağfiret edersin, tövbe edenin tövbesini kabul edersin. Ben de senden af diliyorum, beni affet, mağfiret et, ya rabbi!" demektir. Rabbimiz kendini böyle tanıttı. Rabbimiz bizi affetmeseydi, mağfiret etmeseydi,

[15] Bakara /134, 141
[16] Mâide /105

tövbemizi kabul etmeseydi, bizden o hayat kitabımızdaki sayfaları temizlememizi istemezdi. Allah, böyle yapın buyurduysa o halde bizi affedecek demektir. Bu yüzden acaba "Allah bizi affeder mi" gibi bir düşünceye kapılmayalım ve tövbemizi yapıp hayat kitabımıza rabbimizin razı olacağı şeyler yazdıralım.

Hayat filmimize bakıp yanlışlarımız için tövbe etmez, Allah'tan af ve mağfiret dilemezsek Allah'ın bu isimleri üzerimizde tecelli etmemiş olur, dolayısıyla rabbimizi tanımamış, rabbimizin güzelliğini, afuvv oluşunu, ğafur oluşunu, ğaffar oluşunu, tevvab oluşunu anlamamış, bu isimlere iman etmemiş, bu imanı tatmamış oluruz. Tatmayınca da bu güzellikler bizim üzerimizde tecelli etmez. Tecelli etmeyince de kimseyi affedemeyiz; çünkü Allah'ın affına, mağfiretine, hilmine, güzel ve yumuşak davranmasına iman etmemiş ve bu güzelliği tatmamışızdır. Tatsaydık Allah'ın bu güzellikleri üzerimizde tecelli ederdi. Tecelli etmiyorsa o halde bir sorun vardır. Bu sorun; kitabımızı önümüze koyup gönlümüzü temizlememiz, tövbemizi, istiğfarımızı gerektiği gibi yapmamamızdır.

Kitabımız sürekli önümüzde olursa her andaki derdimiz "acaba hayat filmime rabbimin razı olacağı, seveceği ne yazdırabilirim" olur. Böyle bir derdimiz olursa her anda Allah'ın huzurunda durur, bir an bile rabbimizi unutmayız. Bu da bizim için daimi zikir olur, dolayısıyla her an Allah'ın huzurundaymış gibi bir hayat yaşarız.

Allah ayet-i kerimede **"size tek bir nasihatim var; ister tek başınıza, ister başkalarıyla beraber olun Allah'ın huzurunda olduğunuzu unutmayın"**[17] buyurmuştur. İşte, kitabı, hayatı, önünde olanlar her anda huzurdadırlar ve huzurda olduklarını asla unutmazlar.

[17] Sebe /46

Allah neden size nasihatlerim var değil de "tek bir nasihatim var" buyurdu?

Çünkü bu tek nasihat bizim için yeterlidir. Allah'ın huzurunda durursak gereğini yapar, böylelikle kazanırız. Bunu Allah söylüyor. Bu yüzden her gün akşam olduğunda "bugün hayat kitabıma hangi sayfayı ilave ettim" deyip kitabımıza bakmamız, aynı şekilde "hayat filmimde kesilmesi gereken hangi kareler var" deyip onları tövbeyle, istiğfarla kesmemiz gerekir. Bununla beraber Allah'ın, kazanmamız için önümüze imtihan olarak sunduğu imkânların hangilerini kazanamamışsak, onlara da bakıp sonraki gün Allah bize o imkânları bir daha sunduğunda "bu defa gerekeni yapacağım ya rabbi" dememiz ve kazanmaya çalışmamız gerekir.

Evet, hep beraber Allah'ın El Mubin ismini anlamaya çalışıyoruz. İsterseniz şimdi de Allah'ın Mubin ismini ayetlerle beraber anlamaya çalışalım. Öyle ki rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi tanımış olabilelim inşallah.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Ve yubeyyinullâhu lekumul âyât: "Allah size ayetlerini beyan ediyor (açıklıyor)." **Vallâhu alîmun hakîm:**[18] "Muhakkak ki Allah âlim ve hakimdir." Allah her şeyi bilendir, her şeyi bir hikmetle yaratandır. Her şeyde, her ayette bir muradı olandır ve mutlaka bir şey öğretendir.

İnnellezîne yuhibbûne en teşîal fâhışetu fillezîne âmenû: "O kimseler ki (yeryüzünde) iman edenler arasında fuhşiyatın yayılmasını isterler." **Lehum azâbun elîm:** "Onlar için elim bir azap vardır." **Fid dunyâ vel âhırah:** "Hem dünyada hem ahirette (elim

[18] Nûr /18

bir azap vardır).” **Vallâhu ya’lemu ve entum lâ ta’lemûn:**[19] “Allah biliyor; ama siz bilmezsiniz.” Allah bunu size öğretiyor.

İnsanlar arasında fuhşiyatın, kötü ve çirkin sözün yayılmasını isteyenler için hem dünyada hem de ahirette iç yakan elim bir azap vardır. Allah biliyor; ama siz bilmezsiniz, buyurdu Allah.

Ve lev lâ fadlullâhi aleykum ve rahmetuhû: “Allah’ın rahmeti, fazileti (lütfu) sizin üzerinizde olmasaydı (haliniz ne olurdu)!” Allah tövbenizi, istiğfarınızı kabul etmeseydi haliniz ne olurdu! **Ve ennallâhe raûfun rahîm:**[20] “Muhakkak ki Allah (kullarına karşı) rauf ve rahimdir.”

Yâ eyyuhâllezîne âmenû lâ tettebiû hutuvâtiş şeytân: “Ey iman edenler (iman ettiğini iddia edenler)! Şeytanın adımlarına tabi olmayın (şeytana uymayın).” Birileri çirkin bir söz, kötü bir söz söylediğinde siz de şeytana uyup onun gibi konuşmayın, herhangi bir dedikodunun yayılmasına müsaade etmeyin. **Ve men yettebi’ hutuvâtiş şeytân:** “Her kim ki şeytanın adımlarına uyarsa (şeytana tabi olursa).” **Fe innehu ye’muru bil fahşâi vel munker:** “Muhakkak ki o (şeytan) fuhşiyatı ve kötülüğü (çirkinliği) emreder (tavsiye eder).” Kime? - Kendisine uyana kötülüğü ve çirkinliği emreder. O halde yalan, yanlış, çirkin sözler konuşanların, fuhşiyatın yayılmasını isteyenlerin, başkaları hakkında dedikodu yapanların, iftira atanların, su-i zanda bulunanların böyle yaparak şeytana uyduklarını bilmesi gerekir.

Ve lev lâ fadlullâhi aleykum ve rahmetuhu: “Allah’ın rahmeti ve lütfu sizin üzerinizde olmasaydı!” **Mâ zekâ minkum min ehadin ebeda:** “Sizden hiç kimse ebediyen temize çıkamazdı.” Çünkü hepiniz böyle bir yanlışa düşüyorsunuz; ama Allah sizi temizliyor. Demek ki temizlenmenin şartı, Allah’a dönüp

[19] Nûr /19
[20] Nûr /20

tövbe ve istiğfar etmekmiş! **Ve lâkinnallâhe yuzekkî men yeşâ':** "Ama Allah dilediğini (temizlenmeyi dileyenleri) temizler." Allah tövbe ve istiğfar edenleri temizler. **Vallâhu semî'un alîm:**[21] "Muhakkak ki Allah her şeyi işiten ve bilendir." Allah duayı, istiğfar edeni işitendir.

İnnellezîne yermûnel muhsanâtil ğâfilâtil mu'minât: "O kimseler ki temiz (namuslu) kadınlara iftira ederler." Başkaları öyle söyledi diye gözleriyle görmedikleri halde onlar hakkında ileri geri konuşup onlara zina iftirasında bulunurlar. **Luinû fid dunyâ vel âhırah:** "(Onlar) Hem dünyada hem de ahirette lanetlenmiştir." **Ve lehum azâbun azîm:**[22] "Onlar için azim bir azap vardır."

Herkes ne konuştuğuna bakmalıdır. Öyle birileri konuştu diye onlar gibi konuşup sonra da "ben falancaya uydum" dersen bu seni masum yapmaz. Belki falanca şeytana uyuyor! Sen niye ona uyuyorsun! Bunun hesabını veremezsin! "İşte falancalar falan kadın hakkında böyle söyledi" diyorsun! Peki, sen onu baş gözünle gördün mü? -Görmedin. Görsen bile yine de söyleyemezsin; çünkü sözünün doğruluğu için dört tane şahidinin olması gerekir. Dört şahit yerine üç şahidin bile olsa böyle bir şey iddia ettiğinizden her birinize seksen sopa vurulur. Bununla beraber şahitliğiniz de bir daha kabul edilmez; çünkü Allah **"onların şahitliğini de ebediyen kabul etmeyin, onlar fasıktır (yalancıdır)"**[23] buyurmuştur.

Evet, Allah "böyle şeyler konuşmayın, mü'minlerin arasında böyle sözler yayılmasın, kim böyle yaparsa hem dünyada hem de ahirette rezil rüsva olur, Allah'ın lanetine uğrar" buyurdu.

[21] Nûr /21
[22] Nûr /23
[23] Nûr /4

Yevme teşhedu aleyhim elsinetuhum: "O gün (Kıyamet günü) onların dilleri şahitlik yapar." **Ve eydîhim ve erculuhum bimâ kânû ya'melûn:**[24] "Onların hem elleri hem ayakları her neyi yapmışlarsa." Dilleri ve diğer uzuvları Kıyamet günü aleyhlerinde şahitlik yapacak.

Yevmeizin yuveffîhimullâhu dînehumul hakk: "O gün Allah'ın hak olan dinine göre (her neyi kazanmışsa) ona tastamam ödenir. Kendisine göre değil Allah'ın hak olan dinine göre her ne kazanmışsa kendisine tastamam ödenir. **Ve ye'lemûne ennallâhe huvel hakkul mubîn:**[25] "Ve (o gün) artık Allah'ın hak ve mubin olduğunu (apaçık olduğunu anlamıştır) bilmiştir."

Allah mubindir, Allah göze ve gönüle mubindir; yani Allah, göz önünde açıktır. Kul zahiri olarak her neye bakarsa baksın Allah'ın Zahir isminin tecellisini müşahede eder. Aynı şekilde manevi olarak gönlüyle, aklıyla, iradesiyle baktığında Allah'ın Batın ismini müşahede eder; çünkü Allah gönle Batın ismiyle mubindir. Bu yüzden Allah **Hakkul mubîn:** "Allah mubin (apaçık) olan haktır" buyurdu.

Hakkın tersi, zıddı; batıldır, zandır, vehimdir, vesvesedir. Bir şey hak değilse o halde batıldır, zandır, vesvesedir. Allah ayet-i kerimede **"zan, ilimden hiçbir şeydir"**[26] buyurur. Yani hakka bakmayan, hakikati görmeyen, Allah ile bakıp Allah ile görmeyen biri batılda, zanda, vehimde kalmıştır, bu zannı da ona hiçbir fayda vermez. O, hayatı yaşamamış, tabiri caizse sadece bir rüya gibi yaşamıştır.

Bu yüzden Allah ile, mubin olan hak ile olmayanlar batılla beraberdir, dolayısıyla hayal dünyasında yaşar ve bir hayalin peşinde koşarlar. Sonra bir anda ölüm onlara gelir ve Allah onlara

[24] Nûr /24
[25] Nûr /25
[26] Necm /28, Yûnus /36

"artık gel, senin hayatın bu kadardır, sana takdir ettiğim ömür tamamlandı" der, böylelikle bir rüya gibi yaşadıkları hayatlarından uyanırlar. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bir hadis-i şerifinde *"insanlar uykudadır, ölünce uyanırlar"*[27] buyurmuştur. Çünkü Allah onlara gel demiş, onlar da artık uyanmıştır.

Evet, dediğim gibi; böyleleri uykuya dalmış, rüya görmüş, bir hayalin, bir vehmin ve bir zannın peşinden koşmuştur. Batılın, vehmin, zannın peşinden koştuklarını ise peşinden koştuklarının hak olmadığını gördüklerinde anlarlar.

Ölüm bize gelip bizi uyandırmadan hakkın peşinden koşmadığımızı anlayalım, o gün gelmeden bunu görelim ki Kıyamet günü iş işten geçmesin. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"ölmeden evvel ölün."*[28] Yani dirilin, uyanın, kalkmanız, uyanmanız, kendinize gelmeniz ve hakkı görmeniz gerekir, buyurdu.

Allah ile olanlar mubin olan hak ile beraber olanlardır. İnsan; hak olan, mubin olan Allah ile beraber olmadıkça uykudadır, ölü mesabesindedir, hayatı da vehim olarak, zan olarak yaşar.

Allah bir de resulleri için "mubin" buyurdu. Allah'ın resulleri de, resullerin Kıyamete kadar gelecek olan varisleri de mubindir; yani apaçık ortadadır. Kim için? -Elbette ki bakan için, görmek, anlamak isteyenler için apaçık ortadadır. Yoksa biri gözünü kapatıp kör ve sağır davranırsa zaten göremez, işitemez.

Bel metta'tu hâulâi ve âbâehum: "Ben onların atalarını ve onları nimetlendirdim (nimetlendireceğim)." **Hattâ câehumul hak:** "Onlara hak gelene kadar." Allah onlara hakkı kimin getireceğini beyan ediyor. **Ve resûlun mubîn:**[29] "Ve mubin olan

[27] Gazâlî, IV, 494; İbn Arabi, Fütuhat, 1,207
[28] Ali El-Karî
[29] Zuhrûf /29

(apaçık olan) resullerimiz (onlara hakkı getirene kadar).” Resullerimiz onlara ayetlerimizi getirip, okuyup anlatana kadar onları nimetlendireceğim. Sonra ise gerekeni yaparım; yani ayetleri anlamayana kadar sorun yoktur. Bununla beraber Allah’ın hiç kimseyi ona hakkı anlatmadan, öğretmeden öbür tarafa almadığını bilmemiz lazım; çünkü Allah öğrenmesi, kazanması ve Hz. İnsan olması için insanı dünyaya göndermiştir, hal böyleyken insana bu imkânı tanımaz mı!

Ennâ lehumuz zikrâ ve kad câehum resûlun mubîn:[30] “Nerde onlar için öğüt almak (nerde onlar için ibret almak)! Oysaki onlara mubin olan resul gelmişti.” Yani apaçık resullerimiz gelip onlara hakkın ne olduğunu beyan etmişti.

Allah bu hitabı Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’e yapıyor. **Fe tevekkel alâllâh:** “Öyleyse Allah’a tevekkül et.” Sen, Allah’a güven, Allah’a tevekkül et. **İnneke alel hakkil mubîn:**[31] “Muhakkak ki sen apaçık hak üzeresin.” Sen mubin olan hak üzeresin.

Ve etîullâhe ve etîur resûl: “Allah’a itaat edin ve resulüne itaat edin.” **Vahzerû:** “Bir de sakının (kendinizi muhafaza edin).” Yani kendinizi Allah’a ve resulüne itaatsizlikten muhafaza edin, koruyun. Allah’a ve resulüne itaatsizlikten sakının. **Fe in tevelleytum fe’lemû ennemâ alâ resûlinal belâğul mubîn:**[32] “Yüz çevirirseniz resulümüze düşen; tebliği mubin olarak yapmaktır.” Resulümüze düşen; tebliği, hakkı ve Allah’ın hükmünü apaçık ortaya koymaktır.

Ve kâlellezîne eşrakû lev şâallâhu mâ abednâ min dûnihî min şey’: “(Allah’a) Şirk koşanlar dediler ki: Allah dileseydi ondan başkasına âbd olmazdık.” Allah dileseydi başkasına kul olmazdık,

[30] Duhân /13
[31] Neml/ 79
[32] Mâide/ 92

Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmazdık. **Nahnu ve lâ âbâunâ:** "Biz de atalarımız da." Allah dileseydi biz de, büyüklerimiz de, bizden önce gelenler de Allah'a şirk koşmazdık. Bu, müşriklerin kadere olan imanıdır. Müşrikler kadere böyle iman etmişlerdi! **Ve lâ harramnâ min dûnihî min şey':** "Bir de ondan başka (onun emri dışında) herhangi bir şeyi haram kılmazdık." Allah dilediği için böyle yaptık dediler. O halde Allah'ın haram kılmadığı bir şeyin haram olduğunu söyleyen biri müşrikler gibi iman etmiş; yani müşrik olmuştur. **Kezâlike fe alellezîne min kablihim:** "Onlardan öncekiler de böyle yapmıştı." Onlardan öncekiler de müşrik olup kâfir olmuşlardı. **Fe hel alâr rusuli illâl belâğul mubîn:**[33] "Resullere düşen; apaçık (mubin) bir tebliğ değil midir?"

Allah'ın resulüne düşen; Allah'ın emirlerini, hükmünü, imanı, haramı, helali apaçık ortaya koymaktır. Allah'ın hükmü dışında herhangi bir şey için helal ya da haram diye ölçü koyan biri müşriktir; çünkü müşrikler böyle yaptıkları için ve "bu benim elimde olan bir şey değil Allah böyle istemiş, Allah dilemeseydi biz de atalarımız da Allah'a şirk koşmazdık" dedikleri için müşrik olmuştur. Böyle söylemek insanın iradesini yok saymaktır! Allah madem her şeyi dilemişse ve senin tercihin de bir işe yaramıyorsa o halde peygambere, Allah'ın kitabına ne gerek vardır! Allah neden sana peygamberini göndersin! Neden kitabını vahyedip "şu doğrudur, şu yanlıştır, böyle yaparsan cennetlik, şöyle yaparsan cehennemlik olursun" desin! Bu yüzden unutmamak gerekir ki herkes tercihini kendisi yapar ve kim ne kazanmışsa onu kendisi kazanmıştır.

Fe in tevellev: "Eğer dönerlerse (yüz çevirirlerse)." Yani senden yüz çevirip "o da benim gibidir" derlerse. **Fe innemâ aleykel belâğul mubîn:**[34] "Sana düşen sadece mubin (apaçık) bir

[33] Nahl /35
[34] Nahl /82

tebliğdir.” Sana düşen; Allah’ın ayetlerini apaçık okuyup tebliğini yapmaktır.

Ve in tukezzibû: “Eğer yalan sayarsanız.” Size tebliğ edileni yalan sayarsanız. **Fe kad kezzebe umemun min kablikum:** “Sizden önceki ümmetler de yalan saymışlardı.” Onlar da yalan sayıp müşrik olmuşlardı. Eğer siz de size tebliğ edileni yalan sayarsanız onlar gibi müşrik olursunuz. **Ve mâ alâr resûli illâl belâğul mubîn:**[35] “Resule düşen sadece apaçık (mubin) bir tebliğdir.” Allah’ın ayetlerini tebliğ etmektir.

Fe firrû ilallâh: “Allah’a firar edin (Allah’a koşun).” **İnnî lekum minhu nezîrun mubîn:**[36] “Muhakkak ki ben size Allah’tan gelen apaçık (mubin olan) nezirim (uyarıcıyım).” Ben inzar ediciyim. Hakkı, hakikati gözünüzün, gönlünüzün önüne koyucuyum. Benim işim budur! Bu yüzden size yapacağım tavsiye; Allah’a firar edip koşmanızdır.

Demek ki Allah’ın resulleri bir de mubin olan nezirmiş, uyarıcıymış, ikaz ediciymiş; yani inzar edici, insanın gözünün, gönlünün önüne hakikati koyucuymuş!

Ve lâ tec’alû meallâhi ilâhen âhar: “Allah’tan başka ilah edinmeyin (uydurmayın).” **İnnî lekum minhu nezîrun mubîn:**[37] “Muhakkak ki ben size apaçık (mubin olan) nezirim (uyarıcıyım).”

Ve kul innî enen nezîrul mubîn:[38] “De ki: Muhakkak ki ben sizin için apaçık uyarıcıyım.” Kim? -Tabi ki Resulullah (s.a.v.) Efendimiz. Dolayısıyla Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’in Kıyamete kadar gelecek olan bütün varisleri apaçık uyarıcıdır.

Allah bir de Kur’an için mubin demiştir.

[35] Ankebût /18
[36] Zâriyât /50
[37] Zâriyât /51
[38] Hicr /89

Ve mâ tekûnu fî şe'n: "Hiçbir iş yoktur ki siz onu yaptığınızda." **Ve mâ tetlû minhu min kur'ân:** "Kur'an'dan her ne okursanız okuyun." **Ve lâ ta'melûne min amel:** "Hangi işi yaparsanız yapın (o işi yaptığınız anda)." **İllâ kunnâ aleykum şuhûda:** "Muhakkak ki biz sizin üzerinize şahidiz." Biz sizinle beraber sizin üzerinizde şahidiz. Ben her anda senin şahidinim, buyurdu Allah. **İz tufîdûne fîhi ve mâ ya'zubu an rabbik:** "Unutmayın ki siz (o işe) dalıp gitmişken hiçbir şey rabbinizden gizlenmez." Hiçbir şey nazarımdan gizlenmez, saklanmaz; yani nazarımdan kaçamazsınız. **Min miskâli zerretin fil erdı ve lâ fis semâi ve lâ esğere min zâlike ve lâ ekbere illâ fî kitâbin mubîn:**[39] "İsterse o bir zerre olsun. (O zerre) Gökte yahut yerde olsun, isterse ondan (o zerreden) daha küçük ya da daha büyük olsun (biz onu görür, biliriz ve onu defterinize yazar, mizanınıza koyarız, bunu bilin) o, mubin olan kitaptadır." Senin kitabın aynı zamanda Levh-i Mahfuz'da mevcuttur. Bu ayette Allah'ın beyan ettiği mubin olan kitap Levh-i Mahfuz'dur.

Ve mâ allemnâhuş şi're ve mâ yenbeğî lehu, in huve illâ zikr: "Biz ona (peygambere) şiir öğretmedik, zaten bu ona yakışmazdı. O ancak bir zikirdir." O size ancak Allah'ın hatırlatmasıdır, Allah'ın size öğüdüdür, nasihatidir. **Ve kur'ânun mubîn:**[40] "Ve apaçık Kur'an'dır." Kur'an mubindir, zikri mubindir, kendisi mubindir.

Yâ eyyuhân nâsu kad câekum burhânun min rabbikum: "Ey insanlar! Size rabbinizden burhan gelmiştir." Size rabbinizden peygamber gelmiştir, peygamberle beraber Allah'ın vahyi gelmiştir. **Ve enzelnâ ileykum nûran mubînâ:**[41] "Bir de sizin üzerinize apaçık (mubin olan) nuru indirdik." Allah'ın kitabı aynı zamanda apaçık olan nurdur.

[39] Yûnus /61
[40] Yâsîn /69
[41] Nisâ /174

Tilke âyâtul kitâbil mubîn:[42] "(Allah'ın) Kitabının ayetleri mubindir (apaçıktır, ortadadır)." Yani onda anlaşılmayan hiçbir şey yoktur.

Lekad mennallâhu alâl mu'minîn: "Gerçekten (and olsun ki) Allah'ın mü'minler üzerinde lütfu (ikramı büyük olmuştur)." Allah mü'minlere ikramda, lütufta bulunmuştur. Allah'ın lütfu, ikramı ne zaman büyük olmuştur? **İz bease fîhim resûlen min enfusihim:** "Kendilerinden bir resul göndermekle (onlara büyük bir lütufta bulunduk)." **Yetlû aleyhim âyâtihî:** "Onlara onun ayetlerini okuyor." **Ve yuzekkîhim:** "Onları temizliyor." **Ve yuallimuhumul kitâb:** "Ve onlara kitabı talim ediyor." **Vel hikmeh:** "Ve hikmeti (talim ediyor)." Yani onlara Allah'ın muradını öğretiyor, talim ediyor. **Ve in kânû min kablu le fî delâlin mubîn:**[43] "Oysaki onlar bundan önce apaçık (mubin olan) bir delaletteydiler." Onlar Allah'ın resulü ile karşı karşıya gelmeyene kadar, Allah'ın resulü onlara Allah'ın ayetlerini okumayana, nefislerini tezkiye etmeyene kadar, onlara bilmediklerini, hikmeti, kitabı öğretmeyene kadar onlar apaçık bir delaletteydiler. Allah'ın onlar diyerek kastettiği mü'minlerdir. Dolayısıyla Allah mü'minlere kendilerinden bir resul göndererek onlara büyük bir lütüfta, ikramda bulunmuştur.

Yâ eyyuhâllezîne âmenudhulû fîs silmi kâffeh: "Ey iman edenler (iman ettiğini iddia edenler, gerçekten iman etmişseniz) hep beraber (toptan) barışa girin." Silm; Müslüman olmak, teslim olmak, barışmak ve barışta olmak demektir. Hep beraber barışın, bir ve beraber olun, Müslüman olun, buyurdu Allah. **Ve lâ tettebiû hutuvâtiş şeytân:** "Şeytanın adımlarına tabi olmayın (şeytana uymayın)". Bu durumda barışta değilseniz şeytana, şeytanın adımlarına tabi olmuş ve şeytana uymuşsunuz demektir.

[42] Yûsuf /1
[43] Âl-i İmrân /164

İnnehû lekum aduvvun mubîn:[44] "O sizin mubin olan düşmanınızdır." Dikkat edilirse Allah ayete **Yâ eyyuhellezîne âmenu:** "Eğer gerçekten iman ettiyseniz" diye başladı. Yani imanınız varsa şeytanın sizin apaçık düşmanınız olduğunu görürsünüz, bunu görmemeniz mümkün değildir. Şayet şeytanın size düşman olduğunu görmüyorsanız ve hep beraber barışa girmiyor, kardeş olamıyor, selamette olamıyorsanız o halde iman etmemişsiniz ve şeytana tabi olmuş, onu adım adım izliyorsunuz, buyurdu.

Kim kardeşliğe, birliğe, berberliğe davet ediyorsa onu sonuna kadar destekliyor, övüyor, seviyoruz. Bununla beraber ayrılığa davet edip mü'minler arasında tefrika yapanları ve "sadece ben Müslümanım, benim dışımdakiler Müslüman değildir" diyenleri yahut "sadece benim cemaatim doğrudur" deyip "lâ ilâhe illallah Muhammed'un resulullah diyenler benim kardeşimdir" demeyenleri reddediyor, kabul etmiyoruz; yani şeytana tabi olmayı reddediyoruz. Çünkü böyle söyleyenler şeytana uymuştur. Bu yüzden biz böyle bir şeyi kabul edemeyiz.

Devamlı söylüyoruz; "lâ ilâhe illallah Muhammed'un resulullah" diyenler kardeşimizdir, bunu söyleyen herkesi kardeşimiz olarak kabul ediyoruz. Başkaları bizi kabul etmeyebilir, bu bizi değil onları ilgilendirir. Birileri biz "lâ ilâhe illallah Muhammed'un Resulullah" dediğimiz halde bizi kabul etmiyorsa dönüp hayat kitaplarına neyi yazdırdıklarına baksın. Biz hayat kitabımıza kardeşlerimiz arasında tefrika çıkarmayı yazdıramayız.

Halekal insâne min nutfeh: "Biz insanı nutfeden (spermden) yarattık." **Fe izâ huve hasîmun mubîn:**[45] "Bir de bakarsın ki bize apaçık bir hasım (bir düşman) kesilmiş." İnsan kendi yaratılışına bakmadan Allah'a hasım kesiliyor!

[44] Bakara /208
[45] Nahl /4

Peki, insan bu düşmanlığı nasıl yapıyor?

İnsan bu düşmanlığı Allah'ın ayetlerine itiraz ederek ve Allah'ın resulünü kabul etmeyip beğenmeyerek yapıyor. Allah "doğru şudur, güzel şudur" buyurduğu halde insan "hayır, bana göre böyle değil" diyor; yani kendi yaratılışına, iki damla pis sudan yaratıldığına bakmadan rabbine hasım kesiliyor!

İnnel kâfirîne kânû lekum aduvven mubînâ:[46] "Muhakkak ki kâfirler sizin için apaçık düşmandır." Karanlık, nurun tersidir, zıddıdır, batıl da hakkın zıddıdır. Hak ile batıl bir arada olmaz. Bu nedenle düşmanına güvenme; çünkü batılda olan biri hakkın dostu olmaz, o kişi hakka düşmandır. Düşmanlığını ne kadar gizlerse gizlesin, senin mü'min olarak onun apaçık, mubin bir düşman olduğunu görmen gerekir, gör ki küfrü sana bulaşmasın, dikkat et, dedi Allah.

Allah bir de şirkin mu'bin olduğunu buyuruyor.

Unzur keyfe yefterûne alâllâhil kezib: "Bak! Nasıl da Allah'a yalanla iftira atıyorlar?" Bak şunlara! Allah adına nasıl da iftira uyduruyorlar! Kim Allah'a iftira atar, Allah'a yalan söz isnat ederse. **Ve kefâ bihî ismen mubînâ:**[47] "Apaçık günah olarak bu ona kâfidir." Bu ona kaybetmesi için yeterlidir, dedi Allah. Neyi? - Rabbini kaybetmesi için yeterlidir.

İnsan, Allah'a nasıl iftira atar?

Biri, Allah'ın söylemediği bir konu hakkında "Allah böyle söyledi" derse, Allah'ın haram kılmadığı bir şey için haram der, Allah'ın hak demediği bir şey için de "hak budur, doğru budur" derse aynı şekilde Allah "ebedi hayatınızı, cenneti böyle yaparsanız kazanırsınız" dediği halde o "yok, böyle olursa da kazanırsınız" derse Allah'a iftira atmış olur.

[46] Nisâ /101
[47] Nisâ /50

Allah, “namaz kılanlar, oruç tutanlar cennete gider” demedi, ayet-i kerimede **“Allah mü’minlerden cennet karşılığında mallarını ve canlarını satın almıştır”**[48] buyurdu. Allah cenneti mü’mine satıyor. Bu yüzden cennete gitmek için önce iman etmen gerekir. Tabi, sadece iman etmen yetmez, bir de bu imanını ispatlaman, bunun için de malını ve canını Allah yolunda vermen gerekir. İşte, böyle yaparsan cenneti satın alırsın. Yoksa Allah cenneti namaz, oruç, hac karşılığında sana satmıyor, hayatını ve malını Allah yolunda sarf etmen karşılığında satıyor.

Allah’ın vahyi mubin olarak, apaçık olarak ortada olduğu halde birileri kalkıp Allah’ın vahyi dışında bir şey söylerse Allah’a iftira atmıştır. Bu da onlara rablerini, ebedi hayatlarını kaybetmeleri için günah olarak yeter, buyurdu Allah.

Neden?

Çünkü başkalarının da öyle anlamalarına sebep olmuş, böylelikle onların da günahına girmişlerdir. Bu, Allah’a iftira atanlara günah olarak yeter. Bu, insana kaybetmesi için yeterli olan günahtır hem de apaçık bir günahtır. Kimler için? -Elbette ki Allah’ın kelamını bilenler, okuyanlar, rablerini dinleyenler ve peygamberini tanıyanlar için böyledir. Yoksa biri bilmiyor, görmüyor, “ben anlamadım” diyorsa o zaten hakikate gözünü kapatmıştır.

Ve minen nâsi men ya’budullâhe alâ harf: “İnsanlardan bir kısmı var ki uçurumun kenarında Allah’a kulluk yapar.” **Fe in esâbehû hayr:** “Ona bir hayır isabet ettiğinde.” **İtmeenne bihî:** “Onunla mutmain olur (onunla sevinir).” **Ve in esâbethu fitneh:** “Ve ona bir fitne (bir imtihan) isabet ettiğinde.” Yani imtihana tabi tutulduğunda. **İnkalebe alâ vechihi:** “Yüz üstü geri döner.” Allah’tan yüz çevirir. **Hasired dunyâ vel âhırah:** “(Bu) Dünya ve

[48] Tevbe /111

ahirette hüsrana uğramıştır.” **Zâlike huvel husrânul mubîn:**[49] “İşte apaçık olan hüsran budur.”

Rabbimiz bize bir ikramda bulunduğunda seviniyor, şükrediyor, mutmain oluyorsak; ama bir sıkıntı, musibet, hastalık, dedikodu, iftira geldiğinde Allah’tan yüz çeviriyorsak bilelim ki hem dünyada hem de ahirette apaçık hüsrandayız; çünkü iman bu değildir. Allah böylelerine “sen uçurumun kenarında kulluk yapıyorsun” buyurdu. Yani “sana nimet gelirken uçurumun kenarında duyuruyorsun, dikkat et musibet geldiğinde uçurumdan aşağı düşersin” buyurdu Allah.

İnnâ fetehnâ leke fethan mubînâ:[50] “Muhakkak ki biz sana mubin olan bir fetih verdik.” Demek ki Allah’ın fethi apaçıkmış! Bu fetih, gönül fethidir. Allah’ın aşkı, muhabbeti o gönlü fethetmiştir, dolayısıyla o gönül artık Allah’a aittir. Allah bu fethi, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’e ihsan etmiş, ikram etmiştir sonra ona tabi olanlara bunu ihsan eder, ikram eder ve bu fetih apaçıktır, mubin fetihtir.

Allah bir de Miraç Gecesi’nde Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’in Allah’ın cemalini, tecellisini müşahedesini beyan eder.

Ve lekad reâhu bil ufukil mubîn:[51] “And olsun ki o onu apaçık (mubin) olan ufukta gördü.” Bazı âlimlerimiz bu ayeti tefsir ederken “Resulullah (s.a.v.) Efendimiz ufukta Cebrail (a.s.)’ı gördü” demiştir. Hâlbuki Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, Cebrail (a.s.)’ı evde de Hira Mağrası’nda da görmüştür. Öyle değil mi! Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’in Cebrail (a.s.)’ı görmediği yer var mıdır! Aynı şekilde Resulullah (s.a.v.) Efendimiz miraca çıkarken

[49] Hacc /11
[50] Fetih /1
[51] Tekvîr /23

de yine Cebrail (a.s.)'ı görmüştü. O halde Allah'ın bu ayette kastettiği Cebrail (a.s.) değildir.

Peki, "and olsun ki o onu apaçık (mubin) olan ufukta gördü" ayetinin hikmeti nedir?

Ufuk, gözün gördüğü son nokta demektir. Bu göz baş gözü değildir, bu müşahedeyi yapan gönül gözüdür. Bu yüzden ayet; Resulullah (s.a.v.) Efendimizin bütün gönlünü Allah'ın tecellisi apaçık kaplamıştı manasına gelir. Ayeti böyle anlamamız gerekir.

Evet, hep beraber Allah'ın El Mubin ismini ayetlerde geçtiği şekilde öğrenmeye, Allah'ın bütün isimleriyle apaçık olduğunu, bununla beraber Kur'an'ın, Allah'ın resulünün, imanın, hesabın, şirkin, küfrün, şeytanın apaçık olduğunu anlamaya çalıştık.

Allah hepimizi El Mubin ismine, mubin oluşuna iman edenlerden eylesin inşallah! Allah, Zahir isminin tecellisiyle zuhur etmiştir. Bizi de bu zuhuruna iman edenlerden, müşahede edenlerden eylesin inşallah! Aynı şekilde Allah, Batın ismiyle her şeyin batınına tecelli etmiştir. Hepimize bu tecelliyi de nasip etsin, ihsan etsin inşallah!

Allah hepinizden razı olsun.

EN NUR

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber Allah'ın El Esmau'l Husna'sını, güzel isimlerini, nüzul sırasına göre öğrenmeye ve rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi tanımaya çalışıyorduk. Bununla beraber Allah'ın yeryüzündeki halifesini, aynasını, Hz. İnsan'ı tanımaya, anlamaya çalışıyorduk. Geçen sohbetimizde El Mubin ismini anlamaya çalışmıştık, bu sohbetimizde ise Allah'ın En Nur ismini anlamaya, öğrenmeye çalışacağız inşallah.

Allah nurdur. Bununla ilgili olarak Allah ayet-i kerimede **Allâhu nûrus semâvâti vel ard:**[1] "Allah göklerin ve yerin nurudur" buyurur. Allah, nurunu teşbih ederek, benzetme yaparak anlatıyor. Allah başka bir ayet-i kerimede de **"Kıyamet günü yeryüzü rabbinin nuruyla aydınlanır"**[2] buyurmuştur. Kıyamet günü Allah'ın nuru tecelli eder ve artık yeryüzü Güneş'le değil Allah'ın nuruyla aydınlanır.

"Bu kitap, Allah'ın insanlara indirdiği mubin olan nurdur."

"Allah mü'minlerin (iman edenlerin) velisidir ve onları karanlıklardan nura (nuruna) çıkarır."

"Allah'ın resulü nur saçan bir kandildir."

"Allah kime nur vermemişse onun nuru yoktur."

[1] Nûr/35
[2] Zumer /69

“Allah sizi karanlıklardan nura, şeytan da sizi nurdan karanlıklara davet eder.”

“Mü’minlerin nurları ahirette önlerinden, sağlarından koşar ve onları aydınlatır. (Mü’minlerin nurları önlerinden ve sağlarından tecelli eder, önlerini ve sağlarını aydınlatır).”

Bu okuduklarımın hepsi Allah’ın En Nur isminin geçtiği ayetlerdir.

Allah, bir de Ay için nur demiştir.[3] Allah, Güneş’in ışığı kendinden olduğu için Güneş’e nur dememiş; ama Ay, ışığını Güneş’ten aldığı için Ay’a nur demiştir.

Az önce okuduğumuz ayette Allah göklerin ve yerin nuru olduğunu buyurmuştu. Peki, “Allah göklerin ve yerin nurudur” demek ne demektir?

Göklerde ve yerde olan her şeyde eğer ki bir nur varsa bilelim ki o nur Allah’ın nurudur. Nur iki kısımdır; bunlardan biri zahiri diğeri de manevi nurdur. Örnek vermek gerekirse; Güneş zahiri nurdur, ışıktır. Güneş; yani ışık olmayınca her şey karanlıkta kalır, dolayısıyla bir şey göremeyiz, böylelikle hakikat ortaya çıkmaz. Tabi, sadece Güneş nur değildir, varlığın kendisi de nurdur; çünkü varlığın her biri Allah’ın isimlerinden tecelli etmiştir. Bu durumda yokluk karanlıktır, varlık ise nurdur; çünkü varlık, Allah’ın isimlerinden tecelli etmiş, açığa çıkmıştır. Onu gösteren, açığa çıkaran ışık da aynı şekilde zahiri nurdur.

Varlığın görünmesi için zahiri olarak nurun var olması yeterli değildir, bir de onu gören gözün olması gerekir. Her ne kadar nur olsa bile göz kapalı olunca veya kör olunca açıktakini göremez. Bu zahiri nur için böyledir.

[3] Yûnus /5

Allah **“Allah göklerin ve yerin nurudur”** derken manevi olan nuru kastetmiştir.

Zahirdeki nur Allah’ın Zahir isminin tecellisidir, batındaki nur ise Allah’ın Batın isminin tecellisidir. Mesela; Allah, resulü için “nur saçan kandil”[4] buyurmuştur. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’in saçtığı bu nur zahiri nur değildir; yani Allah’ın resulü zahiri olarak ışık saçmıyor. Onun saçtığı bu nur hidayettir. Hidayet, Allah’ın nurudur. Bu yüzden Kur’an, Allah’ın nurudur.

İsterseniz Allah’ın En Nur ismiyle ilgili ayetleri anlamaya çalışalım hep beraber. Öyle ki rabbimizin nur derken neyi kastettiğini daha iyi anlamış olalım inşallah.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Allâhu nûrus semâvâti vel ard: “Allah göklerin ve yerin nurudur.” **Meselu nûrihî:** “Onun (Allah’ın) nurunun misali.” **Ke mişkâtin fîhâ mısbâh:** “Lambanın içindeki kandil gibidir.” **El mısbâhu fî zucâceh:** “O lamba bir cam içindedir.” Bir cam o lambayı kaplamıştır. Allah nuruna misal veriyor. **Ezzucâcetu ke ennehâ kevkeb:** “O cam tıpkı bir yıldız gibidir.” **Durriyyun:** “Bir inci (gibidir).” O yıldız bir inci gibi parlar. **Yûkadu min şecerâtin mubâraketin zeytûneh:** “O lamba mübarek olan zeytin ağacının yağından tutuşturulur.” **Lâ şerkiyyetin ve lâ ğerbiyyeh:** “(O) Ne doğuya ne de batıya nispet edilir.” O ne doğuludur ne de batılıdır; ama onun ışığı doğuyu da batıyı da aydınlatır. Onun nuru mübarektir, kesintisizdir. Mübarek; bereketli demek, kesintisiz, peş peşe gelen demektir. O nur onda öyle bir tecelli eder ki bu tecelli kesintisiz bir şekilde devam eder. **Yekâdu zeytuhâ yudîu ve lev lem temseshu nâr:** “Neredeyse o zeytinyağına ateş dokunmasa da ışık verecek.” **Nûrun alâ nûr:** “Nur üstüne nurdur.”

[4] Ahzâb /46

Yehdillâhu linûrihî men yeşâ': "Allah dilediğini (dileyeni) nuruna hidayet eder." Allah dilediğini nuruna kavuşturur, nuruyla beraber eder. **Ve yadribullâhul emsâle linnâs:** "İşte, Allah insanlara böyle misal verir." **Vallâhu bi kulli şey'in alîm:**[5] "Allah her şeyi her şeyle bilendir."

Âlimlerimiz bu ayeti tefsir edip Allah'ın Nur ismini anlatmaya çalışırken birçok şey söylemiştir. Mesela; Allah'ın nurunun zahiri olarak aydınlık olduğunu söylemişlerdir. Bununla beraber Allah'ın nuru için Güneş, Ay, hidayet, Kur'an, vahiy, bir de Resulullah (s.a.v.) Efendimiz demişlerdir.

Hâlbuki Allah bu ayette kendi nurunu beyan etmiştir. Allah dileseydi bu nura zahiri olarak misal olması için "Allah'ın nuru Güneş gibidir, her tarafı ve her şeyi aydınlatır" deyip Güneş örneğini verebilirdi; ama böyle yapmadı. Çünkü Allah başka bir şey anlatıyor, Allah'ın anlatmak istediği başka bir şeydir.

Okuduğumuz ayeti devamıyla birlikte anladığımızda Allah'ın bu ayetteki hikmetini anlamış oluruz.

Evet, ayet devam ediyor. **Fî buyûtin ezinallâhu en turfe':** "(Allah'ın bu nuru) Bir takım evlerdedir ki Allah (o evlerin) yüceltilmesine müsaade etmiştir." **Ve yuzkere fîha ismuhû:** "Orada onun ismi zikredilir." Allah o evlerde isminin zikredilmesine müsaade etmiştir. **Yusebbihu lehu fîhâ bil ğuduvvi vel âsâl:**[6] "Bir de orda (o evlerde) sabah akşam onu tesbih edenler vardır." Allah, nurunu bir beşerin seviyesine indirdi.

Bu nuru birinci derecede Resulullah (s.a.v.) Efendimiz sonrasında bütün peygamberler olarak anlamamız gerekir; çünkü peygamberlerin her biri Allah'ın nurudur, nurunun tecelli ettikleridir; ama mesele peygamberler değildir; çünkü Allah bize

[5] Nûr/35
[6] Nûr/36

peygamberleri anlatıyorsa onlara tabi olalım, onlar gibi nur saçalım diyedir. Bu yüzden mesele; peygamberler gibi olmak ve Allah'ın nurunu üzerimizde tıpkı onlar gibi saçmaktır.

Allah bu ayette peygamberlerin peygamberliklerinden önceki hallerini misal ile beyan ederken "o yağa ateş dokunmasa da nerdeyse ışık verecek" buyurdu; yani Allah'ın nuru peygamberlerin üzerinde tecelli etmemişken bile her birinin hali, ahlakı o kadar güzeldi, Allah'ın güzelliği, isimleri onlarda öyle bir tecelli etmişti ki nerdeyse etraflarına yine ışık saçıyorlardı. Allah onlara imanı bildirmemişken bile halleri böyleydi.

Allah ayet-i kerimede Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e hitaben **"sen bundan önce iman nedir, kitap nedir bilmezdin"**[7] buyurmuştur. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz imanı, kitabı bilmemesine rağmen yine de insanlar Resulullah (s.a.v.) Efendimiz için "Muhammed'ul Emin" diyorlardı. Yani Resulullah (s.a.v.) Efendimiz hidayeti, hakkı bilmiyorken, hakkı ve hidayeti arıyorken bile yine de ışık saçıyordu. Ne zaman ki Resulullah (s.a.v.) Efendimiz Allah'ın hidayetiyle, kitabıyla, imanla buluştu, işte bu defa nur üstüne nur oldu. Allah onun için **nûrun alâ nûr:** "Nur üstüne nur oldu"[8] buyurdu. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz iman etmeden önce de gönlü fıtrat itibariyle değişmediği için Allah'ın güzelliği onun üzerinde yine mevcuttu; yani fıtratı bozulmamış, kirlenmemişti ve fıtratı tıpkı zeytinyağı gibi şeffaftı.

Evet, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, Allah'ın yeryüzündeki nurudur; ama dediğim gibi mesele peygamberlerin nur olduğunu anlamak değildir. Allah "resulüme tabi olun" dediyse Allah'ın nuru bizim üzerimizde de tecelli etsin diyedir. Bu yüzden mesele; peygamber üzerinden Allah'ın nurunun tecellisini almaktır.

[7] Şûrâ /52
[8] Nûr/35

Aynı şekilde Allah, nurunu tarif ederken **"o birtakım evlerdedir ki orda Allah'ın ismi zikredilir, Allah'ın isminin zikredilmesine Allah müsaade etmiştir"** buyurdu. Allah'ın isminin zikredilmesi demek; Allah'ın isminin hatırlatılması ve anlatılması demektir. Allah böyle söylüyor. Allah, isminin zikredilmesine müsaade ettiğini buyurdu. O halde bu konuda kendisine Allah'ın müsaadesi olmayanlar neyi anlatabilir, nasıl anlatabilir! Allah'ın kendini tanıtmadığı, isimleriyle gönlüne tecelli etmediği ve Allah'ı, nurundan bilmeyenler, tanımayanlar Allah'ı anlatamaz! Böyleleri Allah'ı anlatmaya kalkıştığında ancak kendi putunu anlatır!

Allah birine müsaade edip "kulum, beni anlat, beni tanıt" demişse işte böyle bir gönle Allah'ın nuru tecelli etmiş demektir. Allah böyle bir gönlü ref etmiş, yüceltmiştir. Aynı şekilde onun bulunduğu yeri, mekânı, evi, onunla beraber olan gönülleri de yüceltmiştir.

Allah ayetin devamında **"o evde birtakım insanlar bulunur ki sabah akşam rablerini tesbih ederler"** buyurmuştu. Arapçada "sebbehe" kelimesi aktı manasına gelir; yani tesbih etmek; Allah yolunda akmak demektir. İşte, o evde, mekânda Allah'ın, kendisini anlatmasına, tanıtmasına müsaade ettiği kulla beraber olanlar Allah yolunda akarlar, devamlı hizmettedirler. Sabah akşam denince gece gündüz, devamlı o işte olmak şeklinde anlamamız lazım; yani onlar her anda, devamlı olarak Allah yolunda hareket ederler.

Ayet devam ediyor. **Ricâlun lâ tulhîhim ticâretun ve lâ bey'un an zikrillâh:** "(O evlerde) Bir takım insanlar var ki ne bir ticaret ne bir alışveriş onları Allah'ı zikirden alıkoyar." Öyleleri var ki ticaretleri, alışverişleri onları Allah'ı zikirden alıkoymaz. **Ve ikâmis salât:** "Ve namazı ikame etmekten." Onları namazla Allah'ın huzurunda durmaktan (alıkoymaz). **Ve îtâiz zekât:** "Ve zekâtı vermekten (alıkoymaz)." Yani, ticaretleri onları Allah yolunda temizlenmekten, malından, canından, ilminden,

gönlünden, muhabbetinden vermekten alıkoymaz. Allah'ın güzelliğinden ikram etmelerine mani olmaz. O evlerde bulunanların bir endişesi var, dedi Allah. Endişeleri nedir? **Yehâfûne yevmen tetekallebu fîhil kulûbu vel ebsâr:**[9] "Gözlerin ve kalplerin döneceği o günden (Kıyamet gününden) korkarlar (endişe ederler)." Onun hesabını yaparlar, halleri de böyledir.

Liyecziyehumullâhu ahsene mâ amilû: "Allah onlara (orda bulunan kimselere) yaptıklarının en güzeli ile muamele edecek." Allah onların yaptıklarının en güzelinden onlara ecir verecek. **Ve yezîdehum min fadlihî:** "Bir de (Allah) lütfundan (fazlından) onu ziyadeleştirir." Allah onlara fazlasını ikram edecek. **Vallâhu yerzuku men yeşâu bi ğayri hisâb:**[10] "Allah dilediğini hesapsız rızıklandırır." Allah onlara hesapsız rızık verip onlara ikram edecek.

Onlar Allah'ın yücelttiği ve nurunun tecelli ettiği yerde, Allah'ın nuruna gark olmuş durumdadırlar. Allah o mekânda isminin zikredilmesine, anlatılmasına, hatırlatılmasına müsaade etmiştir; yani üzerinde Allah'ın nurunu saçan zata Allah "kulum beni orda anlat" demiştir. Hal böyleyken Allah sana "beni anlat" demediyse Allah'ı nasıl anlatabilirsin! Nerden izin aldın! Allah'ı tanımıyorsan nasıl anlatıyorsun! Nasıl "Allah bana gazap eder" diye korkmuyorsun! Bu iş öyle "bence, bana göre böyledir" denilecek bir şey midir!"

Vellezîne keferû e'mâluhum: "O kâfir olanların (hakkı, hakikati inkâr edenlerin, nankörlerin) amelleri (halleri) şöyledir." **Ke serâbin bi kîatin:** "Çöldeki bir serap gibidir." Amelleri çöldeki bir serap gibidir; yani amelleri var gibi görünse de aslında amelleri yoktur, onlar var diye zannediyorlar. Nasıl ki çölde susuz kaldığında su olmadığı halde sanki su varmış gibi görüyorsan; ama

[9] Nûr/37
[10] Nûr /38

gerçekte gördüğün su değilse onların da var diye zannettikleri amelleri gerçekte yoktur, amelleri tıpkı çöldeki serap gibidir. **Yahsebuhuz zam'ânu mâe:** "Susayan onu su zanneder." **Hattâ izâ câehû:** "Oraya varıncaya kadar (onu su zanneder)." **Lem yecidhu şey'a:** "(Oraya vardığında) Orda bir şey bulamaz." O ana kadar su bulduğunu zannetmiştir, vardığında ise orada su olmadığını görür. **Ve vecedallâhe indehû:** "Onun yanında Allah'ı bulacak." Orda bir şey bulacağını zanneder; ama oraya vardığında sadece Allah'ı bulur. **Fe veffâhu hisâbehu:** "(Allah da) Onun hesabını tastamam görür." Yani iman etmediği için hiç bir şey kazanamamıştır. **Vallâhu serîul hisâb:**[11] "Allah, hesabı seri olandır." Allah hesabı en süratli şekilde görendir.

Allah "iman etmeyenler de amel işler; ama bu amelleri çöldeki serap gibidir sonra bir de bakarlar ki huzurumdadırlar ve amellerinden hiçbir şey yoktur" buyurdu. Allah, nuruna misal verdiği gibi burada da kâfirlerin, iman etmeyenlerin ameline misal veriyor!

Allah bu ayette bir misal daha veriyor. **Ev ke zulumâtin fî bahrin lucciyyin yeğşâhu mevcun min fevkihî:** "Ya da (onların amellerinin misali, hareketleri, davranışları, düşünceleri) bir denizdeki peş peşe (üst üste) gelmiş karanlıklar gibidir." Allah başka bir örnek daha veriyor. **Mevcun min fevkihî sehâb:** "Sanki üst üste yığılmış karanlık bulutlar (gibidir)." O bulutlar da siyahtır, karanlıktır. **Zulumâtun ba'duhâ fevka ba'd:** "O karanlıklar da bir biri üzerine yığılmış vaziyettedir." Yani nurdan eser yoktur. **İzâ ehrece yedehu lem yeked yerâhâ:** "Elini çıkarttığı zaman neredeyse onu göremez." O kadar karanlıktır ki elini dışarıya çıkardığında elini bile göremez, eli karanlıkta kaybolur. Kâfirlerin, iman etmeyenlerin amelleri, duyguları, düşünceleri, halleri böyledir, buyurdu Allah. **Ve men lem yec'alillâhu lehû nûren fe**

[11] Nûr/39

mâ lehu min nûr:[12] "Allah kime nur vermemişse onun nuru yoktur."

Evet, Allah nurunu ve nurunun nerden alınması gerektiğini beyan edip nuruna misal verdi. Allah'ın, nuruna verdiği bu misal birinci derecede Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, peygamberler ve peygamber varisleri içindir. Sonrasında ise her bir mü'min imanına, derecesine göre Allah'ın nurudur. Elbette ki bunun için o nurun içinde olmak gerekir; çünkü Allah nurunu tarif ederken **"o nur birtakım evlerdedir ki Allah, isimlerinin zikredilmesine, anlatılmasına müsaade etmiştir"** buyurdu. O evde, mekânda tek kelimeyle Mürşid-i kâmil vardır. Allah bu izni ona verip "rabbini anlat" demiştir. Yoksa Allah'ın müsaade ettiği zatların sadece peygamberler olduğunu söylememiz Allah'ın diğer insanlara zulmettiği manasına gelir. Haşa! Böyle bir şey söz konusu olmaz.

Peki, bu nuru nerede bulacağız?

Elbette ki Allah'ın ayette beyan ettiği özelliklere bakacağız. Bir yerde Allah'ın beyan ettiği bu özellikler varsa orası Allah'ın nurunun saçıldığı yer demektir. Bizim de orada olup bu nuru almamız gerekir.

Bu özellikler nelerdi?

"Allah o evleri ve orda bulunanları ref etmiş, yüceltmiştir. Orda bulunanlar gece gündüz, sabah akşam rablerini tesbih eder, rablerinin yolunda yürür, akar. Onları ne bir ticaret, ne de bir alışveriş Allah'ı zikirden, Allah'ın hesabını yapmaktan alıkoyar. Hepsinin tek bir endişesi vardır; o da Kıyamet günü gözlerin, gönüllerin, kalplerin döndüğü, allak bullak olduğu günde, Allah'ın huzurunda hesap vermekten endişe etmeleridir." Allah'ın beyan ettiği özellikler bunlardır. Bu durumda bir mü'min olarak böyle bir yerde olup olmadığımıza bakmamız lazım yahut Allah bize böyle

[12] Nûr/40

bir yeri ikram etmiş de oradan kaçıyor muyuz diye bakmamız lazım.

Allah, isminin anlatılmasına müsaade ettiği evlerde bulunan mü'min kullarının özelliklerini beyan ederken peşinden inkâr edenleri, hakkı, hakikati, nimeti örtenleri, nimete karşı nankörlük yapanları açıklamıştı. Nankörlük, böyle bir şeyi inkâr etmek ve yok saymaktır; çünkü olan nimeti görmeyip nimeti yok saymak nimete karşı nankörlüktür.

Her mü'min Allah'ın ne demek istediğini, Allah'ın neye davet ettiğini ve işin ciddiyetini, vahametini sadece bu ayetle bile en açık şekilde anlar. Allah, kime nur vermemişse onun nuru yoktur, buyurdu Allah. Bu yüzden Allah'ın nuruyla nurlanmayanların nuru yoktur. Böyleleri bir hayal âlemindedir ve hayalin, zannın peşindedir. Unutmamamız lazım ki zan ilimden hiçbir şeydir. İlim ve hakikat sadece Allah'ın buyurduğudur. Gerisi ise zandır, vehimdir.

Evet, Allah'ın En Nur isminin geçtiği ayetleri hep beraber anlamaya çalışıyorduk, devam edelim.

Ve eşrekatil erdu bi nûri rabbihâ: "Yer, rabbinin nuruyla aydınlanmıştır (parlamıştır)." Ne zaman? -Elbette ki Kıyamet günü! O gün yer, rabbinin nuruyla aydınlanır. **Ve vudial kitâb:** "Kitap konulmuştur." **Ve cîe bin nebiyyîne veş şuhedâ:** "Peygamberler (nebiler) ve şahitler getirilmiştir." Şahitler; Allah'ın resulleridir, aynı zamanda Mürşid-i kâmillerdir. Nebiler ve şahitler getirilmiştir. Allah, Kıyamet günündeki durumu beyan ediyor. **Ve kudıye beynehum bil hakk:** "Aralarında hak ile hüküm verilir." Allah'ın kitabıyla hak ile aralarında hüküm verilmektedir. **Ve hum lâ yuzlemûn**:[13] "Ve onlara (hiçbir şekilde) zulmedilmeyecek." Herkese hak ettiği verilecek.

[13] Zumer /69

Yurîdûne li yutfiû nûrallâhi bi efvâhihim: "Onlar (iman etmeyenler) ağızlarıyla üfürerek Allah'ın nurunu söndürmeye çalışıyorlar." Allah'ın nuru hiç üfürülerek söner mi! Yani dedikodu yaparak, iftira atarak, eleştirip çekiştirerek Allah'ın nurunun sönmesine sebep olabilir misin? -Tabi ki olamazsın. Allah bu ayette müşrikleri, münafıkları tarif edip "onlar ağızlarıyla Allah'ın nurunu söndürmek istiyorlar, istekleri, iradeleri budur" buyuruyor. **Vallâhu mutimmu nûrihî:** "Allah, nurunu tamamlayacak." **Ve lev kerihel kâfirûn:**[14] "Kâfirler bunu kerih görse de." Kâfirler bunu sevmese de, beğenmese de Allah nurunu tamamlayacak.

Allâhu velîyyullezîne âmenû yuhricuhum minez zulumâti ilân nûr: "Allah mü'minlerin velisidir, onları karanlıklardan nura çıkarır." **Vellezîne keferû evliyâuhumut tâgût:** "Kâfirlerin velileri (dostları da) tağuttur." **Yuhricûnehum minen nûri ilâz zulumât:** "Onları nurdan karanlıklara çıkarır." **Ulâike ashâbun nâri, hum fîhâ hâlidûn:**[15] "Onlar ateş ehlidirler, orada ebedi olarak kalırlar." Yani ya, Allah'ın davetine icabet ederiz ve karanlıklardan nura çıkar, Allah'ın nuruyla beraber olur, böylelikle Allah'ın nuruyla nurlanırız ya da karanlıkta kalıp ateş ehli oluruz ve orada ebedi olarak kalırız. İnsan için üçüncü bir seçenek yoktur.

Fe âminû billâhi ve resûlihî: "Allah'a ve resulüne iman edin." **Ven nûrillezî enzelnâ:** "Bir de indirdiğimiz nura (Kur'an'a iman edin)." **Vallâhu bimâ ta'melûne habîr:**[16] "Muhakkak ki Allah yaptıklarınızdan haberdardır."

Huvellezî yunezzilu alâ abdihî âyâtin beyyinât: "Kuluna (resulüne) apaçık ayetleri indiren (inzal eden) odur." Allah ayetleri neden inzal ettiğini beyan ediyor. **Li yuhricekum minez zulumâti ilân nûr:** "Sizi karanlıklardan nura çıkarmak için (ayetlerini

[14] Saff /8
[15] Bakara /257
[16] Teğâbûn /8

indirmiştir, inzal etmiştir).” **Ve innallâhe bikum le raûfun rahîm**:[17] “Muhakkak ki Allah sizin için rauf ve rahimdir.” Allah, rahmetinden dolayı sizi karanlıklardan nura çıkarmak için size ayetlerini indirmiştir.

Allah bu ayette de Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’e hitap ediyor. **Ve kezâlike evhaynâ ileyke rûhan min emrinâ:** “(Senden önce peygamberler gönderdik) İşte sana da böylece emrimizle ruhu vahyettik.” Allah’ın vahyi Kur’an, ruhtur; yani diriltendir. **Mâ kunte tedrî mâl kitâb:** “Sen (daha önce) kitap nedir bilmiyordun (idrak etmemiştin).” **Ve lâl îmân:** “İmanı da (anlamamıştın).” Allah Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’e hitaben başka bir ayet-i kerimede; **“sen bu kitabın sana vahyolunacağını düşünmüyordun (böyle bir şey beklemiyordun)”**[18] buyurmuştur. İmanın hakikatine ermek ayrı, imanı bilmek ayrı şeydir. Allah, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’e sen bilmiyordun, iman etmemiştin demedi; “sen bunu idrak etmemiştin” buyurdu. Yani Resulullah (s.a.v.) Efendimiz kendisine Allah’ın vahyi gelmeden önce imanın hakikatine ermemişti. Ayet devam ediyor. **Ve lâkin cealnâhu nûra:** “Ama biz onu nur kılmışız.” Sana vahyettiğimiz bu Kur’an’ı nur olarak indirmiş, onu nur kılmışız. Nasıl? **Nehdî bihî men neşâu min ibâdinâ:** “Kullarımızdan isteyenleri hidayete erdiresin diye (onu nur kılmışız).” **Ve inneke le tehdî ilâ sırâtın mustakîm:**[19] “Muhakkak ki sen sırat-el mustakime hidayet edensin.” Allah ile, Allah’ın vahyiyle sırat-el mustakime, dosdoğru yola hidayet edensin.

Resûlen yetlû aleykum âyâtillâhi mubeyyinât: “Allah size ayetlerini açıklasın (beyan etsin) diye bir resul gönderdi.” **Li yuhricellezîne âmenû ve amilûs sâlihât:** “İman edip salih amel işleyenleri çıkarsın diye.” **Minez zulumâti ilân nûr:** “Karanlıklardan nura (çıkarsın diye).” Allah’ın resulünün,

[17] Hadîd /9
[18] Kasas /86
[19] Şûrâ /52

karanlıklardan nura çıkarması kâfirler için değil mü'minler için geçerlidir. Allah, resulünü iman edip salih amel işleyenleri karanlıklardan nura çıkarsın diye göndermiştir. **Ve men yû'min billâhi ve ya'mel sâliha:** "Kim, Allah'a iman eder ve salih amel işlerse." **Yudhilhu cennâtin tecrî min tahtihâl enhâru hâlidîne fîhâ ebedâ:** "(Allah) Onları altlarından ırmaklar akan cennetlere koyar. Onlar orada ebedi olarak kalır." **Kad ahsenallâhu lehu rızkâ**:[20] "Gerçekten Allah onlara ne güzel rızık vermiştir!" Allah onları ne güzel rızıklandırmıştır!

Rızkı sadece ekmek olarak anlamamamız gerekir. Aşk, muhabbet, ilim ve hikmet bir rızıktır. Aynı şekilde Allah'ın isimlerinin her biri; yani merhametli olmak, hoşgörülü olmak, kerim olmak bir rızıktır. Allah iman edip salih amel işleyenleri bu şekilde rızıklandırmıştır.

Yâ eyyuhen nâs: "Ey insanlar!" **Kad câekum burhânun min rabbikum:** "Size rabbinizden bir burhan (bir delil) geldi." **Ve enzelnâ ileykum nûran mubînâ:**[21] "Bir de size apaçık bir nur indirdik." Allah, kitabı için nur dedi. Evet, Allah'ın kitabı Kur'an, nurdur.

Allah bu ayette de kitap ehli olan Yahudilere, Hristiyanlara hitap ediyor. **Yâ ehlel kitâb:** "Ey kitap ehli!" **Kad câekum resûlunâ:** "And olsun ki size resulümüz geldi." **Yubeyyinu lekum kesîran mimmâ kuntum tuhfûne minel kitâb:** "Kitabınızdan gizlediklerinizin birçoğunu size açıklıyor." **Ve ye'fû an kesîr:** "Çoğunu da açıklamıyor." Tevrat'ın ya da İncil'in hepsini değil bir kısım gizlediklerinizi açıklıyor, bir kısmını da açıklamıyor. **Kad câekum minallâhi nûrun ve kitâbun mubîn:**[22] "İşte size Allah'tan

[20] Talâk /11
[21] Nisâ /174
[22] Mâide /15

apaçık bir nur ve kitap gelmiştir.” Size Kur’an ve Resulullah (s.a.v.) Efendimiz gelmiştir.

Yehdî bihillâhu menittebea rıdvânehû subules selâm: “Allah onunla (Kur’an’la) rızasına uygun hareket edenleri selamete (selamet yoluna) hidayet eder.” **Ve yuhricuhum minez zulumâti ilân nûri bi iznihî:** “Onları izniyle karanlıklardan nura çıkarır.” **Ve yehdîhim ilâ sırâtın mustekîm:**[23] “Bir de onları sırat-el mustakime (dosdoğru yola) hidayet eder.” Allah’ın kitabından, vahyinden, nurundan başka sırat-el mustakim yoktur; yani hidayet yoktur.

Kitâbun enzelnâhu ileyke: “(Bu Kur’an) Öyle bir kitaptır ki onu sana indirdik.” **Li tuhricen nâse minez zulumâti ilân nûri bi izni rabbihim:** “İnsanları rablerinin izniyle karanlıklardan nura çıkarır.” Bu Kur’an, Allah’ın izniyle insanları karanlıklardan nura çıkarır. **İlâ sırâtıl azîzil hamîd:**[24] “Aziz ve hamid olanın (Allah’ın) yoluna çıkarır.” Bu kitap insanı aziz eder, hamda ve övgüye layık hale getirir.

Hitap, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’edir. **Yâ eyyuhân nebiyy:** “Ey (Allah’ın) nebisi (peygamberi)!” **İnnâ erselnâke şâhida:** “Muhakkak ki seni şahit olarak gönderdik.” Yani Allah’ın resulü olarak gönderdik. **Ve mubeşşira:** “Müjdeci olarak (gönderdik).” **Ve nezîra**: “Bir de uyarıcı (inzar eden olarak gönderdik).” **Ve dâiyen ilâllâhi bi iznihî ve sirâcen munîra:**[25] “Hem de Allah’ın izniyle bir davetçi ve nur saçan bir kandil olarak (seni gönderdik).”

Yâ eyyuhâllezîne âmenuttekullâhe ve âminû bi resûlihî: “Ey iman edenler (iman ettiğini iddia edenler)! Allah’a karşı takva sahibi olun (sorumluluğunuzu kabul edin) ve (Allah’a) resulüne

[23] Mâide /16
[24] İbrâhîm /1
[25] Ahzâb /45-46

iman edin." **Yu'tikum kifleyni min rahmetihî:** "Size rahmetinden iki kat versin." **Ve yec'al lekum nûra:** "(Allah) Sizin için nur versin." İman edin ki Allah size nur versin. **Temşûne bihî:** "Onunla yürürsünüz." Allah'ın size verdiği nurla Allah yolunda yürür, önünüzü görür, doğruyu, yanlışı, hakkı, imanı, batılı görürsünüz. Bununla beraber onunla Allah'a yaklaşmak için Allah yolunda yürürsünüz. **Ve yağfir lekum:** "Bir de (Allah bununla) sizi mağfiret eder. **Vallâhu ğafûrun rahîm:**[26] "Allah ğafur ve rahimdir."

Yevme terâl mu'minîne vel mu'minat: "O gün (Kıyamet günü) görürsün ki mü'min erkekler ve mü'min kadınların." **Yes'â nûruhum beyne eydîhim ve bi eymânihim:** "Önlerinden ve sağlarından nurlarının koştuğunu (sa'y ettiğini görürsün)." **Buşrâkumul yevm:** "O gün onlara (o nur sahiplerine) müjdeler vardır." **Cennâtun tecrî min tehtihâl enhâru hâlidîne fîhâ:** "Onlara altlarından ırmaklar akan cennetler vardır. Onlar orada ebediyen kalırlar." **Zâlike huvel fevzul azîm:**[27] "İşte, büyük kurtuluş (büyük saadet) budur." Birinin nuru önünden ve sağından koşuyorsa o saadete ermiştir. Unutmamamız lazım ki nuru burada kazananların orada da nuru vardır. Yoksa dünyadayken nur kazanamayanların ahirette de nuru olmaz.

Yevme yekûlul munâfikûne vel munâfikât: "O gün münafık erkekler ve münafık kadınlar diyecekler ki." **Lillezîne âmenunzurûnâ naktebis min nûrikum:** "İman edenlere: Biraz bize de bakın, biz de sizin nurunuzdan alalım (diyecekler)." **Kîle:** "(Onlara) Denilir ki." **İrciû verâekum:** "Geri dönün." Onlara "bu nur dünyada vardır, nur almak istiyorsanız geri dönün dünyadan alın, burada nur yoktur" denilir. **Fel temisû nûrâ:** "Gidin orda nuru kazanın." **Fe duribe beynehum bi sûrin lehû bâbun, bâtınuhû fîhir rahmetu ve zâhiruhu min kibelihil azâb:**[28] "Aralarına kapılı

[26] Hadîd /28
[27] Hadîd /12
[28] Hadîd /13

bir sur çekilir, onun içinde rahmet, dışında ise azap vardır.” O surun dışında kalanlar azapta kalır, içerde kalanlar ise rahmetin içine girip mağfirete erer. Bu dünyada da böyledir.

Allah iman edenlere hitap ediyor. **Yâ eyyuhâllezîne âmenû:** “Ey iman edenler (İman ettiğini iddia edenler)!” **Tûbû ilallâhi tevbeten nasûhâ:** “Allah’a nasuh bir tövbe ile tövbe edin.” Allah’a öyle bir tövbe edin ki Allah günahlarınızı, gönlünüzdeki günahın hatırasını dahi silsin. **Asâ rabbukum en yukeffire ankum seyyiâtikum:** “(Böyle yaparsanız) Rabbinizin, günahlarınızı inkâr edeceğini umabilirsiniz.” Böyle bir tövbe ederseniz Allah “kulum bu günahı işlemedi” diyecek. Nasuh tövbesi yaparsanız bunu bekleyin. **Ve yudhilekum cennâtin tecrî min tahtihâl enhâr:** “(Allah) Sizi altlarından ırmaklar akan cennetlere koyacak.” **Yevme lâ yuhzillâhun nebiyye vellezîne âmenû meah:** “O gün (Kıyamet günü) Allah, peygamberlerini ve onunla beraber iman edenleri utandırmayacak.” **Nûruhum yes’â beyne eydîhim ve bi eymânihim:** “(O gün) Onların nurları önlerinden ve sağlarından onları aydınlatır (sa’y eder) koşar.” **Yekûlûne:** “Derler ki.” **Rabbenâ etmim lenâ nûranâ:** “Rabbimiz bizim için nurumuzu tamamla.” Onların dualarıbudur. **Vâğfir lenâ:** “Bizi mağfiret et.” Karanlıkta kalan tarafımızı da nurlandır, bunun için de bizi mağfiret et, derler. Kişinin kalan günahları mağfirete ererse o zaman karanlıkta kalan tarafı da nurlanır. **İnneke alâ kulli şey’in kadîr**:[29] “Muhakkak ki sen her şeye kadirsin.” Mü’minler; “ya rabbi! Sen günahımızı sevaba, karanlığımızı nura çevirmeye kadirsin, nurumuzu bizim için tamamla” diye dua ederler. Diğerlerinin ise nurları yoktur!

Vellezîne âmenû billâhi ve rusulihî: “O kimseler ki Allah’a ve resulüne iman ettiler.” **Ulâike humus sıddîkûn:** “Sadık olanlar onlardır.” **Veş şuhedâu inde rabbihim:** “Onlar rablerinin katında şahittirler (şehittirler).” Şehit olanlar sadık olanlardır, sadık

[29] Tahrîm /8

olanlar da Allah'a ve resulüne gerçekten iman edenlerdir. **Lehum ecruhum ve nûruhum:** "Onlar için onların ecirleri ve nurları vardır." Onlar için nur vardır. **Vellezîne keferû ve kezzebû bi âyâtinâ:** "O kimseler ki kâfir oldular (inkâr ettiler) ve ayetlerimizi yalanladılar." Biz inanıyoruz dediler; ama gereğini yapmadılar. **Ulâike ashâbul cahîm:**[30] "Onlar da ateş ehlidirler." Onlar cehennemin ehlidirler.

E ve men kâne meyten fe ahyeynâhu: "Ölü iken dirilttiğimiz kimse." Yani hidayete erdirdiğimiz kimse. Biri hidayette değilse zahiri olarak diri olsa bile manevi olarak ölüdür, Allah da ona hidayeti verince manevi olarak dirilir. **Ve cealnâ lehu nûran yemşî bihî fin nâs:** "Bir de insanlar arasında onunla yürümesi için kendisine nur verdiğimiz (ayetlerimizi verdiğimiz kimse)." **Ke men meseluhû fiz zulumâti leyse bi hâricin minhâ:** "Karanlıklar içinde kalıp çıkmayan kimse gibi olur mu!" Allah'ın ayetlerini öğrenip insanlar arasında Allah'ın nuruyla nurlanan ve hayatı Allah'ın sevdiği, razı olduğu gibi yaşayan biri ile karanlıklar içinde kalan biri aynı olur mu, bu ikisi bir olur mu! **Kezâlike zuyyine lil kâfirîne mâ kânû ya'melûn:**[31] "Ama kâfirlere amelleri süslü gösterilmiştir." Kâfirlere amelleri süslü görünür. Yani doğru yaptıklarını zannederler.

Ve cealel kamere fîhinne nûra: "(Allah) Onlar içinde Ay'ı nur kılmış." **Ve cealeş şemse sirâcâ**:[32] "Güneş'i de lamba kılmıştır."

Ve mâ yestevil a'mâ vel bâsîr: "Hiç görenle görmeyen bir olur mu!" **Ve lâz zulumâtu ve lân nûr:** "Ya da karanlıklarla nur (bir olur mu)!" Bunlar eşit midir! **Ve lâz zillu ve lâl harûr**: "Gölge ile sıcaklık (bir olur mu)!" **Ve mâ yestevîl ahyâu ve lâl emvât:** "Hiç ölülerle diriler bir olur mu!" **İnnallâhe yusmiu men yeşâ':**

[30] Hadîd /19
[31] En'am /122
[32] Nûh /16

"Muhakkak ki Allah dilediğine işittirir." Allah dilediğine vahyini işittirir. Hitap, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'edir. **Ve mâ ente bi musmiin men fîl kubûr:**[33] "Ama sen kabirdekilere (ölülere) işittiremezsin." Allah, vahyine iman edip nuruyla nurlanan kimseler ile karanlıkta kalan kimselerin bir olmadığını ölü ile diriyi, kör ile göreni, gölge ile sıcaklığı misal vererek beyan etti.

İn ente illâ nezîr: "Sen ancak bir uyarıcısın." **İnnâ erselnâke bil hak:** "Muhakkak ki biz seni hak ile gönderdik." **Beşîran ve nezîra:** "Müjdeci ve uyarıcı olarak (gönderdik)." **Ve in min ummetin illâ halâ fîhâ nezîr:**[34] "Hiçbir ümmet yoktur ki içlerinde bir nezir (bir uyarıcı) geçmemiş olsun." Bir müjdeci ve uyarıcı ile karşı karşıya gelmeyen hiç kimse yoktur. Bunu Allah söylüyor.

Allâhillezî lehû mâ fis semâvâti ve mâ fil ard: "Allah odur ki göklerde ve yerde her ne varsa hepsi onundur." **Ve veylun lil kâfirîne min azâbin şedîd:**[35] "O şiddetli azaptan dolayı kâfirlerin vay haline!"

Ellezîne yestehibbûnel hayâted dunyâ alâl ahirah: "Onlar ahirete karşılık dünya hayatını severler." Onlar dünyayı ahiretten daha çok severler. Allah, kâfirleri anlatıyor. **Ve yesuddûne an sebîlillâh:** "Bir de Allah yolundan alıkoyarlar (Allah yoluna set olurlar)." **Ve yebğûnehâ ivecâ:** "Onu (Allah'ın yolunu) eğri göstermeye çalışırlar." **Ulâike fî dalâlin baîd:**[36] "Onlar apaçık uzak bir delalettedirler." Demek ki delaletin de uzağı varmış!

Ve mâ erselnâ min resûlin illâ bi lisâni kavmihî: "Muhakkak ki biz her resulü mutlaka kavminin lisanı ile göndermişizdir." Onların dilini konuşan birini göndermişizdir. **Li yubeyyine lehum:** "Onlara beyan etsin diye." Dillerini konuşmazsa onlara beyan edemez! Ayetleri beyan edip açıklasın diye onların dilini konuşan

[33] Fâtır /19- 22
[34] Fâtır /23-24
[35] İbrâhîm /2
[36] İbrâhîm/3

resuller göndermişizdir, buyurdu Allah. **Fe yudillullâhu men yeşâ':** "Bununla beraber Allah dilediğini delalette bırakır." Hidayeti istemeyenler Allah'ın resulüyle beraber olsa da delalette kalır. **Ve yehdî men yeşâ':** "Ve dilediğini de hidayete erdirir." Kim de hidayeti dilerse Allah onu hidayete erdirir. Resulümüzü kabul ederlerse hidayete ererler, kabul etmezlerse delalette kalırlar. **Ve huvel azîzul hakîm:**[37] "Allah aziz ve hakimdir." Allah hakimdir, böyle yapıyorsa mutlaka bir muradı vardır. Bütün izzet, şeref, güç, kuvvet, kudret Allah'a aittir.

Evet, hep beraber Allah'ın En Nur ismini anlamaya, rabbimizi Nur isminden tanımaya ve rabbimizin nur derken neyi kastettiğini, bununla beraber rabbimizin nuruyla nasıl nurlanacağımızı ayetlerde geçtiği şekilde anlamaya çalıştık.

Allah hepimizi Nur ismine iman edenlerden eylesin inşallah! Allah bizi misalini verdiği, nurunun tecelli ettiği kullarıyla beraber eylesin inşallah! Allah bizi nurunun tecelli ettiği, nurunun yücelttiği evlerde eylesin inşallah! Allah bizi hiçbir ticaretin, alışverişin kendisini Allah'ın zikrinden alıkoymadığı kullarından ve sabah akşam rabbini tesbih edenlerden eylesin inşallah! Allah bizi ismini zikretmesine, hatırlatmasına, anlatmasına müsaade ettiği kullarından eylesin, bizi onlarla beraber eylesin, onlara yardımcı olanlardan eylesin inşallah! Allah nurumuzu tamamlasın ve güzelliğiyle güzelleştirip bizi nurlandırsın inşallah! Allah her bir isminin nurunun gönlümüze tecelli etmesini bizlere ikram etsin inşallah! Kıyamet günü nurumuz önümüzden ve sağımızdan bizleri aydınlatsın inşallah! Allah bizi nuruyla, nur olan ayetleriyle, vahyiyle, nur olan resulüyle beraber eylesin inşallah!

Allah hepinizden razı olsun.

[37] İbrâhîm/4

EL CAMİ’

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber nüzul sırasına göre Allah'ın El Esmau'l Husna'sını anlamaya ve rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi isimleriyle tanımaya çalışıyorduk. Geçen sohbetimizde En Nur ismini anlamaya çalışmıştık. Bu sohbetimizde ise Allah'ın El Cami' ismini anlamaya, öğrenmeye çalışacağız inşallah.

Allah'ın isimlerini öğrenmekten gaye; Allah'a halife olmak, âbd olmak ve Allah'a zatıyla, sıfatlarıyla, isimleriyle iman etmektir. Allah'ın bir ismine iman ettiğimizde o ismi sevmiş oluruz. Sevdiğimizde ise Allah'ın o ismi bizim üzerimizde ahlaka dönüşür, dolayısıyla üzerimizde tecelli eder; yani o isimle amel etmiş oluruz. Şayet Allah'ın isimlerine iman etmez ve bu isimleri ahlaka dönüştürmezsek Allah'tan, Allah'ın isimlerinden, güzelliğinden mahrum kalırız. Bu yüzden unutmamamız lazım ki Allah'ın isimlerini bilmeden, anlamadan Allah'a iman olmaz, El Esmau'l Husna'ya iman etmeden de amel olmaz.

Kâfir, münafık ve müşrik olanların genel sorunu; Allah'ın isimlerini bilmemeleri ve Allah'ın isimlerine iman etmemeleridir. Hepsi Allah'ın zatını kabul eder; ama Allah'ın isimlerini kabul etmez, edemez. Hangisine sorarsanız Allah'ı bilir; çünkü Allah'ın zatına iman etmişler ama Allah'ın isimlerine iman etmemişlerdir. Bu yüzden Allah ayet-i kerimelerde; **"onlara yeri ve göğü kim**

yarattı diye sorsan 'Allah' derler."[1] **"Seni kim yarattı diye sorsan 'Allah' derler"**[2] buyurmuştur.

Aynı şekilde bir mü'min, Allah'ın isimlerini öğrenmeyince, anlamayınca iman edemez, iman etmeyince de mü'min, Müslüman olamaz. Mesela; öyleleri var ki ismi mü'min olduğu halde hayatı mü'minin hayatı, bakışı mü'minin bakışı, konuşması mü'minin konuşması değildir. Şayet mü'min olsaydı peygamberler gibi, sahabeler gibi olurdu. Bu yüzden sorun amel sorunu değil iman sorunudur. Bu hale düşmemek için de "ben mü'minim, Müslüman'ım, ben rabbime iman ettim" diyen herkes mutlaka rabbini bilmek ve tanımak zorundadır.

Hal böyleyken biri rabbini bilmeye, öğrenmeye çalışmamış, tenezzül etmemişse, daha doğrusu "bunu bilmek gereksizdir" demişse o zaman "Allah kendini boşuna tanıtmış" demiş olur. Bu da iman olmaz.

Evet, Allah'ın El Cami' ismini anlamaya çalışıyorduk.

Allah'ın Cami' ismi; cem eden, toplayan manasına gelir. "Allah bütün insanları Kıyamet günü huzurunda bir araya toplayacak.[3] Allah; kâfirleri, müşrikleri, münafıkları, hepsini cehennemde toplayacak, cem edecek.[4] Allah Kıyamet günü pisi temizden ayıracak ve pis olanların hepsini üst üste koyup cehennemde toplayacak."[5] Bunlar Allah'ın Cami' isminin geçtiği ayetlerdir.

[1] Ankebût /61
[2] Zuhrûf /87
[3] Âl-i İmrân /9
[4] Nisâ /140
[5] Enfâl /37

Allah cami'dir, bütün güzellikleri kendisinde toplayandır; yani El Esmau'l Husna kendisine ait olandır. Bütün güzellikler ona aittir ve bütün güzellikler Allah'ta toplanmıştır.[6] Aynı şekilde Allah cami'dir; parçaları bir araya getirir ve o parçalardan özel bir terkip yaratır. Örnek vermek gerekirse; Allah, isimleriyle insana tecelli edip ondan Hz. İnsanı yaratmış, terkip etmiştir.

Allah'ın bir araya getirdiği; kendi tecellisi, kendi isimleri, kendi güzelliğidir. İnsan daha sonra kendisini kirletir, kendisinden, rabbinden yüz çevirir ve karanlıkta, zulumatta kalır, dolayısıyla kâfir, müşrik ya da münafık olur.

Allah mü'minlerin kalbini bir araya getirendir, cem edendir ve onları birbirine sevdirendir. Bununla ilgili olarak Allah ayet-i kerimede **"Allah sizin kalplerinizi birleştirdi, bütün dünyayı vermiş olsaydınız bile bunu yapamazdınız"**[7] buyurmuştur. Bunu yapan Allah'tır.

Allah mü'minlerin kalplerini nasıl birleştirir?

Bir mü'minin kalbindeki iman diğer mü'minin kalbindeki imanı sever, böylelikle o iki mü'minin kalpleri birleşmiş olur. Bu yüzden mü'minleri sevmeyen biri mü'min değildir, onun imanı yoktur; çünkü kalbinde iman, Allah'ın aşkı, muhabbeti olsaydı Allah'ı ve Allah'ı seveni sever, Allah için severdi.

"Allah, mü'min olanların kalplerini birleştirir, siz bütün dünyayı verseniz de bunu yapamazsınız" buyurdu Allah; yani bu iş parayla olacak bir şey değildir. İnsanlar menfaat icabı bir araya gelip birbirlerine yakın durabilir; ama sevmek, kalplerin birleşmesi başka bir şeydir.

[6] Araf /180, Nisa /79
[7] Enfâl /63

Aynı şekilde Allah, ölümden sonra toprak olmuş parçaları cem edip bir araya getirerek insanı yeniden diriltendir. Şimdiye kadar bahsettiklerimizin hepsi Allah'ın Cami' isminin tecellisidir.

Allah'ın Cami' isminin bir de kulda tecelli etmesi gerekir. Bunun için de kulun manevi olarak rabbine yürürken ilk yapması gereken şey bakışını düzeltmesidir.

Tasavvufta cem, cemu'l cem bir de ba'del cem diye cem makamları vardır. Birinci mertebe olan cemde kulun yapması gereken şey; bakışını birlemesi, tevhit ile bakması ve bütün varlığa Allah'ın yaratmış olduğu mahlûk olarak bakıp bütün kudretin Allah'a ait olduğuna iman etmesi, böyle bakmasıdır.

Daha iyi anlaşılması için izah edeyim.

Kulun birinci mertebeden cem etmesi demek; Allah'ın melik olduğuna, malikü'l mülk olduğuna iman edip her anda kendisini sevk ve idare edenin kendisinin sahibi, maliki olan Allah olduğuna iman etmesi, böyle bakıp böyle görmesidir. Bununla beraber bütün insanlarda tecelli edenin, her birinin sahibi olan, rabbi olan Allah olduğunu bilip Allah'ın her anda kulları üzerinde bir muradı olduğunu görmesi ve öyle anlamasıdır. Bu, cemdir, cem halidir. Cem olmazsa; yani Allah'ın Cami' ismi tecelli etmezse tevhit olmaz.

Cemden sonra fark makamı vardır. Fark makamı cemden ayrılış halidir. Kulun önce kendisini ve her şeyi cem etmesi; yani bakışını toplayıp tevhitte birlemesi sonra da oradan çıkması gerekir. İşte, bu çıkışa fark makamı denir. Kul farktayken Allah'ın bütün varlıktaki tecellisini, kudretini görür, anlar ve bunu gönlüyle idrak edip müşahede eder; ama bununla beraber kulun sorumluluğunu, doğru veya yanlış yaptığını da görür, anlar.

Allah'ın Cami' isminin tecellisinde; yani cem makamında kula bir perde açılırsa kul bütün varlıkta Allah'ın nurunu, kudretini müşahede ettiği için sadece hak der, kendine bakacak olsa enel hak der; ama bu daha yolun başıdır. Cem makamı aynı zamanda bir sarhoşluk makamıdır. Kul her anda, her şeyde Allah'ın nurunu müşahede ettiği için sarhoş olur ve kendini göremez olur; yani kul, bütün varlıkta Allah'ın tecellisinden başka bir şey görmediği için sadece hak der. Buradan bir adım öteye atıp fark makamına geldiğinde ise hem Allah'ın tecellisini, muamelesini, kudretini hem de kulların halini, tavrını, doğrusunu, yanlışını görür; ama cem makamındayken bunları ayırt edemez, her şeyi Allah'ın tecellisi, muamelesi olarak görür.

Evet, kul cem makamından bir adım atıp fark makamına gelince artık tabiri caizse aydınlanır. Bu defa Allah'ın Kuddus ismi tecelli eder. Böylelikle kul, Allah'ın her şeyden münezzeh olduğunun ve hiçbir şeye benzemediğinin, aynı şekilde hiçbir şeyin de Allah'a benzemediğinin, bununla beraber her şeyin Allah'ın kudretinde olduğunun ve her şeyin Allah'ın mahlûku olduğunun şuuruna varır, bunu tadar. Kul bu defa fark makamındayken neyle karşılaşırsa karşılaşsın hak demez; çünkü her şeyin Allah'ın tecellisi, mahlûku olduğunun ayrımına varmıştır; ama cem makamındayken Allah'ın Vahid ismi tecelli ettiği için ve bütün güzelliğin, Allah'a ait olduğunu gördüğü için güzellikten başka bir şey görmez, göremez.

İsterseniz Allah'ın Cami' ismini neden tasavvuftaki cem makamıyla izah ettiğimi söyleyeyim.

Gerçek manada tasavvuftaki her şey mutlaka bir ayetle sabittir; yani tasavvuftaki her şey bir ayetin yaşanmasıdır.

EL CAMİ’

Her ne kadar önceki Allah dostları insanlar daha iyi anlasın diye yaşanılan bu manevi hallere kendilerine göre isim verseler de bizce bu doğru bir şey değildir; çünkü her şeyi ayetlere göre anlatmak gerekir. Öyle ki herkes bunları yaparken hangi ayete uyduğunu, hangi ayete göre baktığını bilsin ve yanılmasın, şeytan onu aldatmasın.

Peki, insanın cem etmesi gereken şey nedir, daha doğrusu Allah’ın Cami’ ismi kulda nasıl tecelli eder?

Kul bütün güzellikleri Allah’a verirse; yani El Esmau’l Husna Allah’a aittir der, buna iman eder, bu isimleri sever ve Allah’ın isimleri kendisinde tecelli ederse böylelikle Allah’ın El Esmau’l Husna’sını kendi üzerinde cem etmiş; yani, Allah’ın Cami’ ismi kendisinde tecelli etmiş olur. Bunun sonucunda Allah’ın güzelliği; kulun gönlünün genişliği, marifetinin ve maneviyatının büyüklüğü kadar onda tecelli edip cem olur, birlenir, toplanır. Böyle bir kulun hangi haline, tavrına bakarsak bakalım üzerinde sadece Allah’ın güzelliği görünür.

Kimde Allah’ın kaç ismi tecelli etmişse Cami’ ismi onda o kadar tecelli etmiş demektir. Mesela; birinde Allah’ın on tane ismi tecelli etmiş, doksan ismi tecelli etmemişse bu durumda o sadece Allah’ın on tane ismini cem etmiş; yani Allah’ın Cami’ ismi o kulda on tane isme göre tecelli etmiştir.

Evet, Allah cami’dir; kullarına toptan, cemaat halinde muamele edendir. Allah’ın Cami’ ismine iman etmediğimiz takdirde Allah’ın neden kullarına cemaat halinde muamele ettiğini de anlayamayız.

Allah cemaat halinde nasıl muamele eder?

Örnek vermek gerekirse; Allah Bedir ehline birden muamele etmiş ve toptan bir şekilde onlardan razı olmuştur; çünkü hep beraber Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'le beraber olmuş, onun arkasında durup onunla beraber savaşa girmişler ve hayatlarını ortaya koyarak galip gelmişlerdir. Bu yüzden Bedir ehlinin hepsi Allah'ın rızasını toptan kazanmıştır. Birey olarak hiçbiri rıza makamında değildir; ama Allah yolunda Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'le olan bu beraberliklerinden dolayı Allah onlardan toptan razı olmuştur.

Aynı şekilde Allah Rıdvan Ağacı'nın altında Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e biat edenlerden razı olmuştur.[8] Hepsi "ya Resulullah! Ölümüne seninle beraber geliyoruz" deyip Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e toptan biat etmiş, böylelikle de Allah hepsinden razı olmuştur. Bunu Allah söylüyor. Hepsi bir anda "seninle ölüme geliyoruz ya Resulullah" deyip kararını vermiş ve bu kararlarına karşılık toptan Allah'ın rızasını kazanmıştır; yani, Allah Cami' olarak tecelli edip onlardan razı olmuştur.

Peki, bu sadece sahabeler için mi geçerlidir?

Elbette ki hayır! Bu, Kıyamete kadar herkes için aynı şekilde geçerlidir. Bir cemaat hep beraber Allah'ın rızasını kazanma yolunda bir iş yaparsa Allah hepsinden birden razı olur; yani cemaatteki kimseyi birbirinden ayırmaz ve hepsine toptan muamele eder. Bu, Allah'ın Cami' isminin tecellisidir. Hal böyleyken hiç kimse "benim yaptığım bu işten ne çıkar" diyemez; çünkü bulunduğu yerde Allah'ın rızası vardır.

[8] Fetih /18

Allah'ın rızasının hep beraber, cemaat halinde Allah yolunda cehd ederek kazanılacağını anlamayanların Allah'ın rızasını bulması mümkün değildir.

Kendi üzerimizden örnek verelim. Biz de hep beraber cemaat halinde rabbimizi tanımaya, rabbimizin vahyini anlamaya, Allah'a âbd olmaya, vasıl olmaya, dost olmaya, bununla beraber Allah'ın vahyini kullarına taşımaya ve herkesi cennete davet etmeye çalışıyoruz. Allah'ın vahyini taşırken kim hangi işi yaparsa yapsın bu hiç fark etmez Allah'ın rızası geldiğinde herkese toptan gelir ve hiç kimse Allah'ın bu rızasının dışında kalmaz, Allah hepsinden toptan razı olur. Allah için cehd eden bir cemaatin içinde bulunup "ben de burada varım" diyen herkes için bu aynen geçerlidir.

Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"Allah'ın rahmet eli, kudret eli cemaat üzeredir. Kim hak olan cemaatten kıl kadar ayrılırsa cahiliye ölümüyle ölür"*[9] buyurmuştur. Cahiliye ölümüyle ölmek müşrik olarak ölmektir. Kim hak olan cemaatten kıl kadar ayrılırsa cahiliye ölümüyle ölür, buyurdu Resulullah (s.a.v.) Efendimiz. Bu yüzden hak olan cemaatle beraber olmak bu kadar önemli bir meseledir.

Cemaat halinde olmayıp Allah için bir araya gelmeyenleri öbür tarafa gidince hep beraber göreceğiz. Aynı şekilde hak olan cemaatten ayrılanı da göreceğiz. "Ben falan cemaatte Allah'ın rızasını daha güzel kazanırım" deyip bir cemaatten ayrılarak başka bir cemaate gidenler müstesnadır; ama "ben bu işte yokum" deyip hak cemaatten ayrılanları Resulullah (s.a.v.) Efendimiz cahiliye ölümüyle ölmekle müjdelemiş ve onların müşrik olarak

[9] Buhârî, Ahkâm 4; Müslim, İmâret 53, (1848); Nesâî, Tahrim 28, (7, 123); İbnu Mace, Fiten 7, (3948)

öleceğini söylemiştir. Allah'a ve resulüne iman etmişsek öyleyse Allah'ın ve resulünün sözüne de iman etmişiz demektir. Eğer Allah ve resulünün sözüne iman ediyor "Allah resulü öyle söylemişse mutlaka doğrudur" diyorsak o halde bilelim ki bu böyledir.

İsterseniz şimdi de Allah'ın Cami' isminin geçtiği ayetleri hep beraber anlamaya çalışalım. Öyle ki rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi tanımış olalım inşallah.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Rabbenâ inneke câmiun nâsi li yevmin lâ raybe fîh: "Rabbimiz! Muhakkak ki sen kendisinde şüphe bulunmayan o günde (Kıyamet gününde) bütün insanları bir araya toplayacaksın." **İnnallâhe lâ yuhliful mîâd:**[10] "Muhakkak ki Allah hiçbir şekilde va'dinden dönmez (sözünden caymaz)." Allah bütün insanları Kıyamet günü bir araya cem eder, toplar.

Ve kad nezzele aleykum fil kitâb: "O size kitabı indirmiştir." **En izâ semi'tum âyâtillâhi yukferu bihâ ve yustehzeu:** "Allah'ın ayetlerinin inkâr edildiğini veya onlarla alay edildiğini işittiğiniz zaman." **Bihâ fe lâ tak'udû meahum:** "Onlarla beraber oturmayın." Allah'ın ayetlerinin inkâr edildiği ya da alaya alındığı kimselerin yanında oturmayın. **Hattâ yehûdû fî hadîsin ğayrih:** "Onlar başka bir söze geçinceye kadar (onlarla beraber oturmayın)." Allah bunun sebebini beyan ediyor. **İnnekum izen misluhum:** "(Onlarla beraber otururşanız) Siz de onlar gibi olursunuz." Siz de onlardan olursunuz. **İnnallâhe câmiul munâfikîne vel kâfirîn:** "Muhakkak ki Allah kâfirlerle münafıkları bir araya toplayacak." **Fî cehenneme cemîâ:**[11] "Hepsini

[10] Âl-i İmrân /9
[11] Nisâ /140

cehennemde (toplayacak)." Allah böyle söylüyor. O halde Allah'ın ayetleriyle alay edenlerle beraber oturmamak gerekir; çünkü onlarla otururbut Allah'ın buyurduğu gibi biz de onlar gibi oluruz.

Fe keyfe izâ cema'nâhum li yevmin lâ raybe fîh: "(O geleceği) Şüphe olmayan günde onları topladığımız zaman onların halleri nasıl olacak?" **Ve vuffiyet kullu nefsin mâ kesebet:** "Herkes her neyi kazanmışsa ona tastamam ödenir." **Ve hum lâ yuzlemûn:**[12] "Onlara (asla hiçbir şekilde) zulmedilmez."

Len yestenkifel mesîhu en yekûne abden lillâh: "Mesih, Allah'a âbd olmaktan asla çekinmez." Hristiyanlar Hz. İsa (a.s.) için Allah'ın oğlu demişlerdi, Allah da "o, Allah'a âbd olmaktan asla çekinmez, sakınmaz" buyurdu. **Ve lâl melâiketul mukarrebûn:** "Mukarrebun olan melekler de (büyük melekler de Allah'a âbd olmaktan çekinmez)." **Ve men yestenkif an ibâdetihî:** "Her kim ki ona ibadet etmekten (Allah'a âbd olmaktan) çekinirse (uzak durursa)." **Ve yestekbir:** "Ve kibirlenirse." **Fe seyahşuruhum ileyhi cemîâ:**[13] "(Allah) Onların hepsini huzurunda toplayacak."

Yâ eyyuhâllezîne âmenû: "Ey iman edenler (ey iman ettiğini iddia edenler)!" **Aleykum enfusekum:** "Siz kendi nefsinize bakın." Siz kendinize bakın. **Lâ yedurrukum men dalle izâhtedeytum:** "Siz hidayette olursanız delalette olanlar size zarar veremez." **İlallâhi merciukum cemîa:** "Hepiniz Allah'ın huzurunda cem olacaksınız (toplanacaksınız)." Hepinizin toplanacağı yer Allah'ın huzurudur. Allah, Cami' ismiyle tecelli edip hepinizi huzurunda toplayacak. **Fe yunebbiukum bimâ kuntum ta'melûn:**[14] "Siz neyi yapmışsanız (Allah) size onu haber verecek." İman edip etmediğinizi, Allah yolunda amel işleyip işlemediğinizi,

[12] Âl-i İmrân /25
[13] Nisâ /172
[14] Mâide /105

neyi yapıp neyi de geride bıraktığınızı Allah size bir bir haber verecek.

Ve yevme nahşuruhum cemîa: "O gün (Kıyamet günü) hepinizi (huzurumuza) toplayacağız." **Summe nekûlu lillezîne eşrakû:** "Sonra (Allah'a) şirk koşanlara diyeceğiz ki." **Eyne şurakâukumullezîne kuntum tez'umûn:**[15] "Nerde sizin bana şirk koştuklarınız." Yani onları çağırın da gelip size yardım etsinler!

İleyhi merciukum cemîâ: "Hepinizin dönüşü onadır (Allah'adır)." **Va'dallâhi hakk:** "Allah'ın va'di haktır." **İnnehû yebdeul halk:** "O, ilk olarak yaratandır." **Summe yuîduhû:** "Sonra onu (yaratmayı) tekrar edendir." Yani, Allah önce yaratır sonra öldürür sonra bir daha diriltir ve bir daha yaratır. **Li yecziyellezîne âmenû ve amilûs sâlihâti bil kıst:** "(Allah) İman edip salih amel işleyenlere hak ettiklerini tastamam ödeyecek." **Vellezîne keferû:** "Kâfirlere de." **Lehum şerâbun min hamîm:** "Onlara da kaynar sudan ziyafet vardır." **Ve azâbun elîm:** "Ve elim bir azap vardır." **Bimâ kânû yekfurûn:**[16] "Küfürlerinden (nankörlüklerinden) dolayı."

Ve yevme nahşuruhum cemîa: "O gün (Kıyamet günü) hepsini mahşerde toplayacağız." **Summe nekûlu lillezîne eşrekû mekânekum entum ve şurakâukum:** "Sonra (Allah'a) şirk koşanlara diyeceğiz ki: Siz ve şirk koştuklarınız geçin yerinize." **Fe zeyyelnâ beynehum:** "Onların aralarını birbirinden ayıracağız." Allah'a şirk koştukları şeyleri, kişileri ve onları birbirinden ayıracağız. **Ve kâle şurakâuhum:** "Allah'a şirk koşulanlar diyecekler ki." **Mâ kuntum iyyânâ ta'budûn:**[17] "Siz bize tapmıyordunuz." Allah'ın isimlerinde Allah'a şirk koşanlar Allah'ın

[15] En'âm /22
[16] Yûnus /4
[17] Yûnus /28

bir isminin yerine neyi koymuşsa onu Allah'a ortak koşmuş, şirk koşmuş dolayısıyla ona âbd olmuştur. Allah da o gün şirk koşanlar ile şirk koşulanları beraber toplayacak ve onları birbirinden ayıracak. O zaman şirk koşulmuş olanlar kendilerini Allah'a ortak koşanlara "siz bizi şirk koşmadınız; yani siz bize tapmadınız, âbd olmadınız" diyecekler; çünkü başkalarının kendilerini Allah'a şirk koştuklarından haberleri bile yoktur.

Allah'ın bu ayette kimlerin halini beyan ettiğini izah edeyim. Öyle ki anlaşılmadık hiçbir yer kalmasın.

Mesela Allah vekildir. Biri Allah'a Vekil isminde iman edip Allah'ı vekil edinmezse bu defa başkasını kendisine vekil edinir; yani başkasına güvenir. Allah'tan başkasına güvenince de o güvendiği kimseyi Allah'a şirk koşmuş olur. İşte, Kıyamet günü kendisine güvenip vekil edindiği kişi ona "sen bana tapmadın, benim bundan haberim yoktu" diyecek. Sadece ona güvendiği için Allah'ı değil de onu vekil edinmiş, böylelikle onu Allah'a şirk koşmuştur, şirk koştuğu kişinin ise bundan haberi bile yoktur.

Aynı şekilde Allah rezzaktır, yarattığı her mahlûkatın rızkını verendir. Hal böyleyken biri rızkını Allah'tan değil de bir başkasından bekliyor ve ona güveniyorsa bu durumda rızkını beklediği kişiyi Allah'a Rezzak isminde şirk koşmuş demektir. Allah da Kıyamet günü o şirk koşan ile şirk koşulanı birbirinden ayıracak sonra o şirk koşulan kendisini Allah'a şirk koşana "benim bundan haberim yoktu, sen bana tapmadın, ben böyle bir şey söylemedim; yani ben senden uzağım" diyecek.

Ve berazû lillâhi cemîa: "(Kıyamet günü) Hepsi toplatılıp Allah'ın huzuruna çıkarılacak." **Fe kâle duafâu lillezînestekberû:** "O zayıf olanlar kibirlenmiş olanlara diyecek ki." Bu zayıf olanlar kimdir? -Bunlar başkalarını güçlü, kendini ise zayıf görenlerdir.

Allah'a güvenmeyenler başkalarını güçlü, kuvvetli, büyük görür, böylelikle o başkaları da kendilerini büyük görüp kibirlenirler. Evet, zayıf olanlar o büyüklenmiş olanlara diyecekler ki. **İnnâ kunnâ lekum tebea:** "Biz size tabi olduk (size uyduk)." **Fe hel entum muğnûne annâ min azâbillâhi min şey':** "Siz, Allah'ın azabından bir şeyi bizden savabilir misiniz?" Bunu kendilerine uydukları kimselere söylüyorlar. **Kâlû lev hedânallâhu le hedeynâkum:** "(Uydukları kişiler) Diyecekler ki: Allah bize hidayet verseydi biz de size hidayet verirdik." **Sevâun aleynâ e cezi'nâ em sabernâ:** "Biz (şimdi) sızlansak da, feryat etsek de, sabretsek de birdir." **Mâ lenâ min mahîs:**[18] "Bizim için kurtuluş yoktur (diyecekler)."

Yanlış yolda gidenler kendilerine zulmetmiştir. Bununla beraber onlara uyanlar da kendilerine zulmetmiştir. Yanlış yolda gidenlere uyanlar Kıyamet günü uydukları kişilere "bugün Allah'ın azabını bizden savacak mısınız" derler. Onlar ise cevap olarak "Allah bize hidayet verseydi biz de size hidayet verirdik, biz hidayette olmadığımız için sizi hidayete erdiremedik. Şimdi ağlasak da, sızlasak da, sabretsek de birdir, bizim için kurtuluş yoktur, biz cehennemi boyladık" derler. Bu yüzden herkes o gün gelmeden kimin peşinden gittiğine, kime tabi olduğuna ve kime uyduğuna bakmalıdır.

Ve tereknâ ba'dehum yevme izin yemûcu fî ba'd: "O gün biz onları birbirlerinin içinde dalgalanır bir şekilde bırakmışız." **Ve nufiha fis sûr:** "Sur'a da üfürülmüş." **Fe ceme'nâhum cem'â:**[19] "Onların hepsini bir araya toplamışız (bir daha toplamışız)." Hepsini bir araya toplamışız ve dışarıda hiç kimse kalmamıştır.

[18] İbrâhîm /21
[19] Kehf /99

Ve in kullun lemmâ cemîun ledeynâ muhdarûn:[20] "Hepsini huzurumuzda toplamış hazır bulundurmuşuz." Kıyamet günü hepsi toplanıp huzurumuza gelmişlerdir.

İn kânet illâ sayhaten vâhideten: "(Onların helak olması için) Sadece bir sayha yetmiştir." Bu, dünyadaki toplamadır. Tek bir sayhayla hepsini helak edip öbür tarafa almışız, buyurdu Allah. **Fe izâ hum cemîun ledeynâ muhdarûn:**[21] "Hepsi derhal huzurumuza gelmiştir (hazır bulundurulmuştur)." Demek ki Allah bir yere gazap edip oradaki insanları toptan öldürdüğünde hepsini hemen o anda toptan huzuruna alıyormuş! Bu bir kişi için de bir kavim için de böyledir.

Kâledhulû fî umemin kad halet min kablikum minel cinni vel insi fin nâr: "Sizden önce gelip geçmiş olan cin ve insan toplulukları ile birlikte ateşe girin." Siz sizden öncekilere uydunuz o halde onlarla beraber cehenneme, ateşe girin. İster cinlerden, ister insanlardan olsun hepsini toptan ateşe koyacağız, dedi Allah. **Kullemâ dehalet ummetun leanet uhtehâ:** "Her ümmet (her topluluk, her cemaat ateşe) girdikçe (kendinden önceki) kardeşlerine lanet edecek." Kendilerinden önceki kardeşlerine lanet etmelerinin sebebi onlara uymalarıdır.

Biz de Allah yolunda gitmez, yanlış yolda gidersek evlatlarımız ve bizden sonra gelenler de bize uyar, sonra onlar da Kıyamet günü bize lanet ederler. Allah şimdiden haber veriyor ki kime uyduğumuza aynı şekilde bize uyanların manevi olarak kazanıp kazanmadığına bakalım. Yoksa yarın Kıyamet günü biz de cehennemi hak ederiz ve bizden sonra gelenler de bize lanet eder. **Hattâ izaddârakû fîhâ cemîa:** "(Allah) Orda hepsini bir araya

[20] Yâsîn /32
[21] Yâsîn /53

toplar." Allah önce gelenlerin de sonra gelenlerin de hepsini bir araya toplar. **Kâlet uhrâhum li ûlâhum:** "Sonra gelenler öncekiler için derler ki." **Rabbenâ hâulâi edallûnâ:** "Rabbimiz! Bizi bunlar delalete düşürdü." Biz onlara uyduk, onlar da bizi delalete düşürdü, derler. **Fe âtihim azâben di'fen minen nâr:** "Onlara azaptan iki kat ver." **Kâle li kullin di'fun:** "Onlara denir ki: Hepinize iki kat (azap) vardır." **Ve lâkin lâ ta'lemûn:**[22] "Ama siz bilmiyorsunuz." Siz daha bunu anlamamışsınız. Neden herkese iki kat azap vardır? -Çünkü bir azap kendisinin diğer azap da bıraktığı yolun azabıdır.

Li yemîzallâhul habîse minet tayyib: "Allah pis olanı temizden ayırır." **Ve yec'alel habîse ba'dahû alâ ba'd fe yerkumehû cemîa:** "O habis olanın (pis olanın, murdar olanın) hepsini üst üste koyar (birbirinin üzerine yığar)." **Fe yec'alehû fî cehennem:** "(Hepsini) Cehenneme koymak için." Allah onları cehenneme koyar. **Ulâike humul hâsirûn:**[23] "İşte, hüsrana uğramış olanlar onlardır."

Bir de Allah bütün izzetin, şerefin, kudretin kendisine ait olduğunu beyan eder. **Ellezîne yettehizûnel kâfirîne evliyâe min dûnil mu'minîn:** "Onlar ki mü'minleri bırakıp kâfirleri veli (dost) edinirler." **E yebteğûne indehumul izzeh:** "Onların (kâfirlerin) yanlarında şeref mi arıyorlar?" **Fe innel izzete lillâhi cemîâ:**[24] "Muhakkak ki bütün izzet (bütün şeref) Allah'a aittir."

Ve lâ yehzunke kavluhum: "Onların sözleri seni mahzun etmesin (seni üzmesin)." **İnnel izzete lillâhi cemîâ:** "Muhakkak ki

[22] A'râf /38
[23] Enfâl /37
[24] Nisâ /139

bütün izzet Allah'a aittir." **Huves semîul alîm:**[25] "O (her şeyi) işitendir, bilendir."

Men kâne yurîdul izzeh: "Kim izzet istiyorsa (şeref arıyorsa)." **Fe lillâhil izzetu cemîâ:** "Bilsin ki bütün izzet (bütün şeref) Allah'a aittir." Şeref almak isteyenler şerefini Allah'tan almalıdır. **İleyhi yes'adul kelimut tayyib:** "Ona (Allah'a) temiz olan kelimeler yükselir (güzel söz ulaşır)." **Vel amelus sâlihu yerfeuhu:** "(O güzel sözü Allah'a) Yücelten (yükselten) salih ameldir." Birinde salih amel yoksa güzel söz söylese bile söylediği söz Allah'a yükselmez; yani Allah o sözü kabul etmez. Biri diliyle sözün en güzelini, Allah'ın ayetlerini söyleyebilir; ama onun söylediği söze göre salih ameli yoksa söylediği boştur. Dolayısıyla Allah onun sözünü huzuruna kabul etmez, sözü Allah'a ref olmaz, yücelmez. Bu yüzden "sadece bende iman var, ben, Allah'ı seviyorum" demek yeterli değildir, sözü mutlaka salih amelle desteklemek gerekir.

Salih amel kul için olmazsa olmaz mesabesindedir. Hatta öyle ki âlimlerimiz, salih amelin imandan bir cüz olup olmadığını tartışmışlardır. Daha önceki sohbetimizde söylemiştik; salih amel ile iman birdir, aynıdır. Birinde iman varsa salih amel vardır, salih amel varsa iman vardır.

Nasıl?

İman, Güneş gibidir. Güneş bir gönülde tecelli etmişse o gönül, sahibini aydınlatır; yani onu karanlıktan kurtarır ve ona salih amel işlettirir. Nasıl ki bir yerde ışığın, aydınlığın olması orada Güneş'in olduğunu gösteriyorsa aynı şekilde birinde salih amelin

[25] Yûnus /65

olması da onda imanın olduğunu gösterir. Bu yüzden iman ile salih amel birbirinden ayrılmazlar.

Vellezîne yemkurûnes seyyiât: "Kötülüklerle tuzak kuranlara gelince." Kendi kendini kandırarak Allah'ı kandırdığını zannedenlere; yani iman edip salih amel işlemeyenlere gelince. **Lehum azâbun şedîdun ve mekr:** "Onlar için şiddetli bir azap vardır, bir de (onlara) bir tuzak vardır." Onlar kendi kendilerini tuzağa düşürmüşlerdir. **Ulâike huve yebûr:**[26] "Onlar tarumar (darmadağın) olmuşlardır."

Kul yâ eyyuhân nâsu innî resûlullâhi ileykum cemîa: "De ki: Ey insanlar! Ben, sizin hepinize Allah'ın (göndermiş olduğu) resulüyüm." Ben Allah'ın bütün insanlığa göndermiş olduğu resulüyüm. **Ellezî lehû mulkus semâvâti vel ard:** "O ki göklerin ve yerlerin mülkiyeti ona aittir." **Lâ ilâhe illâ huv:** "Ondan başka ilah yoktur." **Yuhyî ve yumît:** "Dirilten de öldüren de (odur)." **Fe âminû billâhi ve resûlihin nebiyyil ummiyy:** "Allah'a, resulüne, ümmi olan nebisine (peygamberine) iman edin." **Ellezi yu'minu billâhi ve kelimâtihî:** "O ki Allah'a ve onun kelimelerine (Allah'ın vahyine) iman etmiştir." **Vettebiûhu:** "Ona tabi olun." **Leallekum tehtedûn:**[27] "(Eğer böyle yaparsanız) Umulur ki hidayete erersiniz."

Ve lev şâe rabbuke: "Rabbin dilemiş olsaydı." **Le âmene men fil ârdi kulluhum cemîâ:** "Yeryüzündeki herkes toptan iman ederdi." **E fe ente tukrihun nâse hattâ yekûnû mu'minîn:**[28] "Hal böyleyken sen insanları iman etmeleri için zorlayacak mısın?" İnsanlara "ille de iman edin" diyecek misin! Allah tercihi insana verip "isteyen iman etsin, isteyen kâfir olsun, isteyen şükretsin,

[26] Fâtır /10
[27] A'râf /158
[28] Yûnus /99

isteyen nankör olsun"[29] buyurmuştur. Yani insanın tercih hakkı vardır. Bu yüzden Allah, resulüne "insanları zorlama, sen sadece davetçisin, sen rabbine davet et, en güzel söz neyse onu söyle, rabbinin yoluna hikmetle davet et"[30] buyurdu.

Ve'tasımû bi hablillâhi cemîa: "Hep beraber (toptan) Allah'ın ipine sarılın." **Ve lâ teferrakû:** "Parça parça olmayın." Parçalanmayın, bir ve beraber olun ve hep beraber Allah deyin, işi hep beraber yapın. **Vezkurû nimetallâhi aleykum:** "Allah'ın sizin üzerinizdeki nimetini hatırlayın (unutmayın)." O nimeti gönlünüzde diri tutun. **İz kuntum a'dâen:** "Siz (daha önce birbirinize) düşmandınız." **Fe ellefe beyne kulûbikum:** "(Allah) Sizin kalplerinizi birbirine ısındırdı." **Fe esbahtum bi ni'metihî ihvânâ:** "Onun (Allah'ın) bu nimeti sayesinde kardeşler oldunuz." **Ve kuntum alâ şefâ hufratin minen nâr:** "Siz (bundan önce) ateş çukurunun tam kenarındaydınız." Yani ölseydiniz cehenneme yuvarlanacaktınız. **Fe enkazekum minhâ:** "(Allah) Sizi oradan kurtardı." Allah size imanı, muhabbetini verip kalplerinizi birbirine ısındırdığı ve sizi birbirinize sevdirip kardeş kıldığı için Allah'ın ipine hep beraber sarılın, buyurdu Allah. **Kezâlike yubeyyinullâhu lekum âyâtihî:** "Allah size ayetlerini böyle açıklıyor." **Leallekum tehtedûn:**[31] "Umulur ki hidayete erersiniz."

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"cennete giremezsiniz iman etmedikçe, iman etmiş olmazsınız birbirinizi sevmedikçe"*[32] buyurmuştur. Bu yüzden birbirimizi sevmediysek ve kardeş olamadıysak bilelim ki imandan nasibimizi almamışız, Allah imanı gönlümüze indirmemiş ve kalplerimizi birbirimize ısındırmamış

[29] Kehf /29
[30] Nahl /125
[31] Âl-i İmrân/103
[32] Müslim, Îmân 93-94; Tirmizî, Et'ime 45; İbni Mâce, Mukaddime 9

demektir. Sevmek öyle lafla olacak bir şey değildir. Herkes kendi gönlünü kontrol etmeli, nefsine, şeytana taviz vermemeli, kardeşinin bir hatasına, kusuruna bakıp ondan uzaklaşmamalı ve onu gönlünden çıkarmamalıdır.

Kulun, kardeşinden gelen bir imtihan üzerine gönlünü kardeşine karşı bozmamak için "rabbim onu seviyor. Kardeşim hatasıyla, kusuruyla, yanlışıyla, eksiğiyle beraber rabbini istiyor, dolayısıyla rabbi de onu istiyor. Bu yüzden o sevilmeye layıktır" demesi gerekir. Kardeşinin hatası, kusuru, günahı, yanlışı olabilir, kulun bu hatalara bakıp kardeşini gönlünden çıkarmaması, onu kendinden uzaklaştırmaması, aksine kardeşine sarılması gerekir; çünkü kardeşi yanlış yapıyor, eksik yapıyorsa bu durumda yardıma ihtiyacı vardır, kul da yardım edebiliyorsa kardeşine yardım etmelidir. Yoksa sırf bir yanlışından dolayı kardeşini gönlünden atması doğru değildir.

Ve ellefe beyne kulûbihim: "(Allah) Onların gönüllerini birleştirdi." Onları uzlaştırıp birbirine sevdirdi. **Lev enfekte mâ fil ardi cemîa:** "Eğer sen yeryüzündekilerin hepsini vermiş olsaydın." **Mâ ellefte beyne kulûbihim:** "Onların kalplerini birbirine birleştiremezdin." Onları uzlaştıramaz, birbirine sevdiremezdin. **Ve lâkinnallâhe ellefe beynehum:** "Ama Allah onların arasını birleştirdi." Allah'a iman ettiklerinden dolayı Allah onların gönüllerini birleştirdi. **İnnehû azîzun hakîm:**[33] "Muhakkak ki o (Allah) aziz ve hakimdir." Bütün şeref, bütün kuvvet, bütün güç Allah'a aittir ve Allah her işini bir hikmetle yapar, onun her işte mutlaka bir muradı vardır.

İnnemâl mu'minûnellezîne âmenû billâhi ve resûlihî: "Mü'minler o kimselerdir ki Allah'a ve resulüne iman ederler."

[33] Enfâl/ 63

Gerisi mü'min değildir. **Ve izâ kânû meahû alâ emrin câmiin:** "(O mü'minler) Onunla (Allah'ın resulü ile) beraber cemaat halinde bir işte bulunduklarında." **Lem yezhebû hattâ yeste'zinûhu:** "Ondan (Allah'ın resulünden) izin almadan ayrılmazlar (oradan çekip gitmezler)." **İnnellezîne yeste'zinûneke:** "Senden izin isteyenler." **Ulâikellezîne yu'minûne billâhi ve resûlihi:** "İşte onlar (senden izin isteyerek gidenler) Allah'a ve resulüne iman etmiştir." **Fe izeste'zenûke li ba'di şe'nihim fe'zen:** "Onlar herhangi bir işleri için senden izin isterlerse onlara izin ver." İşleri varsa onlara izin ver, onlar zaten senden izin istemeden asla ayrılmazlar. Ayrılıyorlarsa mü'min değiller, Allah'a ve resulüne iman etmemişlerdir, buyurdu Allah. **Li men şi'te minhum vestağfir le humullâh:** "Dilediğin kimseye (izin ver) ve onlar için Allah'tan istiğfar dile (mağfiret dile)." Mazereti olmadığı halde senden izin isteyip yanından ayrılanlar için de Allah'tan mağfiret dile. **İnnallâhe ğafûrun rahîm:**[34] "Allah ğafur ve rahimdir."

Bu nasıl ki Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in döneminde böyleyse aynı şekilde Kıyamete kadar da böyle devam eder. Yoksa "bu ayetler bize inmedi, sadece Allah'ın resulüne ve sahabeye indi" demiş oluruz. Hiç böyle bir şey olur mu! Eğer hak bir cemaatin içindeysek ve cemaat halinde bir iş, bir hizmet yapılıyorsa Allah'a ve resulüne iman edenler izin almadan oradan ayrılmazlar; yani işten kaçmazlar.

Ve li kullin vichetun huve muvellîhâ: "Herkesin yüzünü döndürdüğü bir yeri vardır." **Festebikul hayrât:** "Artık hayırda yarışın." **Eyne mâ tekûnû:** "Her nerde olursanız olun (siz hayırda yarışın)." **Ye'ti bikumullâhu cemîâ:** "Allah hepinizi bir araya

[34] Nûr /62

toplayacak." **İnnallâhe alâ kulli şey'in kadîr:**[35] "Muhakkak ki Allah her şeye kadirdir."

Herkesin yüzünü döndüğü bir yer vardır demek herkesin peşinden koştuğu bir şey vardır demektir. Allah ayetin devamında "siz hayırda yarışın, nerde olursanız olun Allah sizi bir araya getirir" buyurdu. Allah hayırda yarışanları Kıyamette değil burada bir araya getirir. Bu yüzden Allah, pis olanı temiz olandan, murdar olanı, diri olandan ayırır ve hayırda yarışanları bir araya toplar. Muhakkak ki Allah her şeye kadirdir; yani nasıl olacak demeyin, Allah sizi bir araya toplamaya kadirdir. Allah, kendisini sevenleri ve kendi yolunda hizmet edenleri bir araya getirir sonra toplayıp temiz olanı pis olandan ayırır sonra pis olanı oradan atar, hayırda yarışanları ise bir araya toplar. Bunu Allah söylüyor.

Kul lillâhiş şefâatu cemîa: "De ki: Bütün şefaat Allah'a aittir." **Lehû mulkus semâvâti vel ard:** "Göklerin ve yerin mülkü ona aittir." **Summe ileyhi turceûn:**[36] "Sonra dönüşünüz onadır (ona götürüleceksiniz)."

Kul yâ ibâdiyellezîne esrefû alâ enfusihim: "De ki: Ey nefislerini israf eden (kendini harcayan) kullarım!" **Lâ taknetû min rahmetillâh:** "Allah'ın rahmetinden umudunuzu kesmeyin." **İnnallâhe yağfiruz zunûbe cemîa:** "Muhakkak ki Allah bütün günahları toptan affeder." **İnnehû huvel ğafûrur rahîm:**[37] "Muhakkak ki o, ğafur ve rahimdir." Yani şimdiye kadar kaçtın, bari bundan sonra kaçma. Şimdiye kadar kendini, hayatını israf ettin, bari şimdi rabbine dön; çünkü Allah bütün günahları affeder.

[35] Bakara /148
[36] Zumer/44
[37] Zumer/53

Ve mâ kaderullâhe hakka kadrihi: "Onlar Allah'ın hakkını layıkıyla (hakkıyla) takdir edemediler." **Vel ardu cemîan kabdatuhu yevmel kıyâmeh:** "Kıyamet günü bütün yer onun kabzasındadır (avucundadır)." **Ves semâvâtu matviyyâtun bi yemînihi:** "Gökleri de kâğıt gibi toplayıp sağ eline almıştır." **Subhânehû ve teâlâ ammâ yuşrikûn:**[38] "O, subhandır (senin anlamandan münezzehtir), onların şirk koştuklarından yücedir." Allah böyle söyledi; ama yine de sen bunu anladığını söyleme ya da benzetme kurarak Allah'ın, yerleri ve gökleri avucuna nasıl aldığını anlamaya çalışma; çünkü Allah subhan olduğu için bunu anlayamazsın. Allah senin düşüncenden münezzehtir. Bununla beraber Allah kendisine şirk koşanların şirkinden, benzetmelerinden de münezzehtir.

Ve sehhara lekum mâ fis semâvâti ve mâ fil ardi cemîa: "Göklerde ve yerde her ne varsa (Allah) hepsini toptan sizin emrinize amade kılmıştır (musahhar kılmıştır)." **Minhu:** "Kendinden (bunu yapmıştır)." Allah bunu size bir ikram olarak yapmıştır. **İnne fî zâlike le âyâtin li kavmin yetefekkerûn:**[39] "Bunda tefekkür eden bir kavim için ayetler vardır (ders vardır, ibret vardır)."

E fe men ya'lemu ennemâ unzile ileyke min rabbikel hakk: "Rabbinden indirilmiş olanı hak olarak bilen kimse." **Ke men huve e'mâ:** "Hiç kör kimse gibi (âmâ kimse gibi) olur mu?" Rabbinin kelamının hak olduğuna iman etmeyip ayetlerin hakkını vermeyenler âmâdır (kördür). Hiç, Allah'ın vahyini bilip, anlayıp, iman edip hak olduğunu kabul eden kimse ile kör kimse bir olur mu! **İnnemâ yetezekkeru ûlul elbâb:**[40] "Bunu ancak gönül

[38] Zumer/67
[39] Câsiye/13
[40] Ra'd/19

sahipleri anlar." Bunu ancak Allah'ın ayetlerine iman etmiş bir gönül anlar.

Ellezîne yûfûne bi ahdillâh: "Onlar ki Allah'a verdikleri sözü yerine getirirler (ahitlerine vefa gösterirler)." **Ve lâ yenkudûnel mîsâk:**[41] "Ve (Allah'a verdikleri sözleri, Allah ile yaptıkları) Antlaşmayı bozmazlar."

Allah ile hangi antlaşmayı yaptık?

"Ben, Allah'ın kitabına, Kur'an'a iman ettim" dediğimizde her bir ayet için "aynen böyle iman edeceğim ya rabbi! Emrettiğin gibi yapacak ve öyle bir ahlaka sahip olacağım" demiş, böylelikle her bir ayet için Allah ile antlaşma yapmış oluruz; çünkü Allah'ın vahyini kabul etmiş, iman etmişiz. Bu, Allah ile yaptığımız antlaşmadır. Bu yüzden Allah "onlar ahitlerini yerine getirirler, Allah ile yaptıkları antlaşmayı bozmazlar" buyurdu.

Vellezîne yasilûne mâ emerallâhu bihî en yûsal: "Onlar Allah'ın birleştirmesini emrettiği şeyi birleştirirler." Vasıl etmesini emrettiği şeyi vasıl ederler. **Ve yahşevne rabbehum:** "Onlar rablerinden haşyet duyarlar." Rablerine karşı huşu içindedirler (edep ve saygı içindedirler). **Ve yehâfûne sûel hisâb:**[42] "Onlar hesabın kötüsünden korkarlar." Kıyamet günü önlerine gelecek hesaplarının kötü olmasından korkar, endişe ederler. Allah'a verdiği sözü yerine getirip, antlaşmayı bozmayanların hali böyledir.

Vellezîne saberu ibtiğâe vechi rabbihim: "Onlar rablerinin cemalini isterler, (bununla beraber) sabrederler." Rablerinin cemalini isterken sabırlıdırlar; yani hemen olsun bitsin demezler.

[41] Ra'd/20
[42] Ra'd/21

Bütün hayatlarını rablerinin cemalini kazanmak için sarf eder ve buna sabrederler. Allah'a verdiği sözü yerine getirenler böyledir. Başka ne yaparlar? **Ve ekâmus salât:** "Namazı ikame ederler." Namazla Allah'ın huzurunda dururlar. **Ve enfekû mimmâ razaknâhum sirrân ve alâniyeh:** "Kendilerine rızık olarak verdiğimizden gizli ve aşikâre infak ederler." **Ve yedraûne bil hasenetis seyyiat:** "Kötülüğü güzellikle savarlar." Kendilerine yapılan kötülüğü güzellikle defederler, savarlar. **Ulâike lehum ukbed dâr:**[43] "İşte yurdun sonu (hayatın sonu) onlara aittir." Akibet onlarındır, kazananlar onlardır, aynı şekilde dünya hayatında da kazananlar onlardır.

Cennâtu adnin yedhulûnehâ: "Onlar Adn cennetlerine girecekler." **Ve men saleha min âbâihim:** "Babalarından salih olanlar da (onlarla beraber olacak)." **Ve ezvâcihim:** "Eşleri de (onlarla beraber olacak)." **Ve zurriyyâtihim:** "Zürriyetlerinden (gelenler de)." Onlar atalarından salih olanlar ile zürriyetlerinden salih olanlarla beraber olacaklar. **Vel melâiketu yedhulûne aleyhim min kulli bâb:**[44] "Melekler de her kapıdan onların yanına girecek."

Selâmun aleykum: "(Onlara) Selamun aleykum (diyecekler)." **Bimâ sabertum:** "Sabrettiğinizden dolayı." Sabredip kazandığınızdan dolayı. **Fe ni'me ukbed dâr:**[45] "Yurdun sonu (dünya hayatının sonunda kazandıkları) ne güzel sondur (ne güzel akıbettir)!" Dünya hayatındaki son da onlarındır, onlara aittir.

Vellezîne yenkudûne ahdallâhi min ba'di mîsâkihi: "O kimseler ki Allah'a verdikleri sözden sonra bu sözlerini bozarlar."

[43] Ra'd/22
[44] Ra'd/23
[45] Ra'd/24

Ve yaktaûne mâ emerallâhu bihî en yûsal: "Allah'ın birbirine bağlanmasını emrettiği şeyi keserler." **Ve yufsidûne fil ard:** "Yeryüzünde fesat çıkarırlar (ifsad ederler)." **Ulâike lehumul la'netu ve lehum sûud dâr:**[46] "Lanet onların üzerinedir ve onların sonu ne kötüdür!"

Allah neyin birleştirilmesini, birbirine bağlanmasını, vasıl edilmesini emretmiştir; yani neyi birbirine bağlamamız gerekir?

Allah ile peygamberi birbirinden ayırmayıp birbirine bağlamamız, aynı şekilde kendimizi peygamberimize ve rabbimize bağlamamız gerekir. Bununla beraber hayatımızı mutlaka Kur'an'a ve sünnete bağlamamamız lazım. Böyle yapmazsak bağı koparmış oluruz.

Âlimlerimiz bu ayeti tefsir ederken "bu ayet, onlar akrabalık bağını kesmezler ve akrabayı ziyaret ederler, manasına gelir" demiş, bu yüzden akrabalık bağını birbirine bağlamamız gerektiğini söylemişlerdir. Hâlbuki ayetin akrabalıkla ne alakası vardır! Burada akrabayla ilgili bir mesele yoktur. Allah'ın birbirine bağlanmasını emrettiğini birbirine bağlarlar demek; onlar dinini, imanını Allah'ın kitabına bağlarlar, Allah'ın resulünü Allah'tan ayrı görmezler ve kendilerini de bir kul olarak Allah'a bağlarlar, demektir.

Allâhu yebsutur rizka li men yeşâ': "Allah dilediği kimseye rızkı genişletir." **Ve yakdir:** "(Dilediğine de) Takdir eder." Yani dilediğine de kısar, rızkı bir ölçüye bağlar. **Ve ferihû bil hayâtid dunyâ:** "(Onlar) Dünya hayatıyla ferahlarlar (sevinirler)." **Ve mâl**

[46] Ra'd/25

hayâtud dunyâ fil âhırati illâ metâ':[47] "Dünya hayatı ahirete göre ancak bir yol azığından ibarettir." Küçücük bir yol azığıdır.

Veylun li kulli humezetin lumezeh:[48] "Önünden ve arkasından çekiştirenlere yazıklar olsun (onlara veyl olsun)!" Hem insanın arkasından gıybet yapıp insanı çekiştirenlere hem de yüzüne karşı insanı eleştirenlere veyl olsun, ikisine de yazıklar olsun! Allah böyle yapmayın buyurdu. "Veyl" aynı zamanda cehennemde bir derenin ismidir. Bu durumda "ikisine de veyl olsun" ayeti, "ikisi de cehennemlik olsun manasına gelir."

Ellezî cemea mâlen ve addedeh: "Böyleleri malı toplar ve sayar." Yani Allah yolunda harcamaz, malı toplar ve sayar. **Yahsebu enne mâlehû ahledeh:** "Şöyle hesap eder; malı onu ebedileştirecek." Sanki malı onunla beraber ebedi kalacak diye hesap eder. **Kellâ le yunbezenne fil hutameh:**[49] "Hayır, (bu iş böyle değil) onlar Hutame'ye atılacak." Yani onlar cehenneme atılacak.

Ve mâ edrâke mel hutameh: "Hutame nedir bilir misin?" Allah bir ayette "bilir misin" diye soruyorsa peşinden cevap verecek demektir. **Nârullâhil mûkadeh:** "(O) Allah'ın tutuşturulmuş ateşidir." Allah bu ateşin nasıl olduğunu da beyan ediyor. **Elletî tettaliu alâl ef'ideh:** "O, gönüllerin ta üstüne çıkar." İnsanın içi o ateşle dolar. Ef'ideh, fuad demektir. İnsanda kalp, gönül, sır, hafa, ahfa vardır, ahfanın sonunda ise fuad vardır. Fuad; Allah'ın, kulun gönlündeki tecelli ettiği makamdır. Allah'ın bu ateşi onların fuadının üstüne çıkacak; yani onların içleri ateşle dolacak ve bu ateş üste çıkacak. **İnnehâ aleyhim mu'sadeh:** "Muhakkak ki o (ateş) onların üstünü kapatacak." Muhakkak ki bu

[47] Ra'd /26
[48] Humeze/1
[49] Humeze/2-4

böyle olacak, buyurdu Allah. **Fî amedin mumeddedeh:**[50] "(Onlar) Uzatılmış sütunlar içinde olacaklar."

Allah'ın ateşi gönlü nasıl kaplar?

Allah "bu, Allah'ın ateşidir" buyurdu. Bu ateş, Allah'ı kaybetmenin ateşidir ve gönlü doldurup taşar. Allah'ın cemalini isteyenler Allah'ı isteyince Allah ona da tecelli eder. İnsan ya, Allah'ı ister ve Allah da kulun fuadına tecelli eder, böylelikle Allah'ın esması, güzelliği orayı doldurur ya da kul, rabbini ciddiye almaz ve onu kaybeder, böylelikle de Allah'ı kaybetme ateşi onun fuadını doldurur ve fuadının üstüne çıkar.

Evet, hep beraber Allah'ın El Cami' ismini anlamaya ve rabbimizi Cami' isminden tanımaya çalıştık.

Allah hepimizi Cami' ismine iman edenlerden, Allah'ın Cami' ismini unutmayanlardan eylesin inşallah! Allah bizi, Kıyamet günü hepimizi bir araya toplayacağını ve hesaba çekeceğini unutmayanlardan eylesin inşallah! Allah bizi hayatını Cami' ismiyle beraber yaşayanlardan ve Cami' isminin tecellisine mahzar olanlardan eylesin inşallah. Allah El Esmau'l Husna'sını, güzelliğini üzerimizde cem etmeyi hepimize nasip eylesin inşallah!

Allah hepinizden razı olsun.

[50] Humeze/5-9

EL KUDDUS

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber Allah'ın El Esmau'l Husna'sını, güzel isimlerini anlamaya ve rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi tanımaya çalışıyorduk. Bununla beraber Allah'ın yeryüzündeki halifesi, aynası, dostu olan insanı; yani kendimizi anlamaya, tanımaya çalışıyorduk. Geçen sohbetimizde El Cami' ismini anlamaya çalışmıştık, bu sohbetimizde ise Allah'ın El Kuddus ismini anlamaya çalışacağız inşallah.

Kuddus ismi nüzul sırasına göre doksanıncı isimdir. Bu isimle birlikte rabbimizin toplam doksan ismini anlamış olacağız inşallah.

Kuddus demek; mukaddes, tertemiz, dokunulmaz olan demektir. Kutsiyet sadece Allah'a aittir. Allah bir yeri şereflendirirse orası da mukaddes olur. Mesela; Allah ayet-i kerimede Hz. Musa (a.s.) için **"sen mukaddes vadi Tuva'dasın, bu yüzden terliklerini çıkar"**[1] buyurmuştur. Allah orada Hz. Musa (a.s.) için tecelli ettiğinden, Hz. Musa (a.s.)'a orada bir ağaç üzerinden hitap ettiğinden dolayı Tuva mukaddes vadi olmuştur. Yoksa kutsiyet bütünüyle Allah'a aittir. Bununla beraber Allah bir yere tecelli ettiğinde orası da mukaddes olur.

[1] Tâhâ /12

EL KUDDUS

Allah her türlü noksanlıktan, eksiklikten beridir. Allah her türlü noksanlıktan beriyse bu durumda bütün kemal sıfatlarıyla da muttasıftır; yani bütün güzelliklerle, kemalatla vasıflanmıştır. Bütün güzellik, bütün kemalat Allah'tadır, bütün bu kâmil vasfa, mükemmel vasfa Allah sahiptir. Bu nedenle biri Allah hakkında su-i zanda bulunduğunda Allah'ın Kuddus ismini inkâr etmiş ve "Allah yanlış yaptı, eksik yaptı, bana zulmetti" demiş olur.

Allah ayet-i kerimede **"mü'minler, Allah ve resulü bir konuda hüküm verdiğinde gönüllerinde (kalplerinde) hiçbir ağırlık hissetmeden onu kabul edenlerdir"**[2] buyurur. Biri, Allah ve resulü bir hüküm verdiğinde onu kabul etse bile bu hüküm kendisine ağır geliyorsa mü'min değildir, buyurdu Allah. O, Allah'a âşık olmamış, Allah'ı kendinden, nefsinden çok sevmemiştir. Bu yüzden de nefsi itiraz ediyor demektir.

Kuddus olan, mukaddes olan sadece Allah'tır. Hal böyleyken bir de atalarımızın bize neyi kuddus olarak, mukaddes olarak miras bıraktıklarına bakmamız gerekir. Mesela atalarımız; "vatanımız, bayrağımız, ırkımız mukaddestir" demiş, bu miras günümüze kadar böyle gelmiştir. Şimdikilere baktığımızda ise insanlar "cemaatimiz mukaddestir, hatasız, kusursuz, eksiksizdir" bir de "partimiz mukaddestir" diyorlar! Zaten bunu partilerde açıkça görüyoruz. Birinin partisi yanlış yapsa bile partisinin yanlış yaptığını söylemez; çünkü partisini mukaddes olarak görüyordur. Bunlar haricinde bir de ayet-i kerimenin tabiriyle mal, evlat, eş, ticaret, alışveriş insanlar tarafından mukaddes olarak görülür.

Yaşadığımız bölgede mukaddes görülen başka bir şey daha vardır. Bunun adına "namus" derler ve insanın namusu için yaşadığını söylerler; ama bunu söylerken insanın Allah için, Allah'a

[2] Nisâ /65

âbd olmak, dost olmak için yaşadığını söylemezler. Bir de az önce söylediğim gibi; "insan vatanı, bayrağı, ırkı için yaşar, ölür." Bununla beraber "insanın malı onun şerefidir, dolayısıyla insan malı için yaşar, ölür" derler. Mukaddesat, onlara atalarından miras kaldığı için böyle söylerler.

Daha iyi anlaşılması için örnek vereyim.

Bakıyorsun, iki genç birbirini seviyor ve evlenmek istiyor; ama aileleri evlenmelerine izin vermiyorlar. Bunun üzerine gençler de kaçıp evlenince kızın akrabaları "namusumuzu temizleyelim, ikisini de öldürelim" diyorlar! Namusları sözde mukaddes ya, leke gelince illa temizlemek için öldürmeleri gerekir!

Yahut bakıyorsun iki kişi evlendikten sonra anlaşamamış ve bu anlaşmazlık yüzünden hayat ikisi için de zindan haline gelmiş, cehenneme dönmüştür; ama buna rağmen kadının kocası, namus sözde mukaddes olduğu için "ben eşimin bir başkasıyla evlenmesini kabul edemem, bizde böyle bir şey yoktur, bu yüzden boşanmıyoruz" diyor!

Hâlbuki bunu Allah mı söyledi! Allah "anlaşamadıysanız güzellikle ayrılın"[3] buyurmadı mı! "Birbirinize sorun çıkarmayın, ayrılın ve aç kalmaktan korkmayın, Allah fazlından ikinize de ikram eder. Ayrılmış olsanız da mü'min kardeşisiniz, birbirinizden nefret etmeyin, kin duymayın" demedi mi! Peygamberine bile eşleri için "onlara de ki: Dünyayı istiyorsanız gelin sizi güzellikle boşayayım"[4] diye vahyetmedi mi! Yani evlenmek nasıl haksa boşanmak da aynı şekilde haktır.

[3] Bakara /231
[4] Ahzâb /28

Hal böyleyken mü'min olmak, Allah'a itaat etmek nerde kaldı! Bu nasıl imandır! Sorsan beş vakit namazlarını da kılıyorlar. Buna rağmen gözlerini kırpmadan ölüm emri verebiliyorlar! Böyleleri hiç mü'min olabilir mi! Nasıl mü'min olsunlar!

Böyle olmalarının sebebi; kutsiyeti Allah'a vermemelerinden ve Allah'ın kudsiyetini başka şeylere vermelerinden dolayıdır. Unutmamamız lazım ki biri, Allah'tan başka herhangi bir şeye kuddus der, mukaddes derse Allah'a şirk koşar; çünkü mukaddes dediği şeyi Allah'ın önünde ve üzerinde tutmuştur; yani Allah ona "şunu şöyle yap" buyurduğu halde o "ben bunu yapamam, bizim adetlerimiz böyle değil, törelerimiz farklı bir şey söylemiş" deyip onu kabul etmez. Bir de mü'min olduğunu söyler! Hâlbuki böyle mü'min olmaz!

Evet, her ne olursa olsun Allah'tan başka kuddus asla yoktur.

Peki, Allah'ın Kuddus ismi kulda nasıl tecelli eder?

Allah'ın bütün isimlerinin kulda halife olarak bir karşılığı, tecellisi mutlaka vardır. Kul, Allah ile oldukça temizlenir, eksiklerini tamamlar, yanlışlarını düzeltir ve bu nispet dâhilinde Allah'a yakınlığı kadarıyla Kuddus isminden tecelli alır. Kul nefsin en son mertebesi olan safiye, kâmile makamına erdiğinde ise onda kirden zerre eser kalmaz, tertemiz olur; çünkü kul bu makamda artık her şeyini Allah'a teslim etmiştir ve bir beşer olarak tertemizdir; ama yine de kuddus değildir. Dediğim gibi; kuddus olan sadece Allah'tır.

Allah, Hz. Musa (a.s.)'a bir ağaçtan hitap ettiği için Tuva Vadisi mukaddes oldu ve Allah orası için "mukaddes vadi Tuva" buyurdu. Allah bir vadide ağaçtan tecelli ettiği için o vadi

mukaddes oluyorsa o halde Allah bir insanın gönlüne tecelli ettiğinde o insan mukaddes olmaz mı? -Elbette ki olur. Kul, Allah'ın vahyiyle karşı karşıya geldiği, Allah'ın ayetlerini, vahyini öğrendiği, iman ettiği kadarıyla temizlenir, temizlenince de mukaddes hale gelir; yani kul, Allah'ın onun gönlüne tecelli ettiği kadarıyla mukaddes vadi Tuva gibi mukaddes olur. Tekrar söylüyorum; kuddus olmaz, mukaddes olur, mukaddes vadi Tuva olur.

Bu, Allah'ın bütün nebileri, resulleri için aynen geçerlidir. Her bir nebi, resul mukaddes vadi Tuva'daki ağaç gibidir, Allah onların üzerinden kullarına hitap eder. Ümmetin de Allah'ın resulüne benzediği, onun gibi yapmaya çalıştığı ve onun gibi olduğu kadarıyla gönlü mukaddes olur. Bir gönül ki orda Allah'ın ayetleri tecelli etmiş, ahlaka dönüşmüşse, kendisine iman nuru inmişse o gönül mukaddes olmaz mı!

İsterseniz şimdi de Allah'ın El Kuddus ismiyle ilgili ayetleri hep beraber anlamaya çalışalım. Öyle ki rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi tanımış ve iman etmemizi istediği gibi iman etmiş olalım inşallah.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Allah ayete misal vererek başlıyor. **Ke meseliş şeytâni iz kâle lil insânikfur:** "(Onların misali) Tıpkı şeytanın misali gibidir. (Şeytan) İnsana küfret (nankör ol, kâfir ol) der." **Fe lemmâ kefera:** "(İnsan da) Ne zaman nankör olursa (küfrederse)." **Kâle innî berîun minke:** "(Şeytan) Der ki: Ben senden beriyim (ben senden uzağım)." Şeytan, nankörlük yaptırmak istediği kişi onun hilesine kapılıp nankör olunca bu defa ona "ben senin gibi olamam! Sen, rabbine karşı nankörsün. Rabbine nankörlük yapıyor,

küfrediyorsun" der. Şeytanın nankörlük yapandan uzak olduğunu söylemesinin sebebi nedir? **İnnî ehâfullâhe rabbel âlemîn:**[5] "Ben âlemlerin rabbi olan Allah'tan korkarım." Demek ki şeytan, âlemlerin rabbi olan Allah'tan korkuyormuş! Bu yüzden şeytan, nankörlük yapan kişiye "sen Allah'tan korkmadığın için nankörlük yapabiliyor, küfredebiliyorsun. Ben ise Allah'tan korkuyorum, bundan dolayı senden uzağım" der.

Fe kâne âkibetehumâ: "İkisinin akıbeti (sonu)." **Ennehumâ fin nâri hâlideyni fîhâ:** "İkisinin de (gideceği yer) cehennemdir, orada ebedi olarak kalırlar." **Ve zâlike cezâuz zâlimîn:**[6] "Ve bu, zalimlerin cezasıdır." Zalimler böyle cezalandırılır. Küfretmeye, nankörlüğe davet eden de bu nankörlüğü, küfrü yapan da cehennem ehlidir. Böyle yaparak kendilerine zulmetmişlerdir.

Yâ eyyuhellezîne âmenu: "Ey iman edenler (iman ettiğini iddia edenler)!" **İttekullâhe veltenzur nefsun mâ kaddemet liğad:** "Allah'a karşı takva sahibi olun (sorumluluğunuzu bilin ve yerine getirin), yarın için ne hazırladığınıza (yarına ne gönderdiğinize) bakın." **Vettekullâhe, innallâhe habîrun bimâ ta'melûn:**[7] "Allah'a karşı takva sahibi olun (sorumluluğunuzu yerine getirip yarın için hazırlık yapın). Muhakkak ki Allah yaptıklarınızdan haberdardır (ve sizi de haberdar edecek)."

Ve lâ tekûnû kellezîne nesullâh: "Allah'ı unutanlar gibi olmayın." **Fe ensâhum enfusehum:** "(Allah) Onlara kendilerini unutturur." Biri Allah'ı unutursa Allah da ona onu unutturur. **Ulâike humul fâsikûn:**[8] "İşte fasıklar onlardır."

[5] Haşr /16
[6] Haşr /17
[7] Haşr /18
[8] Haşr /19

Peki, insan kendini nasıl unutur?

İnsan dünyaya imtihan için geldiğini, bu nedenle her anda Allah'ın bir imtihanıyla karşı karşıya kaldığını, bununla beraber Allah'ın yeryüzündeki halifesi olduğunu, her anda Allah'ın huzurunda olduğunu ve mutlaka ebedi hayatını kazanması gerektiğini unuttuğunda kendini unutmuş olur. Derdi, Allah'ın rızasını kazanmak olmayanlar kendini, Hz. İnsan olduğunu unutmuştur. Böyleleri bir avuç toprağın peşinden koşar, o bir avuç toprak en sonunda onların gözünü doldurur. Allah bunu bize anlatıyorsa "siz de onlar gibi olmayın" buyuruyor!

Lâ yestevî ashâbun nâri ve ashâbul cenneh: "Ateş ehli (cehennem ehli) ile cennet ehli bir olmaz." **Eshâbul cenneti humul fâizûn:**[9] "Cennet ehli kurtuluşa ermiştir (muratlarına ermiştir)."

Lev enzelnâ hâzâl kur'âne alâ cebel: "Biz bu Kur'an'ı bir dağa indirmiş olsaydık." **Le raeytehû hâşian mutesaddian min haşyetillâh:** "Onu Allah'ın haşyetinden çatlamış, boyun bükmüş halde görürdün." **Ve tilkel emsâlu nadribuhâ lin nâs:** "İşte bu, Allah'ın insanlara verdiği misaldir." **Leallehum yetefekkerûn:**[10] "Olur ki düşünürler." Tefekkür ederler ve bunu anlamaya çalışırlar. Allah; ayetlerini, Kur'an'ı bir dağa indirmiş olsaydı, dağ Allah'ın haşyetinden çatlar, parçalanırdı. Allah bunu insana söylüyor; yani insana "sen bir taş kadar bile olamıyorsun" buyuruyor! Bir taş, bir toprak bile Allah'ın ayetinden dolayı haşyetinden çatlıyor, boyun büküyorsa; ama Allah'ın ayetleri sana okunduğu zaman sana bir şey olmuyorsa o halde bu halinin nasıl bir hal olduğunu düşünmen, tefekkür etmen gerekir!

[9] Haşr /20
[10] Haşr /21

Huvallahullezî lâ ilâhe illâ huv: "Allah odur ki ondan başka ilah yoktur." **Âlimul ğaybi veş şehâdeh:** "(O) Gaybın da, şehadetin de (görünenin de, görünmeyenin de) âlimidir." O her şeyi bilendir. **Huver rahmânur rahîm:**[11] "O, rahman ve rahimdir."

Huvallahullezî lâ ilâhe illâ huv: "Allah odur ki ondan başka ilah yoktur." Allah'a bir isminde şirk koşuluyorsa bu durumda Allah ilah olarak kabul edilmemiş demektir. Huvallahullezî lâ ilâhe illâ huv ayeti "ondan başka bir ilah kabul edersen bil ki Allah senin ilahın değildir" manasına gelir. **El melikul kuddûs:** "(O) Meliktir ve kuddustur." Allah mülkünün sahibidir ve bütün mülkünü idare edendir. Bununla beraber kuddustur, mukaddestir; yani her türlü eksiklikten, hatadan, kusurdan, yanlıştan beridir. Bu yüzden melikliğini, mülkünün idaresini yaparken hiçbir şeyi eksik yapmaz.

Es selâm: "(Allah) Selamdır." Allah'a, onun melikliğine, kuddusluğuna iman edersen onunla beraber selamete erersin. Allah seni mutlaka selamete çıkarır. **El mu'min:** "(Allah) Mü'mindir." Seni mü'min yapar, sana iman nurunu ihsan eder, ikram eder. **El muheymin:** "(O) Muheymindir." Seni gözetir, korur, seni de, imanını da muhafaza eder. **El azîz:** "(O) Azizdir." Bütün şeref kendisine ait olandır. Sana şeref vererek bu şerefiyle seni şereflendirir ve seni Hz. İnsan yapar, güzelliğiyle güzel kılar.

El cebbâr: "(O) Cebbardır (dilediği şeyi zorla yaptırandır)." Yani Allah'ın melikliğine, kuddusluğuna iman ettiysen, Allah da seni selamete çıkarıp mü'min yaptıysa, sana bu şerefi verdiyse, seni koruyup gözettiyse o zaman bil ki bir nimeti kazanmayı isteyip de kazanamadığında Allah onu sana zorla kazandırır, zorla

[11] Haşr /22

verir. Sen karar verip rabbini tercih ettiğin için sana bunu zorla yaptırır.

Bu yüzden bir musibet, bir bela geldiğinde feryat etmeyelim; çünkü cebbar olan Allah duamıza icabet etmiştir. Biz "ya rabbi! Seni istiyoruz" dediysek; ama duamızın gereğini yapmayı beceremediysek o zaman Allah cebbar olarak tecelli eder ve bize ikramda bulunur. Zaten işin aslına baktığımızda gücümüzün buna yetmediğini, Allah'ın devamlı olarak tecelli edip bize ikram ettiğini görürüz.

Aynı şekilde biri doğru yapmak, güzel yapmak istiyor; ama gücü yanlışını düzeltmeye yetmiyorsa Allah yine Cebbar ismiyle tecelli eder ve ona doğruyu, güzeli yaptırır; çünkü onun böyle bir duası vardır. Allah da duasına karşılık ona doğru yapmayı ikram eder.

El mutekebbir: "(O) Mutekebbirdir (büyüklük ona aittir)." Kebir olan Allah'tır, büyüklük ona aittir. Allah El Mutekebbir'dir, büyüklük verendir. Bu ayet, "kulum, merak etme sana bu büyüklüğü vereceğim" manasına gelir. **Subhânallâhi ammâ yuşrikûn:**[12] "Allah subhandır, (müşriklerin) şirk koşmalarından münezzehtir." İnsanın, hatasının, eksiğinin, yanlışının olması ayrı şey şirkinin olması ayrı şeydir. Allah, kulunu bu haliyle kabul eder ve ikramıyla kulunun eksiğini tamamlar; ama şirki asla kabul etmez.

Huvallâhul hâlikul bâriul musavviru lehul esmâul husnâ: "O Allah halıktır (yaratandır), bari'dir (ilk yaratandır), musavvirdir (suret verendir), El Esmau'l Husna ona aittir." Bütün güzellikler, güzel isimler ona aittir. Allah bundan önceki ayette **subhânallâhi**

[12] Haşr /23

ammâ yuşrikûn: "Allah subhandır, onların şirk koşmalarından münezzehtir" buyurmuştu.

Bu iki ayeti birbirine bağlayarak anladığımızda nasıl bir mana çıkar?

El Esmau'l Husna Allah'a aittir, Allah'ın herhangi bir ismine iman etmediğinde o ismi bir başkasına verir, dolayısıyla müşrik olursun. Allah da müşriklerin şirk koşmasından münezzehtir. Allah ilk yaratandır, suret verendir, El Esmau'l Husna ona aittir.

Yusebbihu lehû mâ fis semâvâti vel ard: "Göklerde ve yerde her ne varsa hepsi onu tesbih eder (hepsi onun emrettiği gibi hareket eder)." Yerde ve gökte her ne varsa Allah'ın kendisine verdiği vazifeyi yerine getirir. **Ve huvel azîzul hakîm:**[13] "O, azizdir, hakimdir." Bütün şeref, güç, kuvvet ona aittir. Bununla beraber Allah hakimdir, yaptığı her şeyde bir hikmeti vardır. "Sana nasıl bir muamelede bulunursam bulunayım o senin için mutlaka hayırdır" buyurdu Allah.

Yusebbihu lillâhi mâ fis semâvâti ve mâ fil ard: "Göklerde ve yerde (ikisinin arasında) her ne varsa hepsi Allah'ı tesbih eder." **El melikil kuddûs:** "(O) Melik ve kuddustur." **Azîzil hakîm:**[14] "Aziz ve hakimdir."

Huvellezî bease fîl ummiyyîne resûlen minhum: "Sizin içinizden ümmi olan resulünü çıkaran odur (Allah'tır)." Ümmi; tertemiz olan, herhangi bir bilgiyle kirlenmemiş olan demektir. Bundan dolayı okuma yazması olmayan manasına da gelir. Evet, sizden, içinizden tertemiz resulünü çıkaran odur, dedi Allah. **Yetlû aleyhim âyâtihî:** "Onlara onun (Allah'ın) ayetlerini okur." **Ve**

[13] Haşr /24
[14] Cuma /1

yuzekkîhim: "Onları temizler." **Ve yuallimuhumul kitâb:** "Onlara kitabı talim eder." **Vel hikmeh:** "Hikmeti öğretir." **Ve in kânû min kablu le fî dalâlin mubîn:**[15] "Oysaki onlar bundan önce (Allah'ın resulünden önce) apaçık bir delaletteydiler."

Ve âharîne minhum lemmâ yelhakû bi him: "(Allah'ın resulü) Kendilerine katılmamış olanlara da (Allah'ın resulü olarak gelmiştir)." **Ve huvel azîzul hakîm:**[16] "Allah aziz ve hakimdir." Allah'ın resulü bütün insanlara ve kendisine iman edenlere gelmiştir, resul kendisine iman edenlerle beraberdir.

Zâlike fadlullâhi yu'tîhi men yeşâ': "Bu, Allah'ın lütfudur (ikramıdır), onu dilediğine verir (onu dileyene verir)." Allah'ın resulü ile beraber eder. **Vallâhu zûl fadlil azîm:**[17] "Allah büyük lütuf sahibidir."

Meselullezîne hummilut tevrâte summe lem yahmilûhâ: "Kendilerine Tevrat yüklenip de sonra onu taşımayanların (ona hamil olmayanların) misali." **Ke meselil himâri yahmilu esfârâ:** "Ciltlerle kitap yüklenip taşıyan eşeğe benzer." **Bi'se meselul kavmillezîne kezzebû bi âyâtillâh:** "Ne kötüdür o kavmin hali ki Allah'ın ayetlerini yalanlıyor." Allah hitabı Yahudilere yapmıştır, dolayısıyla bu ayet bizi anlatmıyor diye düşünmek doğru değildir. Allah bu hitabı bize yapıyor. Burayı doğru anlamak gerekir. Öyleleri var ki ayetleri ezberler, hatta sohbet edip başkalarına da okur; ama Allah'ın ayetlerini yalanlar. Böyle biri kitabı istediği kadar yüklenmiş olsun aslında onu taşımıyor demektir. Onun misali kitap yüklü eşek gibidir. Sırtına kitap yüklenen bir eşek nasıl ki âlim olmuyorsa onun da kitabı yüklenmesi âlim olduğunu

[15] Cuma /2
[16] Cuma /3
[17] Cuma /4

göstermez. Bunu Allah söylüyor. **Vallâhu lâ yehdi kavmez zâlimîn:**[18] "Allah, zalim kavmi hidayete erdirmez."

Onlar Allah'ın ayetlerini öğrenip okudukları halde ayetlere iman etmez ve ayetleri ahlaka dönüştürmezler; çünkü ayetleri, iman edip amel etmek için değil ticaret için veya insanların, kendileri hakkında "falanca ne güzel âlimdir, ne güzel anlatıyor" demeleri için öğrenmişlerdir. Böyleleri kitap yüklü eşek gibidir ve böyle yaparak kendilerine zulmetmişlerdir.

Allah, Yahudilere, Ben-i İsrail'e Tevrat'a hamil olmalarını söyledi. Hamil, hamile, hamal, bu kelimeler taşımak manasına gelir; yani Allah, Ben-i İsrail'e Tevrat'ı ezberleyin buyurmadı, Tevrat'a hamil olun, onu taşıyın buyurdu.

Peki, ezberlemek ile hamil olmak arasındaki fark nedir?

Biri ayetleri ezberlediği halde ondan istifade etmemişse kitap yüklü eşek olur; ama ayetlere hamal olursa bu defa Allah'ın ayetlerini üzerinde taşır, gösterir. Böyle biri ayetin hamalıdır, o ne güzel hamaldır! Ayetin, Allah'ın vahyinin, kitabının hamalı! Hamile de aynı şekilde taşıyan demektir. Hamileler çocuk taşır, sonra da onu doğurur. Biri de ayetin hamilesi olursa ayet doğurur.

Kardeşlerimizin sohbetleri iyi bir şekilde anlamaları için anlattıklarımız üzerine tefekkür etmeleri gerekir. Dikkat edilirse sohbetlerimize başlarken Allah'ın isimlerini anlattığımızı söylemiyor, bunun yerine devamlı Allah'ın isimlerini anlatmaya çalıştığımızı söylüyoruz; yani Allah'ın isimlerini anlamak, tefekkür etmek için kardeşlerimize bir kapı aralıyor ve kardeşlerimizi bu kapıdan tefekküre davet ediyoruz.

[18] Cuma /5

Sohbetlerimizi okuyan, dinleyen kardeşlerimiz Allah'ın bir ismini anlatmaya çalışırken sadece o konu hakkındaki ayetleri okuduğumuzu, Allah'ın ismini başka bir şeyle anlatmadığımızı görmüşlerdir. Bu, Allah'ın kendisini tanıttığı gibi tanımamız içindir; çünkü Allah'ın ismini ayetlerle anlamaya çalıştığımızda Allah'ı onun kendisini bize tanıttığı gibi tanımış, anlamış oluruz.

Sohbette anlattıklarımız sonsuz bir deryadan sadece bir damla misalidir. Dediğim gibi; biz sohbet ederken kardeşlerimize rablerini El Esmau'l Husna'sından tanımaları için sadece bir kapı açıyoruz. Kardeşlerimizin de açtığımız bu kapıdan Allah'ın isimlerini tefekkür etmeleri gerekir.

Aynı şey Kur'an için de geçerlidir. Kardeşlerimiz ayetleri anlarken, tefsir ederken, meallendirirken "ben bu ayeti anladım, manası bu kadardır" dememeli, böyle bir tehlikeden uzak durmalıdır; çünkü Allah'ın vahyinin manası kıyamete kadar bile açıklansa bitmez. Bu yüzden kardeşlerimiz ayetleri anlarken sadece "ben bu ayetten şimdilik bu manayı çıkardım" demelidir. Bilmemiz lazım ki kim ayetten ne anlamışsa ona o anda o lazımdır, o gereklidir. Beş gün sonra aynı ayeti okuduğunda ise bu defa başka bir şey anlar, mana olarak gönlünde başka bir şey açılır. Bu yüzden Kur'an'ın meali, tefsiri bitmeyen, tükenmeyen sonsuz bir deryadır.

Allah ayet-i kerimede **"ağaçlar kalem, deryalar mürekkep olsa yine de Allah'ın kelimeleri yazmakla bitmez"**[19] buyurmuştur. Bu yüzden "ben Kur'an'ın manasını yazdım" veya "ben Kur'an'ı anladım" demek küfürdür. Böyle söylemek yerine

[19] Lokmân /27

“ben ayetlere iman ettim, anladığım kadarıyla da amel ediyorum” demek gerekir.

Her bir insan bir tas misali sonsuz deryadan alır, tas dolunca da derya bitti zanneder; ama derya senin ondan bir tas almanla bitmez. Biten sensin! Allah’ın vahyinin manası karşısında sen bitiyorsun!

Bu, Allah’ın isimleri için de geçerlidir; yani “ben Allah’ın ismini anladım” demek yerine “şimdilik bunu anladım, gönlüm ancak bu kadarını alabildi” demek gerekir. Yoksa Allah’ın isminin manası bitmez. Biten biziz!

Allah’ı, onun ismini, vahyini anlatmaktan daha zor hiç bir şey yoktur. Kendi üzerimden örnek vereyim. Hava ne kadar soğuk olursa olsun her sohbet edişimde bütün elbiselerim mutlaka terden sırılsıklam oluyor, sırılsıklam olmadığı hiçbir sohbetim yoktur. Kardeşlerimiz de buna defalarca şahit olmuştur. Bu yüzden sohbetten sonra hep elbiselerimi değiştirmek zorunda kalıyorum. “Allah” demekten, Allah’ı anlatmaktan daha zor ne olabilir! Allah’ın yaratmış olduğu bir kul, sahibini anlatıyor! Nasıl anlatacak, buna nasıl gücü yeter! İşte, bundan dolayı devamlı “Allah’ın isimlerini anlatıyoruz” yerine “isimleri anlamak için kardeşlerimize kapı açıyoruz” diyorum.

Allah’ı anlamak ilimle, akılla olacak bir şey değildir. Allah’ı anlamak imanladır. Allah kendini sevdiklerine tanıtır. Dolayısıyla Allah’a iman etmemiz, onu sevmemiz lazım ki Allah bize kendini tanıtsın ve gönlümüze tecelli etsin. Bunun için de yapmamız gereken şey; gönlümüzü açıp “ya rabbi! Seni bilmek, tanımak istiyorum” demektir.

Allah'a âbd olmak; Allah'ı sevmek, onun peşinden koşmak demektir; yani Allah'ı tanımanın, bulmanın peşinde koşmaktır. Hayat budur, bunun dışında bir hayat da yoktur!

Allah ile beraber olmayanlar, Allah'ı bilmek, tanımak, sevmek, bulmak için koşmayanlar; yani, Allah'a âbd olmayanlar, peşinden koştuğu şey Allah'ın rızası, kendisini yaratan rabbi olmayanlar ölüdür. Onlara insan denmez, Hz. İnsan denmez.

Evet, Allah'ın Kuddus ismini ayetlerde geçtiği şekilde anlamaya çalışıyorduk hep beraber, devam edelim.

İz nâdâhu rabbuhu bil vâdil mukaddesi tuvâ:[20] "Hani, mukaddes vadi Tuva'da rabbi ona nida etmişti (hitap etmişti)." Allah, Hz. Musa (a.s.)'a olan bu hitabını bir ağaç üzerinden yapmıştır.

Allah ne hitap ettiğini de beyan ediyor. **İnnî ene rabbuke:** "Evet, benim, ben senin rabbinim." **Fehla' na'leyke:** "Nalınlarını (ayağındaki ayakkabını) çıkar." **İnneke bil vâdil mukaddesi tuvâ:**[21] "Muhakkak ki sen mukaddes vadi Tuva'dasın." Allah, mukaddes vadi Tuva'da bir ağaç üzerinden tecelli edip Hz. Musa (a.s.)'a "ayakkabını çıkar" diye hitap etti.

Peki, Allah'ın, Hz. Musa (a.s.)'a yaptığı bu hitabı bize haber vermesinin hikmeti nedir?

Allah bu hadiseyi vahyedip bize haber veriyorsa o halde bizimle ilgili bir durum var, demektir. Mesela; insan ayakkabılarını mescide girerken çıkarmak zorundadır. Aynı şekilde dergâh mescidine girince de ayakkabılarımızı çıkarıyoruz. Ayakkabılar, yolumuzu yürümek ve işimizi yapmak içindir. Bu nedenle Allah

[20] Nâziât /16
[21] Tâhâ /12

ayakkabılarını çıkar derken işini, dünyayı bırak, buyurdu; çünkü Allah'ın kelamıyla karşı karşıya geldiğin zaman gönlünde dünya işlerini çıkarman gerekir.

Allah'ın ayetlerini nerden ve kimden dinlediğin hiç fark etmez, şayet birinden Allah'ın kelamını dinliyorsan o halde onu mukaddes vadi Tuva'daki ağaç gibi görüp "bu kelam rabbimin kelamıdır, rabbim bunları bana hitap ediyor. Nasıl ki Hz. Musa (a.s.)'a bir ağaç üzerinden hitap edip vahyettiyse bana da şu anda bunun üzerinden hitap ediyor" deyip Allah'ın vahyini böyle dinlemen gerekir.

Ben ayetin hikmetini kısaca izah ediyorum. Kardeşlerimizin, yaptığım izah üzerinden ayetin hikmetini tefekkür etmeye devam etmeleri ve ayeti gönüllerinde açmaları gerekir. Sadece bu ayet için değil kardeşlerimizin genel olarak her sohbet için böyle yapması lazımdır.

Evet, bir gönülde Allah'ın ayetleri tecelli etmişse o gönül de mukaddes vadi Tuva olur.

Allah şimdiki ayetle de bir hatırlatmada bulunuyor. **Ve iz kâle rabbuke lil melâiketi innî câilun fil ardı halîfeh:** "Hani, rabbin meleklere 'ben yeryüzünde (insanı) halife kılacağım' demişti." **Kâlû e tec'alu fîhâ men yufsidu fîhâ ve yesfikud dimâ':** "(Melekler) Dediler ki: Orada fesat çıkaracak (bozgunculuk yapacak) ve kan dökecek birini mi (halife) yapacaksın?" Bunları mı halife yapacaksın, dediler. **Ve nahnu nusebbihu bi hamdike:** "Oysaki biz seni hamdinle tesbih ediyoruz." **Ve nukaddisu leke:** "Seni takdis ediyoruz." Yani senin kuddus olduğunu zikrediyoruz. **Kâle innî e'lemu mâ lâ ta'lemûn:**[22] "(Allah onlara) Buyurdu ki:

[22] Bakara /30

Muhakkak ki ben sizin bilmediğinizi biliyorum." Siz benim bildiklerimi bilmiyorsunuz. Zaten melekler daha sonra "senin bize öğrettiğinden başka bir bilgimiz yok ya rabbi" [23] deyip istiğfar ederek Allah'tan af ve mağfiret dilediler.

Ve nahnu nusebbihu bi hamdike: "Oysaki biz seni hamdinle tesbih ediyoruz." Yani halife olarak gelecek olanlar fesat çıkarıp bozgunculuk yapacak ve birbirlerinin kanını dökecek; ama biz seni hamdinle tesbih ediyor, takdis ediyoruz, dediler.

Allah'ın Subhan sıfatı ile Kuddus ismi birbirinden farklıdır. Subhan, Allah'ın tenzihe ait sıfatıdır. Kuddus ise Allah'ın ismidir; ancak ikisinin de manası iç içe geçmiş durumdadır. Biri, "Allah subhandır, hatasız ve kusursuzdur" dediğinde aynı şekilde "Allah bütün kemal sıfatlarıyla El Esmau'l Husna'ya sahiptir" demiş olur.

Subhanallah demek daha farklıdır. Allah ayet-i kerimede **Subhânallâhi ammâ yuşrikûn:**[24] "Allah subhandır, onların şirk koşmalarından münezzehtir" buyurur. Allah subhandır, bütün güzelliklere sahiptir, dolayısıyla Allah'ta kusur bulunmaz. Bu sefer de Kuddus ismi tecelli etti.

Ya, Allah'ı hamd ile tesbih eder, onu takdis eder, kudsiyetine, kuddus olduğuna iman ederiz ya da imanımız iman olmaz. Eğer bunu yaparsak melekler gibi oluruz; çünkü melekler bunu yaparlar.

Allah bir de **Kul nezzelehu rûhul kudusi min rabbike bil hakk:** "De ki: (Bu Kur'an'ı, vahyi, ayetleri) hak ile indiren (Allah'tır) onu Ruhu'l Kudus'la gönderir" buyurmuştur. Allah Ruhu'l Kudus kelimesini bu ayette Hz. Cebrail (a.s.) için kullanmıştır.

[23] Bakara /32
[24] Haşr /23

Ruhu'l Kudus; Hakikat-i Muhammed'iyedendir. Allah'ın ilk yarattığı nur olan ve Allah'ın, zatıyla, sıfatıyla tecelli edip yaratmış olduğu Hakikat-i Muhammediye'den bir mertebe sonra yarattığı nurudur. Allah bütün ruhları Hakikat- i Muhammediye'den, nurdan yaratmış, Ruhu'l Kudus da işte o nurdan yaratılmıştır. Her ne kadar bir mertebe sonra yaratılmış olsa bile bu safiyeti koruduğu için vahyi taşıma özelliğine sahiptir. Bu yüzden Hz. Cebrail (a.s.) diğer melekler arasında bir önceliğe, bir derece farkına sahiptir.

Bu söylediğim herhangi bir kitapta yazmaz. Bu da benim görüşümdür, diyeyim; ama bu görüşüm öyle rastgele bir görüş değildir. Allah perdeyi açıp bunu bize müşahade ettirdiği, bizi şahit kıldığı için bunları anlatıyorum.

Li yusebbitellezîne âmenû ve huden ve buşrâ lil muslimîn:[25] "İman edenlere sebat vermek için ve (onları) hidayete erdirmek için ve Müslümanlara müjde olsun diye (Allah bunu Ruhu'l Kudus ile indirmiş, inzal etmiştir)." Kur'an'a iman eden bir kul için Kur'an iman olur, hidayet olur, müjde olur. Böylelikle o kul, Müslüman olur, Allah'a teslim olur.

İz kâlellâhu yâ îsâbne Meryem: "Allah buyurdu ki: Ey Meryem oğlu İsa!" **Uzkur ni'metî aleyke:** "Sana olan nimetimi hatırla." **Ve alâ vâlidetike:** "Annene olan (nimetimi hatırla)." **İz eyyedtuke bi rûhil kudus:** "Hani seni Ruhu'l Kudus ile desteklemiştim." **Tukellimun nâse fil mehdi ve kehlâ:** "(Sen) Beşikteyken de, kemale erince de insanlara konuşuyordun." Hz. İsa (a.s.) Allah onu Ruhu'l Kudus ile desteklediği için henüz beşikteyken konuşmuştur. **Ve iz allemtukel kitâbe vel hikmeh:**

[25] Nahl /102

"Sana kitabı ve hikmeti öğrettik (talim ettik)." **Vet tevrâte vel incîl:**[26] "Tevratı ve İncili (öğrettik)."

Allah, Hz. İsa (a.s.)'ı Ruhu'l Kudus ile destekleyince Hz. İsa (a.s.) daha beşikte olduğu halde konuştu. Bununla beraber Hz. İsa (a.s.) bir de çamurdan kuş yapıyordu, yaptığı bu kuşa üfürünce de kuş canlanıp uçuyordu. Sadece bu kadar değil Hz. İsa (a.s.) bir de ölüyü diriltiyordu.[27] Ruhu'l Kudus'un nasıl bir şey olduğunu buradan anlamak gerekir. Bu yüzden onun sadece melek olduğunu söylemek doğru olmaz. Ruh'ul Kudus, öyle bir şey olmalı ki onunla desteklendiğinde beşikteki bebek konuşsun.

Allah'ın Ruh'ul Kudus ile desteklemesi sadece Hz. İsa (a.s.)'a özel bir durum değildir; çünkü Allah ayet-i kerimede **"Allah kullarından dilediğine emriyle melekleri ve ruhu indirir"**[28] buyurmuştur. Bu yüzden Allah kıyamete kadar, vahyini taşıyanları Ruhu'l Kudus ile destekler ve onu Ruhu'l Kudus'le karşı karşıya getirir.

Evet, hep beraber rabbimizi tanımaya ve rabbimizin güzelliğini üzerimizde nasıl göstereceğimizi anlamaya çalışıyoruz. Allah bizde bir hayır görürse; yani niyetimiz düzgün olursa, ihlaslı olur, Allah'a karşı samimi olursak ayet-i kerimede **"Allah dilediğini (kendisini dileyeni) zatına seçer"**[29] buyurduğu gibi Allah bizi de zatına seçer ve Allah zatına seçtiği kullarına kendini tanıtır. Bu nedenle mutlaka tercihimizi doğru yapmamız; yani Allah'ı seçmemiz, Allah'ı tercih etmemiz gerekir. Böyle yaparsak Allah da bizi seçer ve kendini bize tanıtır.

[26] Mâide /110
[27] Mâide /110
[28] Nahl /2
[29] Şura /13

Şayet bir kul olarak rabbimizi seçmez, onu tercih etmezsek, Allah bizim için her şeyin önünde ve üzerinde olmazsa, bizim için her şeyden daha sevgili olmazsa, aynı şekilde Allah'ın sözü bizim için her sözün önünde, kelamı her kelamın üzerinde olmazsa Allah'ı nasıl tercih etmiş olabiliriz! Hal böyleyken biz Allah'ı tercih etmediğimiz halde "Allah beni zatına seçsin" dememiz ne kadar doğru olur! Bu durumda Allah bize "kulum, ben senin rabbin olduğum halde, seni ben yarattığım, varlıkta tuttuğum halde sen beni seçmedin! Bir de ben mi seni seçeyim istiyorsun, sen kendini ne zannettin, böyle yaparak bana karşı kibirlenmiş olmuyor musun" demez mi!

Böyle bir hitapla muhatap olmak istemiyorsak seçimimizi doğru yapmamız gerekir. Allah kimin neyi seçtiğini bilir. Bu yüzden "Kıyamet günü hepinizi bir araya toplayacağız ve pis olanı temiz olandan ayıracağız. O pis olanların hepsini de üst üste koyup cehenneme atacağız"[30] buyurmuştur.

Kul sadece Allah ile temiz olur, Allah ile güzel olur. Hal böyleyken biri Allah ile temiz olmaz ve gönlünü temizlemezse şeytan köşkünü onun gönlüne yapar, böylelikle oraya hâkim olur. Tercihimizi yapmamız lazım, ya gönlümüze Allah hâkim olur ve gönlümüzde Allah'ın vahyinin hükmü geçer ya da şeytan gönlümüze hâkim olur, gönlümüzde onun hükmü geçer. İnsan için bu ikisinden başka bir tercih yahut üçüncü bir yol yoktur.

Hayatımızı ya, Allah'ın rızasını kazanmak için ya da başka bir şeyi kazanmak için sarf ederiz. Hayatımızı Allah'tan başka hangi gayeyle, amaçla sarf edersek edelim bilelim ki ebedi hayatımızı, rabbimizi kaybetmiş oluruz; çünkü Allah ayet-i kerimede **"insanlardan öylesi var ki rabbim bana dünyada ver derler.**

[30] Enfâl /37

Böyle olanların ahiretten nasibi yoktur”[31] buyurmuştur. Yani, kulum dünyayı tercih ettiği için onu dünyadayken nasiplendiririm; ama onun ahiretten nasibi olmaz. O, böyle yaparak rabbini, ahiretini kaybetmiştir.

Allah ayet-i kerimede kaybeden kulları için en büyük cezayı beyan ederken **“Kıyamet günü rabbin onlara bakmayacak (nazar etmeyecek) ve onlarla konuşmayacak”**[32] buyurur. Hepsi o anda feryat edip Allah’a yalvarıp yakararak “bizi bir daha dünyaya gönder ya rabbi! Gönder ki ayetlerine iman edelim ve yolunda infak edip salih amel işleyelim” der.[33] Ancak iş, işten geçmiştir. Artık geriye dönüp kazanma imkânına sahip olmak yoktur.

Mü’minlerle aynı yerde bulunmuş olsa bile Allah’a gönül itibariyle teslim olmayanlar, gönlünü Allah’a açmayıp Allah’ı tercih etmeyenler hiçbir şey kazanamaz, dolayısıyla kaybeder. Böyleleri Kıyamet günü mü’minlere “biz de sizinle beraber değil miydik” diye sorar. Mü’minler de buna cevap olarak “evet, siz de bizimle beraberdiniz; ama siz kendinize yazık ettiniz! Kendinizi harcadınız, o aldatan şeytan sizi Allah hakkında bile aldattı. Siz de Allah hakkında su-i zanda bulundunuz, Allah’tan tereddüt ettiniz ve kaybettiniz”[34] derler. Bu yüzden şimdi imkânımız varken gönlümüzü rabbimize açalım ve rabbimizi tercih edelim. Yoksa mü’minlerle zahiri olarak beraber olmamız Kıyamet günü bizi kurtarmaz. Bir daha kazanma imkânımız olmadığı için de ebediyen kaybetmiş oluruz. Kıyamet günü bu pişmanlığı yaşamak istemiyorsak rabbimize dönelim, onu tercih edelim ve hayatımızı rabbimiz için yaşayalım inşallah.

[31] Bakara /200
[32] Âl-i İmrân /77
[33] Secde /12
[34] Hadîd /14

Evet, hep beraber Allah'ın El Kuddus ismini ayetlerde geçtiği şekilde anlamaya ve rabbimizi Kuddus isminden tanımaya çalıştık.

Allah hepimizi Ruhu'l Kudus ile desteklesin inşallah! Allah, gönlümüzü mukaddes vadi Tuva eylesin inşallah! Tuva'da hitap ettiği ağaç eylesin inşallah! Allah üzerimizden vahyini kullarına ulaştırsın inşallah! Allah bizi Allah'a karşı su-i zandan muhafaza eylesin inşallah! Allah bizi gönlünü bütünüyle rabbine açanlardan, rabbini, rabbinin rızasını tercih edenlerden eylesin inşallah! Allah bizi hainlerden, kendi kendini kandıranlardan, kendi kendine yalan söyleyenlerden ve emanetlerine ihanet edenlerden eylemesin inşallah! Allah bizi sadıklardan eylesin inşallah!

Allah hepinizden razı olsun.

ES SELAM

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber nüzul sırasına göre El Esmau'l Husna'yı, Allah'ın güzel isimlerini anlamaya ve rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi tanımaya, bununla beraber Allah'ın yeryüzündeki halifesini, Hz. İnsanı; yani kendimizi tanımaya çalışıyorduk. Geçen sohbetimizde El Kuddus ismini anlamaya çalışmıştık, bu sohbetimizde ise Allah'ın Es Selam ismini anlamaya çalışacağız inşallah.

Allah ayet-i kerimede buyurur. **Huvallâhullezî lâ ilâhe illâ huv:** "Allah odur ki ondan başka ilah yoktur." O halde Allah'a şirk koşan biri Allah'ı kabul etmemiştir, dolayısıyla onun şirk koşarak iman ettiği Allah değildir, kendi kendine ürettiği putudur; çünkü Allah kendisinden başka ilah olmayandır. **El melikul kuddûs:** "(O) Meliktir, kuddustur." Mülkün sahibidir, mülkünü idare edendir ve Allah her türlü noksanlıktan beridir, bütün kemal sıfatlar ona aittir. **Es selâm:** "(O) Selamdır." Selamete erdirendir, İslam'ı din olarak seçip kullarına ikram edendir. Darusselam olan cenneti yaratan ve ona davet edendir. **El mu'min:** "Mü'mindir." İslam'dan, Müslüman olmaktan sonra mü'minliği ikram eden ve kuluna iman nurunu ihsan edendir. **El muheymin:** "Koruyandır, gözetendir." Hem kendisine sığınanı, hem de kendisine sığınanın imanını koruyandır. **El azizul cebbar:** "Azizdir, cebbardır." Bütün şeref kendisine aittir ve dilediğini zorla yapandır, yaptırandır. **El mutekebbir:** "Büyüklük kendisine aittir." Aynı zamanda büyük

olmayı isteyenleri büyütendir. **Subhânallâhi ammâ yuşrikûn:**[1] "Allah kendisine şirk koşanların şirk koşmasından münezzehtir." Allah onların koştuğu şirkten de, onların fikrinden de, düşüncesinden de münezzehtir.

Selam; barış, mutluluk ve saadet demektir. Barışa, saadete ermek için de yapılması gereken şey Allah'a teslim olmaktır. Biri, Allah'a teslim olursa selamete erer ve Allah'ın selamında olur; ama Allah'a teslim olmaz, İslam'ı, Müslüman olmayı, teslim olmayı kabul etmezse bu durumda Allah'ın selametinden çıkar, dolayısıyla da şeytanın peşine takılır. Böyle birinin gideceği yer selam yurdu olan cennet değil cehennemdir; çünkü selam yurdu olan cennete gidebilmek için hayatı yaşarken İslam'a girip selamette olmak ve Allah'a teslim olmak gerekir.

Bu sohbetimizde hep beraber islamın, selametin, silmin, Allah'a teslim olmanın, barışın ne olduğunu ayetlerle anlamaya çalışacağız inşallah.

Evet, Allah selamdır, selameti verendir ve kullarını selamete davet edendir. Allah bizi barışa, mutluluğa sevmeye davet eder. Şeytan da bizi bozgunculuğa, küfre, savaşa, kavgaya, birbirimizi eleştirmeye, çekiştirmeye ve dedikodu yapmaya davet eder. Allah'ın davetine icabet etmediğimiz takdirde şeytanın davetine icabet eder, şeytana uyarız, dolayısıyla da selamette olmuş olmayız.

Bütün isimler için olduğu gibi Allah'ın Selam isminin de kulda bir tecellisi vardır. Şayet bir kulda Allah'ın Selam ismi tecelli ederse o kul her yönüyle selamette olur. Örnek vermek gerekirse aklı selamette olur; yani o kul, akl-ı selim olur.

[1] Haşr /23

Akl-ı selim olabilmemiz için aklımızı ilimle doyurmamız gerekir. Allah ayet-i kerimede **"zan, ilimden hiçbir şeydir"**[2] buyurmuştur. İlim, Allah'ın vahyidir. Dolayısıyla bizim de ilim denince Allah'ın vahyini anlamamız; yani aklı, Allah'ın vahyi ile, ayetlerle doyurmamız gerekir. Aklımızı Allah'ın vahyiyle doldurursak aklımız bizi selamete çıkaracak bir akıl olur. Yoksa vehimle, zanla hareket eden bir akıl, sahibini selamete erdirmez ve selam yurduna, cennete taşımaz.

İnsanın aklı selamete erer, selim olursa; yani doğru bir bilgiyle beslenip doğru bilgiyle hüküm verirse aklı gibi bedeni de, ameli de, aynı şekilde imanı da selim olur.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bir hadis-i şerifinde *"aklı olmayanın dini olmaz"*[3] buyurmuştur. Akıl, vahiyle besleniyor ve verdiği hükmü Allah'ın vahyine göre veriyorsa akıldır. Yoksa zanna, vehme, vesveseye tabi olan bir aklın vereceği hüküm ancak şeytanın, nefsin verdiği bir hüküm olur. Böyle bir akıl doğru hüküm verdiğini zanneder. Hâlbuki verdiği hüküm doğru değil yanlış bir hükümdür; çünkü Allah'ın vahyine göre verilmeyen her hüküm yanlıştır. Bu yüzden kulun verdiği hükmün yanlış olmaması için elinde vahyin ölçüsünün olması gerekir.

Evet, selam kelime itibariyle barışta, selamette olmak demekti. İnsana barışı, sevgiyi kazandıran tek şey selamdır. Biri selamette olunca etrafına, huzur verir, muhabbet verir, dolayısıyla etrafındakiler de onunla beraber selamette olur.

Bununla ilgili olarak Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bir sohbetinde sahabelere buyurmuştur.

[2] Necm /28, Yûnus /36
[3] Kenzul Ummal.C14,s.73

- "Cennete giremezsiniz iman etmedikçe, iman etmiş olmazsınız birbirinizi sevmedikçe. Size birbirinizi seveceğiniz bir kelime öğreteyim mi?"

Sahabeler

- "Evet, ya Resulullah öğret" derler.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) Efendimiz

- "O, selamdır. Birbirinize selam verirseniz birbirinizi seversiniz"[4] *buyurur.*

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in beyan ettiği gibi; selam bize imanı, birbirimizi sevmeyi, dolayısıyla Allah'ı sevmemizi ve bu imanımızı ispatlamayı kazandırır. Tabi, sadece "selamun aleykum" demek yetmez; çünkü Allah hiç kimseden yalan sözü kabul etmez, söz sadece doğru söylenmişse Allah onu kabul eder.

Nasıl?

Birine "selamun aleykum" dediğimizde ona "Allah'ın selamı senin üzerine olsun. Allah'ın selametinde ol. Allah sana selam yurdu olan cenneti ikram etsin. Hem dünyada hem de ahirette selamette, barışta, huzurda ol, huzurlu ol" demiş ve ona bu şekilde dua etmiş oluruz. Hal böyleyken şayet birine selam verdiğimizde ona karşı gönlümüzde böyle bir dua yoksa o zaman verdiğimiz selamımız sadece laftan ibaret bir selam olur, dolayısıyla bu selamımız bizi birbirimize sevdirmez. Âdet olsun, ayıp olmasın, "falanca bize selam vermedi" demesinler diye verilen bir selam Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in beyan ettiği selam değildir. Bu, yalan bir selamdır.

[4] Müslim, Îmân 93-94; Tirmizî, Et'ime 45; İbni Mâce, Mukaddime 9

Biri, her kim olursa olsun bir başkası için gönül itibariyle selameti, cenneti ister ve ona böyle bir duada bulunursa bu dua mutlaka kendisine döner. Bu yönüyle baktığımızda kul başkasına dua ederken aslında duayı kendisine yapmış olur. Bu da kulun gönlündeki güzelliği gösterir. Biri Allah'ın kulları için selameti istediğinde kullarına selam ettiği için Allah da ona selam eder.

Selam vermekle ilgili olarak sahabelerden bir kıssa anlatayım.

Sahabeden birkaç kişi bir yerde oturmuş sohbet eder. O sırada başka bir sahabe onların yanına gelip "neden burada oturuyorsunuz" diye onlara sorar. Sahabeler de cevap olarak "yapacak bir işimiz yok, biz de oturmuş sohbet ediyoruz" derler. Bunun üzerine yanlarına gelen sahabe "oturmayın, kalkın, hep beraber pazara doğru yürüyelim, rastladıklarımıza selam verip kazanalım" der. İşte, sahabeler işin hikmetini, sırrını biliyorlardı.

Aynı şekilde Allah ayet-i kerimede **"bir selamla selamlandığınızda ya daha güzeliyle ya da aynıyla ona mukabele edin"**[5] buyurmuştur. Yani birine, sana verdiği selamdan daha az bir güzellikle karşılık veremezsin. Verdiğin selamın güzelliği en az onun sana verdiği selam kadar olmalıdır. Bunu Allah söylüyor. Eğer daha güzeliyle karşılık verirsen zaten en doğrusunu yapmış olursun; ama daha güzeliyle karşılık veremiyorsan en azından aldığın selam kadar güzel olması gerekir, daha azıyla karşılık veremezsin.

[5] Nisâ /86

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de selamla ilgili bir hadis-i şerifinde *"iki kişi karşılaştığında ilk selam veren kazanır"*[6] buyurmuştur.

Unutmamamız lazım ki selam sadece sözle değildir, bir de selamın amel tarafı vardır. Örnek vermek gerekirse; biri için iyilik, güzellik istiyor, onun Allah'ın selametinde olmasını ve Allah'ın rızasını kazanıp cennete gitmesini istiyorsak o halde bunun için ona elimizden geldiği kadar yardım etmemiz gerekir. İşte, selamımız ancak o zaman yalan olmaz, gerçek olmuş olur ve selam verirken doğru söylemiş oluruz.

İsterseniz şimdi de Allah'ın Es Selam ismiyle ilgili ayetleri hep beraber anlamaya çalışalım inşallah.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

İnnallâhe ve melâiketehu yusallûne alen nebiyy: "Allah ve melekleri nebisine (peygamberine) selam ederler." **Yâ eyyuhâllezîne âmenû sallû aleyhi ve sellimû teslîmâ:**[7] "Ey iman edenler (iman ettiğini iddia edenler)! Siz de tam bir teslimiyetle ona selam edin." Allah, resulüne tam bir teslimiyetle selam etmemizi buyurdu. Bu yüzden Allah'ın resulüne selam etmek iman edenler üzerine farzdır, Allah'ın emridir. Bu durumda biri Allah'ın resulüne selam etmezse günahkâr olur ve Allah'ın emrini yerine getirmemiş olur. Kulun bu duruma düşmemesi için de Allah'ın resulüne selam etmenin ne demek olduğunu anlaması gerekir.

Peki, Allah'ın resulüne selam etmek ne demektir?

[6] İbni Ebi Şeybe
[7] Ahzâb /56

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e selam etmemiz için sadece "allahumme salli ala muhammedin ve ala âli muhammed" dememiz yetmez. Bu, dilimizle yaptığımız bir selamdır. Bunun yanında bir de fiili selamımızın olması gerekir. Eğer Allah ve melekleri Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e selam ediyorsa o halde bu selam anlaşılanın aksine "allahumme salli ala muhammedin ve alla âli muhammed" demek değildir; çünkü Allah, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e selam ederken "allahumme salli ala muhammedin ve alla âli muhammed" demez. Melekler de böyle demez. O zaman Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e yapacağımız selamın öyle bir selam olması gerekir ki hem Allah'ın, hem meleklerin, hem de mü'minlerin yapacağı bir selam olsun.

Allah, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e selam ederken "allahumme salli ala muhammedin ve alla âli muhammed" deyip salavat getirmeyeceğine göre selamı nasıl olur?

Allah'ın selamı; peygamberine yardım etmekle olur. Bu nedenle meleklerin de mü'minlerin de selamı peygamberine yardım etmekledir. Başka türlü selam olmaz. Nasıl ki birine sadece dilimizle selam verip "Allah'ın selamı senin üzerine olsun" dememiz yetmiyorsa, selam verdiğimiz kişiye o selamette olsun diye elimizden gelen her türlü yardımı yapmamız gerekiyorsa aynı şekilde Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e de selam ederken ona yardım etmemiz gerekir.

Allah'ın emri bütün mü'minlere, mü'min olduğunu iddia edenleredir. Peki, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz zahiri olarak aramızda değilken ona nasıl yardım edeceğiz?

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in bir vazifesi vardır; bu da Allah'ın kendisine yaptığı vahyi tebliğ etmek ve ulaşabildiği her yere, herkese ulaştırmaktır. Kıyamete kadar gelecek olan bütün

peygamber varisleri de bu vazifeyi yaparlar; yani, Allah'ın vahyini taşıyıp ulaşabildikleri her yere ulaştırırlar. Bu durumda bir peygamber varisine yardım ettiğimizde Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in bıraktığı emaneti taşımış, dolayısıyla Resulullah (s.a.v) Efendimiz'e yardım etmiş oluruz. Allah **"ey iman ettiğini iddia edenler! Gerçekten iman etmişseniz nebime (resulüme) yardım edin."**[8] Yani emanet olarak bıraktığı vahyi taşıyın, buyurduysa o halde hiçbir mü'min bu yardımın dışında kalamaz.

Tabi ki birinin vahyi taşıyabilmesi için önce kendisinin vahiy ile buluşması, vahyi anlaması, okuması, dinlemesi gerekir; çünkü Allah'ın vahyi onda imana, ahlaka, amele dönüşmesi gerekir ki vahyi taşıyabilsin, taşırken de anlatabilsin ve Allah'ın vahyini güzel ahlakıyla üzerinde gösterebilsin, ayetlerin gereğini ameliyle ortaya koysun. Yoksa onu taşıyamaz. Unutmamamız lazım ki ayetleri sadece ezberleyip anlatmak vahyi taşımak değildir. Bu, vahyi nakletmektir.

Ezber yapmak sonra da bu ezberini insanlara anlatmak vahyi taşımak için yeterli olmaz. Biri Allah'ın ayetlerini üzerinde ahlaka dönüştürmemişse daha kendisi vahyi taşıyamamış, demektir, bu durumda başkasına nasıl taşıyacak! Bu yüzden Allah'ın vahyini taşımak demek her ayete iman edip onunla amel etmek, ayetleri üzerinde ahlaka dönüştürmek ve herkese her anda Allah'ın vahyiyle muamele etmektir. Sadece böyle olanlar Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e yardım etmiş ve vahyi taşımışlardır.

Allah'ın Selam ismi bir kulda tecelli ederse önce kulun kendisi selamette olur. Silm; selamet, barış demektir. Yani Allah'ın Selam ismi bir kulun gönlüne tecelli ettiğinde o kul önce kendi

[8] Ahzâb /56

kendisiyle, Allah ile barışır sonra ise bütün mü'minlerle, insanlarla, bütün varlıkla barışık halde olur.

Kul barışta değilse savaştadır. Allah'ın Selam isminin kendisinde tecelli etmediği bir kul önce kendisiyle savaşır. Bundan dolayı, bir yerde barış yoksa aksine savaş varsa bilelim ki oradakiler kendi kendisiyle savaş halindedir; yani kendi içlerindeki savaşları dışarıya aksetmiştir. İnsan kendi kendini vuramayacağına göre suçu karşıdakine atar, dolayısıyla onunla savaşmaya çalışır; ama Selam isminin tecelli ettiği bir kul böyle değildir.

Allah'ın Selam ismi bir kulda tecelli ettiğinde bütün insanlar, bütün varlık onun elinden ve dilinden selamette olur. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"Müslüman, insanların elinden ve dilinden emin olduğu kimsedir"*[9] buyurmuştur. Dolayısıyla insanlar birinin elinden ve dilinden emin değilse bilelim ki o kişi Müslüman değildir. Allah'a teslim olmamış ve Allah'ın Selam ismi onun gönlünde tecelli etmemiştir.

Bu yüzden insanlar elimizden, dilimizden selamette midir değil midir, Müslüman olmuş muyuz olmamış mıyız, Allah'ın Selam ismi bizde tecelli etmiş mi etmemiş mi diye kendimizi hesaba çekmemiz gerekir. Şayet insanlar yanımızda konuşmaya korkuyor ve "böyle söylersem gidip başkasına söyleyebilir" ya da "ondan yana durmazsam bana zararı dokunabilir" diye bizden endişe ediyorsa o zaman durup "ben ne kadar Müslüman olmuşum" diye düşünmemiz gerekir!

Allah bir de peygamberlerine özel olarak selam ettiğini beyan ediyor. **Selâmun alâ nûhin fîl âlemîn:**[10] "Bütün âlemlerden

[9] Tirmizî, Îmân, 12; Nesâî, Îmân, 8
[10] Sâffât /79

(bütün âlemler içinden) Nuh'a selam olsun." **Selâmun alâ ibrâhîm:**[11] "İbrahim'e selam olsun." **Selâmun alâ mûsâ ve hârûn:**[12] "Musa ve Harun'a selam olsun." **Selâmun alâ ilyâsîn:**[13] "İlyas'a selam olsun." Allah her bir peygamberine böyle tek tek selam eder. **Ve selâmun aleyhi yevme vulide ve yevme yemût:** "Doğduğu gün ve öldüğü gün ona (İsa'ya) selam olsun." **Ve yevme yub'asu hayyâ:**[14] "Ve dirildiği gün (ona selam olsun)." **Ve selâmun alâl murselîn:**[15] "Bütün resullerime selam olsun."

Bir kul "Allah bana selam etsin ve gönlüme Selam ismiyle tecelli etsin" deyip Allah'tan selameti istiyorsa o halde Allah'ın resullerine tabi olması, uyması ve Allah'ın vahyini taşıması; yani Allah'a resul olması gerekir.

İnsan ya, Allah'ın vahyini insanlara taşır ve Allah'ın resullüğünü yapar ya da şeytanın peşine takılır ve şeytanın resullüğünü yapar. İnsan için bu ikisinden başka bir seçenek yoktur. Allah, vahyini taşıma sorumluluğunu, vazifesini bütün mü'minlere vermiştir. Dolayısıyla biri "ben, Allah'a iman ettim" dediğinde resulünün vazifesini üstlenip yükünü yüklenmiş ve onun risaletine ortak olmuş olur. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede **Muhammedun resûlullâhi vellezîne meahû:**[16] "Muhammed Allah'ın resulüdür, onunla beraber olanlar da" buyurmuştur. Kardeşlerimiz burayı iyi anlamalıdır. Allah Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'le beraber olanlar için nebi (peygamber) buyurmadı resul; yani elçi buyurdu. Onlar Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'le beraber vahyin, ayetlerin, Kur'an'ın elçiliğini (resullüğünü)

[11] Sâffât /109
[12] Sâffât /120
[13] Sâffât /130
[14] Meryem /15
[15] Sâffât /181
[16] Fetih /29

yaparlar ve bu "ben mü'minim" diyen herkes için aynı şekilde geçerlidir, dolayısıyla herkesin Allah'ın vahyini taşıma, elçiliğini yapma gibi bir vazifesi vardır.

Huvellezî yusallî aleykum ve melâiketuhu li yuhricekum minez zulumâti ilân nûr ve kâne bil mu'minîne rahîmâ:[17] "O Allah ki sizi karanlıklardan nura çıkarmak için melekleriyle size yardım eden, sizi selamette kılandır ve o (Allah) mü'minlere karşı rahimdir."

Allah, insanı karanlıktan nura çıkarırsa ne olur?

Tehiyyetuhum yevme yelkavnehu selâm: "Ona kavuşacakları gün (Allah'ın) onlara söylediği söz selamdır." Allah'a mülaki oldukları gün Allah'ın onlara söylediği söz selamdır. **Ve eadde lehum ecran kerîmâ:**[18] "Bir de (Allah) onlara kerim bir nimet (ikram) hazırlamıştır." Allah, kulunu karanlıklardan nura çıkardığında ona selam eder ve bu selama nail olacak kulu için de kerim bir nimet hazırlamıştır.

Allah, bu hitabı Resulullah (s.a.v) Efendimiz'e yapıyor. **Yâ eyyuhân nebiyy:** "Ey nebim (peygamberim)!" **İnnâ erselnâke şâhiden ve mubeşşiran ve nezîrâ:** "Biz seni şahit olarak (örnek olarak), müjdeci olarak bir de uyarıcı olarak gönderdik." **Ve dâîyen ilâllâhi bi iznihî:** "Hem de onun izniyle Allah'a davet eden bir davetçi olarak (seni gönderdik)." **Ve sirâcen munîrâ:**[19] "Ve (seni) nur saçan bir kandil olarak (gönderdik)."

Ve beşşiril mu'minîn: "Mü'minleri müjdele!" **Bi enne lehum minallâhi fadlen kebîrâ:** "Onlara Allah'tan büyük bir fazilet (büyük bir ikram) vardır." **Ve lâ tutiil kâfirîne vel munâfikîn:**

[17] Ahzab /43
[18] Ahzab /44
[19] Ahzab /45-46

"Kâfirlere ve münafıklara itaat etme." **Veda' ezâhum:** "Onların ezalarına (eziyetlerine) aldırma." **Ve tevekkel alâllâh:** "Allah'a tevekkül et." **Ve kefâ billâhi vekîlâ:**[20] "Vekil olarak Allah kâfidir (endişe etme)." Allah, resulüne bir hitapta bulunduğunda onu aynı zamanda genel olarak bütün kullarına da hitap etmiştir; çünkü özel olarak sadece Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e hitap etse bunu ayette "bir tek sana mahsus" diye beyan ederdi.

Cennâtu adnin yedhulûnehâ: "Onlar Adn cennetlerine girecekler." **Tecrî min tahtihal enhâr:** "Altlarından ırmaklar akan (cennetler)." **Lehum fîhâ mâ yeşâ':** "Onlara her istediği (her diledikleri) vardır." **Kezâlike yeczîllâhul muttekîn:**[21] "Allah takva sahiplerini böyle mükâfatlandırır."

Ellezîne teteveffâhumul melâiketu tayyibîn: "Melekler onların canlarını alırken tertemiz şekilde (en güzel şekilde) alırlar." **Yekûlûne selâmun aleykum:** "(Melekler onlara) Selamun aleykum derler." Melekler onlara selam verirler. **Udhulûl cennete bimâ kuntum ta'melûn:**[22] "(Onlara) Yaptıklarınızdan (amellerinizden) dolayı cennete girin (derler)."

Bir de Allah'ın resulünün mü'minlere selamı vardır.

Ve izâ câekellezîne yu'minûne bi âyâtinâ: "Ayetlerimize iman edenler senin yanına geldiklerinde." Allah'ın resulünün yanına geldiklerinde. **Fe kul selâmun aleykum:** "(Onlara) Selamun aleykum de." Allah'ın selamı üzerinize olsun de. **Ketebe rabbukum alâ nefsihir rahmeh:** "(Size selam olsun) Allah rahmeti sizin için zatına yazmıştır." **Ennehu men amile minkum sûen bi cehâleh:** "Sizden her kim cahillikle (bilmeden) bir günah işlerse."

[20] Ahzab /47-48
[21] Nahl /31
[22] Nahl /32

Summe tâbe min ba'dihî: "Ondan sonra (işlediği bu günahtan dolayı) tövbe ederse." **Ve asleha:** "(Kendini) Islah ederse." **Fe ennehu ğafûrun rahîm:**[23] "O (Allah) sizin için ğafur ve rahimdir."

Ve lekad câet rusulunâ ibrâhîme bil buşrâ: "Ne zaman ki biz resullerimizi (meleklerimizi) İbrahim'e bir müjdeyle gönderdik." **Kâlû selâmâ:** "(Onlar İbrahim'e) Selam olsun, dediler." Hz. İbrahim (a.s.) da onların selamına aynıyla karşılık verip **Kâle selâm:** "Selam (sizin üzerinize de olsun) dedi." **Fe mâ lebise en câe bi iclin hanîz:**[24] "Hiç beklemeden hemen onlara kızartılmış bir buzağıyı getirdi (ikram etti)." Allah misafire nasıl muamele edilmesi gerektiğini bizlere Hz. İbrahim (a.s.) üzerinden öğretiyor. Demek ki evimize gelen misafirlere "aç mısın, tok musun" diye sormamak ve üstümüze düşeni hemen yapmak gerekiyormuş!

Vallâhu yed'û ilâ dâris selâm: "Allah sizi darusselama (cennete) davet eder." **Ve yehdî men yeşâu ilâ sırâtin mustekîm:**[25] "(Allah) Dilediği kimseyi sırat-el mustakime hidayet eder." Allah, darusselam davetine icabet edip cennet yolculuğuna çıkanları sırat-el mustakime, cennete giden yola hidayet eder.

Hitap, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'edir. **Kulil hamdu lillâh:** "De ki: Elhamdülillah." **Ve selâmun alâ ibâdihillezînestafâ** "Onun (Allah'ın) seçtiği kullara selam olsun (de)." **Allâhu hayrun em mâ yuşrikûn:**[26] "Allah mı hayırlıdır yoksa onların şirk koştukları mı?"

[23] En'âm /54
[24] Hûd /69
[25] Yûnus /25
[26] Neml /59

Allah'ın seçtiği kullar Allah'ı seçenlerdir. Kim, Allah'ı seçerse Allah da onu seçer. Bu yüzden her mü'minin "ben Allah'ı seçmiş miyim" diye kendine bakıp tefekkür etmesi gerekir.

Peki, ne yaparsak Allah'ı seçmiş oluruz?

Allah'ın rızasını, cemalini, dostluğunu kazanmak bizim için her şeyin önünde ve üzerinde olursa; yani Allah bizim için her şeyden daha değerli, daha kıymetli olursa ve Allah'ı canımızdan, her şeyden daha çok seversek o zaman Allah'ı seçmiş oluruz, dolayısıyla Allah da bizi seçer ve ayet-i kerimede buyurduğu gibi bize hitap edip "size selam olsun" der.

Yehdî bihillâhu menittebea rıdvânehu: "Allah, rızasını isteyenleri yoluna hidayet eder." **Subules selâm:** "(Onu) Selamet yoluna (hidayet eder)." **Ve yuhricuhum minez zulumâti ilân nûri bi iznihî:** "İzniyle onu karanlıklardan nura (aydınlığa) çıkarır." **Ve yehdîhim ilâ sırâtın mustakîm**:[27] "Ve onu sırat-el mustakime hidayet eder." Kimi? -Tabi ki rızasını isteyenleri. Allah, rızasını isteyenleri yoluna, sırat-el mustakime hidayet eder.

E fe men ya'lemu ennemâ unzile ileyke min rabbikel hakku ke men huve a'mâ: "Sana rabbinden gelenin (Allah'ın ayetlerinin) hak olduğunu bilen kimse, kör (âmâ) kimse gibi olur mu?" Bu ikisi bir olur mu! Ayetlerin hak olduğuna iman edenler ile ayetlere karşı kör ve sağır davrananlar hiç bir olur mu, birbirine benzer mi! **İnnemâ yetezekkeru ûlul elbâb:**[28] "Bunu ancak gönül sahipleri anlar (idrak eder)." Allah'ın ayetlerinin hak olduğunu bilenler ile bilmeyenlerin durumunun kör ile gören misali olduğunu ancak gönül sahipleri anlar. Biri gönül sahibi değilse

[27] Mâide /16
[28] Ra'd /19

nefis sahibidir, dolayısıyla gönlü çalışmaz, bunun yerine nefsi çalışır.

Allah bu ayette de ayetlerinin hak olduğunu bilenlerin, anlayanların halini beyan ediyor. **Ellezîne yûfûne bi ahdillâh:** "Onlar ki Allah'a verdikleri ahdi yerine getirirler." **Ve lâ yenkudûnel misâk:**[29] "(Allah'a verdikleri) Sözü bozmazlar."

Allah'a nasıl söz vermişlerdir?

Allah'ın her vahyine, emrine karşı "işittik ve itaat ettik ya rabbi" demiş, böylelikle Allah ile sözleşme yapmışlar, ahitleşmişlerdir. Allah'ın vahyine iman etmeleri onlarla Allah arasındaki misak (sözleşme) olmuştur ve hiçbiri Allah ile yaptığı misakı bozmaz.

Vellezîne yesilûne mâ emerallâhu bihî en yûsal: "Allah'ın birleştirilmesini (vasıl etmesini) emrettiğini vasıl ederler." Allah, kullarından neyi vasıl etmesini emretmiştir? -Elbette ki kendisini vasıl etmesini emretmiştir. Onlar kendini Allah'a vasıl eder, Allah'tan ayırmaz, Allah'tan bağımsız düşünmezler. Aynı şekilde dini Kur'an'sız, peygamberi de Allahsız, Kur'ansız anlamaya çalışmazlar ve Allah'a kendilerine göre sıfatlar vermezler. **Ve yehşevne rabbehum:** "Ve onlar rablerinden haşyet duyarlar." Rableri huzurunda durup haşyetten tir tir titrerler. **Ve yehâfûne sûel hisâb:**[30] "(Onlar Kıyamet günündeki) Kötü hesaptan korkarlar." Kıyamet günündeki kötü hesaptan dolayı endişe ederler. Bu nedenle "ya kötü bir hesapla karşı karşıya gelirsem" korkusu, endişesi içindedirler.

[29] Ra'd /20
[30] Ra'd /21

Vellezîne saberû ibtiğâe vechi rabbihim: "Onlar rablerinin veçhini (cemalini) isterler ve (bunun için) sabrederler (sabırlı olurlar)." Demek ki Allah'ın cemalini istemek varmış! Kul, rabbine kavuşamasa, onu göremese cemalini neden istesin! Allah'ın cemalini müşahade etmek olmasa o halde bu müşahadeyi istemek ahmaklık olmaz mı! Allah, kuluna "olmayan şeyi niye istiyorsun" demez mi! Oysaki ayete baktığımızda Allah, ayetlerinin hak olduğuna iman eden kullarını övüyor ve onların Allah'ın cemalini istediklerini, isterken de sabırlı olduklarını buyuruyor. Bu yüzden bilmemiz lazım ki Allah, kabul etmeyeceği bir duayı kullarına yaptırmaz, eğer yaptırıyor ve cemalini istetiyorsa o halde bunu kullarına ikram edecek demektir. **Ve ekâmûs salât:** "Ve namazlarını ikame ederler." **Ve enfekû mimmâ rezaknâhum sirren ve alâniyeh:** "Bir de kendilerine rızık olarak verdiğimizden gizli ve aşikâre infak ederler." **Ve yedraûne bil hasenetis seyyieh:** "Kötülüğü iyilikle (güzellikle) savarlar." Bir kötülük yaptıklarında hemen ardından bir güzellik yapıp o kötülüğü temizlerler. **Ulâike lehum ukbed dâr:**[31] "(Dünya hayatında) Dünyada selamette olmak onlar içindir."

Cennâtu adnin yedhulûnehâ: "Onlar Adn cennetlerine girecekler." Ahirette Adn cenneti onlar içindir. **Ve men salaha min âbâihim ve ezvâcihim ve zurriyyâtihim:** "Ve babalarından, hanımlarından, zürriyetlerinden (çocuklarından) kendini salih etmiş olanlar da (onlarla beraber olacaklar)." Yakınlarından nefsini ıslah edenler onun gibi yapamasalar da Allah onun hatırına, o sevinsin diye onları da onun yanına verir. **Vel melâiketu yedhulûne aleyhim min kulli bâb:**[32] "Melekler de her kapıdan onların yanına girip (şöyle diyecekler)." **Selâmun**

[31] Ra'd /22
[32] Ra'd /23

aleykum: "Size selam olsun." Allah'ın selamı üzerinize olsun. **Bi mâ sabertum:** "Sabrettiğinizden dolayı." **Fe ni'me ukbed dâr:**[33] "Akıbet (ahiret yurdu) sizindir, ne güzel son (ne güzel akıbet, diyecekler)!"

Vellezîne yankudûne ahdallâhi min ba'di mîsâkıhi: "O kimseler ki Allah'a söz verdikten sonra o sözlerini (misaklarını, Allah ile ahitlerini) bozarlar." **Ve yaktaûne mâ emerallâhu bihi en yûsal:** "Allah'ın vasıl etmesini (bağlamasını) emrettiği bağı bağlamazlar." Allah'tan, dinden, ahiretten bahsederler; ama Allah'ı, dini, ahireti Kur'an ile bağlamazlar. Hâlbuki Kur'an ile bağlamaları gerekirdi. **Ve yufsidûne fîl ard:** "Yeryüzünde de fesat çıkarırlar." **Ulâike lehumul la'neh:** "İşte lanet onlaradır." Lanete uğrayanlar onlardır. Lanete uğramak; Allah'ın rahmetinden mahrum kalmak ve umudunu kesmek demektir. **Ve lehum sûud dâr:**[34] "Yurdun kötüsü onlarındır (cehennem onlarındır)."

Allah bir de A'raf ehlinin cennetliklere olan selamını bizlere haber veriyor.

Ve beynehumâ hicâb: "İkisinin arasında (cennetliklerle cehennemlikler arasında) perde vardır. **Ve alâl a'râfi ricâlun:** "Ve a'rafta bir takım adamlar vardır." Arafat, a'raf denilen bölge cennetle cehennem arasında bir bölgedir. **Ye'rifûne kullen bi sîmâhum:** "(Onlar) Her yüzü tanırlar." Cennetlik mi yahut cehennemlik mi olduklarını bilirler. **Ve nâdev eshâbel cenneh:** "Cennet ehline hitap edip seslenirler." **En selâmun aleykum:** "(Allah'ın) Selamı üzerinize olsun (derler)." **Lem yedhulûhâ ve hum yetmeûn:**[35] "Onlar oraya (cennete) girmemişler; ama

[33] Ra'd /24
[34] Ra'd /25
[35] A'râf /46

(cennete girmeyi) umut ediyorlar.” A’raf ehlinin selam verdikleri henüz cennete girmeyen; ama girmeyi umut edenlerdir.

Âlimlerimiz bu ayeti tefsir ederken a’raf ehli hakkında birçok şey söylemiş, kimisi “a’raf ehli, günahları ve sevapları birbirine denk gelenlerdir” derken kimisi de “a’raf ehli kâfirlerin çocuklarıdır” demiştir. Hâlbuki hiçbiri doğru değildir.

Peki, A’raf ehli kimlerdir?

A’raf ehli Mürşid-i kâmillerdir, Allah dostlarıdır. Onlar Kıyamet günü kimin cennetlik yahut kimin cehennemlik olduğunu insanların yüzlerinden bilir. Allah onlara şeref vermiştir. Bu yüzden onların “Allah’ın selamı üzerinize olsun” dediği kişiler cennetliktir. Bu kişiler henüz cennete girmemişler; ama girmeyi umut ediyorlar, bununla beraber kaybetme korkusuna, endişesine de sahiptirler. A’raf ehlinden bu selamı aldıklarında ise cennete gideceklerini anlarlar.

Allah ayet-i kerimede iman edenleri anlatırken **“onların yüzünde secde izi vardır”**[36] buyurmuştur. Bu ayeti zahire göre anlamaya çalışanlar “bu iz, insanın secde ederken alnında çıkan izdir” demiş, secde izini böyle zannetmişlerdir. Halbuki secde izi bu olur mu! Bir de böyle zannettiği için alnında özellikle secde izi çıkaran insanlar vardır. Böylelerine “senin hiç aklın yok mu! Sen aklını böyle mi kullanıyorsun! Öyleyse hiç namaz kılmayan insanlar da alnına bir şeyler sürüp secde izi çıkarsın! Böyle olur mu, secde izi bu mudur” diye sormak lazım.

Öyleleri var ki kalbinde iman yoktur ve kalbi küfürle, şirkle doludur; ama başını yere sürüp alnında secde izi çıkarmakla

[36] Fetih /29

mü'min olduğunu zanneder! Bu halde olanlar Allah'ın secdeyle neyi murad ettiğini, secdenin hikmetini, manasını anlamamıştır!

Hâlbuki secde; kulun, Allah'a en yakın olduğu anıdır. Ayet-i kerimede **Vescud vakterib:**[37] "Secde et ve yaklaş" buyurdu Allah. Aynı şekilde Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"kulun, Allah'a en yakın olduğu anı secde anıdır. Öyleyse secdede Allah'tan isteyin"*[38] buyurmuştur. Bu yüzden secde etmek Allah'a yakınlıktır. Dolayısıyla insan secde ettiğinde bu secdesi, Allah'a yakınlık olarak insanın yüzüne yansır; yani, secde eden bir kulun üzerinde Allah'ın güzelliği görünür. O kul her anda Allah ile beraber olur, Allah'ı ister, Allah'tan ister. Bu manevi hali yüzüne yansıdığı için de onu görenler onun Allah'a yakın biri olduğunu anlar.

Da'vâhum fîhâ subhânekellâhumme: "(Cennettekilerin) Orada duaları: Sen subhansın Allah'ım (demeleridir)." **Ve tahiyyetuhum fîhâ selâm:** "Bir de onların orada (birbirlerine) dilekleri selamdır." Onlar cennette birbirlerine selam verirler. **Ve âhıru da'vâhum enil hamdulillâhi rabbil âlemîn:**[39] "Onların yaptığı son duaları da (son sözleri de) âlemlerin rabbine hamdolsun (demeleridir)."

Lehum dârus selâmi inde rabbihim: "Darusselam (cennet) rablerinin katında onlarındır." **Ve huve veliyyuhum bimâ kânû ye'melûn:**[40] "Amellerinden dolayı o (Allah) onların velisidir." Allah, dünyadayken gönlü cennet olanların, selamete erenlerin velisidir. Neden? -Tabi ki amellerinden dolayı. Onlar sadece lafta kalmamışlar, Allah'ın emrinin, vahyinin gereğini yerine getirmişlerdir. Selam ismi gönüllerinde tecelli ettiği için de

[37] Alak /19
[38] Müslim, Salât 215, (482); Ebû Dâvut, Salât 152
[39] Yûnus /10
[40] En'am /127

gönülleri cennet olmuştur, dolayısıyla onlarla beraber olanlar da selamette olur.

Fe lev lâ izâ beleğatil hulkûm: "Can boğaza geldiği vakit." Demek ki insan ölmeden önce canı boğazına geliyormuş! **Ve entum hîne izin tenzurûn:** "Bu durumda siz ona sadece nazar edersiniz (bakıp durursunuz)." Yapabileceğiniz hiçbir şey yoktur, elinizden bir şey gelmez. Bu, onu kurtaramazsınız demektir. **Ve nahnu akrebu ileyhi minkum:** "(O anda siz onun yanı başındasınız ama) Biz ona sizden daha yakınız." **Ve lâkin lâ tubsirûn:**[41] "Ama siz göremezsiniz." Bizim ona sizden daha yakın olduğumuzu göremezsiniz.

Fe lev lâ in kuntum ğayre medînîn: "(Allah'ın emrine) Dinine boyun eğmeyecekseniz (haydi ölümüne mani olun)." Yani haydi onu geri çevirin. **Terciûnehâ in kuntum sâdikîn:**[42] "Eğer sadıklardansanız onu geri çevirin."

Fe emmâ in kâne minel mukarrebîn: "Eğer o (can çekişen, ölmekte olan) mukarrebundan biri ise." Vescud vakterib; yani sadece alnıyla değil gönlüyle secde eden, Allah'a yaklaşan, yakın olanlardan biri ise. **Fe revhun ve reyhânun ve cennetu naîm:**[43] "(Onun için) Revh ve reyhan ve Naim cenneti vardır." Onun için rahmet vardır, ferahlık vardır, ebedi bir hayat, güzel bir rızık vardır, ona hemen cennet ve cemalullah vardır. Bir de onun için naim cenneti; yani nimetlerin kaynağı olan cennet vardır.

Ve emmâ in kâne min ashâbil yemîn: "Eğer (o ölecek olan) kitabını sağından alacak biri ise." Sevapları günahından daha ağır

[41] Vâkıa /83-85
[42] Vâkıa /86-87
[43] Vâkıa /88-89

gelecek olan biri ise. **Fe selâmun leke min ashâbil yemîn:**[44] "Kitabını sağdan alacak olanlardan (cennet ehlinden) 'sana selam olsun' (diye selam alır)." Fe selâmun leke min ashâbil yemîn ayeti bir de "sana selam olsun! Sen kitabını sağdan alacak olanlardan birisin" manasına gelir.

Ve emmâ in kâne minel mukezzibîned dâllîn: "Ama (o ölecek olan) mükezzibinden, delalette kalanlardan biri ise." Mükezzibin; Allah'ın ayetlerini yalan sayan demektir. Ayetleri dinlediği, anladığı halde sanki hiç dinlememiş, anlamamış gibi ayetlere muamele edenler veya ayetleri dinlemeye, anlamaya bile tenezzül etmeyenler mükezzibindir. Delalette olan, dallinden olanlar da ayetlerin gereğini yerine getirmeyen, Allah'ın vahyini ciddiye almayan, haddini aşıp Hristiyanlar gibi yapan ve dinde olmayan bir şeyi sanki dinde varmış gibi takdim edenlerdir. **Fe nuzulun min hamîm:** "(Onlar için de) Kaynar sudan bir ziyafet vardır." **Ve tasliyetu cahîm:**[45] "Ve yaslanacakları yer cehennemdir." Onlar da cehenneme gitmekle müjdelenirler.

İnne hâzâ le huve hakkul yakîn: "İşte gerçek budur (hakikat budur)." Gözlerinizle görmüş gibi anlamanız gereken şey budur. **Fe sebbih bismi rabbikel azîm:**[46] "Azim olan rabbinin ismini tesbih et." Azim olan rabbinin yolunda yürü.

Allah bir de cennetteki selamı beyan eder. **Lâ yesmeûne fîhâ lağven ve lâ te'sîmâ:** "Orada (cennette) ne boş bir laf ne de (insanı) hataya (günaha) sokan bir kelime işitirler." **İllâ kîlen selâmen selâmâ:**[47] "(Orada işittikleri) Söz sadece birbirlerine

[44] Vâkıa /90-91
[45] Vâkıa /92-94
[46] Vâkıa /95-96
[47] Vâkıa /25-26

selamlarıdır.” Orada herkes birbirine selam verir ve birbiri için selamet ister.

Ve udhilellezîne âmenû ve amilus sâlihâti cennâtin tecrî min tahtihâl enhâru hâlidîne fîhâ bi izni rabbihim: “İman edip salih amel işleyenler rablerinin izniyle ebedi olarak kalacakları altlarından ırmaklar akan cennetlere dâhil edilirler.” **Tahiyyetuhum fîhâ selâm:**[48] “Onların orada birbirlerine duaları (istekleri) selamdır.”

Ve izâ semiul lağve a’radû anhu: “Onlar boş bir söz işittiklerinde ondan yüz çevirirler.” Kendilerine laf atıldığında yahut boş bir söz işittiklerinde ciddiye almazlar ve ondan yüz çevirirler. **Ve kâlû lenâ a’mâlunâ:** “Derler ki: Bizim amellerimiz bize.” **Ve lekum a’mâlukum:** “Sizin amelleriniz size.” Ne biz sizi ilgilendiriyoruz ne de siz bizi ilgilendiriyorsunuz. **Selâmun aleykum:** “Allah’ın selamı üzerinize olsun.” **Lâ nebteğil câhilîn:**[49] “Biz cahillerle beraber olmayız.” Demek ki boş söz söyleyenler ve tartışmaya kalkışanlar cahilmiş!

Allah bize bizimle tartışmaya kalkanlara ve bize laf atanlara karşı tavrımızın nasıl olması gerektiğini beyan ediyor. Böyle bir durumla karşılaştığımızda yapmamız gereken şey; ayet-i kerimede Allah’ın beyan ettiği gibi “sizin yolunuz size, bizim yolumuz bize, sizin amelleriniz size, bizim amellerimiz bizedir. Allah’ın selamı sizin üzerinize olsun, biz cahillik yapmayız ve cahillerle beraber olmayız” demektir.

[48] İbrahîm /23
[49] Kasas /55

Fasfah anhum: "(Sen) Onlardan vazgeç." **Ve kul selâm:** "Ve (onlara) selam, de." **Fe sevfe ya'lemûn:**[50] "(Onlar) İlerde ne yaptıklarını bilecekler." Allah bunu onlara gösterecek.

Ve uzlifetil cennetu lil muttekîne ğayre baîd: "(O gün Allah) Cenneti süslemiş ve takva sahiplerine uzak olmayacak şekilde yaklaştırmıştır." **Hâzâ mâ tûadûn:** "(Onlara denir ki) İşte bu size va'dedilen (cennettir)." Peki, bu cennet kimedir? **Li kulli evvâbin hafîz:** "Allah'a dönene, (yönelen) kendini koruyanadır (muhafaza edenleredir)." **Men haşiyer rahmâne bil ğayb:** "Onlar gıyabında da (tek başına kaldığında da) Rahman'dan haşyet duyanlardır." **Ve câe bi kalbin munîb:**[51] "Bir de (bu cennet) Allah'a dönmüş (yönelmiş) bir kalp ile gelenler içindir." Onlar Allah'a dönmüş bir kalp ile Allah'ın huzuruna gelmişlerdir.

Udhulûhâ bi selâm: "Oraya selamla (selametle) girin." **Zâlike yevmul hulûd:** "İşte bu sonsuzluk günüdür." Orada ebedi kalırsınız. **Lehum mâ yeşâûne fîhâ:** "Onlara orada her ne isterlerse vardır." **Ve ledeynâ mezîd:**[52] "Bir de katımızdan ziyadesi (fazlası) vardır." Yani bilmedikleri, hayal edemedikleri şeyler vardır.

İnnel muttekîne fî cennâtin ve uyûn: "Muhakkak ki muttakiler (takva sahibi olanlar) cennette pınar başlarında olacaklardır." **Udhulûhâ bi selâmin âminîn:**[53] "Hem de selam ve emniyet içinde."

Vesîkallezînet tekav rabbehum: "Rablerine karşı muttaki olanlar." **İlâl cenneti zumerâ:** "Cennete zümre zümre (cemaat

[50] Zuhrûf /89
[51] Kaf /31-33
[52] Kaf /34-35
[53] Hicr /45-46

cemaat, bölük bölük) sevk edilecekler." **Hattâ izâ câûhâ:** "Ne zaman ki oraya (cennete) geldiler." **Ve futihat ebvâbuhâ:** "Onun (cennetin) kapıları açılır." **Ve kâle lehum hazenetuhâ:** "Onun (cennetin) bekçileri onlara der ki." **Selâmun aleykum tibtum fedhulûhâ hâlidîn:**[54] "(Allah'ın) Selamı üzerinize olsun. Ne güzelsiniz (ne temizsiniz, pırıl pırıl gelmişsiniz). Ebedi kalmak üzere buraya (cennete) girin."

Ve ibâdur rahmânillezîne: "Rahman'ın kulları (âbdleri) o kimselerdir ki." **Yemşûne alâl ardi hevna:** "Yeryüzünde tevazu ile yürürler." **Ve izâ hâtabehumul câhilûn:** "Cahiller onlara hitap edip laf atınca." **Kâlû selâmâ:**[55] "(Onlar sadece) Selam derler." Allah'ın Rahman isminin tecelli ettiği kullar cahillere cevap vermez, onlarla dalaşmaz, onları muhatap alıp ciddiye almazlar. Onlara sadece "selam" derler.

Peki, Rahman'ın bu kullarının hali nasıldır?

Vellezîne yebîtûne li rabbihim succeden ve kıyâmâ: "Onlar rablerine secdeler ve kıyamlar ederek gecelerler." **Vellezîne yekûlûne rabbenâsrif annâ azâbe cehennem:** "Ve derler ki: Rabbimiz! Cehennem azabını üzerimizden sav." **İnne azâbehâ kâne ğarâmâ:** "Muhakkak ki onun (cehennemin) azabı geçici bir şey değildir." **İnnehâ sâet mustekarran ve mukâmâ:**[56] "Orası gerçekten kötü bir uğraktır (kötü bir konaktır)."

Vellezîne izâ enfekû lem yusrifû ve lem yakturû: "Onlar ki infak ettikleri zaman ne israf eder ne de kısarlar." **Ve kâne beyne zâlike kavâmâ:**[57] "Kıvamında olurlar, ikisi arasında bir yol tutarlar

[54] Zumer /73
[55] Furkân /63
[56] Furkân /64-66
[57] Furkân /67

(harcarlar).” Kendilerine ve başkalarına harcarken israf etmezler, aksine kıvamında olurlar.

Vellezîne lâ yed’ûne meallâhi ilâhen âher: “Onlar ki Allah ile beraber başka birine (başka bir şeye) dua etmezler (yalvarmazlar).” İstediklerini Allah’tan isterler. **Ve lâ yektulûnen nefselletî harremallâhu illâ bil hakk:** “Allah’ın haram kıldığı cana haksız yere kıymazlar (kimseyi haksız yere öldürmezler).” **Ve lâ yeznûn:** “Zina etmezler.” **Ve men yef’al zâlike yelka esâmâ:** “Kim bunları yaparsa karşılığında cezasını görür.” **Yudâaf lehul azâbu yevmel kıyâmeh:** “Kıyamet günü onun azabı kat kat olur.” **Ve yahlud fîhî muhânâ:**[58] “Ve orada alçaltılmış olarak ebediyen kalır.”

İllâ: “Ancak.” **Men tâbe ve âmene ve amile amelen sâliha:** “Her kim ki tövbe eder ve iman eder ve salih amel işlerse.” **Fe ulâike yubeddilullâhu seyyiâtihim hasenât:** “Allah onların günahlarını sevaba çevirir.” **Ve kânallâhu ğafûran rahîmâ:**[59] “Çünkü Allah ğafur ve rahimdir.” Yeter ki kulu tövbe edip iman etsin ve salih amel işlesin Allah onun günahlarını sevaba çevirir.

Ve men tâbe ve amile sâliha: “Her kim ki tövbe edip salih amel işlerse (güzel yaparsa).” **Fe innehû yetûbu ilallâhi metâbâ:** “O tövbesi kabul edilmiş olarak Allah’a döner.” O, Allah’a, Allah da ona dönmüştür. **Vellezîne lâ yeşhedûnez zûra:** “Onlar ki yalan şahitlik yapmazlar.” **Ve izâ merrû bil lağvi:** “Boş şeylere rastladıkları zaman.” **Merrû kirâmâ:** “(Oradan) Güzellikle (iyilikle) geçip giderler.” **Vellezîne izâ zukkirû bi âyâti rabbihim:** “Onlara rablerinin ayetleri hatırlatıldığı (anlatıldığı) zaman.” **Lem yahirrû**

[58] Furkân /68, 69
[59] Furkân /70

aleyhâ summen ve umyânâ:[60] "Ona karşı kör ve sağır davranmazlar."

Vellezîne yekûlûne rabbenâ: "O kimseler ki 'rabbimiz' derler." **Heb lenâ min ezvâcinâ ve zurriyyâtinâ kurrate a'yun:** "Bize göz aydınlığı olacak eşler ve evlatlar, zürriyet ver (derler)." Bizim için göz aydınlığı olacak, cennet olacak, cennete vesile olacak eşler ve evlatlar ver. **Vec'alnâ lil muttakîne imâmâ:**[61] "Bizi muttakilere imam kıl (derler)." Onların duaları muttakilere imam olmaktır.

Ulâike yuczevnel ğurfete bimâ saberû: "İşte onlara sabretmelerine karşılık (cennetin) odaları vardır." Onların gönülleri cennetten bir oda olur. **Ve yulekkavne fîhâ tahiyyeten ve selâmâ:** "İşte, onlar orada hürmet ve selamla karşılanacaklar." **Hâlidîne fîhâ:** "Orada ebedi olarak kalacaklar." **Hasunet mustekarran ve mukâmâ:**[62] "Orası ne güzel kalınacak yer, ne güzel makamdır!"

İslam, silm kelimesinden türetilmiş bir isimdir. Silm de selamette olmak demektir; yani islam olmak, İslam'a girmek hem dünyada hem de ahirette selamette olmak, bir de insanların kendisinden selamette olduğu kimse manasına gelir.

İnneddîne indallâhil islâm: "Allah katında din İslam'dır." **Ve mâhtelefellezîne ûtûl kitâbe illâ min ba'di mâ câehumul ilm:** "(Allah'ın) Kendilerine kitap verdiklerinin ayrılığa düşmesinin sebebi şudur ki." **Bağyen beynehum:** "Aralarındaki hasetten dolayı." Aralarındaki hasetten, ihtirastan dolayı birbirlerine düşmüş, İslam'ı kabul edememiş, Allah'a teslim olamamışlardır.

[60] Furkân /71-73
[61] Furkân /74
[62] Furkân /75-76

Ve men yekfur bi âyâtillâh: "Her kim ki Allah'ın ayetlerini inkâr ederse." **Fe innallâhe serîul hisâb:**[63] "Allah seri olarak hesap görür." Allah onun hesabını seri olarak görür.

Allah seriu'l hesap olarak hesabı nasıl anında görür?

İnsanlar ya imanı ya da küfrü kendi üzerinde taşırlar. Biri güzel bir şey yaptığında gönlü güzelleşir ve bu ameli güzel ahlak olarak onun üzerinde tecelli eder. Aynı şekilde kötü bir şey yaptığında da bu kötülüğü onun üzerinde görünür; çünkü seri'ul hesap olan Allah hesabını anında görmüş ve ona kendi kazandığını vermiştir. Bu yüzden Allah'ın, hesabı anında görmesi demek herkesin amelinin kendi üzerinde ahlak olarak görünmesi demektir. Bununla beraber yaptığı güzelliğin, gönlünde muhabbet olarak tecelli etmesi, kötülüğün ise gönlünde leke olarak, kir olarak iz bırakması demektir.

Ve men yebteğı ğayral islâmi dîna: "Kim İslam'dan başka bir din ararsa." **Fe len yukbele minhu:** "Bu ondan kabul edilmez." Allah bunu kabul etmez. **Ve huve fil âhırati minel hâsirîn:**[64] "O, ahirette hüsrana uğrayanlardan olur." Demek ki İslam'dan başka din de varmış! Yani biri İslam'ı kabul ettiğini söylese; ama Allah'a teslim olmasa, kabul ettiği din, Allah'ın Kur'an'da beyan ettiği ve Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in yaşadığı din değilse Allah ondan yaşadığı bu dini kabul etmez.

Fe men yuridillâhu en yehdiyehû yeşrah sadrahû lil islâm: "Allah kimi hidayete erdirmeyi dilerse (kim, Allah'ın hidayetine ermek isterse) onun sadrını (göğsünü) İslam'a (Allah'a teslim olmaya) açar." **Ve men yurid en yudillehu:** "Kim de delalette kalmak isterse." **Yec'al sadrehû dayyikan haraca:** "Onun da

[63] Âl-i İmrân /19
[64] Âl-i İmrân /85

göğsünü (kalbini) daraltır (sıkıştırır).” **Ke ennemâ yassa’adu fîs semâ’:** “Sanki göğe çıkacakmış gibi (bu ona zor ve ağır gelir).” **Kezâlike yec’alûllâhur ricse alâllezîne lâ yu’minûn:**[65] “İşte Allah iman etmeyenlerin üzerine pisliği böyle döker.” Onları böyle murdarlık içinde bırakır.

E femen şerahallâhu sadrehû lil islâm: “Allah kimin göğsünü İslam’a açmışsa.” **Fe huve alâ nûrin min rabbihi:** “O, rabbinden (rabbiyle beraber) bir nur üzeredir.” **Fe veylun lil kâsiyeti kulûbuhum min zikrillâh:** “Yazıklar olsun (veyl olsun) o kimselere ki Allah’ın zikrine karşı (Allah’a karşı) kalpleri katılaşmıştır!” Kalpleri Allah’ın zikrine karşı katıdır; yani kalpleri “Allah Allah” demeye karşı katılaşmıştır. Bu yüzden “Allah” deyip zikredemezler. Allah’ın zikri aynı zamanda Allah’ın ayetleridir. Dolayısıyla böylelerinin kalpleri Allah’ın ayetlerine karşı katılaşmıştır. **Ulâike fî dalâlin mubîn:**[66] “İşte onlar apaçık delalette kalmış olanlardır.” Kalpleri Allah’ın zikrine karşı katı olduğu için delalette kalmışlardır.

Ve men ezlemu mimmenifterâ alallâhil kezib: “Allah’a iftira atandan, yalan isnat edenden daha zalim kim vardır!” Allah bir konu hakkında öyle buyurmadığı halde “Allah böyle söylemiş” diyenden daha zalim kim vardır! **Ve huve yud’â ilâl islâm:** “Hem de o, İslam’a (Allah’a teslim olmaya) davet edilirken.” Biri, Allah’a teslim olmaya ve Allah’ın kelamına iman etmeye, itaat etmeye davet edildiğinde “yok, Allah böyle istemiyor, benim yaptığım gibi de olur” diyorsa Allah’a iftira atıyor demektir. **Vallâhu lâ yehdîl kavmez zâlimîn:**[67] “Allah, zalim olan kavmi hidayete erdirmez.” Allah zalimleri hidayete erdirmez.

[65] En’âm /125
[66] Zumer /22
[67] Saff /7

Allah neden insanı birey olarak, tek olarak zikretmek yerine "zalim olan kavmi (topluluğu) hidayete erdirmez" buyurdu?

Çünkü insanlar cemaat cemaattir, bölük bölüktür; yani kavim kavimdir. Bu yüzden bir şey yaparken birbirlerine uyarlar, tabi olurlar, dolayısıyla hepsi birbirlerine karşı yaptıklarından sorumludur.

Yurîdûne li yutfiû nûrallâhi bi efvâhihim: "(Böyleleri) Allah'ın nurunu ağızlarıyla söndürmek isterler." Allah'ın vahyini hükümsüz bırakmak ve doğru olarak zannettiklerini Allah'ın vahyinin yerine koymak isterler. **Vallâhu mutimmu nûrihî:** "Allah, nurunu tamamlayacaktır." **Ve lev kerihel kâfirûn:**[68] "Kâfirler bunu beğenmese de." Kâfirler bundan hoşlanmasa da Allah, nurunu tamamlayacaktır. Allah kendi bildiğini ayetlerin yerine koymak isteyenlerin kâfir olduğunu buyurdu. Demek ki böyle yapanlar kâfirmiş!

Huvellezî ersele resûlehû bil hudâ: "O ki resulünü hidayetle göndermiştir." **Ve dînil hakk:** "Hak din ile (göndermiştir)." **Li yuzhirahû alâd dîni kullihî:** "Bütün dinlere üstün kılmak için." **Ve lev kerihel muşrikûn:**[69] "Müşrikler bunu sevmese de." Müşrikler bunu beğenmese de Allah böyle yapacaktır.

Bu ayeti nasıl anlamamız gerekir?

İnsanın yaşadığı hayat tarzı onun dinidir ve Allah kâfirler, müşrikler beğenmese de insanlar için hayat tarzı olarak seçtiği dinini bütün dinlere, hayat tarzlarına galip edecek, üstün getirecek ve herkes mutlaka Allah'ın dinine boyun bükecektir. Bu ayeti böyle anlamamız gerekir.

[68] Saff /8
[69] Saff /9

Yâ eyyuhâllezîne âmenû hel edullukum alâ ticâreh: "Ey iman edenler (iman ettiğini iddia edenler)! Bir ticaret için size delalet edeyim mi?" Size bir ticaret göstereyim mi! **Tuncîkum min azâbin elîm:**[70] "(Bu ticaret) Sizi elim olan azaptan kurtarır." Allah elim olan (iç yakan) azaptan bizi kurtaracak bir ticaret yolunu bize öğretiyor. **Tu'minûne billâhi ve resûlihî:** "Allah'a ve resulüne iman edersiniz." **Ve tucâhidûne fî sebîlillâhi bi emvâlikum ve enfusikum:** "Mallarınızla ve canlarınızla Allah yolunda cihad edersiniz." **Zâlikum hayrun lekum:** "İşte sizin için hayırlı olan budur." **İn kuntum ta'lemûn:**[71] "Eğer bilseniz." Şayet bilirseniz, anladıysanız elim olan azaptan kurtulmanın yolu budur; ama yok, bilmek, anlamak istemiyorsanız o zaman başka bir tercih yaparsınız ve bu tercihiniz de sizi iç yakan, elim bir azaptan kurtarmaz.

Yağfir lekum zunûbekum: "(Böyle yaparsanız Allah) Sizin günahlarınızı mağfiret eder." Günahlarınızı hiç olmamış gibi siler. **Ve yudhilkum cennâtin tecrî min tahtihâl enhâr:** "Sizi altlarından ırmaklar akan cennetlere dâhil eder." **Ve mesâkine tayyibeten fî cennâti adn:** "(Sizi) Adn cennetlerinde tarifi imkânsız olan meskenlere (saraylara) koyar." **Zâlikel fevzul azîm:**[72] "İşte, büyük kurtuluş (büyük saadet) budur."

Ve uhrâ tuhibbûnehâ: "Bir de seveceğiniz başka bir şey daha vardır." **Nasrun minallâh:** "(Size) Allah'tan bir yardım (vardır)." Allah'a, resulüne iman eder ve Allah yolunda cihad ederseniz size bir de Allah'ın yardımı vardır. **Ve fethun karîb:** "Ve yakın bir fetih (vardır)." Allah size fethi ikram eder. **Ve beşşiril**

[70] Saff /10
[71] Saff /11
[72] Saff /12

mu'minîn:[73] "Mü'minleri müjdele." Fethi karib demek kalbin açılmasıdır; yani kalbin, Allah'ın cemaline açılması demektir. Bir kalpte Allah'ın fethi olursa Allah oraya tecelli eder. İşte, Allah, mü'minleri bu fetihle müjdeliyor.

Yâ eyyuhâllezîne âmenû: "Ey iman edenler (iman ettiğini iddia edenler)!" **Kûnû ensârallâh:** "Allah'ın yardımcıları olun." **Kemâ kâle îsâbnu meryeme lil havâriyyîn:** "Nasıl ki Meryem oğlu İsa, havarilerine şöyle demişti." **Men ensârî ilallâh:** "Allah'ın yardımcıları kimlerdir?" Kim, Allah'a yardım edecek?

Hepimiz Allah'ın hâşâ yardıma ihtiyacı olmadığını biliyoruz! O halde Allah'a yardım etmek ne demektir?

Allah'a yardım etmek insanın kendine yardım etmesi, Allah ile beraber olup safını belirlemesi demektir. Bu, Allah'tan mı yoksa şeytandan mı yana duruyorsun diye safının belli olması içindir.

Ayet devam ediyor. **Kâlel havâriyyûne nahnu ensârullâh:** "Havarileri dediler ki: Allah'ın yardımcıları biziz (senin Allah yolundaki yardımcıların biziz)." **Fe âmenet tâifetun min benî isrâîle ve keferet tâifeh:** "Ben-i İsrail'den bir topluluk iman etti, bir topluluk da kâfir oldu." Yani Hz. İsa (a.s.)'ın kavminden bir kısım iman ederek Allah'tan yana, bir kısım da inkâr ederek şeytandan yana durdu. **Fe eyyednâllezîne âmenû alâ aduvvihim:** "Biz de iman edenleri düşmanlarına karşı destekledik." Onlara yardım ettik. **Fe esbehû zâhirîn:**[74] "İşte onlar üstün geldiler."

Allah Hz. İsa (a.s.)'la ilgili okuduğumuz bu ayetten önce hitabı mü'minlere yapıp **yâ eyyuhellezîne âmenû kûnû**

[73] Saff /13
[74] Saff /14

ensârallâh: "Ey iman edenler (iman ettiğini iddia edenler)! Allah'ın yardımcıları olun" buyurdu. Bu yüzden iman ettiğimizi söylüyorsak o halde Allah ile beraber olmak için safımızı belirlememiz ve Allah'ın vahyine, dinine yardım etmemiz gerekir; çünkü Allah hitabı bize yapmıştır.

Belâ men esleme vechehû lillâh: "Her kim yüzünü (kendini) Allah'a teslim ederse." **Ve huve muhsin:** "Hem de muhsin olarak." Güzel olarak, temiz olarak, güzellikle, kendini Allah'ın huzurundaymış gibi Allah'a teslim ederse. **Fe lehû ecruhu inde rabbihî:** "Onun mükâfatı (ecri) rabbinin katındadır." **Ve lâ havfun aleyhim ve lâ hum yahzenûn:**[75] "Onun için ne korku vardır ne de mahzun olmak (vardır)."

İz kâle lehû rabbuhû eslim: "Rabbi ona (İbrahim'e) teslim ol dediği zaman." **Kâle eslemtu li rabbil âlemîn:**[76] "(O da) Ben âlemlerin rabbine teslim oldum, dedi."

Ve men ahsenu dînen mimmen esleme vechehu lillâh: "Yüzünü Allah'a teslim etmiş (Allah'a dönmüş, Allah'a teslim olmuş) kimseden daha güzel dine sahip kim vardır?" **Ve huve muhsin:** "Hem de muhsin olarak (güzellikle)." **Vettebea millete ibrâhîme hanîfâ:** "Bir de İbrahim'in hanif dinine (Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmayan dinine) uymuş olarak." **Vettehazallâhu ibrâhîme halîlâ:**[77] "Allah İbrahim'i halil (dost) edinmiştir." Aynı şekilde yüzünü, kendini Allah'a güzellikle teslim edip Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmayanlar da Allah'ın dostluğunu hak eder, dostluğuna layık olur.

[75] Bakara /112
[76] Bakara /131
[77] Nisâ /125

Başka bölgeden bir topluluk Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e iman etmeye gelir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de onlara İmanı, İslamı ve İhsanı anlatır. Gelenler Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i dinledikten sonra "biz iman ettik" der. Bunun üzerine Allah ayetini indirip "biz iman ettik demeyin, Müslümanlardan olduk deyin; çünkü iman henüz kalbinize dâhil olmadı" buyurur.

Şimdi bu hadise üzerine nüzul olan ayeti okuyalım.

Kâletil a'râbu âmennâ: "Araplar dediler ki: Biz iman ettik." **Kul lem tu'minû:** "De ki: Siz iman etmediniz." Onlara "ben iman ettim" demekle iman etmiş olunmayacağını söyle. **Ve lâkin kûlû eslemnâ:** "Ama deyin ki: Biz de Müslüman olduk (İslam'ı kabul ettik, teslim olduk)." **Ve lemmâ yedhulil îmânu fî kulûbikum:** "Çünkü iman henüz kalbinize dâhil olmadı." Biz mü'min olduk demeyin; bunun yerine biz de İslam'a girdik ve Müslüman olduk deyin; çünkü iman, henüz kalbinize dâhil olmadı. Önce Allah'a teslimiyetinizi göstereceksiniz ki Allah iman nurunu kalbinize indirsin; yani Allah, insanın çabası karşılığında imanı gönüllere indirir. **Ve in tutîullâhe ve resûlehû:** "Eğer Allah'a ve resulüne itaat ederseniz." **Lâ yelitkum min a'mâlikum şey'â:** "Allah sizin amelinizden (yaptıklarınızdan) hiçbir şeyi eksiltmez." Size amelinizin karşılığını verir. **İnnallâhe ğafûrun rahîm:**[78] "Bununla beraber Allah ğafur ve rahimdir."

Şu anda her şeyi bilmiyor olabilirsiniz; ama bildiklerinizle amel edip elinizden geleni yapmaya çalışır, Allah'a ve resulüne itaat ederseniz Allah o zaman amelinizden hiçbir şey eksiltmez. Sizin için bunu toplar ve iman nurunu kalbinize indirip sizi mü'min

[78] Hucurât /14

olarak kabul eder. Yalnız bunun için önce Allah'a teslimiyetinizi göstermeniz lazım, buyurdu Allah.

Bir de cinlerin iman edip Allah'a teslim olması vardır. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in Kur'an okuduğu bir sırada cinlerden bir topluluk Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i dinler. Okuyacağımız bu ayet cinlerin Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i dinlemesiyle ilgili olan ayettir. **Ve ennâ lemmâ semi'nâl hudâ:** "(Onlar dediler ki) Biz bir hidayetçi işittik" **Âmennâ bihî:** "Ve ona iman ettik." **Fe men yu'min bi rabbihî fe lâ yehâfu bahsen ve lâ rahekâ:**[79] "Kim rabbine iman ederse onun ne hakkı yenir ne de endişesi olur."

Ve ennâ minnel muslimûne ve minnel kâsitûn: "Bizden Müslüman olanlar da var (Müslümanlığı kabul etmeyip) haksızlıkta duranlar da var." **Fe men esleme fe ulâike teharrav raşedâ:** "Kim Müslüman olursa işte onlar rüşt yolunu (doğru yolu, kemale erme yolunu) arayanlardır." **Ve emmâl kâsitûne fe kânû li cehenneme hatabâ:**[80] "Haksız olanlar (yanlış yapanlar) da cehenneme odun olmuşlardır."

Sadakallahulazim.

Azim olan Allah sözünde sadıktır, o her zaman için doğru söyler ve doğruyu söylemiştir.

Selam ismi nüzul sırasına göre Allah'ın 91. İsmidir. Böylelikle Selam ismiyle beraber şimdiye kadar Allah'ın doksan bir ismini öğrenmeye, anlamaya çalışmış olduk. Geriye Allah'ın sadece 8 ismi kaldı. Bir de en sonda **"subhânallâhi ammâ yuşrikûn"**[81] ayetini anlamaya çalışacağız. Bu ayeti de anlamaya

[79] Cinn /13
[80] Cinn /14-15
[81] Haşr /23

çalıştıktan sonra El Esmau'l Husna sohbetlerimizi bitirmiş ve rabbimizi; gönlümüzü açtığımız kadarıyla isimlerinden tanımış, anlamış olacağız inşallah.

Sohbetlerimizi okuyan, dinleyen kardeşlerimizin bundan böyle bir hafta boyunca Allah'ın bir ismini ders edinerek neyi öğrenip neyi öğrenmediğine bakması gerekir. Kardeşlerimiz şimdiye kadar derdimizin, Allah'ın vahyini, isimlerini sadece öğretmek değil yaşatmak olduğunu anlamışlardır. Bu yüzden Allah'ın isimlerini öğrenmeye çalışırken isimleri ilim olarak öğretmeye çalışmıyor, isimlerin üzerimizde nasıl tecelli etmesi gerektiğini anlatmaya çalışıyoruz. Bunu anlaması için de her bir kardeşimizin El Esmau'l Husna sohbetlerimizin başına dönüp sohbetleri tekrardan okumaları, dinlemeleri ve ders edindiği isimden ne anladıklarını not etmeleri gerekir. Öyle ki Allah'ın isimleriyle ilgili hiç kimsede eksik bir şey kalmasın ve herkes rabbini onun kendisini tanıttığı gibi tanıyabilsin.

Sohbetlerin nasıl ders edinip not alınması gerektiğini izah edeyim.

Ders edineceğimiz sohbeti "ismin Allah'taki tecellisi, kuldaki tecellisi ve o isimle dua" şeklinde üç bölüm halinde not edilmesi gerekir; yani öncelikle Allah'ın bu isimle nasıl tecelli ettiğini, sonra bu ismin Allah'a halife olan kul üzerinde nasıl tecelli edeceğini, daha sonra da bu isimle nasıl dua etmemiz gerektiğini anlamaya çalışmamız ve anladıklarımızı not etmemiz gerekir; çünkü Allah ayet-i kerimede **"en güzel isimler Allah'ındır. Öyleyse Allah'a o isimlerle dua edin"**[82] buyurmuştur. Bu yüzden Allah'ın isimleriyle dua etmeyi öğrenmek hepimiz üzerine farzdır.

[82] A'râf /180

Kardeşlerimizin sohbetlere önce Allah'ın Rabb ismini anlayarak başlaması lazım. İsterseniz, Rabb ismini nasıl anlamamız gerektiğini ben kısaca açıklayayım. Bu vesileyle dersi nasıl yapacağını anlamayan hiç kimse kalmasın inşallah.

Allah rabdır, âlemlerin rabbidir. **El hamdu lillâhi rabbil âlemin:**[83] "Hamd (övme ve övülme) âlemlerin rabbi olan Allah'a mahsustur (Allah içindir)." Övgü de, övmek de Allah'a aittir. O halde Allah'ın övdüklerini övmemiz, yerdiklerini de yermemiz gerekir ki Allah'a hamd etmiş ve Allah'ı rab olarak kabul etmiş olabilelim. Allah'ı rab olarak kabul ettiysek bu durumda onun terbiyesini de kabul etmişiz demektir.

Hayat baştan sona imtihandır, bu yüzden hayatta baştan sona Allah'ın terbiyesi vardır. Allah, bizi Kuran ile, peygamberiyle, Rabb isminin tecellisiyle terbiye eder, tezkiye edip temizler, günahlarımızı silip yanlışlarımızı düzeltir ve bizi büyütüp kemale erdirir.

Peki, Allah'ın Rabb ismi kulda nasıl tecelli eder?

Biri; ailesini, çocuklarını, muhatap olduklarını Allah'ın terbiyesiyle, vahyiyle, ayetlerle terbiye eder, onlara manevi olarak ikramda bulunur, imanından iman doğurursa Allah'ın Rabb ismi onda tecelli etmiş olur. Aynı şekilde Allah'ın rabb isminin bir kulda tecelli etmesi için o kulun, insanları ayetlerle manevi olarak büyütebilmesi gerekir; çünkü Rabb isminin manasında bir de büyütmek, kemale erdirmek vardır.

Biri, insanları Allah ile terbiye etmek yerine şeytanla terbiye ederse onda da şeytan tecelli eder. Gönül asla boşluk kabul etmez. Hayat, iman boşluk kabul etmez. Bu yüzden Allah'ın bir

[83] Fatiha /1

ismine iman etmediğinde veya gönlünde Allah'ın bir ismi eksik kaldığında şeytan hemen oraya girer ve o boşluğu doldurur.

Bir de Allah'ın Rabb ismiyle dua etmemiz gerektiğini söylemiştik.

Rabb ismiyle dua ederken de "ya rabbi! Sen bizim rabbimizsin, sen âlemlerin rabbisin. Bizi vahyinle terbiye et, başka şeylerle; açlıkla, susuzlukla, düşmanın zulmüyle terbiye etme! Bizi aşkınla, muhabbetinle, sevginle, imanla, rahmetinle terbiye et ya rabbi" deyip Allah'a bu şekilde dua etmemiz lazım. Ben nasıl dua etmemiz gerektiği anlaşılsın diye bu şekilde kısaca dua ettim. Yoksa, herkes sohbeti ders edinirken gönlünden geldiği gibi dua etmelidir.

Kardeşlerimiz Allah'ın Rabb ismini sadece bir defa dinledikten yahut okuduktan sonra hemen notlarını yazmasın, mutlaka bir hafta boyunca Allah'ın Rabb ismini tefekkür edip zikrettikten, bu isimle meşgul olduktan sonra not alsın; çünkü kardeşlerimiz el hamdu lillâhi rabbil âlemin: "Hamd (övme, övülme) âlemlerin rabbi olan Allah'a mahsustur. Sen benim hamda layık olan rabbimsin ya rabbi" deyip tefekkür edince Allah'ın gönüllerine neyi vahyettiğini görsünler, bunu yaşasınlar ve notlarını bundan sonra alsınlar. Kardeşlerimiz böyle yapınca Allah, Rabb ismiyle onların gönüllerine tecelli eder. Bu yüzden herkes Allah'ın her bir ismini mutlaka bir hafta boyunca ders edinsin ve üzerinde düşünüp tefekkür etsin. Böyle yapınca hallerinin değiştiğini, Allah'ın güzelliğinin üzerlerinde tecelli ettiğini görecekler inşallah.

Allah'ın Rab isminden sonra Rahman ismi, Rahim ismi, Malik ismi gelir. Kardeşlerimiz bu şekilde nüzul sırasına göre Allah'ın isimlerini ders edinsinler. Gerektiğinde Malik, Melik,

Melîk veya Rahman, Rahim, Kadir ve Kadîr isimleri gibi birbirine yakın olan isimleri beraber tefekkür edebilirler.

El Esmau'l Husna sohbetlerimiz aynı zamanda internet adresimizde ve video paylaşım sitelerinde mevcuttur. Sohbetleri izleyerek veya dinleyerek öğrenmek isteyen kardeşlerimiz kendi belirledikleri saatlerde ders edindikleri ismin videolu halini açıp izlesinler ve bu ismin üzerinde tefekkür etsinler.

Kardeşlerimizde görmek istediğim şeyin ne olduğunu açıkça söyleyeceğim. Görmek istediğim şey; Allah'ın, kardeşlerimizin gönlüne isimleriyle nasıl tecelli ettiğidir. Arkadaşların her birinin bu kıvamda olduğunu biliyorum, zaten bildiğim için bunları söylüyorum. Arkadaşların bunun için yapmaları gereken tek şey; sadece, her hafta ders edindikleri isimle meşgul olmaları, o ismi zikretmeleri ve Allah'a o isimle dua etmeleridir. Böyle yaptıkları takdirde Allah'ın, isimleriyle gönüllerine tecelli ettiğine şahit olurlar inşallah.

Evet, hep beraber kendimizi, aşkımızı Allah'a ispatlamaya ve kul olmaya çalışıyoruz. Derdimiz; rabbimize olan kulluğumuzu, imanımızı, aşkımızı rabbimize ispatlamaktır. Bu yüzden söylenen kelimeye bakmıyor, gönülden dökülen kelimelere bakıyoruz. Hiç kimse "benim bilgim yoktur" ya da "ben bu sohbetten pek bir şey anlamadım" demesin! Kardeşlerimizin sohbette anladıklarını not alırken gönüllerindekini dökmesi yeterlidir.

Güzellik Allah'ın güzelliğidir. Şayet, Allah'ın güzelliği üzerimizde tecelli ederse güzel oluruz yoksa sadece konuşmuş, edebiyat yapmış oluruz, bu da hiç bir işe yaramaz; çünkü Allah, kulunun üzerinde kendi güzelliğini görmek ister.

Allah bize "kullarımı bana getir" diye hitap etmişse onları kirli halleriyle bana getir dememiş, "onları huzuruma layık hale getirerek, güzelliğimle güzelleştirerek, bana ayna yaparak, El Esmau'l Husna'mla, aşkımla pırıl pırıl yaparak onları huzuruma getir" demiştir; çünkü kulun, Allah'ın güzelliğiyle güzel olması gerekir ki Allah huzurunda ona "Rahman'ın âbdi" desin.

Aslında herkes anlattıklarımızdan en azından işin özünü anlamıştır. Tek istediğimiz şey; Allah ile güzel olmak, Allah'a âşık olmak, güzel bir âbd olmak, Allah için sevmek, sevilmektir. Bununla beraber gönlümüzün cennet olmasıdır; çünkü cemalullah, Allah'ın güzelliği, cennette müşahede edilir; yani kul ancak gönlü cennete dönünce cemalullahı müşahede edebilir. Aynı şekilde gönlü cennete dönünce Allah'ın güzelliği onun üzerinde tecelli eder.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bir hadis-i şerifinde *"kim bu dünyadaki cennete girerse ahiretteki cenneti unutur" buyurmuştur. Bunu duyan sahabeler "ya Resulullah! Bu dünyada cennet mi vardır" diye Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e sorar. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) Efendimiz "evet, bu dünyadaki cennet marifetullah cennetidir (Allah'ı tanıma cennetidir, Allah'ın güzelliğinin tanındığı, tecelli ettiği cennettir)" buyurur.*

Kim, Allah'ın güzelliğiyle, Allah ile tanışır ve Allah'a karşı marifet sahibi olursa marifet cennetine girer. Bu cennet öyle bir cennettir ki insana ahiretteki cenneti unutturur; çünkü bu cennete giren kul, Allah ile beraberdir ve cemalullah da insana cenneti unutturur.

Her bir gönül bu vasfa; yani cennet olma vasfına sahiptir. Allah'ın sevgisi bir gönüle girince, Allah'ın güzelliği, isimleri gönüle tecelli edince o gönül cennet olur. Bunun için yapmamız gereken

şey; biraz çaba, gayret sarf etmektir. Şayet biraz çaba gösterirsek gönlümüzün cennet olduğunu, dünyadayken marifet cennetine girdiğimizi hep beraber yaşayacağız inşallah.

Ayetleri okurken Allah'ın bizden ne istediğini hep beraber anladık. "Kendini bilmezler, cahiller onlara laf attığında onlar selam deyip geçerler" yani birbirinizle uğraşmayın. Sizinle uğraşanlara karşı yapmanız gereken şey; onlara selam deyip geçmek ve sizin amelleriniz size, bizim amellerimiz bizedir, biz cahillerle uğraşarak meşgul olmayız, demektir. İnsanlara laf atanlar cahildir, "siz onlarla meşgul olmayın, asıl işinize bakın; cemalimi, ebedi hayatınızı kazanmaya bakın" buyurdu Allah.

Allah kendisi için yapılmayan hiçbir işi, hiçbir ameli kabul etmez.[84] O halde her ne yaparsak yapalım "ben bunu Allah için mi yapıyorum yoksa bunu yaparken başka bir hesabım mı var" deyip kendimize bakmamız gerekir. Elbette ki sadece kendi hesabımızı yapmamız yetmez, bir de kardeşlerimizin hesabını yapıp "acaba onlar nasıl kazanır" deyip onlara da yardım etmeye çalışmamız gerekir.

Allah'ın rızası mutlaka gönüllerden geçer. Bir gönül yaptıysan, bir gönül kazandıysan oradan Allah'ın rızasını kazandın demektir. Unutmaman lazım ki insana, gönüle hangi isimle muamele edersen o ismi Allah'tan bir tecelli olarak alırsın.

Daha iyi anlaşılması için izah edeyim.

Mesela; darda, zorda olan birini alıp selamete çıkarırsan Allah'ın Selam ismi senin gönlüne tecelli eder. Aynı şekilde rahat olan, tabiri caizse selamette olan birinin de selamette oluşunu bozarsan bu defa o kişinin gönlünden Allah'ın gazabını alırsın. Bu

[84] Nesâi, Cihad, 3140

yüzden devamlı “insan, insan için cennet de olur, cehennem de olur” diyoruz.

Allah’ın isimlerinin tecellisini alıp gönlümüzün cennete dönmesi için birbirimize, insana bakmamız, yetmez, hayvanlara da bakmamız gerekir. Ben sadece aileme, akrabama ya da cemaatime bakarım demek doğru değildir. Gönüller üzerinden Allah’ın rızasını, rahmetini kazanmak istiyorsak bütün mü’minlerin, aynı zamanda mü’min olmayanların ve hayvanların dahi hesabını yapmamız gerekir; çünkü bir hayvana yaptığımız muameleden dolayı bile onun üzerinden ya cenneti ya da cehennemi hak ederiz.

Ya, Allah’ın dinine uyarız ya da kendi kendimize din üretiriz. Allah’ın dinine uyacaksak eğer bilelim ki mülk Allah’ındır, kullar Allah’ındır. Bu, her bir kul için de, her bir varlık için de böyledir. Allah’ın her birinin üzerinde bir muradı vardır; çünkü Allah hepsini hak ile yaratmıştır. Sana düşen; varlık üzerinden rabbinin rızasını, sevgisini kazanmak ve rabbinin muradını, rızasını gözetmektir. Bu nedenle bir müşriğe muamele ederken bile “bu müşriktir” deyip yüzünü buruşturamazsın. O her şeyden önce Allah’ın kuludur. Belki yarın iman eder ve senden daha iyi bir hale gelir, sen bunu bilemezsin. Allah’ın onun üzerindeki muradı onun kendisine âbd olmasıdır. Bu konuda ona yardım edebiliyorsan yardım et; ama yok, yardım edemiyorsan o halde sus, bari konuşma!

Mü’minlerin, varlığa bir kazanma imkânı olarak bakması ve muhatap olduğu varlık üzerinden rabbinin rızasını kazanmaya çalışması gerekirken bırakın bir kâfiri, bir müşriği çekememeyi mü’minler daha birbirlerini çekemiyorlar! Bakıyorsun, mü’minler birbirine düşmüş, her biri birbirine laf atıp “şu şöyle yaptı” diyor, öteki de ona laf atıp “bu böyle yaptı” diyor! Sen nasıl mü’minsin,

sen nasıl Müslümansın! Allah, mü'minleri böyle mi tarif etti. Allah'ın tarif ettiği gibi bir mü'min olmazsan Allah seni hiç mü'min olarak kabul eder mi!

Evet, bize düşen; Allah'a âbd olmayı kabul etmektir. Bu yüzden "ben senin âbdinim, ben seni seviyorum, sen benden ne istiyorsan buyur, emret ya rabbi! Sen benim ne yapmamı, nasıl yapmamı istiyorsan ben öyle yaparım" dediysek Allah'a kul olmuşuz demektir. Yoksa "şunu beğenmedim, şu şöyle olsun, bunlar da böyle olsun, herkes benim dediğim gibi yapsın" demekle kulluk olmaz. Sana ne onlardan! Sen kendine bak, sen kendine ne yapmışsın! Senin başkalarıyla değil kendinle meşgul olman ve kendi yaptıklarına bakman gerekir. Öyleleri var ki gönlü, nefsi şirk, küfür doludur; ama buna rağmen insanlara yol göstermeye kalkışıyor! Sen önce kendine bak, sen yolu buldun mu! Sen kendin yolu bilmiyorsun, bir de kalkmış kendi kendine din üretiyorsun! Allah bunun hesabını sana sormaz mı!

Hak, hakikat bir tanedir; o da Allah'ın buyurduğudur. Bu yüzden kendine, cemaatine, partisine davet edenler öncelikle karşısındaki insana hakaret etmiş; yani ona "sen geri zekâlısın, işi bilmiyorsun, sen böyle yap" demiş olur. Oysaki davet böyle yapılmaz. Davet, Allah'adır, davet insanın kendi kendisi olmasınadır; yani insanı davet ederken ona "gel kendi kendin ol" diyorsun. Öyle değil mi! O, Hz. İnsandır. Sen ona sadece "haydi, kendin ol, Allah böyle buyurmuş, hak böyledir, bu konu da senin de bir fikrin var mı" deyip hakikati ortaya koyarsın ve tercihi ona bırakırsın; çünkü bu tercihi onun yapması gerekir.

Allah'ın karşısında, Allah'ın hükmü yanında ben kimim ki benim bir fikrim olsun! Allah'ın hükmü karşısında fikir beyan eden birine kul denir mi, ona insan denir mi! Böyle birine kul demek

doğru değildir. Zaten o da Allah'ın hükmü karşısında fikir beyan ederek kul olmayı kabul etmemiş, aksine "ben ilahım" demiştir. O, kendini ilah zanneden bir ilah bozuntusudur! Bu halde olan biri kendi kendini de ailesini de beraberinde rezil eder, cehenneme sürükler ve hep birlikte hüsrana uğrarlar.

Evet, Allah'ın Es Selam ismini ayetlerde geçtiği şekilde anlamaya ve rabbimizi Selam isminden tanımaya çalıştık.

Allah hepimizi Selam ismine iman edenlerden eylesin inşallah! Allah bizi Selam isminin tecelli ettiği bir gönüle sahip eylesin, hepimizi selamette kılsın inşallah! Allah bizi selam yurduna gidenlerden, gönlü, aklı, ameli selamette olan kullarından eylesin inşallah! Allah bizi selamından mahrum eylemesin inşallah! Allah bizi seçtiği, selam ettiği kullarından eylesin inşallah!

Allah hepinizden razı olsun.

EL MU'MİN

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber Allah'ın El Esmau'l Husna'sını anlamaya ve rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi tanımaya çalışıyorduk. Bununla beraber Allah'ın yeryüzündeki halifesi olan insanı tanımaya ve Allah'ın, güzel isimleriyle kuluna nasıl tecelli ettiğini, kulun bu isimlerle nasıl isimlenmesi, güzelleşmesi güzel insan, Hz. İnsan olması gerektiğini anlamaya çalışıyorduk. Geçen sohbetimizde Es Selam ismini anlamaya çalışmıştık. Bu sohbetimizde ise Allah'ın El Mu'min ismini anlamaya çalışacağız inşallah.

Allah mu'mindir; iman verendir, emin olandır. Aynı zamanda güvenilmesi, emin olunması gerekendir, emniyet verendir, güven verendir, sevilendir ve sevilmeye layık olandır.

Sohbetimize öncelikle Allah'ın Mu'min isminin kulda nasıl tecelli etmesi gerektiğini öğrenmekle başlayalım, ardından ayetlerle devam edelim inşallah.

Allah'ın Mu'min isminin kulda tecelli etmesi için kul öncelikle Allah'ı mü'min olarak kabul edip iman etmeli ve Allah'a güvenmelidir. Allah'a güvenmeyen birinin imanı olmaz. "Ben sana iman ediyorum; ama sana güvenmiyorum" diyen birinin nasıl imanı olsun! Bu yüzden Allah'a güvenmeyenler mü'min olmamış, dolayısıyla Allah'ın Mu'min ismine iman etmemiş demektir.

Mü'min olmak, Allah'a iman etmek aynı zamanda sevilmeye layık olan Allah'ı sevmektir, Allah için sevmektir. Bu durumda biri Allah'ı sevmiyor ve Allah için sevmiyorsa mü'min olamamıştır. Bunu hep beraber ayetleri okurken net bir şekilde anlayacağız inşallah.

Allah ayet-i kerimede **"mü'minler kardeştir, öyleyse kardeşlerinizin arasını bulun. Allah'a karşı takva sahibi olun. Bunu yaparsanız rahmete erersiniz"**[1] buyurmuştur. Yani mü'min olmak ve rahmete mi ermek istiyorsun o halde Allah için sevecek, Allah için kardeş olacaksın. Mü'minler arasında herhangi bir sorun, sıkıntı olduğunda kardeşlerinin arasını bulacaksın ki rahmeti hak edebilesin; ama böyle bir çaban, gayretin, derdin olmazsa o zaman Allah'ın rahmetini hak edemezsin.

Kardeşlerinin arasını bulmak yerine hele bir de karşı tarafta durup mü'minleri birbirine düşürür, ayırım yapar, eleştirip çekiştirirsen tefrika yapmış, fesat çıkarmış olursun. Çekiştirdiklerin ister bir cemaat ister tek bir kişi olsun bu fark etmez, şayet kardeşlerini çekiştirip sonuç olarak onlar arasında tefrika yapıyor ve fesat çıkarıyorsan imanını kaybedersin, dolayısıyla senin imanın olmaz.

İnsan birilerine baktığında onun hakkında "bu mü'mindir, Müslümandır" ya da "bu mü'min, Müslüman değildir" deyip hüküm verebilir. Aynı şekilde kendisi için de hüküm verip mü'min ve Müslüman olduğunu söyleyebilir; ama unutmamamız lazım ki hiç kimsenin hükmü geçerli değildir. Hükmü geçerli olan sadece Allah'tır. Şayet Allah; hükmüne, vahyine, emrine göre seni mü'min olarak kabul ediyorsa, Allah'ın mü'min, Müslüman tarifine uyuyorsan mü'minsin, Müslüman'sın. Yoksa istediğin

[1] Hucurât /10

kadar mü'min, Müslüman olduğunu iddia etsen bile Allah'a göre öyle değilsen o zaman mü'min ve Müslüman değilsin demektir.

Hiç kimsenin bir başkası hakkında hüküm verme gibi bir hakkı, yetkisi yoktur, Allah hiç kimseye böyle bir yetkiyi vermemiştir. Dolayısıyla "ben mü'minim, ben Müslümanım" deyip Allah'a karşı takva sahibi olan; yani, Allah'a karşı sorumluluğunu kabul eden, Allah'tan haşyet duyan, Allah'tan korkan hiç kimse başkası hakkında hüküm veremez.

Şayet insanlara bir şey anlatacaksak o halde yapmamız gereken şey sadece Allah'ın hükmünü ortaya koyup "mü'minin vasfı budur, Allah mü'mini böyle tarif etmiştir, Allah'ın bizden istediği şey şöyle iman etmemizdir" deyip onlara Allah'ın ayetlerini hatırlatmaktır. Yoksa kendimizden bir şey söyleyip insanlara kendi kendimize hüküm vermek değildir; çünkü kendi kendimize hüküm verdiğimizde kendimizi El Hakim olan, El Hakem olan Allah'ın yerine koyup hüküm vermiş, dolayısıyla Allah'a şirk koşmuş oluruz. Bu yüzden bu duruma düşmemek için "ben mü'minim, Müslümanım" diyenlerin böyle şeylerden sakınması gerekir.

Allah nasıl ki Kıyamet günü için **"o gün herkesin kendine yetecek kadar derdi vardır"**[2] buyuruyorsa aynı şekilde o gün gelmeden önce bugün de her birimizin kendimize yetecek kadar derdimizin olması gerekir.

Peki, bu dert nedir?

Bu dert, Kıyamet günü hesabımızı verip veremeyeceğimizin derdidir. "Acaba Kıyamet günü hesabımı verebilir miyim, sevap tartım günahlarımdan ağır gelir mi! Yahut acaba ibadetlerimi,

[2] Abese /37

Allah için yaptığım şeyleri ihlasla, samimiyetle yapmış mıyım! Acaba, Allah yaptığım ibadetleri kabul etmiş mi" deyip endişe duymamız gerekir. Kıyamet yerindeki dert budur, bizim de o gün gelmeden bu derde dünyadayken sahip olmamız gerekir.

Bu endişeyi dünyada duyup hayatını yaşarken Allah'ın hesabını yapanlar ahirette korkmaz ve endişe etmez; ama bu endişesi olmayanlar başkalarının hesabını görmeye çalışır, insanlara farklı farklı isimler, lakaplar takıp mü'minler arasında "şucu bucu" diye ayırım yapar, dolayısıyla Allah'ın "mü'minler kardeştir" hitabını, dolayısıyla mü'minlerin kardeş olduğunu unutur.

Bunu bilmemiz lazım ki biri "ben sadece kendimden olanı, benim gibi yapanı, benim cemaatimden olanı kabul ederim, diğerlerini kabul etmem" diyor ve mü'minlere kardeş olamıyorsa bu durumda mü'min olamamış, tefrika yapmış, gönül itibariyle mü'min kardeşliğini kabul etmemiş ve kalbi bunu tasdik etmemiş demektir.

Devamlı söylüyoruz; "lâ ilâhe illallah muhammedun resulullah diyen herkes bizim kardeşimizdir." Biri "Lâ ilâhe illallah muhammedun resulullah" dedikten sonra eksiği, hatası, kusuru ne olursa olsun o bizim kardeşimizdir. Onu asla atmıyor, ötekileştirmiyor, tefrika yapmıyoruz.

Tabi, bunu sadece lafla söylemek yetmez. Onu gerçekten kardeşimiz olarak kabul ediyorsak o halde zahiri kardeşimizi nasıl seviyor, hesabını yapıyor, iyiliğini istiyorsak onun da öyle hesabını yapmamız, iyiliğini düşünmemiz gerekir. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"kişi kendisi için istediğini mü'min kardeşi için de*

istemedikçe iman etmiş olmaz"[3] buyurmuştur. İman etmek kendin için istediklerini mü'min kardeşin için de istemeni gerektirir. Bu hali taşıyorsan mü'minsin demektir yoksa mü'min olmuş olmazsın. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz böyle buyuruyor.

Allah ve resulünün buyurduğu her şeye "işittik ve iman ettik" dememiz lazım. Şayet böyle diyemiyorsak mü'min değiliz demektir. Ya da dilimiz böyle söylüyor; ama kalbimiz bunu tasdik etmiyorsa bu durumda Allah korusun içi ayrı, dışı ayrı biri oluruz ki bu da nifak, münafıklık alametidir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz "kişi kendisi için istediğini mü'min kardeşi için de istemedikçe mü'min olmaz" buyurmuşsa ve biz de "işittik ve iman ettik" diyorsak o halde karşımızdaki insanın bize nasıl davranmasını, nasıl konuşmasını, muamele etmesini, hakkımızda nasıl düşünmesini istiyorsak biz de kardeşimiz için öyle düşünmeli, öyle konuşmalı, ona öyle muamele etmeliyiz.

Yoksa "o bana saygı göstersin, o beni sevsin, o beni kırmasın, incitmesin, beni ciddiye alsın, benim gönlümün hesabını yapsın" dememize rağmen aynısını biz kardeşimiz için yapmıyorsak bu durumda kendimiz için istediğimizi kardeşimiz için istememiş, dolayısıyla mü'min olmamış oluruz.

Bu sadece davranışla sınırlı değildir, insanın duası için de aynı şey geçerlidir. Misal; kendimiz için cenneti, Allah'ın rızasını istiyorsak o halde kardeşimiz için de aynısını istemeliyiz ki mü'min olalım; ama yok kendimiz için istediğimiz ahireti kardeşimiz için isteyemiyorsak yine Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in buyurduğu gibi mü'min olmuş olmayız.

[3] Bûhari, Îmân, 7; müslim, Îmân, 71, 72; Tirmizî, Kıyâme 59; Nesâî, İmân, 19, 33

Kendi kendimize bir din üretmiş olabiliriz. Hatta birileri bizi yetiştirmeye, bize rablik yapmaya çalışmış ve bize "doğru şöyledir, hakikat böyledir, cennet böyle kazanılır, Allah bunu böyle istiyor" demiş olabilir. Bu her kim olursa olsun birinin bize söylediklerini vahyin ölçüsüne vurduğumuzda şayet Allah'ın vahyine uymuyorsa o halde yalan söylemiştir; çünkü doğruyu söyleyen sadece Allah'tır. Bu yüzden ayetler okunduktan sonra sadakallahulazim: "Azim olan Allah doğru söylemiştir" deriz. Allah'ın vahyi dışında söz söyleyenler ise yalan söylemiştir. Adı ister âlim ister zalim olsun bu fark etmez, o her ne söylemişse söylesin söylediği yalandır.

Bunu kesinlikle unutmamamız lazım ki Allah'ın vahyettiği, konuştuğu yerde bir başkasının sözü geçmez.

Evet, Allah'ın Mu'min isminin kulda nasıl tecelli etmesi gerektiğini, dolayısıyla mü'minin kim olduğunu anlamaya çalışıyorduk, devam edelim.

Mü'min aynı zamanda Allah'ı, Allah'ın sözünü, kelamını, vahyini sevendir. Biri Allah'ın vahyini, Kur'an'ı sevmiyor; ama buna rağmen "ben Kur'an'ı çok seviyorum, onu başımın üstüne koyayım, alayım öpeyim, yüksek bir yere bırakayım" diyorsa kendi kendini kandırıyor demektir; çünkü sevmek bu değildir. Allah konuştuysa kul rabbini anlasın, anlattığını dinlesin ve gereğini yapıp Hz. İnsan olsun diye konuşmuştur, öyle değil mi! O halde rabbimizin kelamını dinlemeye, anlamaya çalışmıyor ve dinlediğimizi, anladığımızı yahut okuduğumuzu imana dönüştürmüyorsak, ayetler bizde iman olmuyorsa, Allah'ın ayetleriyle, vahyiyle, Kur'an ile ahlaklanmıyorsak, Kur'an üzerimizde, hayatımızda amele dönüşmüyorsa bu durumda Kur'an'ı, Allah'ın vahyini, Allah'ı sevmiyoruz demektir.

Oysaki mü'min olmak için Allah'ı, Allah'ın kelamını, resullerini ve Allah'ın sevdiklerini sevmek gerekir. Aynı şekilde ahirete iman etmek için de ahireti sevmek, ahireti dünyaya, dünya hayatına tercih etmek gerekir.

Peki, insanın ahirete iman edip etmediği neyle ölçülür?

Birinin asıl hedefi ebedi hayatını, ahiretini kazanmak değilse, ahiret onun için dünyanın önünde ve üzerinde değilse, hayatı yaşarken vaktiyle dünyadan fazla ahireti satın almıyorsa o halde ahirete iman etmemiştir. Ahirete iman etmeyenler Allah'a, resullerine, kitaplarına, meleklerine, bununla beraber kendisine de iman etmemiştir; yani kendisinin Hz. İnsan olduğuna, Allah'ın yeryüzündeki halifesi olduğuna, Allah'a âbd olması gerektiğine iman etmemiştir.

İman etmek, mü'min olmak bir kul için her şeydir, bu yüzden onsuz olmaz. İmanı olmayan birine insan demek doğru değildir; çünkü Allah sadece mü'minlerin insan olduğunu belirtmiş kâfirlere, ayetlerini kabul etmeyenlere, yalanlayanlara ise "onlar hayvan gibidir. Hatta hayvandan daha aşağıdır"[4] buyurmuştur; yani Allah onlara insan demiyor! Çünkü onlar zahiri olarak insan görünümündedir; ama iç âlemleri, manevi halleri insan değil hayvan gibidir, hatta hayvandan daha aşağıdır. Allah'ın nazarıyla nazar edersek böyle olduğunu görür, anlarız.

Allah El Mu'mindir; iman verendir, sevendir. Allah ayet-i kerimede **"Rahman, iman edip salih amel işleyenler için bir sevgi yaratır"**[5] buyurmuştur. Yani Allah mü'minlere kendinden sevgi verir. Allah mü'minlere kendinden sevgi verince onlar Allah'ı sever, Allah için severler. Aynı şekilde zengin olanları, mevki ve

[4] Furkân /44, A'râf /179
[5] Meryem /96

makam sahibi olanları, kendisinden fayda gördüklerini değil Allah'ı sevenleri severler.

İsterseniz şimdi de Allah'ın El Mu'min ismiyle ilgili ayetleri anlamaya çalışalım. Öyle ki rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi tanımış olalım inşallah.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Huvallahullezî lâ ilâhe illâ huv: "Allah odur ki kendisinden başka ilah olmayandır." **El melikul kuddûsus selâmul mu'minul muheyminul azîzul cebbârul mutekebbir:** "O meliktir, kuddustur, selamdır, mu'mindir, muheymindir, azizdir, cebbardır, mutekebbirdir." Allah kendisinden başka ilah olmadığını buyurduktan sonra isimlerini saydı. Yani herhangi bir isimde bana şirk koşarsan bil ki o şirk koşarak iman ettiğin ben değilim; çünkü ben kendisinden başka ilah olmayanım, buyurdu.

Zaten Lâ ilâhe illallah demek "Allah'tan başka ilah yoktur" demektir. Zati itibariyle Allah'a şirk koşmuyor olabiliriz; ama bir de Allah'a sıfatlarında, isimlerinde şirk koşmamamız gerekir. Müşrikler de "Allah birdir" diyor ve Allah'ı kabul ediyorlardı; ama Allah'ı isimlerinde kabul etmiyorlardı. Biri de Allah'ı zati olarak kabul etse bile Allah'ın herhangi bir isminde onu kabul etmezse Allah'a şirk koşmuş ve müşrik olmuş olur.

Evet, Allah isimlerini, esmasını sayıp ardından bu isimlerden birini başkasına verirsen bana şirk koşmuş olursun, dolayısıyla o taptığın da ben değilim, buyurdu. Ayet devam ediyor. **Subhânallâhi ammâ yuşrikûn:**[6] "Allah onların şirk koşmalarından münezzehtir." Böyle olanlar beni tanımamış, anlamamıştır.

[6] Haşr /23

İnnellezîne âmenû ve amilus sâlihât: "O kimseler ki iman etmişler ve salih amel işlerler (amelleri ıslah edicidir)." Yani kendilerini temizleyen, ıslah eden, düzelten, başkalarına faydası olan ameller işlerler. **Se yec'alu lehumur rahmânu vuddâ:**[7] "Rahman onlar için bir sevgi yaratacak." Allah onları sevgili kılacak ve onlara kendinden sevgi verecek. Kuldan gelen muhabbete hub, Allah'tan gelen muhabbete ise vud denir. Dolayısıyla "ben kendimden ona sevgi veririm" demek "ben hem onu severim hem de onun sevgisini beni seven kullarımın kalbine koyarım, bu bana ait bir durumdur" demektir.

Evet, Allah iman edip salih amel işleyen kullarının sevgisini sevdiği kullarının kalbine koyar. Bu durumda bir mü'min başka bir mü'mini sevmiyorsa o halde ikisinden birinin imanı yoktur; çünkü iman imanı sever, imanlı olanlar mü'mini sever. Bu, insanın elindeki bir şey değildir. Bu sevgiyi Allah kendinden verir. O zaman mü'minleri sevmeyenlerin durumuna düşmemek için "lâ ilâhe illallah muhammedun resulullah" diyen herkesi hangi cemaatten, tarikattan, partiden olursa olsun veya hiçbir cemaati, tarikatı, partisi olmasın mutlaka sevmemiz gerekir!

Bunun bir tek istisnası vardır, o da zulmedenlerdir, zalimlerdir; çünkü Allah zalimleri sevmez[8]. Kendine zulmeden biri mutlaka başkasına da zulmeder. Bu nedenle sevip kardeş olarak kabul etmekle ilgili olarak zalimleri istisna tutabiliriz.

Nasıl?

Birine "sen benim mü'min kardeşimsin" dediğinde o sana "hayır, ben senin kardeşin değilim, benim kardeşim benden olandır" deyip kardeşliğini reddediyor, kabul etmiyor ve

[7] Meryem /96
[8] Âl-i İmrân /57, Şûrâ /40

İslam'daki ırkçılığı yapıyorsa bu durumda seni mü'min, Müslüman olarak kabul etmemiştir. Böyle birini sevmen de mümkün değildir. İstesen de onu sevemezsin, sevmek elinden gelmez. Mü'min kardeşini sevmenle ilgili tek istisna budur. Geriye kalan herkesi şayet "lâ ilâhe illallah muhammedun Resulullah" demişse mutlaka mü'min kardeşin olarak görmen ve ayrım yapmadan sevmen gerekir.

Allah mü'minlerin kalbine kendinden sevgi verip onları birbirine sevdireceğini buyurduysa o halde bu sevgiyi mü'minlerin kalbine koyar. Allah bunu va'detmiştir ve Allah va'dinden dönmez.[9] Allah her ne vahyetmişse gerçek olan odur! Başka bir şeyin olabileceğini düşünmek yanlıştır. Hal böyleyken biri "böyle olmasa da olur, bende kimseye karşı sevgi yok; ama herhalde ben de mü'minim" derse Allah'ın ayetlerini inkâr etmiş olur.

Gönlünde mü'min kardeşlerine karşı sevgi olmayan bir kulun "herhalde ben de mü'minim" demek yerine kendine bakıp niçin böyle olduğunu tefekkür etmesi ve "bende neden sevgi yok! Neden ben mü'minleri kardeş olarak görmüyorum! Bakışım, Allah'a göre olsaydı mü'minleri sevmem gerekirdi, sevemiyorsam bakışım Allah'a göre değildir. Peki, bakışım kime göredir, ben neye göre bakıyorum" deyip kendini hesaba çekmesi, tövbe etmesi, bununla beraber "ya rabbi! Bana da kendinden sevgi ver, bana da mü'min olarak muamele et" deyip ağlayıp feryat etmesi gerekir.

Biri bize bir iyilikte, ikramda bulunsa ve bizi sevse elimizde olmadan biz de onu severiz; çünkü Allah bizi fıtrat itibariyle böyle yaratmıştır. Genel olarak hayatımıza şöyle bir bakarsak bize ikramda bulunmayan veya ikrama vesile olmayan hiç kimse

[9] Rûm /6

olmadığını görürüz. Mesele bakış meselesidir, dolayısıyla doğru bakarsak böyle olduğunu anlarız

Nasıl ki bize yardımda, ikramda bulunan, bizi seven ve bize bir şey öğreten insanları seviyorsak aynı şekilde kendisine ikramda, yardımda bulunduğumuz ve bir şey öğrettiğimiz kişileri de sevmemiz gerekir; çünkü onlara yardım ederken aslında biz kazanırız, dolayısıyla onlar bizim velinimetimizdir. Örnek vermek gerekirse; birine ikramda bulunduğumuzda o ikramımızı Allah'a vermiş oluruz, bunun sonucunda ise Allah bu ikramımızı katlayıp ahirette bize geri ikram eder, bir de üstüne lütfundan fazlasını verir. Bu durumda düşündüğümüzde yardım ettiklerimizi bize yardım edenlerden daha çok sevmemiz gerekir.

Bu bakışla ilgili olarak sahabeden örnek vereyim. Sahabeler yardım ettikleri fakirler ve ihtiyaç sahipleri için; "bunlar bizim cennetimizi sırtlarında taşıyorlar, biz onların sayesinde cenneti kazanıyoruz" deyip onlara ayrıca bir kıymet, değer verirlerdi.

Aynı şekilde ben de size baktığımda sizi kendim için velinimet olarak görüyorum; çünkü size bir harf öğretiyorsam sayenizde Allah'ın rızasını kazanıyorum. Bu durumda benim de sizi sevmem gerekir. Yetmez, şayet Allah sizin üzerinizden bana rızasını ikram ediyorsa üstüne bir de hepinize saygı göstermem gerekir; çünkü sayenizde rabbimin rızasını kazanıyorum. Dolayısıyla sayenizde kazandığım için sizi seviyor, size saygı gösteriyor, gönlünüzü ciddiye alıyorum. Yoksa "ben size öğretiyorum, sizin büyüğünüzüm" deyip size karşı kibirlenirsem iblis bile bu halimden yaka silker. Böyle yapanlar işi anlamamıştır. Dediğim gibi; ben sizin sayenizde Allah'ın rızasını kazanıyorum. Bununla beraber siz de beni dinleyerek kazanıyorsunuz. O halde sizin de benim yaptığım gibi aynı tavırda bulunmanız gerekir.

Her anımız Allah'ın rızasını, muhabbetini kazanma imkânıyla doludur. Bu yüzden herkes her adımda, her işinde, hatta her nefeste Allah'ın rızasını gözetmelidir.

Söyledim; mesele bakış meselesidir. Sadece etrafımızdakilere değil eşimize ve çocuğumuza bile bakarken böyle bakmamız gerekir. Eğer "ben onlara ikramda bulunuyor, yardım ediyorum" deyip eşimize, çocuklarımıza karşı büyüklenirsek bu bakışımız rahmani bir bakış, peygamberi bir bakış olmaz. Böyle yaptığımız takdirde işin özünü, sırrını anlamamış, gerçek manada mü'min olamamış, iman ile bakamamış oluruz; çünkü mü'minin bakışı Allah'a göredir, mü'min, imanıyla, ferasetiyle bakar.

Âmener resûlu bimâ unzile ileyhi min rabbihî vel mu'minûn: "(Allah'ın) Resulü rabbinden kendisine indirilene iman etti ve mü'minler de (iman etti)." Mü'minler de Allah'ın resulünün iman ettiği gibi iman ettiler. Demek ki Allah'ın resulünün iman ettiği gibi iman etmediğimiz takdirde imanımız iman olmuyormuş! Allah'ın resulü ve mü'minler indirilene, Kuran'a, Allah'ın ayetlerine iman etti. **Kullun âmene billâhi ve melâiketihî ve kutubihî ve rusulih:** "Hepsi (aynı şekilde) Allah'a, meleklerine, kitaplarına ve resullerine iman ettiler." Dikkat edilirse Allah sadece Kur'an'a ve kendi peygamberimize iman etmemizi değil Allah'ın bütün kitaplarına ve bütün resullerine iman etmemizi buyurdu.

Neden?

Çünkü Allah bütün kitapları Kur'an'da vahyetmiştir. Hatta Kur'an'da bir de fazlası vardır. Allah Kur'an'da neyi vahyetmişse geçmiş kitaplarda da onu vahyetmiştir. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede **"biz Nuh'a, İbrahim'e, Musa'ya, İsa'ya her neyi**

vahyettiysek sana da onu vahyediyoruz"[10] buyurmuştur. Bir de Allah geçmişteki peygamberlerden bize örnekler verip o peygamberleri örnek almamızı ve onlar gibi yapmamızı ister. İman etmek böyledir; yani onlar gibi, onlarla beraber olanların yaptığı gibi yapmayı sevmek ve öyle yapmaktır. Bu yüzden her bir peygamber bizim için örnektir ve hiçbiri arasında ayrım yapamayız.

Lâ nuferriku beyne ehedin min rusulih:[11] "(O mü'minler dediler ki) Onun (Allah'ın) resulleri arasında fark gözetmeyiz." Sadece kendi peygamberimize iman etsek yetmez mi? -Yetmez, Allah yetmediğini buyurdu. Peki, birinin bir diğerinden üstün olduğunu söylesek olur mu? -Elbette ki olmaz. Resullerin arasında fark gözetemeyiz; çünkü Allah resul olarak hepsinin aynı olduğunu, aralarında hiçbir fark olmadığını buyurdu. Her ne kadar derece itibariyle birbirlerinden üstün olsalar da[12] resul olarak aralarında hiçbir fark yoktur. Bu yüzden resullerin arasında hiçbir fark gözetmememiz gerekir.

Allah'ın resulü sadece Allah'ın vahyettiğini okur. Allah ayet-i kerimede resullerin, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in vazifesini açıklarken **"Allah'ın kendisine vahyettiğini, Allah'ın ayetlerini okuyup açıklar, hikmeti öğretir, nefisleri tezkiye eder, bir de bilmediklerinizi öğretir"**[13] buyurmuştur. Allah'ın bütün resulleri böyledir. Bu durumda biri bize Allah'ın ayetlerini okuyup açıklıyor, hikmeti, Allah'ın muradını öğretiyor, nefsimizi tezkiye ediyor, kötü ahlakımızı güzel ahlakla değiştiriyor ve bize bilmediklerimizi

[10] Şûrâ /13
[11] Bakara /285
[12] Bakara /253
[13] Bakara /151

öğretiyorsa o halde o bizim için Allah'ın resulü olmuştur. Bize ne kadar yardımcı olduysa bizim için o kadar resul olmuştur.

Şeytan, insanı küçük görür. Zaten kendisinin insandan üstün olduğunu, hayırlı olduğunu iddia etmiştir, bu iddiasını doğrulamak için de insana önünden, arkasından, sağından, solundan, her tarafından gelip ona vesvese verir ve onu küçümser. Şeytanın verdiği vesveseye kananlar aynen iblisin yaptığı gibi insanı, kendini küçük görür. Böylelerine "sen Hz. İnsansın, Allah'ın halifesisin" dediğinde bunu kabullenmez, kabullenemez. Oysaki Allah onun için böyle söylemiştir.

Bunu unutmamak lazım ki her bir mü'min kendi peygamberiyle aynı konumdadır. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede **Muhammedun resûlullâhi vellezîne meahû:**[14] "Muhammed Allah'ın resulüdür ve onunla beraber olanlar da" buyurmuştur. Onunla beraber olanlar da resullük vazifesini üstlenmişlerdir, buyurdu Allah. Ona iman edenler bu resullük vazifesini kabul etmiştir. Bu durumda herkes kendi peygamberinin resulüdür, elçisidir, elçisi olmak zorundadır; yani herkesin kendi çocuğunu, ailesini ateşten kurtarması gerekmez mi! Allah "kendinizi ve ehlinizi yakıtı taşlar ve insanlar olan ateşten koruyun"[15] buyurmadı mı! Allah sana kendini ve ehlini cehennem ateşinden koru diye emrettiyse o halde sana vazifeyi verip "sen benim resulümsün, hidayetçimsin, kullarımı sana teslim etmişim, haydi onları hidayete erdir, bu vazifeyi yap" demiştir.

Eğer ailene resullük yapmaz ve onları yakıtı taşlar ve insanlar olan cehennem ateşinden koruyup muhafaza etmezsen vazifeni yapmamış, bunun sonucunda ise "onlar (o cehenneme

[14] Fetih /29
[15] Tahrim /6

gidenler) kendilerine, ailesine, ehline yazık edenlerdir"[16] ayetinin muhatabı olmuş olursun. Bunlar Allah'ın kendisine verdiği vazifeyi yapmayan, yapamayanlardır. Dolayısıyla sen de onlardan olursun.

İnsana bu sorumluluğu Allah yüklemiştir. O halde insanın Allah onu nereye koymuşsa orda durması gerekir, orda dururssa hakta durmuş olur; ama yok Allah'ın kendisini koyduğu yerde durmazsa o zaman kendine de başkalarına da zulmetmiş olur.

İnsana Allah'ın böyle bir sorumluluk, bir vazife verdiğini söylediğin zaman birileri çıkıp "nasıl olur, biz kim, Allah'ın resulüne resul olmak kim, biz kim peygamber kim" deyip feryat etmeye başlar. Hâlbuki peygamber de senin gibi bir insandır ama o Hz. İnsandır; yani Allah'ın, bütün isimleriyle, bütün güzelliğiyle tecelli ettiği insandır. Allah, peygamberi sana örnek olarak gösterip "sen de onun gibi bir kul ol, âbd ol, senden onun gibi bir kul olmanı istiyorum" demiştir. Bunu kabul etmez, peygamberi kendine örnek almazsan o zaman şeytan sana örneklik yapıp "haydi, benim gibi yap" der.

Peki, mü'minler ne der? Bunun cevabını Allah veriyor.

Ve kâlû semi'nâ ve ata'nâ: "Derler ki: İşittik ve itaat ettik." Mü'minler Allah'ın ayetlerini dinlediklerinde "işittik ve itaat ettik" derler. İtaat edeceğim değil **ve ata'nâ:** "itaat ettik" derler. Hem de hemen, derhal! Yani "iman etmemiz gerekiyorsa hemen iman ettik, tasdik etmemiz gerekiyorsa hemen tasdik ettik ve gereğini de hemen yapacağız" derler. Gereğini yapamasalar bile böyle söylerler, gönülleri mutlaka bunu tasdik eder.

[16] Şûrâ /45

Allah mü'minlerin daha sonra ne dediğini beyan ediyor. **Ğufrâneke rabbenâ ve ileykel masîr:**[17] "Rabbimiz! Bizi mağfiret et, dönüş sanadır." Yani yanlışlarımızdan, günahlarımızdan dolayı bizi hesaba çekme, yanlışlarımız sanki hiç olmamış gibi bize muamele et ve bizi mağfiret et; çünkü dönüş sanadır, hesabı sana vereceğiz. Bu; bizi veremeyeceğimiz bir hesaptan koru, muhafaza et demektir. Bunlar mü'minlerin vasfıdır.

Allah bir de Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in mü'min olduğunu, bununla beraber hem Allah'a hem de mü'minlere mü'min olduğunu beyan eder. **Ve minhumullezîne yu'zûnen nebiyy:** "Onlardan bir kısmı peygambere (nebimize) eziyet eder (eza ederler)." Nasıl? **Ve yekûlûne huve uzun:** "Derler ki: O bir kulaktır." O herkesi dinleyen bir kulaktır. Kim ona hangi derdini, halini, isteğini, sorununu anlatırsa anlatsın mutlaka onu dinler. Bu yüzden ona kulak diyerek Allah'ın nebisine, peygamberine eziyet ederler. **Kul:** "De ki (onlara)." **Uzunu hayrin lekum:** "(O) Sizin için hayır kulağıdır." Sizi dinledikten sonra size verdiği her cevap mutlaka sizin için hayırdır. O sizi dinler, dinlemelidir; çünkü o hayır kulağıdır.

Yu'minu billâh: "(O peygamber) Allah'a iman eder." Yu'minu billâh kelimesindeki "be" harfi "ile" manasındadır ve ayet "peygamber, Allah'a Allah ile iman eder" anlamına gelir. Yani peygamber, bütün varlığının, bütün güzelliklerin, kendisindeki bütün güzelliklerin Allah'a ait olduğunu, kendisinin de Allah'ın kendisine nefhettiği ruh olduğunu bilir ve bunu bilerek, tadarak Allah'a iman eder. O, Allah'a Allah ile iman eder ve Allah'ı sever. **Ve yu'minu lil mu'minîn:** "Bir de mü'minler için mü'mindir." Dikkat edilirse Allah Resulullah (s.a.v.) Efendimiz için bil mu'minîn

[17] Bakara /285

"mü'minlerle" demedi bunun yerine lil mu'minîn; mü'minlere de yani mü'minlere de mü'mindir, mü'minler için mü'mindir, buyurdu. Bu; Allah'ın resulü mü'minlerle beraber iman eder mü'minleri sever, onlara güvenir, mü'minler için güvendir ve mü'minler de ona güvenir, demektir.

Ve rahmetun lillezîne âmenû minkum: "Bir de sizden iman ettiğini iddia edenler için (sizin için) rahmettir." İman edenler için, mü'minler için değil lillezîne âmenû: "İman ettiğini iddia edenler için rahmettir" buyurdu Allah. Neden iman ettiğini iddia edenlere rahmettir? -Çünkü onları peygamber imana kavuşturacak, mü'min olmaya götürecek, bu yüzden peygamber iman ettiğini iddia edenler için rahmettir. **Vellezîne yu'zûne resûlallâh:** "O kimseler ki Allah'ın resulüne eziyet ederler." Peygamberi eleştirip çekiştirdiklerinde ona eziyet etmiş olurlar. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz için "o bir kulaktır, herkesi dinliyor" diyerek ona eziyet ettiler. Evet, her kim ki Allah'ın resulüne eziyet ederse. **Lehum azâbun elîm:**[18] "Onlara iç yakan bir azap vardır."

Allah bir de mü'minlerin, muttakilerin velisi, dostu olduğunu, daha doğrusu muttaki olan mü'minlerin dostu olduğunu buyurmuştur.

Allâhu veliyyullezîne âmenû: "Allah iman edenlerin velisidir." **Yuhricuhum minez zulumâti ilân nûr:** "Onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır." Vahyiyle, ayetleriyle onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır. İman edenler daha önce karanlıktayken ve gönül itibariyle ne yapacaklarını, nasıl yapmaları, nasıl iman etmeleri, Allah'a nasıl kul olmaları gerektiğini bilmez, anlamazken Allah onlara vahyedip nasıl iman edeceklerini öğretir, dolayısıyla onları cehalet karanlığından âlim

[18] Tevbe /61

olma, bilme, iman etme aydınlığına çıkarır. **Vellezîne keferû evliyâuhumut tâğût:** "İnkâr edenlerin (hakkı, hakikati örtenlerin) dostu da tağuttur." Tağut, Allah'tan başka her şey demektir. İnsanı Allah'tan ayıran, uzaklaştıran her şey tağuttur. Tağut olarak birinci derecede iblis, şeytanlar ve şeytanlaşmış insanlar, şeytana uyanlar gelir.

Peki, onlar dostlarına ne yaparlar?

Yuhricûnehum minen nûri ilâz zulumât: "Onlar da nurdan (aydınlıktan) zulumata (karanlıklara, küfre) davet ederler." Dostlarını oraya taşırlar. **Ulâike ashâbun nâr, hum fîhâ hâlidûn:**[19] "İşte onlar ateş ehlidirler, orada ebedi olarak kalırlar." Allah'ın davetiyle karanlıklardan nura davet etmeyip tam tersine nurdan karanlığa davet edenler şeytanın arkadaşlarıdır. Bununla beraber onlar ateşin ehlidir ve orada ebedi olarak kalırlar, buyurdu Allah.

Öyleleri var ki Allah herhangi bir konu hakkında "doğru budur, şunu şöyle yapmanız gerekir" buyurduğu halde "yok, öyle değil, böyle yapsan daha doğru olur" diyebiliyor. Böylelerine "neden senin dediğin daha doğrudur" diye sorduğunda "çünkü herkes böyle yapıyor, bizde âdet böyledir, töremiz böyledir, böyle yapmazsak insanlar bizim için ne der" diye cevap verir. İşte, tağut budur ve tağuta uymak böyledir. Böyleleri, insanları aydınlıktan, Allah'ın nurundan karanlığa, Allah'tan şeytana davet ederler. Allah da onların yerinin ateş olduğunu ve orada ebedi kalacaklarını buyurdu. Bunu isterlerse sadece bir sefer yapsınlar yine de tövbe ve istiğfar etmeden, iman etmeden o halleriyle ölürlerse gidecekleri yer ebedi cehennemdir.

[19] Bakara /257

İnsan, Allah'ın bir ayetine bile iman etmeyince kâfir olur. Her ne kadar diliyle "ben iman ettim" demiş olsa dahi tavrıyla, ameliyle ayeti inkâr eden hatta insanları ters tarafa davet eden biri nasıl mü'min olabilir! Mü'min olmak bir yana hiç ondan büyük inkârcı, ondan büyük kâfir olur mu!

Allah'ın tarifine göre mü'minin kim olduğunu ayetleri okurken hep beraber anlayacağız inşallah. Allah'ın buyurduğu bu tanım dışında başka bir mü'min tanımı yoktur. Hâşâ, hiç öyle bir şey olabilir mi! Allah ne söylemişse doğru olan odur. Hal böyleyken biri Allah'ın tanımı dışında bir mü'min tarifinde bulunup "böyle de mü'min olunur" derse Allah'ın vahyini inkâr etmiş, Allah'ı yalanlamış ve "ben doğru söyledim" demiş olur.

Peki, Allah'ın tanımına göre mü'minler kimlerdir.

Vellezîne âmenû: "O kimseler ki iman ederler." **Ve hâcerû:** "(Allah yolunda) Hicret ederler." **Ve câhedû fî sebîlillâh:** "Allah yolunda cihad ederler." Allah yolunda cehd ederler. Cihad etmek sanıldığının aksine Allah yolunda savaşmak demek değil; Allah'ın rızasını, ebedi hayatı kazanmak için hayatını Allah yolunda harcamak ve bu uğurda çaba, gayret gösterip cehd etmek demektir; çünkü savaşın ismi mukateledir. Bu yüzden cihad etmek; yani Allah yolunda cehd etmek farklı mukatele yapmak, savaşmak farklıdır. Cihad her anda olması gereken bir durumdur ve mü'minin vasıflarından bir tanesidir; yani cihad yoksa mü'minlik yoktur. Mesela bazı âlimler için müçtehit denilir; çünkü akıllarıyla cihad edip içtihat etmiş ve bir sonuca varmışlardır. Dolayısıyla müçtehid demek içtihad eden ve bu içtihadının, cihadının sonrasında sonuca varan demektir. Evet, mü'minler için "onlar Allah yolunda cihad ederler" buyurdu Allah.

Vellezîne âvev ve nasarû: "O kimseler ki (hicret edenleri, muhtaç olanları) barındırıp onlara yardım ederler." **Ulâike humul mu'minûne hakkâ:** "İşte hakiki mü'minler (mü'min olmayı hak edenler) bunlardır." Allah mü'minin kim olduğunu tarif etti. Bu durumda önce iman etmeyen sonra gerektiğinde hicret etmeyen ve Allah yolunda cihad etmeyenler ya da hicret edenlere yardım edip onları barındırmayanlar mü'min değildir. Hakiki mü'minler bunları yapanlardır. Gerisi sahte mü'mindir. **Lehum mağfiretun ve rizkun kerîm:**[20] "Onlar için bir mağfiret ve kerim bir rızık vardır."

İnnemâl mu'minûnellezîne izâ zukirallâh: "Gerçek mü'minler o kimselerdir ki Allah zikredildiğinde (Allah hatırlatıldığında, Allah'ı hatırladıklarında)." **Vecilet kulûbuhum:** "Onların kalpleri ürperir." **Ve izâ tuliyet aleyhim âyâtuhû:** "Allah'ın ayetleri onlara okunduğunda." **Zâdethum îmâna:** "İmanlarını ziyadeleştirirler (artırırlar)." **Ve alâ rabbihim yetevekkelûn:**[21] "Ve onlar rablerine bütünüyle tevekkül ederler (güvenirler)." İşte hakiki mü'minler bunlardır. Diğerleri sahtekârdır, sadece kendilerini kandırmıştır.

O halde kendimize dönüp "acaba bu haller bende var mı" diye kendimize bakalım. Şayet böyle değilsek o zaman oturup ağlamamız, secde edip feryat etmemiz ve "ya rabbi! Ben sana iman etmek, senin istediğin gibi bir mü'min olmak istiyorum" deyip Allah'tan yardım istememiz gerekir. Eğer böyle yapmaz ve halimizi Allah'ın vahyine göre düzeltmezsek daha sonra kendimizi savunmamız, bizi hiçbir şekilde kurtarmaz.

[20] Enfâl /74
[21] Enfâl /2

Ellezîne yukîmûnes salât: "Onlar namazlarını ikame ederler." Namaz ile ayakta dururlar; yani Allah'ın huzurunda dururlar. **Ve mimmâ razaknahum yunfikûn:**[22] "Kendilerine rızık olarak verdiğimizden infak ederler." Dikkat edilirse Allah "onlar paralarından infak ederler" demedi bunun yerine "kendilerine rızık olarak verdiğimizden infak ederler" buyurdu. Rızık insanın nasiplendiği her şey demektir. Bunun azı çoğu olmaz. Bu yüzden mü'minler bir parça ekmek de olsa yardıma ihtiyacı olanlara mutlaka infak ederler.

Allah bir daha gerçek mü'minleri beyan ediyor. **Ulâike humul mu'minûne hakkâ:** "İşte gerçek (hakiki) mü'minler bunlardır." **Lehum deracâtun inde rabbihim:** "Onların rableri katında dereceleri vardır." Bu dereceleri Allah'ın mü'min tarifine uydukları kadarıyladır. Kim Allah'ın mü'min tarifine ne kadar uyuyorsa Allah katındaki derecesi de o kadardır. **Ve mağfiretun ve rizkun kerîm:**[23] "Ve (onlar için) bir mağfiret ve kerim bir rızık vardır." Rableri kerim olarak onlara tecelli eder.

Allah'ın onları mağfiret etmesi; günahlarını silip sanki hiç günah işlememişler gibi onlara muamele etmesi demektir. Kulum yanlış yapmış, günah işlemiş olabilir; ama günahını onun yüzüne vurmayacak, amel kitabında görünmeyecek şekilde silip mağfiret edeceğim, buyurdu Allah.

Vel mu'minûne vel mu'minâtu ba'duhum evliyâu ba'd: "Mü'min erkekler, mü'min kadınlar hepsi birbirlerinin dostudurlar (velisidirler)." Eğer gerçekten mü'minlerse o zaman birbirlerinin dostudurlar. İster erkek, ister kadın olsun mutlaka mü'min olarak kardeştirler, birbirlerinin evliyasıdır, velisidir, dostudurlar. Allah

[22] Enfâl /3
[23] Enfâl /4

onların ne yaptığını beyan ediyor. **Ye'murûne bil ma'rûf:** "İyiliği (birbirlerine) tavsiye ederler." Birbirlerine Allah'ın emrini emrederler, Allah'ın emriyle birbirlerine emrederler; yani, birbirlerine, herkese sadece Allah'ın vahyettiklerini söyler, Allah'ın vahyiyle emrederler. **Ve yenhevne anil munker:** "Ve münkerden (kötülükten, yanlıştan birbirlerini) sakındırırlar (nehyettirirler)."

Ve yukîmûnes salât: "Namazlarını ikame ederler." **Ve yu'tûnez zekât:** "Temizlenmek için verirler." Zekât kelimesinin kökü zekâdır ve zekâ temizlenmek demektir. Allah bu ayette bildiğimiz manadaki farz olan zekâttan bahsetmiyor; çünkü zekât sadece maldan verilmez; yani temizlenmek sadece mal ile değildir. Malın zekâtı mala aittir ve malı temizlemek içindir, daha doğrusu nefsini temizlemek içindir. İnsanın bir de kendini temizlemesi ve ilminin, imanının, marifetinin, muhabbetinin, hikmetinin zekâtını vermesi gerekir. Bu yüzden ayetin manası "onlar temizlenmek için verirler" demektir. **Ve yutîûnallâhe ve resûlehu:** "(Onlar) Allah'a ve onun resulüne itaat ederler." **Ulâike se yerhamuhumullâh:** "İşte, Allah onlara rahmet edecek." Allah onları rahmetinin içine alacak. **İnnallâhe azîzun hakîm**:[24] "Allah aziz ve hakimdir." Bütün izzet, güç, şeref Allah'a aittir ve Allah her ne yaparsa yapsın her yaptığında mutlaka bir hikmeti, muradı vardır.

Vaadallâhul mu'minîne vel mu'minât: "Allah, mü'min erkeklere ve mü'min kadınlara vaatte bulunmuştur ki." **Cennâtin tecrî min tahtihâl enhâru halidîne fîhâ:** "(Onları) Altlarından ırmaklar akan cennetlere koyacak ve onlar orada ebedi kalacaklar." **Ve mesâkine tayyibeten fî cennâti adn:** "Adn

[24] Tevbe /71

cennetlerinde onlara özel saraylar (ikram edecek, ihsan edecek)." **Ve rıdvânun minallâhi ekber:** "(Bunların hepsinin üzerinde) Bir de Allah'ın rızası vardır ki o en büyüktür (en büyük nimettir)." Onlar için cennetteki en büyük nimet Allah'ın rızasıdır. **Zâlike huvel fevzul azîm:**[25] "İşte, büyük kurtuluş (büyük saadet, büyük mutluluk) budur." Demek ki ebedi hayatımızı mü'min olmakla kazanıyormuşuz!

İnnallâheşterâ minel mu'minîne enfusehum ve emvâlehum bi enne lehumul cenneh: "Allah, cennet karşılığında mü'minlerden canlarını ve mallarını satın almıştır." Bu mü'minlerin özelliği nedir? **Yukâtilûne fî sebîlillâh:** "Onlar Allah yolunda savaşırlar." Gerektiğinde Allah yolunda savaşırlar.

Ne zaman ve niçin savaşırlar?

Birileri şeytanın peşinden gidip kul ile Allah arasına girer ve vahyin insanlara ulaşmasına, onların İslam'ı yaşamalarına mani olursa mü'minler de gerektiğinde bu engeli aradan kaldırmak için onlarla savaşırlar.

Fe yektulûne ve yuktelûn: "Hem ölürler, hem de öldürülürler." **Va'den aleyhi hakka:** "(Allah'ın) Va'di onlar üzerine haktır." Allah'ın cennet va'di onlar üzerine haktır. **Fît tevrâti vel incîli vel kur'ân:** "Tevrat'ta da, İncil'de de, Kur'an'da da (böyle söyledik)." Allah'ın va'di bütün kavimlere, ümmetlere, insanlara aynıdır, birdir ve hiçbir şekilde değişmez. Allah Tevrat'ta da, İncil'de de, Kur'an'da da böyle vaatte bulunmuştur. **Ve men evfâ bi ahdihî minallâh:** "Her kim ki Allah ile ahdini (Allah'a verdiği vaadi) yerine getirip vefa gösterirse." Allah'a verdiği sözü yerine getirirse. **Festebşirû bi bey'ikumullezî bâya'tum bihî:** "Allah ile

[25] Tevbe /72

yaptıkları alışverişten (daha doğrusu alıştan dolayı) onları müjdele!" Çünkü onlar mallarını ve canlarını verip cenneti satın almışlardır. **Ve zâlike huvel fevzul azîm:**[26] "İşte, büyük kurtuluş (büyük saadet) budur." Demek ki malını ve canını verip cenneti almak Allah'a göre büyük bir saadet, büyük bir kurtuluşmuş!

Allah, mü'minleri tarif etmeye devam ediyor.

Ettâibûn: "Tövbe edenler." **El âbidûn:** "(Allah'a) Âbd olanlar." Tövbe etmeden âbd olmak yoktur. Bu yüzden kul tövbe ettikten sonra Allah'a âbd olabilir. **El hâmidûn:** "Hamd edenler." Bunun sonucunda ise Allah'a hamd edebilir. **Es sâihûn:** "Oruç tutanlar." **Er râkiûn:** "Rükû edenler." **Es sâcidûn:** "Secde edenler." Allah'ın huzurunda boyun bükenler, belini bükenler, işittik ve itaat ettik diyenler. **El âmirûne bil ma'rûf:** "Marufu (iyiliği, güzelliği, örfe uygun olanını) tavsiye edenler." Allah'ın emrettiği ile emredenler. **Ven nâhûne anil munker:** "Kötülükten (yanlıştan) nehyedenler (sakındıranlar)." **Vel hâfizûne li hudûdillâh:** "Allah'ın hududunu muhafaza edenler." Allah'ın çizdiği sınırı koruyanlar, o sınırı aşmayanlar. **Ve beşşiril mu'minîn:**[27] "Mü'minleri müjdele!" İşte, böyle yapanlar mü'mindir ve onları müjdele!

İnnemâl mu'minûnellezîne âmenû billâhi ve resûlihî: "Mü'minler o kimselerdir ki Allah'a ve resulüne iman ederler." Allah'ı sever, resulünü de Allah için severler. Aynı şekilde Allah'a ve resulüne güvenirler. **Ve izâ kânû meahû alâ emrin cami':** "(Mü'minler) Onunla (Allah'ın resulü ile) beraber toplumu (topluluğu, insanları, kavmi) ilgilendiren bir iş üzerinde iken." İnsanlığa dair bir iş yaparken. **Lem yezhebû hattâ yeste'zinûhu:** "Ondan (Allah'ın resulünden) izin almadan (o işi bırakıp)

[26] Tevbe /111
[27] Tevbe /112

gitmezler." Bu hitap, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'edir. **İnnellezîne yeste'zinûneke ulâikellezîne yu'minûne billâhi ve resûlihi:** "Senden izin isteyenler, Allah ve resulüne iman etmiştir." Mü'min olanlar senden izin istemeden gitmezler. İzin istemeden gidenler mü'min değildir, buyurdu Allah. **Fe izeste'zenûke li ba'di şe'nihim:** "Onlar bir takım işleri için senden izin istediklerinde." **Fe'zen li men şi'te minhum:** "İşleri için onlara izin ver." **Vesteğfir lehumullâh:** "Bir de onlar için Allah'tan mağfiret dile (Allah'a istiğfar et)." **İnnallâhe ğafûrun rahîm:**[28] "Allah, ğafur ve rahimdir."

Demek ki bir kendi kulluğunu bir de ümmetin işini yapmak varmış. Allah'ın resulü ümmetin işiyle uğraşır. Ümmetin iman etmesi, Allah'ın kelamını öğrenmesi, Allah'ın vahyinin onlara ulaşması ve ümmettin Allah'a secde etmesi için yapılan her iş ümmetin işidir. Örnek vermek gerekirse; mescit yapmak ümmetin işlerinden sadece bir tanesidir. "İster zahiri ister manevi olsun resul ümmetin işiyle uğraştığında mü'min olanlar ona yardım eder ve izin almadan işi bırakıp gitmezler. Şayet izin isterlerse onlara izin ver ve onlar için istiğfar et; çünkü onlar Allah'a ve resulüne iman etmiştir, bununla beraber özel bir takım işleri de olabilir" buyurdu Allah.

Demek ki mü'min olmak bayağı zor bir işmiş!

Biri Allah'a ve resulüne iman etmişse çabasına, durumuna göre onun bu imanında artma veya eksilme olur; çünkü iman artar ve eksilir. Geçmişteki âlimlerimizin "iman artmaz ve eksilmez" demesi imanın kendisiyle ilgili değil iman edilmesi gerekenlerle ilgilidir. İman edilmesi gerekenler artmaz ve eksilmez; ama kişinin imanı artıp eksilir. Bu yüzden "birinin imanı varsa vardır, yoksa

[28] Nûr /62

yoktur" deyip iman konusunda kesin bir çizgi çizmek doğru değildir.

Okuyacağımız bu ayet imanın arttığını beyan eden ayettir. **Huvellezî enzeles sekînete fî kulûbil mu'minîne li yezdâdû îmânen mea îmânihim:**[29] "O ki imanlarıyla beraber imanlarını artırsınlar diye mü'minlerin kalbine sekineti indirir." İmanlarıyla beraber imanlarını artırsınlar diye, buyurdu Allah. Bu ayetten de anlaşıldığı üzere demek ki iman artıyormuş! Mü'minler imanlarını artırsınlar diye Allah gönüllerine sekineti indirir.

Peki, bu sekineti ne zaman ve kiminle indirir?

Allah ayet-i kerimede Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e hitap edip **"onlar sana gelip istiğfar ettiklerinde sen de onlar için Allah'tan istiğfar et ve onlara dua et (salat et) çünkü senin salatın mü'minler için sekinettir"**[30] buyurmuştur. Allah sekineti resulüyle beraber verir ve verdiği bu sekinet de mü'minin imanını artırır. Allah, mü'minler imanlarını artırsın diye onların kalbine sekineti indirir.

İnnemâl mu'minûnellezîne âmenû billâhi ve resûlihî: "Mü'minler o kimselerdir ki Allah'a ve resulüne iman ederler." **Summe lem yertâbû:** "Sonra tart olmazlar (dönmezler, kaçmazlar)." Bir kere iman ederler ve sonra Allah'tan başka tarafa dönmezler; çünkü bir defa inanmış, iman etmişlerdir. İnsan hiç sevdiğinden, maşuğundan başka tarafa dönebilir mi? -Elbette ki dönemez. İşte, iman budur, iman Allah'tan başka tarafa dönmemektir. Allah kendisinden başka tarafa dönmemeyi iman etmeye şart koştu. **Ve câhedû bi emvâlihim ve enfusihim fî sebîlillâh:** "Mallarıyla ve canlarıyla Allah yolunda cihad ederler."

[29] Fetih /4
[30] Nisâ /64, Tevbe /103

Hem bedenlerini hem de mallarını Allah yolunda kullanıp cihad ederler.

Allah yolunda cihad ne demektir?

Peygamberin vazifesi Allah'ın vahyini ulaşabildiği her yere ulaştırmaktır. Dolayısıyla Allah yolunda, Allah'ın rızasını kazanmak için cihad, vahyin insanlara ulaşması için cehd etmektir. Sahabeler de Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e yardım ederek cihad etmiştir. Bu cihad; insanlara Allah'ın vahyini taşıma ve Allah'ın kullarının iman etmesi için yapılan cihaddır. Bununla beraber Allah'a dost olmaları ve cenneti kazanmaları için verilen cihaddır. **Ulâike humus sâdikûn:**[31] "İşte sıddıklar (sadık olanlar) bunlardır." Bunlar mü'min ve sadıktırlar. Biri sadık değilse o halde yalancıdır, dilinin söylediğini kalbi tasdik etmemiştir.

Ve minen nâsi men yettehizu min dûnillâhi endâda: "İnsanlardan öylesi var ki Allah'ın berisinde putlar edinirler." Allah'ı kabul ederler; ama Allah'ın altında, berisinde putlar edinip sanki onlar da ilahmış gibi onlara muamele ederler ve onları Allah'a denk tutarlar. Nasıl? **Yuhibbûnehum ke hubbillâh:** "Allah'ı sever gibi onları severler." Evet, onları Allah'ı sever gibi sevdiklerinde bu sefer onları Allah'a denk tutmuş, şirk koşmuş olurlar. Böyleleri Allah'ın berisinde ilahlar edinir; ama Allah'ı da ilah olarak kabul edip sever. Fakat bilmemiz lazım ki Allah bir şeyin kendisine denk tutulmasını asla kabul etmez.

Allah herhangi bir konu hakkında hükmünü verdiği halde Allah'ın hükmünü değil de o konu hakkında başkasının verdiği hükmü kabul etmek onu Allah'tan üstün tutmak demektir. Bir şeyi Allah'a denk tutmak ayrı onu Allah'tan üstün tutmak ayrıdır. Biri

[31] Hucurât /15

"Allah doğru söylüyor; ama başkasının söylediği de doğrudur" derse işte o zaman o başkasını Allah'a denk tutmuş olur. Bu da Allah'a şirk koşmaktır ve Allah şirki asla kabul etmez. Böyle yapanlar mü'min değildir, Allah'ı kabul etmemiş, aksine Allah'a şirk koşmuştur.

Allah'ın hükmü dururken başkasının hükmünü kabul edenler ve onu Allah'tan üstün tutanlar şirke batmıştır.

Allah'ın emrine iman etmek, onu kabul etmek ayrı, kendi nefsine güç yetiremeyip gereğini yerine getirememek ayrı şeydir. İman, amel işi değil gönül işidir. Allah'ın vahyini işittiğinde "rabbim doğru söylemiştir" diyen biri mü'mindir. Aynı zamanda bu kişi Allah'ın emriyle ilgili olarak "ben tembelim, yapamıyorum, rabbim bunu yasaklamış; ama ben nefsime güç yetiremiyor, yanlış yapıyorum" derse onun bu eksikliği imanına zarar vermez ve onu imandan, mü'min olmaktan çıkarmaz; çünkü iman etmiştir ama nefsine güç yetiremediği için o ameli yerine getiremiyordur. Dediğim gibi; iman amel işi değil gönül işidir.

Bir de unutmamamız lazım ki insanın imanı ona mutlaka Allah'ın istediği ameli işletir, güzelliği yaptırır ve ona yanlışı bıraktırır; ama insan bunu bir anda yapamayabilir. Nihayetinde içki haram kılındığında sahabeden de içki içmeye devam edenler vardı; ama imanları daha sonra onları bu hallerinden kurtardı. Bu yüzden Allah'ın "onlar Allah'ı sever gibi başkalarını severler" diye hitap ettiği kişiler nefsine güç yetiremeyip yanlış yapanlar değil, Allah'ın emri, hükmü yanında başka hükümleri de doğru olarak kabul edenlerdir. İşte, sorun buradadır. Yoksa birinin yanlışı olabilir, eksiği olabilir; ama imanı varsa bu eksiği imanına zarar vermez. O ki Allah'ı seviyor ve ona iman etmiş, hiç başka tarafa dönüp bakabilir mi başkasını Allah'a denk tutabilir mi? Elbette ki

tutamaz. Neden? Bunun cevabını ayetin devamında Allah veriyor. **Vellezîne âmenû eşeddu hubben lillâh:** "İman edenlerin (mü'minlerin ise) Allah'a olan muhabbetleri çok şiddetlidir." İşte, onların Allah'a olan bu imanları başkalarını veya herhangi bir şeyi sevmeye benzemez; çünkü mü'minler çok şiddetli bir muhabbete sahiptirler. Bu yüzden de Allah'ın hükmünün yanında başkalarının hükmünü kabul etmezler.

Ve lev yerallezîne zalemû iz yeravnel azâb: "O zalimler (o kendilerine zulmedenler, başkalarını Allah ile denk tutanlar, eşit tutanlar, başkalarını Allah'ı sever gibi sevenler) azabı gördüklerinde bunu anlasalardı." Öldüklerinde, Kıyamet günü azabı gördüklerinde bunu anlayacaklar. **Ennel kuvvete lillâhi cemîa:** "Bütün kuvvetin hepsinin Allah'a ait olduğunu (görecekler)." Ne olurdu o azabı görmeden önce bütün kuvvetin Allah'a ait olduğunu görüp anlasalardı! Birilerine kuvvet izafe edip onlardan korkmasalar, endişe etmeselerdi ya da "o bana yardım eder ve beni nimetlendirir" deyip Allah'ı sever gibi başkasını sevmeseler, başkasına güvenmeselerdi. **Ve ennallâhe şedîdul azâb:**[32] "Muhakkak ki Allah'ın azabı çok şiddetlidir."

Azap kelimesinin karşılığı mahrumiyettir. Allah, kuluna verdiği nimeti kesmeye azap der. Ve ennallâhe şedîdul azâb: "Allah'ın azabı şiddetlidir." Allah'ın azip ya da muazzip diye bir ismi yoktur. Allah'ın azabı şiddetlidir demek; onlar Allah'tan mahrum kalır demektir; yani Allah'tan mahrum kalmak çok şiddetlidir, buyurdu Allah.

Yâ eyyuhâllezîne âmenû: "Ey iman edenler (ey iman ettiğini iddia edenler)!" **Atîullâhe ve atîur resul:** "Allah'a itaat edin ve resulüne itaat edin." **Ve ulil emri minkum:** "Bir de sizden

[32] Bakara /165

olan ulu'l emre (itaat edin)." Ulu'l emr, emir sahibi demektir. Emir sahibi de Allah ile emreden, Allah'ın emrini takdim edendir. İtaat Allah'adır, resulünedir ve ulu'l emredir. Bu durumda ulu'l emrin sadece Allah'ın ve resulünün söylediğini söylemesi gerekir ki ona itaat edilebilsin. Yoksa ona hiçbir şekilde itaat edilemez. Aynı şekilde ulu'l emr emri almış olan demektir. Kimden? -Elbette ki Allah'tan! Bu yüzden ulu'l emr, emri Allah'tan alan demektir. Evet, Allah "Allah'a, resulüne ve emri almış olana itaat edin" buyurdu.

Fe in tenâza'tum fî şey': "Herhangi bir şey hakkında tartışırsanız (ayrılığa, anlaşmazlığa düşerseniz)." **Fe ruddûhu ilallâhi ver resul:** "Onu Allah'a ve resulüne götürün." Allah'ın nasıl emrettiğini ve resulünün nasıl uyguladığını öğrenmek için hakkında ayrılığa düştüğünüz şeyleri Allah'a ve resulüne götürün. Dikkat edilirse Allah bu defa ayrılığa düştüğünüz şeyi ulu'l emre götürün buyurmadı; çünkü ulu'l emr yok mesabesindedir. O sadece Allah ve resulünün söylediğini söyler ve verdiği hükmü verir. Başka bir şey söz konusu bile değildir. **İn kuntum tu'minûne billâhi vel yevmil âhir:** "Eğer siz Allah'a ve ahiret gününe iman etmişseniz (bu böyledir)." Şayet Allah'a ve ahiret gününe iman etmişseniz o halde ayrılığa düştüğünüz konuları Allah'a ve resulüne götürün; ama yok, iman etmemişseniz o zaman başka bir yere götürün ya da nasıl istiyorsanız öyle yapın. **Zâlike hayrun ve ahsenu te'vîlâ:**[33] "Sizin için hayırlı olan (doğru olan) netice itibariyle de güzel olan (zahiri olarak da sizi sevindirecek olan) budur."

Yâ eyyuhâllezîne âmenû: "Ey iman edenler (ey iman ettiğini iddia edenler)!" **Âminû:** "İman edin." Allah, iman edin hitabını iman ettiğini iddia edenlere yaptı. Allah iman edin diye

[33] Nisâ /59

hitap ettiyse o halde neye iman edilmesi gerektiğini de beyan edecek demektir. Neye iman edecekler? **Billâhi:** "Allah'a (iman edin)." Allah'ı sevin ve Allah'a güvenin. **Ve resûlihî:** "Onun resulüne (iman edin)." **Vel kitâbillezî nezzele alâ resûlihî:** "Resulüne indirdiği kitaba (Kur'an'a iman edin)." **Vel kitâbillezî enzele min kabl:** "Bir de ondan önceki indirilmiş olan kitaplara (iman edin)." Kitabınızda önceki peygamberlere yaptığım vahiyle ilgili buyurduklarıma da iman edin; çünkü vahyi size yapmışım, onlar da sizin içindir bu yüzden onlara da iman etmeniz gerekir. Bu gidip Tevrat veya İncil okuyun demek değildir. Allah önceki resullere vahyettiğimi sizin için Kur'an'da da vahyetmişim, buyurdu.

Ve men yekfur billâhi ve melâiketihî: "Her kim ki Allah'ı ve meleklerini inkâr ederse." Allah'a karşı kâfir olur, Allah'ı ve meleklerini inkâr eder, yok sayarsa. **Ve kutubihî:** "Ve kitaplarını (yok sayarsa)." **Ve rusulihî:** "Ve resullerini (yok sayarsa)." **Vel yevmil âhir:** "Ve ahireti (yok sayarsa)." **Fe kad dalle dalâlen baîdâ:**[34] "İşte (o) apaçık uzak bir delaletle delalete düşmüştür."

Allah bu ayette imanın şartlarını beyan etti. Bu şartlar sadece Allah'a, meleklere, kitaplara, resullere ve ahirete imandır. Dikkat edilirse kadere, hayrın ve şerrin Allah'tan olduğuna iman etmek bunların içinde yoktur. Dolayısıyla imanın böyle bir şartı yoktur.

Leyse alâllezîne âmenû ve amilus sâlihâti cunâhun: "İman edip salih amel işleyenlere (geçmişte yaptıklarından ve gelecekte yapacaklarından dolayı) bir günah yoktur." Bunu öncelikle geçmişte yaptıklarından dolayı onlara günah yoktur diye anlamamız gerekir. **Fî mâ taimû izâ mettekav ve âmenû ve amilus**

[34] Nisâ /136

sâlihât: "(O) Allah'a karşı takva sahibi olmak için (Allah'a karşı sorumluluğunu yerine getirmek için) bir daha iman edip salih amel işler." Bir daha sebat edip imanını korur ve takva ile beraber bir daha iman edip salih amel işler. **Summettekav ve âmenû:** "Sonra bir daha takva sahibi olur ve bir daha iman eder." Üç sefer iman etti. **Summettekav:** "Sonra bir daha takva sahibi olur." **Ve ahsenû:** "Ve güzel olur." Tekrar iman edip takva sahibi olduktan sonra bu defa imanıyla, Allah'ın güzelliğiyle güzel olur. **Vallâhu yuhibbul muhsinîn:**[35] "İşte Allah böyle muhsin (böyle güzel) olanları sever." Kul üç defa iman edip dördüncü sefer de takva sahibi olduktan sonra bu defa muhsin olur.

Ayetin başında Allah böyle yapanların günahlarını sileceğini; yani defterini kapatacağını buyurmuştu. Aynı şekilde Allah, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz için **"Allah senin geçmiş ve gelecek günahlarını mağfiret etti"**[36] buyurmuştur. Bu, onun günah işleme ihtimali artık yok demektir.

Ellezîne âmenû ve tatmainnu kulûbuhum bi zikrillâh: "O kimseler ki iman ederler ve kalpleri Allah'ın zikriyle mutmain olur." Onların kalpleri Allah'ın ayetleriyle, zikriyle, "Allah Allah" demekle mutmain olur. **Elâ bi zikrillâhi tatmainnul kulûb:**[37] "Dikkat edin (burayı iyice, doğru anlayın)! Kalpler ancak Allah'ın zikriyle mutmain olur." Kalpler başka bir şeyle değil sadece Allah'ın zikriyle mutmain olur. Kalbin mutmain olması; kalbin mü'min olması, iman ile buluşması demektir. İman ile buluşan, iman nurunun indiği bir kalp Allah'ın zikriyle mutmain olur. Yoksa zikir yapamaz, sıkılır ve bunalır. Bu durumda zikir gereksizdir

[35] Mâide /93
[36] Fetih /2
[37] Ra'd /28

diyenler, rablerini dinlemeyenlerdir. Bu yüzden onların kalbi mutmain olmaz, itminan bulmaz.

Ve lev şâe rabbuke le âmene men fil erdi kulluhum cemîâ: "Eğer senin rabbin dileseydi yeryüzünde ne kadar (insan) varsa hepsi toptan iman ederdi." Onlara iman edin derdim, hepsi de toptan iman ederdi. Allah bu hitabı Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e, dolayısıyla bütün mü'minlere yapıyor. **E fe ente tukrihun nâse hattâ yekûnû mu'minîn:**[38] "Şimdi sen mü'min olsunlar diye insanları zorlayacak mısın?"

İlle de herkes mü'min olsun, iman etsin diye insanları zorlayacak mısın! Böyle yapma; çünkü ben istersem zaten herkes iman eder. Senin vazifen; davet edip müjdelemek, nezir olup uyarmak ve onlara ayetlerimi, vahyimi anlatmaktır. Senin vazifen; ille de herkes Müslüman olsun diye insanlara zorla İslam'ı kabul ettirmek, diretmek değildir. Sakın böyle bir şey yapmayasın. Ben dileseydim yeryüzündekilerin hepsi zaten toptan iman ederdi; ama benim muradım bu değildir. Artık işi anladın, bundan sonra insanları buna göre davet et, buna göre anlat, yoksa insanları zorlamış olursun, buyurdu Allah.

Ve mâ ekserun nâsi ve lev hareste bi mu'minîn:[39] "Sen ne kadar haris olsan da (ne kadar arzu etsen de, ille de böyle olsun desen de) insanların çoğu iman etmez." Yani kendini zorlama.

Le kad enzelnâ âyâtin mubeyyinât: "Muhakkak ki biz her şeyi açıklayan ayetler indirdik." **Vallâhu yehdî men yeşâ':** "Allah dilediğini (dileyeni) hidayete erdirir." **İlâ sırâtin mustekîm:**[40]

[38] Yûnus /99
[39] Yûsuf /103
[40] Nûr /46

"(Allah kimi hidayete erdirirse onu) Sırat-el mustakime hidayet eder."

Allah bu ayette "ben iman ettim" demekle kimsenin mü'min olmayacağını beyan ediyor. **Ve yekûlûne âmennâ billâhi ve bir resul:** "Onlar dediler ki: Biz, Allah'a ve resulüne iman ettik." **Ve ata'nâ:** "Ve itaat ettik." Allah'a ve resulüne itaat edeceğiz dediler. **Summe yetevellâ ferîkun minhum mim ba'di zâlik:** "Sonra onlardan bir kısmı döndü (döneklik yaptı, yan çizdi)." **Ve mâ ulâike bil mu'minîn:**[41] "İşte onlar mü'min değildir." Onlar; "biz iman ettik, Allah'a ve resulüne itaat ettik ve etmeye de devam edeceğiz" der; ama sonra yan çizerler. İşte, Allah o yan çizenlerin mü'min olmadığını buyurdu.

Allah mü'min kulları için bir de selam eder. Allah önce peygamberlerine selam eder; ama peygamber oldukları için değil mü'min oldukları için selam eder. **Selâmun alâ ibrâhîm:** "İbrahim'e selam olsun." **Kezâlike neczîl muhsinîn:** "İşte biz muhsinleri (güzel olanları) böyle mükâfatlandırırız." Güzel olanların mükâfatı nedir? **İnnehu min ibâdinâl mû'minin:**[42] "O, mü'min kullarımızdan olduğu için (ona Allah'ın selamı vardır)." Allah'ın selamı kul için en büyük mükâfattır. Dikkat edilirse Allah Hz. İbrahim (a.s.) için "o peygamberlerden ya da resullerden olduğu için ona selam vardır" demedi, bunun yerine "mü'min kullarımızdan olduğu için (ona selam vardır)" buyurdu. Bu; sen de mü'min kullarımdan olursan sana da selamım var demektir. Bu yüzden unutmamak lazım ki Allah'ın, mü'min kulları için mutlaka selamı vardır.

[41] Nûr /47
[42] Sâffât /109-111

Selâmun alâ ilyâsîn: "İlyas'a selam olsun." **İnnâ kezâlike neczîl muhsinîn:** "Biz güzel yapanları böyle mükâfatlandırırız." Biz güzel yapanları selamımızla mükâfatlandırırız. **İnnehu min ibâdinâl mû'minîn:**[43] "O bizim mü'min olan kullarımızdandır."

Allah mü'minlerin bir vasfını daha beyan ediyor. **Minel mu'minîne ricâlun sadekû mâ âhedullâhe aleyh:** "Mü'minler öyle adamlardır ki (öyle yiğitlerdir ki) Allah'a verdikleri sözü yerine getirirler (tasdik ederler)." Sözlerinde sadıktırlar. Canlarıyla ve mallarıyla sözlerini tasdik ederler. **Fe minhum men kadâ nahbehû:** "Onlardan kimisi adağını ödedi." Ödemesi gereken her şeyi ödedi. Gerekirse kendini Allah yolunda kurban etti. Onlardan bir kısmı canını verip adağını ödedi. **Ve minhum men yenteziru ve mâ beddelû tebdîlâ:**[44] "Onlardan (o mü'minlerden) kimisi de (Allah'a verdikleri sözü hiçbir şekilde) değiştirmedi ve sözlerini yerine getirmek için bekliyor."

Ve kulû mimmâ razekakumullâhu helâlen tayyiben: "Allah'ın size rızık olarak verdiğinden helal ve temiz olanı yiyin (için)." **Vettekullâhellezî entum bihî mu'minûn:**[45] "O iman ettiğiniz Allah'a karşı takva sahibi olun." İman etmişseniz ona karşı sorumluluğunuzu yerine getirin. Yani kafanızı yemek, içmek gibi konulara takıp böyle şeylerle meşgul olmayın, rabbinize karşı sorumluluğunuzu yerine getirmeye çalışın, sizin işiniz budur.

E lem ye'ni lillezîne âmenû en tahşea kulûbuhum li zikrillâh: "O iman edenlerin kalplerinin Allah'ın zikrine yumuşama zamanı gelmedi mi?" Allah'ın ayetlerini dinlediklerinde yahut "Allah Allah" deyip Allah'ı zikrettiklerinde kalplerinin yumuşama zamanı gelmedi mi! Birinin kalbi, Allah'ın zikrine karşı katılaşmışsa

[43] Sâffât /130-132
[44] Ahzâb /23
[45] Mâide /88

"Allah Allah" diye zikir yapamaz, gözyaşı dökemez, rabbine boyun bükemez. Aynı şekilde kalbi, Allah'ın vahyine karşı katılaşmışsa, yumuşamıyor, huşû içinde olmuyorsa bu durumda ayetleri dinlerken hiçbir şey hissetmez, dinlediği veya okuduğu ayetler onun imanını artırmaz ve onu Allah'a yaklaştırmaz. Ayetleri dinlerken sanki sıradan bir sözü dinler gibi dinler, dolayısıyla ayetler ona tesir etmez, gönlünü yeşertmez ve ona rahmet olmaz. **Ve mâ nezele minel hak:** "(O kendilerine) İndirilen hakka karşı (yumuşama zamanı gelmedi mi)?"

Allah neden böyle buyurduğunu beyan ediyor. **Ve lâ yekûnû kellezîne ûtulkitâbe min kabl:** "(Onlar) Kendilerinden önce kitap verilenler gibi olmasınlar." Onların kalpleri kendi kitaplarına karşı katılaşmıştır ve onlar kendi kitaplarından, Allah'ın ayetlerinden soğumuşlardır. Mü'minler de Yahudiler ve Hristiyanlar gibi olmasınlar, onlar gibi Allah'ın ayetlerine karşı kalpleri soğumasın, katılaşmasın. **Fe tâle aleyhimul emed:** "Onların üzerinden uzun zaman geçmişti." Onların üzerinden uzun zaman geçtiğinden dolayı kalpleri Allah'ın ayetlerine karşı katılaşmıştır. Ya da bu onlar için mazeret olmuştur. Bu yüzden kendi kitaplarından uzaklaşmışlar, Allah'ın ayetleri karşısında haşyet duymuyorlar. **Fe kaset kulûbuhum:** "Onların kalpleri katılaşmıştır." Mü'minler onlar gibi olmasın, aksine Allah'ın zikrine, ayetlerine, kendilerine indirilene karşı kalplerini, gönüllerini açıp yumuşatsınlar. **Ve kesîrun minhum fâsikûn:**[46] "Onların çoğu fasıktır."

Fasıklar cehennemliktir.[47] Yahudiler ve Hristiyanlar fasık oldukları için Allah'ın kitabına, ayetlerine karşı gönülleri katılaşmıştır. Siz böyle olmayın, kalbiniz sertleşmişse gönlünüzü

[46] Hadîd /16
[47] Secde /20

açıp kalbinizi yumuşatın. "Allah'ın zikrine karşı kalbinizin yumuşama zamanı gelmedi mi, ne zaman gönlünüzü açacaksınız" buyurdu Allah.

Bir de Allah, kâfirlere karşı mü'minlere kâfi olduğu konusunda söz veriyor. Mü'minler kâfirlerle, düşmanla karşı karşıya geldiğinde Allah mü'minlere yardım eder, Allah onlara kâfidir; yani bana güven, ben senin için yeterliyim, buyuruyor Allah. **Yâ eyyuhân nebiyyu hasbukallâhu ve menittebeake minel mu'minîn:**[48] "Ey nebi! Allah sana ve sana tabi olan mü'minlere kâfidir (yeterdir)." Allah hem şimdiki hem de daha sonra gelen mü'minlere yeterdir, kâfidir.

Summe nuneccî rusulenâ: "Sonra biz resullerimizi kurtarırız." **Vellezîne âmenu:** "Bir de (onunla beraber) iman edenleri." **Kezâlike hakkan aleynâ nuncil mu'minîn:**[49] "İşte, mü'minleri böyle kurtarmak üzerimize bir haktır." Allah söz verip "mü'minsen o halde seni kurtarmak ve sana yardım etmek benim üzerime haktır" buyurdu.

Ve beşşiril mu'minîn: "Mü'minleri müjdele!" **Bi enne lehum minallâhi fadlen kebîrâ:**[50] "Allah tarafından onlara büyük bir fazilet olduğunu (büyük bir lütuf, büyük bir nimet olduğunu müjdele)."

Ve men erâdel âhirah: "Her kim ki ahireti isterse." **Ve seâ lehâ sa'yehâ:** "Ve gerektiği gibi say ederse (çalışması gerektiği gibi çalışırsa)." **Ve huve mu'min:** "Yalnız mü'min olmak (şartıyla)." İnsanın kazanması için sadece ahireti istemesi yeterli değildir, onun bir de mü'min olması gerekir; çünkü Allah mü'min olmayı

[48] Enfâl /64
[49] Yûnus /103
[50] Ahzâb /47

şart koştu. Evet, ahireti isteyip gerektiği gibi çalışanlar şayet mü'minse. **Fe ulâike kâne sa'yuhum meşkûrâ:**[51] "İşte böylelerinin çalışması şükrana (şükre, teşekküre) layıktır." Allah onlara teşekkür edecek.

Halakallâhus semâvâti vel arda bil hakk: "Allah gökleri ve yerleri hak ile yaratmıştır." Hak ile demek; Allah gökleri ve yeri bir amaçla yaratmış, hakkı göstermek için yaratmış demektir. **İnne fî zâlike le âyeten lil mu'minîn:**[52] "Bunda mü'minler için ayetler vardır."

Allah hangi ayette "bil hakk" kelimesini kullandıysa örneğin "Allah bunu hak ile yaratmış" veya "size falan peygamberin kıssasını hak ile anlatıyoruz" buyurduysa o ayeti mutlaka "hakkı, hakikati bulman, anlaman için bununla sana özel olarak ders veriyorum, bunu anla ve bununla hakikati bul" diye anlamamız gerekir. Mü'minler için göklerde ve yerlerde hakkı, hakikati bulmak için dersler vardır, ayetler vardır. Mü'minin, gökleri ve yerleri bir ayet gibi okuması lazım ki o ayetleri, Allah'ın isimlerinin tecellisini görsün, anlasın.

Ve mâ kâne li mu'minin ve lâ mu'minetin izâ kadallâhu ve resûluhu emra: "Allah ve resulü bir konuda hüküm verdiğinde hiçbir mü'min erkek ve hiçbir mü'min kadın için başka bir tercih söz konusu değildir." **En yekûne lehumul hıyeratu min emrihim:** "(Bu durumda) Onların (herhangi bir şekilde Allah ve resulünün verdiği) o emre (hükme) karşılık fikir beyan etmeleri (herhangi bir tercihte bulunmaları mümkün değildir)." Eğer mü'minlerse Allah ve resulü bir konuda hüküm verdiğinde fikir beyan etmemeleri gerekir. **Ve men ye'sillâhe ve resûlehu:** "Her kim ki Allah'a ve

[51] İsrâ /19
[52] Ankebût /44

resulüne karşı asi olursa (itiraz eder, isyan ederse)." **Fe kad dalle dalâlen mubînâ:**[53] "Apaçık bir delaletle delalete düşmüştür." Yani uçurumdan aşağı yuvarlanmıştır.

Huvellezî yusallî aleykum ve melâiketuhu: "O (Allah) ve melekleri sizin üzerinize selat eder (selam eder)." **Li yuhricekum minez zulumâti ilân nûr:** "Sizi karanlıklardan nura çıkarır." **Ve kâne bil mu'minîne rahîmâ:**[54] "(Allah) Mü'minlere karşı rahimdir."

Vellezîne âmenû billâhi ve rusulihî: "O kimseler ki Allah'a ve resulüne iman ederler." **Ulâike humus sıddîkûne veş şuhedâu inde rabbihim:** "İşte rablerinin katında sıddık ve şehid olanlar onlardır." **Lehum ecruhum ve nûruhum:** "Onlar için (Allah'tan) ecir vardır ve bir de onların nuru vardır." **Vellezîne keferû ve kezzebû bi âyâtinâ:** "O kimseler ki kâfir oldular (ayetlerimizi inkâr ettiler) ayetlerimizi yalanladılar." **Ulâike ashâbul cahîm:**[55] "İşte onlar cehennemin adamlarıdır."

Ve men ya'mel mines sâlihâti min zekerin ev unsâ: "Erkek olsun veya kadın olsun her kim ki salih amel işlerse." **Ve huve mu'min:** "Yalnız mü'min olarak (salih amel işlerse)." **Fe ulâike yedhulûnel cenneh:** "İşte onlar cennete girecekler." **Ve lâ yuzlemûne nakîrâ:**[56] "Zerre kadar onlara zulmedilmez."

Ve men ye'tihî mu'minen kad amiles sâlihâti fe ulâike lehumud deracâtul ulâ:[57] "Her kim ki mü'min olarak salih amel işlerse işte onlar için âli (yüksek) dereceler vardır."

[53] Ahzâb /36
[54] Ahzâb /43
[55] Hadîd /19
[56] Nisâ /124
[57] Tâhâ /75

Kad eflehâl mu'minûn: "Mü'minler felaha (kurtuluşa, muratlarına) ermişlerdir." Felaha eren bu mü'minler kimlerdir? **Ellezîne hum fî salâtihim hâşiûn:** "Onlar namazlarında huşu içindedirler." Allah'ın huzurunda haşyet duyarak namazlarını ikame ederler. **Vellezîne hum anil lağvi mu'ridûn:** "Boş bir kelime (boş bir söz, boş bir laf) işittiklerinde ondan yüz çevirirler (oraya bakmazlar)." Boş şeylerle, boş laflarla uğraşmazlar. **Vellezîne hum liz zekâti fâilûn**:[58] "Onlar kendilerini temizlemek için bir çaba (bir gayret) içindedirler."

Vellezîne hum li furûcihim hâfizûn: "Onlar ırzlarını (namuslarını) muhafaza ederler (korurlar)." **İllâ alâ ezvâcihim ev mâ meleket eymânuhum:** "Ancak eşleri ve (Allah'ın kendilerine helal kıldığı) ellerinin altındakiler müstesna." **Fe innehum ğayru melûmîn:** "İşte bundan dolayı onlar kınanmazlar." **Fe menibtegâ verâe zâlik:** "Her kim ki bunun ötesine geçerse." **Fe ulâike humul âdûn:**[59] "İşte onlar sınırı aşanlardır."

Vellezîne hum li emânâtihim ve ahdihim râûn: "Onlar emanetlerine ve verdikleri söze riayet ederler." **Vellezîne hum alâ salavâtihim yuhâfızûn:** "Salavatlarını muhafaza ederler." Salavatlarını, Allah'a ve resulüne verdikleri desteklerini muhafaza ederler. **Ulâike humul vârisûn:** "İşte varis olanlar onlardır." **Ellezîne yerisûnel firdevse hum fîhâ hâlidûn:**[60] "Onlar Firdevs'e (cennetlerine) varis olacaklar ve onlar orada ebedi kalırlar."

Allah bir de mü'minleri imtihana tabi tuttuğunu beyan etmiştir.

[58] Mu'minûn /1-4
[59] Mu'minûn /5-7
[60] Mu'minûn /8-11

Hunâlikebtuliyel mu'minûne ve zulzilû zilzâlen şedîdâ:[61] "Mü'minler orada imtihana tabi tutulmuş ve şiddetli bir şekilde sarsıldıkça sarsılmışlardı." Mü'min imtihana tabi tutulduğunda sarsılır; ama dönmez, Allah'tan asla yüz çevirmez.

E hasiben nâsu en yutrakû en yekûlû âmennâ: "İnsanlar 'biz iman ettik' deyince bırakılacaklarını mı zannediyorlar?" Böyle mi hesap ediyor, böyle mi düşünüyorlar! **Ve hum lâ yuftenûn:**[62] "Onları imtihana tabi tutmadan." "Biz iman ettik" dediklerinde onları imtihan etmeden mü'min olarak kabul edeceğimizi mi zannettiler! Allah, kulunu imtihana tabi tutar, kul da ya imanını ispatlayıp imtihanı kazanır ya da imanından dönüp imtihanı kaybeder.

Ve lekad fetennâllezîne min kablihim: "And olsun ki onlardan öncekileri de (imanlarını ispatlasınlar diye) böyle imtihana tabi tutmuştuk." Allah'ın böyle yapmasının hikmeti nedir? **Fe le ye'lemennallâhullezîne sadakû:** "Allah, sadık olanları bilelim diye." İman ettiğini söyleyenler, bu sözlerinde sadık mı yalancı mı olduklarını bilsinler, anlasınlar diye Allah onları imtihana tabi tutar. **Ve le ye'lemennel kâzibîn:**[63] "Bir de yalancıları bilelim diye." Yalan söyleyenler ortaya çıksın diye. Hem onlar kendilerini tanıyıp anlasınlar hem de mü'minler onların mü'min mi yalancı mı olduğunu görsün ve anlasınlar diye Allah onları imtihana tabi tutar.

Lâkinir resûlu vellezîne âmenû meahû: "(Allah'ın) Resulü ve onunla beraber olanlar." **Câhedû bi emvâlihim ve enfusihim:** "Mallarıyla ve canlarıyla cihad ederler." **Ve ulâike lehumul hayrât:** "Bununla beraber hayırlar onlaradır." **Ve ulâike humul**

[61] Ahzâb /11
[62] Ankebût /2
[63] Ankebût /3

muflihûn:[64] "Felaha erenler (kurtuluşa erenler, saadete erenler, muradına erenler) de onlardır."

Kul len yusîbenâ illâ mâ keteballâhu lenâ: "De ki: Allah'ın bizim için takdir ettiğinden başka bir şey bize isabet etmez." Bize bir şey isabet ediyorsa onu mutlaka Allah takdir etmiştir ve o bir imtihandır. **Huve mevlânâ:** "O bizim mevlamızdır." O bizim yardımcımızdır. Allah bizi imtihana tabi tutuyorsa o halde imtihanı kazanmamız için bize yardım eder; çünkü o bizim mevlamızdır. **Ve alâllâhi felyetevekkelil mu'minûn:**[65] "Mü'minler sadece (yalnız) Allah'a tevekkül edip güvensinler."

Allah bu ayette de Hz. Yunus (a.s.)'ın kıssasını anlatır. **Ve zennûni iz zehebe muğâdiben fe zanne en len nakdire aleyh:** "Zennun (zanneden) kavmine kızmış, öfkelenmiş (kavmini terk edip) gitmişti. Bizim de kendisini sıkmayacağımızı zannetmişti." **Fe nâdâ fiz zulumât:** "Sonra karanlıklar içinde nida etmişti." Kendisini yutan balığın karnında karanlıklarda kalınca dua etti, daha doğrusu feryat etti. Ve dedi ki. **En lâ ilâhe illâ ente subhâneke innî kuntu minez zâlimîn:**[66] "Senden başka ilah yoktur. Sen subhansın, ben kendime zulmettim." Böyle söyleyerek Allah'a dua edip feryat etti.

Festecebnâ lehû: "Biz de (onun duasına) icabet ettik." **Ve necceynâhu minel ğamm:** "Onu o üzüntüden (o sıkıntıdan, o karanlıktan) kurtardık." **Ve kezâlike nuncil mu'minîn:**[67] "İşte biz mü'minleri böyle kurtarırız." Yani bir mü'min kulum "ya rabbi! Ben kendime zulmettim, senden başka ilah yok, sen subhansın" deyip feryat eder, dua ederse onu sıkıntıdan kurtarırım, buyurdu.

[64] Tevbe /88
[65] Tevbe /51
[66] Enbiya /87
[67] Enbiyâ /88

Allah bu ayette de mü'min olmayı şart koştu. Bu yüzden imanla, mü'min olarak dua ettiğimizde Allah duamıza mutlaka icabet eder.

Allah bir de mü'minlerin Allah'ın resulüne olan tavrını beyan ediyor.

En nebiyyu evlâ bil mu'minîne min enfusihim: "Peygamber, mü'minler için kendi canlarından (nefislerinden) önce gelir." **Ve ezvâcuhû ummehâtuhum:** "Onun hanımları da onların anneleridir."

Allah miras bakımından akrabaları birbirine varis kılmıştır. **Ve ulul erhâmi ba'duhum evlâ bi ba'dın fî kitâbillâhi minel mu'minîne vel muhâcirîn:** "Allah'ın kitabında akrabalar (miras) bakımından birbirleri için (diğer) mü'minlerden ve muhacirlerden daha önceliklidir (birbirine varis olurlar)." **İllâ en tef'alû ilâ evliyâikum ma'rûfâ:** "Ancak sizin kendi dostlarınız için güzellik, iyilik yapmanız (herhangi bir şeyi vasiyet etmeniz) müstesnadır." **Kâne zâlike fil kitâbi mestûrâ:**[68] "Bu, kitapta yazılıdır." Mirası nasıl dağıtmanız gerektiği Allah'ın kitabında yazılıdır, bellidir.

Allah okuduğumuz bu ayete kadar hep mü'minlerin vasfından, hallerinden bahsetti.

İsterseniz şimdi de yâ eyyuhâllezîne âmenû: "Ey iman ettiğini iddia edenler" diye başlayan birkaç ayeti anlamaya çalışalım inşallah.

Allah "yâ eyyuhellezîne âmenû" diye hitap ettiğinde genel olarak "şunu şöyle yapmayın" ya da "böyle olmayın" bununla

[68] Ahzâb /6

beraber "iman ettiğinizi iddia ediyorsanız böyle yapın, yoksa iman etmiş olmazsınız" diye hitap eder.

Yâ eyyuhâllezîne âmenû: "Ey iman ettiğini iddia edenler!" **Udhulû fis silmi kâffeh:** "Hep beraber toptan barışa girin." **Ve lâ tettebiû hutuvâtiş şeytân:** "Şeytanın adımlarına uymayın." **İnnehû lekum aduvvun mubîn:**[69] "O sizin apaçık düşmanınızdır." Şayet iman etmişseniz o halde barışta olun.

Yâ eyyuhâllezîne âmenû aleykum enfusekum lâ yedurrukum men dalle izâhtedeytum ilallâhi merciukum cemîan fe yunebbiukum bimâ kuntum ta'melûn:[70] "Ey iman ettiğini iddia edenler! Siz kendinize bakın (kendinizi, kendi nefsinizi düzeltmeye bakın). Böyle yaparsanız delalette olanlar size zarar veremez (yeter ki siz hidayette olun). Hepinizin dönüşü Allah'adır ve Allah size yaptıklarınızı haber verecek."

Yâ eyyûhâllezîne âmenû: "Ey iman ettiğini iddia edenler!" **Enfikû mimmâ rezeknâkum:** "Size verdiğimiz rızıktan infak edin." **Min kabli en ye'tiye yevmun lâ bey'un fîhi ve lâ hulleh:** "Dostluğun ve alışverişin fayda vermediği o gün gelmeden önce (Allah'ın size verdiklerinden infak edin)." **Ve lâ şefâah:** "Ve şefaat de (o gün geçerli değildir)." **Vel kâfirûne humuz zâlimûn:**[71] "Kâfirler, zalimlerin ta kendileridir." Demek ki kendine zulmedenler kâfir oluyormuş!

Yâ eyyuhâllezîne âmenû: "Ey iman ettiğini iddia edenler!" **Lâ tubtilû sadakâtikum:** "Sadakalarınızı batıl yapmayın (boşa çıkarmayın)." **Bil menni**: "Başa kakarak (minnet ederek)." Sadaka verip iyilik yaptıktan sonra minnet edersen yaptığın iyiliği boşa

[69] Bakara /208
[70] Mâide /105
[71] Bakara /254

çıkarmış olursun. Allah "iman etmişseniz o halde böyle yapmayın" buyurdu. **Vel ezâ:** "Ve eziyet ederek (boşa çıkarmayın)." **Kellezî yunfiku mâlehû riâen nâs:** "O kimseler ki gösteriş olsun (riya olsun) diye mallarını insanlara verirler." **Ve lâ yu'minu billâhi vel yevmil âhir:** "Onlar Allah'a ve ahiret gününe iman etmemişlerdir." Gösteriş yapanlar, bununla beraber eziyet edenler Allah'a ve ahiret gününe iman etmemişlerdir.

Fe meseluhû ke meseli safvânin aleyhi turâb: "Onların misali taşın üzerindeki bir toprağa benzer." **Fe esâbehû vâbilun fe terakehû saldâ, lâ yekdirûne alâ şey'in mimmâ kesebû:** "Ona (o taşa) kuvvetli bir yağmur isabet edince (onun üzerinde) hiçbir şey bırakmaz. Böyleleri kazandıklarından hiçbir şey elde edemezler." Dolayısıyla onların gönlünde hiçbir şey yeşermez. **Vallâhu lâ yehdil kavmel kâfirîn:**[72] "Allah kâfir kavmi hidayete erdirmez."

Yâ eyyuhâllezîne âmenûttekûllâh: "Ey iman ettiğini iddia edenler! Allah'a karşı sorumluluğunuzu yerine getirin." **Vebteğû ileyhil vesîleh:** "Ona gitmeye (Allah'a varmaya, yaklaşmaya) vesile (sebep) arayın." Yani vesileye sarılın. **Ve câhidû fî sebîlih:** "Allah yolunda cihad edin." **Leallekum tuflihûn:**[73] "Böyle yaparsanız felaha (kurtuluşa, saadete) erersiniz." Böyle yapmadığınız takdirde saadet yoktur!

Allah'ın Mu'min ismiyle, imanla ilgili üç yüzden fazla ayet vardır. Zamanımız kısıtlı olduğu için iki üç defa sadeleştirmemize rağmen ayetlerin yarısına yakınını sohbetimize dâhil edemedik. İnşallah okuduğumuz bu ayetler Allah'ın Mu'min ismini ve Allah'a göre mü'minlerin kimler olduğunu anlamamız için yeterlidir.

[72] Bakara /264
[73] Mâide /35

Okuduğumuz ayetlerde kısaca mü'min olacağımız takdirde kurtuluşa ereceğimizi anladık. Şayet mü'min olmuşsak o halde Allah'a ve resulüne itaat ediyor ve malımızla, canımızla Allah'ın rızasını, ebedi hayatımızı kazanmaya çalışıyoruz, bununla beraber birbirimize kardeş olmuş, birbirimizi seviyoruz ve birbirimize yardım ediyoruz demektir. Aynı şekilde Allah yolunda, cennet yolunda birbirimize destek oluyoruz ve birbirimizin ayağına bağ olmuyoruz demektir.

Zâlikel kitâbu lâ reybe fîh: "Bu kitap ki onda şüphe yoktur." Allah'ın kitabı hiçbir şekilde şüphe edilmemesi gereken bir kitaptır. Yani bu kitapta vesveseye yer yoktur. **Huden lil muttekîn:** "(Bu kitap) Muttakiler için hidayettir." Bu kitap, Allah'a karşı sorumluluğunu kabul edenler için hidayet olur ve onları hidayete erdirir. **Ellezîne yu'minûne bil ğayb:**[74] "Onlar gaybe iman ederler." Bu kitap (Kur'an) takva sahiplerini, muttakileri hidayete erdirince onlar da hemen ardından gayba iman ederler.

Önce takva daha sonra ise iman gelir. Takvası olmayan biri Allah'tan haşyet duymaz, Allah'tan korkmaz ve Allah'a karşı sorumluluğunu kabul etmez. Dolayısıyla ilahlık yapmaya kalkışıp istediklerini cennete, istemediklerini de cehenneme gönderir. Genel olarak böylelerinde iman vardır, her biri Allah ve resulünü kabul etmiştir; ama takvaları yoktur. Bu yüzden kendisinden olmayanları cehenneme göndermeye çalışırlar. Sanki cennette yer yok da başkaları cennete giderse kendilerine cennette yer kalmayacakmış gibi düşünürler! Bilmemiz lazım ki bu tavır mü'minin, muttakinin tavrı değildir, mü'minin hali böyle olmaz! Böyle yapanlar takvayı bulamamış, takva elbisesini giyememiştir. Nasıl ki rüzgâr estiğinde mumu söndürüyorsa biri de takva

[74] Bakara /2-3

elbisesini giymeyince, kendisinde takva olmayınca şeytan bir vesvese verdiği gibi onun imanını söndürür.

Allah ayet-i kerimede Hz. Âdem (a.s.)'ın çocuklarının kıssasını anlatırken Habil'le Kabil'e kurban vermelerini emrettiğini ve ikisinin de Allah'a kurban verdiğini beyan etmiştir. Allah Habil ve Kabil'den kurban istediğinde ikisi de kurban verir; ama bu kurbanı Allah sadece Habil'den kabul eder, Kabil'in kurbanını ise kabul etmez; çünkü Allah'ın ayet-i kerimede beyan ettiği üzere Habil'in dediği gibi "Allah, kurbanı takva sahiplerinden kabul eder."[75]

Demek ki Kabil'in de kurban verirken imanı varmış! Evet, onun da imanı vardır, o da ibadetlerini yerine getirir; ama Habil'den farklı olarak onun takvası yoktur. Bu yüzden Kabil kurbanı kabul olmadığı için tövbe edip Allah'a dönmek ve Allah'a karşı sorumluluğunu yerine getirmek yerine üstüne bir de takvalıyı öldürmeye kalkıştı ve Habil'i öldürdü. İkisi de kardeşti ve ikisi de peygamber olan Hz. Âdem (a.s.)'ın çocuğuydu.

Allah bize bu kıssayı anlatıyorsa o halde Allah'ın bize öğretmek, anlatmak istediği bir şey var demektir. Allah bu kıssayla bize; "sakın siz mü'min kardeşinize hased etmeyesiniz. O güzel yapıyor, takva sahibidir diye kardeşinize Kabil gibi muamele etmeyesiniz, onu öldürmeye çalışmayasınız" buyuruyor.

Öldürmek sadece zahiri olarak değildir. Kardeşine taş attığında, leke attığında, iftira attığında onu manevi olarak öldürmüş olursun. Kabil, Habil'i öldürdü ve zalimlerden oldu. Oysaki Kabil neyin doğru, neyin yanlış olduğunu biliyordu. İmanı vardı, ibadet ediyordu, üstelik kurbanını da kesmişti; ama takva

[75] Mâide /27

sahibi olmadığı için Allah onun kurbanını kabul etmedi; çünkü Allah, kurbanı sadece takva sahiplerinden kabul eder.

Kurb, yakınlık manasına gelir. Dolayısıyla kurban; Allah yolunda Allah'a yakın olmak için yapılan her şey demektir.

Her birimiz takva elbisesini giyip giymediğimize, ebedi hayatımızı kazanmak için mi yoksa insanları cennete göndermemek için mi uğraştığımıza bakalım. Bununla beraber başkaları güzel yaptığında kıskandığımız, hased ettiğimiz için onlara taş mı atıyoruz yoksa onları takdir edip onlar gibi güzel yapmaya mı çalışıyoruz diye kendimize bakalım. Şayet güzel yapan kardeşlerimize taş atıyorsak bilelim ki böyle yapanların takvası yoktur. Böyle yapanlar kendine zulmetmiş, zalimlerden olmuş, dolayısıyla Kabil gibi olmuştur. Allah bizi böyle bir halden muhafaza eylesin ve bizi güzel yapanlardan, takva sahibi olanlardan eylesin inşallah.

Evet, hep beraber Allah'ın El Mu'min ismini anlamaya ve rabbimizin mü'min derken kimleri kastettiğini anlamaya aynı şekilde nasıl mü'min olabileceğimizi öğrenmeye çalıştık. İnşallah bu vesileyle kendimize dönüp Allah'ın mü'min tarifine ne kadar uyduğumuza bakar, uymayan taraflarımız varsa düzeltir ve Allah'ın mü'min dediği kullardan olmak için çaba, gayret sarf ederiz.

Allah bizi El Mu'min ismine iman edenlerden eylesin inşallah! Allah bizi mü'minlerden eylesin inşallah! Allah bizi kendisini sevenlerden, kendisine âşık olanlardan ve takva elbisesini giyenlerden eylesin inşallah! Allah bizi imandan, takvadan mahrum eylemesin inşallah! Allah bizi Mu'min isminin tecelli ettiği kullarından eylesin ve bizi emin kılsın, emniyette

kılsın inşallah! Allah bize emin belde olan cenneti ikram etsin inşallah!

Allah hepinizden razı olsun.

EL MUHEYMİN

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber Allah'ın El Esmau'l Husna'sını, güzelliğini anlamaya ve Allah'ın yeryüzündeki halifesi olan insanı tanımaya çalışıyorduk. Bununla beraber insanın, Allah'ın güzelliğiyle nasıl güzel olacağını ayetlerle öğrenmeye çalışıyorduk. Geçen sohbetimizde El Mü'min ismini anlamaya çalışmıştık, bu sohbetimizde ise Allah'ın El Muheymin ismini öğrenmeye, anlamaya çalışacağız inşallah.

Evet, Allah muheymindir; yani Allah, kulunu gözetleyendir. Peki, Allah, kullarını neden gözetler?

Elbette ki ikram etmek için gözetler. Allah, kulu Hz. İnsan olsun diye ona gereken muameleyi yapmak için kulunu gözetir. Allah sadece insanı gözetlemez aynı şekilde bütün varlığı da gözetler; çünkü Allah'ın bütün varlık üzerinde bir muradı vardır.

Allah bir şeyi ne için yaratmışsa onun üzerindeki muradının gerçekleşmesi için onu gözetim altında tutar ve muheymin olarak tecelli edip onu gözetler. Aynı şekil de insanı da muradının üzerinde gerçekleşmesi için gözetler.

Allah'ın insanı yaratmasındaki muradı nedir?

Allah, insanı Hz. İnsan olsun, kendisine halife olsun, âbd olsun, dost olsun diye yaratmıştır. Dolayısıyla Allah, insanı

gözetleyerek ona Hz. İnsan olması için gerekli olan şeyleri anında tecelli edip onun için yaratır.

Allah'ın Muheymin ismi bütün isimlerle beraber tecelli eden bir isimdir; yani Allah, ikram edilmesi gerektiğinde kuluna hemen ikram eder, öğretilmesi gerektiğinde hemen öğretir, rahmet edilmesi gerektiğinde hemen rahmet eder. Allah'ın bütün isimleri insan üzerinde bu şekilde tecelli eder. Bu yüzden Allah'ın gözetlemesi El Esmau'l Husna'sıyla; Rahman, Rahim, Kerim, Vehhab ve Hayr isimleriyle beraber tecelli eder; yani Allah'ın gözetlemesi kulu için rahmettir, ikramdır, hayırdır ve keremindendir.

Allah'ın Muheymin isminin bir de insan üzerinde tecelli etmesi vardır. İnsan, Muheymin ismiyle isimlenince bu isimle önce kendisine tecelli etmesi gerekir; yani kulun, nefsini gözetleyerek kendisi için hayr olanı, rahmet olanı, ikram olanı öğrenmesi ve hikmete sahip olması için gereken her şeyi yapması gerekir. Öyle ki Allah'ın Muheymin ismi kendisinde tecelli etmiş olsun.

Şayet insan kendini unutursa Muheymin ismi onda tecelli etmez; yani kul kendini gözetlememiş olur. Hâlbuki insanın, nefsini sürekli gözetim altında, murakabe altında tutması lazım ki nefsine rahmetle muamele edebilsin, öğretebilsin, ikram edebilsin ve ona cennetin, Allah'ın rızasının yolunu gösterebilsin. Eğer Muheymin ismi kendisinde tecelli etmezse nefsine cennetin yolunu gösteremez, dolayısıyla kaybeder.

Görmek ayrı, gözetlemek ayrı şeydir. Allah, kulları üzerinde basirdir; yani kullarını görendir. Kulları üzerinde muheymin olması ise onları görmesi değil gözetlemesidir. Bu yüzden Basir ismi ile Muheymin ismi birbirinden farklıdır.

Daha iyi anlaşılması için izah edeyim.

Örnek vermek gerekirse; bir ana kendi çocuğu için muheymindir; yani çocuğunu her türlü tehlikelerden korumak ve ona ikram etmek için çocuğunu gözetler, murakabe altında tutar. Anneyle birlikte başkaları da çocuğu görür ama çocuğu gözetlemez; çünkü çocuk onlara ait değildir. Anne ise çocuğunu görmekle beraber çocuğuna lazım olan şeyleri vermek için onu devamlı olarak gözetir, gözetim altında tutar.

Elbette ki Allah'ın, kullarını gözetlemesi kulun gözetlemesine benzemez; ama kul, Allah'ın isimlerini kendi üzerinden anlamalı, tatmalıdır. Bu yüzden bilmemiz lazım ki bir anne, babanın evladını gözetlemesi, murakabe altında tutması, çocuklarının iyiliğini istemesi ve onlara olması gereken muameleyi yapması Allah'ın Muheymin isminin tecellisidir. Dolayısıyla, Allah'ın bizi nasıl gözetlediğini, nasıl ikramda bulunmak ve korumak istediğini buradan anlamamız gerekir.

Allah'ın gözetlemesi kuluna olan saf sevgisinden, rahmetinden, keremindendir. Allah ayet-i kerimede; **"Allah'ı unutan ve Allah'ın kendisini kendisine unutturduğu kimseler gibi olmayın"**[1] buyurur. Bu yüzden kulun rabbini unutmaması için kendi nefsi üzerinde mutlaka muheymin olması gerekir. Yoksa rabbini unutursa bu defa kendi kendini unutur; yani kendi üzerinde gözcü olmayı, muheymin olmayı unutur. Kendini gözetlemediğinde ise kendini nefsinden, dolayısıyla şeytandan koruyamaz. Allah ayet-i kerimelerde devamlı **"şeytan sizin apaçık düşmanınızdır"**[2] **"Allah, kulun, nefsinin kendisine neler fısıldadığını bilir"**[3] buyurmuştur. Nefis, kula her zaman bir şeyler

[1] Haşr /19
[2] A'râf /22, Bakara /208, Yâsin /60, Zuhrûf /62, En'âm /142
[3] Kaf /16

söyler. Kul nefsi üzerinde gözcü olmaz "acaba gönlüme gelen şey nefisten mi şeytandan mı yoksa Allah'tan mıdır" deyip gönlüne geleni kontrol etmezse bu durumda yanlışı doğru, doğruyu da yanlış zanneder.

Birinin aklı ne kadar çalışırsa çalışsın şayet elindeki ölçü yanlışsa kesinlikle yanlış karar verir. Mesela; elinde doksan santimlik bir metre varsa; ama o bunu bir metrelik zannediyorsa her defasında bir metre ölçtüğünü zannedip sürekli eksik ölçüm yapar. Aynı örnek, ağırlık miktarı için de geçerlidir. Biri yedi yüz gramı bir kilo zannediyorsa sürekli bir kilo diye tarttığı şeyi aslında hep yedi yüz gram olarak tartar; ama onu hep bir kilo zanneder.

Aynı şekilde akıl da bilgisini tasavvurdan alır. Tasavvur; tasvir etmek demektir ve tasavvur insanın metresidir, kilosudur; yani ölçüsüdür. Biri bilgisini gönlüne, aklına, hafızasına nasıl resmetmiş, tasvir etmişse aklı artık bu tasvirinin ölçüsüne göre çalışır. Şayet bir kul bir şeyi yanlış olarak tasvir etmiş, doğruya yanlış, yanlışa da doğru demişse aklı artık yanlışın yanlış olduğunu söylemez, aksine yanlışa doğru, doğruya da yanlış der; çünkü kulun aklı bir kere böyle tasavvur etmiştir.

İnsanın tasavvuru nasıl ve nerden gelişir?

Bu elbette ki kendi kendine olan bir şey değildir. Kişi tasavvurunu önce anasından, babasından sonra okuldan ve çevresinden oluşturur; ama bilmemiz lazım ki insan tasavvurunu nerde geliştirirse geliştirsin, Allah onun tasavvuruna yanlış demişse o halde onun tasavvuru yanlıştır.

Allah vahyini yaparken kulundan öncelikle tasavvurunu düzeltmesini ister; yani "ben neyin doğru olduğunu söylemişsem doğru olan, neyin yanlış olduğunu söylemişsem yanlış olan odur"

aynı şekilde “neye ebedi yahut fani demişsem ebedi olan, fani olan odur” buyurur.

Tasavvurumuzun nasıl geliştiğine ya da nasıl oluştuğuna baktığımızda ebedi olana fani muamelesi, fani olana da ebedi muamelesi yaptığımızı görür, anlarız. Öyleleri var ki; dünyanın, malın, mülkün fani olduğunu bilir ve kendisine mülkün kime ait olduğu sorulduğunda mü’min olduğu için mülkün Allah’a ait olduğunu da söyler; ama iş, malı Allah yolunda kullanmaya geldiğinde bu defa mal Allah’ın değil de kendisininmiş gibi davranır. Bu yüzden Allah’a ait olanı Allah yolunda sarf edemez ve dünya hayatına ebediymiş gibi sarılıp sanki ölüm hiç yokmuş gibi düşünür, hareket eder.

Aklı dünyanın fani olduğunu bildiği, etrafındakilerin öldüğünü gördüğü ve kendisinin de mutlaka bir gün öleceğini bildiği halde insanın dünyaya sanki ebediymiş gibi davranmasının sebebi nedir?

Çünkü tasavvuru böyle değildir. Tasavvuru böyle olmadığı için de ölüm yokmuş gibi farz eder ve dünya hayatını ebediymiş gibi anlar; yani onun gönül hali dünyanın ebedi oluşu üzerinedir. Bu yüzden tasavvuru bozuktur, tersine dönmüştür. Böyle biri Allah’ın doğru dediği bir şeye “evet, bu doğrudur” der; lakin peşinden ama der. Zaten Allah’ın hükmüne karşı ama dediğinde münafıklığı, ikiyüzlülüğü ortaya çıkmış olur; çünkü dili farklı bir şey söylerken kalbinin tasdik ettiği, söylediği şey farklıdır. İşte, bunun sebebi tasavvurunun düzgün olmamasından dolayıdır. Bu yüzden aklın doğru çalışması, Allah’ın vahyine göre hareket etmesi için öncelikle tasavvuru düzeltmek gerekir.

Müşrikler akılsız insanlar değildi aynı şekilde Yahudiler ve Hristiyanlar da akılsız insanlar değildir. Her biri akla, zekâya

sahiptir; ama tasavvurları bozuktur. Tasavvurları bozuk olduğu ve Allah'ın vahyine göre şekillenmediği için doğruyu yanlış, yanlışı da doğru zannedip hakka batıl, batıla da hak derler. Bununla beraber ebedi olana faniymiş gibi muamele edip fani olana da sanki ebediymiş muamelesi yaparlar.

Genel olarak baktığımızda ümmet olarak biz de fani olana ebedi muamelesi yapıyor ve sanki hiç ölmeyecekmiş gibi dünyamız için çalışıyoruz ve iş, dünyayı ahirete kurban etmeye, feda etmeye gelince "olmaz, ben bunu kabul edemem" diyor, korkuyor, endişe ediyoruz. Allah ayet-i kerimede **"Allah sizi rahmetiyle, ikramıyla müjdeler (Allah kerimdir, vehhabtır, rezzaktır). Şeytan da dostlarını fakirlikle korkutur"**[4] buyurmuştur. Bu yüzden fakirlikten korkan biri şeytana dost olmuştur. Bu korku ona şeytandan gelir; ama o bunu anlamaz ve "ben böyle düşündüm, böyle anladım" der. Çünkü nefsini gözetim altında tutamamış, nefsine gelenin şeytandan olduğunu anlayamamıştır. Bunun sebebi de tasavvurunu Allah'ın vahyine göre oluşturmamasıdır.

Kendimize, etrafımıza baktığımızda asıl sorunun tasavvur bozukluğunda olduğunu anlarız. Tasavvuru bozuk birine hakkı anlatamazsın. Misal; elindeki 90 santimlik metreyi bir metre olarak zanneden birine istediğin kadar metrenin on santim eksik olduğunu söyle seni dinlemez, hep kendi bildiğinde ısrar eder; çünkü bir kere onu bir metre uzunluğunda diye anlamıştır, bu yüzden onu bu yanlışından vazgeçiremezsin.

Evet, insanın sürekli kendi nefsi üzerinde gözcü olması ve nefsini kontrol altında tutması gerekir, dedik. Kulun nefsini gözetim altında tutarak aldığı ilhamın, şeytandan mı yoksa

[4] Bakara /268

Allah'tan mı geldiğine bakıp bunu hemen anlaması, tabi, anlaması için de elinde bir ölçüsünün olması gerekir. İşte, bu ölçü; Allah'ın vahyi Kur'an'dır. Ölçümüz Allah'ın vahyi olursa o zaman gönlümüze, aklımıza, nefsimize her ne gelirse gelsin bu geleni Allah'ın ölçüsüne vurup onun doğru mu, yanlış mı, hak mı, batıl mı, güzel mi, çirkin mi olduğunu Allah'a göre anlarız. Doğru olan, hak olan Allah'ın buyurduğudur. Gerisi yalandır, gerisi yanlıştır! Bu yalanı, yanlışı her kim söylemişse söylesin fark etmez, o yalan söylemiştir.

Allah'ın vahyinin karşısında farklı bir söz söyleyen biri ya kâfirdir, ya münafıktır ya da müşriktir. Bunu bilerek söylemesi kendisine, Allah'a, dinine ihanettir, dolayasıyla böyle biri haindir; ama bilmeden söylüyorsa cahildir. Fakat bu cahilliği onun için bir bahane değildir; çünkü onun Allah'ın vahyini öğrenmesi ve Allah'ın vahyine karşı nasıl bir tavırda bulunması gerektiğini bilmesi gerekirdi.

Bize düşen; birilerine uymak, itaat etmek değil Allah'a ve resulüne itaat etmektir. İnsana yakışan budur! Yoksa Allah'ın vahyini bırakıp kendisi gibi bir beşerin peşinden gidenler aklını, varlığını yok saymış, aynı şekilde peşinden gidip önder olarak kabul ettiği kişiyi de Allah'ın önüne koymuş, onun için "sen benim rabbimsin, sen, Allah'tan daha iyi biliyorsun" demiştir. Hiç bundan büyük rablik vasfı vermek olur mu! Firavun da kendi kavmine **"ben sizin en yüce rabbinizim (e'âla olan rabbinizim)"**[5] deme cesaretinde bulunmuştu ve kavmi de bunu kabul etmişti. Neden? -Çünkü kendi nefislerine yenilmişlerdi.

Allah ayet-i kerimede **"o puta tapanlar veya başkalarına tapanlar hiç kimseye tapmıyorlar. Onlar kendi nefislerine**

[5] Nâziât /24

tapıyorlar"[6] buyurur. Böyleleri, nefislerinin işine geldiği için başkalarını kabul ederler; çünkü tasavvurları bozulmuştur ve bundan haberleri bile yoktur. Allah'a iman etmedikleri için Allah'ı tercih etmek yerine güç, mal, mevki kimdeyse ve kimden dünyaya ait bir menfaat görebileceklerse ona taparlar. Farkında olsunlar yahut olmasınlar "rabbim Allah'tır" demek yerine nefisleri kimde fayda görüyor, kimi, neyi kendilerine ilah olarak gösteriyorsa ona taparlar.

Allah nasıl ki kulu üzerinde muheyminse; yani kulu Hz. İnsan olsun, kendisine ayna olsun, güzelliğini üzerinde göstersin diye ona ikram edip gözetliyor ve ona muamelede bulunuyorsa aynı şekilde kulun da kendi üzerinde bu şekilde muheymin olması ve kendini gözetlemesi gerekir.

Biri "benim üzerimde Allah'ın El Esmau'l Husnası, güzelliği acaba nasıl tecelli etmiş" ya da "Allah'ın esması üzerimde tecelli ediyor mu etmiyor mu, nasıl yapsam tecelli eder, Allah'ın güzelliği üzerimde nasıl görünür, nasıl görünmesi gerekir" diye kendini gözetlemiyorsa Allah'ın Muheymin ismi onun üzerinde tecelli etmemiştir. Bu yüzden de kul kendisinden habersiz demektir.

Muheymin isminin tecelli etmediği bir kul kendisinden haberdar olamaz; yani o, Allah'ı unutmuş Allah da ona onu unutturmuştur.

İnsanın kendi kendisini unutması demek; Allah'ı, Allah'ın kendisi üzerindeki güzelliğini, tecellisini ve Hz. İnsan olduğunu, Allah'a yeryüzünde halife olduğunu unutması demektir. Ümmet olarak kendimizi unutup unutmadığımıza bakalım şayet unutmuşsak o halde imanımızda bir sorun var demektir.

[6] Kasas /63

Kendimizi, rabbimizi unutup unutmadığımız hususunda imanımıza bakalım. İman, aşk demektir. Allah mü'minlerin imanını tarif ederken **"mü'minlerin Allah'a olan muhabbeti çok şiddetlidir"**[7] buyurmuştur. Çok şiddetli muhabbet; aşk demektir, Allah'a âşık olmak demektir, dolayısıyla iman aşktır.

Arapçada aşk kelimesi işk diye geçer. İşk; sarmaşık, sarıp sarmalayan, örten demektir. Aşk muhabbetin şiddetli halidir, başka bir tabirle şiddetli muhabbet aşk demektir. Aşk bütün vücudu, bedeni, maneviyatı, gönlü sarıp sarmalar. Allah'ın aşkı ve muhabbeti de kulu sarar, sarmalar, böyle olunca da kulun her zerresinde Allah'ın muhabbeti, güzelliği tecelli eder.

Bu aşkın, muhabbetin olabilmesi için tek bir şey gerekir, o da marifetullahtır; yani Allah'a karşı marifet sahibi olmaktır! Marifet bilmek demek değil tanımak demektir. Bu yüzden bilmek ayrı, anlamak ayrı, tanımak ayrı şeydir. Marifetle ilgili olarak Resulullah (s.a.v) Efendimiz ***Men arefe nefsehu fekad arefe rabbehu:*** *"Kim nefsini tanırsa rabbini tanır"*[8] buyurmuştur. Kul kendini tanıyınca kendi üzerinden rabbini tanır; yani Allah'ın isimleri, güzelliği kendisi üzerinde tecelli ettikçe rabbini tanır.

Allah saf hayırdır, saf rahmettir, saf güzelliktir. Allah'ın güzelliğinin tecelli etmediği bir yerde karanlık vardır, zulumat vardır, zulüm vardır, cehalet vardır.

Nasıl?

Mesela; Allah âlimdir. Eğer Âlim ismi bir kulda tecelli etmezse bu defa o kul cahil kalır. Birinde Âlim ismi ne kadar tecelli etmişse o kul o kadar âlimdir, cehaletten de o kadar uzaktır. Aynı

[7] Bakara /165

[8] El-Aclunî, Keşfu'l-Hafâ, 2, 262; Ayrıca bkz. Elmalı'lı, Hak Dini Kur'an Dili, 8, 5817, Sadeleştirme, 9, 205

şekilde Allah'ın Rahim ismi birinde ne kadar tecelli ederse o kul o kadar rahim olur; ama yok, Rahim ismi onda tecelli etmezse bu defa merhametsiz olur, zalim olur.

Bu yüzden Allah çirkinlik diye, şer diye bir şey yaratmamıştır. Allah'ın yarattığı her şey güzeldir ve saf güzelliktir. Kul, Allah'ın güzelliğinden kaçınca çirkinleşir, çirkinlikle karşı karşıya gelir, dolayısıyla cahil olur, zalim olur, kendini bilmez olur ve haddini aşar, kibirlenir; çünkü Allah'tan kaçtığı için Allah'ın güzelliği, isimleri onda tecelli etmemiştir. Sonra kul cehaletini, imansızlığını, küfrünü, kendi kendisine yaptığı zulmü Allah'a mal edip "bunu Allah yaptı" der. Hâşâ! Bu, Allah'a iftiradır; çünkü Allah çirkin bir şey, kötü bir şey yapmamıştır. Allah asla şer işlemez. Allah'ın yaptığı her şey saf hayırdır, saf güzelliktir, güzellikten başka bir şey değildir. Kulun bu duruma düşmemesi için "doğru mu yoksa yanlış mı yapıyorum" deyip kendini gözetlemesi; yani Allah'ın Muheymin ismiyle kendine nazar edip nefsi üzerinde gözetici olması gerekir.

Kulun, Allah'a iman edip âşık olabilmesi için marifete sahip olması; Allah'ı bilmesi, tanıması lazımdır. Devamlı söylüyoruz; Allah'ı tanımadan Allah'a iman olmaz. Kul, Allah'ı ne kadar tanıyorsa, Allah hakkında ne kadar marifete sahipse imanı da o kadardır. Bu da Allah'ın isimlerini bilmekle olur. Kul, Allah'ı kaç isminden ne kadar biliyor, ne kadar tanıyorsa marifeti de, imanı da o kadardır; yani insanın imanı marifetine göredir. Zahiri olarak anlayacak olursak; insan tanımadığı birini sevemez, onu ancak tanıdıkça sever; yani birini, güzelliğinden ne kadar tanıyorsa onu ancak o kadar sevebilir.

Allah saf güzelliktir, saf rahmettir, saf hayırdır, dedik. Kul, Allah'ın güzelliğini bilince, tanıyınca Allah'ı sever ve ona âşık olur,

onunla beraber olur, dolayısıyla Allah'ı güzelliğinden tanıdığı kadarıyla Allah'ın yakınlığını, muhabbetini kendisinde, gönlünde tadar. Bu yüzden Tefsiru'l Kur'an Hikmetu'l Beyan sohbetlerimizden hemen sonra ilk olarak yaptığımız şey; El Esmau'l Husna sohbetlerimizi yapıp rabbimizi güzelliğinden, güzel isimlerinden tanımak ve rabbimize karşı marifet sahibi olmak oldu; çünkü kul için en acil olan budur.

Allah Mekke döneminde vahyini indirirken 13 sene boyunca kendini anlatıp özellikle, ısrarla **lâ ilâhe illallah:** "Allah'tan başka ilah yoktur (deyin)" buyurdu. Bizim de Allah'tan başka ilah yoktur derken bunu öyle kuru bir kelime olarak söylememiz gerekir. Allah bütün isimleriyle ilahtır ve Allah'ın her bir isminde kendisine ortak yoktur. Bu yüzden birinin "lâ ilâhe illallah" derken aynı zamanda Allah'ın her bir ismini oraya koyup "lâ rahmane illallah, lâ rabbe illallah, lâ kerime illallah, lâ melike illallah, lâ malike illallah" demesi lazım ki bu söylediği tevhid olsun, gerçekten "lâ ilâhe illallah" demiş olsun.

Allah'ın her bir ismi; marifeti, o isme imanı ve gönlünün genişliği, büyüklüğü kadarıyla kulda da tecelli eder. Bilmemiz lazım ki Allah'ın isimleri kulda ne kadar tecelli ederse etsin, bu tecelli ancak sonsuz bir deryadan bir damla misalidir.

Daha iyi anlaşılması için izah edeyim.

Kuldaki rahmet, Allah'ın Rahim isminden tecelli eder; ama kulun bu rahmeti Allah'ın sonsuz rahmet deryasının yanında bir damla bile değildir. Kulun ise bu bir damladan sonsuz deryayı anlaması gerekir. Kul kendi rahmetiyle Allah'ın sonsuz olan rahmet deryasını anlamazsa bu defa kendi gönlündeki rahmete bakıp Allah'ı hesaba çeker ve sonra "Allah neden böyle muamele etti! Böyle yapacağına şöyle şöyle muamele etseydi" der. Sanki

kendisinin rahmeti Allah'ın rahmetinden daha çokmuş gibi düşünür, hatta böyle konuşur. İşte, bu onun cehaletini, Allah'ın Rahman ve Rahim ismine iman etmediğini gösterir. Böyle söyleyen biri Allah'ı rahman ve rahim olarak nasıl tanımış, nasıl iman etmiş olsun! Bu iman, iman mıdır! Böyle bir iman olmaz!

Böylelerine "iman etmiş olsaydın kendindeki rahmetin Allah'ın sonsuz olan rahmet deryasından bir katre bile, bir zerre bile olmadığını bilir, anlardın! Bir zerreyi sonsuz rahmet deryasından nasıl daha büyük görüyorsun, nasıl böyle hüküm veriyorsun" demek gerekir.

Her bir insana düşen; öncelikle rabbini isimlerinden tanımak ve rabbinin güzelliğini kendi üzerinden görüp bunu tatmaktır. Tatmadan anlaşılmaz, dolayısıyla tadılmayan bir iman da iman değildir. Bu yüzden "ben, Allah'a inanıyorum" demekle iman edilmiş olunmaz; çünkü insanın bu imanı tatması gerekir.

Geçen sohbetlerimizde bu kıssayı anlatmıştım. Bir daha anlatayım.

"Bir kavim iman etmek için Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in yanına gelir, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de onlara imanı, islamı ve ihsanı anlatır. Onlar Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i dinledikten sonra "biz iman ettik" derler. Bunun üzerine Allah ayetini indirir ve ***"biz iman ettik demeyin. Biz de Müslümanlardan olduk (İslam'ı kabul ettik) deyin; çünkü iman daha kalbinize dâhil olmadı"***[9] *buyurur.*

Yani "önce gereğini yapıp Müslüman olduğunuzu, Allah'a teslim olduğunuzu ispatlayın sonra Allah iman nurunu kalbinize indirir. Ancak iman nuru kalbinize indiği zaman mü'min olursunuz.

[9] Hucurât /14

Bu yüzden daha Müslümanlığın gereğini yapmadan ‘biz iman ettik, mü’min olduk’ demeyin, bunun yerine ‘biz de Müslümanlardan olduk ve İslam’ı kabul ettik’ deyin.”

Allah’ın böyle buyurmasının sebebi nedir?

Çünkü sadece bilmekle iman olmaz. Bunu tatmamız, tatmamız için de İslam’ı yaşamaya başlayıp Allah’a teslim olmamız ve hayatımızı yaşarken mü’mince, Müslümanca bir tavır ortaya koymamız gerekir. Öyle ki Allah, imanı kalbimize indirsin. İndirince de toptan indirir ve gönlümüzde Allah her bir ismine göre tecelli eder. Mesela; rahmet etmemiz gereken yerde rahmet ettiğimizde Allah Rahim ismiyle gönlümüze tecelli eder, dolayısıyla biz de Rahim ismine bir daha iman etmiş ve Allah’ın rahmetini sevmiş oluruz. Bu, Allah’ın her bir ismi için böyledir.

Evet, muheymin; gözetleyen, murakabe altında tutan demektir. Allah, kuluna rahmet etmek, ikram etmek ve kulunun Hz. İnsan olması, âbd olması, kendisine ayna olması, halife olması, kısacası kulunun üzerindeki muradı gerçekleşsin diye ona muamele etmek için kulunu gözetler. Bu yüzden kul ters tarafa gidip yanlışa gömüldüğünde bir an için rabbine dönüp “ya rabbi! Sana döndüm” derse Allah ona gereken muameleyi hemen yapar; çünkü Allah zaten “kulum bana dönsün. Ben ona yardım edeyim. Benden istesin ben ona vereyim, ben sana döndüm desin, onu kendime çekeyim” deyip her anda kulunu gözetler, kontrolü altında tutar. Allah ona irade vermiş, tercih etme hakkı vermiştir, bu yüzden insanın, kendi tercihiyle Allah’a dönmesini ister, bunun için de kulunu gözetir, gözetler.

Sohbetimizin başında Allah’ın bütün varlık üzerinde muradı olduğunu söylemiştim. Allah ayet-i kerimede **“Allah, (yerle gök bitişikken) onlara isteyerek veya istemeyerek gelin dedi”**

buyurmuştur. **Tav'an ev kerhen:**[10] "İsteyerek, istemeyerek (ister severek, muhabbetle, isterseniz de sevmeyerek gelin. Bu hoşunuza gitse de gitmese de gelin)" demektir. Allah bu ayette bize bir ders veriyor; yani bunu bütün varlık üzerinden bize söylüyor ve var olan her şey Allah'ın gel hitabına karşılık "biz severek geldik ya rabbi" diye cevap vermiştir. Acaba biz ne cevap veriyoruz!

Bütün varlık iradesiz olarak Allah'ı sever ve Allah'ın emrine itaat eder; ama insan böyle değildir. Allah insana kendi iradesiyle tercih etme hakkı verip "tercihini sen yap, ya kendi tercihinle severek huzuruma gel ve bana dünyadayken vasıl ol, ya da istemesen de zaten ölünce bana gelecek, huzuruma çıkacaksın, tercihini yap" buyurmuştur.

İsterseniz şimdi de Allah'ın El Muheymin ismiyle ilgili ayetleri hep beraber anlamaya çalışalım. Öyle ki rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi ayetlerle tanımış olalım inşallah.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Huvallâhullezî lâ ilâhe illâ huv: "Allah odur ki kendisinden başka ilah olmayandır." Herhangi bir isminde Allah'a şirk koştuğunuzda o şirk koştuğunuz Allah değildir; çünkü Allah'tan başka ilah yoktur. Allah bu surede El Esmau'l Husna'sını, isimlerini sayıyor. Yani "bu isimlerimden birinde bana şirk koşarsan bil ki o şirk koşarak iman ettiğin ben değilim, senin putundur" buyuruyor. **El melikul kuddûsus selâmul mu'minul muheymin:** "(O) Meliktir, kuddustur, selamdır, mü'mindir, muheymindir." Allah meliktir; mülkün sahibidir, mülkünü idare edendir. Kuddustür; her türlü noksanlıktan beridir. Selamdır; selamet veren ve selamete

[10] Fussilet /11

erdirendir. Mü'mindir; iman verendir, emin olandır, emin olunması gerekendir. Muheymindir; kuluna ikram etmek için onu gözetleyendir.

Allah neden kulunu gözetler?

Allah, kuluna imanı vermek ve onu selamete erdirip tertemiz kılmak, kulunu nefsi üzerinde melik yapmak, bununla beraber hiçbir şeyi şirk koşmaksızın kuluna "rabbim Allah'tır" dedirtmek için kulunu gözetler. Ayeti geriye doğru anladığımızda Allah böyle buyurmuş olur.

Azîzul cebbârul mutekebbir: "(O) Azizdir, cebbardır, mutekebbirdir." Allah azizdir; bütün şeref, güç, kuvvet, kudret Allah'a aittir. Allah, kulunu kendinden ona şeref vermek için gözetler. Allah cebbardır. Kulu herhangi bir şeyde güç yetiremediğinde Allah duasına icabet edip ona istediğini zorla ihsan eder, ikram eder. Allah mutekebbirdir; büyüklük ona aittir. Kul, Allah'ın Cebbar ismiyle karşı karşıya kaldığında kibrini kaybeder, dolayısıyla mutekebbir olanın Allah olduğunu anlar, idrak edip buna iman eder. İman edince de kalbinde, gönlünde kibirden zerre eser kalmaz.

Subhânallâhi ammâ yuşrikûn:[11] "Allah müşriklerin şirk koşmalarından münezzehtir." O subhandır; kusursuzdur, noksansızdır, eksiksizdir, bütün kemal sıfatlarıyla beraber bütün güzellik ona aittir. Bütün güzelliği Allah'a ait görmeyenler ona şirk koşmuştur ve Allah da onların şirkinden beridir; yani "güzellikleri bana ait görmeyenler bana iman etmemiştir, ben onların rabbi değilim" buyurdu Allah. Subhânallâhi ammâ yuşrikûn ayeti aynı

[11] Haşr /23

zamanda “ben bana şirk koşanın rabbi değilim, onun o putundan beriyim” manasına gelir.

E lâ: “Dikkat edin (haberiniz olsun, bunu unutmayın)!” E lâ kelimesi “dikkat edin, söylediklerimi ciddiye alın, sizi uyarıyorum” anlamındadır. Bir başka deyişle “böyle değil mi, söylediğimi tasdik ediyor, kabul ediyor musun yahut etmiyor musun” manasına gelir. **İnne lillâhi mâ fis semâvâti vel ard:** “Göklerde ve yerde her ne varsa Allah’a aittir.” Göklerde ve yerde olan her şeyin bana ait olduğunu kabul ediyor musun! Benim her şeyin sahibi olduğumu anladın mı yoksa benim mülkümde bir şeye sahip mi çıkıyor, ‘bu da benimdir’ mi diyorsun! **Elâ inne va’dallâhi hakk:** “Dikkat edin! Allah’ın va’di haktır.” Allah bu ayette bir daha “e lâ” kelimesini kullandı. Zaten üst kısımda e lâ kelimesinin manasını öğrenmiştik. O halde bu ayeti e lâ kelimesinin manasıyla düşündüğümüzde ayet; “va’dettiğim ve vahyettiğim her şeyin hak olduğunu kabul ediyor musun, buna dikkat ediyor musun, bundan haberin var mı, bunu böyle anladın mı” anlamına gelir. **Ve lâkinne ekserehum lâ ya’lemûn:**[12] “Ama onların çoğu bunu bilmez.”

Onların çoğu Allah’ın va’dinin hak olduğunu, göklerin ve yerin mülkiyetinin Allah’a ait olduğunu bilmezler. Dilleriyle bunu söylerler; ama kalpleri bunu kabullenememiştir. Buna iman etmemiş, böyle anlamamışlardır. Onların kendilerine ait fikirleri vardır.

Allah’ın va’di onun vahyettiğidir. Allah’ın, ayetlerini indirip “böyle yaparsanız size cenneti veririm” buyurması, aynı şekilde “şöyle yaparsanız cehennemlik olursunuz” demesi Allah’ın va’didir. Biri, Allah’ın va’dini bilmezse o halde mutlaka birilerine

[12] Yûnus /55

uyar. Allah'ın vahyi yerine başkalarına uyduğu için de nefsine ve şeytana uymuş olur.

Allah'ın va'diyle ilgili bir ayet daha okuyayım.

Allah ayet-i kerimede **"Allah mü'minlerden cennet karşılığında canlarını ve mallarını satın almıştır"**[13] buyurur. Bu durumda cenneti almak isteyenler malını ve canını mü'min olarak Allah yolunda sarf etmelidir. Buradaki şart, bunu yapanın mü'min olmasıdır, mü'min olmazsa Allah ondan bu amelini kabul etmez. Birinin gönlündeki niyeti başkaysa canını ve malını Allah yolunda sarf etse bile münafıktır; ama Allah'ı sevdiği, rızasını, dostluğunu istediği için bunu yaparsa cenneti alır. Allah böyle bir vaatte bulundu. Bunun dışında "yok işte şöyle yapsan da cennete gidersin" diyenler cennetin kokusunu bile alamazlar. Bu, Allah'ın va'di değildir; çünkü Allah, cenneti böyle va'detmemiştir. Dolayısıyla bu, ya birilerinin ya da şeytanın va'didir. Onlar da Allah'a iftira atarak vaatte bulunmuşlardır.

Huve yuhyî ve yumît: "Dirilten de öldüren de odur." Mülkün sahibi odur. **Ve ileyhi turceûn:**[14] "Ve siz ona döndürüleceksiniz (götürüleceksiniz)." Hepiniz mutlaka Allah'a döneceksiniz. Dönüşünüzün Allah'a olduğunu unutmayın. Allah'a dönüşümüzün sebebi; hayatımızın her anının hesabını vermemiz ve yaşadığımız hayatın karşılığında cenneti mi yoksa cehennemi mi kazandığımızın hesabını görmemiz içindir.

Yâ eyyuhân nâs: "Ey insanlar!" Dikkat edilirse Allah "ey mü'minler" diye değil "ey insanlar" diye hitap etti; yani bu hitap bütün insanlaradır. **Kad câetkum mev'izetun min rabbikum:** "Size rabbinizden bir vaaz geldi." Size rabbinizden bir öğüt geldi. **Ve**

[13] Tevbe /111
[14] Yûnus /56

şifâun lima fis sudur: "Gönüllere (göğüslere) şifa (geldi)." **Ve huden ve rahmetun lil mu'minîn:**[15] "Müminler için hidayet ve rahmet olan (Allah'ın vahyi size geldi)." Demek ki vahiy bütün insanlar için öğütmüş, vaazmış, gönüllere şifa, mü'minlere de hidayet ve rahmetmiş! O halde Allah'ın rahmetini, hidayeti istiyorsak yapmamız gereken şey başkalarının va'dine değil Allah'ın kitabına, vahyine sarılmak ve Allah'ın va'dine güvenip iman etmektir.

Kul: "De ki." **Bi fadlillâhi ve bi rahmetihî fe bi zâlike felyefrehû:** "Allah'ın fazlı ve onun rahmeti ile sevinin." Müminler Allah'ın rahmetiyle, fazlı ile sevinsinler. Bu yüzden dünyaya, paraya, mala, mevkiye değil Allah'ın rahmetine sevinmen gerekir. Allah'ın rahmetine ermişsen, bununla beraber Allah rahmetiyle üzerinde tecelli etmişse ve sen de mahlûkata bu rahmetle muamele ediyorsan işte bununla sevin. Sevinmen gereken şey Allah'ın rahmetinin senin üzerinde tecelli etmesidir. **Huve hayrun mimmâ yecmeûn:**[16] "(Çünkü) O onların (mal olarak, mülk olarak) topladıklarından hayırlıdır." Sizin için hayırlı olan budur, mal ve mülk değildir. Öyleyse Allah'ın rahmetiyle sevinin.

Kul e raeytum mâ enzelallâhu lekum min rizkin: "De ki: Bakın, Allah sizin için nice rızıklar indirmiş." **Fe cealtum minhu harâmen ve helâla:** "Siz onların bir kısmını helal, bir kısmını ise haram kıldınız." Rızkı indiren ve rızıkla ilgili hüküm koyan Allah'tır; ama siz Allah'ın indirdiği bir kısım rızka helal, bir kısma da haram diyorsunuz. **Kul allâhu ezine lekum:** "De ki: (Böyle söylemeniz için) Allah mı size izin verdi?" İstediğinize helal, istediğinize haram demeniz için Allah mı size izin verdi? **Em alallâhi tefterûn:**[17]

[15] Yûnus /57
[16] Yûnus /58
[17] Yûnus /59

“Yoksa Allah’a iftira mı atıyorsunuz?” Allah’ın söylemediğini söyleyerek Allah’a iftira mı atıyorsunuz! Allah neden böyle yaptığınızı düşünün buyuruyor.

Genel itibariyle baktığımızda Allah buna izin vermediği halde mü’min olmak Müslüman olmak adına mü’minler bu yanlışa çok düşüp Allah’ın haram demediğine haram diyor. Oysaki haram koyma hakkı, yetkisi bir tek Allah’a aittir ve Allah böyle bir hakkı peygamberine bile tanımamıştır. Hal böyleyken öyleleri var ki dilini evirip çevirip “şu haramdır, şu helaldir”[18] diyebiliyor! Allah da böylelerine; “bu hükmü benim adıma vermen için ben mi sana izin verdim yoksa bana iftira mı atıyorsun” diye soruyor!

Bu yanlışı en çok nerelerde yaptığımızla ilgili birkaç örnek vereyim. Öyle ki hatamızın farkına varalım ve bir daha bu yanlışa düşmeyelim.

Mesela; “takkesiz namaz kılmak mekruhtur” denilir. Mekruh, kerih kelimesinden türetilmiştir ve çirkin anlamına gelir; yani “takkesiz namaz kılmak çirkindir” denilir. Bir de bu mekruhu tahrimen mekruh; harama yakın olan mekruh olarak sınıflandırmışlardır. Hâlbuki kim söyledi takkesiz namaz kılınmasının mekruh olduğunu! Allah mı söyledi! Neden Allah’ın söylemediği bir şeyi dine katarak Allah’a iftira atıyorsun! Bir de “kadınların çorapsız namaz kılması haramdır, kadınlar çorapsız namaz kılamaz” derler. Bu, Allah’a iftira atmaktır; çünkü Allah böyle bir şey söylememiştir. Mümin, Allah’ın söylemediği bir şeyi söyleyebilir mi! Kendilerini mü’min zannedenlerin böyle söylemesinin sebebi; mü’min olma, Müslüman olma tasavvurlarının bozuk olmasından dolayıdır!

[18] Nahl /116-117

Müslüman; Allah'a teslim olandır. Allah'a teslim olmak da Allah'ın vahyine, kitabına teslim olmak demektir. "İşte falan kitapta böyle yazıyor, bizim cemaatimiz böyle söyledi, benim hocam, benim şeyhim böyle söylemiş" demek onları Allah'a şirk koşmaktır. Bunu kesinlikle unutmaman lazım ki bir şey için helal yahut haram dersen ve bu söylediğin Allah'ın vahyi değilse bu durumda Allah'a iftira atmış olursun. Böyle yaptığında ise cehennemdeki yerine hazır ol; çünkü imanını kaybedersin. Bunu Allah söylüyor.

Şeriatın ölçüsüne göre bir şeyin helal olduğunu belirtmek için "bu helaldir" denmez. Sadece haramlar sayılır. Haramlar sayıldıktan sonra ise geriye kalan her şey helal olmuş olur. Diyelim ki Allah yüz bin nimetin, yiyeceğin içinden sadece beş tanesine haram demişse o halde geriye kalan nimetler direkt helal olur. Yoksa o yüz bin nimet tek tek bu helaldir diye sayılacak değildir!

Allah yiyecek olarak haramları sayarken kan, leş, domuz eti ve Allah'tan başkasının adına kesilmiş olan hayvanı saymıştır.[19] İçecek olarak da şarabın, içkinin,[20] sarhoşluk veren her şeyin haram olduğunu söylemiş, gerisi için Allah ölçü koyup haram dememiştir. Haramın dışında kalanlar faydalı veya zararlıdır. Bunu da aklınla tespit etmen gerekir. Ayrıca zararlı olan bir şey için de asla haram diyemezsin. Mesela; iki türlü mantar vardır, biri zehirli, öbürü zehirsizdir. Sana zarar verdiği için zehirlisini ayıklaman gerekir. Yoksa mantar zehirlidir diye ona haram diyemezsin.

Peki, zararlı olan şeylerle haram olan şeyler arasındaki fark nedir?

[19] Nahl /115
[20] Maide /90

Haramı işlediğinde Allah'ın hükmüne karşı gelmiş olursun ve bunun da ahirette cezası vardır; yani maneviyatta cezası vardır. Zararlı olan bir şeyin ise cezası yoktur sadece onu kullandığında zahiri olarak zarar görür, eziyetini çekersin. Bu yüzden ikisi birbirinden farklıdır.

Evet, ayet devam ediyor. **Ve mâ zannullezîne yefterûne alallâhil kezibe yevmel kıyâmeh:** "Bu şekilde Allah'a yalan yere iftira atanlar Kıyamet gününü ne zannediyorlar?" Bunlar Kıyamet gününe nasıl iman etmişler! Söylediklerinden dolayı hesaba çekilmeyeceklerini mi zannediyorlar! "Kulum sen benim adıma ne güzel konuştun, sen de benim ortağımsın" diyeceğimi mi zannediyorlar! Evet, bunlar Kıyamet gününü ne zannediyorlar! **İnnallâhe le zû fadlin alân nâs:** "Gerçek şu ki Allah'ın insanlara fazlı (ikramı) büyük olmuştur." Allah'ın lütfu gerçekten büyüktür. Allah insana ihsanda bulunmuştur. **Ve lâkinne ekserehum lâ yeşkurûn:**[21] "Ama insanların çoğu (Allah'a) şirk koşar." Sen kendini sıkma, kulluğunu yapmaya, Hz. İnsan olmaya bak, buyurdu Allah.

Ve mâ tekûnu fî şe'n: "Ne iş yaparsan yap (hangi işte olursan ol)" Allah senin üzerinde şahittir, senin üzerinde gözcüdür, seni gözetler. **Ve mâ tetlû minhu min kur'ân:** "Kur'an'dan ne okursan oku (o senin üzerinde şahittir ve seni gözetler)." **Ve lâ ta'melûne min amel:** "Her ne amel yaparsan yap. **İllâ kunnâ aleykum şuhûda:** "Kesinlikle (muhakkak ki) o sizin üzerinizde şahittir." **İz tufîdûne fîh:** "Siz ona (bunlardan herhangi birine) dalıp gitmişken (o sizin üzerinize şahittir)." **Ve mâ ya'zubu an rabbike min miskâli zerretin fil ardı ve lâ fis semâ':** "İsterse o bir zerre olsun, ister gökte, ister yerde olsun, rabbinden

[21] Yûnus /60

(nazarından) hiçbir şey kaçmaz." **Ve lâ esğere min zâlike ve lâ ekber:** "İster ondan (bir zerreden) küçük olsun, ister büyük olsun." O, Allah'ın nazarından kaçmaz; yani zerre kadar bile olsa her ne yaparsan yap Allah yaptığını mutlaka görür, gözetler ve ona şahittir. **İllâ fî kitâbin mubîn:**[22] "(Bununla beraber hepsi) Ancak apaçık olan bir kitapta (mevcuttur, yazılıdır)."

E lâ kelimesinin dikkat edin manasında olduğunu anlatmıştık. Allah bu ayette bir daha dikkat edin buyuruyor. **Elâ inne evliyâallâhi lâ havfun aleyhim ve lâ hum yehzenûn:**[23] "Dikkat edin (bunu anladınız mı, kabul ediyor musunuz yoksa kabul etmiyor musunuz?) Allah'ın velilerine hiçbir korku yoktur ve onlar için mahzun olmak da yoktur."

Allah'ın velileri kimlerdir?

Ellezîne âmenû ve kânû yettekûn:[24] "Bunlar iman etmiş takva sahipleridir." Bunlar hem iman eden hem de takva sahibi olup Allah'a karşı sorumluluklarını kabul ederek bu sorumluluklarını yerine getirmeye çalışanlardır. Kulun, Allah'a karşı sorumluluğu; Allah'a âbd olmasıdır. Âbd olabilmesi için de kulun, Allah'a iman etmesi; yani Allah'ı sevmesi, sevip Allah'ın rızası, dostluğu peşinde koşması, Allah'ın güzelliğinin onun üzerinde tecelli etmesi ve Allah'a ayna olup halife olması gerekir.

Allah kendi güzelliğini göstermek için varlığı yaratmış, insanı da varlığın merkezine koymuştur. Bu yüzden Allah hadis-i kutsilerde *"varlığı insan için, insanı da kendim için yarattım."*[25] *"Varlığı; insanı taşısın, insanı da beni taşısın (beni üzerinde*

[22] Yûnus /61
[23] Yûnus /62
[24] Yûnus /63
[25] El-Menhec-ul Kaviy, c.5, s.516; İlm-ul Yakin, c.1, s.381

göstersin, bana ayna olsun) diye yarattım"[26] buyurmuştur. Yani Allah kendini sevmiş, dolayısıyla insan üzerinde kendi güzelliğini görmek istemiştir. İşte mü'min olanlar, muttaki olanlar, Allah'ın güzelliğini üzerinde gösterenlerdir. Allah'ın velisi olanlar onlardır.

Lehumul buşrâ fil hayâtid dunyâ: "Onlara dünya hayatında müjdeler vardır." **Ve fil âhirah:** "Ahirette de (müjdeler vardır)." Onlara hem dünyada hem de ahirette müjdeler vardır; ama bu müjdeler önce dünyadadır. Dünyadaki müjde; Allah'ın, onlara "senin kulluğunu kabul ettim ve kulluğundan razı oldum" ya da "sen benim velimsin" veya "kulum, ben seni seviyorum, yaptığını beğendim" demesidir. Bu, dünya hayatındaki müjdedir. Kul bu müjdeyi bir başkasından değil direkt olarak Allah'tan alır. Ayrıca ahirette de onlara müjdeler vardır. Zaten Allah, her neyi va'd etmişse ahirette kuluna mutlaka verir. Bununla beraber ayrıca ona hiç bilmediği, anlamadığı, hayaline getirmediği müjdeler de verecektir. Demek ki Allah'ın, kulunu müjdelemesi varmış ve böyleymiş! **Lâ tebdîle li kelimâtillâh:** "Allah'ın kelimelerinde değişiklik yoktur." Allah kelimelerini, sözünü değiştirmez. Benim sözüm budur, bir başkası anlamadı diye sözüm değişecek değildir, buyurdu Allah. **Zâlike huvel fevzul azîm:**[27] "İşte büyük kurtuluş (büyük nimet, büyük ihsan, büyük saadet) budur." Büyük saadet; Allah'a veli olmaktır, dost olmaktır. Bu, Allah'ın, dünya hayatında kulunu müjdelemesidir.

Ve lâ yehzunke kavluhum: "Onların sözlerinden dolayı mahzun olma." Allah'a iman etmeyenlerin sözlerinden dolayı mahzun olma. **İnnel izzete lillâhi cemîâ:** "Bütün izzet (bütün güç, kudret, şeref) Allah'a aittir." **Huves semîul alîm:**[28] "O (Allah)

[26] Risale-i gâvsiye
[27] Yûnus /64
[28] Yûnus /65

semi'dir, âlimdir." Allah her şeyi işiten ve her şeyi bilendir; yani kimin ne olduğunu bilendir.

E lâ: "Dikkat edin." Allah yine "dikkat edin, bunu anlamaya çalışın, bunu kabul ediyor musunuz" buyurdu. **İnne lillâhi men fis semâvâti ve men fil ard:** "Muhakkak ki göklerde ve yerde her ne varsa hepsi Allah'ındır (Allah'a aittir)." **Ve mâ yettebiullezîne yed'ûne min dûnillâhi şurakâ':** "Allah'ın berisinde (Allah'a) ortak koşanlar başkalarına tabi olmuyorlar." **İn yettebiûne illâz zann:** "Onlar sadece kendi zanlarına tabi oluyorlar (uyuyorlar)." Aslında hiç kimse puta ya da şirk koştuğu kişiye tabi olmuyor, aslında herkes kendi zannına tabi oluyor. **Ve in hum illâ yahrusûn:**[29] "Ve onlar (Allah'a şirk koşanlar) yalandan başka bir şey de söylemiyorlar."

Demek ki kimse kimseye tapmıyormuş, herkes kendi zannına uyuyormuş! Allah'ın vahyiyle konuşmayanlar yalandan başka bir şey söylememiştir. Her ne söylerse söylesinler onların söyledikleri yalandır, buyurdu Allah.

Şehidallâhu ennehû lâ ilâhe illâ huv: "Allah şahitlik eder ki ondan başka ilah yoktur." **Vel melâikeh:** "Aynı şekilde melekler de (şahitlik eder ki Allah'tan başka ilah yoktur)." **Ve ulûl ilmi kâimen bil kist:** "Bir de ilimde yücelmiş ilim sahipleri adaletle, doğru bir hükümle (Allah'tan başka ilah olmadığına şehadet ederler)." Allah burada bir vasfı söylüyor. Ve ulûl ilmi kâimen bil kist. Bu vasıf; onların adaletle, dosdoğru bir hüküm vererek Allah'tan başka ilah olmadığına şehadet etmeleri ve bu hükmü de ilimle vermeleridir. **Lâ ilâhe illâ huvel azîzul hakîm:**[30] "Ondan başka ilah olmadığına, onun aziz ve hakim olduğuna (şehadet ederler)." İlimleriyle

[29] Yûnus /66
[30] Âl-i İmrân /18

verdikleri bu hükümle Allah'tan başka ilah olmadığına şehadet ederler, şahit olurlar. Şahit olunmadan şehadet olmaz.

Bütün gücün, kuvvetin, şerefin, Allah'a ait olduğuna, Allah'ın hakim olduğuna, Allah'ın her ne yaparsa yapsın her yaptığında bir hikmet olduğuna, Allah'ın hakim olarak tecelli ettiğine, her işte, her olayda, her meselede mutlaka Allah'ın bir muradı olduğuna şehadet ederler; yani, Allah'ın muradını görüp buna şahit olurlar. Kim? -Tabi ki Allah, melekleri ve bir de dosdoğru olarak hüküm veren ilim sahipleri. Bu ilim sahipleri Allah'ın vahyinin ilmine sahip olanlardır.

Şimdi de Ra'd Suresi'nin 28. Ve 37. Ayetlerini anlamaya çalışalım inşallah. Allah ayete, mü'minlerin kalplerinin zikirle mutmain olduğunu beyan ederek başlıyor.

Ellezîne âmenû ve tatmeinnu kulûbuhum bi zikrillâh: "Mü'minler o kimselerdir ki Allah'ın zikriyle kalpleri mutmain olmuştur." Allah'ın zikriyle, vahyiyle kalpleri mutmain olmuştur. Zikir aynı zamanda Kur'an demektir. Yani mü'minlerin kalpleri, Allah'ın kendilerine olan va'diyle, vahyiyle mutmain olmuştur. Allah her ne söylerse söylesin mü'minin kalbi onunla mutmain olur. **E lâ bi zikrillâhi tatmeinnul kulûb:**[31] "Dikkat edin (bunu kabul ediyor musunuz, iman ediyor musunuz?) Kalpler sadece Allah'ın zikriyle tatmin olur."

Kalpler başka bir şeyle değil Allah'ın vahyiyle, bununla beraber Allah'ın zikriyle, Allah'ı zikretmekle mutmain olur. Şayet insan, Allah'ın zikrinden başka bir şeyle kalbini, gönlünü mutmain etmeye çalışırsa itminanı bulamaz; çünkü Allah kalplerin sadece kendi zikriyle mutmain olduğunu buyurdu.

[31] Ra'd /28

Allah'ın zikriyle kalpleri mutmain olanlar kimlerdir?

Ellezîne âmenû ve amilûs sâlihât: "Onlar ki iman eder ve salih amel işlerler." **Tûbâ lehum:** "Onlara müjdeler olsun." **Ve husnu meâb:**[32] "(Onların) Varacakları yer ne güzeldir!"

Kezâlike erselnâke fî ummetin kad halet min kablihâ umem: "Seni kendilerinden önce nice ümmetler gelmiş geçmiş bir ümmete gönderdik." **Li tetluve aleyhimullezî evhaynâ ileyke:** "Sana vahyettiğimizi onlara okuyasın diye (seni onlara gönderdik)." **Ve hum yekfurûne bir rahman:** "Ve onlar Rahman'ı inkâr ediyorlar." Dikkat edilirse Allah "onlar Allah'ı inkâr ediyorlar" demedi bunun yerine "onlar Rahman'ı inkâr ediyorlar" buyurdu.

Peki, Rahman'ı inkâr etmek demek ne demektir?

Allah'ın rahman olduğunu kabul eden biri "rabbim rahman ve rahimdir, bana hangi muameleyi yaparsa yapsın bu onun rahmetindendir ve bu benim için rahmettir" der. Ama "Allah bana yahut kime nasıl bir muamelede bulunursa bulunsun bu onun rahmetindendir" demeyip bunun yerine kendisi veya bir başkası için "Allah bunu yapmamalıydı, böyle muamele etmemeliydi, böyle değil de şöyle muamele etmeliydi" diyenler Allah'ın rahman oluşuna, rahmanlığına iman etmemiş, dolayısıyla "ben kendim için Allah'tan daha rahman, daha rahimim" demiştir. Dolayısıyla Rahman'ı kabul etmemek demek; Allah'ın her ne yaparsa yapsın muamelesinin saf hayır, saf rahmet, saf ikram olduğunu görmemek ve bunu kabul etmemektir. İşte, Allah böyleleri için "onlar rahman olan Allah'a iman etmemişlerdir" buyurdu.

[32] Ra'd /29

Kul: "De ki (onlara)." **Huve rabbî:** "O (rahman) benim rabbimdir." **Lâ ilâhe illâ huv:** "Ondan başka ilah yoktur." **Aleyhi tevekkeltu:** "Ben ona güvendim." Rahman olan Allah'a tevekkül ediyorum. **Ve ileyhi metâb:**[33] "Dönüşüm de (tövbem de) onadır."

Lehum azâbun fil hayâtid dunyâ: "Onlara dünya hayatında azap vardır." Allah'ın rahman oluşuna iman etmeyenler için dünya hayatında azap vardır. **Ve le azâbul âhirati eşakk:** "Ahiretteki azapları ise daha şiddetlidir (daha çetindir)."

Onlara dünya hayatında nasıl azap vardır?

Allah'ın rahman olduğuna iman etmeyen biri zaten azaptadır. Onun gönlünün mutmain olması, itminan bulması mümkün değildir. Dikkat ettiyseniz Allah Ra'd suresinden okuduğumuz ayetlere başlarken mü'minlerin kalplerinin itminan bulduğunu söylemişti. Gönül mutmain olmayınca huzursuz olur, cehenneme döner; ama bir kul, rabbinin rahman ve rahim olduğunu biliyorsa, rahman ve rahim olan rabbinin kendisini sevdiğini, kendisine yaptığı muamelenin mutlaka rahmet olduğunu biliyorsa mutmain olur; ama yok, bunu bilmez ve mutmain olmazsa bu defa dünyada azap içinde, sıkıntı içinde olur; çünkü gönlü cehenneme döner. Bu da yetmez, ahiretteki azabı da çok daha şiddetli, çok daha çetindir.

Ve mâ lehum minallâhi min vâk:[34] "Hiç kimse onları Allah'tan da koruyamaz." Hiç kimse onları Allah'a karşı savunamaz, müdafaa edemez, koruyamaz; çünkü onlar Allah'a iman etmemiş ve Allah'a "sen rahman değilsin" demişlerdir.

[33] Ra'd /30
[34] Ra'd /34

Ve kezâlike enzelnâhu hukmen arabiyyâ: "İşte biz böylece Arapça bir hüküm indirdik." Kur'an'ı Arapça olarak indirdik. **Ve le initteba'te ehvâehum ba'de mâ câeke minel ilm:** "Şayet sana gelen bu ilimden sonra onların hevasına uyarsan." Allah'ın sana böyle vahyetmesinden sonra onların keyfine uyar, başkalarının söylediğine doğru dersen. **Mâ leke minallâhi min veliyy:** "Sana Allah'tan bir dostluk yoktur." Allah'tan dostluk bulamazsın. **Ve lâ vâk:**[35] "(Kendine) Bir koruyucu da bulamazsın."

Böyle yapanlar, hevalarına uyanlar kimlerdir?

Allah başka bir ayet-i kerimede buyurur. **Zâlike bi ennehum kâlû len temessenen nâr illâ eyyâmen ma'dûdât:** "Onlar derler ki: Ateş bize sayılı günlerde dokunur." Yani cehenneme gitsek bile birkaç gün veya birkaç yıl orada kalır sonra oradan çıkarız. Onların bakışları böylesine yanlıştır, buyurdu Allah. **Ve ğarrahum fî dînihim:** "Onlar dinlerinde mağrur olmuşlardır." Dinleri kendilerini aldatmıştır, bu yüzden kendilerini başkalarından üstün görüyorlar! Hani ümmet olarak biz de "mü'minler, Müslümanlar cehenneme girer; ama cezalarını çektikten sonra çıkarlar" diyoruz ya görüldüğü gibi Allah böyle söylemiyor! "Biz cehenneme gireriz, cezamızı gördükten sonra ise cennette gireriz" diyenler dinlerinde mağrur olmuş, gurura kapılmıştır, buyuruyor Allah. **Mâ kânû yefterûn:**[36] "(Allah'a) İftira attıklarından dolayı." Onlar Allah'a İftira attıkları için dinlerinde mağrur olmuşlardır.

Mâ kânû yefterûn: "(Allah'a) İftira attıklarından dolayı." Allah, "cehennemde günahımız kadar kalıp sonra çıkarız" diyenlerin Allah'a iftira attığını buyurdu.

[35] Ra'd /37
[36] Âl-i İmrân /24

Neden?

Çünkü Allah böyle söylememiş, bunu kendi kendilerine uydurmuşlardır. Böyle söyleyenler kendilerini Yahudiler gibi seçilmiş kabul ederler. Allah vahyini yaparken bütün insanlara yapar. Dolayısıyla Allah bu ayette bize ve bütün insanlara hitap eder.

Yahudiler de aynen bizim gibi "bizim peygamberimiz en büyük peygamberdir, ümmetimiz en büyük ümmettir" demişlerdi. Peki, Allah böyle söylüyor mu?

Hâşâ! Allah öyle söylemiyor! Allah ayet-i kerimede **"Allah'a yakın olanların (mukarrebunların) çoğu geçmiş ümmetten, bir kısmı da bu ümmettendir"**[37] buyurmuştur. Bununla beraber **"kitabını sağdan alanların (ashab-ı yeminin) bir kısmı geçmiş ümmetten, bir kısmı da bu ümmettendir"**[38] demiştir. Demek ki Allah'a yakın olanların, velilerin çoğu geçmiş ümmetten, bir kısmı ise bu ümmettenmiş; yani onların velileri daha çokmuş! Kitabını sağdan alanların ise bir kısmı geçmiş ümmetten bir kısmı da bu ümmettenmiş; yani eşitmiş.

Allah hiçbir kuluna torpil yapmaz ve Allah'ın vahyi de, va'di de değişmemiştir. Hz. Âdem (a.s.)'dan beri bütün peygamberler Allah'ın peygamberleridir, bütün resuller Allah'ın resulleridir, onun göndermiş olduğu bütün kitaplar da vahiydir. Allah ayet-i kerimede **"Nuh'a, İbrahim'e, Musa'ya, İsa'ya her neyi vahyettiysek sana da onu vahyediyoruz"**[39] buyurmuştur. Bu yüzden Allah'ın vahyi değişmez, sadece hükmü değişir.

[37] Vâkıa /11-14
[38] Vâkıa /38-40
[39] Şûrâ /13

Örnek vermek gerekirse; Allah istisna olarak bazı şeyleri ceza olsun diye Yahudilere haram kılmış, bununla ilgili olarak ayet-i kerimede **"onlara hayvanların iç yağlarını haram kıldık"**[40] buyurmuştur. Bunu örnek olsun diye anlaşılması için söyledim. Evet, amelde böyle ufak değişiklikler vardır; ama imanda asla hiçbir değişiklik yoktur. Bu yüzden Allah Hz. Nuh (a.s.)'a, Hz. İbrahim (a.s.)'a, Hz. Musa (a.s.)'a ve Hz. İsa (a.s.)'a neyi vahyetmişse bize de aynen onu vahyetmiştir. Allah geçmişteki ümmetlere neyi emretmiş, neyi yasaklamışsa bize de emrettiği, yasakladığı odur. Onlar kulluklarını yapıp kazandılar, bu durumda biz de kulluğumuzu yaparsak o zaman biz de kazanırız.

Mesela; "yok, işte Allah bize büyük şeref verdi ve bizi bu ümmetten kıldı" denilir. Hiçbir şey yapmadan şerefi öyle baştan almak var mıdır! Var mı böyle bir torpil! Bu, Allah'a yakışır mı! Sen, Allah'ı böyle mi tanıdın! "Biz bu ümmetteniz ya, bizim peygamberimiz budur ya, onun için biz cehennemden çıkarız" diyorlar. İşte bu, Allah'ın beyan ettiği üzere dininde mağrur olmaktır, onlar böyle yaparak dinleriyle mağrur olmuşlardır ve bu, Allah'a iftiradır, buyurdu Allah. Onlara "madem böyleyse o halde bununla ilgili bir ayet söyle! Bu konuyla ilgili bir ayet var mı" diye sorduğunda "hayır, yoktur" derler. Ama cehennemde ebedi kalınacağına dair yüz tane ayet vardır. "Peki, madem böyle bir ayet yok o zaman neye dayanarak böyle söylüyorsun" dediğinde bu defa "işte, öyle söylemişler, öyle duyduk" derler! Oysaki senin dinini Allah'tan öğrenmen gerekmiyor mu! Başkalarından duyduğunu Allah'ın vahyinin yerine nasıl koyarsın!

Unutmamamız lazım ki ya, Allah'ın dinine ya da uydurulmuş dine iman ederiz. Uydurulmuş dine iman ettiğimizde bilelim ki bu

[40] En'âm /146

imanımız iman olmaz. Biri "ben Kur'an'a iman ettim" diyorsa; ama Allah'ın ayetini okuduğu zaman kendi bildiğinin Kur'an'a ters düştüğünü gördüğünde "kendi bildiğimi atıyor, Allah'ın ayetini alıyorum" demiyorsa o kişi Kur'an'a iman etmemiştir. Dolayısıyla Kur'an'a iman etmediği için Allah'a da iman etmemiştir. Ölçü böyledir. Bu yüzden bilgimiz yanlış olabilir, başkalarından yanlış öğrenmiş olabiliriz; ama bilgimizin Allah'ın ayetine karşı yanlış olduğunu gördüğümüzde o yanlışımızı hemen atıp Allah'ın doğru dediğini almamız gerekir.

Cehenneme girenlerin ebediyen orada kalacaklarını bilmek neden bu kadar önemlidir?

Çünkü cehennemin ebedi olduğunu bilmezsek şeytan bize hile yapar ve "günah işlemek önemli değil, Sen Müslümansın, cehenneme gider, biraz yanar, sonra da çıkarsın" deyip bizi yoldan çıkarır. Allah ayet-i kerimede **"onlar cehenneme karşı ne de dayanıklıdırlar"**[41] buyurdu. Hele elini beş dakika ateşe koy, dayan, bilelim ki orada da ateşe dayanırsın! Nefsin sana hile yapıyor, şeytan sana hile yapıyor!

Mü'minler cehenneme gitmez. Bunu Allah beyan etmiş, ayet-i kerimelerde **"Allah cehennemi kâfirler için hazırlamıştır" "Allah cehennemi müşrikler için hazırlamıştır" "Allah cehennemi zalimler için hazırlamıştır"** buyurmuştur. Bu yüzden Mü'minler cehenneme gitmez. Oraya gidenlerin ya kâfir, ya müşrik, ya münafık, ya fasık ya da zalim olması gerekir.[42] Gittikleri zaman da bir daha çıkamazlar; çünkü Allah cehennemden çıkışın olmadığını söylemiştir.[43]

[41] Bakara /175
[42] Kehf /102, Fetih /6, Kehf /29, Tevbe 68, Secde/ 20
[43] Nisâ /121

Bu yüzden bize düşen; cehennemlik amel işlememek tam tersi bizi cennete götürecek ameller işlemektir. "Oraya giderim, çıkarım" demek doğru değildir, böyle bir şey yoktur! Oraya giden biri imanını ölüm anında kaybeder ve cehenneme öyle gider, gidince de oradan bir daha çıkamaz. Yapmamız gereken şey; Allah'ın ayet-i kerimede **"genişliği yerle gök kadar olan cennete koşun"**[44] buyurduğu gibi cennete koşmaktır. Cennete koşup cennete varamazsak cehenneme yuvarlanırız. Bu yüzden ne olursa olsun cennete varmamız gerekir.

Cennete varmak maddi değil manevi bir durumdur. Koşarken zahiri olarak bir yere doğru koşmuyorsun, gönlünü cennete çevirmeye koşuyorsun. Gönlün, cennete dönerse cennete vardın demektir; yani, Allah'ın güzelliği gönlünde tecelli ederse orada kibir, gurur, riya, hased kalmaz ve gönlün cennete dönmüş olur, dolayısıyla sen de cennete varmış olursun.

Resulullah (s.a.v) Efendimiz *"din güzel ahlaktır,"*[45] *"ben güzel ahlakı tamamlamak üzere gönderildim"*[46] buyurmuştur. Güzel ahlak; Allah'ın güzelliğiyle güzel olmak demektir. İmanınla beraber Allah'ın güzelliğiyle güzel olduysan cennete varmışsın; ama gönlünde kibir, gurur, riya, hased, kin ve nefret varsa o zaman bil ki gönlün cehenneme dönmüştür. Bu durumda gece gündüz ibadet de etsen ölünce imanını kurtaramazsın; çünkü Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"kalbinde zerre kadar kibir bulunan kimse cehenneme gider"*[47] buyurmuştur. Bu yüzden kaybedip ebediyen cehenneme gitmemek için dünyadayken gönlümüzü cennete çevirip cennete varmamız ve bu yolculuğu da

[44] Âl-i İmrân /133, Hadîd /21
[45] İhya 3 /50
[46] Hâkim, Müstedrek 2 /670; Beyhakî, Sünen-i Kübrâ 10 /191
[47] Müslim: İman /147; Ebu Davud, Edeb 29, (4091); Tirmizî, Birr 61, (1999)

gönlümüzden yapmamız gerekir. Dediğim gibi; "gönlümüzde cenneti bulursak cennete varmış oluruz."

Evet, hep beraber Allah'ın El Muheymin ismini ayetlerde geçtiği şekilde anlamaya ve rabbimizi Muheymin isminden tanımaya çalıştık.

Allah hepimizi Muheymin isminin tecellisine mazhar kılsın ve bizi kendi nefsimiz üzerinde gözcü eylesin inşallah! Allah bizi nefsini unutup nefsinden gafil olanlardan eylemesin inşallah! Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in "*ya rabbi! Beni bir an bile nefsimle baş başa bırakma"*[48] buyurduğu gibi Allah bizi de bir an bile nefsimizle baş başa bırakmasın inşallah!

Allah hepinizden razı olsun.

[48] Ahmed b. Hanbel, V, 42; Ebu Dâvûd , Edeb,110

EL CEBBAR

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber Allah'ın El Esmau'l Husna'sını, güzel isimlerini anlamaya ve rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi tanımaya çalışıyoruz. Geçen sohbetimizde El Muheymin ismini anlamaya çalışmıştık, bu sohbetimizde ise Allah'ın El Cebbar ismini anlamaya çalışacağız inşallah.

Evet, Allah cebbardır; dilediğini zorla yapan ve zorla yaptırandır. Allah bütün varlık üzerinde cebbardır, dilediğini yapar, yaptırır.

Peki, Allah neyi dilemiştir?

Allah'ın, yarattığı her şey üzerinde mutlaka bir muradı vardır ve bu muradının varlık üzerinde gerçekleşmesi için Allah Cebbar ismiyle tecelli edip varlığa muradının gereğini yerine getirtir, böylelikle varlık üzerindeki muradını gerçekleştirir.

Allah ayet-i kerimede **"müşrikler istemese, kerih görse de Allah dinini tamamlar"**[1] buyurmuştur. Din hayat tarzı, yaşam biçimi demektir. Her bir varlığın dini vardır, dini olmayan hiçbir varlık yoktur; yani, Allah'ın bir varlık üzerindeki muradı neyse bu muradı varlığın dinidir.

Her şey sırat-el mustakim üzere, istikamet üzeredir. Bütün varlık için bu sırat-el mustakimi, istikameti Allah çizmiştir. Allah bir

[1] Saff /9

sırat-el mustakim de aynı şekilde insan için çizmiştir; ama insana irade verdiği için tercihi ona bırakıp "ister dosdoğru yolda, istersen de şeytanın yolunda gidersin" demiştir.

Allah ayet-i kerimede **"(Hud dedi ki) Muhakkak ki benim rabbim sırat-el mustakim üzeredir"**[2] buyurur. Yani sırat-el mustakimde gidersen bu durumda rabbine kavuşursun; ama sırat-el mustakim üzerinde olmazsan bu defa bulacağın şey şeytan olur.

Allah bütün varlığa esmasıyla tecelli etmiştir, dolayısıyla bütün varlıkta tecelli eden Allah'ın esmasıdır, güzelliğidir. Allah, kuluna muamele edip Cebbar ismiyle tecelli ederken isimleri üzerinden tecelli eder; yani kuluna güzelliğini ikram etmek, ihsan etmek için ona sürekli muamelede bulunur.

Allah, insanı hangi konuda imtihana tabi tutarsa tutsun, onu zorlarsa zorlasın bu mutlaka Allah'ın güzelliğinin kulda tecelli etmesi içindir; yani o kulun, Allah'ın güzelliğiyle güzel olması içindir. Dolayısıyla bilmemiz lazım ki hangi musibet, hangi bela, hangi sıkıntı bize gelirse gelsin Allah'ın bizim üzerimizdeki muradının gerçekleşmesi için; El Esmau'l Husna'dan bir ismin, Allah'ın güzelliğinin üzerimizde tecelli etmesi içindir.

Şayet hayatı, imtihanları böyle anlamazsak hayatı Allah ile beraber yaşayamaz ve Allah'ın üzerimizdeki muradını anlayamayız. Dolayısıyla nasıl âbd olacağımızı, nasıl Hz. İnsan olacağımızı hiçbir zaman anlayamaz, bunun sonucunda âbdiyetliğimizin gereğini yerine getiremeyiz. Allah'ın muradının üzerimizde gerçekleşmesini ve rabbimize onun murad ettiği gibi

[2] Hûd /56

bir kul olmayı, bununla beraber hayatı rabbimizle beraber yaşamayı istiyorsak o halde bunu anlamamız gerekir.

Allah cebbardır, hiçbir şekilde ona karşı konulamaz ve hiç kimse onun Cebbar isminin tecellisinden dışarı adımını atıp çıkamaz. Mülk onun, varlık onun, hüküm onundur. Bize düşen; bütün gönlümüzle rabbimize dönüp hangi ismini almamızı istiyorsa onu almak, hangi güzelliğiyle güzel olmamızı istiyorsa onunla güzel olmak ve güzelleşmektir.

Örnek vermek gerekirse; bize bir musibet geldiğinde yapmamız gereken şey bu musibete karşı sabretmek, tahammül etmek ve halim olarak yumuşak bir şekilde muamele etmektir. Yetmez, bir de ikramda bulunmaktır; çünkü ikram ettiğimizde Kerim ismiyle beraber o imtihanda bir daha kazanmış oluruz. Aynı şekilde bir de Allah'ın muamelesini bir mü'min olarak sevmemiz gerekir. Allah'ın bize olan muamelesinin saf hayır, saf rahmet, saf güzellik olduğunu bilirsek bize gelen muameleyi severiz, böylelikle Allah'ın İlah ve Vedud isimlerinin tecellisini alırız. Allah bize böyle muamelede bulununca bizi güzelliğiyle güzelleştirir; ama yok, Allah'ın bize olan muamelesini kabul etmez ve isyan edersek bunun sonucunda çirkinleşir, rabbimizi unutur, yok sayar ve imtihanı kabul etmemiş oluruz.

Bu yüzden devamlı "imtihan kazanma imkânıdır" diyoruz; yani, Allah, kuluna "haydi, kulum beni kazan" buyuruyor. Kulun dünyada kazanabileceği, kazanıp kendisine kalabileceği iki şey yoktur sadece tek bir şey vardır, o da; Allah'tır, Allah'ın güzelliği, yakınlığı, rızası, dostluğudur. Kulun bundan başka kazanabileceği hiçbir şey yoktur; çünkü kul, "benimdir" dediği şey her ne olursa olsun ölünce onu bırakıp gidecektir ya da onlar daha önce kulu bırakıp kendisinden ayrılacaktır.

EL CEBBAR

Hâlbuki insanı bırakmayan, terk etmeyen sadece tek biri vardır, o da; Allah'tır. O halde herkese düşen; hiç kaybetmeyeceği olan rabbini, rabbinin rızasını, dostluğunu, yakınlığını ve rabbinin güzelliğini kazanmaktır. İnsan için bundan başka bir şey yoktur! Gerisinin hepsi fanidir; yani gelir ve geçer.

Rabbini kazanan birinin kazanamadığı hiçbir şey yoktur. Aynı şekilde rabbini kaybeden birinin de kazandığı hiçbir şey yoktur. İsterse ömrü boyunca dünyadaki bütün hükmü o sürsün, bütün mülkler, saltanatlar onun olsun, o yine kaybetmiştir! Çünkü o "bunlar benimdir" deyince Allah mutlaka bütün izzetin, şerefin, gücün, kuvvetin, mülkün kendisine ait olduğunu ona tattırır ve onu rezil, rüsva eder. Sonuç budur!

Allah cebbardır, hiç kimse ve hiçbir şey onun kudretinin, mülkünün dışına çıkamaz.

Peki, Allah neden cebbar olarak tecelli eder?

Elbette ki kuluna ikram etmek için böyle tecelli eder. Cebbar ismi, Allah'ın El Esmau'l Husna'sıyla beraber tecelli eden bir isimdir; yani Allah Cebbar ismiyle tecelli ederken aynı zamanda Hayr ismiyle beraber tecelli ederek kuluna hayrı zorla verir ve ona "haydi, hayrı kazan" der. Ya da Rahman ve Rahim olarak tecelli edip "haydi, rahmetimin içine gir ve rahmetime er" der. Kerim ismiyle, Vehhab ismiyle tecelli edip "sana ikram etmek, hibe etmek istiyorum, haydi, ikramımı al" deyip ona zorla ikram eder. Mü'min ve Selam isimleriyle beraber tecelli edip kulunun İslam'a girmesi, mü'min olması, imanı kazanması, selamete ermesi için onu zorlar. Bu yüzden Allah'ın Cebbar ismi her bir ismiyle, güzelliğiyle beraber bu şekilde tecelli eder.

Kul, Allah'ın yüz muamelesinden bir tanesine bile cevap verip "evet, ya rabbi! Bu güzelliğini alıyorum" derse hidayete, imana, rahmete, selamete, kurtuluşa erer ve cennete girer; ama bir tecelliyi bile almazsa yarın perde açıldığında Allah'ın ona nasıl muamele ettiğini, o kazansın diye nasıl da ona Cebbar ismiyle tecelli edip onu niçin sıkıntıya koyduğunu, ona hastalık, bela, dedikodu, iftira verdiğini tek tek görür. Görürken bunların istisnasız hepsinin Allah'ın saf rahmetinin, kereminin, hayr oluşunun sonucu olduğunu da görür ve bilir. Yani, Allah ona "kulum sadece bir sefer bile bunu böyle yapsaydın ne olurdu" der. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede **"Kıyamet günü o zulmedenler azabı, ateşi gördükleri zaman (daha ateşi görmeden önce) bütün gücün, kuvvetin, kudretin Allah'a ait olduğunu bilselerdi ne olurdu"**[3] buyurmuştur. Allah, bize olan bütün muamelesinin sırf biz kazanalım diye rahmetinden dolayı olduğunu unutmamamız için bunu şimdiden bize vahyiyle beyan ediyor.

Hayat bir imtihansa o halde imtihanı kabul etmek gerekir. Buraya kavga etmeye, birbirimizi eleştirmeye, çekiştirmeye, yermeye gelmemişiz! Biz kardeşiz, birbirimizin düşmanı değiliz. Allah, düşmanımızın sadece şeytan olduğunu söylemiş, bu yüzden ayet-i kerimelerde **"Allah sizi karanlıklardan nura davet eder, şeytan da sizi nurdan karanlıklara davet eder."**[4] **"Şeytan sizin apaçık düşmanınızdır, ona uymayın, tabi olmayın, âbd olmayın"**[5] buyurmuştur. Bize düşen; dünyadayken imtihanlarla Allah'ın güzelliğini kazanıp onun güzelliğiyle güzel olmaktır. Aynı şekilde birbirimize yardım edip insanı dost olarak, şeytanı da düşman

[3] Bakara /165
[4] Bakara /257
[5] Bakara /168, 208, En'âm /142

olarak görmektir; çünkü şeytanı düşman olarak görmezsek birbirimizi düşman olarak görürüz.

Düşmanlıkla ilgili olarak Araplarda bir deyim vardır. Araplar; "ben, kardeşim ve amcaoğlum düşmanla savaşırız, savaşı kazanırsak bu defa ben ve kardeşim, amcaoğluna karşı savaşırız. Yine savaşı kazanırsak bu defa da kardeşimle ben savaşırız" derler. Yani savaş bitmez, zaten bitemez de; çünkü Allah, insanı dost ve düşmanı belirleyecek vasıfta yaratmıştır. İnsanın dostu Allah, düşmanı ise şeytandır. Bu durumda insan asıl düşmanını düşman olarak bilmeyince kendine başka bir düşman bulur, hiç kimse olmazsa bile gider, kardeşiyle savaşır.

Savaşlar, kavgalar her ne için olursa olsun Allah, kullarının bir kısmına kazanma imkânı verip "haydi, doğru yap kazan" demiştir. Mazlum konumundaki biri Allah'ın istediği, razı olduğu gibi bir muamelede bulunursa kazanır, aynı şekilde zulmeden kişi zulmünden dönüp Allah'a itaat ederse o da kazanır; yani kul için savaşta, kavgada dahi her zaman manevi olarak kazanma imkânı vardır.

Mesela; savaş halinde olan bir topluluğun içine girdiğimizi farz edelim. O topluluğun da bir kısmı zalim, bir kısmı mazlum olsun. İster mazlumların istersek de zalimlerin olduğu tarafa girelim, orada bizim için sonuna kadar kazanma imkânı vardır. Zalimlerin içine girmek illa zalimlerden olmak ve onların yaptığı gibi yapmak demek değildir. Allah bize imkân verip "haydi, onları zulmünden alıkoy" demiştir. Biz de zalimlerin içindeyken onları zulümlerinden alıkoymak için elimizden geleni yaparsak kazanırız.

Aynı şekilde mazlumların içine girdiğimizde de onlara "önce bir sabredip Allah'ın hükmünü kabul edin, öncelikle nerede yanlış yaptığınızı, size gelen bu musibetin, belanın hangi

günahlarınızdan, şirkinizden, nifakınızdan dolayı olduğunu görün, anlayın. Acaba başınıza gelen bu musibet Allah'tan yüz çevirdiğinizden dolayı olmasın! Hal böyleyken önce bir tövbe edip istiğfar edin. Acaba Allah'ın buradaki hükmü nedir, nasıl yapmanızı istiyor! Mutlaka peygamberler de sizin yaşadığınız gibi bir hal yaşamıştır, acaba bu hali yaşayan peygamber nasıl yapmıştır! Bu durumla ilgili olarak Allah ayette ne buyurmuştur! Nasıl yaparsanız bu imtihanı kazanırsınız ve bu musibet üzerinizden kalkar! İşi yaparken birilerine göre değil bu hali yaşayan peygamberler ve o peygamberle beraber olanlar gibi yapmanız lazım. Yoksa muvaffak olmanız mümkün değildir. Ömrünüz biter; ama bu zulüm bitmez, devam eder" dememiz gerekir. Böyle deyip onlar için elimizden geleni yaparsak yine kazanırız. Dolayısıyla zalimlerin de mazlumların da arasında olmak bizim için yine bir kazanma imkânı olur.

Peygamberler ve peygamberle beraber olanlar gibi yaparsak öncelikle ebedi hayatımızı kazanır, böylelikle hem kendimiz hem diğer insanlar ve hem de zalimler için rahmet oluruz. Allah'ın gazabı da gelse biz güzel ve doğru yaptığımız için Allah bizi Kıyamet günü zalimlerden ayırır, dolayısıyla yine kazanırız. Allah ayet-i kerimede **"Allah mü'minlere yardım etmeyi kendi üzerine bir hak olarak almıştır"**[6] buyurur. Bu yüzden mü'minsen korkma, endişe etme; ama mü'min değilsen imansızlığından kork; çünkü böylelikle hem dünyan hem de ahiretin cehennem olur.

Cebbar isminin bir de kul üzerinde tecelli etmesi gerekir. Peki, Allah'ın Cebbar ismi kulun üzerinde nasıl tecelli eder?

[6] Rûm /47

Kul öncelikle kendi nefsine karşı cebbar olmalıdır; yani nefsinin başkaldırmasına, isyanına, itirazına karşı cebbar olmalı ve zor kullanabilmelidir. Kul kendi nefsi üzerinde cebbar olduğu kadarıyla nefsini tezkiye edebilir, temizleyebilir, yanlıştan alıkoyabilir ve nefsine hükmedebilir. Şayet, Allah'ın Cebbar ismi kul üzerinde tecelli etmezse; yani kul, nefsine karşı cebbar olmazsa bu durumda nefsi onu alt eder, nefsine yenilir ve nefsine güç yetiremez. Dolayısıyla kul "ben kendime hâkim olamadım, nefsime gücüm yetmedi" der. İşte, bu, Allah'ın Cebbar isminin kulun üzerinde tecelli etmemesinden dolayıdır.

Allah'ın Cebbar ismi senin üzerinde tecelli ederse nefsin senin için hizmetçi olur, binek olur, yardımcı olur; ama nefsin sana güç yettirirse bu durumda işbirliği yaptığı iblis sana hâkim olur ve nefisle şeytan senin üzerinde cebbar olur. Bu da Allah'ın Cebbar ismini nefse, şeytana, iblise verdin demektir. Bu yüzden bilmemiz lazım ki nefsine cebbar olmayanlar nefsine, arzusuna, hevasına âbd olur. Allah da ayet-i kerimede **"nefsinin hevasını ilah edineni gördün mü"**[7] buyurmuştur. Böyleleri nefsine karşı cebbar olmadığı için şeytandan, nefsinden, kendinden korkar; çünkü nefsine karşı gücünü kaybetmiştir.

İsterseniz şimdi de Allah'ın Cebbar ismiyle ilgili ayetleri hep beraber anlamaya çalışalım. Öyle ki rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi tanımış, anlattığı gibi anlamış olabilelim inşallah.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

[7] Furkân /43, Câsiye /23

Huvallâhullezî lâ ilâhe illâ huve elmelikul kuddûsus selâmul mû'minul muheyminul azîzul cebbâr: "Allah odur ki kendisinden başka ilah olmayandır. O; meliktir, kuddustur, selamdır, mü'mindir, muheymindir, azizdir, cebbardır." **El mutekebbir:** "Bütün büyüklük ona aittir." **Subhânallâhi ammâ yuşrikûn:**[8] "Allah (müşriklerin) şirk koştuklarından (onların yakıştırmalarından) münezzehtir (beridir)."

Nahnu a'lemu bi mâ yekûlûn: "Biz onların ne söylediklerini (her ne söylerlerse söylesinler bütün söylediklerini) biliyoruz." Allah bu hitabı Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e yapıyor. **Ve mâ ente aleyhim bi cebbâr:** "Sen onların üzerinde (onlara karşı) cebbar değilsin." Sen onları zorlayamazsın, böyle bir vasfın yoktur, sen onlara karşı zorba değilsin, cebbar değilsin. Cebbar olan sadece Allah'tır. Yoksa senin vazifen cebbar olup onları zorlayarak bu dini kabul ettirmek değildir.

Ayetleri okurken Hz. Musa (a.s.)'ın "insanlara karşı cebbar olmak, zorba olmak şeytanın işidir" dediğini göreceğiz. Evet, Allah Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e "sen onlara karşı cebbar değilsin" buyurdu.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz cebbar olmadığı halde bakıyoruz, biri çıkıp İslam adına cebbar olmaya kalkışabiliyor ve insanlara "sen Müslüman olacaksın, mü'min olacaksın" diyebiliyor! Hiç böyle bir şey olabilir mi! Hani, Allah ona "irade vermiş, iradeni kullan, tercihini kendin yap" demişti. Sen nasıl mü'minsin, nasıl Allah'ın buyurmadığı bir şeyi söyleyebiliyor, onun emretmediği bir şeyi yapabiliyorsun! İşte, Allah'a iftira atmak böyledir. Böyleleri Allah öyle istemediği halde "Allah böyle istiyor" diyerek Allah'a iftara atarlar. Bu yüzden dini, Allah'ın

[8] Haşr /23

kitabından öğrenmeyenler Allah'a iftira atarak kendilerine din üretmişlerdir. Allah da onlar için ayet-i kerimede **"onlar Kıyamet gününü ne zannediyorlar."**[9] Yani "benim adıma konuşacak ve bana iftira atacaklar, ben de onları affedeceğim öyle mi" buyurmuştur.

Fe zekkir bil kur'ân: "Sen Kur'an'la (onlara) öğüt ver." Sen cebbar değilsin. Senin vazifen Kur'an'la öğüt vermektir. Öyle kafana göre değil Kur'an'la öğüt ver. **Men yehâfu vaîd:**[10] "Benim va'dimden korkanlara (öğüt verebilirsin)." Sadece beni dinleyenlere, vahyime iman edenlere, va'dimden, tehdidimden korkanlara öğüt verebilirsin; çünkü ancak onlar öğüt alırlar. Zaten biri tehdidimden korkmuyorsa ne mü'min, ne de Müslümandır, ne de Kur'an'dan öğüt alır. O seni dinlemez; çünkü bu onun işine gelmez.

Ellezîne yucâdilûne fî âyâtillâh: "O kimseler ki Allah'ın ayetlerine karşı mücadele ederler." Onlar Allah'ın ayetlerini hükümsüz bırakmak için mücadele ederler. Allah bir şeye "doğru olan, güzel olan budur" dediği halde onlar sanki doğru başka bir şeymiş gibi Allah'ın doğru dedikleriyle mücadele ederler. **Bi ğayri sultân:** "Hem de herhangi bir delili olmaksızın (bunu söylerler)." Bunu yaparken de söylediği, yaptığı öyle akla, mantığa uyan, vahye dayanan bir şey değildir. **Etâhum kebura makten indallâh:** "(Onların bu hali, bu tavrı) Allah katında büyük bir buğzu (nefreti) gerektirir." Allah böyle bir şeyden nefret eder ve bu, Allah katında büyük bir nefretle karşılanır, buyurdu Allah. **Ve indellezîne âmenû:** "(Aynı şekilde) İman edenlerin nezdinde de (bu böyledir)." Onların bu tavrı iman edenlerin nezdinde de nefretle, buğzla karşılanır. **Kezâlike yetbaullâhu alâ kulli kalbi**

[9] Yûnus /60
[10] Kaf /45

mutekebbirin cebbâr:[11] "İşte, Allah böyle zorbalık yapanların, kibirlenmiş olanların kalplerini mühürler."

Allah'ın mühürlediği bir kalbi hiç kimse açamaz. Daha doğrusu onlar kendi kalplerini Allah'a mühürletirler. Allah böyle mütekebbir ve cebbar olanların, zorbalık yapanların; yani, Allah'ın ayetlerini hükümsüz bırakmak ya da Allah'ın hükmü yerine başka bir hükmün kabul edilmesi için mücadele edenlerin kalplerini mühürler.

Allah, Ad kavminin resulü olan Hz. Hud (a.s.)'ı anlatır. Okuyacağımız bu ayeti Hz. Hud (a.s.) kendi kavmine söylüyor. **İz kâle lehum ahûhum hûd:** "Kardeşleri Hud onlara dedi ki:" **E lâ tettekûn:**[12] "Siz (Allah'a karşı) takva sahibi olmayacak mısınız?" Allah'a karşı sorumluluğunuzu kabul etmeyecek misiniz? **İnnî lekum resûlun emîn:** "Muhakkak ki ben size (Allah'tan) gönderilmiş emin bir resulüm (elçiyim)." Yani size söylediklerim kendi sözüm değil Allah'ın bana vahyettikleridir. **Fettekullâhe ve etîûn:**[13] "Allah'a karşı takva sahibi olun (ona karşı sorumluluğunuzu yerine getirin) ve bana itaat edin."

Ve izâ betaştum betaştum cebbârîn:[14] "Hem siz tuttuğunuzda (yakaladığınızda yani gücünüzün yettiklerine karşı) cebbarsınız (zorbasınız)." Onlara zorbalık yapıyorsunuz. **Kâlû sevâun aleynâ e vaazte em lem tekun minel vâizîn:**[15] "(Kavmi ona) Dedi ki: Sen bize ha vaaz etmişsin, ha vaaz etmemişsin, bizim için aynıdır (fark etmez, bizce birdir)." Ha söyle, ha söyleme bizim için fark etmez, dediler.

[11] Mu'min /35
[12] Şuarâ /124
[13] Şuarâ /125-126
[14] Şuarâ /130
[15] Şuarâ /136

EL CEBBAR

Cebbar olanlar rablerini, peygamberini; yani, Allah'ın vahyini dinlemeyenlerdir. Allah'ın vahyini dinleyen, Allah'ın güzelliğiyle güzel olan biri hiç başkalarına karşı zorba olur mu, cebbar olur mu, onlara zorla bir şey yaptırmaya çalışır mı? - Elbette ki çalışmaz. Her ne adına olursa olsun bunu yapmaz, yapamaz. Bu yüzden kim birilerini her neyden dolayı zorlarsa zorlasın bu fark etmez, birilerini zorluyorsa cebbardır, zorbadır; çünkü Allah'ın, kuluna tanıdığı bir hak vardır. Bu da kuluna verdiği tercih hakkıdır. Kulun, Allah'ı kabul edip etmemesi seni ilgilendirmez, senin vazifen; sadece ona tebliğ etmek, davet etmek ve ona anlatmaktır. Yoksa onu hiçbir şekilde zorlayamazsın, buyurdu Allah.

Bir insan başka bir insanı bir konuda nasıl zorlayabilir! Önce insan olmak lazım insan! Öncelikle Hz. İnsan olmamız, Allah'a karşı takva sahibi olmamız; yani sorumluluğumuzu bilmemiz gerekir. Allah'a karşı sorumluluğumuzu bilirsek birbirimize karşı da sorumluluğumuzu bilir, yerine getiririz.

Birbirimize karşı sorumluluğumuz; birbirimizi Hz. İnsan olarak, Allah'ın yeryüzündeki halifesi, zatıyla ve sıfatıyla tecelli ettiği kul, Allah'ın aynası, Allah'ın güzelliğinin üzerinde görüldüğü insan olarak ve kendimiz için cennet olabilecek bir imkân olarak görmektir. Öyle değil mi! İnsana karşı güzel yaptığımızda, ona güzellikle muamele ettiğimizde onunla beraber cenneti, Allah'ın rızasını kazanırız. Birbirimize böyle bakmamız gerekir.

Kendi nefsimiz üzerinde cebbar olmamız gerekirken düşman olan nefsimizi, şeytanı unutuyor ve kendimize başka düşmanlar üretiyoruz. İşte, bu, insanlar üzerinde cebbar olmaya kalkıştığımız içindir.

Ve iz teezzene rabbukum le in şekertum le ezîdennekum ve le in kefertum inne azâbî le şedîd:[16] "Rabbiniz size şöyle vaaz eder (şöyle nasihat eder, sizi şöyle davet eder) Şükrederseniz nimetimi artırırım. Nankörlük yaparsanız (inkâr ederseniz) azabım çok şiddetlidir." Yani şükretmediğin için nimetimi aldığımda azabı görürsün. **Ve kâle mûsâ in tekfurû entum ve men fil ardı cemîa:** "Musa, kavmine dedi ki: Eğer siz ve yeryüzündekilerin hepsi (bütün insanlar) nankörlük yaparsa (inkâr ederse kesinlikle Allah'a bir zarar veremez)." **Fe innallâhe le ğaniyyun hamîd:**[17] "Çünkü Allah ğaniyy ve hamiddir." Allah hamda layıktır, zengin olandır, hiç kimseye ihtiyacı olmayandır. Allah size şükredin diyorsa bu sizin içindir, siz kazanasınız ve nimetten mahrum kalıp azaba uğramayasınız diyedir.

Vesteftehû ve hâbe kullu cebbârin anîd:[18] "(Peygamberler kendi düşmanlarına karşı) Fetih istediler. (Allah da) Her cebbarı (her inatçıyı, zorbayı) hüsrana uğrattı." Bu, Allah'ın va'didir. Biri, Allah'ın bir ismini kendine mal edip Allah'ın kulları, mahlûkatı üzerinde onunla hükmetmeye, muamele etmeye kalkışırsa kendini Allah'a ortak koşmuş olur. Böyle biri rabbini zaten kaybetmiştir, yetmez bir de Allah onu hüsrana uğratır; çünkü Allah vahidu'l kahhardır. Yani biri Allah'a herhangi bir isminde kendini şirk koşarsa Allah ona "kulum! Seni iki damla pis sudan yaratmışım, sen de kalkmış kibirleniyor ve kendini bana şirk koşuyorsun" deyip o ismini kulundan alır, böylelikle onu kahreder. Allah'ın hangi isminde olursa olsun bu fark etmez, biri Allah'ın bir isminde şirk koşarsa Allah ondan o ismini alarak onu kahreder.

[16] İbrâhîm /7
[17] İbrâhîm /8
[18] İbrâhîm /15

Ve berazû lillâhi cemîa: "Herkes mutlaka Allah'ın huzuruna çıkar." Allah bütün insanları huzurunda toplar ve huzuruna çıkarır. **Fe kâled duafâu lillezînestekberû:** "(Bütün insanlar Allah'ın huzuruna çıktığında) Zayıf olanlar, kibirlenmiş olanlara diyecekler ki." Birileri zayıf olanlara karşı kibirlenip büyüklenerek; "bana uyun, bana tabi olun" demiştir. O zayıf olanlar da kendilerini küçük gördüklerinden, daha doğrusu kendilerinde aşağılık kompleksi olduğundan dolayı kibirlenenlere uymuş, tabi olmuşlardır. **İnnâ kunnâ lekum tebea:** "Biz size tabi olduk (size uyduk)." Zayıf olanlar bunu Kıyamet günü kendilerine karşı kibirlenen kişilere diyecekler. **Fe hel entum muğnûne annâ min azâbillâhi min şey':** "(Diyecekler ki: Bugün) Siz, Allah'ın azabından bir şeyi bizden savabilir misiniz?" Bakın, biz size uyduk, tabi olduk. Siz dünyadayken bizim büyüklerimizdiniz, şimdi ise biz azaba uğradık. Siz bu azaptan bir şeyi bizden savabilir misiniz?

Kâlû lev hedânallâh: "(Onlar da) Diyecekler ki: Allah bize hidayeti vermiş olsaydı." **Le hedeynâkum:** "Biz de size hidayet verirdik (sizi hidayete erdirirdik)." Dikkat edilirse **Lev hedânallâh:** "Allah bize hidayeti verseydi" diyorlar. Bu sözlerinde Allah'a karşı bir suçlama vardır. Hâlbuki Allah onlara hidayeti vermişti; ama onlar Allah'ın hidayetinden, vahyinden kaçmış, hidayeti almamışlardı. Bir de "Allah bize hidayet verseydi" deyip Allah'ı suçluyorlar! Kıyamet gününde bile hâlâ akılları başlarına gelmemiş, hâlâ anlamamışlar!

Hidayet hiç kimseyle değil Allah'ın vahyiyledir. Hidayet ancak Allah'ın vahyiyle dirilmiş olanla; yani canlı Kur'an'la olur. Yoksa her önde giden zaten "ben doğru yoldayım, beni takip edin" diyor; ama bilmemiz lazım ki yol, hidayet, Allah'ın hidayeti değilse, Allah'ın sırat-el mustakimi değilse o yolda gidenlerin sonu cehennemdir, azaptır, pişmanlıktır. Bu yüzden o kibirlenenler

"Allah bize hidayeti verseydi biz de size hidayet verirdik" derler. **Sevâun aleynâ e cezi'nâ em sabernâ:** "İster feryat edelim, ister sabredelim şimdi bizim için fark etmez (birdir)." **Mâ lenâ mim mehîs:**[19] "Çünkü artık bizim kaçacak bir yerimiz de yoktur." İş, işten geçmiştir.

Bir de şeytan orada konuşur. **Ve kâleş şeytânu lemmâ kudiyel emr:** "İş olup bittikten sonra (Allah hükmünü verdikten sonra, cennetliklerle cehennemlikler belli olduktan sonra) şeytan (o kaybedenlere) der ki:" **İnnallâhe vaadekum:** "Allah size vaatte bulundu." Allah'ın va'di Kur'an'dır. Allah neyi söylemişse onu va'detmiştir. **Va'del hakk:** "(Allah'ın) Va'di haktır." Şimdi siz de gördünüz ki Allah'ın va'di hakmış! Allah'ın va'di zaten haktır. **Ve vaadtukum:** "Ben de size vaatte bulundum." Şöyle yaparsanız böyle olur, böyle yaparsanız şöyle olur, deyip size vaatte bulundum, bir de Allah'ın size va'di vardı; ama siz Allah'ı dinlemediniz de beni dinlediniz. **Fe ahleftukum:** "Ben size karşı yalancı çıktım (söylediklerim yalandı)." Şeytan, sen de Allah'ın va'dine karşı bir vaatte bulunursan yalancı çıkarsın, bunu anlaman lazımdı, diyor!

Ve mâ kâne liye aleykum min sultân: "Bununla beraber sizin üzerinizde benim bir gücüm yoktu." Sizi zorlayacak herhangi bir gücüm de yoktu. **İllâ en deavtukum:** "Ancak ben sadece sizi davet ettim." **Festecebtum lî:** "Siz de hemen bana icabet ettiniz." Allah sizi davet etti; ama siz Allah'ın va'dine güvenmeyerek Allah'ın davetine icabet etmediniz. Ben sizi davet edince ise benim davetime güvenip hemen icabet ettiniz. **Fe lâ telûmûnî ve lûmû enfusekum:** "(Şimdi, bugün) Beni levmetmeyin (beni yermeyin, kınamayın), kendinizi yerin (kendi nefsinizi kınayın)."

[19] İbrâhîm /21

Çünkü siz bunu bilerek ve isteyerek yaptınız. Siz bilerek ve isteyerek Allah'ın va'dine değil de benim va'dime güvendiniz ve benim davetime icabet ettiniz o halde şimdi beni kınamayın, kendinizi kınayın. Bunu şeytan söylüyor!

Mâ ene bi musrihikum: "(Siz bana uyduğunuz için bugün) Ben sizi kurtaramam." **Ve mâ entum bi musrihiyy:** "Siz de beni kurtaramazsınız." **İnnî kefertu bimâ eşraktumûni min kabl:** "Ben bundan önce de sizin beni (Allah'a) şirk koşmanızı inkâr ettim (kabul etmedim)." Allah'a itaat etmek yerine bana itaat etmeniz beni Allah'a şirk koşmanızdır. Ben böyle bir şey söylemedim, bunu reddediyor, kabul etmiyorum. Dolayısıyla böyle bir sorumluluğu da üstlenmem; çünkü siz kendiniz beni Allah'a şirk koştunuz. **İnnez zâlimîne lehum azâbun elîm:**[20] "Muhakkak ki zalimler için (kendi kendine zulmedenler, rabbini dinlemeyip şeytanı dinleyenler için) elim (iç yakan) bir azap vardır."

Ve udhilellezîne âmenû ve amilus sâlihâti cennâtin tecrî min tahtihâl enhâru hâlidîne fîhâ bi izni rabbihim: "İman edip salih amel işleyenler rablerinin izniyle altlarından ırmaklar akan cennetlere koyulacaklardır ve orada ebedi kalacaklardır." Ben senin rabbinim ve bunu sana ikram ediyorum. Yeter ki beni rabbin olarak bil ve seni terbiye etmeme müsaade et, buyurdu Allah. Dikkat edilirse Allah bi iznillah: "Allah'ın izniyle" demedi bunun yerine bi izni rabbihim: "Rabbinin izniyle" buyurdu. Bu; sen benim terbiyemle terbiye olursan gideceğin yer altından ırmaklar akan cennetler olur, manasına gelir. **Tahiyyetuhum fîhâ selâm:**[21] "Onların orada birbirlerine konuşmaları (temennileri) selamdır."

[20] İbrâhîm /22
[21] İbrâhîm /23

İnsan dünyada selamette olursa ahirette de selamette, selam yurdunda olur.

Allah bir de Habil ile Kabil'i anlatır ve Kabil'in Habil'e karşı kıskançlığından dolayı zorbalık yaptığını beyan eder.

Vetlu aleyhim nebeebney âdeme bil hakk: "Bir de onlara Âdem'in iki oğlunun haberini hak ile anlat." Bil hak kelimesi ayetlerde sıkça geçen bir kelimedir. Allah bir ayette "bil hak" diye buyuruyorsa o ayeti "hak anlaşılsın, gerçek, hakikat ortaya çıksın, bundan ders alınsın, örnek olarak, ölçü olarak kabul edilsin, insana hakkı göstermiş olsun diye" şeklinde anlamak gerekir. Bu yüzden ayet; "onları hakka taşısın, hakla buluştursun diye bu kısayı onlara anlat" manasına gelir.

İz karrabâ kurbâna: "İkisinden kurban etmeleri istenmişti." **Fe tukubbile min ehadihimâ:** "(Kurban) Onlardan birisinden kabul edilmiş." **Ve lem yutekabbel minel âhar:** "Diğerinden kabul edilmemişti." İkisi de Allah'ın emri üzerine kurban vermişti; ama birinin kurbanı kabul edilirken diğerinin kabul edilmemişti. **Kâle le aktulenneke:** "(Kurbanı kabul edilmeyen, kabul edilene) Dedi ki: Seni öldüreceğim." **Kâle innemâ yetekabbelullâhu minel muttekîn:**[22] "(Kurbanı kabul olan da kardeşine) Dedi ki: Allah, kurbanı ancak muttakilerden kabul eder." Allah'a karşı sorumlu olduğu için bu sorumluluğunu bilenlerin yaptığı kurbanı Allah kabul eder. Yoksa imansız, takvasız bir kurbanı Allah kabul etmez. Habil bunu söylerken aslında kardeşine bir de ders veriyor, öğretiyor, vaazda bulunuyor.

Le in besadte ileyye yedeke li taktulenî: "(Kardeşi dedi ki) Yemin ederim ki eğer sen beni öldürmek için bana elini uzatırsan."

[22] Mâide /27

Mâ ene bi bâsitin yediye ileyke li aktuleke: "Ben seni öldürmek için elimi sana uzatmam." Bu; bizi öldürmeye kalkışanlara karşı elimiz, kolumuz bağlı duralım ve kendimizi hiç savunmayalım demek değildir. Bu bir davettir. Habil böyle söylerken kardeşi Kabil'e "sen beni öldürmeyi düşünsen de ben seni öldürmeyi asla düşünmem, Allah'ın emri, isteği budur. Kurbanının kabul edilmesini istiyorsan takva sahibi ol ve önce Allah'a karşı sorumluluğunu kabul et. Sen benden önce Allah'a karşı sorumlusun. Bu yüzden ben seni ne cennete ne de cehenneme gönderebilirim. Kurbanının kabul olmasını da sağlayamam yahut kurbanının kabul olması için herhangi bir müdahalede bulunamam, sorun sendedir" deyip Kabil'i güzel yapmaya davet ediyor.

Habil, Kabil'e kendisini öldürmeye teşebbüs etmesi durumunda neden elini bile uzatmayacağının sebebini söylüyor. **İnnî ehâfullâhe rabbel âlemîn:**[23] "Çünkü ben âlemlerin rabbi olan Allah'tan korkarım." Habil bunu söylemekle Kabil'e "ben, Allah'a karşı takva sahibiyim ve Allah'tan korkarım. Bu yüzden sana bir müdahalede bulunmadan önce rabbimin benden ne istediğinin hesabını yaparım" demek istiyor. İşte, takvalı olmak böyledir.

İnnî urîdu en tebûe bi ismî ve ismike: "Eğer bunu böyle istersen ben biliyorum ki hem kendi günahını hem de benim günahımı (beni öldürme günahını) yüklenmiş olursun." **Fe tekûne min ashâbin nâr:** "Bu durumda cehennem ehli olursun." Gideceğin yer cehennem olur ve ben böyle bir şey yapmam, seni öldürmem; çünkü ateş ehlinden, cehennem ehlinden olmak istemiyorum. **Ve zâlike cezâûz zâlimîn:**[24] "Zalimlerin cezası budur (cehennemdir)." Bunu yapanların gideceği yer cehennem olur ki

[23] Mâide /28
[24] Mâide /29

zalimlerin de cezası budur. Bunu yapanlar, böyle düşünenler zalimdir.

Fe tevveat lehu nefsuhu katle ahîhi: "(Kabil'in) Onun nefsi, kardeşini öldürmeyi ona tav ettirdi (ona güzel gösterdi, ona sevdirdi)." **Fe katelehu fe esbaha minel hâsirîn:**[25] "Böylece onu (kardeşi Habil'i) öldürdü. Bununla beraber (Kabil) hüsrana uğrayanlardan oldu."

Kardeşi sadece zahiri olarak aynı anne babadan iki kardeş şeklinde anlamamak gerekir. Aynı şey hem mü'min hem de insan kardeş için geçerlidir; çünkü tüm insanlar kardeştir. Bu yüzden Âdemoğlunun iki oğlu Hz. Âdem (a.s.)'ın iki oğlu demektir. Dolayısıyla Hz. Âdem (a.s.)'in on bin sene önceki oğlu ile şimdiki oğlu arasında hiçbir fark yoktur, biz de aynı şekilde Hz. Âdem (a.s.)'ın oğluyuz ve biz de birbirimizin kardeşiyiz. Bu yüzden hiç kimsenin kardeşini öldürmeyi düşünmesi bile hoş karşılanmaz, Allah bunu kabul etmez.

Eğer mü'minsen, kendine hangi hakkı veriyor, tanıyorsan aynı hakkı kardeşine de tanıman gerekir. Şayet ona bu hakkı tanımıyor, "karşımdaki bana istediğim gibi davransın, ben de ona başka türlü davranayım" diyorsan bu durumda mü'min değilsin, iman etmemişsin demektir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"kendin için istediğini mü'min kardeşin için de istemedikçe mü'min olamazsın"*[26] buyurmuştur. Yani Resulullah (s.a.v.) Efendimiz çizgiyi çizmiştir. O halde ya çizginin mü'min tarafında durursun ya da arka tarafında durur,

[25] Mâide /30

[26] Buhârî, imân, 7; Müslim, Îmân 71-72. Ayrıca bk. Tirmizî, Kıyâmet 59; Nesâî, Îmân 19, 33

kendin için istediğini kardeşin için de istemez ve mü'min olamazsın.

Mü'min kardeşi, insanın beraber yaşadığı kardeşidir; ama sadece mü'min kardeşin için değil insan kardeşin için de kendin için istediklerini istemen gerekir. Kendin için imanı, cenneti istiyorsan o halde aynısını Firavun'a da istemen lazım. Peygamberler böyle yapmıştır. Hz. Musa (a.s.) Firavun için imanı, cenneti istemeseydi Firavun'un ayağına gitmezdi. Aynı şekilde Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de Ebu Cehil'in cennete gitmesini istemeseydi yüz sefer onun ayağına gitmezdi. Bu nedenle Mü'min kendisi için istediğini müşrik de olsa her bir insan için ister; çünkü mü'mine yakışan budur.

Ke meseliş şeytâni iz kâle lil insâni, ukfur: "(Münafıkların durumu) Şeytanın durumuna benzer. (Şeytan) İnsana inkâr et der." Rabbine karşı nankörlük yap ve hakikati ört, der. **Fe lemmâ kefera:** "Ne zaman ki (insan) inkâr etti." Allah, münafığın durumunu şeytanın durumuna benzetip münafıkların da böyle yaptığını beyan ediyor. Şeytan onu inkâra, nankörlüğe götürür ve o da hakikati inkâr edince, nankörlük yapınca **Kâle innî berîun minke:** "(Şeytan) Der ki: Ben senden beriyim (uzağım)." Ben senin gibi değilim. **İnnî ehâfullâhe rabbel âlemîn:**[27] "Ben âlemlerin rabbi olan Allah'tan korkarım." Demek ki şeytan böyle yapıyormuş!

Allah, münafıkların durumunun da aynen şeytanınki gibi olduğunu, onların da şeytan gibi hareket ettiklerini buyurdu. Münafıklar hem mü'min gibi hem kâfir gibi dururlar. İşlerine gelmeyen, kendileri için tehlikeli olan bir durumla

[27] Haşr /16

karşılaştıklarında hemen "ben Müslümanım, iman etmişim" derler. Yani şeytanın yaptığı gibi yaparlar.

Fe kâne âkibetehumâ ennehumâ fin nâri hâlideyni fîhâ ve zâlike cezâuz zâlimîn:[28] "Sonuç itibariyle ikisinin de yeri ebedi cehennemdir (ateştir). Zalimlerin (zulmedenlerin) cezası budur."

Yâ eyyuhâllezîne âmenu: "Ey iman edenler (ey iman ettiğini iddia edenler)!" **İttekullâh:** "Allah'a karşı takva sahibi olun." Allah'a karşı sorumluluğunuzu bilin ve yerine getirin. **Vel tenzur nefsun mâ kaddemet liğad:** "Herkes (her nefis) yarın için ne hazırladığına baksın." **Vettekullâh:** "Allah'a karşı takva sahibi olun (sorumluluğunuzu yerine getirin)." **İnnallâhe habîrun bimâ ta'melûn:**[29] "Muhakkak ki Allah yaptıklarınızdan haberdardır."

Ve lâ tekûnû kellezîne nesullâh: "Allah'ı unutanlar gibi olmayın." **Fe ensâhum enfusehum:** "(Allah da) Onlara nefislerini (kendilerini) unutturmuştur." Onlar Allah'ı unutmakla kendi kendilerini unutmuşlardır. **Ulâike humul fâsikûn:**[30] "İşte onlar fasıkların ta kendileridir."

Lâ yestevî ashâbun nâri ve ashâbul cenneh: "Ateş ehli ile cennet ehli bir olmaz." Bunlar müsavi değildir. **Ashâbul cenneti humul fâizûn:**[31] "Cennet ashabı (cennet ehli) kurtuluşa (saadete) erenlerdir."

Lev enzelnâ hâzel kur'âne alâ cebel: "Şayet biz bu Kur'an'ı bir dağa indirmiş olsaydık." **Le raeytehû hâşian mutesaddian min haşyetillâh:** "Onu Allah'ın korkusundan (haşyetinden) paramparça olmuş olarak (baş eğmiş olarak) görürdün." **Ve tilkel**

[28] Haşr /17
[29] Haşr /18
[30] Haşr /19
[31] Haşr /20

emsâlu nadribuhâ linnâs: "İşte biz insanlara böyle misaller veriyoruz ki." **Leallehum yetefekkerûn:**[32] "Düşünsünler (tefekkür etsinler) diye." Biz Kur'an'ı bir dağa indirseydik, dağ Allah'ın haşyetinden boyun eğip paramparça olurdu. Bu misali, Allah'ın ayetlerini dinledikleri zaman kendilerinde bir kıpırdanma olup olmadığını ve ayetlerin kendilerini Allah'a döndürüp döndürmediğini tefekkür etmeleri için insanlara veriyoruz, buyurdu Allah.

Huvallâhullezî lâ ilâhe illâ huv: "Allah odur ki ondan başka ilah yoktur." **Âlimul ğaybi veş şehâdeh:** "O gaybın da şehadetin de âlimidir." O açık olanı da gizli olanı da bilendir. **Huver rahmânur rahîm:**[33] "O, rahman ve rahimdir." Allah kendini rahman ve rahim olarak tanıtıyor.

Huvallahullezî lâ ilâhe illâ huv: "Allah odur ki ondan başka ilah yoktur." **Elmelikul kuddûsus selâmul mu'minul muheyminul azîzul cebbârul mutekebbir:** "Allah meliktir, kuddustur, selamdır, mu'mindir, muheymindir, azizdir, cebbardır, mutekebbirdir." **Subhânallâhi ammâ yuşrikûn:**[34] "Allah (müşriklerin) şirk koşmalarından münezzehtir (subhandır)." Yani Allah, isimlerini sayarak kendini sana tanıttı, bu durumda Allah'a imanın bunun dışındaysa bil ki Allah bundan beridir, Allah subhandır.

Huvallâhul hâlikul bâriul musavvir: "O Allah; halıktır, bari'dir (ilk yaratandır, uyumlu yaratandır, birbirine uygun yaratandır), musavvirdir (suret verendir)." **Lehul esmâul husnâ:** "El Esmau'l Husna (bütün güzellikler, bütün güzel isimler) ona aittir." Allah bütün güzelliğe sahip olandır. **Yusebbihu lehû mâ fis semâvâti vel ard:** "Göklerde ve yerde her ne varsa (her şey,

[32] Haşr /21
[33] Haşr /22
[34] Haşr /23

herkes) onu tesbih eder." Her şey onun emrettiği yolda yürümek zorundadır, her şey onun yolunda akar. **Ve huvel azîzul hakîm:**[35] "O aziz ve hakimdir." Bütün güç, kudret, şeref ona aittir. Bununla beraber Allah hakimdir; yaptığı her işte mutlaka bir hikmeti ve muradı vardır.

Bunu da Hz. Hud (a.s.) kendi kavmine söylüyor. **İnnî tevekkeltu alallâhi rabbî ve rabbikum:** "Muhakkak ki benim de rabbim, sizin de rabbiniz olan Allah'a güvendim (tevekkül ettim)." **Mâ min dâbbetin illâ huve âhızun bi nâsıyetihâ:** "Hiçbir canlı varlık yoktur ki o (Allah) onun perçeminden tutup (onu) yürütmesin." **İnne rabbî alâ sırâtin mustekîm:**[36] "Benim rabbim sırat-el mustakim üzeredir."

Fe in tevellev: "(Sen böyle söylediğinde onlar Allah'tan) Yüz çevirirlerse (dönerlerse)." **Fe kad eblağtukum mâ ursiltu bihî ileykum:** "(Onlara de ki) Ben benimle gönderileni size tebliğ ettim." Ben, Allah'ın bana gönderdiği vahyi, emri size tebliğ ettim. **Ve yestahlifu rabbî kavmen ğayrekum:** "Ayrıca rabbim dilerse sizi giderir, yerinize başka bir kavim getirir." **Ve lâ tedurrûnehû şey'â:** "Hiç kimse hiçbir şekilde ona zarar veremez." **İnne rabbî alâ kulli şey'in hafîz:**[37] "Muhakkak ki benim rabbim her şeyin üzerinde hafizdir (koruyandır, gözetendir)."

Ve lemmâ câe emrunâ: "Ne zaman ki emrimiz (hükmümüz) geldi." Emrimiz geldi demek; gazabımızın vakti geldi demektir. **Necceynâ hûden vellezîne âmenû meahû:** "Biz Hud'u ve onunla beraber iman edenleri kurtardık." **Bi rahmetin minnâ:** "Bizden bir

[35] Haşr /24
[36] Hûd /56
[37] Hûd /57

rahmet olarak (kurtardık).” **Ve necceynâhum min azâbin ğalîz:**[38] “Ayrıca onları çok acıklı bir azaptan kurtardık.”

Ve tilke âdun cehadû bi âyâti rabbihim: “Ad (kavmi) rablerinin ayetleri ile mücadele ettiler.” Allah’ın ayetlerini hükümsüz bırakmak için mücadele ettiler. **Ve asav rusulehû:** “Onun resulüne karşı asi oldular.” **Vettebeû emre kulli cebbârin anîd:**[39] “Her zorbanın (her isyan edenin) emrine de tabi oldular.” Neden? -Çünkü Allah’a iman edip Allah’ı cebbar olarak kabul etmeyenler haddini aşan zorbaların emrine itaat ederler.

Unutmamamız lazım ki Allah’tan korkanlar başkasından korkmazlar. Allah’tan korkmayanlar, onun hesabını yapamayanlar, Allah’ın cebbar olduğuna ve her şeyin onun kudretinde olduğuna iman etmeyenler ise bir yetkiye, mevkiye sahip olanlardan korkar, onlara uyup tabi olurlar.

Firavunun kavmi de böyleydi. Onlar da Hz. Musa (a.s.)’ı biliyorlar ve ona iman etmek istiyorlardı; ama Firavun’dan korktukları için ona iman etmemişlerdi. Hz. Musa (a.s.)’ın Allah’ın resulü olduğunu bildikleri halde Firavun’a “sen bizim rabbimizsin” demeyi tercih etmişler; çünkü Allah’ın isimlerine; yani rahman oluşuna, cebbar oluşuna, malikül mülk oluşuna iman etmemişlerdi.

Demek ki sadece Allah’ı bilmek, kabul etmek yetmiyor, bir de Allah’ın isimlerine iman etmek gerekiyormuş!

Allah bu ayette Hz. Musa (a.s.)’ı anlatır. **Ve lemmâ beleğa eşuddehû vestevâ:** “(Musa) Gençlik çağına gelip olgunlaşınca.” **Âteynâhu hukmen ve ilmâ:** “Biz ona hüküm ve ilim verdik.” Ona

[38] Hûd /58
[39] Hûd /59

hikmet ve ilim verdik. **Ve kezâlike neczîl muhsinîn:**[40] "İşte biz muhsin olanları (güzel yapanları, güzel davrananları) böyle mükâfatlandırırız." O halde biz de güzel yaparsak Allah bizi de ilimle, hikmetle ve doğru hüküm vermekle mükâfatlandırır. Bunun şartı peygamber olmak değil güzel olmaktır.

Ve dahelel medînete alâ hîni ğafletin min ehlihâ: "(Musa) Şehir halkı gafletteyken (uykudayken) şehre girdi. **Fe vecede fîhâ raculeyni yaktetilâni hâzâ min şîatihî ve hâzâ min aduvvih:** "(Musa) Biri düşman tarafından (Firavunun tarafından) biri de kendi tarafından (kabilesinden, Yahudi ırkından) iki kişiyi öldüresiye kavga eder halde buldu." **Festeğâsehullezî min şîatihî alellezî min aduvvihî fe vekezehû mûsâ fe kadâ aleyh:** "O zaman kendi tarafından (kendi kabilesinden) olan kişi düşmanına karşı ondan (Musa'dan) yardım istedi. Musa da ona bir tokat (bir yumruk) vurup onun işini bitirdi." Hz. Musa (a.s.) adama bir yumruk vurduğu gibi adamın işi bitti; yani adam öldü. **Kâle hâzâ min ameliş şeytân:** "(Musa) Dedi ki: Bu, şeytanın amelidir." Hz. Musa (a.s.) "benim bu yaptığım tam da şeytanın ameliydi, ben şeytanı sevindirecek bir iş yaptım; çünkü şeytan da aynen böyle istiyordu. Ben de ona uyup onun amelini yaptım" dedi. **İnnehû aduvvun mudillun mubîn:**[41] "O apaçık delalete düşüren bir düşmandır." Şeytan, insana apaçık düşmandır ve insanı apaçık delalete düşürendir. Allah bu ayette kavga etmenin, kendi tarafı da olsa kavga eden birinden taraf olmanın, şeytana uymak olduğunu buyurdu.

Peki, Hz. Musa (a.s.) sonra ne dedi?

[40] Kasas/14
[41] Kasas/15

Kâle rabbi innî zalemtu nefsî: "Dedi ki: Rabbim! Ben kendime zulmettim." **Fağfirlî:** "Beni mağfiret et." Bir yanlıştır yaptım ve kendime zulmettim, sen beni mağfiret et. **Fe ğafere lehu:** "(Allah da) Onu mağfiret etti." **İnnehu huvel ğafûrur rahîm:**[42] "Muhakkak ki Allah ğafur ve rahimdir."

O halde biri yanlış yaptığında yahut istemeden elinden bir kaza çıktığında "ben doğru yaptım" deyip kendini savunmamalı, tam tersine "rabbim! Bu, yaptığım şeytanın amelidir. Ben yanlış yaptım, kendime zulmettim; ama tövbe ediyorum, beni mağfiret et" demelidir. Mağfiret et demek, bir daha onu yapmayacağım manasına gelir. Biri böyle yapınca Allah da onu mağfiret eder; çünkü Allah ğafur ve rahimdir.

Kâle rabbi bimâ en'amte aleyye: "(Musa) Dedi ki: Rabbim! Sen bana nimetlerini ikram etmişsin." Benim üzerimde senin nimetlerin var. **Fe len ekûne zahîrân lil mucrimîn:**[43] "And olsun ki artık mücrim olanlara arka olmayacağım." Yanlış yapanları, günah işleyenleri, suç işleyenleri desteklemeyecek, onların yolunda gitmeyecek ve onlara yardım etmeyeceğim.

Fe esbehe fîl medîneti hâifen yeterakkebu: "(Musa) Şehirde korku içinde (sağa sola bakıp) gözetleyerek sabahladı." **Fe izellezistenserahû bil emsi yestasrihuhu:** "(Sabah olduğunda) Bir de ne görsün, dün kendisinden yardım isteyen (adam) ondan (bir daha) yardım istedi." Bu adam bu defa da başka biriyle kavga ediyor ve yine Hz. Musa (a.s.)'dan yardım istiyor. **Kâle lehu mûsâ inneke le gaviyyun mubîn:**[44] "Musa da ona dedi ki: Belli ki sen haddi aşmış bir azgınsın."

[42] Kasas/16
[43] Kasas/17
[44] Kasas/18

Fe lemmâ en erâde en yabtişe billezî huve aduvvun lehumâ: "(Musa) İkisinin de düşmanı olan o kimseyi yakalamak istediği zaman." **Kâle yâ mûsâ e turîdu en taktulenî kemâ katelte nefsen bil ems:** "(Adam) Dedi ki: Ya Musa! Dün birini öldürdüğün gibi (bugün) beni de mi öldürmek istiyorsun?" **İn turîdu illâ en tekûne cebbâren fil ard:** "Sen yeryüzünde bir cebbar mı (zorba mı) olmak istiyorsun?" Hayatı yaşarken bir zorba mı olmak istiyorsun! **Ve mâ turîdu en tekûne minel muslihîn**:[45] "Sen ıslah edenlerden olmak istemiyor musun!" Adam böyle söyleyince Hz. Musa (a.s.) hemen kendine geldi. Bu olay yaşandıktan sonra da Hz. Musa (a.s.) Mısır'ı terk edip Medyen'e, Hz. Şuayb (a.s.)'ın yanına gitti.

Mesele; Allah'a itaat yolunda nefsimizin başkaldırmasına, isyanına karşı cebbar olmak, bununla beraber insanlara, varlığa, mahlûkata karşı da asla zorba olmamaktır.

Evet, hep beraber Allah'ın El Cebbar ismini ayetlerde geçtiği gibi anlamaya ve Cebbar isminin nefsimize karşı nasıl tecelli etmesi gerektiğini öğrenmeye çalıştık.

Allah bizi nefsine karşı cebbar olanlardan eylesin inşallah! Allah bizi insanlara, mahlûkata karşı cebbar olanlardan, zalimlerden eylemesin inşallah. Allah bizi müslihlerden, ıslah edenlerden eylesin inşallah.

Allah hepinizden razı olsun.

[45] Kasas/19

EL MUTEKEBBİR

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber Allah'ın El Esmau'l Husna'sını, güzel isimlerini anlamaya ve rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi tanımaya çalışıyorduk. Bununla beraber Allah'ın yeryüzündeki halifesi, aynası olan insanı; yani kendimizi tanımaya, öğrenmeye çalışıyorduk. Bu sohbetimizde hep beraber Allah'ın El Mutekebbir ismini anlamaya çalışacağız inşallah.

Allah'ın El Mutekebbir ismi El Esmau'l Husna'nın 95. ismidir; yani bu sohbetimize kadar rabbimizi 95 isminden tanımaya, anlamaya ve iman etmeye çalıştık hamdolsun.

Her şeyi mutlaka doğru anlamak gerekir. Doğruyu anlamadan, doğru hakkında bilgi sahibi olmadan doğruya, hakka ulaşmak da mümkün değildir. Herkesin kendisine göre mutlaka bir bilgisi vardır, bu yüzden her konuda fikir beyan edebilir; ama unutmamak lazım ki doğru olan sadece bir tanedir o da Allah'ın buyurduğudur.

Sohbetlerimizde devamlı söyledik; Allah'ı tanımamız için mutlaka Allah'ın El Esmau'l Husna'sını bilmemiz gerekir. El Esmau'l Husna'yı bilmek aynı zamanda insanın kendini bilmesi, tanıması demektir; çünkü Allah, insana ruhundan nefhederken fıtratına da doksan dokuz ismiyle tecelli etmiş ve bütün isimlerini kuluna ikram etmiştir. Zaten insan bu isimlerle Allah'a ayna olur, halife olur. Bu durumda Allah'ın isimleri insanda ne kadar açığa çıkmışsa insan o kadar Hz. İnsan olmuş, kendini bulmuş, kendisi

olmuş demektir. Bu yüzden her insanın kalitesi, kıymeti değeri El Esmau'l Husna'nın üzerinde tecelli ettiği kadarıyladır.

Zaten biz de esma sohbetlerimizi Allah'ın isimlerine iman edelim ve bu isimleri ahlaka dönüştürerek kendimizi bulalım, değerimizi, kıymetimizi bilelim diye yaptık.

Bu sohbetimizde Allah'ın El Mutekebbir ismini, Allah'ın büyüklük veren olduğunu ve insanın Allah ile nasıl büyük olabileceğini anlatmaya çalışacağız inşallah; ama sohbetimize geçmeden önce insan olarak Allah katındaki kıymetimizin ne kadar olduğunu ve bunu nasıl anlayacağımızı bir de Allah katındaki değerimizi nasıl artırabileceğimizi izah edeyim. Bunu bilelim ki Allah ile büyük olmanın ne demek olduğunu anlayalım. Yoksa kendi kendimize bir büyüklük hayal etmiş, bunun sonucunda ise büyük olalım derken hiç farkında olmadan büyüklük taslamış oluruz.

Tasavvufta nefis mertebeleri ve kalp mertebeleri diye mertebeler vardır. Mertebe, basamak demektir. Kadiri tarikatında vuslat yolculuğu yapılırken nefis mertebeleri, Nakşibendi tarikatında ise kalp mertebeleri öne alınmıştır. Bu mertebelere hangi isimler verilirse verilsin aslında bütün bu mertebeler sadece iman mertebeleridir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bir hadis-i şerifinde *"insanlar madenler gibidir; kimi teneke, kimi bakır, kimi gümüş, kimi altın, kimi de mücevher gibidir"*[1] buyurmuştur. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, madenler insanlar katında kıymetli, değerli olduğu için herkes kıymetini zahiri olarak bir misalle anlasın diye insanı madenlerle tasvir etmiştir.

Peki, insanın hangi madenin kalitesinde olduğu nasıl ölçülür?

[1] Müslim, Birr, 159, 160. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Edeb 16

İnsan manevi olarak kalitesini kendisi belirler. Bu bütünüyle onun kendi elindedir; yani, Allah hiç kimseyi teneke gibi yaratmamış, tam tersine herkesi en yüksek makamda ahsen-i takvim üzere yaratmıştır.[2] Daha sonra ise insanı yolun başına koyup ona "haydi, çabanı gayretini sarf et ve seni yarattığım, seni koyduğum yere, en yüksek makama gel" demiştir. Artık en yüksek makama gidip gitmemek insanın kendi tercihidir. Şayet insan tercihini Allah' tan yana kullanır ve çabasını, gayretini gerektiği gibi sarf ederse bu durumda Allah'ın onu koyduğu en yüksek yere çıkar ve kâmil manada Hz. İnsan, kâmil insan olur. Ya da tercihini nefsinden yana yapar ve en yüksek makama çıkma imkânını kaybeder, böylelikle esfel-i safiline, aşağıların en aşağısına iner.

Dediğim gibi; ismi her ne olursa olsun aslında bütün mertebeler iman mertebesidir. Bütün ibadetler, ameller de insanın imanını artırmak, kemale erdirmek içindir; çünkü insanın imanı nasılsa kalitesi de, kıymeti de o kadardır. O halde öncelikle imanı anlamak ve Allah'ın istediği gibi bir imana sahip olmaya çalışmak gerekir.

Herkes, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in "insanlar madenler gibidir" hadis-i şerifinden yola çıkarak nasıl bir kaliteye sahip olduğunu anlasın diye iman, nefis ve kalp mertebelerine göre insanın hangi maden olduğunu belirleyen bir tablo hazırladık.

Kardeşlerimiz bu tabloya bakıp imanlarını, hallerini tefekkür ettiklerinde hangi madenin kalitesinde olduğunu görür, anlar, bununla beraber bir üst mertebeye çıkmak için çabasını, gayretini sarf eder inşallah.

[2] Tin /4

EL MUTEKEBBİR

İMAN (Muhammedi)	NEFİS (Kadiri)	KALP (Nakşibendi)	SONUÇ (Manevi durumu)	MADENLER (Manevi kalitesi)
TAKLİDİ İMAN (Taklitçi)	EMMARE	KALP (Kendisini etten ve kemikten ibaret gören)	MÜŞRİK, MÜNAFIK, FASIK	TENEKE (Kendisi, ibadetleri ve imanı)
İCMALİ İMAN (Toptancı)	LEVVAME	RUH (Ruhunun farkına varmak)	MÜSLÜMAN (İslam'ı kabul etmiş; ama henüz iman etmemiş)	BAKIR (Kendisi, ibadetleri ve imanı)
TAFSİLİ İMAN (Bütünün tüm parçalarına)	MÜLHİME	SIR (Kendisinde Allah'ın sırrını keşfeden)	MÜ'MİN (Teslimiyeti imanını yansıtmayan mü'min)	GÜMÜŞ (Kendisi, ibadetleri ve imanı)
TEVHİDİ İMAN (Her an huzurullahta)	MUTMAİNE	SIRRIN SIRRI (Gizlinin gizlisi)	MÜSLÜMAN, MÜ'MİN VE VELİ	ALTIN (Kendisi, ibadetleri ve imanı)
ŞUHUDİ İMAN (İman ettiklerine şahit)	RAZİYE	HAFA (En gizli)	MÜSLÜMAN, MÜ'MİN, VELİ VE MUTTAKİ	ELMAS (Kendisi, ibadetleri ve imanı)
TAHKİKİ İMAN (İman ettiklerini tadan)	MERZİYE	AHFA (En gizlinin de gizlisi)	MÜSLÜMAN, MÜ'MİN, VELİ, MUTTAKİ VE MUKARREBUN	PIRLANTA (Kendisi, ibadetleri ve imanı)
AMENTU BİLLAH (Allah'a Allah ile iman eden)	KÂMİLE, SAFİYE (Aradan çekilen)	NEFS-İ KÜLL (Kulun, Allah ile olması)	MÜSLÜMAN, MÜ'MİN, VELİ, MUTTAKİ, MUKARREBUN VE MÜFERRİDUN	PAHASI OLMAYAN, DEĞER BİÇİLEMEYEN MADEN

Hazırladığımız bu tabloya bütün insanlar dâhildir. Herkes manevi durumuna, haline göre nefs-i emmareden başlayarak son mertebeye kadar mutlaka bir madenin kalitesindedir; yani ya teneke, ya bakır, ya da altın gibidir. Yahut ya pırlanta, ya elmas gibidir ya da kendisine paha biçilemeyecek kadar kıymetli değerli ve şereflidir.

İnsanın kalitesini imanı belirler, dolayısıyla insan hangi madenin kalitesinde olacağını kendisi tercih eder. Biri nefs-i emmarede bile olsa Allah'a dönüp "ben seni istiyorum, sana kul olmayı, halife olmayı istiyorum ya rabbi" dediğinde Allah onu mutlaka emmare mertebesinden alır ve en son mertebeye kadar çıkarır; çünkü tercihini Allah'tan yana yapmıştır, dolayısıyla da esfel-i safilinden en yüksek makama, alayı iliyine çıkmayı hak etmiştir. Bu imkân istisnasız herkes için vardır. Zaten Allah, kullarına her anda bu imkânı tanıyıp onları kendine davet eder.

Kul kendini bilmeye, anlamaya başlayıp varlık sorularını sormaya başladığında rabbini aramaya başlamıştır. Buluğa eren herkes mutlaka varlık sorularını sorup rabbini aramaya başlar. Bu her insanda olan fıtri bir durumdur. Allah, insanı fıtrat itibariyle böyle yaratmıştır, dolayısıyla da kulunun gönlüne vahyedip mutlaka ona yolu gösterir.

İsterseniz şimdi de nefis ve kalp mertebelerine göre hazırladığımız tabloda insanın her mertebede nasıl bir hal yaşadığını, bu nefis ve kalp mertebelerini nasıl kat edeceğini kısaca anlatayım. Böylelikle konuyu daha iyi anlamış oluruz inşallah.

Öncelikle kalbin mertebelerini anlaşılması için kısaca izah edeyim.

Kalbi birbirinin arkasında sıralanmış yedi ayrı oda olarak düşünelim. Kalp bu şekilde birbirinin arkasında olan yedi tane manevi odadan ibarettir. Kalbin birinci odasına kalp denir. Kul bu

mertebede kendini sadece etten kemikten ibaret bir varlık olarak görür.

Kalbin ikinci odasına da ruh adı verilir; çünkü kul bu mertebede artık ruhunu, manevi halini fark etmiştir.

Kalbin üçüncü odası ise sır odasıdır, dördüncüsü sırrın sırrı, beşincisi hafa, altıncısı ise ahfa odasıdır. Allah'ın tecelli ettiği yer işte kalbin bu odasıdır; yani ahfa makamıdır.

Kalbin yedinci odasına ise "nefsi küll" denir ki Allah oraya zatıyla ve sıfatıyla tecelli eder ve orası hakkında başka hiçbir şey söylenemez.

Şimdi de genel olarak nefsin mertebelerini kalp mertebeleriyle beraber anlamaya çalışalım inşallah.

Henüz arayışta olan bir kul mutlaka birilerini taklit etmek zorundadır, dolayısıyla kendisine göre kim doğru yoldaysa, haktaysa ve doğru yapıyorsa onun gibi olmaya çalışarak onu taklit eder, böyle yapınca da dinini seçmiş olur. Bu şekilde taklit yapılarak elde edilen bir iman taklidi bir imandır; çünkü kul bu seviyedeyken işin hakikatini anlamadan sadece taklidi bir şekilde öğrendiklerinin gereğini yerine getirmeye çalışır.

Her çocuk öncelikle anne, babasını taklit eder. Mesela; anne, babası Müslüman'sa Müslümanlığı, Yahudi'yse Yahudiliği, Hristiyan'sa Hristiyanlığı kabul edip taklit etmeye başlar. Başlangıç itibariyle anne, babasına, çevresine ters düşmemek için onlara uymaya çalışır. Bu haldeki kişi, mü'min ve Müslüman değildir, sadece taklitçidir, iman da etmemiştir.

Bu seviyedeki bir imanın nefis mertebesi nefsin birinci mertebesi olan emmare mertebesidir; yani en kötü haldeki nefsin mertebesidir. Kul buradayken kalbi mertebe olarak da kalbin birinci mertebesi olan kalp mertebesindedir.

Kalp mertebesinde olan biri insanı sadece etten ve kemikten ibaret bir varlık olarak görür, dedik. Bununla beraber manevi halinin ve Allah'ın kendisine nefhettiği ruhunun farkında da değildir; çünkü bunu daha anlamamış, tatmamıştır. İnsan bu mertebedeyken ya müşrik, ya münafık, ya kâfir ya da fasıktır. Madenlerden ise teneke gibidir; yani, Allah katında kıymeti, değeri olmayan biridir.

Biri aklını kullanırsa hakkı, doğruyu bulur. Bu yüzden ister Hristiyan bir memlekette, isterse de Müslüman bir memlekette dünyaya gelmiş olsun aklını kullandığında mutlaka hakkı bulur ve anlar. Böyle olunca da "ben, Allah'a, Allah'ın kitabına, Kur'an'ına ve bütün peygamberlere iman ediyorum" deyip toptan iman eder. Bu durumda nefs-i emmareden kurtulur ve Allah'ın ayetlerine, isimlerine toptan olarak iman eden bir kul olur; yani her bir ayete, Allah'ın her bir ismine tek tek değil de hepsine genel olarak toptan bir şekilde iman eder.

İmanı bu şekilde toptan olan biri ise levvame makamındadır. O artık güzel yapmaya, doğru yapmaya çalışır. Tabi, doğruyla beraber yanlışlar da yapar. Fakat yanlış yapınca mutlaka tövbe edip istiğfar eder; ama sonra bir daha yanlış yapar. Bu nefs kendini yaptığı yanlışlardan dolayı levmeden nefistir, dolayısıyla bu haldeki kul nefsin levvame makamında, kalp mertebesi olarak da ruh makamındadır.

Kul, her ne kadar yanlış yapsa da artık manevi halini fark etmeye ve Allah'ın kendisine nefhetiği ruhu, rabbinden bir nefha taşıdığını anlamaya, tatmaya başlamıştır. Bir yandan nefsinin konuştuğunu, bir yandan da ruhunun, rabbini istediğini tadar. Bu mertebede olanlara Müslüman denir. Bunu Allah söylüyor. Bu kul teneke değerinden biraz daha yükselmiş, bakır değerine gelmiştir.

Levvamedeki kul İslam'ı kabul edip Müslüman olmuştur; ama iman henüz onun kalbine dâhil olmamış; yani bu

mertebedeyken henüz iman etmemiştir. İslam'ı kabul ettiği için Allah'ın emrini yerine getirmeye çalışır. İki yanlış, üç doğru, beş yanlış, bir doğru yapar, yanlış yapınca da kendini kınar. İmanın kalbine dâhil olması için ise samimi olduğunu çabasıyla, gayretiyle sonuna kadar ortaya koyması gerekir. Bunun sonucunda da Allah iman nurunu onun kalbine indirir.

Kul çabasını, gayretini gösterdikçe artık Kur'an'ın sadece bütününe değil aynı zamanda her bir ayetine tek tek iman etmeye, bunun için de Allah'ın ayetlerini okumaya yahut dinlemeye sonra ise her bir ayetle amel etmeye çalışır.

İnsanın her bir ayete, bununla beraber Allah'ın her bir ismine tek tek iman etmesi tafsili imandır; yani bütünün tüm parçalarına olan imandır. Böyle biri rabbini isimlerinden, El Esmau'l Husna'sından anlamaya, tanımaya ve rabbinin her bir ismine tek tek iman etmeye çalışır. Böyle olmazsa imanı icmali olmaktan kurtulup tafsili iman olmaz; yani kul, teneke yahut bakır olmaktan kurtulmaz, dolayısıyla da kıymeti artmaz; çünkü insanın kıymeti, değeri imanının mertebesine, kalitesine göredir.

Kur'an'ın bütününe iman etmek icmali, her bir ayete tek tek iman etmek ise tafsili imandır. Tafsili iman; fasılalara ayrılmış, parçalara ayrılmış olan ve her bir parçayı anlayarak, onu bilerek iman etmektir.

Kul, Allah'ın her bir ismine tek tek iman edince Allah'a, Kur'an'daki her bir ayete tek tek iman edince de Kur'an'a iman etmiş olur. İşte, bu kulun imanı tafsili imandır. Tafsili imanla iman eden bir kul aynı zamanda meleklere, her bir peygambere, resule tek tek, tafsili olarak iman eder. Kısacası iman ile ilgili olan her şeye, bütünün tüm parçalarına tek tek iman eder. Kul artık levamme mertebesinden bir adım atıp nefsin mülhime makamına gelmiştir.

Mülhime makamındaki bu kulun gönlü artık ilhama açılmış, kul artık ilham almaya başlamıştır; ama bu ilhamı hem Allah'tan, meleklerden hem de şeytandan alır. Allah'tan ilham aldığı için manevi olarak haller yaşamaya, ayetler onun gönlüne inmeye ve hikmeti anlamaya başlar. Kul, nefis itibariyle mülhime makamında, kalp itibariyle de sır makamındadır ve kendisindeki Allah'ın güzelliğini, sırrını keşfetmeye, anlamaya, tatmaya başlamıştır. Aynı zamanda Allah'a olan aşkı, muhabbeti, teslimiyeti, âbdiyeti, ibadeti her an, her gün biraz daha artarak devam eder.

Böyle biri iman etmiştir, mü'mindir dolayısıyla Allah'ı her şeyden, canından çok sever; ama teslimiyeti, ibadeti henüz imanını yansıtmaz, bu yüzden de gerektiği gibi yapamaz. Manevi kalitesi de bakırdan gümüşe yükselmiş ve kul bu imanından dolayı kıymet, değer kazanmıştır.

Kul çabasını, gayretini sarf etmeye devam edip mülhime mertebesinden bir adım daha atarsa bu defa itminan makamına gelir. İtminandaki kulun imanı tevhidi imandır; yani kul bu mertebedeyken kâmil manada lâ ilâhe illallah der; çünkü tafsili bir imana sahip olduğu için Allah'ın her bir ismine tek tek iman etmiştir. "Lâ ilâhe illallah" derken de "lâ kerime illallah, lâ vekile illallah, lâ rahmane illallah, lâ rezzake illallah" şeklinde bunu Allah'ın her bir ismiyle söyler, dolayısıyla kul artık vahdette, tevhit makamındadır ve artık gerçekten iman etmiştir.

İtminan mertebesi nefsin dördüncü mertebesidir ve bu mertebedekiler maden itibariyle altın gibidirler.

İtminandaki kulun imanı hem tafsili iman hem de tevhidi imandır. Bu yüzden kul bu mertebedeyken her neye bakarsa baksın mutlaka Allah'ın kudretini, muradını görmeye, anlamaya başlar. Aynı şekilde nasıl bir olayla karşılaşırsa karşılaşsın yaşadığı her olayı mutlaka Allah'tan görür ve onun Allah'ın bir isminin

tecellisi olduğunu bilir; çünkü imanı tafsili iman olduğu için rabbini esmasıyla, her bir ismiyle anlamış ve iman etmiştir.

Kulun imanı tafsili imandan sonra tevhidi iman olur, dedik. Tevhidi imanda ise kul gerçek manada lâ ilâhe illallah der. Bu imana sahip olan kul her an Allah ile beraberdir. "Nerde olursanız olun, ister tek başınıza, ister başkalarıyla beraber olun Allah'ın huzurunuzda olduğunuzu unutmayın"[3] ayeti onun üzerinde tecelli ettiği için kul nerede olursa olsun istese bile Allah'ı unutamaz. İşte, bu, itminan mertebesidir; yani mutmaine makamıdır.

Bu imana sahip olan kulun imanı tevhidi iman olduğu gibi nefsi de mutmain olmuştur. Bu yüzden sevdiği rabbinden artık emindir. Aynı zamanda rabbine güvenir, bütünüyle bir tevekkül sahibidir.

Bu mertebede kalbin makamı, sırrın sırrı makamıdır. Sırrın sırrı demek gizlinin de gizlisi demektir.

İtminandaki kul hem mü'min hem de Müslümandır; yani hem Allah'a teslim olmuştur hem de teslimiyeti imanını yansıtır. Bu nedenle hayatını imanının gerektirdiği gibi yaşar. İtminana eren bu kul aynı zamanda özel manada Allah dostlarındandır.

Kul bu hal üzere hayatını yaşarken Allah'a her gün biraz daha yaklaşmaya ve kendi nefsinden kurtulmaya devam eder sonra Allah ona perdeleri açar, bunun sonucunda ise imanı artık şuhudi iman olur. Şuhudi imana erdiği için de gerçek manada **eşhedu enlâ ilâhe illallah:** "Ben şahidim ki Allah'tan başka ilah yoktur (Allah birdir)" der. Aynı zamanda iman ettiklerine şahit olur; çünkü Allah perdeyi açıp ona ahireti, melekleri müşahede ettirmiş, göstermiştir. İmani konuları Allah ona müşahade ettirdiği için kulun imanı artık şuhudi imandır.

[3] Sebe 46

Şuhudi imana sahip olan bir kul nefis itibariyle de raziye makamındadır; yani Allah ona nasıl bir muamelede bulunursa bulunsun bütünüyle Allah'tan razıdır; çünkü Allah'ı, her bir isminden tek tek tanıyıp iman ettiği için Allah ona nasıl bir muamelede bulunursa bulunsun onun bu muamelesinin saf hayır, saf rahmet ve saf ikram olduğunu bilir ve bunu tadar. Bu yüzden nasıl bir imtihanla karşılaşırsa karşılaşsın asla gönlü kıpırdamaz, herhangi bir itirazda bulunmaz. Tam tersine kendisine yapılan her muameleyi sever ve bu muamele üzerinden Allah'ın muhabbetini tadar. Yapılan muamele en sıkıntılı muamele olsa bile kul muhabbete gark olur; çünkü rabbinden razıdır. İşte, Allah'tan razı olmak böyledir! Bu kul, nefis itibariyle raziye, kalp itibariyle de hafa makamındadır, maden olarak da elmas gibidir.

Raziye makamındaki biri hem mü'min, hem müslümandır, hem veli, hem de muttakidir; yani bir sonraki mertebe kendisinden öncekileri de aynen kapsar. Kul raziye makamındayken Allah'a karşı sorumluluğunu bütünüyle bilmiş, anlamış, kabul etmiştir ve bu sorumluluğunun gereğini yerine getirmeye çalışır.

Allah'a karşı sorumluluğunu bilip yerine getirmek "ya rabbi! Senden şunu istiyorum, şunu şöyle, bunu böyle yap" demek değil "ya rabbi! Sen benden ne istiyorsan ben onu yaparım" demektir. Allah'a âbd olma sorumluluğunu kabul edip gereğini yerine getirmeye çalışan biri böyle söyler. İşte, bu kul muttaki olmuş bir kuldur.

Kulun bu seyir yolculuğu, şuhudi imanı, müşahedesi devam eder ve kul çabası dâhilinde bir adım daha atar, bu defa da tahkiki, hakiki imana erişir. Allah tahkiki imana eren kulları için ayet-i kerimede **mu'minûne hakkâ:**[4] "Hakiki mü'min" demiştir. Bu yüzden onların imanı hakikidir, gerçek iman, tahkiki imandır.

[4] Enfâl /4

Şuhudi imandan tahkiki imana erişen bir kul sadece müşahede etmez aynı zamanda müşahede ettiklerini tadar. Allah'ın güzelliğini de sadece müşahede etmez, aynı zamanda üzerinde tadar. Bu, manevi bir durumdur. Bu yüzden akılla anlaşılacak bir şey değildir.

Kul, Allah'tan razı olunca Allah da kulundan razı olur. Bundan dolayı nefsin bu mertebesine merziye makamı; Allah'ın razı olduğu makam denir. Kul merziyedeyken kalbi mertebe olarak da ahfa mertebesinde; yani kalbin altıncı odasındadır. Bu makam aynı zamanda gönül itibariyle Allah'ın tecelli ettiği makamdır.

Bu makamdaki biri hem mü'min, hem Müslüman, hem veli, hem muttaki, hem de mukarrebundur, Allah'a yakın olanlardan biridir. Allah bu mertebedeki kullarını yakınlığına almıştır. Bu haldeki biri madenlerden pırlanta misali bir kaliteye, değere sahiptir. Yalnız şunu bilmemiz lazım ki kul bu kalitesini kendisi yükseltmiştir.

Merziye makamından sonraki mertebe nefis itibariyle safiye (kâmile) mertebesidir. Safiye mertebesindeki bir kulun imanı âmentu billâhtır; yani safiyedeki kul, Allah'a Allah ile iman etmiştir, imanı Allah iledir. Kul olarak değil, Allah'ın tecellisiyle Allah'a iman etmiştir. Böylelerine gerçek manada Allah ile Allah'a iman eden, âmentu billâh olmuş insan, Hz. İnsan denir.

Allah mü'minlerin imanını beyan ederken ayet-i kerimede buyurur.

Âmener resûlu bimâ unzile ileyhi min rabbihî vel mu'minûn: "(Allah'ın) Resulü rabbinden kendisine indirilene iman etti. Mü'minler de (onun gibi iman etti)." Nasıl? **Âmene billâh:**[5] "(Allah'a onun gibi) Allah ile iman ettiler." Mü'minler de Allah'ın

[5] Bakara /285

resulünün iman ettiği gibi Allah'a Allah ile iman ettiler. İşte, bu makamdaki bir kul böyle bir imana, nefis itibariyle de kâmil bir nefse sahiptir, dolayısıyla safiye mertebesinde, kâmil bir insan, Hz. İnsandır. Sadece nefsinden değil bununla beraber benliğinden, varlığından da kurtulmuştur, bu yüzden herhangi bir makamı yoktur, makamı olmayan biridir. Kalp itibariyle de nefsi küll makamındadır. Nefsi küll bütünüyle Allah ile olduğu, Allah oraya zatıyla ve sıfatıyla tecelli ettiği için bütünüyle Allah ile beraber olan manasındadır.

Safiyedeki kul hem mü'min, hem Müslüman, hem veli, hem muttaki, hem mukarrebun, hem de muferridundur. Fert, bir demektir. Bu yüzden safiyedeki bir kul birler makamındaki velidir. Safiyedeki kulların sayısı tüm zamanlarda yeryüzünde birkaç tanedir; yani üç beş kişidirler, beşi geçmezler.

İman tablosunda bizim için asıl lazım olan ilk baştaki iman ile ilgili bölümdür. Diğerlerini sadece bilgimiz olsun, Kadirilerde, Nakşilerde durumun nasıl olduğu anlaşılsın diye ekledik. Yoksa insan için olmazsa olan mutlaka imandır, bu yüzden özellikle iman kısmına bakmamız gerekir.

Allah ayet-i kerimede **"onlara Allah'ın ayetleri okunduğunda imanlarını artırırlar"**[6] buyurmuştur. İman arttıkça imanın mertebesi de artar, dolayısıyla insanın Allah katındaki kıymeti, değeri yükselir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz madenleri anlaşılması için zahiri olarak misal olsun diye vermiştir. Madenlerden en değerli olan her neyse insanın kalitesi de İman olarak bu şekilde değerlenir ve insan, Allah katındaki, kıymetini, değerini buna göre alır. Örnek vermek gerekirse; bir kilo elmas, binlerce ton tenekeden, demirden kıymetlidir. Bu durumda birinin imanı tevhidi imansa, gerçek manada "lâ ilâhe illallah" diyorsa o halde o kişi tevhidi imanı olmayan binlerce insana bedel

[6] Enfâl /2

demektir; yani, Allah katında binlerce insandan daha kıymetli ve değerlidir. Hele bir de Allah ile beraberse o zaman ona herhangi bir kıymet, değer, paha biçilemez!

Unutmamamız lazım ki bu tercihi insanın kendisi yapar ve insan çabasını, gayretini sarf ederek bu imanı kendisi kazanır.

İnsan en çok kendi kendine yalan söyler; yani "herhalde ben veliyim" deyip kendini olmadığı bir yerde zanneder. Kimse kendini kandırmasın, herkes manevi olarak nerede olduğunu bilsin, anlasın diye nefsin mertebelerini bu şekilde izah ettik. Bir de tablo haline getirdik ki herkes hangi imana sahip olduğuna baksın, bununla beraber çabasını, gayretini sarf edip yukarı çıksın ve imanının kalitesini yükseltsin.

Biri teneke gibi ise onun amelleri de, imanı da, ibadetleri de teneke gibidir; ama altın gibiyse o zaman imanı da, ibadeti de altın gibidir. Dolayısıyla iki rekât namaz kıldığında kıldığı namazı tevhidi bir imana sahip olmayanın kıldığı yüz bin rekât namazdan daha kıymetli, daha değerlidir.

Kazanmak istiyorsak o halde imanımızın kalitesini yükseltmemiz gerekir. Öyle ki onunla beraber amelimizin de kalitesi yükselsin; ama yok imanımızın kalitesini yükseltmez bunun yerine kendi kendimizi kandırırsak bu durumda Allah Kıyamet günü perdeyi açtığında pişman oluruz ve başımızdan aşağı kaynar sular dökülür. Bu yüzden kendi kendimizi kandırmadan imanımızın hangi mertebe olduğuna bakıp anlamaya çalışalım. Öyle ki henüz imkânımız varken kazanalım ve Kıyamet günü de pişman olmayalım.

Aslında bütün bu nefis mertebelerini; itminandan önce ve itminandan sonra diye iki ana başlığa ayırmak daha doğru olur.

Emmare, levvame ve mülhime mertebeleri nefis itibariyle aynı yerde bulunur. Mülhime mertebesinden sonra ise tevhidin

çizgisi vardır ki işte tevhidi iman bu çizgiden sonra başlar. İtminan, raziye, marziye, kâmile mertebeleri de bu çizgiden sonra gelir. Bu yüzden emmare, levvame ve mülhime mertebeleri itminandan önceki bölüme; itminan, raziye, marziye ve kâmile mertebeleri de itminandan sonraki bölüme girer.

Herkesin imanını mutlaka en az tevhidi hale getirmesi gerekir.

Nasıl?

Herkes öncelikle genel olarak bütüne iman etmelidir. Bütüne iman etmek icmali imandır, sonra kul çabasını, gayretini gösterip bütünün her bir parçasına tek tek iman etmelidir. Bu tafsili imandan sonra kul yine çabasını gayretini gösterirse bir adım daha atar ve bu defa tevhidi imana gelir.

Şayet böyle yapmazsak ve dünya bizi aldatır da dünyanın peşinden koşup ebedi hayatımız için zaman ayırmazsak imanımız iman olmaz; çünkü anlamadan, öğrenmeden, bilmeden iman olmaz. Bu yüzden Allah ayet-i kerimelerde **“hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?”**[7] **“Hiç körle gören bir olur mu”**[8] buyurmuştur. Bu; teneke ile altın hiç bir olur mu demektir.

Önce öğrenmemiz sonra da öğrendiğimizi imana dönüştürmemiz; yani bildiklerimize, öğrendiklerimize iman etmemiz ve öğrendiklerimizin üzerimizde ahlaka dönüşmesi gerekir. Ayetlerin üzerimizde canlanması, bununla beraber Allah’ın isimlerinin üzerimizde tecelli etmesi, böylelikle Allah’ın güzelliğiyle güzelleşmemiz lazım ki kazanabilelim ve Allah’ın muradı üzerimizde gerçekleşsin.

Kardeşlerimizin bu konu hakkında anlamadıkları bir yer olursa mutlaka sorsunlar cevabını vereyim. Öyle ki kendimiz,

[7] Zumer /9
[8] En’âm /50, Ra’d /16

imanımız, nefsimiz, kalbimiz, gönlümüz hakkında bilgimiz olsun ve anlaşılmayan hiçbir yer kalmasın.

Müşrik miyiz, münafık mıyız, fasık mıyız! Yoksa İslam'ı kabul etmişiz; ama daha iman etmemiş miyiz! Yahut iman etmişiz; ama imanımız İslam'ımızı, Müslümanlığımızı yansıtmıyor mu! İman etmiş, Allah'a teslim de olmuş, Müslümanlardan olmuşuz; ama veli olmuş muyuz! Ya da hem mü'miniz, hem Müslümanız, hem veliyiz; ama Allah'a karşı sorumluluğumuzu bilip muttaki olmuş muyuz! Mukarrebunlardan, Allah'a yakınlardan, Allah'ın "mukarrebun" dediği kullardan olmuş muyuz! Bunların da üzerinde acaba Allah'ın birler makamındaki muferridun kullarından olmuş muyuz! İşte, bunları anlamak için mutlaka imanımıza bakmamız gerekir.

Evet, Allah'ın El Mutekebbir ismini anlamaya çalışıyorduk, devam edelim.

Allah ayet-i kerimede buyurur. **Yâ eyyuhâllezîne âmenû:** "Ey iman edenler (ey iman ettiğini iddia edenler)!" Allah bu hitabı iman edenlere, iman ettiğini iddia edenlere yapıyor. **Men yertedde minkum an dînih:** "Sizden her kim dininden dönerse." Dininden tard olursa, yüz çevirirse. **Fe sevfe ye'tillâhu bi kavmin:** "Allah onların yerine bir kavim getirir ki." **Yuhibbuhum ve yuhibbûnehû:** "(Allah) Onları sever, onlar da onu (Allah'ı) sever." **Ezilletin alâl mu'minîn:** "(Onlar) Mü'minlere karşı zillet sahibidirler." Mü'minlere karşı tevazu sahibi olup boyunlarını bükerler. **Eizzetin alâl kâfirîn:** "Kâfirlere karşı da izzet sahibidirler (izzetini gösterirler)." İman etmemiş olanlar saygısızlık, edepsizlik yapanlar ise tam tersine mü'minlere değil nefislerine boyun bükerler ve mü'minlere saldırırlar. Zaten bu yüzden edebe aykırı hareket ederler aynı şekilde kendi nefislerine zillet, mü'min kardeşlerine de izzet gösterirler.

Yucâhidûne fî sebîlillâh: "(Bir de onlar) Allah yolunda cihad ederler (cehdederler)." Çabalarını, gayretlerini sarf ederler. **Ve lâ yehafûne levmete lâim:** "(Onlar) Hiçbir kınayıcının kınamasından da korkmazlar." **Zâlike fadlullâhi yu'tîhi men yeşâ':** "Bu, Allah'ın lütfudur (ihsanıdır, ikramıdır, faziletidir). Onu dilediğine (dileyene) verir." **Vallâhu vâsiun alîm:**[9] "Allah vasi' ve âlimdir." Allah her şeyi kuşatan, ilmiyle her şeyi içine alan ve her şeyi bilendir. Bununla beraber kime nasıl muamele yapacağını bilen, dilediğini de rahmetinin, ilminin içine alandır. Bu, Allah'ın ikramıdır.

Tek bir ölçümüz vardır; o da Allah ve resulünün söylediğidir. Hem de hiçbir hayale kapılmadan, kendi kendimize yalan söylemeden, kendimizi kandırmadan! Bu yüzden dergâhın kapısından içeri gelen biri rabbini tanımaya, rabbinin kelamını dinlemeye, öğrenmeye ve nefsini tezkiye etmeye gelmelidir. Yoksa "ben böyleyim, beni böyle kabul edin" diyen birini hiç kimse bu şekilde kabul etmez!

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"ölmeden evvel ölün"*[10] yani ölmeden önce Allah'a teslim olun, ölmeden evvel, Allah'a teslim olacaksınız, buyurmuş başka bir hadisinde ise üç defa ***İfnun, ifnun, ifnun:*** *"Fena bul, fena bul, fena bul" demiş ve hemen* ardından yine üç defa ***İbkun, ibkun, ibkun:*** *"Beka bul, beka bul, beka bul"* buyurmuştur.

Fena bul demek ne demektir?

Fena bul demek Allah'ta fani ol, fani olduğunu bil, anla, her şeyi sahibine teslim et ve Allah'ın kudreti karşısında herhangi bir varlık iddiasında bulunma demektir. Beka bul demek ise Allah ile baki ol manasına gelir. Kendi vehmi olan varlığını, nefsini bırakırsan Allah zatıyla ve sıfatlarıyla sana tecelli eder. Dolayısıyla

[9] Mâide /54
[10] El-Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, 2:9

Allah ile baki olur, bekayı bulur, ölmeden evvel ölüp dirilmiş olur, huzura çıkmış olursun. İşte, bizim dergâhımız fenayı, bekayı bulma yeridir.

Evet, bu sohbetimizin konusu Allah'ın El Mutekebbir ismi olduğu için bütün bunları sırf rabbimizle nasıl büyük olacağımızı, Mutekebbir isminin üzerimizde hangi durum ve şartlarda nasıl tecelli edeceğini anlayalım diye izah ettim.

Allah'ın hem Mutekebbir hem de Kebir ismi vardır. Kebir; tek büyük, gerçek büyük, gerçek manadaki büyük demektir. Bu büyüklük elbette ki zahiri bir büyüklük değildir. Allah'ın Mutekebbir ismi ise kuluna büyüklük veren, büyüklük verme hakkına sahip olan demektir.

Allah büyüktür, büyüklük verendir. Allah ayet-i kerimede "Allah mustekbirleri sevmez."[11] Yani büyüklenmek, kibirlenmek isteyenleri ve "ben kebirim, mutekebbirim" diyenleri sevmez, buyurmuştur. Bununla beraber Allah mustekbir olanların cehennemlik olduğunu, ateş ehli olduğunu buyurmuştur.[12]

Büyüklük taslamak başka, büyük olmak başka bir şeydir. Büyüklük bir tek Allah'a aittir, dolayısıyla kul, Allah ile olunca büyük olur. Yoksa Allah ile olmadığı halde büyüklük iddiasında bulunursa mustekbir olmuş olur ve Allah da mustekbirleri sevmez. Örnek vermek gerekirse; biri insanlara "gelin size ben yol göstereyim, ben size öğreteyim" derse mustekbir davranmış ve kendini diğer insanlardan büyük görmüş olur.

İnsanlara "gelin bana uyun" diyenlerin mustekbir olduğunu söyledik; ama baktığımızda peygamberler de insanlara "gelin bana tabi olun" demişlerdir. Her bir peygamber kendi kavmine Allah'ın ayet-i kerimede beyan ettiği üzere **"bana uyun ki**

[11] Nahl /23
[12] A'râf /36, Mu'min /76, Nahl /29

hidayete eresiniz."[13] **İttebiûnî:** "Bana tabi olun (bana uyun ki kurtuluşa eresiniz, hidayete eresiniz)" demiştir.

Peki, aradaki fark nedir, peygamberler neden böyle söylemişlerdir?

Peygamberler insanlara "bana uyun" derken insanları kendilerine davet etmemişler "ben Allah'a iman etmişim ve sadece onun vahyine uyuyorum. Siz de bana tabi olun ve benimle beraber Allah'a uyun" demişlerdir. Bu yüzden peygamberler mustekbir değildir, Allah'ın kendilerini mutekebbir yaptığı kullardır.

Aynı zamanda her anne veya baba kendi çocuklarına mutlaka büyüklük yapar ya da büyüklük taslar. Anne, babalar çocuklarından zahiri olarak büyüktür; ama yine de çocuklarına manevi olarak büyüklük taslarlarsa yanlış yapmış olurlar; çünkü böyle yaparak onlara manevi olarak büyüklük yapmış olmaz, aksine büyüklük taslamış olurlar.

Anne, babaların bu durumda ne yapmaları gerekir?

Çocuklarını mutlaka Allah'a davet edip onlara Allah'ın vahyini öğretmeleri ve Allah'ın onlar için çizdiği yolu çocuklarına gösterip onları Allah'ın Rabb ismiyle terbiye etmeleri gerekir. Böyle yaptıklarında büyüklüğü Allah ile yaptıkları için doğru yapmış, dolayısıyla büyük olmuş olurlar. Yoksa çocuklarına kendi kafalarına göre muamele ederlerse mutekebbir değil mustekbir olmuş olurlar; çünkü büyütmek Allah'a aittir. Bu yüzden büyük olmak ancak Allah ile olunca mümkün olur. Ayetleri okuduğumuzda bunu daha net bir şekilde anlayacağız inşallah.

[13] Mu'min /38

EL MUTEKEBBİR

İsterseniz şimdi de Allah'ın Mutekebbir ismiyle ilgili ayetleri anlamaya çalışalım hep beraber. Öyle ki rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi tanımış, anlamış olalım inşallah.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Huvallâhullezî lâ ilâhe illâ huv: "Allah odur ki ondan başka ilah yoktur." İlah bir tek odur. **El melikul kuddûs:** (Çünkü) O meliktir (mülkünün melikidir, mülkünde sevk ve idareyi yapan odur), kuddustur (noksansızdır, eksiksizdir, mukaddestir)." **Es selâm:** "O selamdır (selameti verendir, kullarına cenneti, selam yurdunu hazırlayandır)." Kul, Allah ile olunca selamete erer. **El mu'min:** "Emin olunandır." Kendisine güvenilendir aynı şekilde kuluna da güvenendir. **El muheymin:** "Koruyandır (gözetendir)." Allah, kulunu her anda gözetim altında tutup ona her ihtiyacını ihsan eden ve ikram edendir. **El azîz:** "Azizdir (bütün izzet, güç, kuvvet, kudret, şeref ona aittir)." **El cebbâr:** "Dilediğini zorla yapandır (yaptırandır)." **El mutekebbir:** "Mutekebbirdir (büyüklüğü verendir)." O halde Allah'ın dışında birinin büyüklük verebilmesi için onun da bütün bu isimlere, sıfatlara sahip olması gerekir. Bu yüzden mutekebbir olan da, büyüklüğü veren de bizatihi Allah'tır, başkası değildir. Allah sana büyüklük vermişse büyüksün; ama yok, Allah sana bir büyüklük vermemişse istediğin kadar büyük olduğunu iddia etsen bile sen küçüksün. **Subhânallâhi ammâ yuşrikûn:**[14] "Allah (müşriklerin) şirk koşmasından münezzehtir."

Cehenneme gidenler mustekbir davrandıkları; yani kibirlendikleri, büyük olmadıkları halde büyüklendikleri için cehenneme giderler. Kibirlenen ilk kişi iblistir. Allah ayet-i kerimede bu durumu bize beyan ederken **Ebâ vestekber:**[15] "(İblis)

[14] Haşr /23
[15] Bakara 34

Direndi, kibirlendi (mustekbir oldu)" buyurur. İblis büyük olmadığı halde "ben Âdem'den daha hayırlıyım"[16] demişti; çünkü bu konuda herhangi bir bilgisi yoktu. Hz. Âdem (a.s.)'i tanımıyordu.

Allah Hz. Âdem (a.s.) için "ben ona ruhumdan nefhettiğimde ona secde edin"[17] buyurdu. Peki, Allah senin için böyle bir vasıf söyledi mi? -Yok, söylemedi! Bu durumda nasıl "ben ondan daha hayırlıyım" diyebiliyorsun!

Bize düşen; Allah'ın bizi koyduğu yere razı olmak ve orada durmaktır, yoksa kibirlenmiş oluruz. Misal; bilmediğimiz halde âlimlik taslayıp insanlara "ben biliyorum, gelin size anlatayım" dersek mustekbir olmuş oluruz; ama biliyorsak ve bildiğimizi de Allah ile anlatıyorsak o zaman mustekbir olmayız; çünkü Allah ile bildiğimizde mutekebbir olanın Allah olduğunu söyleriz. Böyle olunca da Allah ile büyük olmuş oluruz; yani Allah'ın büyüklüğü üzerimizde tecelli eder.

Allah okuyacağımız bu ayette kıyamet yerindeki bir durumu beyan eder. **Ve kîlel yevme nensâkum kemâ nesîtum likâe yevmikum hâzâ:** "(Kıyamet yerindekilere) Buyurulur ki: Siz nasıl ki bugüne kavuşmayı unuttuysanız bugün biz de sizi öyle unuturuz." Siz bugüne kavuşacağınızı unuttunuz, bu yüzden ben de sizi unutacağım, size unutulmuş muamelesi yapacağım. Kıyamet gününü unutmak; Allah'a hesap vereceğini unutmak, sanki hesap yokmuş gibi düşünüp yaşamak demektir. İstediğimiz kadar "ben hesaba iman ediyorum, inanıyorum, Kıyamet günü hesaba çekileceğim" diyelim şayet hayatımızı hesabımızı vereceğimiz güne göre yaşamazsak, hareket etmez, düşünmez, amel işlemezsek bu durumda hesabımızı unutmuş, yok saymış oluruz! **Ve me'vâkumun nâr:** "Sizin gideceğiniz yer ateştir." **Ve mâ lekum min nâsırîn:**[18] "Ve sizin için yardımcı da yoktur." Kimse size yardım

[16] A'râf /12, Sâd /76
[17] Sâd /72, Hicr /29
[18] Câsiye /34

edemez; çünkü siz bugünü unuttunuz, hesap yokmuş gibi davrandınız.

Allah, bu ayette ise insanların neden hesap gününü unuttuğunu beyan ediyor. **Zâlikum bi ennekumuttehaztum âyâtillâhi huzuva:** "Çünkü siz, Allah'ın ayetlerini alaya aldınız (hafife aldınız, ciddiye almadınız)." Allah böyle söylemiş deyip peşinden "ama şöyledir, böyledir" deyip kendinize göre mazeret üreterek ayetlerimizle alay ettiniz. **Ve ğarretkumul hayâtud dunyâ:** "Dünya hayatı sizi aldattı (sizi mağlup etti)." Dünya hayatındaki şeylerle mağrur oldunuz, aldandınız, kendinizi aldattınız. **Fel yevme lâ yuhrecûne minhâ:** "Bugün oradan (ateşten) çıkamazsınız (çıkış yoktur)." **Ve lâ hum yusta'tebûn:**[19] "Ve sizden özür de kabul edilmez." Özür dilemeyin; çünkü özrünüz kabul edilmez.

Fe lillâhil hamdu rabbis semâvât: "Hamd göklerin rabbi olan Allah'a aittir." **Ve rabbil ard:** "Yerin rabbi (içindir)." **Rabbil âlemîn:**[20] "Âlemlerin rabbi (içindir)." Demek ki ahirete iman etmeyenler Allah'ı göklerin, yerlerin ve âlemlerin rabbi olarak kabul etmeyenlermiş!

Ve lehul kibriyâu fîs semâvâti vel ard: "Kibriya (büyüklük, mutekebbir olmak, kebir olmak) hem göklerde hem de yerde ona aittir." **Ve huvel azîzul hakîm:**[21] "Ve o aziz ve hakimdir." Bütün izzet, şeref ona aittir ve onun her işinde mutlaka bir hikmeti, bir muradı vardır. Bu ayetten de anlaşıldığı üzere Kibriya sadece Allah'a aittir.

Sebbeha lillâhi mâ fis semâvâti ve mâ fîl ard: "Göklerde ve yerde her ne varsa her şey Allah'ı tesbih eder." Her şey onun emrettiği yolda yürür, akar, bununla beraber her şey onun

[19] Câsiye /35
[20] Câsiye /36
[21] Câsiye /37

emrinde, kuvvetinde, kudretindedir. **Ve huvel âzîzul hakîm:**[22] "O, aziz ve hakimdir."

Yâ eyyuhâllezîne âmenû: "Ey iman edenler (iman ettiğini iddia edenler)! **Lime tekûlûne mâ lâ tef'alûn:**[23] "Yapamadığınız şeyleri niye söylüyorsunuz?" Allah "ey iman ettiğini iddia edenler! Yapmadığınız, yapamayacağınız şeyleri neden söylüyorsunuz" deyip bizi uyarıyor. O halde biri bir şeyi yapamıyorsa "ben bunu yapamıyorum" demelidir, yoksa yapamayacağını biliyorsa bu durumda "Allah bana imkân verirse şöyle şöyle yaparım" dememelidir.

Kebure makten indallâhi en tekûlû mâ lâ tef'alûn:[24] "O yapamadıklarınızı söylemeniz Allah katında çok büyük bir şeydir." Kebure kelimesi çok büyük manasına gelir. Yani yapamayacağınız bir şeyi söylemek Allah katında büyüklük taslamaktır. Birinin söylediğini yapmayacağı halde yapacağını iddia etmesi büyüklük taslamaktır ki bu hali de onun için Allah katında büyük bir buğza, Allah'ın gazabına sebep olur; çünkü büyüklendiniz, tabiri caizse rabbinizi kandırmaya çalıştınız, buyurdu Allah.

İnnallâhe yuhibbullezîne yukâtilûne fî sebîlihî saffa: "Muhakkak ki Allah, yolunda saf bağlamış olarak çarpışanları sever." **Ke ennehum bunyânun mersûs:**[25] "(Onun yolunda) Kenetlenmiş bir duvar gibi (kale gibi saf bağlayanları sever)." Allah, yolunda cihad eden, hizmet eden, savaşan kullarını sever. Onlar kale gibi saf bağlarlar ve aralarına bir şey sokmaz, nefislerini ortaya koymazlar, onların dertleri sadece Allah'ın rızasıdır.

Tilke âyâtullâh: "İşte bunlar Allah'ın ayetleridir." **Netlûhâ aleyke bil hakk:** "Onları sana hak ile okuyoruz." Onları bir hakkı, hakikati anlatmak için, hakikat anlaşılsın diye okuyoruz. Bil hakk'ın

[22] Saff /1
[23] Saff /2
[24] Saff /3
[25] Saff /4

manası budur. **Fe bi eyyi hadîsin ba'dallâhi ve âyâtihî yu'minûn:**[26] "Allah'ın sözüne (ayetlerine) iman etmedikten sonra onlar hangi söze iman edecekler?"

Veylun li kulli effâkin esîm: "Veyl olsun (yazıklar olsun) o günahkâr kişinin haline!" **Yesmeu âyâtillâhi tutlâ aleyh:** "Kendisine okunan Allah'ın ayetlerini işitir de." **Summe yusirru mustekbira:** "Sonra kibirlenmiş olarak (döner gider, yüz çevirir) ısrar eder." "Benim buna ihtiyacım yok" ya da "ben bunu anlamasam da olur" deyip mustekbir olarak döner, sanki ayetleri hiç işitmemiş, duymamış, anlamamış gibi davranmakta ısrar eder. **Ke en lem yesme'hâ:** "Sanki işitmemiş gibi." **Fe beşşirhu bi azâbin elîm:**[27] "Onu elim (iç yakan) bir azapla müjdele!" Ayetlerimi dinlememiş, anlamamış gibi yapanları elim bir azapla müjdele!

Ve izâ alime min âyâtinâ şey'a: "(Onlar) Ayetlerimizden bir şey öğrendiği zaman." **İttehazehâ huzuvâ:** "Onu alaya (hafife) alır." Gereğini yapmak, ciddiye almak yerine onu hafife, alaya alır. **Ulâike lehum azâbun muhîn:**[28] "İşte onlara rüsvay edici bir azap vardır."

Min verâihim cehennem: "Cehennem onların peşindedir." Cehennem onların arkasındadır, yanı başındadır. **Ve lâ yuğnî anhum mâ kesebû şey'a:** "Onların kazandıklarından hiçbir şey onları (azaptan, cehennemden) kurtaramaz." **Ve lâ mâttehazû min dûnillâhi evliyâ':** "Allah'tan başka edindikleri dostlar da (onlara yardım edemez)." Bununla beraber hiç kimse onlara dost olamaz ve hiç kimse Allah'a karşı onlara yardım edemez. **Ve lehum azâbun azîm:**[29] "Onlara azim bir azap vardır." Allah'ın ayetlerini dinlemedikleri, işittikleri halde sanki işitmemiş gibi yaptıkları için onlara azim bir azap vardır.

[26] Câsiye /6
[27] Câsiye /7-8
[28] Câsiye /9
[29] Câsiye /10

Hâzâ hudâ: "Bu, hidayettir." Allah'ın kitabı Kur'an hidayettir. **Vellezîne keferû bi âyâti rabbihim:** "Rablerinin ayetlerini inkâr edenlere (gelince)." **Lehum azâbun min riczin elîm:**[30] "Onlara en şiddetlisinden elim bir azap vardır."

Allah kıyamet gününden bir sahneyi beyan eder. **Ve kâlû yâ veylenâ hâzâ yevmud dîn:** "(Kaybedenler) Diyecekler ki: Veyl olsun (yazıklar olsun) bize! İşte bu, din günüdür." Bu, hesap günüdür diyecekler. **Hâzâ yevmul faslillezî kuntum bihî tukezzibûn:**[31] "(Onlara denir ki) İşte bu, sizin o yalan saydığınız (yokmuş gibi davrandığınız) ayrım günüdür." Fasıl günüdür, fasılalara ayırma günüdür; yani cennetliklerle cehennemliklerin ayrıldığı gündür.

Uhşurûllezîne zalemû: "O zulmedenler huzura toplatılırlar." **Ve ezvâcehum:** "Onların eşleri de (yanlarına getirilir, toplatılır)." **Ve mâ kânû ya'budûn:** "Onlar (Allah'a) âbd olmamışlardı." **Min dûnillâh:** "Allah'tan başkasına (âbd olmuşlardı)." Âbd oldukları aslında kendi nefisleriydi. **Fehdûhum ilâ sırâtil cahîm:** "(Onların o âbd oldukları) Onları cehennem yoluna sürükledi." O Kıyamet gününde de onlara "onları cehennem yoluna sürün" denilir. **Vakıfûhum:** "Durdurun onları." **İnnehum mes'ûlûn:**[32] "Onlar hesaba çekilecekler."

Allah, ayetleriyle alay edenlere, bu insanlara soruyor. **Mâ lekum:** "Ne oldu size?" Ne oluyor size! **Lâ tenâsarûn:** "(Niye) Yardımlaşmıyorsunuz!" Dünyadayken küfür yolunda birbirinize yardım ediyordunuz da şimdi niye birbirinizle yardımlaşmıyorsunuz! **Bel humul yevme musteslimûn:**[33] "Hayır, bugün onlar teslim olmuşlardır." Çünkü onların teslim olmaktan başka çareleri yoktur.

[30] Câsiye /11
[31] Sâffât /20-21
[32] Sâffât /22-24
[33] Sâffât /25-26

Ve akbele ba'duhum alâ ba'din yetesâelûn: "Onlar birbirlerine dönmüş, sorarlar." **Kâlû innekum kuntum te'tûnenâ anil yemîn:**[34] "(Uyanlar uyduklarına) Siz bize sağdan gelirdiniz derler." Sağdan gelmek ben senin iyiliğini istiyorum, bunları senin için söylüyorum, demektir.

Kâlû bel lem tekûnû mu'minîn:[35] "(Onlar da) Der ki: Hayır, siz zaten mü'min değildiniz." Siz iman etmemiştiniz, onun için bize uydunuz. **Ve mâ kâne lenâ aleykum min sultân:** "Ve bizim sizin üzerinizde hiçbir gücümüz yoktu." Sizi bize uymanız için zorlama gücümüz yoktu, siz kendi tercihinizle bize uydunuz; çünkü siz mü'min değildiniz. **Bel kuntum kavmen tâğîn:**[36] "Zaten siz haddinizi aşmış bir kavimdiniz" derler.

Fe hakka aleynâ kavlu rabbinâ: "Rabbimizin azap sözü üzerimize hak oldu." Azap sözü hak oldu demek; Allah'ın va'di gerçekleşti demektir. "Allah Kur'an'da yanlış yapanlar ve delalette kalanlar için ahirette cehennem azabının olduğunu buyurmuştu; ama biz rabbimizi dinlemedik. Rabbimizin sözü ise haktır, dolayısıyla rabbimizin bizi uyardığı o azap bugün üzerimizde gerçekleşti" derler. **İnnâ le zâikûn:** "Muhakkak ki biz (bu azabı) tadacağız." Başka çaremiz, kurtuluşumuz yoktur. **Fe ağveynâkum:** "Evet, biz sizi iğvaya düşürdük." Biz sizi kışkırttık, teşvik ettik. **İnnâ kunnâ ğâvîn:**[37] "Çünkü biz de haddimizi aşmıştık (biz de yoldan çıkmıştık)."

Fe innehum yevmeizin fil azâbi muşterikûn: "O zaman onların hepsi o gün azapta ortaktırlar." Uyanlar da kendilerine uyulanlar da aynı azabı çekecekler. **İnnâ kezâlike nef'alu bil mucrimîn:** "İşte biz günahkârlara böyle yaparız (onları böyle cezalandırırız)." Allah onları neden böyle cezalandıracağını da

[34] Sâffât /27-28
[35] Sâffât /29
[36] Sâffât /30
[37] Sâffât /31-32

beyan eder. **İnnehum kânû izâ kîle lehum lâ ilâhe illallâh:** "Çünkü onlara gelin lâ ilâhe illallâh deyin denildiği zaman." **Yestekbirûn:**[38] "Mustekbir davranırlardı." Büyüklük taslarlardı.

Büyüklük taslamak; kendini Allah'ın yerine koymak demektir. Böyleleri lâ ilâhe illallah: "Allah'tan başka ilah yoktur, İlah Allah'tır ve bütün güzellikler Allah'a aittir" demiyorlar; çünkü mustekbir davranıp Allah'a karşı kibirlenmişlerdir, dolayısıyla da yerleri cehennemdir. Üstelik bunlar bir de mü'min olduklarını söyleyenlerdir. Hal böyleyken onlara "gelin lâ ilâhe illallah deyin" denildiğinde kibirlenirler ve büyüklük taslarlar.

Tilke âyâtul kitâbil hakîm: "Bu, hikmetli kitabın ayetleridir." Kur'an'ın, hikmet dolu kitabın ayetleridir. **Huden ve rahmeten lil muhsinîn:** "Muhsin olanlara hidayet ve rahmettir." Güzel yapanlara, güzel olmak isteyenlere hidayet ve rahmettir. **Ellezîne yukîmûnes salâte ve yu'tûnez zekât:** "Onlar ki namazlarını ikame ederler ve temizlenmek için verirler." **Ve hum bil âhirati hum yûkinûn:** "Ve ahirete de kesinkes inanırlar (ikna olmuşlardır)." **Ulâike alâ huden min rabbihim:** "İşte onlar rablerinden bir hidayet üzeredirler." **Ve ulâike humul muflihûn:**[39] "Kurtuluşa (saadete) erenler de onlardır."

Ve minen nâsi men yeşterî lehvel hadîsi li yudille an sebîlillâhi bi ğayri ilm: "İnsanlardan öylesi var ki ilimleri olmaksızın Allah yolundan saptırmak için boş sözü satın alırlar." **Ve yettehizehâ huzuvâ:** "Ve alay etmek için (dalga geçmek için boş sözü satın alırlar)." Allah'ın vahyini satın almak; yani Allah'ın vahyini dinleyip ezberlemek ve anlayıp iman etmek yerine insanları yoldan çıkarmak, yoldan saptırmak, Allah'tan başka

[38] Sâffât /33-35
[39] Lokmân /2-5

tarafa döndürmek için boş sözü satın alırlar. **Ulâike lehum azâbun muhîn:**[40] "Onlara alçaltıcı bir azap vardır."

Ve izâ tutlâ aleyhi âyâtunâ vellâ mustekbirâ: "Onlara ayetlerimiz okunduğu zaman hemen kibre kapılıp mustekbir davranırlar." **Ke en lem yesme'hâ:** "Sanki onu (ayetlerimizi) hiç duymamış (işitmemiş) gibi (mustekbir davranıp kibirlenirler)." **Ke enne fî uzuneyhi vekrâ:** "Sanki kulağında bir ağırlık varmış gibi." **Fe beşşirhu bi azâbin elîm:**[41] "Onu iç yakan bir azapla müjdele."

İnnellezîne âmenû ve amilus sâlihât: "O iman edip salih amel işleyenleri de." **Lehum cennâtun naîm:** "Onlara da Naim cenneti vardır." Onları da Naim cennetleriyle müjdele. **Hâlidîne fîhâ:** "(Onlar) Orada ebedi olarak kalırlar." **Va'dallâhi hakkâ:** "Allah'ın va'di haktır." **Ve huvel azîzul hakîm:**[42] "O, aziz ve hakimdir." Bütün şeref, güç, kuvvet Allah'a aittir ve Allah hikmet sahibidir.

Allah şimdi okuyacağımız ayet-i kerimede ise mustekbir olmayanları "onlar rablerini tesbih ederler ve rablerine secde ederler" diye vasıflandırmıştır.

İnnellezîne inde rabbik: "Rabbinin katında olanlar (melekler)." **Lâ yestekbirûne an ibadetihî:** "Ona (rablerine) ibadet etmekte mustekbir olmazlar." Kibirlenmez, büyüklük taslamazlar. **Ve yusebbihûnehu:** "Ve onu tesbih ederler." **Ve lehu yescudûn:**[43] "Ve ona secde ederler."

Ve lillâhi yescudu mâ fîs semâvâti ve mâ fîl ardi min dâbbeh: "Göklerde ve yerde bütün canlılar Allah'a secde ederler." **Vel melâikeh:** "Melekler de (secde ederler)." **Ve hum lâ**

[40] Lokmân /6
[41] Lokmân /7
[42] Lokmân /8-9
[43] A'râf /206

yestekbirûn:[44] "Ve onlar mustekbir davranmazlar (kibirlenmez, büyüklenmezler)."

Ve lehu men fîs semâvâti vel ard: "Göklerde ve yerde her ne varsa onundur." **Ve men indehu lâ yestekbirûne an ibâdetihî:** "Onun katında olanlardan hiçbiri ona (rablerine) ibadet etmekten kibirlenmezler (mustekbir davranmazlar)." **Ve lâ yestahsirûn:**[45] Ve çekinmezler." Aynı zamanda rablerine ibadet etmekten de çekinmezler.

Allah bu ayette de ahirete iman etmeyenlerin mustekbir olduğunu buyurmuştur. **İlâhukum ilâhun vâhid:** "Sizin ilahınız tek bir ilahtır." **Fellezîne lâ yu'minûne bil âhirati kulûbuhum munkiretun ve hum mustekbirûn:**[46] "Bununla beraber ahirete iman etmeyenlerin kalpleri inkârcıdır, kendileri de mustekbir kimselerdir."

Bu hitap, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'edir. **İzâ câekel munâfikûn:** "Münafıklar sana geldikleri zaman." **Kâlû neşhedu inneke le resûlullâh:** "Derler ki: Biz şehadet ederiz ki sen Allah'ın resulüsün." **Vallâhu ya'lemu inneke le resûluhu:** "Allah bilir ki sen onun resulüsün." **Vallâhu yeşhedu innel munâfikîne le kâzibûn:**[47] "Ve Allah şehadet eder ki münafıklar yalancıdırlar." Münafıklar yalan söylüyorlar. Dilleri ile "sen Allah'ın resulüsün" derler; ama buna iman etmemişlerdir. Allah da onların bu münafıklığına şahitlik eder.

İttehazû eymânehum cunneh: "Onlar yeminlerini kalkan yaparlar." **Fe saddû an sebîlillâh:** "(Yemin edip insanları) Allah

[44] Nahl /49
[45] Enbiyâ /19
[46] Nahl /22
[47] Münâfikun /1

yolundan saptırmaya çalışırlar.” **İnnehum sâe mâ kânû ya’melûn:**[48] “Onların yaptıkları ne kötüdür!”

Zâlike bi ennehum âmenû: “Bunun sebebi şudur ki onlar iman ettiler.” **Summe keferû:** “(Bu imandan) Sonra kâfir oldular.” Önce iman ettiler; ama sonra kâfir oldular. Peki, bunun sonucunda ne oldu! **Fe tubia alâ kulûbihim:** “Kalplerinin üzeri mühürlendi.” **Fe hum lâ yefkahûn:**[49] “Artık onlar anlamazlar.” Münafık olduklarını da anlamazlar. Önce iman ederler; ama bu imandan sonra kâfir olurlar, bunun sonucunda da kalplerinin üzeri mühürlenir.

Dikkat edilirse Allah “onların kalbini mühürlerim” demedi bunun yerine “kalplerinin üzeri mühürlendi” buyurdu; yani Allah onların kalplerinin mühürlenmesini kendine isnat etmedi. Onlar kendi kalplerini kendileri mühürlemiştir, buyurdu. Fe hum lâ yefkahûn: “Artık onlar anlamazlar.” Fıkhetmek, derinlemesine düşünmek demektir. Yani onlar artık kalplerinin mühürlendiğinin farkına varmazlar, üstelik bir de mü’min olduklarını zannederler. Münafık olduklarının ve kalplerinin mühürlendiğinin farkında değillerdir. Bu yüzden kul bir kere iman etti mi küfre artık geri dönmemelidir, dönerse kendi eliyle kalbini mühürlemiş olur. Ondan sonra ise yaptıklarının doğru olduğunu zanneder.

Evet, ayet devam ediyor. **Ve izâ raeytehum tu’cibuke ecsâmuhum:** “Sen onları gördüğünde onların bedenleri (kalıpları) senin hoşuna gider.” Onların böyle güzel kalıpları vardır. **Ve in yekûlû tesma’ li kavlihim:** “(Onlar) Konuştuklarında onların sözünü dinlersin.” Mü’min, Müslüman gibi, âlim gibi öyle güzel konuşurlar ki onların sözünü dinlersin. **Ke ennehum huşubun musennedeh:** “Onlar sanki duvara yaslanmış kalaslar gibidir.” **Yehsebûne kulle seyhatin aleyhim:** “Onlar her sayhayı (her

[48] Münâfikun /2
[49] Münâfikun /3

gürültüyü) kendi aleyhlerine zannederler." Birileri bir yerde konuşsa "acaba bizden mi bahsetti" deyip insanların kendi haklarında konuştuklarını zannederler. Hep böyle vesveseli, şüpheli ve kendileri hakkında endişelidirler. **Humul aduvv:** "Onlar düşmandır." Onlar mü'minlerin ve peygamberin düşmanlarıdır. **Fahzerhum:** "Onlardan kendini muhafaza et (koru)." **Kâtelehumullâhu ennâ yû'fekûn:**[50] "Allah onları kahretsin! Nasıl da döndürülüyorlar!" İmandan sonra nasıl da bu hale geldiler!

Ve izâ kîle lehum teâlev yesteğfir lekum resûlullâh: "Onlara 'gelin, Allah'ın resulü sizin için istiğfar etsin' denildiği zaman." **Levvev ruûsehum:** "Hemen başlarını çevirirler." **Ve raeytehum yesuddûn:** "Ve onlar gerisin geriye dönerler." **Ve hum mustekbirûn:**[51] "Çünkü onlar mustekbirdirler (kibirlenmişlerdir)." Evet, onlara "gelin, Allah'ın resulü sizin için istiğfar etsin" dendiğinde büyüklenir, kibirlenir, yüz çevirirler.

Sevâun aleyhim estağferte lehum em lem testağfir lehum: "Onlar için ister istiğfar et, ister etme birdir." Allah onları affetmez. **Len yeğfirallâhu lehum:** "Allah onları affedecek değildir." **İnnallâhe lâ yehdîl kavmel fâsikîn:**[52] "Allah, fasık kavmi hidayete erdirmez."

Humullezîne yekûlûne lâ tunfikû alâ men inde resûlillâh: "Onlar diyorlar ki: Allah'ın resulünün yanında olanlara infak etmeyin." **Hattâ yenfaddû:** "Ta ki (onlar onun yanından) dağılsınlar." **Ve lillâhi hazâinus semâvâti vel ard:** "Oysaki göklerin ve yerlerin hazineleri Allah'a aittir." **Ve lâkinnel munâfikîne lâ yefkahûn:**[53] "Ama münafıklar bunu anlamazlar."

Lâ cereme ennallâhe ya'lemu mâ yusirrûne ve mâ yu'linûn: "Muhakkak ki Allah (onların) gizlediklerini de açığa

[50] Münâfikun /4
[51] Münâfikun /5
[52] Münâfikun /6
[53] Münâfikun /7

vurduklarını da bilir.” **İnnehu lâ yuhibbul mustekbirîn:**[54] “Doğrusu Allah mustekbirleri sevmez.” Allah haksız yere kibirlenmiş olanları sevmez.

Ve nâdâ ashâbul a’râfi ricâlen ya’rifunehum bi sîmâhum: “(Kıyamet günü) a’rafta herkesi yüzlerinden tanıyan bir takım adamlar olur ki onlar (o cehennemliklere) hitap ederler.” **Kâlû mâ ağnâ ankum cem’ukum:** “Derler ki: Sizin o topladıklarınız size fayda vermedi (sizi kurtarmadı).” **Ve mâ kuntum testekbirûn:**[55] “Sizin büyüklük taslamanız da (mustekbir olmanız da size bir fayda sağlamadı, sizi kurtarmadı.)”

Ve kâle rabbukumud’ûnî estecib lekum: “Rabbiniz buyurdu ki: Bana dua edin ki ben de duanıza icabet edeyim.” Duanızı kabul edeyim. **İnnellezîne yestekbirûne an ibâdetî:** “O kimseler ki bana ibadet etmekte mustekbir davranırlar.” Bana karşı büyüklenirler, ibadet etmezler. **Se yedhulûne cehenneme dâhırîn:**[56] “İşte onlar küçümsenerek (horlanmış olarak) cehenneme koyulurlar.”

Ve yevme yu’radullezîne keferû alân nâr: “Kâfirler o gün (Kıyamet günü) ateşe arz edildikleri zaman.” **Ezhebtum tayyibâtikum fî hayâtikumud dunyâ:** “(Onlara denir ki Allah’ın size verdiği) O temiz şeyleri dünya hayatında harcadınız.” Onlarla ahireti kazanmak yerine onları dünya hayatınızda nefsiniz için harcadınız. **Vestemta’tum bihâ:** “Onunla zevk ve sefa sürdünüz.” **Fel yevme tuczevne azâbel hûn:** “İşte, bugün aşağılayıcı bir azapla azaplandırılacaksınız.” **Bi mâ kuntum testekbirûne fîl ardi bi ğayril hakk:** “Bunun sebebi yeryüzünde hakkınız olmadığı halde müstekbir davranmanızdır.” Hakkınız olmadığı halde büyüklük taslamanızdır.

[54] Nahl /23
[55] A’râf /48
[56] Mu’min /60

Büyük olup büyüklük yapmak ayrı şey, büyük olmadan büyüklük taslamak ayrı şeydir, dedik. Büyük biri çocuğa büyüklük yapabilir. Zaten bu büyüklük onun hakkıdır. Bu yüzden çocuğa büyüklük yapması da gerekir; ama çocuğun yaşındaki veya ondan küçük biri ona büyüklük yapamaz, yaparsa büyüklük taslamış olur. Aynı şekilde cahil biri de kendisinden daha çok bilen birine âlimlik taslayamaz, böyle yaparsa hakkı olmadığı halde âlime büyüklük taslamış olur. Bu yüzden bize düşen; birilerine bir şeyler anlatmak, yol göstermek değil aksine öğrenmeye, anlamaya ve kazanmaya çalışmaktır. Yoksa hiç farkında olmadan mustekbir davranmış ve hakkımız olmayan bir şeye sahip çıkmış oluruz ki bundan haberimiz bile olmaz.

Evet, bu ayetin sonunda Allah onları neden aşağılayıcı bir azapla azaplandıracağını beyan ediyor. **Ve bi mâ kuntum tefsukûn:**[57] "Fasık olduklarından dolayı (fasıklık yaptıklarından dolayı)." Yeryüzünde hakları olmadığı halde mustekbir davranıp fasık oldukları için Allah onları aşağılayıcı bir azapla azaplandıracak.

Ve men ezlemu mimmenifterâ alâllâhi kezibâ: "Allah'a yalan iftira atandan daha zalim kim vardır!" Allah adına yalan konuşup Allah'a iftira atandan daha zalim kim vardır! **Ev kâle ûhiye ileyye ve lem yûha ileyhi şey':** "Kendisine hiçbir şey indirilmediği halde 'bana da vahyolunuyor' deyip." **Ve men kâle se unzilu misle mâ enzelallâh:** "Ya da Allah'ın indirdiği gibi ben de indirebilirim (ben de Allah'ın vahyettiği, söylediği gibi konuşabilirim) diyenden (daha zalim) kim vardır?

Allah bu hitabı birinci derecede; Allah adına konuşanlara, Allah söylemediği halde "bunu Allah söylemiş" diyenlere, "ben de Allah'ın indirdiği gibi gökten vahiy indirebilirim, ben de Allah'ın konuştuğu gibi konuşabilirim" yani "senin Allah'ı dinlemen

[57] Ahkâf /20

gerekmiyor, ben sana nasıl yapman gerektiğini söylerim" diyenlere yapıp böyleleri için "ondan daha zalim kim vardır" buyurdu.

Ve lev terâ iziz zâlimûne fî ğamerâtil mevt: "İşte, bu zalimleri o ölüm sarhoşluğu geldiğinde (o anda) bir görsen (halleri nasıl oluyor)!" **Vel melâiketu bâsitû eydîhim ahricû enfusekum:** "Melekler ellerini uzatıp canınızı verin (canınızı teslim edin dediğinde)." **El yevme tuczevne azâbel hun:** "İşte, o gün o alçaltıcı (aşağılayıcı) azapla cezalandırılacaksınız." **Bimâ kuntum tekûlûne alâllâhi ğayrel hakk:** "Bunun sebebi Allah'ın hakkında (hakkınız olmadığı halde) söylediklerinizden dolayıdır." Allah hakkında bilmeden, anlamadan hakkınız olmadığı şekilde konuşmanızdan dolayıdır. **Ve kuntum an âyâtihi testekbirûn:**[58] "Ve siz onun ayetlerine karşı mustekbir oldunuz." Allah'ın ayetlerine karşı büyüklenip "ben de onun gibi söz söyleyebilirim" dediniz.

Bu sınıfa özellikle Allah'ın kullarına Allah'ın ayetlerini takdim etmeyip onlara kendi kafalarına göre din öğretmeye kalkışanlar dâhildir. Bunu kesinlikle unutmamamız lazım ki herkese düşen; dinini, imanını Allah'ın kitabından öğrenmektir. Yoksa Allah adına konuşanlardan, ben de onun gibi anlatırım, ben de Allah hakkında konuşurum diyenlerden öğrenmek değildir! Onların yeri cehennemdir; çünkü onlar Allah'ın ayetlerine karşı mustekbir davranmış, kibirlenmiş, Allah'ın ayetlerini yeterli görmemiş, bu yüzden "ben de dini onun gibi anlatırım" demişlerdir. Hiç bunlardan daha büyük kâfir olur mu!

Kul yeteveffâkum melekul mevtillezî vukkile bikum: "De ki: (Allah'ın) görevli kıldığı melek sizin canınızı alacak." **Summe ilâ rabbikum turceûn:**[59] "Sonra siz rabbinize götürüleceksiniz."

[58] En'âm /93
[59] Secde /11

Ve lev terâ izil mucrimûne nâkisû ruûsihim inde rabbihim: "O mücrimleri (Allah'a karşı suç işlemiş olanları) rabbinin katında bir görsen, başlarını nasıl eğmişler!" **Rabbenâ ebsarnâ ve semi'nâ:** "(Derler ki) Rabbimiz! Gördük ve işittik (anladık)." **Ferci'nâ:** "Bizi geri gönder." **Na'mel sâliha:** "(Bizi geri gönder de) Salih amel işleyelim." **İnnâ mûkinûn:**[60] "Biz bu sefer ikna olduk." Biz bu sefer kesinkes işi anladık, diyecekler.

Ve lev şi'nâ le âteynâ kulle nefsin hudâhâ: "Biz dilemiş olsaydık herkese hidayeti verirdik." Ama hidayeti onların tercihine bıraktık. **Ve lâkin hakkal kavlu minnî:** "Ama söz benden hak olarak çıkmıştır." Yani ben bu sözü söylemişim ve söylediğim sözün arkasındayım, bu yüzden benim sözüm gerçekleşir. **Le emleenne cehenneme minel cinneti ven nâsi ecmaîn:**[61] "Cehennemi cinlerle ve insanlarla dolduracağım (diye benden söz çıkmıştır)."

Fe zûkû bi mâ nesîtum likâe yevmikum hâzâ: "(Onlara) Bugüne kavuşmayı unutmanıza karşılık (hesabı unutmanıza karşılık) azabı tadın (denir)." **İnnâ nesînâkum:** "Biz de sizi unuttuk." Siz nasıl ki bugünün hesabını unuttuysanız aynı şekilde biz de sizi unutacağız. **Ve zûkû azâbel huld:** "Ebedi olan azabı tadın." **Bi mâ kuntum ta'melûn:**[62] "Bu sizin yaptıklarınızdan dolayıdır."

Allah şimdi okuyacağımız bu ayetlerde ise mü'minlerin; yani Allah'a, Allah'ın ayetlerine karşı mustekbir olmayanların halini beyan ediyor.

İnnemâ yu'minu bi âyâtina: "O kimseler ki ayetlerimize iman etmişler." **Ellezîne izâ zukkirû bihâ harrû succeda:** "Onlara (ayetlerimiz) zikredildiğinde yüz üstü secdeye kapanırlar." **Ve**

[60] Secde /12
[61] Secde /13
[62] Secde /14

sebbehû bi hamdi rabbihim: "Rablerini hamd ile tesbih ederler." **Ve hum lâ yestekbirûn:**[63] "Ve onlar mustekbir davranmazlar." Onlar ayetlerimize karşı kibirlenmezler.

Tetecâfâ cunûbuhum anil medâci': "Onların yanları yataklardan uzaklaşır." Onlar gece vakti kalkıp rablerine secdeler ederler, rablerini tesbih edip hamd ile zikrederler. **Yed'ûne rabbehum havfen ve tamaa:** "Rablerine korku ve umut içinde dua ederler." **Ve mimmâ razaknâhum yunfikûn:**[64] "Ve onlara rızık olarak verdiklerimizden infak ederler."

Fe lâ ta'lemu nefsun mâ uhfiye lehum: "Hiç kimse onlar için (Allah'ın) neyi takdir ettiğini anlayamaz (çünkü Allah bunu gizlemiştir)." **Min kurrati a'yun:** "Göz aydınlığı olarak." Allah'ın onlara böyle ikramda bulunmasının sebebi nedir? Bunun cevabını Allah veriyor. **Cezâen bi mâ kânû ya'melûn:**[65] "Onların yaptıklarından dolayı." Demek ki herkes yaptığını görüyor, kendi yaptığıyla karşı karşıya geliyormuş! Bu yüzden ister cennet, ister cehennem olsun ebedi hayatta gideceğimiz yer bizim yaptıklarımızdan dolayıdır. Doğru yapan, güzel yapan kendisi kazanır, yanlış yapan da kendisi kaybeder.

Bizim de bütün gayemiz, derdimiz; kardeşlerimizin, Allah'ın isimleri üzerinde tefekkür etmeleri, o isimlerle Allah'a dönüp dua etmeleri ve Allah'ın tüm isimleriyle kardeşlerimizin gönlüne tecelli etmesidir.

Evet, hep beraber Allah'ın El Mutekebbir ismini anlamaya ve rabbimizle nasıl büyük olacağımızı, bununla beraber nefis mertebelerini kat edip Allah katındaki kıymetimizi, değerimizi nasıl yükselteceğimizi öğrenmeye, anlamaya çalıştık.

[63] Secde /15
[64] Secde /16
[65] Secde /17

Allah bizi mustekbirlerden, kibirlenenlerden eylemesin inşallah! Allah bizi haksız yere mustekbir davrananlardan eylemesin inşallah! Allah bizi mustekbir davranıp rabbinin ayetlerini ciddiye almayanlardan eylemesin inşallah! Rabbimiz bizi kendisiyle büyüttüklerinden, mutekebbir kıldıklarından, kebir kıldıklarından, aziz kıldıklarından eylesin inşallah! Allah bize her neyi ikram etmişse bizi de onlarla ahiretini, ebedi hayatını, Allah'ın rızasını satın almak için verenlerden, ikram edenlerden eylesin inşallah. Allah bizi nefis ve kalp mertebelerini kat edip Allah katındaki kıymetini, değerini artıran ve Allah ile mutekebbir olan kullarından eylesin inşallah.

Allah hepinizden razı olsun.

EL BARİ’

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber nüzul sırasına göre Allah'ın El Esmau'l Husna'sını, güzel isimlerini anlamaya ve rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi tanımaya çalışıyorduk. Bununla beraber Allah'ın yeryüzündeki halifesi, aynası olan insanı; yani kendimizi anlamaya tanımaya çalışıyorduk. Geçen sohbetimizde El Mutekebbir ismini anlamaya çalışmıştık, bu sohbetimizde ise Allah'ın El Bari' ismini anlamaya çalışacağız inşallah.

Neden Allah'ın isimlerinin mutlaka öğrenilmesi, anlaşılması gerekir?

Çünkü Allah'a iman edebilmek için Allah'ı isimleri ile tanımak şarttır. Kul, Allah'ı isimleriyle tanımazsa kâmil manada "lâ ilâhe illallah" diyemez. Kulun "lâ ilâhe illallah" derken Allah'ın bütün isimleriyle birlikte "lâ ilâhe illallah" demesi gerekir. Bu yüzden kul, Allah'ın herhangi bir ismini bilmez, anlamazsa bu defa o ismi başka birine, başka bir varlığa verir, böylelikle de Allah'a o isminde şirk koşmuş olur.

Üç türlü tevhit vardır. Bunlar ulûhiyet, rububiyet ve ubudiyet tevhitleridir.

Ulûhiyet tevhidi; Allah'ın zatına olan tevhittir. Allah'ın birliği, tekliği ulûhiyet tevhidiyle ilgilidir.

Rububiyet tevhidi; Allah'ın rab olarak âlemlerin, insanın ve bütün varlığın rabbi olduğuna iman etmektir.

Ubudiyet tevhidi ise; kulun her yönüyle ve her şekilde sadece Allah'a âbd olması ve kulluğunu sadece Allah'a yapmasıdır.

Kul bu üç tevhidi birleştirmezse ya şirke düşer ya kâfir olur ya da münafık olur, bu üçünden biridir.

Müşrikler işledikleri şirki ulûhiyet tevhidinde işleyip müşrik olmuşlardır. Biri, putu veya herhangi bir şeyi Allah'ın berisinde ilah edinirse ulûhiyet tevhidinde şirke düşer ve müşrik olur. Allah ayet-i kerimede müşriklerin halini beyan ederken onlar için "min dunillah: Allah'ın berisinde (Allah'ın altında)" kelimesini kullanır; yani onlar birilerini yahut herhangi bir şeyi Allah'ın berisinde, altında ilah olarak görür. Elbette ki bir şeyi ilah edinirken "bu da Allah gibidir" demiyorlar, "bunun da kendine göre birtakım güçleri vardır" diyorlardı. İşte, onu Allah'tan bağımsız bir güç sahibi olarak görünce sonuç itibariyle ona ilah demiş oldular. Bu müşrikin şirkidir.

Bir de kâfirin şirki vardır. Kâfirin şirki müşriklerinki gibi ulûhiyet tevhidinde değil rububiyet tevhidindedir. Onlar "Allah birdir ve bütün peygamberler Allah'ın peygamberidir" der; ama bunu sadece peygamber olarak kabul ettikleri nebiler için söylerler. Peygamber olarak kabul etmedikleri nebiler için Allah'ın peygamberi demezler. Bununla beraber Allah'ın kitabını da kabul ederler; ama tıpkı peygamberlerde olduğu gibi kitapta da sadece kendi kabul ettiklerinin Allah'ın kitabı olduğunu söylerler.

Yahudilerin ve Hristiyanların şirki böyledir. Hristiyanlar Hz. İsa (a.s.) için, Yahudiler de Hz. Üzeyir (a.s.) için "Allah'ın oğlu" demişlerdir. Bu, açıktan şirk değil Allah'ın rububiyetinde şirktir. Bu yüzden Hristiyanlar Hz. İsa (a.s.) için ilah demiyor, bunun yerine rab diyorlar.

Bir de ubudiyette; yani Allah'a âbd olmakta şirk koşmak vardır. Burayı doğru anlamak gerekir. Bu, Allah'a ibadette şirk

koşmak değil, âbdiyetlikte şirk koşmaktır. Zaten biri Allah'a âbd olmada şirk koşunca ibadette de şirk koşmuş olur. Allah'a ubudiyette şirk koşmak ise münafığın şirkidir.

Allah'a âbd olmak; Allah'ı her şeyden çok sevmek ve her şeyden çok istemektir, bununla beraber Allah'ın vahyini her sözün ve her kelamın üzerinde tutmaktır ve tek amacın Allah'ın rızasını, dostluğunu, cemalini kazanmak olmasıdır. Biri böyle değilse; yani Allah'a âbd olmamış, âşık olmamışsa, Allah kendisi için her şeyin önünde ve üzerinde değilse tek amacı Allah'ın rızasını, dostluğunu kazanmak değilse Allah'a ubudiyette şirk koşmuş olur, dolayısıyla böyle biri münafıktır. Diliyle doğruları söyler, tasdik eder; ama gönül itibariyle Allah'ı sevmemiş, sevememiş, her şeye tercih etmemiştir. Oysaki Allah'ı kendi nefsine, canına bile tercih etmesi gerekirdi.

Allah'ı her şeyden çok sevmek insanın melek olması anlamına gelmez. Elbette ki insan beşerdir, yanlış da yapar, hataya da düşer, kusur da işler. Şayet biri için Allah gönül itibariyle her şeyden daha sevgiliyse, her şeyin önünde ve üzerindeyse, aynı şekilde Allah'ın kelamı da onun için her sözün önünde ve üzerindeyse bu kişi mü'mindir. Yoksa günahkâr olmak ayrı, münafık olmak ayrı şeydir. İman bütünüyle gönle ait bir vasıftır. Bu yüzden aklın imanı kabul etmesi yetmez, bir de gönlün tasdik etmesi gerekir; çünkü iman edebilmek için dil ile ikrar, kalp ile tasdik şarttır.

Bu yüzden Allah'a şirk koşmamak ve müşrik, kâfir yahut münafık olmamak için Allah'ın isimlerini öğrenmemiz, öğrenirken de bilgi olsun diye değil Allah'ın isimlerine, güzelliğine iman etmek için öğrenmemiz gerekir. Allah'ın isimlerini ayetlerde geçtiği şekilde öğrenmek ve Allah'ı onun kendisini tanıttığı, anlattığı gibi bilmek ve tanımak her mü'min için farzdır, olmazsa olmaz olandır.

Hiçbir mü'min, hiçbir Müslüman "ben Allah'ı bilmiyorum" diyemez, bilmiyorsa öğrenmelidir. Şayet öğrenmek için bir çaba, gayret sarf etmiyorsa bu durumda bir sorun vardır. Sorun, iman etmek gibi bir derdinin olmamasıdır. Eğer iman etme derdi olsaydı mutlaka bunun için gerekeni yapar ve çabasını, gayretini gösterip rabbinin isimlerini öğrenir, bilir, bunun sonucunda ise iman ederdi.

"Ben mü'minim, Müslümanım" diyen herkesin mutlaka rabbini anlamak, tanımak için rabbini güzel isimlerinden tanıması, anlaması ve her bir ismine iman etmesi gerekir. Sadece öğrenmesi yetmez, bir de Allah'ın isimlerine iman ettikten sonra bu isimlerin, güzelliğin üzerinde ahlaka dönüşmesi gerekir ki Allah'ın yeryüzündeki halifesi olabilsin, Allah'a yakın, dost ve Hz. İnsan olabilsin.

İsterseniz şimdi de Allah'ın El Bari' ismini ayetlerde geçtiği şekilde anlamaya çalışalım, öyle ki rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi tanımış olalım inşallah.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Huvallâhul hâlikul bâriûl musavvir: "Allah o dur ki o halıktır (yaratandır), bari'dir (yarattığı bir şeyden başka bir şeyi yaratıp onu kemale erdirendir), musavvirdir (tasvir eden, suret verendir)."

Allah bari'dir, yaratmayı aşama aşama yapandır. Allah önce yaratır, sonra da o yarattığını aşamalardan geçirir, en sonunda ise yarattığı şeye musavvir olarak suret verir, böylelikle onu en güzel şekilde, en kâmil manada yaratmış olur.

Lehul esmâul husnâ: "En güzel isimler onundur." El Esmau'l Husna onundur, Allah'a aittir. **Yusebbihu lehu mâ fîs semâvâti vel ard:** "Göklerde ve yerde (ikisinin arasında her ne varsa) her şey

onu tesbih eder." Her şey Allah'ın güzelliğini, esmasını üzerinde gösterir. Her neye bakarsak bakalım onun üzerinde Allah'ın güzelliği, sanatı, yaratması, suretlendirmesi görülür. Bu yüzden baktığımız her şey bize rabbimizi, onun kudretini, ikramını hatırlatmalıdır. **Ve huvel azîzul hakîm:**[1] "O, aziz ve hakimdir." Bütün güç, kuvvet, kudret, şeref ona aittir ve o hakimdir. Yani her işini bir hikmetle yapandır.

Allah dileseydi safha safha yaratmaz sadece "ol" derdi ve her şey birden olurdu; çünkü Allah bir şeyin olmasını istediği zaman ona sadece "ol" der, o da olur; fakat Allah, yarattığını safha safha yaratmak istedi. Bu, Allah'ın güzelliği tecelli etsin, insanlar onu tanısın ve ona nasıl halife olacağını bilip anlasın diyedir.

Halık; isim itibariyle canlı, cansız bütün mahlûkatı yaratan demektir; ama Allah'ın Bari' ismi ise özellikle canlılar için kullanılır. Allah insanı, canlıyı yaratandır. Bununla ilgili olarak Allah ayet-i kerimede **"her canlıyı sudan yarattık"**[2] buyurmuştur.

Bari' ismi aynı zamanda yarattığını birbirine uygun olarak yaratan manasına gelir. Mesela; herhangi bir canlıya baktığımızda onda asla bir uygunsuzluk göremeyiz; çünkü Allah onun her azasını birbirine uyumlu olarak yaratmıştır. İşte, canlılardaki bu uyum, Allah'ın Bari' isminin tecellisidir. Bu tecelli aynı zamanda Halık isminden sonraki tecellidir.

Bari' ismi; insanı yaratıp sonra tekrar safha safha yaratarak meydana getiren, bununla beraber cansız varlıklardan canlı varlık yaratıp meydana getiren, bir de yaratmış olduğu canlılara özel olarak muamelede bulunup kemalatları için onlara imkân tanıyan demektir.

[1] Haşr /24
[2] Enbiyâ/ 30

Allah'ın Bari' ismini insana göre anlarken Halık, Bari' ve Musavvir isimleriyle beraber anlamamız gerekir; yani Allah insanı yaratan sonra onu terkip edip safha safha yaratan sonra da Musavvir ismiyle ona suret vererek şekil veren, şeklini de güzel yaptıktan sonra ruhundan nefhedip Hz. İnsanı yaratandır.

Peki, Allah'ın Bari' ismi insanda nasıl tecelli eder?

Allah'ın, insanı safha safha yarattığı, cansız varlıktan canlıyı yaratıp onu bir şekle büründürdüğü gibi insan da bu vasfa, Allah'ın Bari' ismine sahiptir; çünkü Allah, insana isimleriyle tecelli etmiştir. Allah'ın Bari' isminin insandaki tecellisini, anlaşılması için zahiri olarak bir örnekle anlatacak olursak; biri inşaat yaptığında o inşaatı farklı farklı malzemelerden yapar. İşte bu, Allah'ın Bari' isminin zahiri olarak kuldaki tecellisidir. En son binaya şekil vermesi, suret vermesi ise Allah'ın Musavvir isminin tecellisidir.

Peki, Allah'ın Bari' ismi manevi olarak insanda nasıl tecelli etmelidir?

Allah, insanı bir kan pıhtısından, sonra bir parça etten yaratmış, sonra eti, kemik haline getirmiş, sonra kemiğe et giydirmiş, sonra onu bir beşer olarak suretlendirip şekil vermiş, sonra da ruhundan nefhedip onu Hz. İnsan yapmıştır ama insan bu durumdayken kâmil değildir; çünkü Allah, onu en güzel surette yaratmış ve onu esfeli safiline; yani en aşağıya bırakarak kuluna "haydi, gel, istersen o güzel suretini hak edebilir, bu güzelliği kazanabilirsin, tercih senindir" demiştir.

Aynı şekilde insan büyürken nefis itibariyle birçok şeyden oluşur. İnsanın günahları, sevapları, iyilikleri, yanlışları, öğrendikleri buna dâhildir. Nefis bu şekilde onun üzerinde meydana gelir ve bu onun kendi üretimidir. Bu dışarıdan ona verilmiş; ama o da bunu kabul etmiştir, dolayısıyla kabul ettiği için de bundan sorumludur; çünkü fıtrat itibariyle Allah onu en güzel surette yaratmıştır; yani kul, yanlışın yanlış, doğrunun da doğru

olduğunu fıtrat itibariyle bilir. Bu yüzden iyilik bütün insanlar için iyiliktir. Fıtratı bütünüyle bozulmadığı takdirde hiç kimse iyiliğe kötülük demez. Birine ikram etmek bütün insanlara göre iyidir aynı şekilde birine zulmetmek de bütün insanlara göre kötüdür; çünkü Allah, insanı fıtrat itibariyle böyle yarattığı için insan bu bilgiye sahiptir.

Allah'ın Bari' isminin insanda tecelli etmesi için insan kendini safha safha değiştirmeli, bu güzelliği, sureti kendi kendisine vermelidir. İnsan önce Hz. İnsan oluşundan haberdar değildir sonra bir şekilde Allah ona öğretir; yani Allah ona "kulum, sen Hz. İnsansın, benim yeryüzündeki halifemsin, peygamberlerle eşit tutuğum, bir tuttuğum kulumsun, bir peygamber neyse sen de osun; çünkü senin ondan hiçbir farkın, hiçbir eksiğin yoktur. İstersen sen de onun kazandığını kazanır, bana onun gibi iman eder, dost olur, yakın olursun. Yapman gereken tek şey; peygamberine gönderdiğim vahyi kabul edip, iman etmen ve imanının gereğini yapmandır" der.

Allah, peygambere vahiy indirmeden önce peygamber de bir şey bilmiyordu. Bununla ilgili olarak Allah ayet-i kerimede; **"sana bu vahyi yapmadan önce sen iman nedir, kitap nedir bilmezdin"**[3] buyurmuştur. Sana vahiy gelmeden önce imanı, kitabı idrak etmemiş, bunu anlamamıştın. Allah bunu Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e söylüyor! Resulullah (s.a.v.) Efendimiz kendine göre kulluk yapıyordu ve öğrendiği, anladığı kadarıyla da "lâ ilâhe illallah" diyordu; ama imanın, kitabın ne olduğunu bilmiyordu. Bunu Allah söylüyor.

İnsan da böyledir, Allah'ın kitabıyla buluşmayana, vahyiyle karşı karşıya gelmeyene, muhatap olmayana kadar imanın, kitabın ne olduğunu bilmez.

[3] Şûrâ /52

Peki, o zamana kadar imanı, kitabı nasıl bilir?

Çevresinden, atalarından, arkadaşlarından, babasından, dedesinden öğrendikleriyle bilir ve bu öğrendiklerini de doğru zanneder, öyle anlar. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz namaz kılıyor, oruç tutuyor, ibadet ediyor, "lâ ilâhe illallah" diyordu. Hem de bunları en kâmil manada yapıyordu; ama Allah buna rağmen ona "sana vahiy gelmeyene kadar sen iman nedir, kitap nedir, bilmezdin hatta bu kitabın sana indirileceğini de ummamış, tahmin etmemiştin"[4] buyurdu. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz böyle bir şey beklemiyordu. Bu yüzden peygamber kadar güzel yapsan da Allah'ın kitabıyla, vahyi ile buluşmayana, kitabı anlamayana kadar imanın ne olduğunu bilmez ve anlamazsın.

Vahyi doğru okumak gerekir, yoksa taklit olur ve Allah da taklidi kabul etmez. Allah bütün isimleri ile kuluna tecelli etmiştir, dolayısıyla bütün güzellikler insanda mevcuttur; yani kulda rahmet, affetmek, hoş görmek, ikram etmek vardır, diğer isimler de onda aynen bu şekilde mevcuttur.

Allah'ın Kahhar ve Muntakim isimleri de kulun üzerinde tecelli eder; ama kul bu isimleri nerde ve nasıl kullanacağını bilmez. Mesela Kahhar ismi; kahretmek, yanlış yoldaki birini düzeltmek, onu doğru yola getirmek ve ona doğruyu zorla kabul ettirmek, göstermek demektir; ama Kahhar ismi nefis hesabına kullanılınca insan kızmaması gereken yerde kızar, bununla beraber kızması gerektiği yerde de kızmaz.

Allah her bir kula bütün isimleri ile tecelli etmiştir, dedik. Kula düşen de bu isimleri büyütmek ve kemale erdirmektir. Her insan merhamet, acıma, sevme duygularına sahiptir. Bu istisnasız herkes için böyledir. Mesele bu duyguları doğru yerde kullanıp kemale erdirmektir yoksa bu duygular büyümez.

[4] Kasas /86

Bu duyguların büyümesi için mahlûkata o isimlerle muamele etmen lazım ki o isimler senin üzerinde tecelli edebilsin. Örnek vermek gerekirse; Allah ayet-i kerimede kullarını anlatırken **"onlar ruhlarındaki cömertliği (kerimliği) arttırmak için ikram ederler"**[5] buyurmuştur. Demek ki kul ikram edince Allah'ın tecelli ettiği Kerim ismi onun üzerinde artıp kemale eriyormuş! Nasıl ki insan ikram ettikçe Allah'ın Kerim isminin tecellisi onun üzerinde artıyorsa aynı şekilde merhamet ettikçe de Allah'ın Rahman ve Rahim isimleri onun üzerinde kemale erer. Affettikçe de bu defa Afuvv, Ğafur, Ğaffar, Tevvab isimleri onun üzerinde kemale erer; yani insanın Allah'ın isimlerini kullanıp etrafına bu isimlerle muamele etmesi lazım ki Allah'ın isimleri onda büyüsün ve kemale ersin.

Bu yüzden insanlarla beraber olmayanlar kemale eremezler. Biri dağda gece gündüz ibadet etse bile kemale eremez ve ibadeti onu kurtaramaz; çünkü Allah'ın, insan üzerindeki muradı ibadet değil âbdiyettir. Allah ayet-i kerimede **Ve mâ halaktul cinne vel inse illâ li ya'budûn:**[6] "İnsanları ve cinleri bana âbd olsunlar diye yarattım" buyurmuştur. İbadet etsinler diye değil âbd olsunlar diye yarattım, buyurdu Allah. İbadet, âbd olmanın gereğidir; yoksa ibadet amaç değildir. İbadet sadece araçtır. Amaç ise Allah'a âbd olmak, Hz. İnsan olmak, Allah'ın güzelliğini üzerinde göstermek, kendi üzerinde, kendi gönlünde Allah'ı sevip Allah'a âşık olmaktır.

Evet, kulda Bari' isminin tecelli edebilmesi için de kulun, Allah'ın isimleri ile kemale erip safha safha büyümesi gerekir. Bu durumda Allah insana kendi kaderini teslim etmiş olur.

Allah'ın, kulu üzerindeki takdiri, kaderi; onu en güzel şekilde, surette yaratması, tasvir etmesi, ruhundan nefhedip onu

[5] Bakara /265
[6] Zâriyât /56

Hz. İnsan yapmasıdır. Bundan sonrası ise kula aittir. Allah, kuluna peygamber ve kitap göndererek "kulum, işte sana örnek alacağın peygamber ve işte indirdiğim vahiy, haydi, gerekeni yap ve kendindeki güzelliği artır" demiştir.

Allah ayet-i kerimede **"Allah ölümü ve hayatı yarattı ki hanginiz daha güzel yaparsınız (hanginiz daha güzel olursunuz) diye"**[7] buyurmuştur. Bu güzellik El Esmau'l Husna'nın güzelliği, Allah'ın güzelliğidir. Zaten Allah da kulunu severken kulu üzerinden kendini, kendi güzelliğini sever. Bu yüzden devamlı "Allah herhangi bir mahlûkatı sevmekten münezzehtir, Allah sadece kendini, isimlerini sever" diyoruz. Zaten yaratılışın sebebi de budur; yani Allah'ın kendi kendini sevmesidir. Allah kendi güzelliğini ortaya koyup bu güzelliği anlayacak, tanıyacak ve bu güzelliği üzerinde gösterecek kulu yaratmak için varlığı yaratmıştır. Bu nedenle, sevmek yaratılışın gayesidir, sebebidir.

İnsan bütünüyle saf sevgiden, Allah'ın sevgisinden yaratılmıştır. Ruhumdan nefhettim[8] demek insanı saf aşktan, kendimden yarattım demektir; ama bu güzelliğin insanın üzerinde tecelli etmesi gerekir.

Zati güzellik ayrı şey; sıfatların, isimlerin, El Esmau'l Husna'nın güzelliği ayrı şeydir. Allah ilk yarattığında her bir insana tek tek o saf olan güzelliği vermiştir ve herkes bu güzelliği taşır; ama Allah'ın isimleri insanın üzerinde tecelli ederse insandaki güzellik kemale erer, böylelikle kişi Hz. İnsan olur. Yoksa insan onu kirletirse güzelliğini kaybeder, güzelliğini kaybedince de imanını, rabbini, kendini kaybetmiş olur.

Mâ esâbe min musîbetin fîl ardi ve lâ fî enfusikum: "Yeryüzünde olsun veya sizin üzerinizde olsun hiçbir musibet

[7] Mülk /2
[8] Hicr /29, Sad /72

yoktur ki." **İllâ fî kitâbin min kabli en nebreehâ:**[9] "Onu meydana getirmeden önce (onu yaratmadan önce) o bir kitapta mevcut olmasın."

Allah musibetleri bir sebeple verir. Allah sebepleri yaratmıştır, sonra Bari' ismiyle tecelli edip parçaları bir araya getirir. Nebreehâ demek; onu meydana getirmeden önce; yani o parçaları bitiştirip musibeti meydana getirmeden önce demektir. Evet, hiçbir musibet yoktur ki Allah onu meydana getirmeden önce o bir kitapta mevcut olmuş olmasın.

İllâ fî kitâb: "O bir kitapta (mevcuttur)."

İllâ fî kitab veya kitabil mubin diye gelen ayetleri nasıl anlamamız gerektiğini izah edeyim.

Bu kitabı önce levh-i mahfuz olarak anlamak gerekir. Her ne olursa olsun o mutlaka levh-i mahfuzda mevcuttur. Levh-i mahfuz aynı zamanda kader kitabıdır ve içinde olmayan hiçbir şey yoktur, her şey onda yazılıdır.

Bir de Allah bu kitabı, Kur'an'ı da o ana kitaptan, Levh-i Mahfuzdan indirmiş, inzal etmiştir. Bu yüzden "ister yeryüzündeki musibetler olsun isterse de senin üzerindeki musibetler olsun hepsi elindeki kitapta mevcuttur" buyurdu Allah.

Nasıl?

Her şey elimizdeki kitapta, Kur'an'da eksiksiz olarak mevcuttur. Allah kitabında "doğru yaparsan nimet, yanlış yaparsan musibet bulursun, doğrularına mükâfat yanlışlarına ceza gelir, sıkıntı gelir, bir şey yaptığında yaptığının karşılığını mutlaka bulursun" buyurmuştur. Önümüze gelen her şeyin Kur'an'da yazılı olduğunu önce genel olarak böyle anlamak gerekir.

[9] Hadîd /22

Sadece yanlış yapanlara sıkıntı gelmez. Bir de güzel yapanlara musibet gelir. En çok musibeti, sıkıntıyı Resulullah (s.a.v.) Efendimiz çekmiştir. Neden? - Kemale ersin, Hz. İnsan olsun, Allah'ın güzelliği kâmil manada onun üzerinde tecelli etsin ve o en yüksek makama ersin diye. Şayet musibet, bela, dedikodu, iftira, haset olmasaydı Resulullah (s.a.v.) Efendimiz güzelliğini ortaya koyamaz, güzelleşemezdi; ama baktığımızda Resulullah (s.a.v.) Efendimiz en zor anda bile bütün güzelliğini ortaya koymuş, kendisini taşlayanlara bile "onlar bilmiyorlar ya rabbi! Sen onları affet, mağfiret et, onlara hidayet ver" demiştir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bütün güzelliğini ortaya koymuş, dolayısıyla Allah'ın güzelliği ve rahmeti de onda böylesine tecelli etmiştir.

Bu yüzden Allah Resulullah (s.a.v.) Efendimiz için **Ve mâ erselnâke illâ rahmeten lil âlemin:**[10] "Biz seni ancak âlemlere rahmet olasın diye gönderdik" buyurmuştur. Allah'ın bütün mahlûkat, bütün varlık üzerinde en öndeki ismi Rahman ve Rahim isimleridir. Allah kendini özellikle rahman ve rahim olarak tanıtmışken, peygamberini de âlemlere rahmet olarak tanıtmıştır. Bu durumda İman etmek, Hz. İnsan olmak için rahmet sıfatının üzerimizde mutlaka tecelli etmesi gerektiğini anlamamız gerekir.

Rahmeti olmayanın ibadeti olur; ama imanı olmaz. Biri Allah'ın Rahman ve Rahim isminden nasibini almamışsa, rahmeten lil âlemin olan peygamberini örnek alıp onun güzelliğinden güzellik almamışsa o halde peygambere tabi olmamış, Allah'ın rahmetine, rahman ve rahim oluşuna iman etmemiş ve bu güzellik de onun üzerinde görülmüyor demektir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"insanlar birbirine rahmet ederse Allah da onlara merhamet eder"*[11] buyurur. Yani insanlar birbirine

[10] Enbiyâ /107
[11] Buhâri, Tevhîd, 2

rahmet etmezse Allah'tan rahmeti hak etmiş olmazlar, Allah'ın rahmeti onların üzerine inmez.

Allah'ın rahmetinden mahrum olan bir gönül iblisin gönlüne benzer. İblis bir de; Allah'ın rahmetinden umudunu kesen demektir. Hepimizin de anladığı gibi iblis merhamet etmez; insana da, kendi nesli olan cinlere de merhamet etmez; çünkü onları yanına davet edip "gelin, siz de benim gibi yanın" der. İblis merhameti olmadığı, Allah'ın rahmetinden mahrum kaldığı için herkesi kendisine davet edip cehenneme sevk etmeye çalışır.

Allah'ın rahmetinden mahrum kalan bir gönlün kurtuluşu olmaz, isterse o kişi gece gündüz ibadet etmiş olsun. Bu yüzden merhameti olmayanın imanı olmaz. Önce bunu böyle anlamamız gerekir.

Kur'an'da, Allah'ın kitabında olmayan hiçbir şey yoktur. Önümüze ne gelirse gelsin "ya rabbi bu niye böyle oldu" deyip Allah'ın ayetlerine baktığımızda bunu anlarız. Başımıza hastalık mı, dedikodu mu, iftira mı, hakaret mi, küfür mü, yokluk mu, açlık mı geldi, her ne imtihan gelirse gelsin mutlaka orada bilerek veya bilmeyerek bir yanlışımız, bir eksiğimiz vardır. Ya da Hz. İnsan olmamız için Allah'ın güzelliğini üzerimizde gösterelim, isimlerini üzerimizde gösterip Hz. İnsan olalım diye Allah bize imkân tanımıştır.

Bu şekilde düşündüğümüzde musibetten daha büyük bir nimet yoktur. En büyük nimet musibettir, sıkıntıdır; çünkü musibetler bizim için Allah'a yaklaşma, Allah'ın güzelliği ile güzel olma imkânıdır; ama musibetlere kazanma imkânı olarak değil de dünya hayatına, nefse göre bakınca şeytan bize "şu niye şöyle oldu, şu şöyle olmasaydı böyle olsaydı daha güzel olurdu" diye akıl verip kendine göre bir şeyler öğretmeye çalışır. Dolayısıyla biz de imtihanı tersten anlar ve güzel olana çirkin muamelesi yaparız.

EL BARİ'

El Esmau'l Husna, bütün güzellikler, bütün güzel vasıflar Allah'a aittir.[12] Dolayısıyla Allah'tan güzellikten başka bir şey beklenemez, Allah'a güzellikten başka bir şey isnat edilemez. Allah, El Esmau'l Husna'ya, bütün güzelliklere sahip olduğu için kulunun da güzel olmasını ve kendi güzelliğini üzerinde gösterip taşımasını ister. Sonuç itibariyle peygamberler gelip insanları davet etmiş ve Allah'ın güzelliğini üzerlerinde göstermişlerdir. Kabul edenler de peygamberlerin safında durup onlar gibi güzel yapmış ve Allah'ın güzelliğini üzerlerinde göstermişlerdir. Firavun, Nemrut, Ebu Cehil, Ebu Leheb gibi dünya hayatını tercih edenler de Allah'ın güzelliğini kabul etmemişlerdir. Sonuçları da elbette ki ebediyen rabbini, kendini kaybetmek olmuştur! Allah'ın güzelliğiyle güzel olmayı kabul etmeyenler bir günlük dünya hayatı karşılığında ebedi hayatlarını heba ettiler, sattılar ve kaybettiler. Böyle bir akıl doğru çalışan bir akıl değildir.

Ne olursa olsun her akıl sahibi mutlaka ahiretini dünyanın önüne koymalı ve ahireti dünyaya tercih etmelidir. Şayet ahireti dünyaya tercih etmezse Allah'ın ayet-i kerimede **"insanlardan öylesi var ki: 'Rabbim bana dünyada ver' derler, böylelerinin ahiretten nasibi yoktur"**[13] buyurduğu gibi ebediyen kaybeder; çünkü dünyayı ahirete tercih etmiş, dünyayı ahiretin önüne almıştır.

Allah ayet-i kerimede **"Allah her canlı varlığın rızkını üzerine almıştır, rızkına kefildir"**[14] buyurur. Bu yüzden ahireti tercih eden biri dünyasını zaten kazanır, Allah dünyayı mutlaka ona ihsan eder, ikram eder.

[12] A'râf /180
[13] Bakara /200
[14] Hûd /6

Evet, Allah bütün musibetlerin henüz gelmeden önce bir kitapta mevcut olduğunu beyan etti. Ayet devam ediyor. **İnne zâlike alâllâhi yesîr:**[15] "Muhakkak ki bu, Allah'a göre kolaydır."

E ve lem yerallezîne keferû: "O inkâr edenler (nankörlük yapanlar) görmediler mi ki." **Ennes semâvâti vel arda kânetâ ratkan fe fetaknâhuma:** "Göklerle yerler bitişikken biz onları birbirinden ayırdık." Allah bu ayette ilk yaratılışı beyan ediyor. Demek ki göklerle yerler daha önce bitişikmiş, hepsi tek parçaymış, biraz daha gerisinde tek bir noktaymış. **Ve cealnâ minel mâi kulle şey'in hayy:** "Her diri olan şeyi sudan yarattık." Onun ana maddesi sudur. **E fe lâ yu'minûn**:[16] "İman etmeyecek misiniz?" Bunu araştırıp anladığınızda iman etmeyecek misiniz (iman etmeyecekler mi)?

Ve min âyâtihî en halakakum min turâb: "Onun ayetlerinden (mucizelerinden) bir tanesi de sizi topraktan yaratmasıdır." Ayet; delil, mucize demektir, bununla beraber gerçek mucizeyi görmek demektir. **Summe izâ entum beşerun tenteşirûn:**[17] "Sonra siz beşer olarak çoğalıyorsunuz." Dikkat edilirse Allah "insan olarak çoğalıyorsunuz" demedi bunun yerine "beşer olarak çoğalıyor, yeryüzünde yayılıyorsunuz" buyurdu.

Bu ayet de Hz. Âdem (a.s.)'a yapılan secdeyle ilgili ayettir. **Fe izâ sevveytuhu:** "Ne zaman ki ben onu tasvir ettim (suretlendirdim, beşer haline getirdim)." **Ve nefahtu fîhi min rûhî:** "Ve ona ruhumdan nefhettiğimde." **Fe kaû lehu sâcidîn:**[18] "Hemen onun için secdeye kapanın." Hemen onun için secde edin. Allah bunu bütün meleklere ve cinlere söylüyor.

Halakal insâne min salsâl: "(Allah) İnsanı pişmiş çamurdan yarattı." **Kel fehhâr**: "Ses çıkaran (bir çamurdan, bir balçıktan

[15] Hadîd /22
[16] Enbiyâ /30
[17] Rûm /20
[18] Hicr /29

yarattı)." **Ve halakal cânne min mâricin min nâr:**[19] "Cinleri de dumansız (saf, halis) ateşten yarattı."

Ve lekad halaknâl insâne min sulâletin min tîn: "And olsun biz insanı süzülmüş çamurdan yarattık." **Summe cealnâhu nutfeten fî karârin mekîn:**[20] "Sonra onu sağlam bir karargâhta nutfe haline getirdik."

Summe halaknân nutfete alakah: "Sonra o nutfeyi alaka haline getirdik." **Fe halaknâl alakate mudğah:** "Sonra onu bir parça et haline getirdik." **Fe halaknâl mudğate izâma:** "Sonra onu kemik haline getirdik." **Fe kesevnâl izâme lahma:** "Sonra o kemiğe et giydirdik." **Summe enşe'nâhu halkan âhar:** "Sonra onu başka bir yaratılışla yarattık." Onu yeni bir yaratılışla yarattık. Allah, insanı bu safhalardan geçirip insan haline getirdi. **Fe tebârakallâhu ahsenul hâlikîn:**[21] "En güzel yaratan Allah mübarektir." Ve Allah'ın yaratması süreklidir, daimidir.

Mübarek; bereketli olan, sürekli olan, çoğalan ve çoğalması devam eden manasına gelir. İnsanın da çoğalması, büyümesi, kalitesi, insanlığı artmaya devam eder. Allah tebarektir, insanı en güzel şekilde yaratır sonra insanın yaratılışını, güzelliğini bereketlendirir. Nereye kadar? -Hz. İnsan, kâmil insan oluncaya kadar bu bereketlendirme devam eder.

Bu ayet, Allah'ın Bari' ismiyle ilgili son ayettir. **Ve iz kâle mûsâ li kavmihî yâ kavmi:** "Musa kendi kavmine 'ey kavmim' dedi." **İnnekum zalemtum enfusekum:** "Siz kendi nefsinize (kendi kendinize) zulmettiniz." **Bittihâzikumul icle:** "Buzağıyı (ilah) edinmekle." Buzağıya tapmakla kendi kendinize zulmettiniz. **Fe tûbû ilâ bâriikum:** "Öyle ise bari'nize tövbe edin." Sizi yaratan, safha safha güzelleştiren, ikramda bulunan ve imanı ihsan eden,

[19] Rahmân /14, 15
[20] Mu'minûn /12, 13
[21] Mu'minûn /14

ikram eden bari'nize, yaratanınıza tövbe edin, dönün. **Faktulû enfusekum:** "Nefsinizi öldürün." Kendinizi değil nefsinizi, nefsinizdeki kötü halleri, kötü duyguları, şirki öldürün. **Zâlikum hayrun lekum inde bâriikum:** "Bu sizin yaratanınızın katında en hayırlı olandır." Yaratanınız katında hayırlı olan şey nefsinizin arzularını, isteklerini öldürmenizdir. **Fe tâbe aleykum:** "(O) Tövbenizi kabul etti." Allah, halleri ne olursa olsun bu şekilde tövbe edenlerin tövbelerini kabul eder. **İnnehu huvet tevvâbur rahîm:**[22] "Çünkü o (Allah) tevvab ve rahimdir." Allah, rahmetinden dolayı tövbenizi; yani Allah'a dönmenizi kabul eder.

Durum her ne olursa olsun kul, rabbini bildikçe, tanıdıkça, anladıkça tövbesi ve istiğfarı artar. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"ben günde 70 sefer, 100 sefer tövbe ve istiğfar ederim"*[23] buyurmuştur. Nihayetinde Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de bir beşerdir; ama Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bir eksiği, bir yanlışı olduğunu anladığında hemen tövbe eder, Allah'a döner ve istiğfar ederdi. O halde bize de düşen; bir yanlışımızın olduğunu anladığımızda hemen tövbe edip o yanlışımızdan dönmektir. Yoksa tesbihi elimize alıp "estağfirullah, estağfirullah" ya da "tövbe ya rabbi tövbe" demek değildir. İsterse o yanlış sadece gönlümüzden geçmiş olsun veya sadece yanlış bir tarafa bakmış olalım, bunu fark ettiğimiz gibi hemen istiğfar edip "ya rabbi! Sana döndüm" dememiz ve yanlışımızdan dönmemiz gerekir.

Hz. Ali (r.a.), Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e; "ya Resulullah! Diyelim ki yolda yürürken gözümüz bir harama takıldı ve ona baktık. Hepimiz beşeriz, bunun yanlış olduğunu biliyoruz, bir beşer olarak bizde nefis vardır. Peki, bundan korunmamız için ne yapmamız, nasıl yapmamız gerekir" diye sorunca Resulullah

[22] Bakara /20

[23] Buhâri, Daavât, 3; Tirmizi, Tefsir, (3255); Müslim, Zikir 42. Ayrıca Ebû Dâvûd, Vitir 26; İbni Mâce, Edeb 57.

(s.a.v.) Efendimiz cevap olarak "kendi iradenle yapmadığın herhangi bir yanlıştan sorumlu değilsin"[24] buyurmuştur.

Yani sadece bilerek, düşünerek, iradeni, aklını kullanarak yaptıklarından sorumlusun. Yoksa yolda yürüdüğünde gözünün bir harama takılmasıyla günaha girmezsin; ama ikinci sefer dönüp harama baktığında bu defa iradeni kullandığın için günaha girmiş olursun. Eğer gözün harama takılması günah olmuş olsaydı o zaman hata yapmamak, günah işlememek için dışarı çıkmamak gerekirdi! Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in de buyurduğu gibi kendi iradenle yapmadığın bir yanlıştan sorumlu değilsin; ama ne zamanki iradeni kullanıp ikinci defa harama baktın o zaman sana günah yazılır. İşte mesele; ikinci defa dönüp harama bakmamaktır.

Evet, hep beraber Allah'ın El Bari' ismini ayetlerde geçtiği şekilde anlamaya ve Bari' isminin üzerimizde nasıl tecelli edeceğini öğrenmeye çalıştık.

Allah hepimize Bari' ismiyle tecelli eylesin inşallah! Allah bizi nefsini safha safha terbiye edip nefsinden bütünüyle kurtulan kullarından eylesin inşallah! Allah bizi, rabbini kendisinden, nefsinden razı eden kullarından eylesin inşallah!

Allah hepinizden razı olsun.

[24] Tirmizi, Edeb, 2777; Ebu Dâvud, Nikâh, 2149; Ahmed b. Hanbel, Müsned, V/353, 357; Deylemî, Müsned, 8312

EL MUSAVVİR

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber Allah'ın El Esmau'l Husna'sını, güzel isimlerini nüzul sırasına göre ayetlerle anlamaya ve rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi tanımaya çalışıyorduk. Bununla beraber Allah'ın yeryüzündeki halifesi, aynası olan insanı; yani kendimizi anlamaya, tanımaya çalışıyorduk. Geçen sohbetimizde El Bari' ismini anlamaya çalışmıştık, bu sohbetimizde ise Allah'ın El Musavvir ismini anlamaya çalışacağız inşallah.

Musavvir; tasvir eden, sûretlendiren demektir. Allah ayet-i kerimede **Huvallâhul hâlikul bâriul musavvir:**[1] "Allah odur ki halıktır (yaratandır), bari'dir (safha safha yaratandır), musavvirdir (sonuç itibari ile tasvir edip her varlığa suret verendir)" buyurmuştur. Allah, her varlığa suret verendir.

O halde her neye bakarsak bakalım gördüğümüz her şey için "ona bu sureti veren Allah'tır" dememiz gerekir. Yoksa gördüğümüz bir şeyi küçümsersek Allah'ın onu suretlendirmesini küçümsemiş oluruz ki bu durumda hiç farkında olmadan Allah'ı, Allah'ın Musavvir ismini, tasvir edişini beğenmemiş oluruz. Böyle bir şeyden de şiddetle sakınmak gerekir.

Kimse kendi kendini yaratmamıştır. İnsanı yaratan halıkı da, hallakı da, bari'si de, musavviri de Allah'tır. Bu, hem zahiri hem de manevi olarak böyledir. Bununla beraber Allah, kuluna irade verip "kulum! Maneviyat itibariyle, gönül itibariyle, nefis itibariyle

[1] Haşr /24

bütün sıfatlarımı, isimlerimi sana teslim ettim. Haydi, gönlünü güzelleştir" deyip tercihi kuluna bırakmıştır.

Daha iyi anlaşılması için izah edeyim.

Allah'ın isimlerinin kendisinde tecelli ettiği bir kul manevi olarak Allah'ın güzelliğini, El Esmau'l Husna'sını üzerinde gösterir; ama biri müşrikse onun nefis hali de hayvan gibidir. Allah da ona her anda kazanma imkânı verip "haydi kulum, hayvan gibi olan nefsini Hz. İnsana dönüştür" der.

Allah, Hz. İnsan olma kuvvetini, gücünü bütün kullarına vermiştir. Bu yüzden kul, var olan kötü hallerini, çirkin huylarını güzellikle değiştirebilir. Herkesin dünyadayken böyle bir imkânı vardır. Bununla beraber Allah, nefsini Hz. İnsana dönüştürüp dönüştürmemek konusunda hiç kimsenin tercihine müdahale etmez; ama istisnasız herkese yardım edip kendini güzelleştirmesi için imkân tanır.

Kul kendi tercihini yaptığında da bu defa Allah ona yardım eder. Allah'ın isimleri o kulun üzerinde onunla beraber onun için tecelli eder; yani, Allah ona "haydi, kulum gerekeni yap" der. Bu yüzden nefis terbiyesi bütünüyle suretlendirmekle ilgilidir. Kul isterse nefsini Hz. İnsan olarak suretlendirir isterse de nefsini bir hayvanın suretine büründürür.

Peki, biri ne yaparsa nefsini hayvan suretine büründürmüş olur?

Biri sürekli olarak insanları eleştirir, çekiştirir, küçümser, onlara düşman gözüyle ve insan değillermiş gibi bakarsa hayvan gibi bakmış, insanlara havlamış olur. Böyle biri elinden gelirse insanı yılan gibi ısırır. O tam manasıyla yılan gibi sinsi bir düşmandır! Dolayısıyla biri insanları eleştirip çekiştirdiğinde, hased ettiğinde, küçümsediğinde nefsini hayvan suretine büründürmüş olur ve bunu da kendi tercihiyle yapar.

Oysaki bu halde olmak yerine Allah'ın İlah ve Vedud isimlerinin tecellisi ile insanları sevebilir, onlara merhamet edebilir, ikramda bulunabilir, yardım edebilir, yanlışlarını, kusurlarını affedip onlara mağfiret edebilirdi; çünkü bu onun elindeki bir şeydir. Bu yüzden Allah'a iman eden, Allah'a dönen birinin kendindeki yanlışları, çirkinlikleri Allah'ın isimleri ile, güzelliği ile değiştirmesi gerekir, buna kötü ahlakı güzel ahlaka dönüştürmek de denir.

Evet, nefsin kötü huylarını, çirkin hallerini Allah'ın isimleriyle güzelleştirip güzel ahlaka sahip olmamız gerekir; ama unutmamamız lazım ki Allah'ın Musavvir ismi bizde tecelli etmezse ne böyle bir çabamız, ne böyle bir gayretimiz olur, ne de bunu anlamış oluruz.

Mesela; genel olarak baktığımızda güzel olmak isteyenler "ya rabbi! Beni güzel yap" veya "beni cömert yap, sabırlı bir kul yap" diye dua ederler. Oysaki güzel olmayı Allah'tan bu şekilde sadece dil ile istemek yanlıştır! Böyle bir dua, dua değildir! İnsanın El Esmau'l Husna'nın kendisinde tecelli ettiği güzel ahlaklı bir kul olması için çaba, gayret sarf etmesi gerekir.

Allah, her anda kuluna güzel olması için imkân tanır. Mesela; kulunun sabırlı olması için ona musibet verir, böylelikle kul musibet karşısında doğru bir duruş sergilerse sabırlı olmayı kazanır. Yahut cömert olmak isteyen bir kulu için ikram etmesini gerektirecek bir imtihan gönderir, böylece kulunun cömert olması için ona imkân tanır, dolayısıyla kul imtihanın gereğini yerine getirip çabasını, gayretini sarf ederse bu defa çabası kadarıyla cömert olmayı kazanır.

Cömert olmayı sadece maldan vermek olarak anlamamamız gerekir. Cömertlik aynı zamanda sevginden, merhametinden, ilminden, aklından vermektir; yani Allah'ın her bir isminden insanlara ikram etmek demektir. Allah'ın herhangi

bir ismini üzerinde gösterdiğinde ise bu kerimliği, cömertliği insanlara ikram etmiş olursun.

Bunun için de bir çaba, gayret sarf edeceksin ki Allah o ismiyle, güzelliğiyle sana tecelli etsin. Sen bir güzellik yapmak için çaba gösterirsen o zaman Allah da sana "al kulum, sen bir yaptın, 10'u da ben sana ikram ediyorum" der ve bire karşılık isminden, güzelliğinden en az on verir. Allah sana isminden on kat verdiğinde Allah'ın o ismini kendi üzerinde on kat daha gösterebilirsin. Bu, kemale erinceye, nefiste Allah'ın isminin zıddı kalmayıncaya kadar bu şekilde katlanarak devam eder.

Allah'ın rahmeti üzerimizde tecelli ederse âlemlere, mahlûkata, bulunduğumuz yere rahmet oluruz. Dediğim gibi; nefsimizi bu şekilde terbiye etmek, tezkiye edip güzel bir surete büründürmek kendi elimizdedir, kendi tercihimizledir.

Allah ayet-i kerimede **"size sizin içinizden sizin dilinizi konuşan bir resul gönderdik"**[2] buyurmuştur. Allah her bir resulü mutlaka kavminin diliyle gönderir. Zaten resul kavminin dili dışında başka bir dil konuşursa Allah'ın ayetlerini kavmine nasıl okuyup açıklayacak ya da insanlar onu nasıl anlayacak! Allah, kulunun güzelleşmesi için resullerine dört tane vazife vermiştir ve birinin resul olması için onda bu vasıfların mutlaka olması gerekir, yoksa o resul olmuş olmaz. Bu, kıyamete kadar aynı şekilde geçerlidir.

Peki, resulün bu dört vasfı nedir?

Allah ayet-i kerimede buyurur. **"Size bir resul gönderdik ki size Allah'ın ayetlerini okuyup açıklasın (beyan etsin) size hikmeti (Allah'ın muradını, yaratılışın gayesini, imtihanı, kazanmayı, hayatı nasıl yaşamanız gerektiğini, Hz. İnsan olmayı) öğretsin, nefislerinizi tezkiye etsin (kötü haldeki nefsinizi**

[2] İbrâhîm /4

güzellikle, kötü ahlakınızı güzel ahlakla değiştirsin ve güzelliği size tattırıp versin, bu güzelliği üzerinizde çoğaltıp kemale erdirsin) bir de size bilmediklerinizi öğretsin."[3]

Allah'ın, resullerine verdiği bu dört vasıf; ayetleri okuyup açıklamaları, hikmeti öğretmeleri, nefsi tezkiye etmeleri ve insana bilmediklerini öğretmeleridir. Bu yüzden birinde bu vasıfların dördü varsa o kişi Allah'ın resulüdür. Bu, kıyamete kadar geçerlidir. Hal böyleyken bir resulle beraber olup Allah'ın isimleriyle güzelleşmez, bunun yerine "ben okur anlar, bu işi yaparım" dersen sadece kendindeki bilgiyi karıştırmış olmuşsun, bilgin çoğalmaz, sadece karışır.

Evet, musavvir; tasvir eden, suretlendiren demekti. Herkesin bir tasavvuru vardır. Herkes mutlaka kendi aklında, beyninde, gönlünde bir tasavvur oluşturur. Mesela; dünyada farklı farklı tasavvura sahip inançlar vardır ve bu inançların her bir mensubu "benim inancım doğrudur" der. Aynı şekilde farklı farklı partiler, cemaatler, örgütler vardır, bunların da anlayışları, tasavvurları birbirlerinden farklıdır. Onlar da tıpkı kendi inançlarının doğru olduğunu söyleyenler gibi kendi düşüncelerinin doğru olduğunu iddia ederler; çünkü her biri kendi bildiğini, inandığını yanlış da olsa tasavvurunda doğru olarak tasvir etmiş, suretlendirip şekillendirmiştir. Bu yüzden de yanlışlarına, batıllarına hak muamelesi yaparlar.

İnsan, tasavvurunu kendisi oluşturmaz. Onun bu tasavvurunu annesi, babası, okuduğu okulu, çevresi, arkadaşları ve okuduğu kitaplar oluşturur. O da çevresinin oluşturduğu bu tasavvuru doğru olarak kabul eder. Oysaki doğrunun bir tek ölçüsü vardır, o da Allah'ın koyduğu ölçüdür. Aynı şekilde kâmil insan, Hz. İnsan olmanın sadece bir ölçüsü vardır, o da Allah'ın nebileri, resulleri gibi olmaktır. Allah, kuluna "ben senin

[3] Bakara /151

peygamberlerim gibi olmanı, onlar gibi bir anlayışa, tasavvura sahip olmanı istiyorum" demiş, bu yüzden ayet-i kerimede **"de ki: Allah'ı seviyorsanız bana tabi olun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı mağfiret etsin."**[4] Yani "beni sevdiğini, kabul ettiğini iddia ediyorsan o halde peygamberime tabi ol, onun gibi yapmaya çalış. Böyle yaptığın takdirde geçmişte işlediğin günahlarını siler, mağfiret eder ve onlar hiç olmamış gibi sana muamele ederim" buyurmuştur.

Neden?

Çünkü Allah, kuluna güzelliğinden güzellik verecek! Allah, kulundan güzelliği alıp onu çirkinliğin içine koymaz. Tam tersine Allah kulu saf güzel olsun, güzellik olsun diye onun kirli taraflarını temizler, tertemiz kılar; yani hem güzel yapalım hem de yanlış yapalım diye bir şey yoktur. Bu yüzden Allah, güzelliği kulunun üzerinde bütünüyle tecelli etsin ve o da peygamberine benzesin diye kulunun yanlışlarını hiç olmamış gibi siler, o yanlışın lekesini bile kulunun üzerinde bırakmaz.

Kul, peygambere ne kadar tabi olursa o kadar peygamberi gibi olur, ona yakın olur, dolayısıyla Allah'a yakın olur. Aslında Allah'a yakın olurken Allah'ın kendisine nefhettiği ruhuna, kendi kendisine yakın olur; ama kulun böyle bir derdi, çabası, gayreti olmazsa bu defa peygamberine benzeyemez ve Allah'a, Allah'ın nefhettiği ruhuna yakın olamaz, dolayısıyla kendini, insan olmayı kaybeder ve beşer olur.

Allah ayet-i kerimede ayetlerini işitmeyenler, dinlemeyenler için **"onlar hayvan gibidir hatta hayvandan daha aşağıdır"**[5] buyurmuştur. O halde bütün mesele; rabbimizi, rabbimizin ayetlerini dinlemek ve Allah'ın her söylediğini tek hak, tek doğru olarak kabul etmektir. Şayet Allah'ın vahyini tek hak

[4] Âl-i İmrân /31
[5] A'râf /179

olarak kabul etmezsek bizim için hakkın vahyettiği haklardan başka doğrular da varsa o zaman hakkı batılla karıştırmış olur ve sanki Allah gibi konuşan, bilen başka birileri de varmış gibi o sözünü doğru olarak kabul ettiklerimizi Allah'a şirk koşmuş oluruz. Bilmemiz lazım ki Allah'ın vahyinin yanında başkasının söylediğini doğru olarak kabul etmek Allah'a şirk koşmaktır.

Söyledim; tasavvurumuzu Allah'ın vahyi ile tasvir etmemiz, suretlendirmemiz gerekir. Bunun için de Allah neye doğru demiş, hak demiş, güzel demişse bizim de onu doğru olarak, hak olarak, güzel olarak kabul etmemiz ve tasavvurumuzu da bu yönde şekillendirmemiz gerekir.

Hak denince aklımıza sadece Allah'ın vahyi ve peygamberleri gelmeli, asla başka bir şey gelmemelidir. Şayet Allah'ın vahyinin dışında başka şeylere de "hak" dersek o zaman hiç farkında olmadan tasavvurumuz onlarla suretlenir. Böyle olunca da güzele çirkin, batıla hak, hakka da batıl deriz ve bunun farkında bile olmayız. Öyleyse bize düşen; aklımızı Allah'ın vahyi ile, Musavvir isminin tecellisi ile tasvir etmektir. Bunu doğru bir şekilde anlar, böyle yaparsak bu defa kendimize döner, nefsimizi temizler; tezkiye eder, Allah'ın güzelliği ile suretlendirir, tasvir ederiz. Bunun sonucunda ise Allah'ın nuru, güzelliği üzerimizde tecelli eder.

El Bari' ismini anlamaya çalışırken Allah'ın yaratmasının safha safha olduğunu öğrenmiştik. Nefsi tasvir etmek, temizlemek, güzelliğe büründürmek de aynı şekilde safha safhadır. İman kemale erdikçe nefis de onunla beraber güzellikle suretlenip kemale eren ve Allah'ın razı olduğu bir nefis haline gelir. Dolayısıyla kul; rabbinden saf razı olan, Allah'ın zikri ile itminana erip mutmain olan, Allah'tan dolayı sevinip bir yanlış yaptığında da yanlışından dolayı üzülen Hz. İnsan, büyük insan, kâmil insan olur. Zaten Allah'ın, kulunu yaratmasındaki muradı da budur.

EL MUSAVVİR

İsterseniz şimdi de Allah'ın El Musavvir ismiyle ilgili ayetleri anlamaya çalışalım hep beraber. Öyle ki rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi tanımış, anlamış olalım inşallah.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Huvallâhul hâlikul bâriûl musavvir: "Allah odur ki o halıktır (yaratandır), bari'dir (parçaları bir araya getirip başka bir yaratışla yaratandır), musavvirdir (tasvir edip suretlendirendir)." Suretlendirmeyle ilgili olarak Allah başka bir ayet-i kerimede "Allah sizi suretlendirdi, suretinizi de güzel yaptı"[6] buyurmuştur. Evet, Allah tasvir edip suretlendirendir. **Lehul esmâul husnâ:** "Güzel isimler onundur." Bütün güzellikler Allah'a aittir.

Allah, insanı yaratıp suretlendirirken en güzel şekilde yaratmış ve insana en güzel sureti vermiştir; ama insan kendi kendini kirletir ve manevi olarak kendini bu güzellikten mahrum bırakıp çirkinleşir.

Yusebbihu lehu mâ fîs semâvâti vel ard: "Gökte, yerde her ne varsa hepsi buna şahittir." Yani her şey Allah'ı tesbih eder, över. Yusebbihu aynı zaman da "şahittir" manasına gelir. Her şey hal diliyle, görüntüsüyle, tadıyla, kokusuyla, şekliyle Allah'ı över. El Esmau'l Husna'nın, bütün güzelliğin Allah'a ait olduğuna şahitlik eder ve insanı buna şahit kılar; ama kulun, varlık üzerindeki, Allah'ın bu güzelliğini görebilmesi için önce bakması gerekir. Kul bakacak ki varlık üzerinde Allah'ın güzelliğine şahit olsun. **Ve huvel azîzul hakîm:**[7] "O, aziz ve hakimdir."

Allah azizdir; bütün güç, kuvvet, kudret, şeref, güzellik ona aittir. O, hakimdir; her ne yaparsa yapsın yaptığı her şeyde mutlaka bir hikmeti, muradı vardır. Bu yüzden Allah hiçbir şeyi

[6] Mu'min /64
[7] Haşr/24

boşuna yaratmamış, tasvir etmemiş, suretlendirmemiştir, yarattığı hiçbir şey gereksiz değildir. Aynı şekilde hiç bir şeyi boşuna söylememiştir.

"Allah her neyi yaratmışsa onu hak ile yaratmıştır."[8] Yarattığı şeyi de hakkın anlaşılması, tanınması için; yani, kendini tanıtmak için yaratmıştır, dolayısıyla bütün varlığın her biri ayrı bir kitap, ayrı bir ayettir. İşte, mesele; kitabı, ayeti okuyabilmektir. Çünkü bu kitap Allah'ı, insanı, imtihanı anlatan bir kitaptır.

Halakas semâvâti vel arda bil hakk:[9] "Allah gökleri ve yerleri hak ile yaratmıştır." Hakkın tecelli etmesi, anlaşılması için yaratmıştır. Hak, Allah'tır. Allah bir gerçeğin anlaşılması ve bir hakikatin ortaya çıkması için gökleri ve yerleri yaratmıştır.

Peki, bu hakikat nedir?

İnsan kendi tercihini yapıp ya Hz. İnsan olur ya da iman etmez, beşer olarak rabbini dinlemeyip hakkı anlamaz, hak onun üzerinde tecelli etmez, bunun sonucunda ise hayvan gibi hatta hayvandan daha aşağı olur. İşte, bu, hakkın tecelli etmesidir. Cennet de cehennem de haktır. Cennetle cehennem, işte dünyadaki bu hakkın tecellisinin sonucudur. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"cennette nimet yoktur, herkes nimetini beraberinde götürür. Cehennemde ateş yoktur, herkes ateşini, azabını beraberinde götürür"* buyurmuştur. Demek ki insan cenneti de cehennemi de dünyadayken kazanıyormuş!

Hakkı okuyan, anlayan biri hakta olur, hak ile olur, haklı olur; ama hakkı anlamayanlar zalim olur, dolayısıyla kendine, etrafındakilere, varlığa zulmeder. Biri herhangi bir şeye bakarken onu anlamadan ona bakarsa o baktığı şeye zulmetmiş olur ve insan en çok zulmü kendine sonra da insana yapar.

[8] Yûnus /5
[9] Tegabun /3

Nasıl?

Biri başka bir insana bakarken "bu, Allah'ın yeryüzündeki halifesidir. Allah'ın onun üzerinde bir muradı vardır. Allah onu kendisine âbd olsun, Hz. İnsan olsun, güzelliği üzerinde görünsün diye özel olarak yaratmıştır. Allah onunla beraberdir. Allah ona şah damarından daha yakındır. Allah onu çepeçevre kuşatıp ihata etmiştir. Ben ona bir muamelede bulunurken rabbim beni görüyor ve biliyor. Onun rabbi benim de rabbimdir" deyip insana bakarsa ona muamele ederken titrer, ona asla yan bakamaz, hakaret edemez, zulmedemez ve onu küçümseyemez; ama ona bu şekilde bakmaz sadece etten, kemikten bir varlık olarak ona bakarsa bu defa ona zulmetmiş, haksızlık etmiş olur; çünkü böyle bakarken hakta durmamış, hakkı anlamamıştır. Oysaki hakkın güzelliği onda tecelli etmiştir, hak onunla beraberdir.

Bir insan kendine Allah'ın halifesi, âbdi olarak bakmazsa başkasına da böyle bakamaz. Kendine ne kadar böyle bakarsa başkalarına da o kadar bu şekilde bakabilir.

Evet, Allah gökleri ve yeri hak ile yarattığını buyurdu. Ayet devam ediyor. **Ve savverakum:** "Bir de sizi suretlendirdi." Sizi özel manada suretlendirdi. **Fe ahsene suverakum:** "Suretinizi güzel yaptı." Suretinizi muhsin yaptı, en güzel şekilde yarattı, tasvir etti, sizi suretlendirdi. Suretlendiren, güzel yapan Allah'tır.

Allah insan için "onu en güzel şekilde yaratmışım" buyurduğu halde bir insana bakarken kibirlenen, sanki onu yaratan Allah değilmiş de o kendi kendini yaratmış gibi o kişiyi beğenmeyenler hak ile bakmamış, hakta durmamıştır.

Allah'ın suretlendirmesi sadece insanın zahiri tarafı için geçerli değildir. Aynı şekilde insanın manevi tarafını veya dilini, rengini, ırkını kısacası her şeyini suretlendiren, güzel yapan Allah'tır. Dolayısıyla insanı beğenmeyip ona karşı kibirlenenler hak ile bakmamış, hakta durmamıştır. Böyle birine mü'min,

denmez, Müslüman denmez, insan bile denmez, denemez! O, insan olamaz! Kendisi insan olmadığı için de insana bakarken insan gözüyle bakmaz, karşısındakini görmez; çünkü Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"mü'min, mü'minin aynasıdır"*[10] buyurmuştur. Bu yüzden insan, insan için aynadır. Birine bakarken onu beğenmeyenler aslında ona bakarken kendini, dolayısıyla kendisinin Allah'ın ihsanına, ikramına, rahmetine hiçbir şeye layık olmadığını görür. İnsandaki güzelliği görmemelerinin sebebi aynaya bakmalarıdır; yani kendileri güzel olmadığı için başkasında da güzellik göremezler!

Yarın, Kıyamet günü Allah bizi huzuruna aldığında rabbimizi nasıl tanıyamadığımızı, ona nasıl âbd olamadığımızı, onu nasıl anlamak istemediğimizi hep beraber göreceğiz. Allah ayet-i kerimede buyurur; **"and olsun ki cehennemi cinler ve insanlardan olan kâfirlerle dolduracağım diye benden söz çıkmıştır."**[11] Onları cehenneme dolduracağım; yani iş bitmiştir! Sözüne benden daha sadık kim vardır! Sakın yanlış yapmayasınız, ben erhamerrahimim; ama bu konuda söz benden çıkmıştır ve ben sözümü yemem!

Allah zalimleri sevmez. Bir insana bakarken onu Allah'ın nefhettiği ruh olarak görmez, ona Allah'ın Musavvir ismiyle en güzel şekilde tasvir ettiği, suretlendirdiği bir kul olarak bakmazsan, aksine etten kemikten bir varlık olarak ona bakar ve onu çirkin görüp kibirlenirsen ona zulmetmiş, dolayısıyla da Allah'ın sevgisini kaybetmiş olursun.

Allah devamlı olarak "Allah'ın ayetleri üzerinde tefekkür etmez misiniz, düşünmez misiniz, tedebbür etmez misiniz; yani ayetin içindeki, arkasındaki manaya bakmaz mısınız! Ayetleri tefakkuh etmez misiniz, o ayette ne demek istediğimi, muradımın

[10] Ebu Davud, Edeb, 49
[11] Secde /13

ne olduğunu derinlemesine düşünmez, anlamaz mısınız”[12] buyurur. Bu; böyle yapmadığın takdirde bu bakışının senin için felaket olacağını, anla demektir.

Eğer Allah zalimi sevmiyorsa o halde zalimlerden olmamak için tasavvurumuzu düzeltmemiz, tasvir etmemiz; yani Musavvir isminin bizde tecelli etmesi gerekir. Bunun için de karşımızdakine bakarken hak ile bakıp onda Hz. İnsanı görmemiz lazım. Aynı şekilde dünyaya, mala, eşyaya, mevkiye, makama bakarken hepsinin ebedi hayatımızı kazanmamız, Hz. İnsan olmamız, onlarla Allah’ın güzelliğini kazanmamız için bize verildiğini bilip böyle bakmamız lazım. Dünya hayatı içindekilerle beraber bizim için sadece bir kazanma, güzel yapma, güzel olma imkânıdır yoksa insan bu dünyaya mal toplamaya gelmemiştir.

Evet, Allah insanın suretini en güzel şekilde tasvir ettiğini buyurdu. Ayet devam ediyor. **Ve ileyhil masîr:**[13] “Dönüşünüz de onadır (ona döneceksiniz).” Allah muhsindir, ihsan edendir, güzel yapandır, güzelliği ihsan edendir. Ve ileyhil masîr kelimesi, kelime manası itibariyle “dönüşünüz onadır” anlamına gelir. Yani ister güzel ol, istersen de güzelliği kaybedip çirkinleş; ama sonunda mutlaka Allah’a dönecek, onun huzuruna varacaksın!

Bununla beraber ayetin başka bir manası daha vardır; o da “çabanı, gayretini sarf ettiğin takdirde Allah’ın seni ilk yarattığı güzelliğe dönersin! O ilk yarattığı güzellikle güzelleşir, bunun sonucunda kendi hakikatine erer, Allah’ın sana nefhettiği ruh olur, aşk olur, muhabbet olur, saf güzellik olur, saf, Allah’ın nuru olursun” demektir. Böyle bir imkânın vardır; ama bu senin elindedir, senin tercihinle olacak bir şeydir.

Allâhullezî ceale lekumul arda karâra: “Allah yeri sizin için bir karargâh yaptı.” İkamet yeri, yaşama yeri yaptı. **Ves semâe**

[12] Muhammed /24, Sad /29, Nahl /44
[13] Teğâbun /3

binâ': "Semayı da (gökleri de) sizin için bina yaptı (örtü yaptı, tavan yaptı)." Gök, bizim için tavandır. Göğün hem zahiri hem de manevi olarak yedi katı vardır. Dünyayı zahiri olarak kaplayan atmosfer yedi tabakadan oluşur. Bu atmosfer dünyayı, dolayısıyla insanı uzaydan gelen zararlı ışınlardan, parçalardan, gök taşlarından korur. Bu yüzden Allah "semayı size tavan yapmıştır" buyurdu. **Ve savverekum:** "Ve (Allah) sizi tasvir etti (suretlendirdi)." Allah, Musavvir ismi ile tecelli ederek sizi en güzel, en uyumlu şekilde tasvir edip suretlendirdi.

Fe ahsene suverakum: "Suretinizi güzel yaptı." Allah güzel yaptığını buyurduysa o halde ona nasıl güzel değil denebilir! Allah'ın güzel dediği bir şey için hiç güzel değil denebilir mi! Böyle bir şey söylemek insana yakışır mı!

Her bir ayet her bir kula inmiştir. Bu yüzden herkes "Allah bu kitabı bana indirmiş, rabbim bu hitabı bana yapıyor" demelidir. Biri böyle anlayıp iman ederse gereğini yapabilir, o zaman da Kur'an onun kitabı olmuş, ona inmiş olur. **Ve razakakum minet tayyibât:** "Sizi temiz ve güzel olan şeylerle rızıklandırdı." **Zâlikumullâhu rabbukum:** "İşte rabbiniz olan Allah budur." Bu sizin rabbiniz olan Allah'tır. **Fe tebârekallâhu rabbul âlemin:**[14] "Âlemlerin rabbi ne mübarektir!"

İz kâle rabbuke lil melâikeh: "(Hatırlayın o zamanı) Hani rabbin meleklere buyurdu ki:" **İnnî hâlikun beşeren min tîn:** "Ben çamurdan bir beşer yaratacağım." **Fe izâ sevveytuhu:** "Ne zaman ki onu tasviye ettim (suretlendirdim)." Onu insan haline, beşer haline getirip suretlendirdim. **Ve nefahtu fîhi min rûhî:** "Bir de ona ruhumdan nefhettiğimde." **Fe kaû lehu sâcidîn:** "Derhal (hemen) ona secde edin." Kime? -Elbette ki insana. Bu her bir insan için tek tek geçerlidir. Bazı âlimlerimiz secdeyle ilgili olarak Allah'ın emrine karşılık sadece oradaki meleklerin secde ettiğini

[14] Mu'min/64

söylemiştir. Hâlbuki bu doğru değildir; çünkü Allah ayetin devamında **Fe secedel melâiketu kulluhum ecmaûn:**[15] "Bütün melekler toptan hepsi secde ettiler" buyurmuştur. Bu yüzden secde emri gelince hiç ayrım olmaksızın bütün meleklerin hepsi toptan secde ettiler.

Ve lekad halaknâkum "Sizi biz yarattık." **Summe savvernâkum:** "Sonra sizi suretlendirdik (tasvir ettik)." **Summe kulnâ lil melâiketiscudû li âdem:** "Sonra meleklere Âdem'e secde edin dedik." **Fe secedû illâ iblis:** "Hepsi secde etti, iblis hariç." **Lem yekun mines sâcidîn:**[16] "O, secde edenlerden olmadı." İblis secde etmedi. Allah başka bir ayet-i kerimede iblis için **Ebâ vestekbera**:[17] "(Secde etmekten) Çekindi (direndi) ve kibirlendi" buyurur.

Âdem'e secde edilmesini Allah'ın bize tekrar tekrar hatırlatmasının hikmeti nedir?

Nefahtu fîhi min rûhî: "Ben ona ruhumdan nefhettiğimde (ona secde et)." Allah insanı yaratıp tasvir ettikten sonra ona ruhundan nefhetmiş, ondan sonra insana secde etmeleri için meleklere emretmiştir. Bu yüzden secde, insanın zahiri tarafı olan bedenine değil Allah'ın nefhettiği ruhadır; çünkü beden itibari ile Allah insan için "beşer" demiştir. İnsan beden itibariyle bir beşerdir. Onu meleklere secde ettirecek duruma getiren şey ise Allah'ın ona nefhettiği ruhtur. Allah önce bir beşer yaratıp onu suretlendirmiş sonra da ona ruhundan nefhederek meleklere secde etmelerini emretmiştir.

Allah'ın kuluna nefhettiği bu ruh, bütün peygamberlere peygamberlik verilirken kâmil manada üzerlerinde tecelli etmiştir, dolayısıyla peygamberlerin her biri Allah'ın nurudur, Allah'ın

[15] Sâd/71-73
[16] A'râf/11
[17] Bakara /34

kendilerine nefhettiği ruh olmuşlardır, her biri itminan mertebesindedir, öndedir. Hepsi de ruhlarıyla, Allah'a olan imanlarıyla, aşklarıyla, muhabbetleriyle hareket edip canlarını ortaya koymuşlar ve bütün insanlığa bir anda meydan okumuşlardır.

Secde; boyun bükmek, başını yere koymak demektir. Aynı şekilde secde ettiği varlığın, Allah'ın nurundan olduğunu kabul etmektir. Müşrikler secde etmedikleri için; yani Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in büyüklüğünü, onun Allah'ın nurundan olduğunu kabul etmedikleri için Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e iman etmemişlerdir. Onlar her ne kadar iman etmese de aslında Allah'ın Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e nefhettiği ruh, onun üzerinde apaçık görünüyordu; ama buna rağmen müşrikler iman etmemiş, "Allah, madem bir peygamber gönderecekti o halde ya bir melek gönderseydi ya da onunla beraber melek gönderseydi" demişlerdir.[18] Melek göndersin diyorlar; ama meleklerin secde ettiği varlığı görmüyorlar! Bu zihniyete sahip olanlar kıyamete kadar vardır.

Secde etmek bir de karşısındakinin büyüklüğünü, Allah'a yakınlığını, Allah'ın güzelliğinin ve Allah'ın ruhunun onun üzerinde tecelli ettiğini kabul etmek demektir. Biri bakmazsa bunu göremez; ama bakarsa Allah'ın nefhettiği ruhun onun üzerinde tecelli ettiğini görür ve anlar.

İnsan, Allah'ın nefhettiği ruhun, güzelliğin karşısında secde edip başını eğmez, boynunu bükmezse ne olur?

Nasıl ki secde etmek, başını eğmek aynı zamanda aşkını Allah'a itiraf etmek demekse meleklerin secdesi de; Allah'ın nefhettiğ o ruhun güzelliğini görüp o güzelliği istemeleri ve o güzelliği sevmeleridir; çünkü secde aşktır. Secde âşığın maşukuna yakınlığıdır, âşığın maşukuna aşkını ilan etmesidir. Bu durumda

[18] En'âm /8, Hûd /12

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i sevenler aslında onun üzerindeki Allah'ın güzelliğini, hakkı, hakikati, onun rahmeten lil âlemin oluşunu sevmişlerdir; çünkü bu vasıfların hepsi Allah'a aittir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in üzerinde Allah'ın güzelliği tecelli etmişti, bu yüzden sahabeler Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i seviyorlardı. O halde peygamberi, veliyi, mü'mini sevmeyenler aslında Allah'ı sevmiyor demektir. İstedikleri kadar bahane üretip öyle değil deseler de aslında bu böyledir.

İblis, Hz. Âdem üzerinde Allah'ın güzelliğini gördü ve secde etmesi gerektiğini anladı; ama buna rağmen secde etmemek için direndi; çünkü kibirlenip "bu güzelliğe ben daha layığım, aslında ben böyle olmalıyım" dedi. Oysaki Allah bunu iblisten de bütün insanlardan da esirgemiyor ki! Sen de öyle olabilirsin! Zaten Allah sen de Âdem gibi güzel olasın diye onu göndermiştir! O sana Allah'ın güzelliğini öğretmek, yaşatmak, tattırmak için gönderilmiştir. Bu yüzden onu kıskanıp haset etmen değil onu Allah'tan bir nimet olarak görüp ona teşekkür etmen gerekir.

Allah, üzerinde ruhunun, güzelliğinin tecelli ettiği kulu o bu safhaya gelinceye kadar birçok sınavdan geçirmiş, birçok imtihana tabi tutmuştur. O güzelliği kazanabilmek için senin de bu sınavlardan geçmen gerekir. Allah sana da istisnasız her kuluna da bu imkânı vermiştir.

Allah Hz. Musa (a.s.)'ı Hz. Harun (a.s.) ile beraber Firavun'a gönderip "gidin (onu) davet edin (ona) anlatın"[19] demiş ve bu imkânı Firavun'a da vermiştir. Allah Firavun gibi dahi olsa kulunu atmaz. Mutlaka ona da vahyini ulaştırır ve kendine davet eder. Bu yüzden hiç kimse "ben anlamadım, görmedim, bilmedim" diyemez; çünkü Allah mutlaka birilerinin üzerinden bir şekilde vahyini, davetini ona ulaştırır.

[19] Taha /43-44

Peki, davet kimedir?

Davet; Allah'a ve resulüne, Kur'an'a ve sünnetedir. Ölçü budur. Yoksa hiç kimse kimseyi kendisine davet edemez. Sadece Allah'a ve resulüne davet edebilir. Biz de insanı davet ederken aslında kendi kendisine davet edip "gel, Allah'ın sana nefhettiği ruh ol ve Allah'ın güzelliğini üzerinde göster" diyoruz.

Hiç kimse birine dışarıdan bir şey veremez, verebilseydi peygamberler verirdi. Bu yüzden kimse kimseyi kandırmasın, böyle bir şey yoktur. Bu güzellik insanda mevcut bir haldedir; ama insan kendindeki bu güzelliği görmez! Görse bu güzellik karşısında gözleri kamaşır. İnsan, Allah'tan aldığı bu güzelliği başka şeylerle bilmeden, farkında olmadan örtmüştür. Peygambere düşen de; bu güzelliğin üzerindeki örtüyü çekip almak, onu kaldırmaktır, tozlanmışsa onu silkelemektir.

Aynı şekilde Kıyamete kadar peygamber varisleri olan bütün Mürşid-i kâmiller de böyle yaparlar. Bu, insana kendisinde olmayan bir şeyi dışarıdan vermek değildir. Aksine onda mevcut olan bir şeyi açığa çıkarmak, güzelliğinin üstündeki perdeyi kaldırmaktır. Tabi, Mürşid-i kâmile tabi olan dervişin de üstündeki örtüyü kaldırabilmesi için mürşidine müsaade etmesi, onu dinlemesi ve gönlünü ona açması, bununla beraber Mürşidinin kendisine söylediği bir şeyi kabul edip onu da yapması gerekir.

Bu güzellik tüm insanlarda mevcuttur, dolayısıyla insan bir Mürşid-i kâmille beraber olarak kendindeki bu güzelliği büyütüp kemale erdirebilir.

Dediğim gibi; herkes bu güzelliği üzerinde taşır; çünkü Allah her bir kuluna ruhundan nefhetmiştir. O halde kendinle Mürşid-i kâmil arasında kıyas yapıp Mürşid-i kâmile kibirlenmek yerine Allah'ın sana ikram ettiği Mürşid-i kâmil nimetini kabul edip onunla Allah'ın güzelliğini üzerinde açığa çıkarman ve hayatı Allah'ın güzelliği ile yaşaman gerekir.

Allah, kullarını cahil bırakmaz. Allah, vahyini indirmiş ve her bir kulunu bunu öğrenmeye davet ediyor. Elbette ki bu öğrenme bir çabayı, gayreti gerektirir. Allah'ın peygamberleri nasıl kazandıysa, sahabe nasıl bir çaba, gayret sarf ettiyse insanın da kazanması için böyle bir çaba, gayret sarf etmesi gerekir. Bu, kıyamete kadar böyledir ve Allah hiç kimse için âdetini değiştirmez.

Allah ayet-i kerimede **"biz peygamber ve onunla beraber olanları öyle bir sıkıntıya koyduk ki 'Allah'ın yardımı nerde kaldı' diyecek kadar. Siz bu hali yaşamadan cennete gireceğinizi mi sandınız"**[20] buyurmuştur. Yani onların yaşadığını sen de yaşayacaksın ve imtihan anında tavrını ortaya koyup güzel yapacaksın, rabbine güveneceksin, tevekkül edeceksin ki gönlün cennet olsun ve cennete layık olup rabbinle beraber olasın, cenneti hak edesin. Bu yüzden cennet ucuz değildir; çünkü cennet ebedi bir hayattır.

Cenneti tasvir eden, suretlendiren yine Allah'tır ve bu cenneti insana göre suretlendirir. Dolayısıyla Allah her bir kulu için özel bir cennet yaratmıştır. Genel olarak cennete gitmek ayrı şeydir. Bir de herkese içinde bulunduğu özel bir cennet vardır. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bununla ilgili olarak *"cennet sekiz kattır, bir de onun dereceleri vardır. Her bir derecenin arası da yerle gök kadardır"*[21] buyurmuştur.

Allah, cenneti her bir kulu için nasıl tasvir eder?

Cennetle ilgili asla unutmamamız gereken bir şey vardır; o da cennetin, Allah'ın kuluna olan muhabbetinin tecellisi olduğudur. Cennet, Allah'ın kuluna olan muhabbetinin tecellisidir; yani Allah, kulunu sevdiği için ona olan bu sevgisinden dolayı kulunun sevdiği gibi bir cennet yaratır. Hatta öyle bir

[20] Bakara /214
[21] Ramuz El-Ehadis-1, s. 125/8

cennet ki kul cennete girdiğinde "burada olmayan hiçbir şey yoktur" diyecek!

Allah cennette insanın aklının almadığı, hayal etmediği, düşünmediği, duymadığı, görmediği nimetleri yaratmıştır ve bu her bir kul için özeldir; çünkü Allah kula cenneti özel olarak yaratmıştır. Allah, Musavvir ismiyle tecelli ederek cenneti kulu için tasvir edip yaratırken kulunun gönlündeki tasvir ile tecelli eder; yani kul her neyi istiyorsa Allah cenneti onun o isteğine göre yaratır, bir de fazlasını yaratır. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede cennetle ilgili olarak **"her ne isterseniz orda vardır."**[22] **"Ne yana dönersen dön yığınla nimet, bitmez, tükenmez bir saltanat (vardır)"**[23] buyurmuştur.

Saltanat; padişahın sürdüğü hüküm demektir. "Oranın padişahı, sultanı sensin, dolayısıyla sen her ne istersen orada senin için vardır." Bunu Allah söylüyor.

Her insanın tasavvuru, yaşantısı, isteği, gönül hali farklıdır. Bu yüzden herkesin cennetle ilgili tasviri ve cennette isteyeceği şey de farklıdır, kendine özeldir. İşte, Allah cenneti bu şekilde her bir insan için özel olarak yaratır.

Daha iyi anlaşılması için Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'den örnek vereyim.

Arap ile a'rap birbirinden farklıdır. A'rap; çölde yaşayan, fazla bilgileri olmayan, tabiri caizse şehir görmemiş, kaba saba olan, bedevilere denir. Bedeviler çölde farklı şartlar altında yaşadıkları için elbette ki arzuları, istekleri de farklı olacaktır.

Bedevinin biri Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e "ya Resulullah! Ben develeri çok seviyorum, acaba cennette deve var mıdır" diye sorar. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bu soruya hemen cevap

[22] Fussilet /31
[23] İnsan /20

vermez. Biraz durduktan sonra ise "evet, cennette deve vardır; çünkü Allah 'orada kulun her istediği vardır' buyurdu. Deve istiyorsan Allah senin için orda deve yaratır"[24] *diye cevap verir.*

Allah, deveyi ona özel olarak yaratır; çünkü o bedevi, deveyi severken başka biri deve görse korkabilir! Bu yüzden herkesin cenneti, cennetteki isteği kendine özeldir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'den bir örnek daha vereyim.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz sahabelere cennetteki köşkleri anlatırken *"cennetteki köşkler havada asılıdır"* buyurur. Sahabeden biri de *"ya resulullah! Peki, oraya nasıl gideceğiz? Çıkmak için merdiven mi kuracağız"* diye sorar. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"hayır, oraya uçarak gideceksiniz"* buyurur.

Aynı şekilde cennetteki nimetlerle ilgili olarak Resulullah (s.a.v) Efendimiz'e *"cennette at var mı"* diye sormuşlar, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bu soruya da *"evet, vardır"* diye cevap vermiştir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz şimdi yaşasaydı bu defa cennetteki nimetlerle ilgili olarak daha farklı şeyler söylerdi.

Dediğim gibi; cennet Allah'ın, kuluna olan sevgisinin tecellisidir. Kulunun ne istediği Allah katında önemlidir, zaten bu yüzden orası cennettir. Evet, Allah, cenneti kulunun gönlündeki tasvire göre tecelli edip öyle yaratır. Zaten cennette nimet yoktur, herkes nimetini beraberinde götürür demek aynı zamanda bu manaya gelir.

Elbette ki bunun bir zikri karşılığı da vardır. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"kim subhanallahi ve bi hamdihi, derse Allah ona cennette bir ağaç yaratır"*[25] buyurur. Kulun söylediği bu zikir onun için cennette bir ağaç olur. Dolayısıyla biri yüz defa bu zikri

[24] Tirmizi, Cennet 11
[25] Sünen-i Tirmizî, Kitabu'd-Daavat, 60

söylerse Allah onun gideceği cennette onun için yüz tane ağaç yaratır. “Subhanallahi ve bihamdihi” zikri hem Allah’ı tesbih, hem de Allah’a hamd etmektir. Elbette ki bunu sadece kelime olarak söylemek yetmez; hayatı yaşarken de yaşantımızla Allah’a hamd etmemiz ve onu tesbih etmemiz gerekir. Hamd eden zaten rabbini tesbih etmiş, tesbih eden de rabbine hamd etmiş olur.

Evet, hep beraber Allah’ın El Musavvir ismini ayetlerde geçtiği şekilde anlamaya ve rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi tanımaya çalıştık.

Allah kendi kendimizi, nefsimizi rabbimizin sevdiği gibi suretlendirmeyi bize nasip etsin inşallah! Allah gönlümüzü, maneviyatımızı sevdiği, razı olduğu gibi suretlendirsin inşallah! Allah ebedi hayatta bizden nasıl razı olacaksa, nasıl bir hayatla yaşamamıza razı olacaksa bizim için cenneti öyle tasvir etsin inşallah!

Allah hepinizden razı olsun.

EL MUKİT

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber Allah'ın El Esmau'l Husna'sını, güzel isimlerini anlamaya ve rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi tanımaya çalışıyoruz. Geçen sohbetimizde El Musavvir ismini anlamaya çalışmıştık. Bu sohbetimizde ise Allah'ın El Mukit ismini anlamaya çalışacağız inşallah.

Allah'ın Mukit ismi; her şeye karşılığını veren, her amelin karşılığını veren, gerektiği anda gerektiği gibi kuluna muamele eden ve gereken anda yaratmış olduğu bütün canlıların rızkını veren demektir. Aynı zamanda ister hayır ister şer olsun kulun yaptığı her şey için kulunun imanına, ameline, ihlâsına, fikrine ve düşüncesine göre yaptıklarının karşılığını veren demektir.

İsterseniz sohbetimize Allah'ın El Mukit ismiyle ilgili ayetleri anlamaya çalışarak başlayalım inşallah.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Men yeşfa' şefâaten haseneten yekun lehû nasîbun minhâ: "Her kim ki bir güzelliğe şefaat ederse (bir güzelliğe vesile olursa, sebep olursa) onun da ondan (vesile olduğu güzellikten) bir nasibi vardır."

Allah mukittir, her şeyin karşılığını verendir; yani iyilik yapmış olmasan bile bir iyiliğe, güzelliğe vesile olduğunda o iyilikten nasibin olur. Nasibin de iyiliğe vesile olduğun kadarıyla,

insanlar senden istifade ettiği kadarıyladır. Aynı şekilde toplu halde, cemaat halinde bir hizmet, bir güzellik yapıldığında o cemaatte bulunduğun, yardımcı olduğun ve güzel yaptığın kadarıyla cemaatin yaptığı iyilikten nasibin vardır, buyurdu Allah. **Ve men yeşfa' şefâaten seyyieh:** "Her kim de bir kötülükte (bir günahta, bir yanlışta) şefaatçi olursa (yardımcı olursa)." **Yekun lehu kiflun minhâ:** "Aynı şekilde ona da ondan (o kötülükten) pay vardır." Kötülüğün, zararın görüldüğü kadarıyla o kötülükten kendisine pay vardır. **Ve kânallâhu alâ kulli şey'in mukîtâ:**[1] "Muhakkak ki Allah her şeyin karşılığını verendir." Allah hesabı en ince ayrıntısına kadar yapıp karşılığını verendir, mukit olandır.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz buyurur; *"dünyanın herhangi bir yerinde bir zulüm olduğunda başka memleketten biri sadece gönlünden bile yapılan zulmü desteklerse yapılan zulümde payı olur."* Çünkü zulme gönülden destek vermiştir. Bu yüzden yapılan zulümde cinayetler işlenmişse zulmü destekleyenler de bu cinayetlerden payını alır ve cinayeti işlemiş gibi olur.

Aynı şekilde hayra destek vermek de böyledir. Birinin hayrı sadece gönülden desteklemesi bile onu yapılan hayırdan pay sahibi yapar. Hayrı diliyle söylediğinde, tavrını ortaya koyup ameliyle hayır için yardım ettiğinde ise payı bu ameline göre büyür.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz gönül itibariyle desteklemekle ilgili başka bir hadis-i şerifinde buyurur*;*

- Kıyamet günü insanların kitabı ellerine verildiğinde bir kul kitabını eline alır ve kitabında hiç işlemediği sevaplar görür. - Örneğin; bir mescit yapmış veya insanlar istifade etsin diye çeşme yapmıştır.-

Kul işlemediği bu sevapları görünce;

[1] Nisâ /85

- "Ya rabbi! Ben bunları yapmadım" der.

Allah da cevap olarak;

- "Evet, amel olarak yapmadın; ama öyle düşündün, öyle niyetlendin. Allah bana imkân verirse şöyle şöyle yapacağım dedin. Ben de sana bu imkânı vermediğim için niyetini yapmış olarak kabul ettim ve onları defterine aynen yazdım" buyurur.

Başka bir kul da kitabını alırken hiç işlemediği günahların ve cinayetlerin kitabında yazılı olduğunu görür. Kul işlemediği bu günahları görünce;

- "Ya rabbi! Ben bunları yapmadım" der.

Bunun üzerine Allah;

- "Evet, sen bunları yapmadın; ama öyle düşünerek, o konuda cinayet işleyenlere destek olup 'bunlar haklıdır, doğru yapıyorlar' dedin. Sana bu konuda imkân verilseydi sen de öyle yapmayı düşünüyordun. Bu yüzden senin de bu zulümden payın var, bu cinayetlerden, zulümden senin payını da sana yazmışım" buyurur.

Allah mukittir; her şeye hakkını eksiksiz teslim edendir. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede **"işlediğiniz zerre kadar, gözle görülmeyecek kadar küçük olsa da, ister yerde, ister bir kayanın içinde, ister gökte olsun Allah onu mutlaka karşınıza getirir (onunla karşı karşıya gelirsiniz)"**[2] buyurur. Bunun içinde ayrıca fikirlerimizden, düşüncelerimizden meydana gelen günah ya da sevaplarımız da vardır.

Ellezîne âmenû yukâtilûne fî sebîlillâh: "O kimseler ki iman ederler ve Allah yolunda savaşırlar." **Vellezîne keferû yukâtilûne fî sebîlit tâğût:** "Kâfirler de tağutun yolunda savaşırlar." Kâfirler, Allah yolunda değil de başka şeylerin yolunda mücadelelerini

[2] Lokmân /16

yaparlar. **Fe kâtilû evliyâeş şeytân:** "O halde şeytanın dostlarına karşı savaşın." **İnne keydeş şeytâni kâne daîfâ:**[3] "Muhakkak ki şeytanın hilesi zayıftır." Kul, aklını kullandığında nasıl bir yolda olduğunu anlar. Bu yüzden hiç kimse "ben bunu anlayamadım, aklım buna yetmedi" diyemez. Şeytanın, kulu kendi yolunda savaşa, mücadele etmeye davet etmek için vesvese verip batılı hak diye göstermesi anlaşılmayacak gibi değildir; çünkü bu vesvesesi zayıf ve basit bir şeydir. Kul düşününce, anlamaya çalışınca onun şeytandan olduğunu hemen anlar.

E lem tera ilâllezîne kîle lehum kuffû eydiyekum: "Onlara (o kâfirlere, şeytan yolunda savaşanlara) elinizi (savaştan) çekin denildiğinde o kimseleri görmedin mi?" **Ve ekîmus salâh:** "Namazı ikame edin." **Ve âtûz zekâh:** "Zekâtı verin (temizlenmek için verin denildiğinde)." **Fe lemmâ kutibe aleyhimul kitâl:** "(Allah) Onlara savaşı yazdığında (takdir ettiğinde)." Haydi, Allah yolunda savaşın dediğinde. **İzâ ferîkun minhum:** "Onlardan bir bölümü." **Yahşevnen nâse ke haşyetillâh:** "(Öyle bir hal alırlar ki) Allah'tan korkar gibi insanlardan korkarlar." **Ev eşedde haşyeh:** "Ya da daha çok korkarlar." Allah'tan korktuklarından daha çok insanlardan, Allah yolunda savaşmaktan korkarlar. Böyleleri bir de "ben mü'minim, ben Müslümanım" derler. **Ve kâlû rabbenâ lime ketebte aleynâl kitâl:** "Derler ki: Rabbimiz! Niye şimdi bize savaşı yazdın (farz kıldın, emrettin)?" **Lev lâ ahhartenâ ilâ ecelin karîb:** "(Bize savaşı) Belli bir zamana kadar erteleseydin olmaz mıydı!" Şimdi acelesi miydi! **Kul metâud dunyâ kalîl:** "(Onlara) De ki: Dünya hayatı çok az bir şeydir (az bir istifade etmedir, az bir nimettir)." **Vel âhiratu hayrun li menittekâ:** "Takva sahipleri içinse ahiret hayırlıdır." Şayet takvan varsa; yani Allah'a karşı sorumluluğunu kabul edip yerine getiriyorsan o halde senin için

[3] Nisâ /76

dünya değil ahiret hayırlıdır. **Ve lâ tuzlemûne fetîlâ:**[4] "Allah hiç kimseye zerre kadar zulmetmez."

Eyne mâ tekûnû yudrikkumul mevt: "Nerde olursanız olun mutlaka ölüm size gelecek." **Ve lev kuntum fî burûcin muşeyyedeh:** "İsterseniz sağlam kalelerin içinde olun." **Ve in tusibhum hasenetun yekûlû hâzihî min indillâh:** "Onlara bir güzellik isabet ettiğinde 'bu Allah'tandır, Allah katındandır' derler." Kendilerine bir güzellik geldiğinde bunun Allah katından olduğunu bilir, söylerler. Bunlar iman etmeyenler ve Allah yolunda savaşmayı, cihad etmeyi kabul etmeyenlerdir. Allah onların halini beyan ediyor. **Ve in tusibhum seyyieh:** "Onlara bir musibet isabet ettiğinde ise." **Yekûlû hâzihî min indik:** "(Allah'ın resulüne) Derler ki: Bu senden dolayıdır." **Kul kullun min indillâh:** "De ki: Hepsi Allah katındandır." **Fe mâli hâulâil kavm:** "Bunlara ne oluyor (bunlar nasıl böyle düşünüyorlar, nasıl böyle konuşuyorlar), bu kavim nasıl bir kavimdir!" **Lâ yekâdûne yefkahûne hadîsâ:**[5] "Neden bunlar laftan anlamaya çalışmıyor (ne laf anlamaz bir kavimdirler)!"

Mâ esâbeke min hasenetin fe minallâh: "Sana bir güzellik (bir nimet) isabet ettiğinde (geldiğinde) bu (bil ki) Allah'tandır." **Ve mâ esâbeke min seyyietin fe min nefsik:** "Sana bir kötülük isabet ettiğinde (geldiğinde) bu da senin kendi nefsindendir (bunu anla)!" **Ve erselnâke lin nâsi resûlâ:** "Biz seni insanlara elçi olarak (resul olarak) gönderdik." **Ve kefâ billâhi şehîdâ:**[6] "Buna şahit olarak da Allah yeter."

Men yutiir resûle fe kad atâallâh: "Kim resule itaat ederse Allah'a itaat etmiş olur." **Ve men tevellâ:** "Kim de dönerse (yüz

[4] Nisâ /77
[5] Nisâ /78
[6] Nisâ /79

çevirirse).” **Fe mâ erselnâke aleyhim hafîzâ:**[7] “Biz seni onların üzerine hafiz olarak (muhafız olarak, bekçi olarak) göndermedik.”

Ve yekûlûne tâatun: “Derler ki: Peki, olur.” Sen bir şey söylediğinde sana “peki olur, tamam” derler. **Fe izâ berazû min indik:** “Senin yanından çıktıklarında ise.” **Beyyete tâifetun minhum ğayrellezî tekûl:** “Yanında söylediklerinden başka bir şey söylerler, kurarlar.” **Vallâhu yektubu mâ yubeyyitûn:** “Allah onların daha sonra düşündüklerini (tasarladıklarını) yazar.” **Fe a’rid anhum:** “Sen onlardan yüz çevir.” **Ve tevekkel alâllâh:** “Allah’a tevekkül et.” Sen Allah’a güven. **Ve kefâ billâhi vekîlâ:**[8] “Vekil olarak Allah kâfidir.” Allah senin için yeterdir, onların tasarladıklarını yazar.

E fe lâ yetedebberûnel kur’ân: “(Onlar) Kur’an üzerinde düşünmüyorlar mı (tedebbür etmiyorlar mı)?” Ayetlerin arkasındaki manayı anlamaya çalışmıyorlar mı! **Lev kâne min indi ğayrillâh:** “Eğer o (Kur’an) Allah’tan başkasından gelmiş olsaydı.” **Le vecedû fîhihtilâfen kesîrâ:**[9] “Onda birçok ihtilaf bulurlardı.” Kur’an’da birbirine ters düşen sözler görürlerdi.

Ve izâ câehum emrun minel emni evil havf: “Kendilerine güven ve korku hakkında bir haber geldiğinde.” **Ezâû bihî:** “Onu (hemen etrafa) yayarlar.” Hemen konuşur, dedikodu yaparlar. **Ve lev reddûhu iler resûli ve ilâ ulil emri minhum:** “Eğer onu (Allah’ın) resulüne veya kendilerinden olan ulu’l emre götürmüş olsalardı.” **Le alimehullezîne yestenbitûnehu minhum:** “Kendilerinden ilim sahiplerine (götürmüş olsalardı) iç yüzünü anlarlardı.” **Ve lev lâ fadlullâhi aleykum ve rahmetuhu:** “Eğer Allah’ın fazlı ve rahmeti sizin üzerinizde olmamış olsaydı.”

[7] Nisâ /80
[8] Nisâ /81
[9] Nisâ /82

Letteba'tumuş şeytâne illâ kalîlâ:[10] "Pek azınız müstesna (çoğunuz) şeytana tabi olurdunuz."

Fe kâtil fî sebîlillâh: "Allah yolunda savaşın." **Lâ tukellefu illâ nefsek:** "(Allah) Hiç kimseye çekemeyeceği yükü yüklemez." **Ve harridil mu'minîn:** "Mü'minleri de (Allah yolunda savaşmaya, cihad etmeye, mücadele etmeye) davet et." **Asallâhu en yekuffe be'sellezîne keferû:** "Eğer böyle yaparsanız Allah (size karşı olan) o kâfir olanların gücünü kırar." **Vallâhu eşeddu be'sâ:** "Çünkü güçlü olan (muamelesi şiddetli olan, kudreti büyük olan) Allah'tır." **Ve eşeddu tenkîlâ:**[11] "Bununla beraber (Allah'ın) cezası da şiddetlidir."

Men yeşfa' şefâaten haseneten yekun lehû nasîbun minhâ: "Kim güzel bir şeye şefaat ederse (bir hayra vesile olursa) onun ondan şefaati kadar nasibi vardır." **Ve men yeşfa' şefâaten seyyieh:** "Kim de bir kötülüğe şefaat ederse (öncülük yaparsa, sebep olur, vesile olur, yardım ederse)." **Yekun lehu kiflun minhâ:** "Onun da aynı şekilde ondan payı vardır." **Ve kânallâhu alâ kulli şey'in mukîtâ:**[12] "Muhakkak ki Allah her şeyin hakkını verendir." Herkesin kazandığını ona takdim edendir.

Ve izâ huyyîtum bi tahiyyeh: "Bir selamla selamlandığınızda." Biri size bir dua ettiğinde, sizin için güzel bir şey söylediğinde. **Fe hayyû bi ahsene minhâ:** "Siz de ondan daha güzeliyle ona selam verin." Onun selamını daha güzeliyle alın ve size yaptığı duaya karşılık siz de daha güzeliyle ona dua edin. **Ev ruddûhâ:** "Ya da ayniyle ona mukabele edin." Bunun aşağısı olmaz, buyurdu Allah. **İnnallâhe kâne alâ kulli şey'in hasîbâ:**[13] "Muhakkak ki Allah her şeyin hesabını görendir." Güzel bir şey yaparsak onun karşılığını güzellik olarak alırız. Bununla beraber

[10] Nisâ /83
[11] Nisâ /84
[12] Nisâ /85
[13] Nisâ /86

yanlış yaptığımızda da aynı şekilde yaptığımız yanlışın vebalini yüklenir, cezasını alırız. Bu yüzden insanlara nasıl muamele edersek edelim mutlaka Allah bunun hesabını görür. Bunu Allah söylüyor.

Evet, Allah "size selam verenin selamını ya daha güzeliyle ya da ayniyle alın, aşağısı olmaz" buyurdu. Bu çok ince bir ayrıntıdır. Bu yüzden selam vermek sünnet, almak ise farzdır, Allah'ın emridir. Selamı alırken sadece "aleykum selam" demek de yetmez. Sözünle beraber gönlünün de bu duaya dâhil olması gerekir.

Nasıl?

Allah cennet için "selam yurdu"[14] demiştir. Bu durumda biri bir başkasına "Allah'ın selamı, selameti senin üzerine olsun" deyip selam verirken aslında ona "Allah sana cenneti ikram etsin" demiş, dolayısıyla "benden sana hiçbir zarar gelmez, ben hem dünyan hem de ahiretin cennet olsun diye senin için elimden gelen her şeyi yaparım, sana bu konuda Allah'ın huzurunda söz veriyorum, yemin ediyorum" demiş olur; çünkü selam, Allah'ın ismidir ve kul, bu duayı Allah'ın ismini kullanarak yapar.

Bize bu şekilde selam verip dua edenlere ya daha güzeliyle ya da en azından ayniyle mukabele etmemizi Allah emretti; ama imanımız, amelimiz, her şeyimiz taklit olduğu için sözümüz de, selamımız da taklit olmuştur. Dolayısıyla birine sadece "selamun aleykum" dediğimizde selam verdiğimizi zannediyoruz. Selamımızı alan da bize "aleykum selam ve rahmetulullah" ya da "aleykum selam ve rahmetulullah ve berakatuhu" dediğinde selamımıza daha güzeliyle mukabele ettiğini zannediyor. Oysaki bu hiç böyle olur mu! Bir şeyi ki Allah emretmişse o hiç kuru

[14] Yûnus /25

kuruya bir lafla olur mu! İşte, taklidi olan dinde böyle öğrenilmiş, böyle anlaşılmıştır.

Daha bir selam verirken bile yalan söylüyorsak, gönlümüz sözümüzü, verdiğimiz selamı bile tasdik etmiyorsa bu durumda gönlümüz acaba hangi amelimizi tasdik ediyordur! Başka hangi amelimizle samimi olmuşuzdur! Unutmamamız lazım ki az önce okuduğumuz ayette Allah bu selamın hesabını soracağını ve karşılığını vereceğini buyurdu.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz sahabelerle sohbet ederken;

- "Cennete giremezsiniz iman etmedikçe, iman etmiş olmazsınız birbirinizi sevmedikçe. Size birbirinizi sevecek bir söz, bir kelam öğreteyim mi" buyurur.

Sahabeler de;

- Evet, "ya Resulullah" der.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) Efendimiz;

- "O, selamdır. Mü'minlere selamun aleykum demektir. Bu yüzden tanıyıp tanımadığınıza selam verin. Bu sizi birbirinize sevdirir, sizi mü'min yapar, buyurur."[15]

Hatta sahabeden biri anlatır.

"Birkaç kişi bir yerde oturmuş sohbet ediyorduk. O sırada başka bir sahabe yanımıza gelip 'neden burada oturuyorsunuz' diye bize sordu. Biz de cevap olarak 'yapacak işimiz olmadığı için oturmuş sohbet ediyoruz' dedik. Bunun üzerine yanımıza gelen sahabe 'oturmayın, kalkın, hep beraber pazara doğru yürüyelim, rastladıklarımıza selam verip kazanalım' dedi. Biz de bunun üzerine hep beraber kalktık ve kimi gördüysek selam verdik."

[15] Müslim, Îmân 93-94; Tirmizî, Et'ime 45; İbni Mâce, Mukaddime 9

Görüldüğü gibi sahabeler işin hikmetini, sırrını biliyorlardı, işi öğrenmişlerdi.

Selamı sadece laf olarak değil dua olarak anlamak gerekir. Sen kardeşin için cenneti, selameti isteyince Allah senin gönlünü selim kılar, selamette kılar, gönlünü cennete çevirip sana cenneti hak ettirir ve nasip eder. Öyleleri var ki karşısındakine "selamun aleykum" dediği halde gönlünde, nefsinde ona hakaret eder, onu küçümser ya da laf olsun diye, ayıp olmasın diye sırf selam vermiş olmak için yahut kendini mecbur hissettiği için ona selam verir. Hâlbuki selam laf değildir, Allah'ın ismidir. Bu yüzden Allah'ın ismini laf olarak kullanamazsın. Hele selamı yalana asla alet edemezsin! Mü'min olan biri bunu yapamaz!

Cehalet mazerettir. Belki kardeşlerimiz şimdiye kadar Allah'ın, selamı bu şekilde beyan ettiğini bilmemiş, anlamamış ve selamı uydurma dinden, kendini âlim zanneden uyduruk âlimlerden taklit olarak öğrenmiş, bu nedenle onlar da böyle yapmış olabilirler; ama bu sohbet vesilesiyle kardeşlerimiz artık selamın gerçek manada ne demek olduğunu öğrenmişlerdir, inşallah.

Mü'min, işin hakikatini ayetten, Kur'an'dan, Allah'tan öğrendiğinde daha önceki bildiğini, anladığını silip Allah'ın vahyini doğru olarak kabul etmelidir. Öyle ki Kur'an'a, Allah'ın kelamına, vahyine, Allah'a iman etmiş olsun. Bu yüzden bilmeyen kardeşlerimiz bundan sonra taklidi olan selamlarını bırakır, Allah'ın emrettiği gibi yaparlar inşallah.

Bilmemiz lazım ki Allah mukittir; her şeyin hesabını yapandır aynı şekilde herkese karşılığını da verendir.

Peki, selam neden bu kadar önemlidir?

Okuduğumuz ayet-i kerimede Allah selam için Tahiyye, hay, huyyitum,[16] kelimelerini kullandı. Hay; diriltmek demektir. Bu yüzden selamın diri olması; yani karşındakini diriltmesi, ona bir güzellik katması, maneviyatına bir şey vermesi gerekir. Yoksa verilen selam selam olmuş olmaz. Bununla beraber biri sana selam verdiğinde, bir duada bulunduğunda senin de ona ya daha güzeliyle ya da ayniyle karşılık vermen lazım ki o kul da senin selamınla, duanla dirilsin.

Allah ayet-i kerimede **"Allah ve resulü sizi diriltene davet ettiğinde onun davetine hemen icabet edin"**[17] buyurmuştur. Diriltene davet etmek demek Allah'ın ayetlerine davet etmek demektir. Birine selam verdiğinde ona Allah'ı, hesabı, cenneti, Hz. İnsan olması, gönlünün cennet olması gerektiğini hatırlatmış olursun. Bununla beraber "ben Hz. İnsanım, rabbime iman etmişim, Allah'ın âbdiyim, dolayısıyla benden sana hiçbir şekilde zarar gelmez. Tam tersine ben senin faydanı, kazanmanı istiyorum. Senin de manevi olarak kazanman için hesap yapıyorum. Bunun için sana elimden gelen her yardımı yaparım" demiş olursun. Birine bu şekilde selam verip duada bulunduğunda bu defa onu diriltmiş, onun gönlünü genişletip açmış ve onu sevindirmiş olursun. Böylelikle o da bir mü'min olarak senden emin olur, emniyette olur, sana yakın olur, arkadaş olur ve bir sorunu, sıkıntısı olduğunda gidermen için onu sana arz eder.

Allah, mukittir; her şeye karşılığını veren ve her amelin hesabını görendir. İnsanda da Allah'ın Mukit isminin tecelli etmesi için insanın selam üzerinden böylesine bir hesap yapması gerekir. Öyle ki her anda Allah'ın hesabını yapabilsin. Bu yüzden her mü'minin, kim kendisine nasıl bir muamelede bulunursa bulunsun her zaman için "acaba ona daha güzeliyle nasıl mukabele ederim, en azından yaptığı güzelliğe, selama ayniyle

[16] Nisâ /86
[17] Enfâl /24

nasıl karşılık veririm" derdinde olması gerekir. Böyle bir derdi olanların üzerinde Allah'ın Mukit ismi tecelli etmiştir, zaten onlar da gerekeni yapıp kazanırlar. Bu halde olanlar tabiri caizse Sırat Köprüsü'nün üzerinde yürür gibi hareket ederler; yani herkese karşı dikkatlidirler.

Peki, birinde Allah'ın Mukit ismi tecelli etmezse ne olur?

İnsan beşerdir, eksiklikleri vardır, dolayısıyla hata yapabilir. Mukit isminin tecelli etmediği bir kul ise bu anlayışa sahip olamaz ve birinde on tane iyilik sadece bir tane kötülük olsa bile o on tane güzel hali, iyiliği görmez gidip o bir yanlışı görür. Hâlbuki kardeşinin o bir yanlışı, daha önce yaptığı bir iyiliğe karşılık olsun, ne olacak! Kardeşini yanlışından dolayı affetmediysen hiç olmazsa yaptığı o bir iyiliğini sil. Bunu yapsan bile geriye yine dokuz tane iyilik kalır. Neden hemen kardeşine küsüyor, kızıyor, darılıyorsun!

Bu, eşler için de geçerlidir. Öyleleri var ki eşinden on tane, yüz tane, bin tane güzellik görmüştür; ama iki, üç yanlış olunca yahut hizmette bir eksik, kusur görünce sanki eşinden hiç iyilik görmemiş gibi eşinin bütün güzelliğini siler. Bunun sebebi Allah'ın Mukit isminin onun üzerinde tecelli etmemesidir. Üzerlerinde Mukit ismi tecelli etmediği için de eşler hesap yapmıyor, kendisine yapılanlara daha güzeliyle veya ayniyle mukabele etmiyorlar.

İster eşimiz, ister çocuğumuz, ister anamız, babamız, akrabamız, arkadaşımız, komşumuz olsun hiç fark etmez, bu herkes için aynen geçerlidir. Birinin üç, beş tane eksiğini ya da yanlışını görünce onun daha önce yaptığı güzellikleri yok saymak nankörlük olur ve bu halimiz Allah'ın hesabını yapmadığımızı gösterir.

Okuduğumuz ayette Allah, "Allah her şeyin hesabını görendir"[18] buyurdu. Bu ayette selamla ilgili Allah'ın emri vardır. Hal böyleyken emri gerektiği gibi anlamayıp sadece onu taklit etmekle emir yerine gelmez! Sadece dil ile "selamun aleykum" deyip yine dil ile "aleykum selam" demekle iş bitmez! Allah biri size selam verdiğinde daha güzeliyle yahut ayniyle ona mukabele edin buyuruyorsa bunu taklidi olarak yapın demiyor!

Allah, bize çaba, gayret göstermemizi, hatta gerektiğinde ölmemizi emretmiştir. Selamla ilgili okuduğumuz ayetin sonunda Allah **İnnallâhe kâne alâ kulli şey'in hasîbâ:** "Allah her şeyin hesabını yapandır, (her şeyin hesabını görendir)" buyurdu. Allah'ın emrettiği her şey bizim için mutlak hayırdır. Bu yüzden Allah'ın emrine karşı bir eksik yapılması zulümdür; yani Allah'ın emrini eksik yaptığımızda kendi kendimize zulmetmiş, dolayısıyla Allah'ın bize tanıdığı kazanma imkânını kaybetmiş, üstüne bir de nankör olmuş oluruz.

Evet, ayet devam ediyor. **Allâhu lâ ilâhe illâ huv:** "Allah odur ki ondan başka ilah yoktur." Allah kendisinden başka ilah olmayandır. Biri Allah'ı rabbi olarak, ilahı olarak kabul ettiyse o halde başkalarını dinlemez, rabbini dinler ve rabbinin vahyettiğine bakar. Yoksa başkalarının sözü onun için Allah'ın kelamının önüne geçerse ilahı Allah olmuş olmaz, başkaları olur; çünkü Allah kendisinden başka ilah olmayandır, ilah sadece odur. **Le yecmeannekum ilâ yevmil kıyâmeti lâ raybe fîh:** "Kendisinde (geleceğinde) şüphe olmayan Kıyamet gününde (Allah) hepinizi bir araya toplayacaktır." **Ve men asdeku minallâhi hadîsâ:**[19] "Allah'tan daha doğru sözlü kim vardır!" Kim olabilir! Yani Allah sözünü mutlaka yerine getirir.

[18] Nisâ /86
[19] Nisâ /87

Fe mâ lekum fil munâfikîne fieteyn: “Size ne oluyor öyle! Neden münafıklar hakkında iki kısma ayrılıyorsunuz!” Bir kısmınız münafıkları mü’min olarak kabul ediyorken bir kısmınız da onlara “münafık” diyorsunuz. Hâlbuki onlar münafıktır, münafıklardan yana olmayın, fırka fırka olup ikiye ayrılmayın, buyurdu Allah. **Vallâhu erkesehum bi mâ kesebû:** “Allah onları o kazandıklarından (günahlarından) dolayı tersine döndürmüştür.” İsimleri mü’mindir, Müslümandır aynı zamanda kendileri de mü’min ve Müslüman olduklarını iddia ederler; ama günahlarından dolayı Allah onları tersine döndürmüştür.

Peki, tersine döndürmek ne demektir?

Mü’minler Allah’a dönüktür, onlar ise Allah’tan başka tarafa dönüktürler; yani rablerini, rablerinin kelamını dinlemek yerine başkalarını dinlerler. Allah’ın vahyine uymak yerine zanna ya da birilerinin söylediklerine uyarlar. Mü’minler onlara bakınca Allah’ın tersine döndürdüğü kişileri görmeli, onların tersine döndüğünü anlamalı ve bu münafıklar için mü’min dememelidir.

E turîdûne en tehdû men edallallâh: “Allah'ın delâlete düşürdüğü kimseyi hidayete erdirmek mi istiyorsunuz?” **Ve men yudlilillâh:** “Allah kimi döndürürse.” Kim Allah’tan dönerse. **Fe len tecide lehu sebîlâ:**[20] “Sen ona yol bulamazsın.” O, Allah’ın yolundan gitmediği için bir yolu yoktur. Her bir münafık ya da münafık topluluğu kendine göre bir yol seçer; ama seçtikleri bu yol Allah’ın yolu değildir. Sen onlara yolu göstersen de onlar senin gösterdiğin yolu kabul etmez ve kendi yollarını bulurlar. Onlara Allah’ın ayetlerini, vahyini okuduğunda “ama bu zamanda şöyledir, ama biz de adet böyledir, ama böyle yaparsam insanlar ne der, herkes benim için ne düşünür” deyip hep ama derler. Çünkü yollarını kaybetmişler ve yolları Allah’ın yolu değildir.

[20] Nisâ /88

Evet, Allah, rabbinden yüz çeviren biri için yol bulamazsın, onun gittiği yol Allah'ın yolu değildir ve ona yardım da edemezsin, buyurdu.

Neden?

Dikkat edilirse münafıklarla ilgili okuduğumuz ayetin öncesinde Allah **Ve men asdeku minallâhi hadîsâ:** "Allah'tan daha doğru sözlü kim vardır, kim olabilir" buyurmuştu. Bu durumda Allah'ın sözünü tasdik etmeyen biri hiç senin sözünü tasdik eder mi? -Elbette ki etmez, bu yüzden sen böyle birine yardım edemez, onu Allah'ın yoluna sokamazsın; çünkü gittiği yolu kendisi bulmuş, beğenmiştir ve bu yol da onun nefsinin yoludur.

Biz de Allah'ın vahyi karşısında sadakallahulazim diyoruz.

Sadakallahulazim demek; Allah doğruyu söylemiş, gerisi yalan söylemiş, Allah'ın söylediği sözler dışında bir şey söyleyenler de yalancıdır demektir. Şayet dilimiz sadakallahulazim der; ama kalbimiz bunu tasdik etmezse o zaman sözümüz lafta kalır ve yalancı oluruz.

Kur'an'ı her okuyan mutlaka bitirdiğinde sadakallahulazim der; ama bunu diliyle söyler. Zaten münafık, dilinin söylediğini kalbi tasdik etmeyendir. O halde biri Allah'ın ayetleri için "azim olan Allah doğru söyledi" diyor; ama kalbi bu söylediğini tasdik etmiyorsa dönüp kendine bakması ve "ben Allah'ın mı yoksa nefsimin mi yolundayım, ben nereye gidiyorum" deyip tefekkür etmesi gerekir.

Allah Bakara Suresi 177. Ayet'te imanın şartlarını, iyiliği, güzelliği ve iyi olmanın güzel olmanın ne demek olduğunu beyan eder. İyilerden olabilmemiz için Allah'ın ayetinde beyan ettiği iyilerden olmamız gerekir Yoksa kendi kendine "ben iyiyim"

demekle hiç kimse iyilerden olmuş olmaz. Allah iyiyi, iyiliği tarif ediyor.

Allah ayetin başında Leysel birre buyurur. Birr; güzellik demektir, bununla beraber iyi olmak, beri olmak; yani Hz. İnsanın dışında herhangi bir şeyden beri olmak demektir. Allah da okuyacağımız bu ayette Hz. İnsan olmanın ne demek olduğunu, Hz. İnsan olmak için; yani yanlıştan, kötülükten beri olmak, birr olmak, iyilik, güzellik olmak için ne yapmak gerektiğini beyan ediyor. Bu ayeti de Mukit ismine ilave edelim.

Leysel birre en tuvellû vucûhekum kıbelel maşriki vel mağrib: "Birr olmak (iyilik, güzellik, kötülükten beri olmak, Hz. İnsan olmak) yüzünüzü doğuya ya da batıya döndürmeniz değildir." Doğuda ya da batıda olmanız, bulunduğunuz yer önemli değildir. Ayeti genel olarak; bulunduğun yer önemli değil şeklinde anlamak gerekir.

Peki, önemli olan nedir?

Ve lâkinnel birre men âmene billâh: "Ama birr (güzellik, beri olmak, Hz. İnsan olmak) odur ki Allah'a iman edersin." Güzellik Allah'a iman edenin güzelliğidir. **Vel yevmil âhir:** "Ve ahiret gününe (iman edersin)." **Vel melâikeh:** "Ve meleklere (iman edersin)." **Vel kitâb:** "Ve kitaba (iman edersin)." **Ven nebiyyîn:** "Ve peygamberlere (iman edersin)." Bu okuduklarımın beşi imanın şartıdır.

Allah imandan sonra bir de ne yapmamız gerektiğini beyan eder.

Ve âtel mâle alâ hubbihî: "Sevdiğin o malı (Allah'a iman ettiğin, Allah'ı sevdiğin için) verirsin." Allah yolunda onu ikram edersin. Bu ayetin çift taraflı manası vardır. Bir diğer manası da; "sevdiğin maldan sevdiğinin yolunda verirsin" demektir. Allah,

imanımızı ispat etmemiz için sevdiğimiz maldan Allah yolunda vermeyi şartı koştu.

Bu ayetin devamında ise Allah sevdiğimiz maldan kime nasıl vermemiz gerektiğini beyan ediyor. **Zevil kurbâ:** "Onu yakınlara verirsin." **Vel yetâmâ:** "Ve yetimlere (verirsin)." **Vel mesâkîn:** "Ve miskinlere (fakirlere verirsin)." **Vebnes sebîl:** "Ve yolda kalmışa (sokak çocuğuna, köprü altında, dışarıda kalmışa verirsin)." **Ves sâilîn:** "Ve isteyenlere (ihtiyacı olup da senden yardım isteyenlere verirsin)." **Ve fîr rıkâb:** "Ve boyundurluk altında kalanlara (verirsin)." Özgürlüğünü kaybedenlere, misal olarak hapistekilere verirsin. Malını bunlar için sarf edersin. **Ve ekâmes salâh:** "Ve namazı ikame edersin." **Ve âtez zekâh:** "Ve zekâtı verirsin (temizlenmek için verirsin)." **Vel mûfûne bi ahdihim izâ âhedu:** "Ve ahitleştiğinde (söz verdiğinde) ahdine vefa gösterirsin." Sözünü, ahdini yerine getirirsin. **Ves sâbirîne fîl be'sâi ved darrâ':** "Ve sıkıntı anında, hastalık anında sabredersin." **Ve hînel be's:** "Ve en zor zamanda." En sıkıntılı anda sabredersin, savaştığın zaman da ölümüne sabredersin. **Ulâikellezîne sadakû:** "İşte onlar (bunu böyle yapanlar) sadıktır (sıddıktır)." Sözleri ve amelleri imanlarını tasdik etmiş, Allah da onları sadıklardan kabul etmiştir. **Ve ulâike humul muttekûn:**[21] "Muttaki olanlar da bunlardır." Sadık olanlar, Allah'a karşı sorumluluğunu kabul edip yerine getirenler de bunlardır.

İman etmişsen eğer sadıksın ve muttakisin, takva sahibisin. Bu yüzden mü'minler sıddık ve muttakidir. Tabi imanları lafta kalmamışsa, rablerinin koyduğu ölçüyü anlamışlar ve gerekeni yapıyorlarsa sıddık ve muttakidirler. Yoksa ne sadık ne de muttaki olabilirler.

Allah imanın ölçüsünü koydu. İmanın ölçüsü, salih ameldir. Allah'ın, imanın şartlarını saydıktan sonra beyan ettiği ameller

[21] Bakara/177

imanın devamıdır, meyvesidir. Şayet Güneş varsa ışığı vardır; yani iman varsa salih amel, muhsin amel vardır, güzellik vardır. Bu yüzden birinde güzellik yoksa istediği kadar "benim imanım var" desin, onda iman yoktur. Şayet Güneş olsaydı ışığı olurdu; çünkü iman Güneş gibidir, hem sahibini hem de etrafını aydınlatır.

Evet, hep beraber Allah'ın El Mukit ismini ayetlerde geçtiği şekilde anlamaya ve rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi tanımaya çalıştık.

Allah bizi mü'minlerden, sadıklardan, muttakilerden, Allah'a karşı imanını tasdik edenlerden ve sadakatini gösterenlerden eylesin inşallah! Allah bizi Mukit isminin tecellisine mazhar eylesin inşallah! Allah bizi mukit eylesin, hayatının hesabını en ince ayrıntısına kadar yapanlardan eylesin inşallah! Allah bizi verdiği selamı kendi iradesiyle Allah'ın vahyettiği, emrettiği gibi bilerek verenlerden eylesin inşallah! Aynı şekilde selamı alırken de ya ondan daha güzeliyle ya da ayniyle aldığı selama mukabele edenlerden eylesin inşallah! Allah bizi selam yurduna, cennete davet ettiği, davet ettirdiği kullarından eylesin inşallah! Allah bize selam yurdunu ihsan eylesin, ikram eylesin, cennette de birbirimize selam vermeyi nasip eylesin inşallah!

Allah hepinizden razı olsun.

EL HASİB

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Allah'ın El Esmau'l Husna'sını, güzel isimlerini nüzul sırasına göre anlamaya ve rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi tanımaya çalışıyorduk. Geçen sohbetimizde El Mukit ismini anlamaya çalışmıştık. Bu sohbetimizde ise Allah'ın El Hasib ismini anlamaya çalışacağız inşallah.

Hasib ismi El Esmau'l Husna'nın 99. ismidir; yani nüzul sırasına göre gelen son isimdir. Şimdiye kadar yaptığımız El Esmau'l Husna sohbetlerinde, Allah vahyini 23 senede inzal ederken hangi ismini ne zaman, hangi sırayla kullarına vahyetmiş ve kendini tanıtmışsa biz de bu nüzul sırasına göre rabbimizin isimlerini anlamaya ve rabbimizi tanımaya çalıştık.

Hasib ismi; herkesin hesabını gören, her şeyi bir hesapla yapan, hesapsız hiçbir işi olmayan ve her neyi yaratırsa yaratsın en ince ayrıntısına kadar hesabını yapıp öyle yaratan demektir.

Aynı şekilde Allah, kuluna muamele ederken kulunun hesabını yapandır; yani kulunun Hz. insan olmasının, cenneti kazanmasının, gönlünün cennet olmasının hesabının yapıp kuluna muameleyi öyle yapandır. Bununla beraber her hesabından rahmeti, keremi, ikramı, hayrı, güzelliği tecelli edendir. Tabi ki hesabı yapan; rahman, rahim, kerim, afuvv, tevvab, azim ve aziz olunca kulunu aziz etmek ve şerefli kılmak için en ince ayrıntısına kadar hesap yapıp kuluna öyle muamele eder.

EL HASİB

Ayetleri okuduğumuzda Allah'ın ısrarla "Allah her şeyin hesabını yapandır" buyurduğunu göreceğiz. Hasib ismini ayetlerle beraber anlamaya çalışınca da Allah'ın ne demek istediğini hep birlikte anlayacağız inşallah. Israrla Allah'ın isimlerini ayetlerle anlamamız gerektiğini söylüyoruz; çünkü kendini en güzel ve en doğru şekilde tanıtan sadece Allah'tır. Biri rabbini ayetlerden tanırsa doğru tanır, aksi halde tanımış olmaz, tanıdığını sadece zannetmiş olur. Bu yüzden biz de El Esmau'l Husna sohbetlerimizde hangi ismi anlamaya, öğrenmeye çalıştıysak onu mutlaka ayetlerle öğrenmeye ve rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi tanımaya çalıştık.

Aynı şekilde bu sohbetimizde de Allah'ın kendini Hasib ismiyle nasıl ve ne şekilde tanıttığını ayetlerle beraber anlamaya çalışacağız inşallah.

Sohbetimize Allah'ın Hasib isminin kulda nasıl tecelli edeceğini öğrenerek başlayalım, ardından Hasib isminin Allah'taki tecellisini öğrenerek sohbetimize devam edeceğiz inşallah.

Allah hasibtir, her şeyin hesabını yapandır. Allah'ın Hasib isminin kulda tecelli etmesi için kulun da kendi hesabını yapması gerekir. Kul, Allah'a âbd olmak, Hz. insan, kâmil insan olmak için hesap yapıyor ve Allah'ın her şeyi bir hesapla yaptığını bilerek, anlayarak hayatını yaşıyor, hikmetle bakıyorsa, başına gelen olaylarda "bu imtihan karşısında rabbimin rızasını nasıl kazanırım" deyip rabbinin rızasının hesabını yapıyorsa Hasib ismi onda tecelli etmiş demektir; ama böyle bir hali yoksa bu durumda Hasib ismi kendisinde tecelli etmemiştir.

Hasib isminin kendisinde tecelli etmediği biri hesapsız bir kuldur, hesabını yapmıyordur! Nerde sabah orda akşam, evden işe, işten eve yaşıyordur! Böylelerine "ne yapıyorsun" dediğinde sadece "rızkımı kazanmak için çalışıyorum" derler. Eşek de rızkını kazanmaya çalışıyor! Senin başka bir özelliğinin olması gerekmez

mi! Allah seni sadece rızkını kazanman, para kazanman, dünyayı kazanman için mi yaratmış! Sen hesabı böyle mi yapıyorsun! Hesap böyle mi yapılır! Allah bu aklı, iradeyi sana dünyanın hesabını yapasın diye değil ebedi hayatının hesabını yapasın ve Allah'ın Hasib ismi sende tecelli etsin diye vermiştir.

Zaten bütün sohbetlerimizde Allah'ın bütün isimlerinin kulda tecelli ettiğini, Allah'ın kendisine yeryüzünde halife olsun diye yarattığı insana nasıl tecelli ettiğini, insanın Allah'ın isimlerini üzerinde nasıl taşıdığını, taşıması gerektiğini anlatmaya çalıştık ve hep beraber bunu anladık inşallah.

El Esmau'l Husna sohbetlerimizi yaparken Allah'ın; bize isimleriyle, güzelliğiyle kendisine nasıl ayna olacağımızı, nasıl Hz. insan olacağımızı anlattığını gördük. Bu yüzden mesele; Allah'ın her bir ismine iman etmemiz ve bu isimleri üzerimizde ahlaka dönüştürüp hayatımızı yaşarken Allah'a ayna olmamız, yeryüzünde rabbimizi temsil eden halife olmamızdır. El Esmau'l Husna sohbetlerimizi yaparkenki tek gayemiz, tek derdimiz de budur.

İsterseniz şimdi de Allah'ın Hasib ismiyle ilgili ayetleri anlamaya çalışalım, hep beraber. Öyle ki rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi tanımış, anlamış olabilelim inşallah.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Ve izâ huyyîtum bi tahıyyetin fe hayyû bi ahsene minhâ ev ruddûhâ: "Ne zaman ki bir selamla selamlandınız, siz de daha güzeliyle mukabele edin ya da (en azından) ayniyle mukabele edin." **İnnallâhe kâne alâ kulli şey'in hasîbâ:**[1] "Çünkü Allah her şeyin hesabını yapandır (ve size bu hesabı sorandır)." Allah özellikle bu selamın hesabını soracak! Sana verilen selama daha

[1] Nisâ /86

güzeliyle ya da ayniyle karşılık vermezsen kazanamadığın gibi üstüne kaybedersin. Kaybetmek nankörlükledir; çünkü selamı daha güzeliyle yahut ayniyle almadığında nankörlük yapmış olsun.

Ve kefâ billâhi hasîbâ:[2] "Hesap görücü olarak Allah yeter." Ne yaparsan yap ve kim seni nasıl bilirse bilsin hesap görücü olarak Allah yeterdir. Biri senin doğru yapmadığını yahut doğru yaptığını söyleyebilir, sen yine de hesabını kimseye göre değil Allah'a göre yap! Şayet Allah doğru yaptığını söylemişse doğru yapmışsın yoksa Allah'a göre doğru yapmamışsan bu durumda insanlar istedikleri kadar senin için doğru yaptığını söylesin gerçekte doğru yapmış olmazsın. Bu yüzden hesabını Allah'a göre yap! Hesap sorucu ve hesap görücü olarak Allah sana yetmelidir.

Ve kefa billah: "Allah kâfidir." Allah'ın bir de Kâfi ismi vardır. Kâfi ismi Hasib ismiyle beraber tecelli eder; yani Allah hesabı kimseye göre yapmaz ve kullarının hesabını kimseye bırakmaz; çünkü hesap görücü olarak Allah kâfidir.

Yâ eyyuhân nebiyy: "Ey peygamber!" Ey peygamberim, ey peygamberler! **Hasbukallâhu ve menittebeake minel mu'minîn:**[3] "Allah senin için yeterlidir (sana kâfidir, Allah senin için yeterli olmalıdır) ve sana tabi olan mü'minler için de (Allah yeterlidir)." Nebiler için geçerli olan şey aynı zamanda her bir mü'min için de geçerlidir, tabi ki peygambere tabi olmuşsa! Çünkü Allah **menittebeake:** "Sana tabi olanlar (için yeterdir)" buyurdu. Bu yüzden peygambere tabi olduğunu söyleyen her bir mü'min Allah'ı hesap görücü olarak kendisine yeterli görmelidir.

Peki, biri peygambere tabi olmamışsa ne olur?

O zaman hesap görücü olarak rabbini yeterli görmez ve Allah'ın hesabını yapmak yerine "anam ne der, babam ne der,

[2] Ahzâb /39
[3] Enfâl /64

eşim, çocuğum, komşular, insanlar ne der" deyip başkalarının hesabını yapar. Peygamberlere tabi olanlar ise öncelikle Allah'ın hesabını yapar. Allah hesap görücü olarak onlar için yeterlidir.

Ve nedaul mevâzînel kısta li yevmil kıyâmeh: "Kıyamet günü terazileri adaletle kurarız." **Fe lâ tuzlemu nefsun şey'â:** "Hiçbir şeye (hiç kimseye, hiçbir şekilde) zulmetmeyiz." Hâşâ! Allah hiç kimseye zulmetmez. **Ve in kâne miskâle habbetin min hardal ateynâ bihâ:** "Yapılan amel bir hardal tanesi ağırlığınca da olsa (Allah) onu getirir (teraziye, önüne koyar)." Bir hardal tanesi kadar bile olsa Allah hiç kimsenin yaptığını boşa götürmez, onu mutlaka kulunun önüne getirir. **Ve kefâ binâ hâsibîn:**[4] "Hesap görenler olarak da biz yeteriz." Hesabı biz göreceğiz ve hesap görenler olarak da biz yeterliyiz.

Ellezîne yubelligûne risâlâtillâh: "O kimseler ki Allah'ın risaletini tebliğ ederler (Allah'a resullük yaparlar)." Yubelligûne risâlâtillâh demek; Allah'ın elçiliğini, resullüğünü yaparlar ve Allah'ın ayetlerini tebliğ edip anlatırlar manasına gelir. **Ve yahşevnehu:** "Bununla beraber ondan (Allah'tan) haşyet duyarlar." Rablerinin büyüklüğünü, azametini bilirler ve rableri karşısında huşu içindedirler. Ayetleri tebliğ ederken de, resullüğü yaparken de Allah'tan haşyet duyarlar. **Ve lâ yahşevne ehaden illâllâh:** "Ve onlar Allah'tan başkasından da haşyet duymazlar." Onlar büyük olarak sadece Allah'ı bilirler, Allah'tan başkasını büyük bilip ondan asla haşyet de duymazlar. **Ve kefâ billahi hasîbâ:**[5] "İşte hesap görücü olarak Allah yeter." Allah onların hesabını görür, hesaplarını yapar.

Allah bir kulun hesabını yaparsa hiç kimse ona galip gelemez; çünkü Allah onunla beraberdir, onun hesabını Allah yapar. Bunun sebebi onun Allah'ın risaletini tebliğ etmesi,

[4] Enbiyâ /47
[5] Ahzâb /39

resullüğünü yapması, ayetlerini anlatıp insanları Allah'a davet etmesidir. Bunu Allah söylüyor.

Ve in mâ nuriyenneke ba'dallezî neiduhum: "Onlara (münafıklara, müşriklere) va'dettiğimiz azabımızın bir kısmını sana göstersek de." **Ev neteveffeyenneke:** "Ya da seni vefat ettirsek." Sana onların azabını göstermesek de. **Fe innemâ aleykel belâğ:** "Sana düşen sadece tebliğ etmektir (anlatmaktır)." **Ve aleynâl hisâb:**[6] "Hesabı görmek bize aittir."

Bu ayeti nasıl anlamamız gerekir?

Sana düşen; sadece ayetleri anlatmaktır, yoksa karşındakini küfürle, münafıklıkla itham ederek "siz şöyle yanlış yapıyorsunuz, şöyle kusurlusunuz" deyip onların hesabını görmek değildir; çünkü hesap bana aittir. Bu yüzden sana düşen sadece tebliğ etmek, anlatmaktır, buyurdu Allah.

Buraya çok dikkat etmek gerekir. "Bir tek biz sırat-el mustakimdeyiz, gerisi doğru yolda değil" demek büyük bir yanlıştır. Hiç kimse kimsenin gönlünü açıp imanını göremez. Bu yüzden hiçbir zaman kimse kimsenin hesabını görmemelidir, Allah böyle bir hakkı hiçbir kuluna tanımamıştır.

Hal böyleyken insanların hesabını görmeye kalkışan biri kendini Allah'ın Hasib ismine şirk koşmuş olur. Allah'ın zatına şirk koşmamıştır; ama Hasib ismine şirk koşmuştur; çünkü hesap görücü olarak Allah yeterliyken o kendini hesap görücü olarak Allah'ın yerine koymuş ve başkaları için "bu, cehennemliktir" deyip hesap görmüştür. Oysaki onun cehennemlik olduğunu nerden biliyorsun! Onun amelini gördün mü, tartıp mizanı kurdun mu! İmanını biliyor musun! Bu hesap Allah'a aittir. Allah peygamberine bile böyle bir şey yapmamasını buyurdu. Bu yüzden mü'min, mü'mince durmalı, mü'mince tavır göstermeli,

[6] Ra'd /40

konuşması da, düşüncesi de mü'mince olmalıdır. Yoksa sadece dil ile mü'min olduğunu iddia etmekle hiç kimse mü'min olmaz.

Sohbetlerimizde Allah'ın kitabını tefsir edip anlatmaya ve Allah'ın isimlerini, ayetlerini anlamaya çalışıyorsak tek bir gayemiz vardır; o da lâ ilâhe illallah: "Allah'tan başka ilah yoktur" diyebilmektir. Bütün sohbetlerimiz boyunca anlattığımız tek şey sadece budur.

Sohbetlerimizde hayatımızı la ilahe illallah kelime-i tevhidine göre nasıl yaşayacağımızı anlatırken Allah'ın istediği gibi durup yanlışa düşmememiz için Allah'ın men ettiği hallerden örnekler veriyoruz. Yoksa niyetimiz ne kimseyi eleştirmek, ne çekiştirmek ne de hesabını görmektir! Allah bize "sadece vahyimi söyle, tebliğ et, risaletini yerine getir" buyurmuştur. Bu yüzden bizim de yaptığımız sadece budur. Aynı şekilde bütün mü'minler de bundan sorumludur. Birbirimize Allah'ın ayetlerini okumamız, anlatmamız her birimiz için bir sorumluluktur. Biz de sohbetlerimiz vesilesiyle hep beraber bu sorumluluğu yerine getirmeye çalışıyoruz inşallah.

Bu sözü Hz. Nuh (a.s.) kendi kavmine söylüyor. **Fettekûllâh:** "Allah'a karşı takva sahibi olun." **Ve atîûn:**[7] "Bana itaat edin."

Hz. Nuh (a.s.)'ın Allah'a karşı takva sahibi olun dedikten sonra bana itaat edin demesinin sebebi nedir?

Çünkü Hz. Nuh (a.s.) Allah'a kullukta, âbd olmakta örnektir. Kavmi ona itaat ettiği takdirde onlar da Hz. Nuh (a.s.) gibi takva sahibi olur, muttaki olur. Bu yüzden Hz. Nuh (a.s.) "ben sizin için örneğim. Allah'a karşı takva sahibiyim ve sorumluluğumu yerine getiriyorum. Bu yüzden bana uyun, itaat edin ki takva sahibi olasınız" buyurdu.

[7] Şuarâ /110

Kâlû e nu'minu lek: "(Onlar) Dediler ki: Biz hiç sana iman eder miyiz?" Sana nasıl iman edelim! **Vettebeakel erzelûn:**[8] "Sana tabi olanlar rezil olanlardır (aşağılık olanlardır, fakir olanlardır)." Bizim aşağımızda olanlar sana tabi olmuşken biz hiç sana tabi olur muyuz!

Kâle ve mâ ilmî bimâ kânû ya'melûn: "(Nuh) Dedi ki: Onların yaptıkları hakkında (aşağıda mı yukarda mı oldukları konusunda) benim bir bilgim yoktur." Bunu Allah bilir. Bu hükmü ben veremem; çünkü hasib olan, hesap görücü olan Allah'tır. **İn hısâbuhum illâ alâ rabbî:** "Onların hesabı benim rabbime aittir." **Lev teş'urûn:**[9] "Şuur etsenize (bunu)!" Aklınızı kullanıp bunu bir tefekkür etsenize! Hesap bana ait değil sadece Allah'a, rabbime aittir, dolayısıyla ben onların hesabını göremem. Siz de aklınızı kullanıp Allah'ın hasib olduğunu ve hesabın sadece Allah'a ait olduğunu şuur etsenize!

Bazen kardeşlerimiz de "işte buradakilerin daha önce şöyle şöyle yanlış halleri vardı" ya da "kardeşlerimizin bazı zahiri eksiklikleri var" derler yahut bazı kardeşlerimiz hakkında "onlar dergâhta olduğu için biz gelmiyoruz, onları kovun ki dergâha gelelim" derler. Onların böyle söylemesiyle Hz. Nuh (a.s.)'ın kavminin sözü arasında hiçbir fark yoktur. Kardeşlerimiz bilmeden böyle bir hataya düşüyorlar, bu yüzden artık böyle bir düşünceye sahip olmamaları gerekir; çünkü hesap Allah'a aittir, kimin manevi olarak nasıl bir halde olduğunu biz bilemeyiz. Belki o küçümsediklerimiz Allah katında bizden daha değerlidir, Allah'a daha yakındır, nerden biliyoruz bunu! Bu yüzden bize düşen; başkalarının hesabını görmek değil sadece kendi hesabımıza bakmak ve kendi hesabımızı görmektir.

[8] Şuarâ /111
[9] Şuarâ /112-113

Ellezîne yubelligûne risâlâtillâh: "O kimseler ki Allah'ın (gönderdiği ayetlerin) resullüğünü yaparlar (tebliğ ederler)." **Ve yahşevnehu ve lâ yahşevne ehaden illâllâh:** "Ve onlar sadece ondan (Allah'tan) haşyet duyarlar ve Allah'tan başkasından haşyet duymazlar." **Ve kefâ billâhi hasîbâ:**[10] "Ve hesap görücü olarak da Allah yeterdir."

Summe inne aleynâ hisâbehum:[11] "(Kim hayatı nasıl yaşarsa yaşasın) Sonra onların hesabı bize aittir." Onlar hesabı bize verecekler, başkalarına değil! Ne kimse kimseye hesap sorsun ne de kimse kimseye hesap versin, herkes hesabını bize verecek, buyurdu Allah.

Bir de Allah seriu'l hisab olduğunu buyurur. Allah hesabı seri olarak görendir, daha doğrusu hesabı hemen görendir.[12] Peki, Allah'ın hesabı hemen görmesini nasıl anlamamız gerekir?

Örnek vermek gerekirse; birine bir güzellik yaptığımızda yahut sadece gönül itibariyle ona merhamet ettiğimizde Allah'ın Rahman ve Rahim ismi o anda gönlümüze tecelli eder, bizim gönlümüzden de o rahmet ettiğimiz kulun gönlüne tecelli eder. İşte, Allah seriu'l hisab olduğu için hesabımızı anında görüp gönlümüze rahmetiyle tecelli etmiştir. Biz birine bir rahmet gösterdiysek Allah yaptığımız bu rahmete karşılık gönlümüze en az on katı kadar Rahim ismiyle, rahmetiyle tecelli etmiş olur, dolayısıyla biz de Allah'ın Rahim ismiyle güzelleşiriz. Bu aynı şekilde selam için de geçerlidir. Biz birine selam verdiğimizde Allah da anında tecelli edip bizi selamette kılar.

Allah seriu'l hisabtır, hesabı hemen görüp karşılığını verendir. Allah'ın hesabı sadece kıyamete kalmaz. Herkesin amel defteri kendi boynundadır. Kıyamet günü boynumuzdaki

[10] Ahzâb /39
[11] Ğaşiye /26
[12] Mâide /4

defterimiz, kitabımız açılır ve dünyadayken ne yaptığımızı hatta neyi ne niyetle yaptığımızı görürüz. Nasıl ki amelimiz, defterimiz boynumuza asılıysa bir de Allah'ın gönlümüze yaptığı muamele vardır; yani Allah hesabımızı görüp kazandığımızı bize hemen ikram eder.

Bu sadece yaptığımız güzellikler için değil aynı şekilde yaptığımız yanlışlar için de geçerlidir. Bununla ilgili olarak Resulullah (s.a.v) Efendimiz *"kul bir günah işlediğinde, bir yanlış yaptığında kalbine, manevi tarafına bir leke gelir. Bu yüzden bir yanlış yaptığınızda hemen bir güzellik yapın, bir sevap işleyin ki yaptığınız güzellik o lekeyi silsin"*[13] buyurmuştur. Evet, Allah hesabı anında görür; yani yanlış yaptığımızda gönlümüzde leke olur, güzel yaptığımızda da gönlümüze Allah'ın güzelliği, rahmeti, isimleri tecelli eder.

Ulâike lehum nasîbun mimmâ kesebû vallâhu serîul hısâb:[14] "İşte onlara onlar için kazandıklarından bir nasip vardır. Allah seriu'l hisabtır (hesabı hemen görendir)."

Summe ruddû ilâllâhi mevlâhumul hakk: "Sonra onlar (Kıyamet günü) hak olan mevlalarına döndürülürler." **E lâ lehul hukmu ve huve esraul hâsibîn:**[15] "Dikkat edin (bunu anlayın ki) hüküm onundur ve o (Allah) hesabı en seri olarak görendir."

Li yecziyallâhu kulle nefsin mâ kesebet: "Herkes neyi kazanmışsa Allah onun karşılığını ona verecek." Biri güzellik yapmışsa mükâfatını alacak, yanlış yapmışsa da cezasını çekecek. **İnnallâhe serîul hisâb:**[16] "Muhakkak ki Allah hesabı seri olarak anında görendir."

[13] Müslim, İman, 231; Tirmizi, Tefsir, 75
[14] Bakara /202
[15] En'âm /62
[16] İbrâhîm /51

El yevme tuczâ kullu nefsin bimâ kesebet: "Bugün herkesin kazandığı her neyse onunla mükâfatlandırılacak veya cezalandırılacak." **Lâ zulmel yevm:** "Bugün zulüm yoktur." **İnnallâhe serîul hisâb:**[17] "Muhakkak ki Allah seriu'l hisabtır (hesabı anında görendir)."

Allah Hasib ismiyle tecelli ederken bir de "Allah sizi her şeyden hesaba çeker" buyurmuştur. **Lillâhi mâ fîs semâvâti ve mâ fîl ard:** "Göklerde ve yerde her ne varsa Allah'ındır (Allah'a aittir)." **Ve in tubdû mâ fî enfusikum ev tuhfûhu:** "Nefsinizdekini (gönlünüzdekini) ister gizleyin, ister açığa vurun (ister gizleyin, ister söyleyin Allah onu bilir)." **Yuhâsibkum bihillâh:**[18] "Allah sizi onunla hesaba çeker."

Allah, kendi nefsinizden gizlediklerinizden de sizi hesaba çeker. İster gizleyin, ister açıklayın, başkaları bunu ister bilsin, ister bilmesin Allah hepsini bilir, bununla beraber Yuhâsibkum bihillâh: "Allah sizi onunla hesaba çeker" buyurduğu gibi Allah sizi ondan hesaba çeker.

Allah; "gönlünü, nefsini temizle, tezkiye et. Hz. İnsana yakışmayan fikirlerle, düşüncelerle huzura gelme" buyuruyor. Allah ayet-i kerimede **"Kıyamet günü Allah'ın huzuruna ancak nefsini tezkiye etmiş olanlar, ancak selim bir kalp ile gelenler kurtuluşa erer (kalbini selamete erdir)"**[19] buyurmuştur. Bu yüzden Kıyamet günü kurtuluşa ermek istiyorsan nefsini tezkiye et, gönlünde rabbin olsun, rabbini istemek, ebedi hayatını kazanmak olsun.

Elbette ki Allah settardır, hafizdir, seni yanlıştan muhafaza eder. Şayet rabbine karşı samimi olursan Allah senin yanlış düşüncelerini örter. **Ve kefa billâh:**[20] "Allah sana kâfidir." Allah

[17] Mu'min /17
[18] Bakara /284
[19] E'âla / 14-15 Şuara /89-90
[20] Ahzâb /39

senin için kâfidir, yanlışını örter ve hatanı yüzüne vurmaz; ama bununla beraber senden kendini düzeltmen için bir çaba, gayret göstermeni de ister. Sen çabanı, gayretini sarf edip Hz. İnsana yakışmayan, Kıyamet günü karşına gelmesini istemediğin şeylerden gönlünü temizlemeye çalışırsan Allah mutlaka sana yardım eder. Eğer böyle yapmazsan Allah düşündüğün o yanlışları senin karşına getirir ve "neden böyle düşündün" deyip seni ondan hesaba çeker. "Neden böyle konuştun" diye değil "neden böyle düşündün" diye seni hesaba çeker.

Fe yağfiru limen yeşâ': "(Allah hesaba çeker) Ama dilediğini de mağfiret eder." Onu siler ve o yanlış hiç olmamış gibi muamele eder. **Ve yuazzibu men yeşâ':** "Dilediğine de azap eder." Tabi, Allah'ın dilemesi keyfi bir muamele değildir.

Daha iyi anlaşılması için izah edeyim.

Mağfirete ermek istiyorsan rabbinden mağfiret dilemen, fiili olarak da çabanı gösterip nefsini Kıyamet günü karşına gelmesini istemediğin yanlış fikirlerden, düşüncelerden temizlemeye çalışman gerekir. Böyle yaptığın takdirde istiğfar etmiş olursun, böylelikle Allah da seni mağfiret eder. Ve yuazzibu men yeşâ': "Dilediğine de azap eder." Yani sen rabbini ciddiye almaz, nefsini yanlış düşüncelerden temizlemezsen bu durumda azabı hak edersin; çünkü sen yanlış, kötü fikirlerine devam ederek Allah'ın seni bunlardan hesaba çekip sana azap etmesini istiyorsun demektir. Allah da "nefsinle beraber olup azap görmeyi istersen sana öyle muamele ederim haberin olsun" buyurdu.

Vallâhu alâ kulli şey'in kadîr:[21] "Muhakkak ki Allah her şeye kadirdir." Hiçbir şeyi Allah'tan gizleyemezsin; çünkü Allah senin nefsindekini, gönlündekini, fikrini, düşünceni senin önüne

[21] Bakara /284

koymaya ve seni hesaba çekmeye kadirdir, bunu asla unutmaman gerekir!

Allah, Kıyamet gününde kullarına "bugün sen kendine hesap görücü olarak yetersin, hesabını kendin gör" buyurur ve hesabı kula teslim eder. Şimdi de bu ayeti anlamaya çalışalım inşallah.

İkra' kitâbek: "Kitabını oku!" Kıyamet günü ona kitabını oku denilir. **Kefâ bi nefsikel yevme aleyke hasîbâ:**[22] "Bugün sen kendi nefsine (kendi kendine) hesap sorucu olarak yetersin." Allah, insana ahirette kendi kendine yeterli olduğunu söylediyse o halde insan kendi kendine yeterlidir. Aynı şekilde dünyadayken de hesap sorucu, hesap görücü olarak herkes kendine yeterdir, yeterli olmaması ona zulüm olur. Bu yüzden insan hesabını Allah'a, Allah'ın vahyine göre gördüğünde Kıyamet günündeki hesabını net olarak bilir. Bunu bilmeyen hiç kimse yoktur. Herkesin aklı bu kadar çalışır. Herkes Allah'ın ayetlerini bildiği kadarıyla kendine hesap sorucu olarak yeter. Sadece Fatiha'yı bilse bile kendisine Fatiha üzerinden hesap sorabilir ve sorunca bu hesabının sonucunu bilir, anlar.

Hesap sorucu olarak sen kendine yetersin. Kitabını oku, kitabın senin amelindir. Amelini kendi kitabına sen yazmışsın ve onu sen okuyacaksın. Kıyamet günü gelmeden kitabımızı şimdi okumamız gerekir.

"Ben hesabımı anlamadım, aklım buna yetmedi" diyen biri için yeminle söylüyorum ki Allah ona hesap sormaz; çünkü aklı ancak bu kadar çalışıyordur. Akılsıza hesap sormak da hiç Allah'a yakışır mı! Bu yüzden biri hesabını anlamadıysa hiç endişe etmesin, o direkt olarak cennete gider; ama hesabını anlıyor, buna rağmen anlamazlıktan geliyorsa, işin farkında olduğu halde "farkında değilim" diyor, gözünü, kulağını, gönlünü kapatıyorsa o

[22] İsrâ /14

zaman kendine yazık ediyor demektir. Bu, insana yakışan bir durum değildir.

İnsan hesap sorucu olarak kendine yeterdir. Hiç başkasından bir şey öğrenmesine gerek yoktur; çünkü onun amel kitabı kendi önündedir, elindedir. Bununla beraber dünyadayken kitabını değiştirmek gibi bir imkânı vardır, ahirette ise böyle bir imkânı yoktur.

Peki, kul kendi kitabını nasıl değiştirir?

Biri herhangi bir günah işlediğinde, yanlış veya zulüm yaptığında "ya rabbi! Ben kendime zulmettim, ben yanlış yaptım ve pişman oldum" demelidir. **Kâlâ rabbenâ zalemnâ enfusenâ:**[23] "Dediler ki: Biz kendimize zulmettik." **Lâ ilâhe illâ ente subhâneke innî kuntu minez zâlimîn:**[24] "(Ya rabbi) Senden başka ilah yoktur, subhan sensin, ben kendime zulmettim." Biri "her türlü noksanlıktan beri olan ve her türlü güzelliğe sahip olan sensin ya rabbi! Ben ise senin aciz ve zayıf kulunum ve ben kendime zulmettim. Sen benim rabbimsin, yanlışımı sil, ört ya rabbi" dediğinde Allah onun yanlışını siler; çünkü Allah "böyle yaparsanız yanlışınızı silerim" deyip kuluna söz vermiştir. Sözüne Allah'tan daha sadık kim vardır.[25] Demek ki istediğimizde kitabımızı değiştirebiliyormuşuz! Bu yüzden kitabımızda güzel şeyler olsun istiyorsak o halde güzel şeyler yapıp kitabımıza güzelliği yazdırmamız gerekir; çünkü kitabımızı değiştirmek bizim elimizdedir.

Yarın, Kıyamet günü kitabımızı elimize aldığımızda pişman olmamak için hesabımızı bugün görmemiz lazım. Öyle ki o gün geldiğinde kitabımızı görünce tabiri caizse şoka uğramayalım. Şu an için şoka uğrayacak bir durumumuz yoktur; çünkü kitabımız

[23] A'râf /23
[24] Enbiyâ /87
[25] Nisâ /87

belli, hesabımız bellidir, hepsi an be an önümüzdedir ve onu değiştirebiliriz; ama o gün geldiğinde kitabımızı, hesabımızı değiştirecek bir imkânımız olmaz.

Herkes kendi günahını, nerede yanlış yaptığını bilir, herkesin düştüğü bir çukur vardır ve bunun da farkındadır. Kendine dönüp yanlışını, günahını anlasa ve rabbine tövbe etse Allah onu mutlaka affeder ve yanlışını örter. Bu nedenle bütün günahlarımıza tövbe edelim ve temizlenelim; çünkü tövbe edince tertemiz oluruz.

İnsan beşerdir, insanda manevi olarak çukur olmazsa olmaz; çünkü çukur olmasa manevi yolculuk olmaz. Aynı şekilde imtihan olmasa kazanma imkânı olmaz. Bu yüzden bütün bunların olması gerekir; yani nefsin arzuları, istekleri bir taraftan, dünya bir taraftan, insanlar diğer taraftan bizi çekecek ki biz bütün bunlara rağmen kendimizi Allah'a çekelim ve kazanalım.

Evet, Allah'ın El Hasib ismini ayetlerde geçtiği gibi anlamaya çalışıyorduk, devam edelim.

Hitap, Resulullah (s.a.v) Efendimiz'edir. **Ve lâ tatrudillezîne yed'ûne rabbehum bil gadâti vel aşiyyi yurîdûne vechehu:** "O sabah akşam rablerinin veçhini (cemalini, yüzünü) dileyerek isteyenleri yanından kovma!" Rabbinin cemalini isteyenleri yanından kovma! Onların halleri, durumları her ne olursa olsun şayet rablerinin cemalini istiyorlarsa o halde senin yerin onların yanı, onların yeri de senin yanındır, bu yüzden onları yanından kovma! **Mâ aleyke min hısâbihim min şey':** "Onların hesabından sana bir şey yoktur." Bir yanlış yaptıklarında onların bu yanlışının, eksiğinin hesabından sen sorumlu değilsin. **Ve mâ min hisâbike aleyhim min şey':** "Senin hesabından da onlara bir şey yoktur." Yani her birinizin hesabı kendinize aittir.

Bize tabi olan kardeşlerimiz de biz de buna dâhiliz. Herkes kendi hesabını yapmalı, başkasının hesabını yapmamalıdır; çünkü

hiç kimse kimsenin hesabından sorumlu değildir. Allah, Resulullah (s.a.v) Efendimiz'e bile hitap edip "onların hesabından sana, senin hesabından da onlara bir şey yok" buyurduysa o halde kimse kimsenin hesabını görmemeli ve sadece kendine bakmalıdır.

Fe tatrudehum fe tekûne minez zâlimîn:[26] "Onları yanından kovarsan o zaman zalimlerden olursun." Söz konusu âbdiyet olunca, Allah'ın ayetlerini tebliğ etmek, risalet olunca Allah hiç kimseye hoşgörü göstermez, taviz vermez, hiç kimseye bu konuda torpil yapıp "sen onları kovabilirsin" demez. Düşünün ki Allah Resulullah (s.a.v) Efendimiz'e hitap edip "onları yanından kovarsan zalimlerden olursun" buyuruyor! İşte, söz konusu âbdiyet olduğunda Allah'ın kimseye nasıl da taviz vermediğini, torpil yapmadığını, bir kulunu başka bir kulu için atmadığını buradan anlamamız gerekir.

Neden?

Çünkü o kul, Allah'ın cemalini istiyor. Hiç Allah'ın cemalini kazanmak için çaba, gayret sarf eden biri kovulur mu! Allah'ın resulünün kimseyi kovmak gibi bir hakkı, yetkisi yoktur. Aynı şekilde sahabelerin de birbirlerini kovma yetkileri yoktur. Elbette ki her birinin halleri, bulundukları makamları bir değildir; ama bırakın sahabeleri Allah Resulullah (s.a.v) Efendimiz'e bile bu hakkı tanımaz. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e hitaben "şayet rabbinin cemalini isteyenleri yanından kovarsan zalim olur, zulmetmiş olursun" buyurdu Allah. O kişinin bin türlü eksiği de olsa bu böyledir.

Bu yüzden biri dergâha gelip "ben rabbimi istiyorum" dediğinde bizim için artık iş bitmiştir. Hatası, eksiği, kusuru ne olursa olsun "o bizim başımızın tacıdır." Bitti! Rabbini sevenden ve onu isteyenden daha güzel kim vardır! İstediği kadar hataya batmış, her türlü yanlışı yapmış olsun, hiç fark etmez, hatta sarhoş

[26] En'âm /52

olarak dergâha gelse bile benim için fark etmez. Zaten kardeşlerimiz benim herkese hiçbir ayrım yapmadan böyle muamele ettiğimi biliyor.

Peki, neden böyle davranıyorum?

Çünkü dergâha gelmişse temizlenecek ve düzelecek. Benim işim zaten onu temizlemektir, nefsini tezkiye edip onu Allah'ın isimleriyle, güzelliğiyle güzelleştirmektir. Bu yüzden arkadaşlar bize yardım etmek istiyorsa o halde kardeşlerine yardım etsinler. Böyle yaparlarsa bana destek olmuş, yardım etmiş olurlar. Yoksa birbirlerini eleştirip çekiştirmekle, birbirlerini yermekle bana yardım etmiş olmazlar. Yardım böyle değildir!

Yevme izin tu'radûn: "O gün (Kıyamet günü Allah'a) arz olunursunuz." **Lâ tahfâ minkum hâfiyeh:**[27] "Öyle ki hiçbir gizli haliniz kalmaz." Allah sizi huzuruna aldığında hiçbir haliniz, hiçbir şeyiniz Allah'a gizli kalmaz; yani Allah hepsini önünüze koyacak. Allah'ın size rahmet edip yanlışınızın üstünü örtmesi, sizi hiç yanlış yapmamışsınız gibi kabul edip yanlışınızdan dolayı sizi hesaba çekmemesi ayrıdır, yoksa Allah hiçbir gizli halinizi bırakmaz, hepsini önünüze koyar.

Fe emmâ men ûtiye kitâbehu bi yemînihî: "(O gün) Kim kitabını sağdan almışsa." **Fe yekûlu hâumukraû kitâbiyeh:**[28] "(O kitabını sağdan alan kimse arkadaşlarına, akrabalarına, beraber olduğu etrafındaki insanlara) Der ki: Alın kitabımı okuyun." Kitabını sağından alanlar o gün yakınlarına kitaplarını gösterirler; çünkü kitaplarını şerefle taşıyor, kitaplarından dolayı iftihar ediyorlar. Bu yüzden de yakınlarına "alın kitabımı okuyun" derler.

İnnî zanentu ennî mulâkin hisâbiyeh: "Çünkü ben hesabıma kavuşacağımı (bugün hesabımın görüleceğini)

[27] Hâkka /18
[28] Hâkka /19

biliyordum (ve bu hesaba göre yaşamıştım) der." **Fe huve fî îşetin râdiyeh:**[29] "Artık o hoşnut olacağı (razı olacağı) bir hayattadır." Onun için razı olacağı bir hayat başlıyor. Artık o kul, Allah'tan, Allah da ondan razı olmuştur.

Fî cennetin âliyeh: "O, âli olan cennetlerdedir." Onun yeri cennettir. **Kutûfuhâ dâniyeh:** "Cennetin nimetlerinin (meyvelerinin) vakti (zamanı) gelmiştir." Onun için cennetin zamanı gelmiştir. **Kulû veşrebû henîen bimâ esleftum fîl eyyâmil hâliyeh:**[30] "(Onlara) Geçmiş günlerde (dünyada hayatınızı yaşarken) o yaptığınız işlerden dolayı ebediyen afiyetle yiyin, için denilir."

Ve emmâ men ûtiye kitâbehu bi şimâlihî: "Ama o kitabını soldan alan kimseler." **Fe yekûlu yâ leytenî lem ûte kitâbiyeh:** "Ne olurdu (keşke) hiç kitabım bana verilmeseydi (hiç kitabımı almasaydım) der." **Ve lem edri mâ hisâbiyeh:** "Hesabımın ne olduğunu hiç bilmeseydim." **Yâ leytehâ kânetil kâdiyeh:**[31] "Ne olurdu (keşke ölümle) her şey bitmiş olsaydı (hesap hiç olmasaydı)!"

Hesabımızı henüz dünyadayken görmezsek sonra Kıyamet günü kitabımız solumuzdan verildiğinde cehenneme yuvarlanırız! Bu ayette dikkat edilmesi gereken bir durum vardır ve bunu asla göz ardı etmememiz gerekir. Kıyamet günü kitabını solundan alanlar dünyadayken "ben mü'minim, Müslümanım" diyenlerdir; çünkü Allah kâfirler ve müşrikler için hesap tutmadığını, onlara Kıyamet günü hesabın olmadığını buyurmuştur.[32] Dolayısıyla onlar imanlarını kaybettikleri için ebediyen kalmak üzere direkt olarak cehenneme giderler. Kıyamet günü kitabı sol eline verilenler mü'min olduğunu söyleyip tartısı, günahı ağır

[29] Hâkka /20-21
[30] Hâkka /22-24
[31] Hâkka /25-27
[32] Kehf /105

gelenlerdir; yani hesabını burada yapmayanlar, dünyadayken hesabını önüne koyup hesabını görmeyenlerdir. Bu yüzden Kıyamet günü "keşke kitabım elime hiç verilmeseydi" dememek için henüz fırsatımız varken hesabımızı önümüze koyup hesabımızı düzeltelim; çünkü şu an kalem bizim elimizdedir.

Allah hesapla ilgili olarak bir de hesabı yanlış yapmamamızı buyuruştur. **Em hasibtum en tedhulûl cenneh:** "Yoksa siz cennete gireceğinizi mi hesap ediyorsunuz?"

Allah neden "yoksa siz cennete gireceğinizi mi hesap ediyorsunuz" buyurdu?

Allah'ın bu ayetle bize öğretmek istediği bir şey vardır; yani cennete gitmek istiyorsan bil ki bunun şartları vardır. Bu yüzden hesabı doğru yapman gerekir. Yoksa cennetin gereğini yerine getirmeden cennete gireceğini hesap etme! Bundan dolayı Allah "yoksa siz cennete gireceğinizi mi hesap ediyorsunuz" buyurdu. **Ve lemmâ ye'tikum meselullezîne halev min kablikum:** "O sizden önce geçenlerin başına gelenler sizin de başınıza gelmeden." Onların yaşadıklarını siz de yaşamadan cennete gideceğinizi mi hesap ediyorsunuz! Böyle hesap etmeyin, buyurdu Allah. **Messethumul be'sâ':** "Onlara sıkıntı (kötülükler) dokunmuştu." **Ved darrâ':** "Belalar (hastalıklar dokunmuştu)." **Ve zulzilû:** "(Onlar) Sarsılmışlardı." Manevi olarak gönüllerinde zelzele olmuştu. **Hattâ yekûler resûlu vellezîne âmenû meahu:** "Öyle ki (onların arasındaki Allah'ın) resulü ve onunla beraber olan mü'minler dediler ki." **Metâ nasrullâh:** "Allah'ın yardımı nerde kaldı?" Onlar "Allah bize yardım etmeyecek mi" diyecekleri kadar sıkıntılar, belalar, yaşadılar ve sarsıldıkça sarsıldılar. **E lâ inne nasrallâhi karîb:**[33] "Dikkat edin! Allah'ın yardımı yakındır."

Allah'ın yardımı nerde kaldı diyecek kadar sarsıldıkça sarsılmışsan eğer Allah seni müjdeleyip "Allah'ın yardımı yakındır,

[33] Bakara /214

sana yardımım mutlaka gelecek" buyurdu. Bu durumda sana düşen sabredip dayanmaktır, isyan edip "rabbim neden bana böyle muamele etti, bu neydi başıma geldi" dememektir. Yoksa sen öncekilerin yaşadığını yaşamadan cennete gireceğini mi hesap ettin! Hesabı böyle yaptıysan bil ki bu hesabın doğru bir hesap değildir; çünkü onların yaşadığını yaşamadan cennete giremezsin.

Allah her bir kulunu imtihana tabi tutup onu musibetle, hastalıkla, belayla sarstıkça sarsar ve o kul da "Allah'ın yardımı nerde kaldı" diyecek kadar sarsılır; ama "Allah'ın yardımı yakındır. Merak etme, ben seni unutmadım, unutmam" buyurdu Allah.

Allah, kuluna musibetle, hastalıkla muamelede bulunuyorsa kulu kazansın, büyüklüğünü göstersin ve her anda "rabbim" desin diyedir.

Em hasibtum: "Yoksa şöyle mi hesap ediyorsunuz?" **En tedhulûl cenneh:** "Cennete gireceğinizi mi (hesap ediyorsunuz)?" **Ve lemmâ ya'lemillâhullezîne câhedû minkum:** "Allah sizin içinizden (Allah yolunda) cihad edenleri belli etmeden." **Ve ya'lemes sâbirîn:**[34] "Sabredenleri belli etmeden." Cennete gireceğinizi mi sanıyor, öyle mi hesap ediyorsunuz!

Allah sizi mutlaka imtihana tabi tutar. Sizi tabi tuttuğu imtihanlarla Allah yolunda cihad edip etmediğinizi, bununla beraber sabredip etmediğinizi ortaya koyacak ve size sizi gösterecek. Bu yüzden Allah için gereken çabayı, gayreti sarf edip etmediğinizi, gelen sıkıntılara, musibetlere, belalara, dedikodulara, iftiralara karşı cehd ederken, sabredip etmediğinizi belli etmeden cennete gireceğinizi mi sandınız, buyurdu Allah.

[34] Âl-i İmrân /142

Yani "cehd edip Allah'ın seni tabi tuttuğu imtihanlar karşısında gerekeni yapar ve sabrını ortaya koyarsan cennete girersin. Yoksa cennete giremezsin! Böyle bir hesap yapma! 'Ben iman ettim' demekle kurtulacağını ve imtihana tabi tutulmadan cennete gireceğini hesap ediyorsan bil ki bu hesabın yanlış bir hesaptır" buyurdu Allah.

E fe hasibellezîne keferû: "O kâfirler şöyle mi hesap ediyorlar?" **En yettehızû ibâdî min dûnî evliyâ':** "Benden başka benim kullarımı kendine dostlar (veliler) edinecekler." **İnnâ a'tednâ cehenneme lil kâfirîne nuzulâ:**[35] "Doğrusu biz cehennemi kâfirler için hazırladık, (kâfirleri) cehennemde misafir edeceğiz." Nuzulâ: "Onlar cehennemin misafirleridir."

Allah; kendisinden başka dostlar edinenlere, Allah'ı bırakıp Allah'ın berisinde başkalarının dostluğunu Allah'ın dostluğuna tercih edenlere "kâfir" dedi. "Falancalar benden darılmasın, onlarla dostluğumuz bozulmasın, Allah bir şey olmaz" demek Allah'tan başka dostlar edinmektedir. Tabi, şeytan böyle bir durumda insanı hemen Allah'ın rahmetiyle kandırıp "bir şey olmaz, Allah afuvvdur, seni affeder, rahmandır, rahimdir, böyle yapsan da bir şey olmaz, Allah seni bağışlar" der, yahut sağdan yaklaşıp "sen onlara yakın olmak için böyle yapıyorsun, belki böyle yaparsan onların hidayetine vesile olursun" der. Bunların şeytanın hilesi olduğunu bilmemiz ve hiç kimsenin dostluğunu Allah'ın dostluğunun önüne geçirmemeye çok dikkat etmemiz gerekir.

Evet, Allah'tan başka dostlar edinenlerin Allah kâfir olduğunu buyurdu. Mü'min, Allah'ın berisinde dostlar edinemez, aynı şekilde kâfirleri de dost edinemez; çünkü Allah ayet-i kerimelerde **"sizin veliniz (dostunuz) Allah'tır, resulüdür, mü'minlerdir." "Kâfirleri dost edinmeyin, edinirseniz siz de onlar**

[35] Kehf /102

gibi olursunuz"[36] buyurmuştur. Bu yüzden mü'minlerin, kâfirleri dost edinmemesi gerekir.

E fe hasibtum ennemâ halaknâkum abesâ: "Siz sizi boş yere yarattığımızı mı hesap ediyorsunuz?" Sanki sizin üzerinizde bir muradımız yok da sizi boş yere yarattığımızı mı hesap ediyorsunuz! **Ve ennekum ileynâ lâ turceûn:**[37] "Yoksa huzurumuza geri getirilmeyeceğinizi mi (hesap ediyorsunuz)!" Hesabını veremeyeceğiniz bir hayat yaşayarak halinizle böyle mi demek istiyor, huzurumuza getirilmeyeceğinizi mi hesap ediyorsunuz!

E hasiben nâsu en yutrakû en yekûlû âmennâ: "Yoksa insanlar 'biz iman ettik' dedikten sonra onları bırakacağımızı mı hesap ediyorlar?" Onlara "tamam, siz iman ettiniz, artık mü'minsiniz" diyeceğimizi ve onları öylece bırakacağımızı mı zannediyorlar! **Ve hum lâ yuftenûn:**[38] "Onları imtihan etmeden." İnsanlar "biz iman ettik" dedikten sonra onları imtihana tabi tutmadan öylece bırakacağımızı mı zannediyorlar.

Ve lekad fetennâllezîne min kablihim: "And olsun ki onları imtihana tabi tutmadan." Kendilerinden öncekileri de imtihana tabi tutmuştuk aynı şekilde onları da imtihana tabi tutacağız. **Fe le ya'lemennâllâhullezîne sadakû:** "Allah o sadık olanları ortaya koymadan (onlar da kendini bilmeden)." **Ve le ya'lemenel kâzibîn:**[39] "O yalancıları da ortaya koymadan (cennete gireceklerini mi zannediyorlar)." Hiç kimse Allah onu imtihana tabi tutmadan, o da bu imtihanlara karşı gereğini yapıp imanını ispatlamadan mü'min olmaz, cennete giremez. Allah onu mü'min olarak kabul etmez.

[36] Mâide /55, 51
[37] Mu'minûn /115
[38] Ankebût /2
[39] Ankebût /3

Allah geçmiştekileri imtihana tabi tuttuğu gibi aynı şekilde bütün kullarını da imtihana tabi tutacak. Böylelikle insan bu imtihanlarla ya sadakatini ya da yalancılığını ortaya koyacak. Allah sadıklarla yalancılar birbirinden ayrılsın ve imanını ispatlayanlarla imanı sadece ağzında, dilinde olanlar bilinsin, anlaşılsın diye insanları imtihana tabi tutar.

Allah, kullarını zaten biliyor. Allah imtihana tabi tutuyor ki yalan söyleyenler yalancı olduğunu bilsin ve yalanından vazgeçip doğru yapsın, böylelikle sadıklardan olsun aynı şekilde sadık olanlar da sadıklığını bilsin ve bu sadakatini artırsın. Bu nedenle Allah, imanı sadece ağzında, dilinde olanlar bilinsin ve sadık olanlar anlaşılsın diye insanları imtihana tabi tuttuğunu buyurdu.

Em hasibellezîne ya'melûnes seyyiâti en yesbikûnâ: "Yoksa o kötülükleri yapanlar bizden kaçabileceklerini mi hesap ediyorlar?" **Sâe mâ yahkumûn:**[40] "Ne kötü hüküm veriyorlar!" Hesapları ne kötüdür!

Men kâne yercû likâallâh: "Her kim ki Allah'a kavuşmayı istiyorsa." **Fe inne ecelallâhi leâtin:** "Muhakkak ki o an gelecek." Herkes için böyle bir an vardır. **Ve huves semîul alîm:**[41] "O her şeyi işiten ve her şeyi bilendir." Kendisine kavuşmayı isteyenlerin duasını, feryadını işitendir ve kendisine kavuşma anı mutlaka gelecektir.

Ve men câhede fe innemâ yucâhidu li nefsih: "Her kim ki cihad ederse (Allah'a kavuşmak, vasıl olmak için çaba, gayret sarf ederse) bunu kendisi için yapmıştır." Allah baştaki ayette kendisine kavuşmakla ilgili olarak "muhakkak ki o an gelecek" buyurmuştu. Demek ki Allah'a kavuşmak için onun yolunda cihad edip çaba, gayret sarf etmek gerekiyormuş! Biri Allah yolunda cihadını yapar; yani çabasını, gayretini sarf ederse rabbine

[40] Ankebût /4
[41] Ankebût /5

kavuşmayı kazanır. Dolayısıyla bu cihadı yapanlar çabasını, gayretini kendisi için sarf etmiştir; çünkü kazanacak olan Allah değildir, kendisidir. Yoksa Allah'ın ayet-i kerimede **İnnallâhe le ganiyyun anil âlemîn:**[42] "Muhakkak ki Allah âlemlerden müstağnidir" buyurduğu gibi Allah'ın hiçbir şeye ve hiç kimseye ihtiyacı yoktur. Allah kulundan çaba, gayret sarf etmesini buyuruyorsa bu, kulun kendisi içindir.

Vellezîne âmenû ve amilûs sâlihât: "Onlar ki (Allah yolunda cihad ederken) iman eder ve salih amel işlerler." **Le nukeffirenne anhum seyyiâtihim:** "Biz de onların günahlarını inkâr ederiz." Dikkat edilirse Allah onları mağfiret ederiz yahut günahlarını örteriz, affederiz buyurmadı. Bunun yerine Le nukeffiranne: "(Günahlarını) İnkâr ederiz" buyurdu. Allah bir kulu için "bu kulum yanlış yapmadı" derse kim onun hakkında "o yanlış yapmış" diyebilir? -Hiç kimse diyemez; çünkü Allah "kulum bu yanlışı yapmadı" dediyse kul böyle bir yanlış yapmamıştır. Bununla beraber Allah "kulum bunu yapmadı" dediğinde aynı şekilde insanların gönlünden de o kula karşı olan bütün zannı siler. **Le neczi̇yennehum ahsenellezî kânû ya'melûn:**[43] "Bir de onlara yaptıklarının en güzeliyle muamele eder, karşılık veririz." Çünkü onlar rablerini istiyor, rablerine kavuşmayı istiyorlar.

Em hasibellezînecterahûs seyyiât: "Yoksa o kötülük işleyenler (yanlış yapanlar) şöyle mi hesap ediyorlar?" **En nec'alehum kellezîne âmenû ve amilûs sâlihâti sevâ':** "Onları iman edip salih amel işleyenlerle bir tutacağımızı mı (hesap ediyorlar)?" İman edip salih amel işleyenler ile imanı dilinde, ağzında olup kötülük yapanları bir tutacağımızı mı düşünüyorlar, böyle mi hesap ediyorlar! **Mahyâhum ve memâtuhum:** "Hayatlarında ve ölümlerinde (onların hem dünya hayatlarında hem de ölümlerinde)." Hayattaki ve ölümden sonraki hallerinde

[42] Ankebût /6
[43] Ankebût /7

onları bir tutacağımızı, onlara aynı muameleyi yapacağımızı mı hesap ediyorlar! **Sâe mâ yahkumûn:**[44] "Ne kötü hüküm veriyorlar!" Allah iman edip salih amel işleyenlerle diğerlerini bir tutmaz. Ne dünya hayatında, ne ölümlerinde ne de ahirette onları bir tutar. Bu yüzden onlara yapacağı muamele de farklıdır. İman edip, salih amel işleyenler dünyada da, ölümlerinde de, ahirette de saadettedirler, ötekiler ise hem dünyada hem de ahirette kaybetmişlerdir.

Em hasibellezîne fî kulûbihim maradun: "Yoksa onların kalplerinde bir hastalık mı var (hala bunu anlamadılar mı)?" **En len yuhricallâhu edğânehum:**[45] "Allah'ın, onların (o gönlündeki, nefislerindeki) kinlerini ortaya çıkarmayacağını mı (zannediyorlar)?"

Vellezîne yasilûne mâ emerallâhu bihî en yûsal: "O kimseler ki Allah'ın birleştirilmesini emrettiğini birleştirirler." Yani Allah'ın vahyini Allah'tan ayırmaz, Allah'ın vahyinin yerine başka bir şeyi koymazlar. Ayetleri okuduklarında "bunu Allah söyledi" deyip öyle iman ederler. Aynı şekilde peygamberi Allah'tan, Allah'ın kitabından ayırmazlar. Peygamber canlı Kur'an demektir. Bu yüzden peygamberi Kur'an'dan bağımsız görüp peygamberle Kur'an'ı birbirinden ayırmazlar. Bununla beraber dünyayla ahireti birbirinden ayırmazlar; çünkü dünya ahiretin tarlasıdır. Allah bunların birleştirilmesini emredip bunları birbirine bağlayın, buyurdu.

Onlar ki Allah'ın birbirine bağlanmasını emrettiği şeyi birbirine bağlarlar. O halde hayatı yaşarken başına her ne gelirse gelsin onun bir imtihan olduğunu bilmen, dolayısıyla onu hemen Allah'a, Allah'ın takdirine, kendi kulluğuna bağlaman gerekir.

[44] Câsiye /21
[45] Muhammed /29

Nasıl?

Allah seni herhangi bir şeyle imtihana tabi tuttuğunda "rabbim beni ben kazanayım diye imtihana tabi tuttu" deyip başına gelen her imtihanı böyle görürsen işte o zaman yaşadığın olayları Allah'a, Allah'ın takdirine, kendi kulluğuna bağlamış olursun.

Ve yahşevne rabbehum: "Ve onlar rablerinden haşyet duyarlar." Rablerine saygı duyarlar, rablerinin azametini bilir, onun huzurunda haşyet duyarlar. **Ve yehâfûne sûel hisâb:**[46] "Ve bir de onlar hesabın kötüsünden korkarlar." Hesabımız kötü olmasın diye titrerler, korkarlar. Bunlar mü'minlerdir. Kıyamet günkü hesaplarından korkanlar hesaplarını dünyadayken verirler, dolayısıyla da ahirette korkmazlar; çünkü dünyadayken korktukları için hesaplarını buna göre yapmış ve hayatı da bu hesaba göre yaşamışlardır.

Rabbenâğfirlî: "Rabbimiz! Bizi mağfiret et!" **Ve li vâlideyye:** "Ve anamı, babamı (mağfiret et)!" **Ve lil mu'minîn:** "Ve mü'minleri de (mağfiret et)!" **Yevme yekûmul hisâb:**[47] "O kalktığımız hesap gününde (bize yardım et, bizi mağfiret et)" diye dua ederler. **Fe sevfe yuhâsebu hisâben yesîrâ:**[48] "(Onlar) Kolay hesapla hesaba çekilecekler."

Allah bir de hesaptan korkmayanların halini beyan etmiştir. Hesabını verememekten korkmayanlara Allah mü'min demez, bu yüzden böyleleri için mü'min denmez.

Şimdi de kimlerin hesaptan korkmadığını anlamaya çalışalım inşallah.

[46] Ra'd /21
[47] İbrâhim /41
[48] İnşikak /8

Fe mâ lehum anit tezkirati mu'ridîn:[49] "Şimdi o zikirden, (insanı) temizleyenden (tezkiye eden, Kur'an'dan) yüz çevirirken onların bir mazeretleri mi var?" Neyi mazeret gösterip Allah'ın vahyinden yüz çeviriyorlar!

Ke ennehum humurun mustenfirah: "Sanki onlar ürkmüş yaban eşekleri gibidirler." **Ferrat min kasverah:** "(Sanki onlar) Aslandan kaçar gibi kaçarlar." Neyden kaçıyorlar? -Tabi ki Allah'ın ayetlerinden. Allah, ayetlerinden kaçanlar için aslandan kaçan yaban eşekleri gibidir, buyurdu. **Bel:** "Hayır!" **Yurîdu kullumriin minhum en yu'tâ suhufen muneşşerah:**[50] "Onlardan her biri kendisine kitap verilsin mi istiyor?" Her birini peygamber yapalım ve onlara ayrı ayrı bir kitap mı verelim istiyorlar. Bu benim yaptığım meal değil herkesin yaptığı mealdir.

Bir de ayeti şöyle anlamak gerekir. **En yu'tâ suhufen muneşşerah:** "Her birinin önünde Allah'ın vahyinden başka bir kitap mı var?" -Elbette ki var. Allah, her birinin önünde vahyinden başka bir kitap mı olduğunu soruyor. Ayetlere bir de cevap vermemiz gerekir. Bu yüzden ne dememiz lazım? -Evet, ya rabbi öyledir. Her birinin elinde bir kitap var ve onu senin vahyinin önüne koymuşlar, ondan böyle yapıyorlar. Bu yüzden aslandan kaçan yaban eşekleri gibi senin ayetlerinden kaçıyorlar. Bunu ben söylemiyorum Allah söylüyor. "Onların önünde açılmış sahifeler mi var (bunun için mi böyle yapıyorlar)? Önlerindeki kitabı Allah'ın kitabına, ayetlerine tercih ettikleri için mi aslandan kaçan yaban eşekleri gibi Allah'ın ayetlerinden kaçıp temizlenmiyorlar!"

Allah cevap veriyor. **Kellâ:** "Hayır." Allah şimdi de onların neden böyle yaptığının sebebini beyan ediyor. **Bel lâ yuhâfûnel**

[49] Muddessir /49
[50] Muddessir /50- 52

âhirah:[51] "Onlar ahiretten korkmuyorlar." Ahiretin hesabından korkmadıkları için böyle yapıyorlar.

Kellâ innehu tezkirah: "Hayır, bu (Kur'an) sizin için tezkiredir (öğüttür)" sizi temizler, tezkiye eder. Allah size nasihat ediyor. **Fe men şâe zekereh:**[52] "Kim dilerse (Allah'ın) öğüdünü alır." Allah'ın nasihatini alır ve üstünde düşünüp tefekkür eder.

Ve mâ yezkurûne illâ en yeşâallâhu, huve ehlut takvâ: "Bununla beraber Allah dilemedikçe (onlar Allah'ın ayetlerinden) öğüt (nasihat) almazlar. O (Allah) takva sahibidir." Peki, öğüt alanlar kimlerdir? -Takva ehli olanlar, Allah'a karşı sorumluluğunu bilip kabul edenler Allah'ın vahyini dinler, ondan öğüt alır, başka kitapları Allah'ın kitabının önüne koymaz ve başka kelamları Allah'ın kelamına, sözüne tercih etmezler. Evet, Allah kendisinin takva sahibi olduğunu buyurdu. Ayet devam ediyor. **Ve ehlul mağfirah:**[53] "Bir de (Allah) mağfiret sahibidir."

Allah takva sahibidir; yani, Allah, kullarına karşı sorumluluğunu yerine getirendir. Kulları, Allah'ı dinlemese de, öğüt almasa da, nasihatini kabul etmese de "ben bilmedim, anlamadım" demesinler diye Allah, vahyini kullarına takvasından dolayı bir sorumluluk olarak ulaştırır. Bu, Allah'ın sorumluluğudur ve vahyini herkese ulaştırarak bu sorumluluğunu yerine getirir. Bununla beraber Allah mağfiret sahibidir; yani biri "ben takvayı, Allah'a karşı sorumluluğumu kabul ediyorum" dediğinde Allah onu mutlaka mağfiret eder.

Devamlı olarak "dünyanın öbür ucunda İslam'ın gitmediği, Kur'an'ın ulaşmadığı insanlara Allah nasıl muamele edecek" diye sorular sorulur.

[51] Muddessir /53
[52] Muddessir /54-55
[53] Muddessir /56

Hâlbuki böyle bir şey yoktur. Bu ayetten Allah'ın vahyinin ulaşmadığı hiçbir yer olmadığını ve Allah'ın, vahyini mutlaka herkese ulaştırdığını anlamamız gerekir. Allah "ben sorumluluk sahibiyim, kuluma takvalı olmasını emrederken kendim de takva sahibiyim ve bu sorumluluğumu yerine getiririm. Bu yüzden mutlaka vahyimi kuluma ulaştırıp davetimi yaparım. Ben ona vahyimi ulaştırdıktan sonra ise tercih onundur. O isterse sorumluluğunu kabul edip iman eder, isterse de kabul etmez ve ayetlerimden yüz çevirir, onu bu konuda zorlamam" buyurdu.

En yeşâallâh: "Allah dilerse" demektir; yani, Allah, kulunu zorlarsa kul zaten mecburen gerekeni yapar; ama Allah böyle murad etmemiş, herkesin kendi tercihiyle Allah'a dönmesini istemiştir. Bu yüzden Allah hiçbir kulunu iman etmesi için zorlamaz. Bununla beraber Allah, kulunun iman etmeyeceğini bildiği halde takvalı olduğu için bu sorumluluğunun gereğini yerine getirip kuluna rabliğini yapar.

İnnehum kânû lâ yercûne hisâbâ:[54] "Çünkü onlar hesabı beklemiyorlardı." Böyle bir hesapla karşı karşıya geleceklerini beklemiyorlardı. Bu yüzden aslandan kaçan yaban eşekleri gibi Allah'ın ayetlerinden kaçıyorlar. Onların imanları ağızlarında, dillerindedir, bununla beraber takvaları; yani Allah'a karşı sorumlulukları yoktur; çünkü sorumluluklarını kabul etselerdi önce rablerini dinlerlerdi.

Demek ki biri ahiretten korkmuyorsa Allah'ın ayetlerini dinlemez ve ondan yüz çevirip kaçar. Böyle biri her ne kadar iman ettiğini söylese de aslında iman etmemiştir, onun imanı sadece dilindedir, gerçekte ise Allah'a karşı hiçbir takvası yoktur; çünkü Allah'a karşı sorumluluğunu bilseydi başkalarını değil rabbini dinler, ona karşı takvalı olurdu. Aynı şekilde hesabını başkalarına göre değil Allah'a göre yapardı.

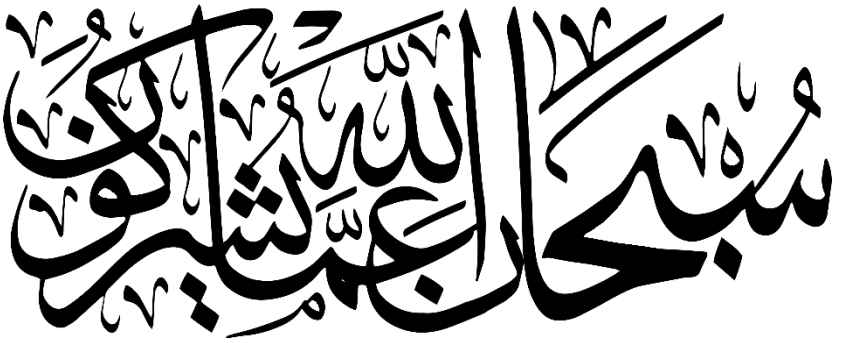
[54] Nebe /27

Her zaman söylüyoruz; genel olarak baktığımızda ümmetin amel sorunu yoktur, iman sorunu vardır. Eğer rabbimize, rabbimizin ayetlerine, isimlerine iman etseydik o zaman Kıyamet günkü hesabımızdan korkar ve hesabımızı henüz dünyadayken vermeye çalışırdık. Bu yüzden öncelikle iman etmemiz ve takva sahibi olup Allah'a karşı sorumluluğumuzu kabul etmemiz gerekir. Öyle ki Allah'ın Hasib ismi üzerimizde tecelli etsin, böylelikle hesabımızı doğru yapalım ve Kıyamet günü hesabını veremeyenlerden, kitabını solundan alanlardan olmayalım.

Evet, hep beraber Allah'ın El Hasib ismini anlamaya ve Hasib isminin üzerimizde nasıl tecelli edeceğini anlamaya, öğrenmeye çalıştık.

Allah hepimizi Hasib isminin tecellisine mazhar eylesin inşallah! Allah bizi hesabını yapanlardan, henüz dünyadayken hesabını verenlerden eylesin inşallah! Allah bizi kitabını sağından alanlardan eylesin, solundan alanlardan eylemesin inşallah!

Allah hepinizden razı olsun.

SUBHÂNALLÂHİ AMMÂ YUŞRİKÛN

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Şimdiye kadar Allah'ın El Esmau'l Husna'sını, güzel isimlerini nüzul sırasına göre sonsuz bir deryadan bir damla misali anlatmaya ve hep beraber bu isimleri anlamaya çalıştık. Allah nasip etti, geçen sohbetimizle birlikte 99 ismi de tamamladık hamdolsun.

El Esmau'l Husna sohbetlerine rabbimizi tanıyabilmemiz için özellikle başladık; çünkü Allah'ı ancak isimlerinden tanıyabiliriz, bu da El Esmau'l Husna'yı bilmekle mümkündür.

Bununla beraber isteyen herkes El Esmau'l Husna sohbetlerine rahatlıkla ulaşabilsin diye sohbetleri kayıt altına alıp hem video halinde internet adreslerine yükledik hem de kitap haline getirdik. Böylelikle kardeşlerimiz sohbetlere en başından tekrar başlayabilir yahut istedikleri ismi ders edinebilirler.

Allah evveldir, ahirdir, zahirdir, batındır, ezeli ve ebedidir. Dolayısıyla Allah'ın El Esmau'l Husnası, isimleri de ezeli ve ebedidir; yani Allah'ın isimleri bir tek ders edindiğimiz doksan dokuz isimle sınırlı değildir. Allah'ın bize sadece Kur'an'da bildirdiği isimleri doksan dokuz tanedir. Yoksa onun isimleri sonsuz ve sınırsızdır. Biz de Allah bize hangi ismiyle tecelli etmişse Allah'ı ancak o isim üzerinden anlayıp tanıyabiliriz. Kim bilir, ahirette Allah'ın daha hangi isimleri tecelli edecek ve biz de Allah'ı hangi isimlerinden tanıyacağız. Bunu da sadece Allah bilir.

Devamlı söylüyoruz; “en büyük ilim, en büyüğe ait olan ilimdir; bu da Allah’ın isimleridir.” Aynı şekilde en güzel ilim de en güzele ait olan ilimdir. En güzel olan Allah’tır. El Esmau’l Husna, en güzel isimler, onun içindir, ona aittir. Dolayısıyla en güzel ilim; Allah’ı bilme ve onu isimlerinden tanıma ilmidir.

El Esmau’l Husna sohbetlerimizi yaparken sadece rabbimizi anlamaya, tanımaya çalışmadık. Aynı zamanda Allah’ın isimlerini anlamaya çalışırken hep beraber Allah’ın yeryüzündeki halifesi olan insanı da anlamaya, tanımaya ve Allah’ın güzel isimlerinin halife olması gereken insanın üzerinde nasıl tecelli edeceğini öğrenmeye çalıştık. Bu yüzden Allah’ı tanımak ile insanı tanımak birbirinden bağımsız değildir, ikisi de birdir; çünkü Allah, isimleriyle insana tecelli etmiştir ve İnsan da Allah’a olan halifeliğini bu isimlerle yerine getirebilir. Şayet Allah bu isimlerle insana tecelli etmemiş olsaydı; yani bu isimler insanda mevcut olmasaydı, insanın El Esmau’l Husna’yı anlaması ve rabbini isimlerinden tanıması mümkün olmazdı.

Allah, insanı yaratırken El Esmau’l Husna’sıyla, güzelliğiyle insana tecelli etmiştir. **Nefahtu fîhi min rûhî:**[1] “Ben ona ruhumdan nefhettim.” İnsan, Allah’ın kendi ruhundan nefhettiği bütün esmayı, güzelliği üzerinde taşır. İnsan, Kur’an ile, Allah’ın kelamıyla buluşunca ise Allah’ın bu güzelliği, isimleri insanda açığa çıkar. Bu yüzden Allah Kur’an’ın bizim için rahmet olduğunu buyurmuştur.[2] Bununla beraber Allah yağmura da rahmet demiştir.[3] Neden? -Çünkü yağmur toprakla buluşunca toprağı yeşertir, yemyeşil yapar. Aynı şekilde Allah’ın vahyi, güzel isimleri gönlümüzdeki tecelliyle buluşunca da gönlümüz yeşerir, gönlümüze bahar gelir; yani gönlümüz cennet olur.

[1] Hicr /29, Sâd /72
[2] İsrâ /82, Lokmân /3, Neml /77
[3] Furkân /48

İnsan bütün güzelliğini Allah'tan alır, dolayısıyla Allah'ın güzelliğinden mahrum olan bir insan güzelliğini, güzel olmayı, rahmet olmayı, nur olmayı kaybeder. Nurunu kaybedince ise karanlıkta, zulmette kalır, rahmeti kaybedince de zalim olur. Böylelikle insan kendini karanlıkta bıraktığı için en büyük zulmü kendisine yapmış olur.

Allah'tan, Allah'ın güzelliğinden, isimlerinden mahrum olan bir kul kendine zulmetmiştir. Bu zulmü de kendini Allah'ın isimlerinden mahrum bırakarak o kendine yapmıştır. Yoksa "Allah, kullarına zulmetmez."[4] Allah'ın, kullarına zulmetmesi düşünülemez, böyle bir şey mümkün değildir, buyurdu Allah; çünkü Allah, kullarını devamlı olarak karanlıklardan, zulmetten nura davet eder. Karanlıkta kalıp kendimize zulmetmekten bizi kurtarır ve nuruna davet eder. Şeytan ise tam tersi olarak bizi nurdan karanlıklara, zulmete davet eder.[5] Bu durumda ya, Allah'ın davetine icabet eder, Allah'ın nuruna koşar, nuruyla nurlanır, güzelliğiyle güzelleşiriz ya da şeytana tabi olup, âbd olup şeytanın davetine icabet ederiz, böylelikle kendimizi nurdan karanlıklara sokarız, dolayısıyla kendimize en büyük zulmü yapmış oluruz.

Bir insanın rabbi yoksa onun neyi vardır, neyi olabilir! Bir insan ki rabbini kaybetmişse onun kazandığı ne olabilir! Hepimiz biliyoruz ki şimdiye kadar gelen insanların hepsi öbür tarafa gitti ve beraberlerinde hiçbir şey götüremediler. Aynı şekilde biz de öbür tarafa gideceğiz ve biz de kendimizle beraber hiçbir şey götüremeyeceğiz; çünkü mülk Allah'ındır ve hiçbir şey hiç kimseye ait değildir. Bu yüzden onların da bizim de kazanabileceğimiz tek bir şey vardır; o da rabbimizdir, rabbimizin güzelliği, rızası, dostluğudur, ona âbd olmaktır. Allah bize zatıyla, isimleriyle tecelli etmiş ve bize El Esmau'l Husna'sını ikram etmiştir. İşte, bize

[4] Âl-i İmrân /182, Enfâl /51, Hacc /10
[5] Bakara /257

ait olan, mülkümüz olan sadece budur, yoksa başka bir şey değildir.

Bir gönül, Allah'ın güzelliğiyle güzel olup cennete döndüyse cennete layık olur, dolayısıyla cennet ebediyen onun olur. Dünyevi şeyler ise hiç kimseye ait değildir, hiç kimsenin olmaz. Allah onların emanet olduğunu buyurmuştur. Allah bu emanetleri biz onlarla cenneti kazanalım, beşerken Hz. İnsan olalım diye bize bir imkân olarak ikram etmiştir. Hz. İnsan olabilmek için Allah'tan tecelli almak ve onun güzelliğiyle güzel olmak gerekir. Arkadaşlar zaten şimdiye kadar bunu iyice anlamıştır inşallah.

Evet, en güzel isimler Allah'ındır. Bununla ilgili olarak Resulullah (s.a.v.) Efendimiz ***İnne lillâhi tis'un ve tis'îne ismen:*** *"Allah'ın 99 ismi vardır (bunlar Allah'ın bize Kur'an'da bildirdiği isimlerdir)."* ***Fe men ehsaha:*** *"Kim onları tahsil ederse (öğrenirse, anlarsa, o isimleri üzerinde gösterirse)."* ***Fe kad dahele cenneh:*** *"O, cennete girmiştir (gönlü cennet olmuştur, cennete layık olmuş, cenneti kazanmıştır)*[6] buyurur.

El Esmau'l Husna ve diğer sohbetlerimizde tekrar tekrar anlattık; insan üzerinde ne kadar güzellik varsa istisnasız hepsi Allah'ın tecellisidir, Allah'a aittir. Allah, insanı yaratırken fıtrat itibariyle güzel yaratmıştır. Bu yüzden insan hiçbir çabası, gayreti olmadan bu güzelliği kendinde hazır bulur.

Mesela; insan hiçbir çabası, gayreti olmadan birine yahut bir şeye karşı gönlünde bir sevgi bulur. Peki, bu sevgi ona nereden gelmiştir?

Elbette ki Allah'tan gelmiştir. İnsandaki sevgi Allah'ın İlah ve Vedud isimlerinin tecellisidir. Bu, rahmet için de geçerlidir. İnsan hiçbir çabası olmadan rahmeti kendi gönlünde hazır bulur. Misal olarak anne, babaların çocuklarına rahmet etmesi Allah'ın

[6] Buhârî, Daavât 68; Müslim, Zikr 5, (2677); Tirmizî, Daavât 87, (3502)

Rahman ve Rahim isimlerinin tecellisidir. İnsanın ikram etmeyi sevmesi Allah'ın Kerim ve Vedud isimlerinin, yanlış yapan birini affetmesi ise Allah'ın Afuvv, Ğafur ve Ğaffar isimlerinin tecellisidir. Aynı şeklide kendisinden özür dileyen birinin özrünü kabul etmesi de Allah'ın Tevvab isminin tecellisidir. Kul, tövbe edince Allah da onun tövbesini kabul eder. Allah'ın her bir ismi bu şekilde fıtrat itibariyle insanda mevcuttur.

Evet, Allah'ın her bir ismi kulda tecelli etmiştir; ama mesele insanın üzerindeki bu isimlerin kemale ermesidir. Zaten kâmil insan demek Allah'ın isimlerinin üzerinde kemal derecesinde tecelli ettiği kul demektir. Böyle biri Allah ile kâmil olmuş, Allah'ın güzelliği onun üzerinde kemale ermiştir. Yalnız, bu hayal ile olacak bir şey değildir. Allah'ın isimleri hakikattir, dolayısıyla insanda tecelli ettiğinde insanın hali anında değişir ve insan hayatını yaşarken etrafına artık nefsiyle değil bu isimlerle muamele eder.

Allah'ın isimleri, güzelliği kulda tecelli etmezse kul, Allah'tan ve Hz. İnsan olmaktan mahrum kalır, dolayısıyla Hz. İnsan, kâmil insan olamaz, böylelikle beşer olarak kalır. Beşer; insanın bedeni, hayvani, dünyaya ait olan tarafıdır. Aynı şekilde nefsi de kendi ürettiği zannıdır ve o da dünyaya ait olan tarafıdır. Kişi buraya kadar sadece beşerdir, insan değildir. Allah ona ruhundan nefhedip zatıyla, sıfatıyla, isimleriyle tecelli edince ise insan Hz. İnsan olur, Hz. İnsan olmayı hak eder.

Allah, insanı en mükerrem şekilde yaratıp daha sonra ona bir tercih hakkı vermiş ve "ister alayi iliyine, en yüksek makama çıkarsın, istersen de esfeli safiline, en aşağıya inersin, bu tercihi sana bırakıyorum" demiştir. Alayi iliyine çıkmayı tercih eden biri Allah'ın yeryüzündeki halifesi, aynası haline gelir ve meleklerin secde ettiği Hz. İnsan, kâmil insan olur; ama yok, alayi iliyini değil de esfeli safilini tercih ederse bu durumda hayvandan, hatta şeytandan daha aşağı olur. Bunu Allah söylüyor. Allah ayet-i kerimede **"(ayetlerimize iman etmeyenler, bizi dinlemeyenler)**

onlar hayvan gibidir, hatta hayvandan daha aşağıdır. Onların gözleri var görmezler, kulakları var işitmezler, kalpleri var fehmetmezler"[7] buyurmuştur. Böylelerinin zahiri olarak gözleri görür ama gönül gözleri görmez; yani manevi olarak kördürler.

Mesele; sadece zahiri olarak görmek olsaydı eşekler de köpekler de dünyayı görüyorlar, onlar da yemeyi, içmeyi, yatmayı biliyorlar. O halde insanın bir farkının olması gerekir, yoksa hayvandan ne farkı kalır! İnsandan istenen şey kendini bir bedenden ibaret zannedip hayatını dünyevi tarafına göre yaşaması değildir. İnsandan istenen şey; Hz. İnsan olmasıdır. Hz. İnsan olabilmek için de Allah'ın güzelliğiyle güzelleşmek, bunun için de Allah'ın isimlerini öğrenmek ve anlamak gerekir. Bu da yetmez, bir de Allah'ın isimlerine iman etmek gerekir. Bu yüzden insanın "ben Allah'ın isimlerini öğrendim ve anladım" demesi yetmez, ayrıca öğrendiklerine iman etmesi; yani Allah'ın güzelliğini, isimlerini sevmesi gerekir.

Allah'ı ancak isimleriyle sevebilirsin, başka türlü nasıl seveceksin! "Ben Allah'ı seviyorum" diyorsun. O halde söyle bakalım, Allah'ı tanıyor musun yahut tanıyorsan ne kadar tanıyorsun! Unutmaman lazım ki Allah'ın isimlerini ne kadar biliyorsan Allah'ı da ancak o kadar tanıyabilirsin. Dolayısıyla El Esmau'l Husna'yı bilmiyorsan Allah'ı tanımıyorsun sadece kendi kendini kandırıyorsun demektir; çünkü Allah'ı kendi zannettiğin gibi tanıman Allah'ı tanıdığını göstermez. Allah kendini vahyinde isimleriyle tanıtmıştır, senin de Allah'ı onun kendisini tanıttığı gibi tanıman gerekir ki Allah'ı tanımış olabilesin.

Allah'ı isimleriyle tanımadığın takdirde Allah'ı kendi zannına göre hayal edersin ki bu hayal ettiğin de hâşâ hiçbir zaman Allah olmaz! Kendi kendine ürettiğin putun olur. Sen kendi putuna Allah diyorsun! Allah'ı isimlerinden, sıfatlarından

[7] A'râf /179

tanımadığın halde "Allah böyle istiyor" diyorsun! Peki, Allah'ın böyle istediğini nerden biliyorsun! İşte, "herkes böyle söylüyor, ben de böyle duydum, böyle anladım" demen seni kurtarmaz. Söylediğinin doğru olup olmadığının tek bir ölçüsü vardır; o da Allah'ın öyle söylemesidir; yani Allah, vahyi olan Kur'an'da öyle söylemişse haklısın, söylediğin doğrudur; ama yok Allah öyle söylememişse o halde o senin kendi kendine ürettiğin vehmindir, hayalindir, zannındır. Allah da **"onlar zanna uyuyorlar, zan da ilimden hiçbir şeydir**"[8] buyurmuştur. Yani "sen Allah'ın vahyine değil zannına uymuşsun. Zanna uyanlar da ebediyen kaybeder."

Allah hakka, hakikate, kendine, vahyine ve kendisini dinlemeye davet eder. Allah bu imkânı mutlaka herkese verir. Bu yüzden Allah'ın bu imkânı tanımadığı hiçbir kulu yoktur, olamaz. Hâşâ, bir kuluna bile bu imkanı vermemesi Allah'a yakışmaz. Allah hem ona kendi ruhundan nefhedip onu Hz. İnsan olarak, kendisine âbd olsun diye yaratsın ve ona dünya sahnesini hazırlasın, hayy ve kayyum olarak tecelli edip onu varlıkta tutsun, diri tutsun, melekleriyle onu korusun, sağındaki ve solundaki meleklere onun amelini yazdırsın sonra da ona hidayete ermesi için imkân nasip etmesin, hiç böyle bir şey düşünülebilir mi!

İşi bilmeyenler, anlamayanlar, rabbini tanımayanlar devamlı olarak "dünyanın öbür ucunda hiçbir şeyden haberdar olmayan kabilelerin ahiretteki durumu nedir" diye soru sorarlar! Bilmen lazım ki onların rabbi Allah'tır, sen değilsin! Şayet böyle düşünüyorsan o halde sen Allah'ı bilmiyorsun, tanımıyorsun, Allah'a iman etmemişsin demektir! Allah'a iman etmediğin için de böyle düşünüyorsun, şeytan sana böyle bir vesvese veriyor! Sen Allah'ı ne zannediyorsun! Allah her şeyi hak ile yarattığını buyurdu, hak ile![9] Bu yüzden hiçbir şey boşuna değildir, sebepsiz, gereksiz, tesadüfi değildir. Allah mutlaka onların hesabını

[8] Necm /28, Yûnus /36
[9] Ankebût /44

yapmıştır. İşte, rabbini tanımayanlar rabbine karşı böyle su-i zanda veya kuru bir zanda bulunur. Bu düşünceleri ise rablerini tanımadıklarını gösterir.

Ayetleri okuduğumuzda hep beraber Allah'ın ayetlerde isimlerini sayarken peşinden **subhânallâhi ammâ yuşrikûn:** "Allah subhandır, onların şirk koşmasından münezzehtir" buyurduğunu göreceğiz.

Allah kimlerin şirk koşmasından münezzehtir?

Elbette ki Allah'ın ismini bilmeyenlerin şirk koşmasından münezzehtir; çünkü Allah'ın ismini bilmeyenler Allah'a kendilerine göre farklı farklı vasıflar, isimler isnat ederler. İşte, Allah da onların bu vasıflandırmalarından, isimlendirmelerinden münezzehtir.

Biz de böyle olmayalım diye hep beraber Allah'a iman edebilmek için Allah'ın El Esmau'l Husna'sını Kur'an'ın nüzul sırasına göre anlamaya çalıştık. Hamd olsun ki Allah ihsan edip ikram etti ve El Esmau'l Husna sohbetlerimizi tamamladık.

İsterseniz şimdi de Allah'ın subhânallâhi ammâ yuşrikûn sıfatıyla ilgili ayetleri anlamaya çalışalım. Öyle ki rabbimizin nasıl subhan olduğunu onun kendisini anlattığı gibi anlamış olabilelim inşallah.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Allâhu lâ ilâhe illâ huv: "Allah odur ki ondan başka ilah yoktur." **Lehul esmâul husnâ:**[10] "En güzel isimler ona aittir." Bütün güzellik Allah'a aittir. Nerde bir güzellik varsa bil ki o güzellik istisnasız Allah'a aittir. Bir yerde bir rahmet mi, ikram mı

[10] Tâhâ /8

yahut herhangi bir güzellik mi gördün bil ki o güzellik bütünüyle Allah'a aittir.

Bir yerde Allah'ın güzelliği yoksa orada çirkinlik ve zulüm meydana gelir. Nasıl ki aydınlık olmayınca karanlık oluyorsa aynı şekilde güzelliğin olmadığı bir yerde de çirkinlik olur. Bu yüzden Allah güzelliğiyle tecelli edip sadece güzelliği, hayrı yaratır, yoksa Allah şerri yaratmaz. Şer bizatihi varlık olarak yoktur, hayır olmadığı için şer meydana gelir. Hayrın olmadığı yerde şer, güzelliğin olmadığı yerde de çirkinlik olur; yani çirkinlik de şer de Allah'a ait değil kula, mahlûkata aittir. Mahlûkat Allah'ın güzelliğinden, hayrından mahrum kalınca şer ve çirkinlik oluşur.

Em lehum ilâhun ğayrullâh: "Yoksa onların Allah'tan başka ilahları mı var?" Biri Allah'ın isimlerini başka bir varlığa veriyorsa onu ilah edinmiştir. **Subhânallâhi ammâ yuşrikûn:**[11] "Allah subhandır, onların şirk koşmasından münezzehtir." Allah subhandır; her türlü noksanlıktan beridir, münezzehtir ve bütün kemal sıfatlarıyla, bütün güzelliklerle muttasıftır. Bütün güzellik, bütün kemalat Allah'a aittir. Kim, Allah'ı böyle görmez ve onu güzelliğiyle tanımaz, anlamazsa Allah'a şirk koşmuş olur ki Allah da onların şirkinden münezzehtir; çünkü Allah subhandır.

Huvallâhullezî lâ ilâhe illâ huv: "Allah odur ki ondan başka ilah yoktur." Çünkü bütün güzellikler ona aittir. Allah bu ayette isimlerini peş peşe sayar. **El melikul kuddûsus selâmul mu'minul muheyminul azîzul cebbârul mutekebbir:** "Allah meliktir (mülkünü idare eden odur), kuddustur (her türlü noksanlıktan münezzehtir, beridir), selamdır (selameti verendir, selam yurdunu, cenneti kulları için hazırlayandır), mu'mindir (güvenilendir, güvenilmesi gerekendir, imanı verendir), muheymindir (koruyandır, gözetendir), azizdir (bütün şeref, izzet ona aittir), cebbardır (dilediğini zorla yapan, zorla yaptırandır),

[11] Tûr /43

mutekebbirdir (tek büyük odur, büyüklük sadece ona aittir).” **Subhânallâhi ammâ yuşrikûn:**[12] “Allah şirk koşanların (müşriklerin) şirkinden (beridir, münezzehtir) subhandır.” Rabbini böyle bilmeyenler, tanımayanlar Allah’a şirk koşmuş olur ki Allah da onların bu şirkinden münezzehtir.

İttehazû ehbârahum: “Onlar kendi hahamlarını (âlimlerini ilah) edindiler.” **Ve ruhbânehum erbâben min dûnillâh:** “(Hristiyanlar da) Papazlarını Allah’ın berisinde (altında) rabler edindiler.” Allah’ı kabul ettiler; ama kendi âlimlerini de Allah’ın altında ilah olarak, rab olarak kabul ettiler.

Onları rab olarak kabul etmek ne demektir?

İster papaz ister haham ister İslam âlimi, Allah’ın hükmü dışında başka bir şey söylediğinde biri onun bu sözünü, hükmünü doğru olarak kabul ederse onu rab olarak kabul etmiş olur.

Bu ayet inince sonradan iman etmiş olan bir haham Resulullah (s.a.v.) Efendimize gelip “ya Resulullah! Biz ya da kavmimiz, hahamları ilah edinmiyorduk, Allah’a şirk koşmuyorduk. Allah böyle buyurmakla neyi murat etti, Allah’ın buradaki hikmeti, muradı nedir, Allah bu ayette ne demek istiyor” diye sorar.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de;

- “Yahudiler, hahamları bir şey söylediğinde Allah’ın kitabında farklı yazılsa dahi o hahamın söylediğini kabul ediyorlar mıydı, etmiyorlar mıydı” buyurur.

Sahabe;

- “Evet, kabul ediyorlardı ya Resulullah! Allah’ın kitabında farklı yazılsa bile hahamın söylediğini kabul ediyorlardı” der.

[12] Haşr /23

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) Efendimiz;

- "İşte Allah'a şirk koşmak budur"[13] diye cevap verir.

Bu yüzden biri Allah'ın vahyi yanında başka birinin de sözünü doğru olarak kabul ettiğinde o âlime "rabbim" demiş ve onun terbiyesini, rabliğini, onun gösterdiği yolu kabul etmiş olur. İstediği kadar "benim rabbim Allah'tır" desin gerçekte onun rabbi Allah değildir; çünkü her ne kadar Allah'ı kabul etse de Allah'la beraber o sözünü doğru olarak gördüğü âlimi de rab olarak kabul etmiştir.

Vel mesîhabne meryem: "Ve Meryem oğlu Mesihi de (Hz. İsa'yı rab olarak kabul ettiler)." Ayetin öncesinde Allah **Min dûnillâh:** "Allah'ın berisinde (Allah'ın altında rabler edindiler)" buyurmuştu; yani "Allah en büyüktür; ama bunlar da söz söyleme yetkisine sahiptir" dediler. Şayet o büyük olarak kabul ettiklerinin söyledikleri söz onlar için Allah'ın ayetinin önüne geçmişse bu durumda onları rab olarak kabul etmişlerdir. Bunu Allah söylüyor. **Ve mâ umirû illâ li ya'budû ilâhen vâhiden, lâ ilâhe illâ huv:** "(Oysaki onlar, hem Meryem oğlu İsa, hem de âlimler, ruhbanlar, papazlar) Vahid olan ilaha (Allah'a) âbd olunmakla emrolunmuşlardı. Allah'tan başka ilah yoktur (diye Allah onların ikrar etmesini söylemişti)." Allah onlara "Allah'tan başka ilah yoktur" demelerini ve öyle yaşamalarını emretmişti. **Subhânehu ammâ yuşrikûn:**[14] "O, subhandır, onların şirk koşmasından münezzehtir (beridir)." Allah'ın sözü, hükmü yanında başkalarının da sözünün geçerli olduğunu söyleyenler Allah'a şirk koşmuştur. Allah da onların şirkinden beridir, münezzehtir. İsimleri ister Yahudi, ister Hristiyan, isterse de Müslüman olsun bu fark etmez, böyle bir hali olanlar müşriktir.

[13] Fi-Zilal-il Kur'an: 10/ 202, Ahmed B. Hanbel, İbn'ul Münzir, İbn Ebi Hatem, İbn Merdeveyh, Beyhaki

[14] Tevbe /31

Etâ emrullâh: "Allah'ın emri geldi." **Fe lâ testa'cilûhu:** "Onu acele istemeyin." Allah'ın hükmü geldi, Allah hükmünü vermiştir. Yani böyle yapanlara Allah'ın gazabı geldi; ama Allah'ın azabının hemen gelmesi için acele etmeyin. **Subhânehu ve teâlâ ammâ yuşrikûn:**[15] "Yüceler yücesi olan (Allah) subhandır, ona şirk koşanlardan (onlardan da onların şirkinden de) münezzehtir." Bu ayetlerden de anladık ki Allah şirki kabul etmiyor! Bu yüzden Allah ayet-i kerimede **"Allah bütün günahları affeder; ama şirki affetmez"**[16] buyurmuştur.

Allah'ın bu ayetlerde bahsettiği şirk Allah'ın zatına karşı değil isimlerine karşı işlenen şirktir. Allah'ın bize bildirdiği, tecelli ettiği doksan dokuz ismi vardır. O halde biri Allah'ın bu doksan dokuz isminden birinde Allah'a şirk koşarsa imanına şirki karıştırmış olur. Bu durumda Allah böyle bir imanı kabul eder mi? -Elbette ki kabul etmez; çünkü Allah şirki asla kabul etmediğini buyurmuştur.

Allah ayet-i kerimede **"müşrikler (Allah'a şirk koşanlar) ancak necistir (pisliktir)"**[17] buyurur. Nasıl ki bir tas suya bir damla idrar düştüğünde o bir tas su haram oluyorsa aynı şekilde imana da bir damla şirk karıştığında o iman da kirlenir ve küfür olur.

Allah müşriklerin halini beyan ederken **"onlar imanlarına şirki karıştırmadan iman etmezler"**[18] buyurmuştur; yani imanları vardır ama bu imanlarına şirk karıştırmışlardır. Şirk karışınca da imanları, iman olmaktan çıkar, küfür olur. Bir tas temiz suya bir damla idrar düştüğünde suyun kirlenmesi gibi şirk de imanın içine girdi mi iman kirlenir ve iman olmaktan çıkar. O artık iman değil, küfürdür ve Allah böyle bir imanı kabul etmez. Bu yüzden Allah "imanınıza şirki karıştırmayın, ben şirki affetmem" buyurdu;

[15] Nahl /1
[16] Nisâ /48, 116
[17] Tevbe /28
[18] Yûsuf /106

çünkü Allah'a ait olan bir hakkı alıp başka bir varlığa vermemizi Allah kabul etmez.

Subhan, Allah'ın ismi değil sıfatıdır. Ayetleri okurken Allah'ın devamlı olarak isimlerinin sonunda "subhânallahi âmma yuşrikûn" veya "subhânallâhi âmma yasifûn" buyurduğunu göreceğiz. Allah subhandır. Allah'ın subhan sıfatı bütün isimlerle beraber gelir; yani Allah rahmandır ve Rahman isminde subhandır, afuvvdur Afuvv isminde subhandır, kahhardır Kahhar isminde subhandır. Allah'ın subhan sıfatı bu şekilde bütün isimlerle beraber gelir.

Subhan; bütün eksiklerden, yanlışlardan, kusurlardan beri olan demektir. Eksiksiz, hatasız, kusursuz, bununla beraber kâmil ve mükemmel demektir. Allah bütün isimleriyle, her bir isminde her bir ismiyle subhandır. Bu yüzden subhan sıfatı, isimlerden bağımsız olarak tek başına gelmez. Bütün isimler Allah'ın zatından tecelli ettiği için "Allah" deyince bütün isimleri birden söylemiş oluruz. Bununla beraber Allah "subhanallah" buyurdu; yani subhan sıfatı "Allah" isminden önce gelir. Dolayısıyla biri Allah derken beraberinde kendi gönlünde subhan demeli; yani subhanallah demeli ki Allah'ı gerçek manada zikretmiş olsun.

Âlimlerimiz *"Allah'ın isimleri içinde bir de ism-i azam vardır"* demiş; ama hiçbiri genel olarak tek bir ismi zikretmemiş, her biri ism-i azamın ne olduğunu kendine göre söylemiştir. Allah'ın El Esmau'l Husna'sını öğrendikten sonra ism-i azamı öğrenmemek olmaz.

Peki, Allah'ın ism-i azamı hangisidir?

Allah ayet-i kerimede **"ister Allah deyin, ister Rahman deyin, El Esmau'l Husna (bütün güzel isimler) Allah'a aittir"**[19] buyurmuştur. Hz. Ali (r.a.) Efendimiz ism-i azamla ilgili olarak

[19] İsrâ /110

"Allah'ın ismi azamı Hayy ismi, Kayyum ismi, Hakem ismi, Kuddus ismidir" buyurmuştur. Bununla beraber başka isimler de sayıp "ism-i azam bunlar da olabilir" demiştir.

İmam Ebu Hanife de Allah'ın ism-i azamı için "ism-i azam Hakem ismidir" buyurmuştur. Abdulkadir Geylani Hazretleri de *"ism-i azam Allah'ın Hayy ismidir"* derken İmam-ı Rabbani ise ism-i azamın Kayyum ismi olduğunu söylemiştir.

Başka âlimlerimiz de bu konuda fikir beyan etmiş, bir kısmı ism-i azamın "Zul Celali vel İkram" olduğunu, bir kısmı "El Hayyul Kayyum" olduğunu, bir kısmı "Erhamurrahimin" olduğunu, bir kısmı "Allahurrahmanurrahim" olduğunu, bir kısmı "Rabb" bir kısmı "Bedi'ussemavati vel ard" bir kısmı da ism-i azamın "Ehadussamed" olduğunu söylemiştir.

Neden bu kadar farklı ism-i azam görüşü vardır?

Aslında her bir âlim Allah'ın kendisinde tecelli eden ismiyle ism-i azamı anlamış, öyle bilmiştir. Hâlbuki Allah'ın bütün isimleri ism-i azamdır; ama mesele o ismin bizde azam olması, büyük olmasıdır. Bu yüzden hangi isim bizde büyükse o bizim için ism-i azamdır.

Tabi ki o ismi Allah'ın subhan sıfatıyla beraber söylersek ism-i azam olur. Zaten herkeste Allah'ın isimleri tecelli etmiştir. Yalnız herkeste birbirinden farklı olarak bu isimlerden bir, iki, bazen üç tane isim en öndedir. Bir kulda tecelli eden en öndeki isim de onun için ism-i azamdır ve Allah, kulun o isimle ettiği duayı reddetmez; yalnız bunun için kulun o isimle beraber subhan sıfatını zikretmesi; yani subhanallah demesi gerekir.

Bütün isimlerin kendisinde tecelli ettiği bir kul, ism-i azamı söylerken söyleyeceği tek kelime vardır; o da subhanallahtır. Şayet onda tecelli eden en öndeki isim subhan sıfatıyla beraber

gelirse o isimle hangi duayı yaparsa yapsın Allah onun duasını reddetmez.

Da'vâhum fîhâ subhânekellâhumme: "Onların (cennettekilerin) orada duaları 'Allah'ım sen subhansın' (demeleridir)." Bu, cennettekilerin duasıdır. **Ve tahiyyetuhum fîhâ selâm:** "Onların orada duaları selamdır." Birbirleriyle konuştuklarında yahut melekler onlarla konuştuğunda bu ilk konuşmaları selamdır. Allah'a olan dualarını ise subhânekellâhumme: "Allah'ım sen subhansın" demeleridir. **Ve âhiru da'vâhum:** "Dualarının sonu da." **Enil hamdulillâhi rabbil âlemîn:**[20] "Elhamdulillahi rabbil âlemin'dir."

Allah "cennetlikler cennette ne isterse onlar için vardır"[21] buyurdu. Cennette ism-i azam tecelli eder. Kul, orada Allah'tan bir şey istediğinde subhânekellâhumme: "Allah'ım sen subhansın" der. Dikkat edilirse subhanallah değil "sen subhansın Allah'ım (benim Allah'ım)" der. "Sen subhansın Allah'ım" dediğinde ise Allah onun istediği şeyi onun için yaratır; çünkü ism-i azamı söylemiştir.

Kul aynı şekilde dünyadayken de ism-i azamı söylerse Allah istediği şeyi yine onun için yaratır. Tabi, söyleyebilirse! İnsan cennette ism-i azamı söyler; çünkü Allah orda tecelli edip kendini tanıtmıştır, dolayısıyla herkes Allah'ın cemalini müşahede etmiş, rabbini tanımıştır. Bu yüzden subhânekellâhumme derken doğru söylemiştir. Bu nedenle ism-i azamı doğru söylemek, bilerek, tanıyarak söylemek gerekir.

Kul, ism-i azamı söyledikten sonra nimeti alınca "elhamdulillahi rabbil âlemin: Hamd, övme ve övülme âlemlerin rabbi olan Allah'a aittir" der. Bu defa aldığı nimete hamd eder.

[20] Yûnus /10
[21] Yâsîn /57

Fe sebbih bismi rabbikel azîm:[22] "Azim olan rabbinin ismini tesbih et." Tesbih etmek "subhanallah" demektir. "Azim olan rabbinin ismini tesbih et; yani subhanallah de" buyurdu Allah. Subhanallah, azim olan Allah'ı tesbih etmektir. Biri subhanallah derken doğru söylüyorsa; yani Allah'ı isimlerinden anlamışsa, tanımışsa bu sıfat onun için ism-i azam olur.

Bir de her konuda, Allah'ın bütün isimlerinde, bütün tecellisinde, kuluna, varlığa, mahlûkata yaptığı bütün muamelede subhanallah demeden şirkten kurtulamaz, kurtulması mümkün değildir.

Sebbihisme rabbikel e'âlâ:[23] "E'âla olan (yüceler yücesi) rabbinin ismini tesbih et." Bu yüzden rükûda "subhâne rabbiyel azim" secdede de "subhâne rabbiyel e'âla" deriz. Dikkat edilirse her ikisinde de "benim rabbim subhandır" diyoruz.

Hitap, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'edir. **Kul hâzihî sebîlî:** "De ki: İşte benim yolum." **Ed'û ilâllâhi alâ besîrah:** "Ben sizi basiret üzere (görmek, tatmak, yaşamak üzere) Allah'a davet ediyorum." Alâ besîrah; görmek üzere demektir. **Ene ve menittebeanî:** "Ben de bana tabi olanlar da (böyle davet eder)." Ben ve bana tabi olanlar basiret üzere sizi Allah'a davet ediyoruz. Basiret üzere Allah'a davet etmeyenler bana tabi olmamıştır. **Ve subhânallâh:** "Ve Allah subhandır." Ben ve bana tabi olanlar gibi basiret üzere Allah'a davet etmeyenler Allah'a şirk koşmuş olur ki Allah da bundan münezzehtir (subhandır). **Ve mâ ene minel muşrikîn:**[24] "Ve ben müşriklerden değilim." Yani böyle yapmazsam müşrik olurum. Aynı şekilde bana tabi olanlar da basiret üzere Allah'a davet etmezse müşrik olurlar.

Basiret üzere Allah'a davet etmek ne demektir?

[22] Vâkıa /74-96, Hâkka /52
[23] E'âla /1
[24] Yûsuf /108

Basiret üzere Allah'a davet etmek; basiretinle Allah'ı görmeye davet etmektir. Allah'ın isimlerini, güzelliğini, El Esmau'l Husna'sını Allah'ın Vedud, Rahman, Rahim ve Kerim isimlerini kendi üzerinde görmeye davettir; yani bu davet Hz. İnsan olmaya davettir. Şayet bunu kendi üzerinde görmezsen, subhanallah dememiş olur, böylelikle Allah'a şirk koşar, müşrik olursun. Bunu Allah söylüyor.

Müşriklerden olmamak için Allah'ın isimlerini görmen, anlaman ve bu isimleri üzerinde tatman gerekir. Hayat baştan sona Allah'ın isimlerinin tecellisinden ibarettir. Bu yüzden her anda Allah'ın bir ismiyle muamele etmek zorundasın. Etmezsen karanlıkta kalırsın. Eğer rahmet etmen gereken yerde rahmet etmez, ikram etmen gereken yerde ikram etmez, affetmen gereken yerde de affetmezsen Allah'ın isimlerinden mahrum kalırsın.

Etrafına Allah'ın isimleriyle muamele edersen ancak o zaman bu isimler sende tecelli eder. Hem de Allah muamele ettiğin o isimle sana on kat daha fazla tecelli eder; çünkü Allah bire en az on verir. Bu yüzden sen bir rahmet gösterdiğinde Allah Rahim isminin tecellisini sana on kat daha ikram eder. Neye göre? -Elbette ki yaptığına göre. Hangi isimle muamele ettiysen Allah'tan o ismin tecellisini alırsın.

Bir kul, subhanallah deyince Allah'ın bütün isimlerini birden zikretmiş olur. "Allah" deyince de bütün isimleri beraber zikreder; ama "subhanallah" deyince Allah'ı bütün isimleriyle birden hem tenzih hem de teşbih ederek zikretmiş olur; yani ikisini birden yapar. Bu yüzden subhanallah ism-i azamdır.

Şimdiye kadar bizimle beraber zikir yapanların bunu mutlaka anlamaları gerekirdi. Kardeşlerimizle beraber zikir yaptığımızda arada bir subhan diye feryat etmemizin mutlaka bir hikmeti olmalıdır.

Neden zikirdeyken Allah'ı başka bir sıfatla, isimle zikretmiyoruz da sadece "ya subhan" diye zikrediyoruz?

Mutlaka o anda istediğimiz bir şey vardır. Biz "ya subhan" deyince kardeşlerimiz de bizimle beraber onu tamamlayıp "Allah" dediklerinde hep beraber Allah'ın ism-i azamını zikretmiş oluruz. Bu zikri böyle yapmamızın sebebi; Allah gönlümüze subhan olarak tecelli etsin diyedir.

El Esmau'l Husna sohbetlerimizi yaparken kardeşlerimizi Allah'ın isimleriyle isimlenmeye, Allah'ın isimleriyle aziz olmaya, şerefli olmaya, rahim olmaya, kerim olmaya, afuvv olmaya, kısacası Allah ile büyük olmaya davet ettik. Unutmamamız lazım ki sadece Allah ile olursak büyük oluruz. İsteyen bizi dinler ve nimeti alır, istemeyen de bizi dinlemez ve kendini bu nimetten mahrum bırakır.

Mü'min hesap adamıdır, hesabını yapan adamdır! Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"akıllı kimse o kimsedir ki dünya hayatına aldanıp ahireti unutmaz. Dünya hayatını yaşarken ebedi hayatı için hazırlık yapar ve cenneti kazanır. Ahmak insan da o kimsedir ki dünyaya dalıp ahireti unutur. Sonra öldüğünde ise her şeyi dünyada bırakıp iflas etmiş, Allah'ın kendisi için hazırladığı cenneti kaybetmiş olarak huzura gider"*[25] buyurmuştur.

Hal böyleyken ümmet olarak genel itibariyle baktığımızda akıllı insan için bakışımızın değiştiğini, tasavvurumuzun bozulduğunu görürüz; çünkü insanlar arasında daha çok para kazananlara yahut yüksek bir mevkiye, makama gelenlere Allah ile hiç bağları olmasa bile akıllı deniliyor! Oysaki bu bakış Allah'a ve resulüne göre bir bakış değildir.

[25] Tirmizi. Kıyame, 25; İbn Mace, Zühd, 31; Ahmed b. Hanbel, Müsned, IV, 124; Hâkim, Müstedrek, IV, 251

Peki, Allah'a ve resulüne göre bakış nasıldır?

En fakir insan; rabbini kaybeden, imanı olmayan insandır. Ondan daha fakir hiç kimse yoktur. Böyle biri manevi olarak yerde sürünen biridir. Bu yüzden en fakir insan; Allah'tan yoksun olan, rabbini kaybeden ya da rabbini hiç bulamayan, tanımayan, anlamayandır. Allah'ın isimlerinden, esmasından mahrum olandır. Zengin insan ise Allah'ın güzelliğiyle güzelleşmiş olan insandır; çünkü kul, Allah'ın isimleriyle isimlendikçe, güzelliğiyle güzelleştikçe Allah'a yakın olur, dost olur, Hz. İnsan olur, Allah'a halife olur.

Kul kendisinde hangi güzellik tecelli ederse etsin o güzelliğin mutlaka Allah'tan olduğunu bilip "bu güzellik benim rabbimdendir, bunu bana rabbim ihsan etti, ikram etti" demelidir; çünkü bütün güzellikler mutlaka Allah'ın bir isminin tecellisidir; ama kul böyle bakmaz ve güzelliği Allah'tan bilmeyip kendinden bilirse bu defa "ben şöyleyim, ben böyleyim" deyip Allah'tan bağımsız bir şekilde nefsiyle övünür, o zaman da nefsini ilah edinmiş ve müşrik olmuş olur. Şayet öyle demez, bunun yerine "hamdolsun, rabbim bende esmasıyla, böyle bir güzellikle tecelli etti, rabbim bana böyle bir güzellikle ikramda bulundu" derse işte o zaman mü'mindir, Allah ile beraberdir.

Evet, Allah hayy ve kayyum olarak her anda tecelli edip kulunu varlıkta tutar. "Allah her anda bir şe'endedir."[26] Yani Allah her anda tecelli edip seni yeniden yaratır. Bu yüzden şimdiki anın bir önceki anınla aynı değildir.

Bu; zaman, mekân, varlık için de aynı şekilde geçerlidir. Allah her anda bir şe'endedir, her an her şeyi yeniden yaratır ve yok eder. Bu yaratılış peş peşe ve sürekli olduğu için biz onu

[26] Rahmân /29

sürekli varlık halinde gibi görürüz. Oysaki Allah varlığı her anda yok edip yeniden yaratır.

Bütün varlık, Allah'ın isimlerinin tecellisinden meydana gelmiştir. Bu yüzden varlığın kaynağı Allah'ın isimleri, El Esmau'l Husna'sıdır. Aynı şekilde Allah insana zatıyla, isimleriyle tecelli etmiştir. Bu yüzden insan kendine baktığında mutlaka Allah'ın kendisine isimleriyle tecelli ettiğini bilip gönlünü Allah'ın tecellisine bağlamalıdır. Nasıl ki ağaç kökünden koparıldığında ağaç olmaktan çıkıyor, odun haline geliyorsa kulun da gönül bağı Allah ile değilse, gönlü Allah'ın tecellisine bağlı değilse tıpkı kökünden kopup odun olan ağaç gibi kurur ve odun olur; ama gönlü Allah'a bağlı olursa o zaman o gönül cennete döner, cennet olur.

Kulun büyüyüp kemale ermesi için infak edip vermesi gerekir. Vermeyi sadece maldan, paradan vermek olarak anlamamamız lazım. Kulun önce gönlündekileri vermesi gerekir. Kul, gönlünde ne varsa onu verebilir. Şayet kulun gönlünde Allah'ın isimleri tecelli etmişse bu durumda kul ne zaman hangi isimle ikramda bulunması gerekiyorsa hemen o isimden ikram eder; ama gönlünde Allah'ın isimleri tecelli etmemişse o zaman veremez, ikram edemez.

Daha iyi anlaşılması için izah edeyim.

Allah'ın Rahim ismi bir kulda tecelli etmemişse kul merhamet göstermesi gerektiği yerde merhamet edemez, dolayısıyla zalim olur. Aynı şekilde Allah'ın Kerim ismi kendisinde tecelli etmemişse yardıma muhtaç biriyle karşılaştığında ona ikram etmesi gereken yerde ikram edip yardım edemez. İkram ederken eli tutulur titrer; çünkü Allah'ın Kerim ve Vehhab isimleri kendisinde tecelli etmemiştir. Bu yüzden kula amel işlettiren şey onun gönlündeki Allah'ın isimleridir.

Bütün hayatımız boyunca her zaman için Allah'ın isimleriyle imtihan oluruz. Biz Allah'ın gönlümüzdeki bir isminden verince Allah o ismiyle bize on kat daha fazla tecelli edip o ismi bize artırarak ikram eder. Bu yüzden aslında alınca değil; verince, Allah'ın bizdeki isimlerini kullanınca kazanırız. Neyi kazanırız? - Elbette ki Allah'ın isimlerini, güzelliğini, Allah ile güzelleşmeyi kazanırız. Biz Allah ile güzelleştiğimizde ise gönlümüz cennete döner, dolayısıyla cenneti hak eder, cennete layık oluruz. Demek ki asıl kazanan ikram ettiğimiz kişi değil bizmişiz!

Peki, sadece verirken mi kazanırız?

Tabi ki hayır, sadece verirken kazanmayız. Birinin rahmetine muhtaç duruma geldiğimizde rahmet alırken yahut birinden ikram görürken veya birine yanlış yapınca affedildiğimiz zamanda da kazanma imkânımız vardır. Burada yine Allah'ın isimlerini kullanmamız; yani Allah'ın bir isminin üzerimizde tecelli etmesi gerekir.

Peki, alırken nasıl kazanırız?

Elbette ki karşımızdakine teşekkür ederek kazanırız; çünkü teşekkür ettiğimizde Allah'ın Şekur ve Şakir isimleri üzerimizde tecelli eder. Karşımızdaki bize yardım edip ikram ettiği için, daha doğrusu Allah onun gönlünden Kerim ismiyle tecelli edip bize ikram ettiği için o kişinin vesilesiyle Allah'ın Kerim ismini, kerimliğini severiz. Böyle olunca da üzerimizde Allah'ın Vedud ismi tecelli eder ve yine Allah'ın ismini, tecellisini kazanmış oluruz; ama yok ikram gördüğümüzde karşımızdakine teşekkür etmezsek bu durumda Şekur ismi üzerimizde tecelli etmez, dolayısıyla nankör olmuş oluruz. Aynı şekilde ikramından dolayı karşımızdakini sevmezsek Allah'ın Vedud ismi üzerimizde tecelli etmez, bunun sonucunda da Allah'ın sevgisinden mahrum kalırız.

Hiçbir şey boşuna değildir. Durumumuz ne olursa olsun, ister verdiğimizde ister aldığımızda her anda Allah'ın isimleri

üzerimizde tecelli etmelidir. Diyelim ki insanlar bize zulmetse, bir haksızlıkta bulunsa yahut birileri üzerinden bize bir sıkıntı gelse yine Allah'ın isimlerinin üzerimizde tecelli etmesi gerekir. Bu defa yapmamız gereken şey; karşımızdakini affedip mağfiret etmek, bu büyüklüğü göstererek bize karşı işlediği suçu cehaletine verip yanlışını yok saymaktır. Böyle yaparsak Allah'ın Afuvv, Ğafur, Ğaffar isimleri üzerimizde tecelli eder. Bir de bize yanlış yapan kişiye Halim ismiyle muamele etmemiz; yani hilm ile davranarak ona rahmet etmemiz gerekir. Böyle yapmazsak kendimize zulmeder, dolayısıyla zalimlerden olmuş oluruz.

İşte, bütün mesele gönüldeki bu bakış meselesidir; çünkü gönül bakışımız fiile, amele dökülür. Gönül bakışımız böyle olduğu takdirde Allah'ın isimleri, güzelliği her anda bizde tecelli etmeye devam eder.

Allah'ın isimleri en kâmil manada Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in üzerinde tecelli etmiştir. Bu yüzden sahabeler Hz. Aişe (r.a.) annemize; "bize Resulullah (s.a.v.)'ı anlatır mısın" diye sorduklarında Hz. Aişe (r.a.) annemiz "*o da herkes gibi bir insandı; ama Allah'ın bütün isimleri en kâmil manada onun üzerinde tecelli etmişti"* diye cevap vermiştir.

İşte Hz. İnsan budur! Peygamberi de böyle anlamak gerekir, yoksa peygamberi melek olarak anlayıp "biz onun gibi yapamayız" diyerek kendimizi kandıramayız. O da herkes gibi bir insandı; ama Allah'ın bütün El Esmau'l Husna'sı en kâmil manada onun üzerinde tecelli etmişti. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz en kâmil manada Hz. İnsan olmuş, Allah'ın zatıyla, sıfatıyla tecelli ettiği ve meleklerin secde ettiği varlık olmuştu.

El Esmau'l Husna sohbetlerimize başlarken din denince anlamamız gereken şeyin; iman, islam ve ihsan olduğunu anlatmıştık. İman, islam ve ihsan, Cebrail (a.s.)'ın Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e *"din nedir"* diye sorduğunda Resulullah (s.a.v.)

Efendimizin verdiği cevaptır.[27] Bu yüzden din üç bölümden meydana gelir. Bunlar iman, islam ve ihsandır.

İman İslam İhsan kitaplarında imanın, İslam'ın ve ihsanın ne olduğunu ve her birine nasıl iman etmemiz gerektiğini ayetlerle detaylı olarak anlattık. İsteyen kardeşlerimiz İman, İslam, ihsan kitaplarını alıp okuyabilir yahut sohbetleri dinleyebilirler. Kardeşlerimiz İman İslam İhsan sohbetlerini ders edindiğinde kimliklerini öğrenmiş ve dinimizi nasıl anlamamız gerektiğini anlamış olur inşallah.

Evet, hep beraber Allah'ın subhânallâhi ammâ yuşrikûn sıfatını anlamaya çalışıyorduk, devam edelim.

Allah, vahyinde devamlı olarak subhan oluşunu anlatmıştır. Bize düşen; Allah'ın subhanlığını onun anlattığı gibi anlamaktır. Şayet Allah'ın anlattığı gibi anlamıyor, bunun yerine kendi kendimize bir şey hayal ediyor ya da birilerinden duyduğumuzu doğru olarak anlıyorsak ve bu ilmimiz de vahyin ölçüsüne uymuyorsa o halde bilelim ki ilmimiz batıl bir ilimdir. Ayetleri okurken Allah'ın "âlimlerinizi rab edinmeyin, böyle yaparsanız onları Allah'a şirk koşmuş olursunuz" buyurduğunu hepimiz gördük. Bu yüzden birinden Allah'ın vahyine uymayan batıl bir illmi alıp onu doğru olarak kabul ettiğimizde o kişi bizim rabbimiz olmuş, dolayısıyla da onu Allah'a şirk koşmuş oluruz.

Em lehum ilâhun gayrullâh: "Yoksa onların Allah'tan başka ilahları mı var?" **Subhânallâhi ammâ yuşrikûn:**[28] "Allah onların şirk koştuklarından münezzehtir." Onların başka ilahları mı var! Şayet senin için Allah'ın kelamı değil de başkalarının sözü geçerliyse bu durumda o başkalarını Allah'a şirk koşmuşsun, demektir. Allah da onlardan münezzehtir, beridir.

[27] Buhârî, İman 1; Müslim, İman 1
[28] Tûr /43

Huvallâhullezî lâ ilâhe illâ huv:[29] "Allah o dur ki kendisinden başka ilah olmayandır." Allah en güzel isimlerin kendisine ait olduğu zattır.

Yâ eyyuhâllezîne âmenû: "Ey iman edenler (ey iman ettiğini iddia edenler)!" **İttekullâh:** "Allah'a karşı takva sahibi olun (Allah'a karşı sorumluluğunuzu bilin ve gereğini yerine getirin)." Allah'a karşı sorumluluğunuz ona iman etmek ve âbd olmaktır. **Vel tenzur nefsun mâ kaddemet li ğad:** "Her nefis (herkes) yarın için neyi takdim ettiğine baksın!" Ahirete neyi gönderdiğine baksın. Bu, Allah'ın sana yüklediği sorumluluktur; ama bunun için öncelikle muttaki olman gerekir. Muttaki olur, sorumluluğunu bilirsen yarının için ahirete ne gönderdiğine bakabilirsin. Evet, Allah "herkes yarını için ahiretine ne gönderdiğine baksın" buyurdu. **Vettekûllah:** "Allah'a karşı sorumluluğunu yerine getir." **İnnallâhe habîrun bi mâ ta'melûn:**[30] "Muhakkak ki Allah sizin yaptıklarınızdan haberdardır." Allah'ın senden mutlaka haberi vardır. Allah, sorumluluğunu yerine getirip getirmediğini bilir.

Ve lâ tekûnû kellezîne nesûllâh: "O Allah'ı unutanlar gibi olmayın!" **Fe ensâhum enfusehum:** "(Onlar Allah'ı unuttukları için Allah da) Onlara onları unutturmuştur." İnsanın Allah'ı unutmasıyla Allah bir şey kaybetmez, asıl kaybeden Allah'ı unutanlardır; çünkü Allah'ı unutmuşlarsa aslında kendilerini unutmuşlardır.

Nasıl?

Biri Allah'ın güzelliğinin kendisinde tecelli ettiğini anlamamışsa, kendini Allah'tan bağımsız bir varlık olarak görüyor ve yaşadığı süre içinde ebedi hayatını kazanmaya çalışmıyorsa kendini daha nasıl unutsun! O, Allah'ı unuttuğu için Allah da ona

[29] Haşr /22-23
[30] Haşr /18

bunları unutturmuştur. **Ulâike humul fâsikûn:**[31] "Böyle olanlar fasıktır." **Lâ yestevî ashâbun nâri ve ashâbul cenneh:** "Ateş ehliyle cennet ehli bir olmaz." **Ashâbul cenneti humul fâizûn:**[32] "Cennet ehli kurtuluşa (saadete) ermiştir (her arzusuna kavuşmuştur)." Birinin derdi ahiret değil, rabbinin rızasını kazanmak değilse ve hayatını yaşarken ahiretini kazanmaya çalışmıyorsa Allah'ı unutmuştur, dolayısıyla Allah da ona onu unutturmuştur. Böyle olanlar ise fasıktır. Allah da fasıkların cehennemlik olduğunu buyurdu.

Lev enzelnâ hâzâl kur'âne alâ cebel: "Biz bu Kur'an'ı bir dağa indirmiş olsaydık." **Le raeytehu hâşian mutesaddian min haşyetillâh:** "Onu (o dağı) Allah'ın haşyetinden (Allah'ın büyüklüğü karşısında) parça parça (paramparça) olarak görmüş olurdun." **Ve tilkel emsâlu nadribuhâ lin nâs:** "Biz insanlara bu misalleri veriyoruz ki." **Leallehum yetefekkerûn:**[33] "Belki tefekkür ederler." Bu misalleri insanlara tefekkür etmeleri için veriyoruz. Allah bu Kur'an'ı bir dağa indirseydi dağ ayetler karşısında paramparça olurdu; ama "ben vahyimi sana indirdim. Bu durumda kendinde bir titreme olup olmadığını tefekkür et! Şayet Allah'ın ayetleri karşısında titremiyorsan sende bir sorun var; yani bir taş kadar bile olamıyorsun" buyurdu Allah.

Huvallâhullezî lâ ilâhe illâ huv: "Allah odur ki kendisinden başka ilah yoktur." **Âlimul gaybi veş şehâdeh:** "(O) Gaybı da, şehadeti de bilendir." Allah görüneni de görünmeyeni de bilendir, görünenin de görünmeyenin de âlimidir. **Huver rahmânur rahîm:**[34] "O rahman ve rahimdir."

Huvallâhullezî lâ ilâhe illâ huv: "Allah odur ki kendisinden başka ilah olmayandır. **El melikul kuddûsus selâmul mu'minul**

[31] Haşr /19
[32] Haşr /20
[33] Haşr /21
[34] Haşr /22

muheyminul azîzul cebbârul mutekebbir, subhânallâhi ammâ yuşrikûn:[35] "O meliktir, kuddustur, selamdır, mu'mindir, muheymindir, azizdir, cebbardır, mutekebbirdir. Allah subhandır, kendisine şirk koşanların şirkinden münezzehtir."

Huvallâhul hâlikul bâriûl musavvir: "O Allah halıktır (yaratandır), bari'dir, musavvirdir." **Lehul esmâul husnâ:** "En güzel isimler onundur (ona aittir)." **Yusebbihu lehu mâ fîs semâvâti vel ard:** "Göklerde ve yerde her ne varsa onu tesbih eder." **Ve huvel azîzul hakîm:**[36] "O, aziz ve hakimdir."

Sebbeha lillâhi mâ fîs semâvâti vel ard: "Göklerde ve yerde ne varsa onu tesbih eder." **Ve huvel azîzul hakîm:** "O, aziz ve hakimdir." Bütün izzet, bütün şeref ona aittir. Allah her neyi yaparsa yapsın mutlaka yaptığı her şeyde bir hikmeti, bir muradı vardır. **Lehu mulkus semâvâti vel ard:** "Göklerin ve yerin mülkiyeti kendisine aittir." **Yuhyî ve yumît:** "Dirilten ve öldüren odur." **Ve huve alâ kulli şey'in kadîr:** "Ve o her şeye kadirdir." **Huvel evvelu vel âhiru vez zâhiru vel bâtın:** "O evveldir, ahirdir, zahirdir, batındır." **Ve huve bi kulli şey'in alîm:**[37] "O her şeyiyle her şeyi bilendir."

Huvellezî halakas semâvâti vel arda fi sitteti eyyâm: "Gökleri ve yeri altı günde yaratan odur." **Summestevâ alâl arş:** "Sonra arşa istiva etti." Yani arştan hükmünü verdi. **Ya'lemu mâ yelicu fîl ardı ve mâ yahrucu minhâ:** "(O) Yerin içine gireni de ondan çıkanı da bilir." **Ve mâ yenzilu mines semâi ve mâ ya'rucu fîhâ:** "Gökten ineni de oraya çıkanı da bilir." **Ve huve meakum eyne mâ kuntum:** "Nerde olursanız olun o sizinle beraberdir." **Vallâhu bi mâ ta'melûne basîr:**[38] "Ve Allah her ne yaparsanız yapın onu görür (bilir)."

---

[35] Haşr /23
[36] Haşr /23
[37] Hadîd /1-3
[38] Hadîd /4

Lehu mulkus semâvâti vel ard: "Göklerin ve yerin mülkiyeti ona aittir." **Ve ilâllâhi turceul umûr:** "Bütün işler ona döndürülür." Bütün işlerin sonu ona aittir (hüküm ona aittir). **Yûlicul leyle fîn nehâr:** "Geceyi gündüzün içine katar." **Ve yûlicun nehâre fîl leyl:** "Gündüzü de gecenin içine katar." **Ve huve alîmun bi zâtis sudûr:**[39] "O, göğüstekilerin özünü bilir."

Okuduğumuz bu ayetler birbirinin devamı olan ayetlerdir. **Âminû billâhi ve resûlihî:** "Allah'a ve resulüne iman edin." Allah bütün bunları söyledikten sonra "bana ve resulüme iman edin" buyurdu. **Ve enfikû mimmâ cealekum mustahlefîne fîhi:** "Ve (Allah'ın) sizi halife kıldığı (emrinize verdiği, size ikram ettiği) şeylerden infak edin." **Fellezîne âmenû minkum ve enfekû:** "Sizden iman edip infak eden kimseler için." **Lehum ecrun kebîr:**[40] "(Onlar için) Büyük bir ecir vardır."

Ve mâ lekum: "Size ne oluyor böyle!" **Lâ tu'minûne billâhi ver resûl:** "(Hem mü'min olduğunuzu iddia ediyorsunuz hem de) Allah'a ve resulüne iman etmiyorsunuz?" Size ne oluyor! **Yed'ûkum li tu'minû bi rabbikum:** "(Allah'ın resulü) Sizi rabbinize iman etmeye davet ettiği halde (iman etmiyorsunuz)." **Ve kad ehaze mîsâkakum:** "Oysaki biz sizden (bize iman edeceksiniz diye) söz almıştık." **İn kuntum mu'minîn:**[41] "Siz mü'min olacaksınız diye (Allah sizden söz almıştı)."

Huvellezî yunezzilu alâ âbdihî âyâtin beyyinât: "Kuluna apaçık ayetler indiren odur." **Li yuhricekum minez zulumâti ilân nûr:** "Sizi karanlıklardan nura çıkarsın diye." **Ve innallâhe bikum le raûfun rahîm:**[42] "Bununla beraber Allah size karşı rauf ve rahimdir."

[39] Hadîd /5-6
[40] Hadîd /7
[41] Hadîd /8
[42] Hadîd /9

Ve mâ lekum: "Size ne oluyor?" **Ellâ tunfikû fî sebîlillâh:** "Neden Allah yolunda harcamıyorsunuz?" **Ve lillâhi mîrâsus semâvâti vel ard:** "Göklerin ve yerin mirası Allah'a aittir." Sonra siz orayı terk edersiniz ve her şey Allah'a kalır. Bu durumda neden Allah yolunda sarf edip infak etmiyorsunuz! Hitap Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e ve sahabeyedir, dolayısıyla kıyamete kadar bütün insanlaradır. **Lâ yestevî minkum men enfeka min kablil feth:** "Sizden fetihten önce infak edenler (sonrakilerle) bir olmazlar." **Ve kâtel:** "Ve savaşanlar da." **Ulâike a'zamu dereceten minellezîne enfekû min ba'du ve kâtelû:** "Onlar ondan (fetihten) sonra harcayıp savaşanlardan derece itibariyle daha büyüktürler." **Ve kullen vaadallâhul husnâ:** "Allah hepsine de güzelliği va'd etmiştir." **Vallâhu bi mâ ta'melûne habîr:**[43] "Allah yaptıklarınızdan haberdardır."

Allah bu ayette de Hz. Yunus (a.s.)'ın kavmini bırakıp gittikten sonraki halini beyan eder. **Feltekamehul hût:** "Balık onu yuttu." **Ve huve mulîm:**[44] "O da kendini levm ediyordu." Hz. Yunus (a.s.) "Allah emir vermeden kavmimi terk ettim, nasıl böyle bir yanlış yaptım" deyip kendi kendini levm ediyordu; yani kendini kınıyordu.

Fe lev lâ ennehu kâne minel musebbihîn: "Eğer o (Allah'ı) tesbih edenlerden olmasaydı." **Le lebise fî batnihî ilâ yevmi yub'asûn:**[45] "Bu durumda (insanların) tekrar dirileceği güne kadar onun (balığın) karnında kalırdı." Şayet Hz. Yunus (a.s.) rabbini tesbih etmeseydi böyle olacaktı.

Peki, Hz. Yunus (a.s.)'ın tesbihi neydi?

Ve zennûni iz zehebe mugâdıbâ: "Zennun (kavmine) kızmış (öfkelenerek) gitmişti." **Fe zanne en len nakdire aleyh:** "(O)

[43] Hadîd /10
[44] Sâffât /142
[45] Sâffât /143-144

Zannetti ki biz onu sıkmayacağız." Tabiri caizse bizim ona kızmayacağımızı, gazap etmeyeceğimizi, onu cezalandırmayacağımızı zannetti. **Fe nâdâ fiz zulumât:** "(Balığın karnında) Karanlıklar içinde rabbine nida etti." Feryat edip nida etti. **En lâ ilâhe illâ ente subhâneke:** "Sen subhansın, senden başka ilah yoktur." Hz. Yunus (a.s.) burada ism-i azamı söylüyor. **İnnî kuntu minez zâlimîn:**[46] "Ben kendime zulmettim." Bu yüzden kim darda, karanlıkta, hapiste, nefsinin mağarasında kalmışsa ve bundan kurtulmak istiyorsa bu duayı yapması gerekir. Allah bu ayetin devamında **"işte, biz onu böyle dua ettiği için kurtardık, biz mü'min kullarımızı böyle kurtarırız"**[47] buyurmuştur. Bu dua bütün mü'minler için geçerli olan bir duadır.

İnsanın "lâ ilâhe illâ ente subhâneke innî kuntu minez zâlimîn" duasını ederken ne söylediğini bilmesi gerekir.

Peki, bu duanın manası nedir?

Lâ ilâhe: "İlah yoktur." **İllâ ente:** "Bir tek sen (ilahsın, ilah sensin). **Ente subhâneke:** "Sen subhansın." Kusursuz ve eksiksiz olan, bütün güzelliklerle mükemmel, bütün kemal sıfatları kendisinde olansın. **İnnî kuntu minez zâlimîn:** "Ben kendime zulmettim." Ben de kendisine zulmedenler gibi oldum.

Sen de bu duayı rabbine boyun bükerek, için yanarak, iman etmiş olarak yaparsan yeminle söylüyorum ki gerçekleşmeyecek hiçbir duan yoktur.

İz kâle mûsâ li ehlihî innî ânestu nârâ: "Musa kendi ailesine demişti ki: Ben bir ateş gördüm." Hz. Musa (a.s.), Medyen'den Hz. Şuayb (a.s.)'ın yanından hanımı ve çocuğuyla beraber ayrılmış, yola çıkmıştır. Yolculuk sırasında gece çökmüş, etraf zifiri karanlık olmuştur, aynı zamanda fırtına da vardır. Bununla beraber hem

[46] Enbiyâ /87
[47] Enbiyâ /88

açtırlar, hem de hava soğuktur; yani donmak üzeredirler. Bu sırada Hz. Musa (a.s.) uzaktan bir ateşin yandığını fark eder ve hanımına "ben bir ateş gördüm" der. **Se âtîkum minhâ bi haber:** "Oradan size bir haber getireceğim." Ateşin bulunduğu yere gidip oradan size bir haber getireyim. **Ev âtîkum bi şihâbin kabes:** "Ya da oradan biraz ateş (getiririm)." **Leallekum tastalûn:**[48] "Umarım ki böylece (o ateşle) ısınmış olursunuz."

Fe lemmâ câehâ: "Ne zaman ki oraya (o ateşin yanına) geldi." **Nûdiye en bûrike men fîn nâri ve men havlehâ:** "Ona nida edildi: Ateşin bulunduğu yer ve onun çevresindekiler mübarek kılınmıştır." **Ve subhânallâhi rabbil âlemîn:**[49] "Âlemlerin rabbi olan Allah subhandır." Orada ateş yoktur. Allah'ın nuru orda tecelli ettiği için Hz. Musa (a.s.) bu nuru uzaktan ateş gibi görmüştür.

Allah ayetin sonunda **subhânallâhi rabbil âlemin:** "Âlemlerin rabbi olan Allah subhandır" buyurdu. Yani Allah tecelli etmiştir ve bu tecelli mübarek bir tecellidir, aynı şekilde bu tecellinin bulunduğu yer de mübarektir; ama Allah subhandır. Allah tecelli etti diye bu tecelliye "Allah" diyemezsin. Bunun yerine "Allah'ın nuru tecelli etmiş" diyebilirsin.

Allah bir ağaçtan Hz. Musa (a.s.)'a hitap eder ve **Yâ mûsâ innehû enallâhul azîzul hakîm:**[50] "Ya Musa! Ben Allah'ım, aziz ve hakimim" buyurur. Burada hitap ağacın üzerinden gelir; ama ağaca "Allah" denmez. "Allah ağaçtan tecelli edip Hz. Musa (a.s.)'a hitap etti" denir. Bir peygamber için de, bir Hz. İnsan için de bu böyledir. Allah onun üzerinden tecelli edip hitapta bulunur; ama Allah subhandır. Hitap ağaçtan gelse de ağaç ağaçtır.

[48] Neml /7
[49] Neml /8
[50] Neml /9

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bir hadis-i şerifinde buyurur; *"biri Kur'an'ı okuduktan sonra 'ben, Allah ile konuştum' deyip yemin etse onun bu yeminine kefaret gerekmez; çünkü doğru söylemiştir."* Yani insan Kur'an'ı okuyunca "ben Allah ile konuştum" diyebilir. Bu durumda Kur'an'a Allah diyebilir misin! Haşa, elbette ki diyemezsin! Aynı şekilde konuşan, Allah'ın ayetini konuşuyorsa söylediği Allah'a aittir; ama zatı itibariyle beşer beşerdir, ona hâşâ Allah denilemez.

Bu ayetteki sözü de melekler söylüyor. **Kâlû subhâneke:** "Sen subhansın (ya rabbi)!" **Lâ ilme lenâ illâ mâ allemtenâ:** "Bizim, senin bize öğrettiğinden başka bir ilmimiz yoktur." **İnneke entel alîmul hakîm:**[51] "Muhakkak ki âlim ve hakim olan sensin."

Melekler bu sözü Allah'a niçin söylediler?

Allah meleklere; "yeryüzünde bir halife yaratacağım" buyurduğunda melekler "yeryüzünde kan dökecek, fesat çıkaracak birini mi halife kılacaksın" dediler. Bunun üzerine Allah da "ben sizin bilmediklerinizi bilirim"[52] buyurdu. Sonra melekler fikir beyan ettiklerini anlayıp hemen kendilerini toparladı ve "sen subhansın ya rabbi! Sözümüzü geri aldık. Bizim senin bize öğrettiğinden başka bir ilmimiz yoktur" deyip tövbe ettiler.

Biri de Allah'ın vahyi karşısında fikir beyan ediyorsa mü'min olmaktan çıkar; çünkü Allah ayet-i kerimede **"Allah ve resulü bir konuda hüküm verdiğinde mü'minlere fikir beyan etmek yaraşmaz"**[53] buyurmuştur. Allah ve resulü hüküm verdiğinde mü'minlere yakışan şey fikir beyan etmek değil aksine "işittik ve itaat ettik" demektir. Yoksa fikir beyan edenler mü'min değildir, mü'min olamazlar.

[51] Bakara /32
[52] Bakara /30
[53] Ahzâb /36

Hal böyleyken öyleleri var ki kendisine ayet okuyup "Allah böyle buyurmuş" dediğin halde "ama bizim cemaattekiler böyle söylemiyor, şeyhim ne söylemişse odur" diyebiliyor! Biri kimin sözünü Allah'ın vahyinin önüne geçirmişse bu kişi kim olursa olsun fark etmez, onu Allah'a şirk koşmuştur. Dolayısıyla şirk koştuğu için mü'min değildir, Allah'a, Allah'ın kitabına, vahyine iman etmemiştir. İsterse bunu sadece bir defa söylesin böyle biri imandan çıkmıştır.

Allâhullezî halakakum: "Allah odur ki sizi o yaratmıştır." **Summe rezakakum:** "Sonra sizi rızıklandırmıştır." **Summe yumîtukum:** "Sonra sizi öldürür." **Summe yuhyîkum:** "Sonra sizi diriltir." **Hel min şurakâikum men yef'alu min zâlikum min şey':** "Sizin (Allah'a) şirk koştuklarınızdan bunlardan birini yapabilecek var mıdır!" Şayet sizi yaratabiliyor, rızıklandırabiliyor ve sizi öldürüp bir daha diriltebiliyorsa o zaman onları kabul edin ve sözlerini dinleyin. Söyleyin bakalım, Allah'a şirk koştuklarınızın arasında bunları yapabilenler var mıdır! **Subhânehu ve teâlâ ammâ yuşrikûn:**[54] "O subhandır, onların şirk koştuklarından münezzehtir." Allah kendisine şirk koşandan da onun şirkinden de beridir, subhandır.

Ellezîne yezkurûnallâhe kıyâmen ve kuûden ve alâ cunûbihim: "O kimseler ki ayaktayken, otururken ve yan üzeri yatarken Allah'ı zikrederler." **Ve yetefekkerûne fî halkıs semâvâti vel ard:** "Göklerin ve yerin yaratılışı üzerinde de tefekkür ederler." **Rabbenâ mâ halakte hâzâ bâtılâ:** "Rabbimiz! Sen bunları boşuna yaratmadın (derler)." Her bir şeyi yaratmanda mutlaka bir hikmetin, muradın vardır, derler. Bu kimseler kâinat ayetini okuyorlar. **Subhâneke fekınâ azâben nâr:**[55] "Sen subhansın, bizi ateş azabından koru." Sen subhansın, herhangi bir şeyi boş ve

[54] Rûm /40
[55] Âl-i İmrân /191

gereksiz yere yaratmaktan münezzehsin. Allah onların, varlığı kitap gibi, ayet gibi okuduklarını buyurdu.

Subhânellezî halakal ezvâce kullehâ: "Bütün çiftleri yaratan Allah subhandır (herhangi bir varlığa benzemekten münezzehtir)." **Mimmâ tunbitul ard:** "Yerin bitirdiklerini de (çift çift olarak yaratır)." **Ve min enfusihim:** "Sizin nefislerinizden de." Aynı şekilde sizi de çift olarak yaratmıştır ve yaratmaya devam ediyor. **Ve mimmâ lâ ya'lemûn:**[56] "Daha sizin bilmediğiniz şeyleri de." Henüz bilmediklerinizi de çiftler halinde yaratır. Ağaçların, otların, çiçeklerin, taşın kısacası her şeyin çifti; yani erkeği, dişisi vardır. Çifti olmayan hiçbir varlık yoktur. Bütün çiftleri yaratan Allah subhandır, yarattıklarına benzemekten münezzehtir.

Fe subhânallâhi hîne tumsûn: "Akşama girdiğinizde tesbih Allah'ındır (tesbihinizi Allah'a yapın)." **Ve hîne tusbıhûn:**[57] "Sabaha erdiğinizde de (rabbinizi) tesbih edin (tesbih ona aittir, ona edilir)."

Fe subhânellezî bi yedihî melekûtu kulli şey': "Allah subhandır, mülkün tasarrufu (her şeyin mülkiyeti, melekiyeti) onun elindedir (kendisine aittir)." **Ve ileyhi turceûn:**[58] "Dönüşünüz de onadır."

Ve kâlûttehazellâhu veledâ: "(O kendilerine zulmedenler) Allah kendine çocuk edindi dediler." Hristiyanların söylediği gibi söylediler. **Subhânehu, bel lehu mâ fîs semâvâti vel ard:** "O subhandır, bilakis göklerde ve yerde her ne varsa onundur." **Kullun lehu kânitûn:**[59] "Her şey (hepsi) ona boyun bükmüştür." Allah böyle bir şeyden münezzehtir. Yani Hıristiyanlar, Allah'ın çocuk edindiğini söylesin birileri de çıkıp Hristiyanların da cennete girebileceğini iddia etsin. Sen Allah'ın ortağı mısın ki böyle bir

[56] Yâsin /36
[57] Rûm /17
[58] Yâsin /83
[59] Bakara /116

hüküm veriyorsun! Allah "şirki kabul etmiyorum" buyurdu. Bu yüzden herkes ne söylediğine dikkat etmeli, asla Allah adına hüküm vermemelidir.

Allah Kıyamet günü bu hitabı Hz. İsa (a.s.)'a yapar. **Ve iz kâlellâhu yâ îsâbne meryeme e ente kulte lin nâsittehizûnî ve ummiye ilâheyni min dûnillâh:** "Allah (Kıyamet günü) buyuracak ki: Ey Meryem oğlu İsa! Sen mi insanlara 'beni ve anamı Allah'ın berisinde (Allah'tan başka) iki ilah edinin' dedin?" **Kâle subhâneke:** "(İsa) Dedi ki: Sen subhansın (ya rabbi)." Hz. İsa (a.s.)'ın söyleyeceği ilk şey budur. **Mâ yekûnu lî:** "Benim için böyle bir şey mümkün değildir." **En ekûle mâ leyse lî bi hakk:** "Ben benim hakkım olmayan bir şeyi nasıl söylerim!" Böyle bir şey söylemem mümkün değildir. **İn kuntu kultuhu:** "Onu söyleseydim." **Fe kad alimtehu:** "Sen onu bilirdin." Allah kıyamet yerindeki bu durumu haber vererek mü'minleri şimdiden uyarıyor.

Ta'lemû mâ fî nefsî: "Sen benim nefsimdekini (bendekini) bilirsin." Sen benim ne yaptığımı, ne söylediğimi bilirsin. **Ve lâ a'lemu mâ fî nefsik:** "Ama ben sendekini bilmem (ya rabbi)." **İnneke ente allemul guyûb:**[60] "Çünkü gaybı bilen (gaybın âlimi) bir tek sensin."

Bu ayetten nasıl bir ders çıkarmamız gerekir?

Hristiyanlar Allah'ın çocuk edindiğini söyleyerek Hz İsa (a.s.)'a ilahlık vermişlerdir. Allah da Hz. İsa (a.s.)'a "sen mi onlara beni ve anamı Allah'ın berisinde ilahlar edinin dedin" diye soruyor. O halde biri önderine, şeyhine, tabi olduğu cemaatindeki başkana, âlime, hocaya Allah'ın bir ismini verip onu Allah'a şirk koşarsa ve o cemaatin başındaki de bunu gördüğünde o kişiye müdahale etmez, onu şirkten temizlemez, kurtarmazsa bu durumda Allah Kıyamet günü ona da "sen mi beni ilah edinin

[60] Mâide /116

dedin" diye sorar, o da bunun hesabı veremez. Hz. İsa (a.s.) "benim böyle bir şey yapmam mümkün değil ya rabbi! Bu benim hakkım olan bir şey değil ki böyle söyleyeyim! Şayet böyle söyleseydim sen bunu bilirdin" diye cevap veriyor. Yani böyle bir şeye müsaade etmeyenler yarın huzura gittiğinde temize çıkar; ama buna göz yumup müsaade edenlerse Kıyamet günü temize çıkamaz.

Mesela öyleleri var ki "benim şeyhim her şeyi yapar, her şeyi bilir, her şeyi görür" derler. Böyle bir şey söylemek şirktir. Sen şeyhini her şeyi görüyor ve biliyor olarak görüyorsan o halde şeyhini Allah'ın ortağı olarak görüyor ve onu Allah'a şirk koşuyorsun demektir. Oysaki şeyhin de senin gibi bir beşerdir. Allah ayet-i kerimede Resulullah (s.a.v.) Efendimiz için **Kul innemâ ene beşerun mislukum:**[61] "De ki: Ben de sizi gibi bir beşerim" buyurdu. Yani önümüzde bir ölçü vardır. O halde ölçümüze bakmamız gerekir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz her şeyi biliyor muydu? -Elbette ki bilmiyordu. Misal olarak; devesi kaybolduğunda Allah ona haber verinceye kadar devesinin nerde olduğunu bilmiyordu. Aynı şekilde hanımı, Hz. Aişe (r.a.) annemiz iftiraya uğradığında elli gün boyunca tâ ki Allah haber verinceye kadar bunun iftira olduğunu bilmiyordu. Öyle değil mi! Bu yüzden Allah, kuluna neyi bildirirse kul ancak onu bilebilir, neyi gösterirse kul ancak onu görebilir. Bu peygamber için dahi geçerlidir.

Hal böyleyken mü'min, Müslüman olduğunu iddia edenler "yok, falan zat her şeyi biliyor, her şeyi görüyor, her şeyi anlıyor, her şeye gücü yetiyor" diyebiliyor! Böyle bir şey yoktur, hatta söz konusu bile değildir! Böyle söyleyen biri müşrik olur. Bu yüzden biri kendisi için böyle bir şey söylendiğinde bunu fark ettiği halde itiraz etmezse Kıyamet günü Hz. İsa (a.s.)'a yapılan hitabın aynısına muhatap olur. Eğer ki bu konuda en ufak bir taviz vermişse bile başını kaldırıp Allah'a cevap veremez. Onun

[61] Fussilet /6, Kehf /110

hakkında böyle söyleyenler imanlarına şirk karıştırdığı gibi kendisi de buna müdahale etmediği için aynı suçu işlemiş olur.

Peki, imanımıza şirk karıştırmamak için ne dememiz gerekir?

Subhânallah: Allah subhandır. Hiç kimse ve hiçbir şey Allah'a benzemez, benzeyemez. **Ve lem yekun lehu kufuven ehad:**[62] "Hiçbir şey ona denk olmaz (ona benzemez, kıyas yapılmaz)" dememiz gerekir. Hiç yaratanla yaratılmış arasında kıyas olur mu! Kul, Allah'ın sonsuz rahmet deryasından bir parça rahmet, sonsuz güzelliğinden bir damla güzellik, sonsuz ilminden bir damla ilim almışsa onu bir damla olarak, bir katre olarak görmek gerekir. Bu durumda o hiç Allah'a şirk koşulur mu! Onun hakkında "o da Allah gibi görür, Allah gibi bilir" denir mi! Bundan daha büyük şirk olmaz. Kul kuldur, Allah ise âlemlerin rabbidir, kulu yaratandır. Yaratanla yaratılan nasıl birbirine benzeyebilir, halıkla mahlûk birbirine nasıl benzetilir!

Ve yevme yahşuruhum ve mâ ya'budûne min dûnillâh: "O gün (Allah) onları ve Allah'ın berisinde taptıklarını toplar." **Fe yekûl:** "(Allah onlara) Buyurur ki." **E entum adleltum ibâdî hâulâi:** "Bu kullarımı siz mi saptırdınız?" Siz mi bunları delalete düşürdünüz? **Em hum dallûs sebîl:**[63] "Yoksa onlar kendileri mi yoldan saptılar?" Yani siz müdahale etmediniz de kendileri mi saptılar!

Kâlû subhânek: "(Onlar) Derler ki: Sen subhansın (ya rabbi)." **Mâ kâne yenbeğî lenâ en nettehize min dûnike min evliyâ':** "Seni bırakıp da senden başka dostlar edinmek bize yakışmaz (hâşâ)!" Biz böyle bir şey yapmadık, derler. Bunu söyleyenler velilerdir. **Ve lâkin metta'tehum ve âbâehum hattâ nesûz zikr:** "Sen onları ve onların atalarını öyle bir nimetle

[62] İhlâs /4
[63] Furkân /17

nimetlendirdin ki senin zikrini unuttular.” Onlar seni zikretmeyi, zikrini, ayetlerini unuttular. **Ve kânû kavmen bûra:**[64] “Onun için helakı hak eden bir kavim oldular.” “Onlar kafalarına göre hareket ettiler! Yoksa biz bir şey yapmadık, bizim velimiz sensin. Senden başka dostlar edinmek bize yakışmaz; yani onların dostluğuna bakıp ‘bunlar bize yakın olsun, dost olsun da söylediklerine göz yumalım’ demedik” derler.

Allah o kaybedenlere şöyle buyuracak. **Fe kad kezzebûkum bimâ tekûlûn:** “İşte (bu taptıklarınız) söylediklerinizden dolayı sizi yalancı çıkardı.” Sizin kendilerine uymadığınızı söylüyorlar. **Fe mâ testetîûne sarfâ:** “Artık azap sizden geri çevrilmez.” **Ve lâ nasrâ:** “(Size) Yardım da edilmez.” **Ve men yazlim minkum nuzikhu azâben kebîrâ:**[65] “Sizden kim zulmederse ona büyük azabı tattıracağız.” Sadece onun azabını artıracağız. Kim zulmederse; yani biri hakkında böyle bir düşünceye sahip olmak zulümdür. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede **“şirk en büyük zulümdür”**[66] buyurmuştur. Allah Kıyamet günü onların Allah’a şirk koştuğu önderlerini çağırıp “siz mi onlara ‘benim sözümü Allah’ın sözünün önüne alın’ dediniz yoksa kendileri mi delaletteydi” diye önderlere hesap sorar.

Bu yüzden her zaman için imanımızı, dinimizi, İslam’ımızı, ahlakımızı, ibadetimizi Kur’an’ın ölçüsüne vurmamız gerekir. Şayet tutuyorsa doğrudur, tutmuyorsa onu kimden öğrenmişsek öğrenelim yanlıştır, batıldır ve onu hemen atmamız gerekir. Kıyamet günü kendilerini önder olarak kabul ettiğimiz kişilere Allah “bakın, sizin sözünüzü benim ayetimin önüne aldılar yoksa siz mi onlara böyle yapmalarını söylediniz” diye sorduğunda onlar “hâşâ, ya rabbi! Biz böyle bir şey söylemedik” diyecekler; yani “falan âlim böyle söyledi, onun için böyle yaptım ya rabbi”

[64] Furkân /18
[65] Furkân /19
[66] Lokmân /13

dememiz Kıyamet günü bizi kurtarmayacak. Bu nedenle Allah'ın vahyine uymayan her düşüncemizi, sözümüzü, halimizi o gün gelmeden atmamız ve doğru olarak, hak olarak sadece rabbimizin vahyini kabul etmemiz gerekir.

Allah bu ayetle de Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e hitap ediyor. **Ve mâ erselnâ kableke minel murselîn:** "Biz senden önce de resuller gönderdik." **İllâ innehum le ye'kulûnet taâm:** "Onlar da yemek yiyorlardı." **Ve yemşûne fîl esvâk:** "Çarşılarda (sokaklarda) dolaşıyorlardı." **Ve cealnâ ba'dakum li ba'dın fitneh:** "Biz sizin bir kısmınızı bir kısmınıza fitne yaptık (imtihan vesilesi, imtihan sebebi kıldık)." Neden? **E tasbirûn:** "(Bakalım) Sabredecek misiniz?" **Ve kâne rabbuke basîrâ:**[67] "Ve rabbin her şeyi hakkıyla görendir." Demek ki Allah birilerinden yahut bir yerlerden bize sıkıntı geldiğinde sabredip etmeyecek miyiz diye bizi birbirimizle imtihana tabi tutuyormuş!

Subhâne rabbike rabbil izzeti ammâ yasifûn:[68] "Senin rabbin izzet sahibidir, subhandır, onların vasıflandırmalarından münezzehtir." Bu, her namazdan sonra okuduğumuz bir ayettir, duadır. Kim Allah'ı nasıl vasıflandırırsa vasıflandırsın, Allah kendini o şekilde vasıflandırmamış, isimlendirmemişse Allah bu vasıflandırmadan münezzehtir, subhandır, buyurdu Allah.

İnnellezîne lâ yercûne likâenâ: "O kimseler ki bize kavuşmayı ummuyorlar." **Ve radû bil hayâtid dunyâ:** "Ve onlar dünya hayatına razı olmuşlardır." **Vatmeennû bihâ:** "Onunla (dünya hayatıyla) mutmain olmuşlardır." Oysaki kalpler ancak Allah'ın zikriyle mutmain olur.[69] **Vellezîne hum an âyâtinâ gâfilûn:**[70] "Onlar ayetlerimizden gafil olan kimselerdir." Biri dünya

[67] Furkân /20
[68] Sâffât /180
[69] Ra'd /28
[70] Yûnus /7

hayatına razı olmuşsa o halde Allah'a kavuşmayı ummuyor, beklemiyor ve Allah'a kavuşmaya iman etmemiş demektir.

Ulâike me'vâhumun nâr: "Onların varacağı yer ateştir." **Bimâ kânû yeksibûn:**[71] "(Bu onların) Kazandıklarından (kendi eliyle yaptıklarından) dolayıdır."

İnnellezîne âmenû ve amilûs sâlihât: "O kimseler ki iman eder ve salih amel işlerler." **Yehdîhim rabbuhum bi îmânihim:** "Rableri imanlarından dolayı onları hidayete erdirir." **Tecrî min tahtihimul enhâru fî cennâtin naîm:**[72] "Onları altlarından ırmaklar akan Naim cennetlerine koyar."

Da'vâhum fîhâ subhânekellâhumme: "Onların oradaki duaları 'Allah'ım sen subhansın' (demeleridir)." **Ve tahiyyetuhum fîhâ selâm:** "Onların oradaki (birbirlerine olan) dilekleri de 'selam'dır." **Ve âhıru da'vâhum:** "Onların dualarının sonu da." **Enil hamdulillâhi rabbil âlemîn:**[73] "Hamd âlemlerin rabbi olan Allah'a aittir."

Ve lev yuaccilullâhu lin nâsiş şerre isti'câlehum bil hayr: "Allah insanlara hayrı çarçabuk istedikleri gibi şerri de verseydi." **Le kudiye ileyhim eceluhum:** "Onların eceli gelmiş olurdu (işleri bitirilirdi)." **Fe nezerullezîne lâ yercûne likâenâ: "**Ama bize kavuşmayı ummayanları." **Fî tugyânihim ya'mehûn:**[74] "(Biz de onları) O tuğyanlarında (azgınlıklarında) bırakırız (o mühleti onlara veririz)." Onlara hak ettikleri cezayı hemen vermeyiz.

Ve izâ messel insâned durr: "İnsana bir zarar dokunduğunda." **Deânâ li cenbihî ev kâiden:** "(Ona bir sıkıntı dokunduğunda) Yan yatarken, otururken bize dua eder." **Ev kâimâ:** "Ya da ayaktayken (bize dua eder)." **Fe lemmâ keşefnâ**

[71] Yûnus /8
[72] Yûnus /9
[73] Yûnus /10
[74] Yûnus /11

anhu durrah: "Ne zaman ki biz onun o zararını (o sıkıntısını) giderdik." **Merre ke'en lem yed'unâ ilâ durrin messeh:** "Sanki kendisi hiç o zarar esnasında dua etmemiş gibi (o sıkıntı olmamış gibi) geçer gider (onu unutur)." İnsan sıkıntıda Allah'a devamlı olarak dua eder; ama sıkıntı kendisinden giderilince sanki o duayı kendisi yapmamış gibi unutur, geçer, gider. **Kezâlike zuyyine lil musrifîne mâ kânû ya'melûn:**[75] "İşte o (hayatını) israf edenlere yaptıkları böyle süslü görünür." Ziynet; süs demektir. Yani onların işleri, yaptıkları kendilerine güzel görünür.

Ve lekad ehleknâl kurûne min kablikum: "And olsun ki sizden önce de birçok kavmi helak ettik." **Lemmâ zalemû:** "Zulmettikleri zaman (zalim oldukları zaman)." **Ve câethum rusuluhum bil beyyinât:** "Onlara resulleri (apaçık) delillerle gelip beyan etmişti." **Ve mâ kânû li yu'min:** "Onlar iman etmemişlerdi." İman etmediklerinden dolayı onları helak ettik. **Kezâlike neczil kavmel mucrimîn:**[76] "İşte biz mücrim olan kavmi böyle cezalandırırız." Demek ki Allah, vahyini okutmadan, kullarına dinletmeden vahyine iman etmeyenleri helak etmiyormuş!

Summe cealnâkum halâife fîl ardi min ba'dihim: "Sonra sizi onların ardından (o helak ettiğimiz kavimlerin yerine) yeryüzünde halifeler kıldık." Allah neden böyle yaptığını beyan ediyor. **Li nanzura keyfe ta'melûn:**[77] "Siz nasıl amel işleyeceksiniz görelim diye." Amellerinizin nasıl olacağını görelim diye böyle yaptık.

Ve izâ tutlâ aleyhim âyâtunâ beyyinât: "Onlara apaçık ayetlerimiz beyan edildiğinde (okunduğunda)." **Kâlellezîne lâ yercûne likâena:** "O bize kavuşmayı ummayanlar derler ki." **E'ti bi kur'ânin ğayri hâzâ:** "Bize bundan başka bir Kur'an getir." Biz bu Kur'an'ı kabul etmiyoruz, bize başka bir Kur'an getir, derler. **Ev**

[75] Yûnus /12
[76] Yûnus /13
[77] Yûnus /14

beddilhu: "Ya da bunu değiştir." Allah şu anda düştüğümüz hali anlatıyor. "Ben bu ayetleri kabul etmiyorum, ya bu Kur'an'ı değiştir ya da bunun yerine başka bir şey söyle" derler. Neden böyle derler? -Çünkü bize kavuşmaya iman etmemişler, buyurdu Allah. Allah Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e, dolayısıyla Allah'ın ayetlerini okuyanlara böyle bir durumda ne cevap vermeleri gerektiğini beyan ediyor. **Kul mâ yekûnu lî:** "De ki: (Böyle bir şey) Benim için mümkün değildir." **En ubeddilehû min tilkâi nefsî:** "Benim kendimden bir şey katıp bunu değiştirmem (ya da başka bir Kur'an getirmem mümkün değildir)." **İn ettebiu illâ mâ yûhâ ileyy:** "Ben ancak bana vahyolunana tabi olurum." **İnnî ehâfu in asaytu rabbî:** "Ben rabbime asi olmaktan korkarım." **Azâbe yevmin azîm:**[78] "O büyük günün azabından (korkarım)."

Kul lev şâallâh: "De ki: Allah dilemiş olsaydı." **Mâ televtuhû aleykum:** "Ben onu (ayetleri) size okumazdım." **Ve lâ edrâkum bihî:** "(Allah) Onu size bildirmezdi." **Fe kad lebistu fîkum umuran min kablihî:** "Oysaki ben daha önce sizin içinizde bir ömür yaşamıştım." **E fe lâ ta'kilûn:**[79] "Akletmeyecek misiniz?" Aklınızı başınıza toplamayacak mısınız!

Fe men azlemu mimmenifterâ alâllâhi kezibâ: "Allah'a yalan iftirada bulunandan daha zalim kim vardır!" **Ev kezzebe bi âyâtihî:** "Ya da onun ayetlerini yalan sayandan (daha zalim kim vardır)!" **İnnehû lâ yuflihul mucrimûn:**[80] "Kesinlikle (muhakkak ki) mücrimler iflah olmazlar." Allah'a karşı cürüm işleyenler; yani Allah'a iftira atanlar ve Allah'ın ayetlerini yalan sayanlar, "kabul ediyoruz" dedikten sonra hemen peşinden "ama" diyenler iflah olmazlar.

Ve ya'budûne min dûnillâh: "Ve onlar Allah'tan başkalarına âbd (kul) oluyorlar." Peki, kulluklarını kime, neye yapıyorlar? **Mâ**

[78] Yûnus /15
[79] Yûnus /16
[80] Yûnus /17

lâ yedurruhum ve lâ yenfeuhum: "Kendilerine ne zararları ne de faydaları olan şeylere (kimselere âbd oluyorlar)." **Ve yekûlûne hâulâi şufeâunâ indallâh:** "Bir de derler ki: Bunlar Allah katında bize şefaatçi olurlar." Onları büyük bilmişler ya, Allah'a şirk koşmuşlar ya, onların sözünü Allah'ın kelamının önüne koymuşlar ya, bunlar bize şefaatçi olacak derler. **Kul e tunebbiûnallâhe bimâ lâ ya'lemu fîs semâvâti ve lâ fîl ard:** "De ki: Siz göklerde ve yerde Allah'ın bilmediği bir şeyi mi ona haber veriyorsunuz?" Allah böyle mi söyledi? **Subhânehu ve teâlâ ammâ yuşrikûn:**[81] "O subhandır, yüceler yücesidir (âlidir) onların şirk koştuklarından münezzehtir."

Bu ayet de Hz. Aişe (r.a.) annemize yapılan iftira üzerine inen ayettir. **Ve lev lâ iz semi'tumûhu kultum mâ yekûnu lenâ en netekelleme bi hâzâ subhâneke hâzâ buhtânun azîm:**[82] "Onu (o iftirayı) duyduğunuzda 'bunu konuşup yaymamız bize yakışmaz (hâşâ) Allah subhandır ve bu büyük bir iftiradır' demeniz gerekmez miydi?" Allah subhandır, bu büyük bir iftiradır, demeniz gerekmez miydi, buyurdu Allah.

Allah bu ayette bir de subhaneke dememiz gereken yeri bize söylüyor. Bu durumda mü'min kardeşlerimiz hakkında bir iftira yahut olumsuz bir şey duyduğumuzda söylememiz gereken söz subhanallah sözüdür. Bununla beraber "böyle bir şeyi konuşmak, yaymak, yaymaya, konuşmaya vesile olmak bize yakışmaz, Allah subhandır, biz bilmiyoruz" dememiz gerekir. Allah, söz konusu Resulullah (s.a.v.) Efendimiz ve ailesi olunca böyle buyurdu. "Allah subhandır demeniz gerekirdi, Allah ne yaptığını bilmiyor mu, ne yapacağını bilmiyor mu!"

Allah bir de "Allah'ı tesbih edin" diye emreder. Allah aynı zamanda beş vakit namaza da "tesbih" demiştir.

[81] Yûnus /18
[82] Nûr /16

Evet, hep beraber Allah'ın subhan sıfatını ayetlerle beraber anlamaya çalıştık. Subhan sıfatının "subhanalah" şeklinde Allah ismiyle beraber geldiğinde ism-i azam olduğunu öğrendik.

Aynı şekilde Hz. İsa (a.s.) ölüyü diriltirken kum bi iznillâh: "Allah'ın izniyle kalk" deyip ism-i azamı söyleyerek ölüleri diriltiyordu. "Kum bi iznillah"ı subhan sıfatını gönlünde hazır tutarak söylüyordu; yani İsm-i azam onda tecelli etmişti.

Bu, bütün peygamberler için böyledir. Allah bütün isimleriyle onlara tecelli etmiştir, dolayısıyla hiçbiri asla Allah'ın hiçbir isminde imanlarına şirk bulaştırmaz. Allah'ın mü'minlerden de istediği budur; yani subhanallah, subhane; rabbirrahman, rabbirrahim, rabbilkerim demeleridir. Kul bunu her bir isim için söylemelidir. Bu yüzden Allah isimlerini saydıktan hemen sonra peşinden subhânallahi amma yuşrikun bir de subhânallahi amma yasifun: "Allah subhandır. Onların vasıflandırmalarından, şirk koştuklarından, münezzehtir, beridir, eksiksizdir, hatasızdır, kusursuzdur. Onun her işi mükemmeldir, kâmildir. Bununla beraber Allah her şeyi hak ile, bir hikmet ile yaratır" buyurmuştur.

Kul, rabbini subhan olarak bilmediği görmediği takdirde Allah'a noksanlık, eksiklik isnat etmiş olur. Bunun sonucunda ise ona itiraz eder, işini, taksimatını, muamelesini beğenmez ve kendisini tabi tuttuğu imtihanları kabul etmez, edemez. Böyle olanlar Allah'ı subhan olarak; yani eksiksiz, noksansız, mükemmel, kâmil, en güzel olarak kabul edememiş, ona iman etmemiş demektir.

Bu hiçbir imtihan karşısında sıkılmayalım, üzülmeyelim, ağlamayalım demek değildir. Kul acizdir, elbette ki sıkılır, bunalır, ağlar. Mesele; Allah'a itiraz etmemektir. Yoksa Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bile *"ben de sizin gibi bir beşerim. Sizin sevindiklerinize sevinir, üzüldüklerinize üzülürüm. Güldüklerinize güler, ağladıklarınıza da ağlarım"* buyurmuştur. Beşer olmak, beşeri

tepkiler vermek ayrı şeydir; ama mü'min, manevi tarafından, gönül tarafından, iman tarafından asla Allah'a şirk koşmaz ve rabbini subhan olarak kabul edip iman eder, "benim rabbim subhandır," der "subhanallah" der.

Her mü'min, namaz kılarken rükûya gittiğinde "subhane rabbiyel azim; ya rabbi sen subhansın! Benim rabbim subhandır! Benim rabbim azimdir, benim azim olan rabbim subhandır" demelidir. Böyle söyleyince de rabbinin her türlü eksiklikten, kusurdan, hatadan münezzeh olduğunu bilir. bu edep ve muhabbetle rükusunu yapar, tesbihini eder.

Aynı şekilde secdeye gittiğinde "subhane rabbiyel e'âla; benim rabbim subhandır! Benim rabbim e'âladır, yüceler yücesidir" derken mutlaka "sen subhansın, e'âlasın ya rabbi! Başımı senin için yere koyuyor, yüzümü yere sürüyorum. Bütün güzellik sana aittir, bütün güzellikler, bütün kemalat sendedir, sen eksiksiz ve kusursuzsun, ben ise senin aciz, zayıf, günahkâr, bütünüyle sana muhtaç olan kulunum ve başımı, yüzümü senin önünde yere sürüyor, yere koyuyorum. Sen subhansın ya rabbi! Sen benim rabbimsin! Bana yolu gösteren, hidayeti verensin. Ben de senin kulunum, kulluğumu kabul ediyorum! Senin subhanlığını, e'âla oluşunu, azim oluşunu, rabbim oluşunu kabul ediyorum. Sen benim rabbimsin, ben de senin kulunum ve ben bütünüyle sana muhtacım" demelidir, diyemezse tesbihi yapamamış olur. Bütün mesele budur!

Evet, rabbimizi, rabbimizin mükemelliğini anlamak ve subhanlığını tanımak için isimlerini, El Esmau'l Husna'sını hep beraber öğrenmeye ve anlamaya çalıştık. Allah'ın subhanlığını ne kadar anlamışsak esmayı da o kadar anlamışız demektir. Bununla beraber gönlümüzdeki itirazlar ne kadar silindi, imtihanı ne kadar kabul edebildik, ne kadar "ya rabbi! Sen güzel yapıyorsun" diyebildiysek El Esmau'l Husna'yı da o kadar anlamışız demektir.

Bir sonraki sohbetimizde Allah'a her bir isimle nasıl dua etmemiz gerektiğini anlamamız için "Esma ile dualar" bölümü vardır. Kardeşlerimiz bu bölümü okuduğunda Allah'ın bütün esmasıyla, her bir ismiyle nasıl dua etmesi gerektiğini de öğrenmiş, anlamış olacaklar inşallah.

Allah hepimizi zatıyla, sıfatıyla tecelli ettiği kullarından eylesin inşallah! Allah bizi Allah'ın subhanlığını idrak edenlerden ve "rabbim subhandır" diyenlerden eylesin inşallah. Allah bizi subhânallâhi âmma yuşrikûn ayetinin muhatapları gibi kendisine şirk koşanlardan eylemesin inşallah! Allah bizi kendisine yakışmayan vasıflarla rabbimizi vasıflandırmaktan muhafaza eylesin inşallah. Allah bizi, kendisini, El Esmau'l Husna'sını bilen, anlayan, onu üzerinde ahlaka dönüştüren kullarından eylesin inşallah. Allah bizi güzelliğiyle güzelleştirsin inşallah!

Allah hepinizden razı olsun.

AYETLERLE VE ESMAU'L HUSNAYLA DUA

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Toplam yedi cilt boyunca nüzul sırasına göre El Esmau'l Husna'yı, Allah'ın isimlerini öğrenmeye ve rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi tanımaya çalıştık hamdolsun. Geçen sohbetimizde son olarak Allah'ın Subhan sıfatını, ism-i azamı öğrenmiş ve "subhanallah" deyince ism-i azamı zikrettiğimizi söylemiştik.

Bu sohbetimiz de ise ayetlerle ve Allah'ın isimleriyle nasıl dua edeceğimizi öğreneceğiz inşallah. Öyle ki duayı da doğru anlamış olalım ve rabbimize onun ayetleriyle, El Esmau'l Husna'sıyla nasıl dua edeceğimizi öğrenelim inşallah.

Allah ayet-i kerimede **"en güzel isimler Allah'ındır, Allah'a o isimlerle dua edin"**[1] buyurmuştur. Bir, Allah'ın El Esmau'l Husna'sıyla, isimleriyle dua etmek vardır, bir de duayı Allah'ın isimleriyle yapmak vardır. Bu ikisi birbirinden tamamen farklıdır.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"dua ibadetin özüdür"*[2] buyurmuştur. "Ya rabbi! Bana bunu ver, şunu ver" demek ibadetin özü değildir. İbadetin özü olan dua esma ile olan duadır.

Daha iyi anlaşılması için izah edeyim.

"Ya rabbi! Sen Kerimsin bana ikram et" dediğimizde duayı Allah'ın ismiyle yapmış oluruz; ama "ya rabbi! Sen kerimsin, sen

[1] A'râf /180
[2] Tirmizî, Daavât 1

ekremel ekreminsin, bütün mülk senindir, bütün güzellikler sana aittir, güzelliği, nimeti ikram eden sensin" dediğimizde bu duamız tesbih olmuş, hamd olmuş, tekbir olmuş, tahlil olmuş olur. İşte, ibadetin özü olan dua bu duadır. Bu yüzden duayı Allah'ın ismiyle yapmak ile Allah'ın ismiyle dua etmek İkisi birbirinden farklıdır.

Aynı şekilde namaz da baştan sona duadır; çünkü namazda da tesbih vardır, tekbir vardır, hamd vardır.

Eşek sadece ottan anlar, dolayısıyla sadece ot ister, duayı da Allah'tan ot istemek olarak anlar. Biri de ibadetin özü olan duanın ne olduğunu anlamazsa Allah'tan sadece para istemeyi, ekmek istemeyi dua olarak zanneder.

Allah'tan bir de Allah'ı, Allah'ın tecellisini, güzelliğini istemek vardır. "Ya rabbi! Sen kerimsin, Kerim isminle tecelli edip bizi cömert eyle. Biz de senin bize emanet olarak verdiklerini senin yolunda sarf edip kerim olalım. Kerim olalım ki sana yakın olalım, ayna olalım, halife olalım, Hz. insan olalım." Aynı şekilde "sen Rahman ve Rahimsin! Bize Rahman ve Rahim isimlerinle tecelli et. Öyle ki biz de senin rahmetinle rahmet edelim, merhametli olalım. Senin peygamberin rahmeten lil âlemindir, biz de ona benzeyelim" dediğimizde Allah'tan onun güzelliğini, tecellisini istemiş oluruz. Hiç bundan büyük dua olur mu!

Baktığımızda bu dua mı büyüktür yoksa "ya rabbi! Bana ekmek ver, su ver demek mi" büyük duadır!

Evet, Allah, kullarına büyük duayı yaptırıp "bana böyle dua edin. Hz. insan olmayı isteyin, ihtiyacınız olan rızkınızı size zaten veriyor, kendi vazifemi, rabliğimi yapıyorum. Bir şey istediğinizde El Esmau'l Husna'mla dua edin. Benden benim güzelliğimi, Esmau'l Husna'mı tecellimi, zatımla, sıfatımla size tecelli etmemi, güzelliğimle güzel olmayı isteyin" buyurdu. İşte, dua böyle yapılır, makbul olan dua bu duadır.

Allah, kendisine isimleriyle dua etmemizi buyurdu. Bu yüzden Allah'ın her bir ismini tek tek zikredip onunla Allah'ı tesbih, tekbir, tevhid, tahlil ve tahmid etmemiz gerekir; yani hem Allah'ı tesbih ve tahmid edip hamd etmemiz, hem "Allah u ekber" deyip tekbir etmemiz hem de lâ ilâhe illallah: "Allah'tan başka ilah yoktur" deyip Allah'ı tevhid etmemiz gerekir. "Bunları Allah'ın isimleriyle yapın. El Esmau'l Husna Allah'ındır, Allah'a aittir, siz de bu isimlerle Allah'a dua edin ve Allah'ı davet edin" buyurdu Allah.

Arapçada "dea" hem davet etti hem de dua etti manasına gelir; yani dua ve davet aynıdır.

Allah, kullarını davet eder, kul ise Allah'a dua eder. Kul acziyetini bilip rabbinden isteyince dua etmiş, dolayısıyla rabbini davet etmiş olur. Kul, Allah'tan her ne istiyorsa Allah'ı onu yapmaya davet etmiştir.

Kul, rabbinden isteyince dua olur; ama Allah davet edince emir olur. Allah'ın isimleriyle duayı ve duayı Allah'ın isimleriyle yapmayı birbirinden ayırt etmezsek Allah'ın isimlerini anlamamış oluruz.

Ve lillâhil esmâul husnâ fed'uhu bihâ: "En güzel isimler Allah'a aittir, onunla ona dua edin." Duayı, daveti Allah'ın isimleriyle yapın, Allah'ın isimleriyle dua edin. Allah ikisini birden buyurdu. Bu yüzden duayı yaparken de Allah'ın isimlerini zikretmemiz lazım bir de ayrıca Allah'ın isimlerini zikretmemiz gerekir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz buyurur. **İnna lillahi tis'un ve tis'ine ismen:** "Allah'a ait doksan dokuz isim vardır." **Fe men ehsâhâ:** "Kim onları tahsil ederse (sayarsa, onunla dua ederse, duayı onunla yaparsa)." **Fekad dahele cenneh:** "O, cennete girmiştir."[3] Onun gönlü cennet olmuştur, o cennetliktir. Bu

[3] Buhârî, Deavat, 68. VII, 169

yüzden sadece Allah'ın isimleriyle dua etmek yetmez, bir de Allah'ın isimlerini tahsil etmek gerekir.

Aslında bu sohbetimizde sadece Allah'ın isimleriyle dua etmeyi düşünüyorduk; ama ayetlerle duanın nasıl yapılacağını da öğrenmek gerekir. Bu yüzden Allah'ın isimleriyle nasıl dua edeceğimizi öğrenmeden önce ayetlerle nasıl dua etmemiz gerektiğini öğreneceğiz inşallah.

Evet, en güzel isimler Allah'ındır, Allah'a o isimlerle dua edin, buyurdu Allah. Ayet devam ediyor. **Ve zerûllezîne yulhıdûne fî esmâihî:** "Allah'ın isimlerinde aşırı gidenleri (haddini aşanları) bırakın." **Se yuczevne mâ kânû ya'melûn:**[4] "Onlar yaptıklarından dolayı cezalandırılacaklar." Allah'ın isimlerinde haddi, sınırı aştıkları için cezalarını çekecekler. Demek ki bir de Allah'ın isimlerinde sınırı, haddi aşmak varmış!

Allah'ın herhangi bir ismine iman etmediğimizde gönlümüzde o ismin yeri boş kalır, boş kalınca da bu defa o ismin yerine başka birini yahut başka bir şeyi koyarız. Böylelikle Allah'ın isminin yerine koyduğumuz şeyi Allah'a şirk koşmuş oluruz.

Örnek vermek gerekirse; Allah'ı rezzak olarak kabul etmez, anlamaz, böyle iman etmezsek bu durumda rızkı işimize, aylığımıza veya birilerine bağlayıp rızkımızın oradan geldiğini zannederiz. Oysaki rızkı veren Allah'tır ve Allah bu rızkı bir vesileyle verir. Bu durumda vesileyi Allah'ın önüne geçirir ve rızkımızı başka bir şeye bağlarsak onu Allah'a şirk koşmuş oluruz. Bu hale düşmemek için vesileyi görmemiz; ama vesileyi görürken de rızkı verenin Allah olduğunu bilmemiz gerekir.

Peki, Allah'ın isimlerinde haddi aşmak nasıldır?

[4] A'râf /180

Allah'ın isimlerinde haddi aşmak Allah'ın bir ismini yok saymaktır.

Daha iyi anlaşılması için izah edeyim.

Rızık konusunda malı rastgele sarf edersek rezzak olmakta; yani Rezzak isminin tecellisinde aşırı gitmiş oluruz ki bu israf olur. Allah da ayet-i kerimede **"Allah israf edenleri sevmez"**[5] buyurmuştur. Bu yüzden Allah'ın isimlerini yerli yerinde kullanmamız gerekir.

Aynı şekilde mü'mini, Müslümanı sevip haktan yana durmamız gerekirken öyleleri var ki aşırı derecede rahmet eder, hatta kendine zulmedene bile rahmet edip farkında olmadan zulmünde ona yardım eder. Oysaki onun, zulmedenleri zulmünden alıkoyması gerekirdi. Hatta kendisine göre bunun rahmet olduğunu zannedip "Yahudiler de, Hristiyanlar da cennete gitsin, yazıktır, günahtır, onlara da rahmet etmek gerekir" der. İşte, böyle biri Allah'ın isminde aşırı gitmiştir; çünkü Allah ayet-i kerimede **"Allah'a ve resulüne iman etmeyenler cehennemliktir"**[6] buyurmuştur; ama o ise Allah böyle buyurduğu halde Allah'ın cehennemliktir dediklerinin cennete gitmesini ister. Bu, haddini, sınırı aşmaktır, Allah da sınırı aşanları bırakın, buyurdu.

Allah bununla ilgili olarak mü'minlere hitap edip **"size ne oluyor, münafıklar hakkında iki kısma ayrılıyorsunuz"**[7] buyurdu. Yani size ne oluyor ki bir kısmınız "bunlar münafıktır" derken bir kısmınız da "bunlar cennetliktir" diyorsunuz! Münafık münafıktır, nasıl böyle hüküm veriyorsunuz! Allah hükmü koymuş ve sınırı çizmiştir. Ya gerçek manada iman eder, Allah'ı sever, Allah için sever, hayatını Allah için yaşarsın ya da dilinle "ben mü'minim,

[5] Â'râf /31, En'âm /141
[6] Fetih /13
[7] Nisâ /88

ben Müslümanım" dersin; ama imanın senin üzerinde görünmez, dilinin söylediğini kalbin tasdik etmez.

Cennete gitmeyi hak etmeyen biri için "bu da cennete gitsin" dediğinde sınırı aşmış, Allah'ın isimlerinde aşırı gitmiş olursun. Bir de bunu merhametine bağlayacaksın! Bu, Allah'ın isimlerinde aşırı gitmektir. Allah da "Allah'ın isimlerinde aşırı gidenleri bırakın, onlar öyle yaptıkları için yaptıklarının cezasını çekecekler" buyurdu.

İsterseniz şimdi de ayetlerle nasıl dua etmemiz gerektiğini öğrenelim inşallah.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Allah davet eder, kul da dua ederek rabbini davet eder, dedik.

Kulid'ûllâh: "Allah deyin." Allah'ı davet edin. **Evid'ûr rahmân:** "Veya Rahman deyin." **Eyyen mâ ted'û:** "Hangisini söylerseniz söyleyin (bu fark etmez)." İster Allah deyin ister Rahman deyin. **Fe lehul esmâul husnâ:** "En güzel isimler onundur." Rabbinizi ister Allah deyip davet edin isterseniz de Rahman deyip davet edin, bu fark etmez, en güzel isimler onundur; ama davet etmeniz gereken mutlaka Allah'tır. **Ve lâ techer bi salâtike ve lâ tuhâfit:** "Namaz kılarken sesini fazla yükseltme, fazla da alçaltma." **Bihâ:** "Sesini." **Vebteği beyne zâlike sebîlâ:**[8] "Bu ikisi arasında (ortada) bir yol tut."

Allâhu lâ ilâhe illâ huve, lehul esmâul husnâ:[9] "Allah odur ki kendisinden başka ilah olmayandır, El Esmau'l Husna (en güzel isimler) ona aittir."

[8] İsrâ /110
[9] Tâhâ /8

Kul: "De ki." **Mâ ya'beu bikum rabbî lev lâ duâukum:** "Eğer duanız olmasaydı rabbim sizi ne yapsın!" Yani duanız olmasa ne işe yararsınız! **Fe kad kezzebtum:** "Demek ki siz bunu yalanladınız (öyle mi)." **Fe sevfe yekûnu lizâmâ:**[10] "O zaman ceza sizi yakalayacak (yakanıza yapışacak)." Siz cezanızı bulacaksınız. Duanız olmasa rabbim sizi ne yapsın, neden size kıymet değer versin!

Demek ki kıymetimizi, değerimizi, Allah'ın isimlerinin üzerimizde tecelli etmesini duamızdan alıyormuşuz! Yoksa dua olmazsa hiç kimsenin değeri, kıymeti Allah katında olmaz. İşte dua, davet bu kadar önemli bir şeydir.

Ve izâ tutlâ aleyhi âyâtunâ: "Ona ayetlerimiz okunduğunda." **Vellâ mustekbirâ:** "Yüz çevirir (kibirlenir, mustekbirce davranır)." Kibirlenip ayetlerimizden yüz çevirir, Allah'ı dinlemez ve anlamaya çalışmaz. **Ke en lem yesme'hâ:** "Sanki onu (ayetleri) hiç işitmemiş gibi (davranır)." **Ke enne fî uzuneyhi vakrâ:** "Sanki kulağında bir ağırlık varmış gibi." **Fe beşşirhu bi azâbin elîm:**[11] "Onu iç yakan bir azapla müjdele." Ayetlerimize karşı böyle sağır davrananlar, sanki ayetlerimizi hiç işitmemiş gibi muamele edenler için elim bir azap vardır, onları elim bir azapla müjdele, buyurdu Allah.

Yesmeu âyâtillâhi tutlâ aleyh: "Allah'ın ayetleri ona okunduğunda işitir." **Summe yusırru mustekbirâ:** "Sonra kibirlenerek arkasını döner (çeker gider)." Hem de mustekbirce, kibirlenerek. Böyle yapmasının sebebi "ben zaten bunu biliyorum" demesinden dolayıdır. Biri Allah'ın ayetlerine karşı "bunu anlamama, böyle yapmama gerek yok, böyle olmasa da olur" dediğinde Allah'ın ayetlerine karşı kibirlenmiş; yani çekip gitmiş olur. **Ke en lem yesma'hâ:** "Sanki onu hiç işitmemiş gibi."

[10] Furkân /77
[11] Lokmân /7

Ayetlerin ona okunması onun üzerinde hiçbir etki bırakmaz, ayetler üzerinde tefekkür etmez. **Fe beşşirhu bi azâbin elîm:**[12] "Onlara elim bir azabı müjdele."

Yâ eyyuhâllezîne âmenû: "Ey iman edenler (iman ettiğini iddia edenler)!" **İstecîbû lillâhi ve lir resûli izâ deâkum limâ yuhyîkûm:** "Allah ve resulü sizi diriltene davet ettiğinde onun davetine icabet edin." Allah'ın ve resulünün davetine icabet edin. **Va'lemû ennallâhe yehûlu beynel mer'i ve kalbih:** "Bilin ki Allah kişi ile kalbi arasına tecelli eder." Allah, insan ile kalbi arasına tecelli eder. Allah senin kalbine tecelli etmiştir. Sen ayeti dışarıdan dinlersin; ama Allah bu daveti, bu vahyi senin gönlüne yapar. **Ve ennehû ileyhi tuhşerûn:**[13] "Hepiniz onun huzurunda toplanacaksınız." Allah hepinizi kendi huzurunda toplayacak. Allah kendisine ve resulüne, resulünün davetine icabete davet ediyor.

Vallâhu yed'û ilâ dâris selâm: "Allah darusselama davet eder." Allah sizi selam yurduna, cennete, gönlünüzün cennet olmasına davet eder. **Ve yehdî men yeşâu ilâ sırâtin mustekîm:**[14] "Bununla beraber dilediğini (dileyeni) sırat-el mustakime (dosdoğru yola) hidayet etmeye (davet eder)." Allah resulüyle, ayetlerle kulunu davet eder.

Allah bir de mü'minlere davet etmeyi emreder.

Veltekun minkum ummeh: "Sizden bir ümmet (bir cemaat) bulunsun." **Yed'ûne ilel hayr:** "Hayra davet eden (bir ümmet, bir cemaat bulunsun)." **Ve ye'murûne bil ma'rûf:** "İyiliğe davet eden." **Ve yenhevne anil munker:** "Kötülükten de nehyeden (bir cemaat bulunsun)." İçinizde böyle bir cemaat bulunsun. **Ve ulâike humul muflihûn:**[15] "İşte, asıl felaha ermiş olanlar (kurtuluşa ermiş

[12] Câsiye /8
[13] Enfâl /24
[14] Yûnus /25
[15] Âl-i İmrân /104

olanlar, saadete ermiş olanlar) onlardır." Onlar hayra, iyiliğe, güzelliğe davet eder, kötülükten de nehyedip sakındırmaya davet eder.

Huvellezî yusallî aleykum ve melâiketuhu: "(Allah) Odur ki melekleriyle (beraber) size salat eder." Allah melekleriyle beraber size salat eder, yardım eder, destek olur, selam olur. Allah'ın böyle yapmasının hikmeti nedir? **Li yuhricekum minez zulumâti ilân nûr:** "Sizi karanlıklardan nura çıkarmak için." Allah sizi karanlıklardan nura davet eder. **Ve kâne bil mu'minîne rahîmâ:**[16] "Ve (Allah) mü'minlere karşı rahimdir (rahmetiyle muamele eder)."

Hitap, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'edir. **Ve izâ seeleke ibâdî annî:** "Kullarım sana beni sorduğunda." **Fe innî karîb:** "Ben yakınım." Ben kuluma yakınım. **Ucîbu da'veted dâi izâ deâni:** "Dua eden bana dua ettiğinde onun duasına icabet ederim." Davet eden kulum beni davet ettiğinde onun davetine icabet ederim, ben ona yakınım. **Felyestecîbû lî:** "Onlar da (benim davetime) icabet etsinler." Ben de onları davet ediyorum. **Velyu'minû bî:** "Bana iman etsinler." Bana benimle iman etsinler. **Leallehum yerşudûn:**[17] "Onlar rüştlerine ererler (reşit olurlar, kâmil olurlar)." Şayet kullarım bana benimle iman ederlerse rüştlerine erer, kâmil olurlar.

Fed'ûllâhe muhlisîne lehud dîne ve lev kerihel kâfirûn:[18] "Siz muhlis olarak (halis olarak, halis olan) Allah'ın dinine davet edin (Allah'a davet edin). İsterse kâfirler bundan hoşlanmasın." Kâfirler bundan hoşlanmasa da saf, Allah'a kul olmaya, âbd olmaya, ihlaslı, muhlis olmaya davet edin. Böyle yaptığınızda

[16] Ahzâb /43
[17] Bakara /186
[18] Mu'min /14

hakkı, hakikati örtenler bu davetinizden hoşlanmaz; ama siz onlar hoşlanmasa da dini Allah'a has kılarak insanları Allah'a davet edin.

Ud'û rabbekum: "Rabbinize dua edin (rabbinizi davet edin)." **Tedarruan ve hufyeh:** "Yalvararak (korku ve umut içinde) ve gizlice (dua edin)." **İnnehu lâ yuhibbul mu'tedîn:**[19] "O, haddini aşanları (aşırı gidenleri) sevmez." Dua ederken de huşu içinde, yalvara yalvara, korkarak, umut ederek dua edin. Haddi, sınırı aşmayın; yani dua ederken rabbinize karşı edepli olun.

Ve kâle rabbukum: "Rabbiniz buyurdu ki." **Ud'ûnî estecib lekum:** "Bana dua edin ki size (duanıza) icabet edeyim." Beni davet edin ki davetinize icabet edeyim. **İnnellezîne yestekbirûne an ibâdetî:** "O kimseler ki bana ibadet etmekten (dua etmekten) kibirlenir." **Se yedhulûne cehenneme dâhırîn:**[20] "Onlar cehenneme hor ve hakir olarak girecekler." Onlar dua etmekten, Allah'a ibadet etmekten kibirlenir, bunu gereksiz ve yersiz görür.

Huvel hayyu lâ ilâhe illâ huv: "Diri olan odur, ondan başka ilah yoktur (ilah odur)." **Fed'ûhu muhlisîne lehud dîn:** "Duanızı (davetinizi) dini ona has kılarak ona yapın (âbdiyetliğinizi ona yapın)." **El hamdu lillâhi rabbil âlemin:**[21] "Övme ve övülme âlemlerin rabbi olan Allah içindir (deyin)."

Ud'u ilâ sebîli rabbike bil hikmeh: "Rabbinin yoluna hikmetle davet et." **Vel mev'ızatil haseneh:** "En güzel şekilde vaazda bulunarak." Hikmetle rabbinin yoluna, rabbine davet et. **Ve câdilhum billetî hiye ahsenu:** "(Mücadele etmen gerekirse) Onlarla mücadeleyi en güzel şekilde yap." Öyle bağırıp çağırarak değil hakkı, hakikati en güzel şekilde, hikmetle, güzellikle ortaya koyarak yap. **İnne rabbeke huve a'lemu bi men dalle an sebîlihî:** "Elbette ki rabbin kimin kendi yolundan saptığını en iyi bilendir."

[19] A'râf /55
[20] Mu'min /60
[21] Mu'min /65

Ve huve a'lemu bil muhtedîn:[22] "Kimin hidayete erdiğini de (hidayette olduğunu da) en iyi bilendir." Allah bize hem nasıl dua edeceğimizi hem de onu nasıl davet edeceğimizi öğretiyor.

Şimdi de dua hakkında birkaç hadis-i şerif okuyayım.

"Dua ibadetin özüdür."[23]

"Rabbimiz hayâ sahibidir, kerem sahibidir. Kulları elini açıp dua ettiğinde onları eli boş çevirmekten hayâ eder."[24]

"Dua ederken; 'Allah'ım! İster ver, ister verme! İster bana rahmet et, ister beni mağfiret et, demeyin. Her ne söyleyecekseniz söyleyeceklerinizi kesin olarak söyleyin; çünkü zaten hiç kimse Allah'ı zorlayamaz, o zaten bildiği gibi yapar, size uymaz. Bu yüzden siz neyi istiyorsanız onu söyleyin."[25]

Yani Allah'tan bir şey isterken "bunu ister yap, ister yapma demen doğru değildir, istediğin şeyi kesin olarak söylemen lazım" buyurdu Resulullah (s.a.v.) Efendimiz.

Allah ayet-i kerimede **"onlar hayırda yarışırlar, umarak ve korkarak haşyet içinde bize dua ederler"**[26] buyurmuştur. Bunlar Allah'ın duasını kabul ettiği kimselerdir.

Günahlarımızın bizi duadan asla uzaklaştırmaması gerekir; yani "ben bu halimle nasıl dua ederim" demeyelim. Böyle bir düşünce yanlıştır. Günahımız, yanlışımız her ne olursa olsun bizi kul olmaktan, âbd olmaktan çıkarmaz ve bizi Allah'a karşı ihtiyaçsız yapmaz. Bu yüzden "benim günahım çoktur, duam kabul olmaz" diye bir düşünce, bir fikir yanlıştır.

[22] Nahl /125
[23] Tirmizî, Daavât 1
[24] Ebu Dâvud, Tirmizî, İbn Mâce, Hâkim
[25] Buhari, Deavat, 21; Müslim, Zikir, 9
[26] Enbiyâ /90

Neden?

Çünkü Allah, iblisin bile duasını kabul etmiştir. Allah iblisi rahmetinden kovunca iblis "ya rabbi! Bana insanların tekrar dirileceği güne kadar mühlet ver, izin ver"[27] demiş, Allah da onun bu duasına karşılık "sen izin verilenlerdensin, Kıyamet gününe kadar sana izin verdim" buyurup onun duasını kabul etmişti.

Aynı şekilde Allah kâfirin de duasını kabul eder. Resulullah (s.a.v) Efendimiz mü'mini, Müslüman'ı yahut kâfiri, müşriki ayırmaksızın "mazlumun duası reddolmaz"[28] buyurmuştur. Çünkü herkes Allah'ın kuludur. Allah iblisin bile duasını reddetmiyorsa bu durumda bizim "benim duam kabul olmaz" dememiz doğru olur mu! Böyle düşünürsek kendimizi iblisten daha aşağı indirmiş oluruz! İblisten daha aşağı bir varlık var mıdır! Bu yüzden böyle bir fikir, düşünce kesinlikle yanlıştır.

Şayet bir ayet ya da sûre "kûl: De ki" hitabıyla başlıyorsa Allah o ayette ne yapacağımızı öğretiyor demektir. Mesela; Kulillâhumme mâlikel mulk: "De ki: Ey malikül mülk (ey mülkünün maliki, ey mülkünün sahibi) Allah'ım" ayetinde Allah, dua ederken kendisine nasıl hitap edeceğimizi öğretiyor. Bu durumda birinin dua ederken ya "Allah'ım" demesi ya da "ya rabbi, rabbim" demesi gerekir.

Kulillâhumme mâlikel mulk: "De ki: Mülkün sahibi Allah'ım!" **Tû'til mulke men teşâ':** "Mülkü dilediğine verirsin." **Ve tenziul mulke mimmen teşâ':** "Dilediğinden de (o verdiğin) mülkü geri alırsın." **Ve tuizzu men teşâ':** "Dilediğine izzet verirsin (şeref verirsin)." **Ve tuzillu men teşâ':** "Dilediğini de zillete düşürürsün (rezil edersin)." **Bi yedikel hayr:** "Hayr senin elindedir." **İnneke alâ kulli şey'in kadîr:**[29] "Muhakkak ki sen her şeye kadirsin."

[27] Hicr /36-37 Sâd /79-80
[28] İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi
[29] Âl-i İmrân /26

Mülk senindir ve sen mülkü dilediğine verir, dilediğinden de çeker alırsın. Dilediğini aziz eder, dilediğini de zelil eder, rezil edersin; çünkü mülk senindir ve hayr sadece senin elindedir. Yani "benden mülkü, şerefi, hayrı isteyeceksen böyle iste, rezil olmaktan korunmayı istiyorsan, elindekini kaybetmek istemiyorsan, zillete düşmekten bana sığınacaksan o halde duayı böyle yap" buyurdu Allah. Allah bize duayı nasıl yapmamız gerektiğini öğretiyor.

Tûlicul leyle fîn nehâr: "Geceyi gündüzün içine daldırırsın." **Ve tûlicun nehâra fîl leyl:** "Gündüzü de gecenin içine daldırırsın." **Ve tuhricul hayya minel meyyit:** "Ölüden diriyi çıkarırsın." **Ve tuhricul meyyite minel hayy:** "Diriden de ölüyü çıkarırsın." **Ve terzuku men teşâu bi gayri hisâb:**[30] "Dilediğin kimseyi de hesapsız rızıklandırırsın."

Ve kul rabbiğfir: "De ki: Rabbim! Beni mağfiret et." **Verham:** "(Bana) Merhamet et." **Ve ente hayrur râhimîn:**[31] "Sen rahmet edenlerin tek hayırlı olanısın." Allah bu ayette de duayı nasıl yapmamız gerektiğini öğretti.

Fe teâlâllâhul melikul hakk: "Allah yüceler yücesidir, hak olan meliktir (mülkün meliki odur)." Hitap, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'edir. **Ve lâ ta'cel bil kur'âni min kabli en yukdâ ileyke vahyuh:** "Sana vahiy inerken onu tekrarlamak için acele etme." **Ve kul:** "Ve de ki." **Rabbi zidnî ilmâ:**[32] "Rabbim ilmimi artır." Duayı böyle yap, buyurdu Allah. Demek ki rabbimizden bir de ilmimizi artırmasını istememiz gerekiyormuş!

Rabbi fe lâ tec'alnî fîl kavmiz zâlimîn:[33] "Rabbim beni zalim kavim arasında bulundurma (diye dua et)."

[30] Âl-i İmrân /27
[31] Mu'minûn /118
[32] Tâhâ /114
[33] Mu'minûn /94

Bir de dua emir olarak gelir. **İnnallâhe ve melâiketehu yusallûne alen nebiyy:** "Allah ve melekleri nebisine, peygamberine (resulüne) salât ederler (yardım ederler)." **Yâ eyyuhâllezîne âmenû sallû aleyhi ve sellimû teslîmâ:**[34] "Ey iman edenler (iman ettiğini iddia edenler)! Siz de ona (Allah'ın resulüne) tam bir teslimiyetle salât edin." Allah'ın resulüne salât edin, yardım edin, destek olun, dua edin.

İnnellezîne yu'zûnallâhe ve resûlehu: "O kimseler ki Allah'a ve resulüne eziyet ederler." Kim Allah'ın resulüne eziyet edebilir! Allah'ın resulüne eziyet edilince Allah'a eziyet edilmiş olur; çünkü Allah bu eziyeti kendisine kabul eder. **Leanehumullâhu fîd dunyâ vel âhirah:** "Allah onlara dünyada da ahirette de lanet etmiştir." **Ve eadde lehum azâben muhînâ:**[35] "Bir de onlara alçaltıcı bir azap vardır." Allah onları rezil rüsvay eder, alçaltır.

Peki, Allah'ın resulüne nasıl eziyet edilir?

Bütün Mürşid-i kâmiller Allah'ın vahyini taşıdıkları, Allah'ın vahyiyle davet ettikleri için Allah'ın resulleridir, resullerinin varisleridir. Bu durumda insan bunu anlamazsa kendi nefsinin hevasına, şeytana uyarak bildiğini zannederek onlara sıkıntı verir, böylelikle Allah'ın resullerine eziyet etmiş olur, dolayısıyla da Allah'ın lanetine uğrar.

Kulillâhumme fâtıras semâvâti vel ard: "De ki: Ey göklerin ve yerin ilk yaratanı olan Allah'ım!" **Âlimel ğaybi veş şehâdeh:** "Görüneni ve görünmeyeni bilen (Allah'ım!)" Görünenin ve görünmeyenin âlimi olan Allah'ım! **Ente tahkumu beyne ibâdik:** "Kullarının arasında hükmünü sen ver." **Fî mâ kânû fîhi**

[34] Ahzâb /56
[35] Ahzâb /57

yahtelifûn:[36] "Onların ihtilaf ettiği konularda (hükmü sen ver)." Zaten ahirette hükmü sen vereceksin.

Bu ayetten neyi anlamamız gerekir?

Sakın ola ki hükmü sen vermeyesin. Birilerinin yanlış yaptığını düşündüğünde onlar hakkındaki hükmü sen verme, hükmü Allah'a havale edip "Allah'ım hükmü sen ver" de.

Allah, İhlas, Felak ve Nas Sûrelerinde de duayı, daveti öğretir.

Kul huvallâhu ehad: "De ki: Allah birdir (tektir)." **Allâhus samed:**[37] "Allah sameddir (hiçbir şeye muhtaç değildir)." Buradaki dua tamamen Allah'ın isimleriyle duadır; yani ibadettir, tesbihtir, tekbirdir, tevhittir. "Kul huvallâhu ehad, Allâhus samed" dediğimizde Allah'ı tekbir etmiş oluruz. Söyledim; Allah'ın isimleriyle dua etmek ayrı, duayı Allah'ın isimleriyle yapmak ayrıdır. Bu ayet Allah'ın ismiyle duadır, tevhittir, tesbihtir.

Kul eûzu bi rabbil felak: "De ki: sığınırım felakın rabbine." **Min şerri mâ halak:**[38] "Yarattıklarının şerrinden (rabbime sığınırım).". **Kul eûzu bi rabbin nâs:**[39] "De ki: Sığınırım insanların rabbine." Allah hem Felak hem de nas surelerinin ilk ayetinde kullarına "bana sığın" buyurdu.

Bir de Hz. İbrahim (a.s.) ile Hz. İsmail (a.s.)'ın duası vardır. Onlar da dua ederken Allah'ın isimleriyle dua etmiş, duayı Allah'ın ismiyle yapmışlardır. **Rabbenâ tekabbel minnâ inneke entes semîul alîm:**[40] "Rabbimiz! Bunu bizden kabul et. Sen semi' ve âlimsin." Onlar Kâbe'yi yaparken "sen her şeyi işitensin, her şeyi bilensin, duamıza icabet et, bunu bizden kabul et" dediler. Aynı

[36] Zumer /46
[37] İhlâs /1-2
[38] Felak /1-2
[39] Nâs /1
[40] Bakara /127

şekilde Hz. Zekeriya (a.s.) dua ederken **İnneke semîud duâ':**[41] "Sen duaları işitensin (duamı kabul et)" diye dua etmiştir.

Bir de dua etmesini bilmeyenler vardır. Peki, onlar nasıl dua ederler?

Ve yed'ul insânu biş şerri duâehu bil hâyri ve kânel insânu acûlâ:[42] "İnsan hayır için dua ettiği gibi şer için de dua eder ve doğrusu insan çok acelecidir." İstediği şeyin kendisi için hayır olduğunu düşünür; ama istediği kendisi için şerdir ve bunun için de acele eder. Bu yüzden Allah "hayırda acele ettiğiniz gibi şerde de acele etmeyin" buyurdu; yani kendiniz için hayır zannettiğiniz bir şeyi aceleyle istiyorsunuz; ama şunu bilin ki onu verirsem belanızı bulursunuz!

Allah'ın, henüz şartlar oluşmadan kulunun istediğini ona vermesi kul için hayır olmaz, şer olur; ama insan kendisi için istediği şeyin hayır olduğunu zannedip onun gerçekleşmesi için acele eder. Allah "böyle yapmayın" buyurdu. Yani sabırlı ol, bir şey istiyorsan o halde bırak Allah mutlaka onun sana hayır olması için gereken şartları oluşturur ve zamanı gelince onu sana verir. Yoksa istediğini şimdi bu şartlarda sana verirse istediğin o şey senin için şer olur. Bu yüzden sen duanı yap iste; ama hemen gerçekleşmesi için acele etme. Allah en hayırlı zamanda istediğini sana verir.

Dua kulluğun gereğidir, dolayısıyla dua etmeyen bir kul, kul değildir. Kul her an duada, tesbihte olmalı, Allah'ın isimlerini zikretmeli, Allah'ın isimleriyle duada, davette olmalıdır. Aslında kul, Allah'ın ismini zikrederken o ismin kendisinde tecelli etmesi için Allah'ın ismini, davet eder.

Bir de Allah "insanlardan öylesi var ki onlara bir sıkıntı, musibet, bela, hastalık geldiğinde bütün gönülleriyle, her

[41] Âl-i İmrân /38
[42] İsrâ /11

zerreleriyle bize yalvarırlar. Biz onlardan bu sıkıntıyı giderdiğimizde ise bu defa sanki bize hiç dua etmemişler gibi dönüp gider, bizi unuturlar ve artık dua etmezler" buyurur.

Ve izâ messel insâned durr: "İnsana bir zarar dokunduğunda." **Deânâ li cenbihî ev kâiden ev kâimâ:** "Ayaktayken, otururken, yan üzeri yatarken bize dua eder." Çünkü ona bir zarar dokunmuştur. **Fe lemmâ keşefnâ anhu durrahu:** "Ondan o zararı giderdiğimizde (onu üzerinden attığımızda)." **Merre ke'en lem yed'unâ ilâ durrin messehu:** "Sanki o zarar ona hiç dokunmamış, sanki bize dua etmemiş gibi geçip gider." **Kezâlike zuyyine lil musrifîne mâ kânû ya'melûn:**[43] "İşte, müsriflere işleri böyle süslü görünür."

İnsan ilk olarak hayatını israf eder. Hayatını israf edenler yaptıklarını süslü görürler; yani doğru, güzel yaptıklarını zannederler. İnsanın israf etmemesi için dua etmeye, Allah'a şükretmeye devam etmesi gerekir, yoksa hayatını israf eder.

Deavûllâhe muhlisîne lehud dîn, le in enceytenâ min hâzihî: "(Darda kaldıklarında) Bizi bundan kurtar diye dini bütünüyle Allah'a has kılarak dua ederler." Yani tam anlamıyla Müslüman, mü'min olurlar. **Le nekûnenne mineş şâkirîn:**[44] "Kesinlikle şükredenlerden oluruz (derler)." bu sıkıntıdan kurtulursak şükredenlerden oluruz, derler. Hal böyleyken sıkıntıdan kurtulduklarında şükretmezler.

Ve izâ messen nâse durrun deav rabbehum munîbîne ileyh: "İnsana bir zarar dokunduğunda bütünüyle Allah'a döner ve ona dua eder." **Summe izâ ezâkahum minhu rahmeh:** "Sonra ne zaman ki ona rahmetimizi tattırdık." Ne zaman ki onun sıkıntısını giderdik, ona rahmetimizden tattırıp ikram ettik. **İzâ ferîkun**

[43] Yûnus /12
[44] Yûnus /22

minhum: "Onlardan bir kısmı." **Bi rabbihim yuşrikûn:**[45] "Rablerine şirk koşarlar."

Nasıl?

"Biz akıllıydık, bu sıkıntıyı biz giderdik, işimizi biz hallettik" dediklerinde Allah'a şirk koşmuş olurlar. Böyleleri Allah'a şükretmek yerine Allah'a şirk koşmuş ve müşrik olmuştur.

Allah, bir de yanlış dua edenleri ya da sıkıntıdayken dua edip sıkıntı gidince ise dua etmeyenlerin hallerini beyan eder.

Fe izâ messel insâne durrun deânâ: "İnsana bir sıkıntı (bir zarar) dokunduğunda hemen bize dua eder." **Summe izâ havvelnâhu ni'meten minnâ:** "Sonra (o sıkıntıyı ondan giderdiğimizde) ona bir nimet ikram edip ona tattırdığımızda (bahşettiğimizde)." **Kâle innemâ ûtîtuhu alâ ilm:** "Der ki: Bu benim ilmim sayesinde bana verildi." Yani "Allah, ikram edip sıkıntımı giderdi" demek yerine "ben işi biliyordum, bunu ben yaptım, kendi aklımla sıkıntımı hallettim" der. **Bel hiye fitneh:** "Hayır, bu bir imtihandır." Allah bir imtihan gereği olarak sana sıkıntı verir, bununla beraber sıkıntını üzerinden alıp sana nimet verir. Bunların hepsi bir imtihandır. "Bunu Allah'tan bilip şükredip etmeyeceğini aynı şekilde sıkıntıdayken sabredip etmeyeceğini göresin, anlayasın diye seni imtihana tabi tutuyorum" buyurdu Allah. **Ve lâkinne ekserahum lâ ya'lemûn:**[46] "Ama onların çoğu bunu bilmez."

Ve izâ en'amnâ alel insân: "Biz insana bir nimet verdiğimizde (onu nimetlendirdiğimizde)." **A'rada ve neâ bi cânibihî:** "Yüz çevirir ve yan çizer (kafasının dikine gider)." Bildiği gibi hareket eder. **Ve izâ messehuş şerr:** "Ne zaman ki ona bir şer dokundu." **Fe zû duâin arîd:**[47] "Bu sefer boyun büküp duaya

[45] Rûm /33
[46] Zumer /49
[47] Fussilet /51

başlar." Ona nimet verdiğimizde kafasının dikine gider; ama kendisine şer dokunduğunda hemen boynunu büküp dua etmeye başlar. Bu da başka bir nefis halidir.

Allah ayetlerde peygamberlerinin duasına icabet ettiğini de anlatır.

Ve lekad nâdânâ nûhun fe le ni'mel mucîbûn:[48] "And olsun Nuh bize dua etti (biz de onun duasına icabet ettik). Biz duaya ne güzel icabet ederiz!" **Kâle rabbinsurnî bimâ kezzebûn:**[49] "Dedi ki: Rabbim (bu kavmim) beni yalanladı, bana yardım et." Bana "yalancı" deyip beni yalanladılar ya rabbi! Onlara karşı bana yardım et. **Ve kâle nûhun rabbi lâ tezer alâl ardı minel kâfirîne deyyârâ:**[50] "Nuh dedi ki: Rabbim! Yeryüzünde kâfirlerden hiç kimseyi bırakma."

Rabbiğfirlî ve li vâlideyye ve li men dehale beytiye mu'minen ve lil mu'minîne vel mu'minât: "(Dedi ki) Rabbim! Beni, anamı, babamı, evime giren mü'min erkekleri ve mü'min kadınları mağfiret et." **Ve lâ tezidiz zâlimîne illâ tebârâ:**[51] "Zalimlerin de ancak helakini artır." Zalimleri helak et.

Kezzebet kablehum kavmu nûh: "Onlardan önce Nuh'un kavmi de (Nuh'u) yalanlamıştı." **Fe kezzebu âbdenâ ve kâlû mecnûnun vezducir:** "Kulumuzu yalanladılar ve 'mecnun' deyip onu incittiler." **Fe deâ rabbehû ennî mağlûbun fentasir:** "Bunun üzerine rabbine (Nuh) ben mağlup oldum, bana yardım et (dedi)." Bir kul bunu söylediğinde Allah'ın yardımı zaten gelir. Kul, Allah'ın resulü olunca yardım hemen gelir. **Fe fetahnâ ebvâbes semâi bi mâin munhemir:** "Bunun üzerine biz de göğün kapılarını açtık (oradan) suyu indirdik." **Ve feccernâl arda uyûnen feltekal mâu**

[48] Sâffât /75
[49] Mu'minûn /39
[50] Nuh /26
[51] Nûh /28

alâ emrin kad kudir:[52] "(Allah'ın) Takdir ettiği o iş gerçekleşsin diye yerden de suyu fışkırttık."

Allah bir de cennetliklerin duasını anlatır.

Kâlû innâ kunnâ kablu fî ehlinâ muşfikîn:[53] "(Cennettekiler birbirlerine diyecekler ki) Biz daha önce kendi ehlimiz içinde (yaşadığımız yerde Allah'ın azabından) korkuyorduk." Ebedi hayatımızı kaybederiz diye endişe içindeydik diyecekler. Onlar bu korku, endişeyle rablerine dua etmişlerdi.

Fe mennallâhu aleynâ: "Allah bize ihsan etti (ikram etti)." Bu, Allah'ın bize saf ikramıdır. **Ve vekânâ azâbes semûm:** "Bizi o kavurucu ateşin azabından korudu." **İnnâ kunnâ min kablu ned'ûhu:** "Biz bundan önce ona dua ediyorduk." Bizi korusun, muhafaza etsin diye ona dua ediyorduk. **İnnehu huvel berrur rahîm:**[54] "Muhakkak ki iyiliği, rahmeti (sonsuz) olandır." Yani Allah, rahmetiyle, iyiliğiyle bize muamelede bulundu.

Allah bu hitabı Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e yapıyor. **Fe zekkir:** "Hatırlat (anlat, öğüt ver, davet et)." **Fe mâ ente bi ni'meti rabbike bi kâhinin ve lâ mecnûn:**[55] "Sen rabbinin nimeti sayesinde ne kâhinsin ne de mecnunsun." Yani senin bu anlattıkların Allah'ın sana vahyettikleridir.

Bir de Kıyamet günü kaybedenlerin duası vardır. Hepsi Allah'ın huzurunda dua ederler. **Ve lev terâ izil mucrimûne nâkısû ruûsihim inde rabbihim:** "(Kıyamet günü) O mücrimlerin (suç işlemiş olanların) rableri huzurunda başlarını nasıl eğdiğini bir görsen." **Rabbenâ ebsarnâ ve semi'nâ:** "Rabbimiz! Gördük ve işittik (hakikati anladık derler)." Görerek ve işiterek anladık.

[52] Kamer /9-12
[53] Tûr /26
[54] Tûr /27-28
[55] Tûr /29

Ferci'nâ: "Bizi geri gönder." **Na'mel sâlihan innâ mûkinûn:**[56] "Salih amel işleyelim, artık gerçek bir yakin sahibi olduk." Bu defa bizi geri gönderirsen salih amel işleyeceğiz, derler; ama iş işten artık geçmiştir.

Bir de cehennemdekilerin duası vardır. **Ve kâlellezîne fîn nâr:** "O ateştekiler diyecekler ki:" **Li hazeneti cehennem:** "Cehennemin bekçilerine (diyecekler)." **Ud'u rabbekum** "Rabbinize dua edin." **Yuhaffif annâ yevmen minel azâb:**[57] "Bir gün olsun azabımızı hafifletsin."

Kâlû: "(Cehennemin bekçileri) Diyecekler ki." **E ve lem teku te'tîkum rusulukum bil beyyinât:** "Size resulleriniz beyyinelerle (Allah'ın ayetleriyle) gelmediler mi?" Bugünü size haber vermediler mi? **Kâlû belâ:** "Derler ki: Evet." **Kâlû fed'û:** "(O zaman bekçiler) Derler ki: Kendiniz dua edin." Niye duayı bizden istiyorsunuz, Allah'a kendiniz dua edin. **Ve mâ duâul kâfirîne illâ fî dalâl:**[58] "Kâfirlerin (hakkı, hakikati örtenlerin) duası boşa gitmiştir." Onların duaları boşunadır; yani duaları bir işe yaramaz, sonuç vermez.

İsterseniz şimdi de peygamberlerin nasıl dua ettiklerini hep beraber ayetlerle anlamaya çalışalım inşallah.

Okuyacağımız bu ayet Hz. Âdem (a.s.) ile Hz. Havva annemizin duasıdır. **Kâlâ rabbenâ zâlemnâ enfusenâ:** "Dediler ki: Rabbimiz! Biz kendimize (nefsimize) zulmettik." **Ve in lem tagfirlenâ ve terhamnâ:** "Sen bizi mağfiret etmez ve bize merhamet etmezsen." **Le nekûnenne minel hâsirîn:**[59] "Kesinlikle biz hüsrana uğrayanlardan oluruz." Allah da onları mağfiret edip rahmet etti. Demek ki duayı böyle yapmak gerekiyormuş! Bu yüzden "ya rabbi! Beni hemen mağfiret et, merhamet et" demek

[56] Secde /12
[57] Mu'min /49
[58] Mu'min /50
[59] A'râf /23

doğru değildir. Öncelikle suçumuzu, kendimize zulmettiğimizi itiraf etmemiz gerekir.

Bu dua da Hz. Zekeriya (a.s.)'ın duasıdır. **Kâle rabbî innî ve henel azmu minnî:** "(Zekeriya) Dedi ki: Rabbim! Benim kemiklerim gevşedi." **Veştealer re'su şeyba:** "Saçlarım bembeyaz oldu." **Ve lem ekun bi duâike rabbî şakiyyâ:**[60] "Ama sana yaptığım duada hiçbir zaman mutsuz olmadım." Pişman olmadım hiçbir zaman beni geri çevirmedin.

Okuyacağımız bu dua da Hz. Nuh (a.s.)'ın duasıdır. Hz. Nuh (a.s.) Allah'tan oğlu Kenan'ı affedip onu kurtarmasını istediğinde Allah da ona **"sana cahillerden olmamanı tavsiye ederim."**[61] Yani iman etmeyen birinin kurtuluşunu benden isteme buyurunca Hz. Nuh (a.s.) hemen istiğfar eder. **Kâle rabbi innî eûzu bike en es'eleke mâ leyse lî bihî ilm:** "(Nuh) Dedi ki: Rabbim! Senden bilmediğim bir şeyi istemekten sana sığındım." **Ve illâ teğfirlî ve terhamnî:** "Sen beni mağfiret etmez, bana merhamet etmezsen." **Ekun minel hâsirîn:**[62] "Ben hüsrana uğrayanlardan olurum."

Şimdi de Hz. Yusuf (a.s.)'ın duasını öğrenelim inşallah.

Kâle rabbis sicnu ehabbu ileyye mimmâ yed'ûnenî ileyhi ve illâ tasrif annî keydehunn: "Dedi ki: Rabbim! Zindan bana bunların davet ettikleri şeyden daha sevimlidir. (Bu kadınların beni davet ettiği şeydense zindanı tercih ederim.) Onların bu tuzaklarını benden uzaklaştırmazsan." **Asbu ileyhinne ve ekun minel câhilîn:**[63] "Onlara meyleder ve cahillerden olurum." Sen beni korumazsan ben kendimi koruyamam, böylelikle cahillerden olurum; yani yanlış yaparım, bu yüzden sen beni koru ya rabbi!

[60] Meryem /4
[61] Hûd /46
[62] Hûd /47
[63] Yûsuf /33

Rabbi kad âteytenî minel mulk: "(Yusuf dedi ki) Rabbim! Sen bana mülkten (nasibimi) verdin." **Ve allemtenî min te'vîlil ehâdîs:** "Bana bir de hadiselerin yorumunu talim ettirdin (rüyaların te'vilini öğrettin)." **Fâtıras semâvâti vel ard:** "Sen gökleri ve yeri yaratansın." **Ente veliyyî fîd dunyâ vel âhirah:** "Dünyada da ahirette de benim velim (dostum) sensin." **Teveffenî muslimâ:** "Beni Müslüman olarak vefat ettir." **Ve elhiknî bis sâlihîn:**[64] "Beni salihlerin arasına kat."

Bu dua da Hz. Lut (a.s.)'ın duasıdır. **Kâle rabbinsurnî alâl kavmil mufsidîn:**[65] "Dedi ki: Rabbim! Bu fesatçı kavme (müfsitlere) karşı bana yardım et." **Rabbi neccinî ve ehlî mimmâ ya'melûn:**[66] "Rabbim! Beni ve ailemi bunların yaptıklarından koru (muhafaza et)."

Allah bir de Hz. İbrahim (a.s.)'ın duasını beyan ediyor. **Ve iz kâle ibrâhîmu rabbic'al hâzâ beleden âmina:** "İbrahim dedi ki: Rabbim! Burayı (Kâbe'nin civarını güvenilir) emin bir belde kıl." **Verzuk ehlehu mines semerâti men âmene minhum billâhi vel yevmil âhir:** "Oranın halkından Allah'a ve ahiret gününe iman edenleri çeşitli meyvelerle rızıklandır." **Kâle ve men kefere fe umettiuhu kalîlâ:** (Allah ona cevap verip) Dedi ki: Kâfir olan kimseyi de az bir süre nimetlendiririm." Allah kâfirlerin de Allah'ıdır, dolayısıyla sadece iman edenlere değil kâfirlere de nimet verecek. Bu yüzden dua ederken sadece "mü'minlere ikram et" deme; çünkü Allah kâfirlere de ikram edecektir. **Summe adtarruhu ilâ azâbin nâr:** "Sonra onları zaten ateş (cehennem) azabına duçar ederim (sürüklerim)." **Ve bi'sel masîr:**[67] "O ne kötü bir yerdir!"

[64] Yûsuf /101
[65] Ankebût /30
[66] Şuarâ /169
[67] Bakara /126

Ve iz yerfeu ibrâhîmul kavâide minel beyti ve ismâîl: "O zaman İbrahim İsmail'le (beraber) Beyt'in (Kâbe'nin) temelini yükseltiyordu." **Rabbenâ tekabbel minnâ:** "(Dedi ki) Rabbimiz! (Bunu) Bizden kabul et." **İnneke entes semîul alîm:**[68] "Sen semi' ve âlimsin." Sen her şeyi, duamızı işiten, bizi, işimizi bilensin.

Rabbenâ vec'alnâ muslimeyni leke: "Rabbimiz! Bizi sana teslim olmuş kimseler kıl." **Ve min zurriyyetinâ ummeten muslimeten leke:** "Soyumuzdan da sana teslim olmuş bir ümmet kıl." **Ve erinâ menâsikenâ ve tub aleynâ:** "Bize ibadet yollarımızı göster, tevbemizi kabul buyur." **İnneke entet tevvâbur rahîm:**[69] "Muhakkak ki sen tevvab ve rahimsin."

Rabbenâ veb'as fîhim resûlen minhum: "(Dedi ki) Rabbimiz! Onların içinden (kendi zürriyetimden gelenlerin içinden) bir resul çıkar." Onların içinden bir resul gönder. **Yetlû aleyhim âyâtik:** "Onlara ayetlerini okusun." **Ve yuallimuhumul kitâb:** "Kitabı onlara talim etsin." **Vel hikmeh:** "Hikmeti öğretsin." **Ve yuzekkîhim:** "Onları tezkiye etsin." **İnneke entel azîzul hakîm:**[70] "Muhakkak ki sen aziz ve hakimsin."

Ve iz kâle ibrâhîm: "İbrahim dedi ki." **Rabbic'al hâzâl belede âmina:** "Rabbim! Bu beldeyi emin kıl." **Vecnubnî ve beniyye en na'budel asnâm:**[71] "Beni ve oğullarımı putlara tapmaktan uzak tut." **Rabbenâgfirlî ve li vâlideyy:** "Rabbimiz! Beni, anamı, babamı mağfiret et." **Ve lil mu'minîn:** "Ve mü'minleri (mağfiret et)." **Yevme yekûmul hisâb:**[72] "(İnsanların) Hesaba kalktığı gün."

[68] Bakara /127
[69] Bakara /128
[70] Bakara /129
[71] İbrâhim /35
[72] İbrâhim /41

Ellezî halakanî fe huve yehdîn:[73] "Ki o (rabbim) beni yarattı sonra bana doğru yolu gösterdi." **Ve lâ tuhzinî yevme yûb'asûn:**[74] "Ve (rabbim insanların tekrar) dirileceği günde beni utandırma."

Bu da Hz. İsa (a.s.)'ın havarilerinin duasıdır. **Rabbenâ âmennâ bi mâ enzelte:** "(Dediler ki) Rabbimiz! Bize indirdiğine iman ettik." **Vetteba'nâr resûl:** "Resulüne tabi olduk." **Fektubnâ meaş şâhidîn:**[75] "Artık bizi şahitlerle beraber yaz." Bizi de şahitlerden yaz.

Bu dua Hz. Musa (a.s.)'ın duasıdır.

Kâle rabbi innî zâlemtu nefsî: "Dedi ki: Rabbim! Ben kendi nefsime zulmettim." **Fağfirlî:** "Beni mağfiret et." **Fe ğafera lehu:** "(Allah da) Onu mağfiret etti." **İnnehu huvel ğafûrur rahîm:**[76] "Muhakkak ki o ğafur ve rahimdir." Hz. Musa (a.s.), Mısırlı bir adama bir tokat vurup onu öldürünce tövbe etti, Allah da onun tövbesini hemen kabul etti.

Bu dua Hz. Musa (a.s.)'ın Şuayb (a.s.)'ın memleketi olan Medyen'de gideceği bir yer yokken bir ağacın gölgesinde oturup söylediği duadır. **Fe kâle:** "Dedi ki." **Rabbi innî limâ enzelte ileyye min hayrin fakîr:**[77] "Rabbim! Ben bana indireceğin her hayra fakirim (hayrının fakiriyim)."

Vec'al lî vezîren min ehlî:[78] "Bana ailemden bir vezir (bir yardımcı) ver." Hz. Musa (a.s.) kardeşi Hz. Harun (a.s.)'ı kendisine yardımcı olarak istiyor.

Kâle rabbiğfirlî: "Dedi ki: Rabbim! Beni mağfiret et." **Ve li ahî:** "Kardeşimi de (mağfiret et)." **Ve edhilnâ fî rahmetik:** "Bizi

[73] Şuarâ /78
[74] Şuarâ /87
[75] Âl-i İmrân /53
[76] Kasas /16
[77] Kasas /24
[78] Tâhâ /29

rahmetinin içine dâhil et." Bizi rahmetinin içine koy. **Ve ente erhamur râhimîn:**[79] "Sen erhamerrahiminsin."

Ve yâ kavmi mâ lî ed'ûkum ilân necâti ve ted'ûnenî ilân nâr:[80] "Ey kavmim! Ne oluyor size, ben sizi kurtuluşa davet ederken siz beni ateşe davet ediyorsunuz."

Ve lâ yasuddunneke an âyâtillâh: "Seni Allah'ın ayetlerinden döndürmesinler." **Ba'de iz unzilet ileyke:** "Sana (Allah'ın ayetleri) indirildikten sonra." **Ved'u ilâ rabbik:** "Sen rabbine davet et." **Ve lâ tekûnenne minel muşrikîn:**[81] "Sakın müşriklerden olma!"

Ve men ahsenu kavlen mimmen deâ ilâllâh: "Allah'a davet edenden daha güzel sözlü kim vardır?" **Ve amile sâliha:** "Bununla beraber salih amel işler." **Ve kâle innenî minel muslimîn:**[82] "Ben Allah'a teslim oldum (ben Müslümanlardanım) diyenden (daha güzel sözlü kim vardır)?"

Hitap, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'edir. **Huz min emvâlihim sadakah:** "Onların mallarından sadaka al." **Tutahhiruhum ve tuzekkîhim bihâ:** "Onları bununla temizlersin, tezkiye etmiş olursun." **Ve salli aleyhim:** "Onlar için dua et." Onlara manevi olarak yardım et. **İnne salâteke sekenun lehum:** "Muhakak ki senin duan (senin yardımın) onlar için sekinettir." **Vallâhu semîun alîm:**[83] "Allah semi' ve âlimdir." Duayı işitendir ve her şeyi bilendir.

Kul innemâ ed'û rabbî: "De ki: Ben ancak rabbime dua ederim." Ancak rabbimi davet ederim, rabbime davet ederim. **Ve**

[79] A'râf /151
[80] Mu'min /41
[81] Kasas /87
[82] Fussilet /33
[83] Tevbe /103

lâ uşriku bihî ehadâ:[84] "Ona hiç kimseyi (hiçbir şeyi) şirk koşmam."

Allah bu ayette de Karun'un helak olması üzerine insanların ne söylediğini beyan ediyor.

Ve asbehallezîne temennev mekânehu bil ems: "Dün onun (Karun'un) yerinde olmak isteyenler bu sabah." **Yekûlûne vey ke ennellâhe yebsutur rızka li men yeşâ':** "Dediler ki: Demek ki Allah dilediğine nimetini genişletir." **Min ibâdihî ve yakdir:** "Kullarından (dilediğine de rızkı) kısar (daraltır, takdir eder)." **Lev lâ en mennallâhu aleynâ:** "Allah'ın ikramı üzerimizde olmasaydı." **Le hasefe binâ, vey ke ennehu lâ yuflihul kâfirûn:**[85] "(Allah) Bizi de batırmıştı. Demek ki kâfirler iflah olmazlar." Bu yüzden dua ederken Allah'tan her şeyden önce iman, âbdiyet istemek gerekir.

Hep beraber kısaca ayetlerle duayı, nasıl dua edeceğimizi, bununla beraber Allah'ın dua hakkında, davet hakkında bizden neyi anlamamızı istediğini Allah'ın ayetleriyle anlamaya çalıştık.

Allah'ın bir ismiyle dua ederken Allah'ın bize öğrettiği gibi dua etmemiz için o ismin geçtiği ayetleri bilmemiz lazım ki o isimle Allah'a dua edebilelim. Duayı o isimle yapalım değil o isimle dua edelim.

Mesela; Allah'ı Rabb ismiyle tesbih etmek, ona dua etmek veya duayı onunla yapmak istediğimizde bu duamızı nasıl yapmamız gerekir?

Allah'ın Rabb ismiyle ilgili yüzlerce ayet vardır. Zamanımız kısıtlı olduğundan hepsini okumamız mümkün değildir. Bu yüzden anlaşılması için birkaç tane ayet okuyayım. Bu kadarını bilmek dahi Rabb ismiyle nasıl dua edeceğimizi anlamamız için yeterli olur inşallah.

[84] Cinn /20
[85] Kasas /82

Öncelikle Rabb isminin geçtiği ayetleri okuyalım sonra da kısaca her ayete göre Rabb ismiyle dua edelim inşallah.

El hamdu lillâhi rabbil âlemîn:[86] "Övme ve övülme âlemlerin rabbi olan Allah'a aittir." Bu durumda böyle söylerken âlemlerin rabbi olan Allah'a hamd etmiş olduk.

Duamıza devam etmek istiyorsak ne dememiz gerekir?

Bu ayete göre dua: "Ya rabbi! Beni sana hamd eden kullarından eyle! Seni rab olarak kabul eden kullarından eyle! Ya rabbi! Beni senin terbiyeni kabul eden, vahyine uyan kullarından eyle!" Bunu bu ayetin gereği olarak, duası olarak söylüyoruz. "Beni, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in övülmüş ismi olan Muhammed ismine, övülmüş olan peygamberine, resulüne benzeyenlerden eyle! Beni de övgüye layık eyle, övdüğün kullarından eyle" dememiz lazım.

Ulâike alâ huden min rabbihim:[87] "Onlar rablerinden bir hidayet üzeredirler."

Bu ayete göre dua: "Rabbim! Hidayeti veren sensin, beni hidayetine erdir. Beni, seni rab olarak kabul edenlerden eyle. Beni kendi hidayetinle, vahyinle, resulünle hidayete erdir."

Dikkat edilirse Rabb ismiyle dua ederken bu defa Allah'ın Hâdi ismiyle dua ettik. Bunun sebebi ayetin hidayetle ilgili olmasıdır. Bir önceki paragrafta ise Rabb ismiyle yapacağımız duayı Hamid ismiyle beraber yapmıştık; çünkü o paragrafta okuduğumuz ayet de hamd etmekle ilgiliydi, bundan dolayı Allah'ın Rabb ismiyle dua ederken duamızı Hamid ismiyle birlikte yaptık. Bu yüzden Allah'ın ismiyle dua ederken o ismin geçtiği ayete göre dua etmemiz gerekir ki Allah'a o isimle dua etmiş olalım.

[86] Fatiha /1
[87] Bakara /5

Ayetlere göre Rabb ismiyle dua etmeye devam edelim.

Ellezîne yezunnûne ennehum mulâkû rabbihim:[88] "Onlar rablerine kavuşacaklarından emindirler." Onlar rablerine kavuşmayı diliyorlar, istiyorlar ve bundan da emindirler. Fikirleri, düşünceleri böyledir.

Bu ayete göre dua: "Sen benim rabbimsin. Beni kendine vasıl et. Beni sana vasıl olanlardan, kavuşanlardan eyle ya rabbi!"

Bu, Hz. İbrahim (a.s.)'ın duasıdır. **İz kâle lehû rabbuhû eslim kâle eslemtu li rabbil âlemîn:**[89] "Rabbi ona 'teslim ol' dediği zaman (o da) 'ben âlemlerin rabbine teslim oldum' dedi." Aynı şekilde bizim de "rabbim! Ben de sana teslim oldum" dememiz lazım.

Ulâike aleyhim salâvâtun min rabbihim ve rahmetun ve ulâike humul muhtedûn:[90] "Onlara rablerinden selam, rahmet vardır ve onlar hidayete ermiş olanlardır."

Bu ayete göre dua: "Ya rabbi! Bizi de selamda tut, selamette ve hidayette kıl!"

Allah'ın bir ismiyle dua ettiğimizde o isim hangi ayette nasıl geçiyorsa ya da o isim aklımızda, gönlümüzde ne kadar kalmışsa duamızı ona göre yapmamız, bununla beraber gönlümüzden geldiği gibi dua etmemiz gerekir.

Duayı hangi isimle yaparsak yapalım, mutlaka bütün isimler "Allah" ismine döner; çünkü bütün isimler "Allah" isminden tecelli eder.

Duayı yaparken ya "Allahumme: Allah'ım" dememiz ya da "ya rabbi" veya "rabbenâ" yani "rabbim" veya "rabbimiz"

[88] Bakara /46
[89] Bakara /131
[90] Bakara /157

dememiz gerekir. Allah ayet-i kerimede **Allâhu lâ ilâhe illâ huv:** "Allah odur ki kendisinden başka ilah olmayandır (ilah sadece Allah'tır)." **Lehul esmâul husnâ:**[91] "En güzel isimler onundur." Allah'a o isimlerle dua edin,[92] buyurmuştu.

Biz de Allah'ın isimleriyle kısaca nasıl dua edeceğimizi öğreneceğiz inşallah.

Öncelikle Allah isminden başlayalım. Allah ismiyle nasıl dua etmemiz gerekir?

Bütün isimler, bütün güzellikler, sana aittir ya rabbi! Gerçek varlık sahibi olan sensin. Bütün varlık varlığını senden alır, bütün varlık varlığını sana borçludur. Bütün güzellikler güzelliğini senden alır Allah'ım! Sen saf güzellik, saf muhabbet, saf aşksın Allah'ım! Bu aynı zamanda Allah isminin gereğidir.

Bizi gönlü, gözü hakka, hakikate karşı kör olanlardan eyleme! Senin varlığından, güzelliğinden, sevginden gafil olanlardan eyleme! Bizi, seni unutan, senin de kendisini kendisine unutturduğun kullarından eyleme! Kıyamet günü "siz beni unuttunuz, bugün ben de sizi unuttum" dediğin kullarından eyleme! Bizi, varlığını seninle bilip varlığını seninle tadanlardan eyle! Güzelliğini senden alıp seninle güzel olanlardan eyle! Sana kul olmayı, âbd olmayı en büyük şeref olarak kabul edenlerden eyle! Bize seni sevmeyi, sana âşık olmayı, aşkınla aşk olmayı nasip eyle! Sen "en güzel isimler Allah'ındır, o isimlerle bana dua edin" buyurmuşsun, biz de o isimlerle sana dua ediyoruz Allah'ım! Sen "Allah'ın ipine sımsıkı sarılın" buyurmuşsun, biz de vahiy ipine, Esmau'l Husna ipine sımsıkı sarılıyoruz ve en güzel isimlerinle seni istiyoruz, senden istiyoruz Allah'ım!

[91] Tâhâ /8
[92] A'râf /180

Şimdi de Allah'ın diğer isimleriyle nasıl dua edeceğimizi öğrenelim inşallah.

Sen rabbsın Allah'ım. Sen bizim rabbimizsin; bizi terbiye eden, bize yolu gösterensin. Bizi terbiyenle terbiye olanlardan, terbiyeni kabul edenlerden eyle ya rabbi! Bizi vahyini kabul edenlerden, gösterdiğin yolda yürüyenlerden, seninle büyüyenlerden, seninle irşad olanlardan, rüştüne erenlerden eyle ya rabbi!

Sen rahmansın Allah'ım. Sen zatında rahman olansın, rahmetini zatına yazansın. Sen rahmetinle kullarına muamele edensin, bize de rahmetinle muamele et! Bizi de Rahman isminin tecellisine mazhar eyle! Kendine, kullarına, mahlûkata merhamet edenlerden eyle!

Sen rahimsin Allah'ım. Sen kullarına merhamet edensin. Mü'minlere özel olarak Rahim ismiyle tecelli edip merhamet edensin. Seni, cennetini, ahiretini isteyeni rahmetinin içine alansın ya rabbi! Bizi de rahmetinin içine aldıklarından eyle! Bizi de kullarına merhamet edenlerden ve onları cennete davet edenlerden eyle!

Sen maliksin Allah'ım. Mülkün sahibi sensin. Biz de senin mülkünüz, biz de sana aidiz. Bizi, mülkünden emanet olarak verdiklerini senin yolunda harcayanlardan eyle, bizi kendini senin mülküne malik görenlerden eyleme! Kendini emanetçi görenlerden eyle! Emaneti ehline teslim edenlerden eyle! Emaneti yerli yerinde kullananlardan, harcayanlardan eyle! Ya rabbi, bizi mülküne sahip çıkıp kendini sana şirk koşanlardan eyleme!

Sen ekremsin Allah'ım. Sen zatında Kerim olansın Allah'ım! Bize de Ekrem isminle tecelli edip bizi zatında ekrem olanlardan eyle! Senin yolunda infak edip verirken kerim olarak verenlerden,

verirken severek verenlerden, muhabbet duyanlardan eyle! Bizi ekrem olanlardan eyle Allah'ım!

Sen ilahsın Allah'ım. Sen tek mabudsun, sevilmeye, kendisine secde edilmeye layık olansın. Bütün sevgiler, muhabbetler senin hakkındır Allah'ım; çünkü ilah sensin, mabud sensin, sevilmeye, âşık olunmaya layık olan sensin Allah'ım! Bizi sana âşık olanlardan, seni sevenlerden eyle! Bizi aşkla, muhabbetle sana secde edenlerden eyle. Bizi senin sevgine ihanet edenlerden, hainlik edenlerden eyleme. Bizi gönlünü sana açanlardan, İlah isminin tecellisine, aşkına, muhabbetine mazhar olanlardan eyle! Bizi de sevdiklerinden eyle Allah'ım!

Sen vekilsin Allah'ım. Güvenilmeye layık olansın, güvenilmesi gerekensin, güvenilmeyi hak edensin. Bizi de sana tevekkül edenlerden, sana güvenenlerden eyle! Sana şüphe duyanlardan, "acaba" diyenlerden eyleme! Bizi de Vekil isminin tecellisine mazhar eyle! Bizi de güvenilir kıl, kullarının güvenine mazhar eyle Allah'ım!

Sen ğafursun Allah'ım. Bütün günahları mağfiret edensin Allah'ım! Günahlarımızı mağfiret eyle Allah'ım! Aynı şekilde Ğafur isminle bize tecelli edip bizi insanların hatasını, kusurunu mağfiret edenlerden, affedenlerden eyle! Bizi kullarına ceza verenlerden, hatalarını, kusurlarını kullarının yüzüne vuranlardan eyleme Allah'ım!

Sen e'âlasın Allah'ım. Sen yüceler yücesisin, anlaşılmayacak kadar yücesin Allah'ım! Yüceliğin önünde secde ediyoruz Allah'ım! Başımızı yere koyuyoruz Allah'ım! E'âla olan sensin! Sen bize "e'âla olan rabbinin ismini tesbih et" buyurdun, biz de seni tesbih ediyoruz Allah'ım! Subhane rabbiyel e'âla, diyoruz Allah'ım!

Sen habirsin Allah'ım. Sen her şeyden haberdar olansın Allah'ım! Bizi de bizden haberdar et Allah'ım! Nefsimizden

haberdar et Allah'ım! Ruhumuzdan haberdar et Allah'ım! Güzelliğinden haberdar et Allah'ım!

Sen meliksin Allah'ım. Mülkün meliki sensin Allah'ım! Bizim melikimiz sensin Allah'ım! Bizi iradesini sana teslim edenlerden eyle Allah'ım! Bizi de kendi nefsimize melik eyle Allah'ım! Bizi emanet olarak verdiklerine melik eyle Allah'ım! Senin melikliğinle onları idare edelim, nefsimizi idare edelim Allah'ım!

Sen ehadsın Allah'ım. Sen zatında tek olansın Allah'ım!

Sen samedsin Allah'ım. Sen her şeyin kendisine muhtaç olduğu zatsın, hiçbir şeye muhtaç olmayansın Allah'ım! Bizi de muhtaçlığını sana bilenlerden eyle! Bizi senden başka kimseye muhtaç eyleme Allah'ım!

Sen azizsin Allah'ım. Bütün şeref sana aittir Allah'ım! Bizi de azizliğinle aziz eyle Allah'ım! Azizliğinle şereflendir Allah'ım! Bizi şerefini senden bilenlerden eyle Allah'ım!

Sen hamidsin Allah'ım. Sen hamda, övgüye layık olansın, bizi de sana hamd edenlerden eyle Allah'ım! Bizi seni övenlerden eyle Allah'ım! Övdüklerini övenlerden eyle Allah'ım! Bizi de övdüklerinden eyle Allah'ım!

Sen vedudsun Allah'ım. Sen karşılıksız sevensin Allah'ım! O muhabbeti, vuddu verensin Allah'ım! Bizi de sevdiklerinden eyle Allah'ım! Vedud isminin tecellisine mazhar eyle Allah'ım! Bize seninle sevmeyi ikram et Allah'ım! Senin Vedud isminin tecellisiyle sevmeyi bizlere ikram eyle Allah'ım! Bize seni sevmeyi ikram et, sevdiklerinin sevgisini ikram et Allah'ım! Sevdiğin amellerin sevgisini ikram et Allah'ım!

Sen fââlsın Allah'ım. Sen her anda bir şe'ende olansın, her anda hükmünü icra edensin Allah'ım! Bizi de bunu görenlerden, bunun farkında olanlardan eyle Allah'ım! Bizi de Fââl isminin

tecellisine mazhar eyle Allah'ım! Bizi de her an bir işte eyle Allah'ım! Bizi her anda yolunda hizmet edenlerden eyle Allah'ım!

Sen muhitsin Allah'ım. Bütün varlığı, her şeyi ihata edensin ve çepeçevre kuşatansın Allah'ım! Bizi de gördüğü her şeyin senin isimlerinin tecellisi olduğunu bilenlerden, buna şahit olanlardan eyle! Bizi, bize şah damarımızdan daha yakın olduğunu tadanlardan eyle Allah'ım!

Sen basirsin Allah'ım. Gizliyi de, aşikâr olanı da görensin Allah'ım! Bize de basireti ihsan et Allah'ım! Hakkı, hakikati görmeyi nasip et Allah'ım!

Sen âlimsin Allah'ım. Her şeyi bilensin Allah'ım! Âlim isminle bize tecelli edip, bizi de âlimlerden eyle Allah'ım! Bizi, seni bilenlerden eyle Allah'ım! Hakkı, hakikati anlayanlardan eyle Allah'ım!

Sen hâkimsin Allah'ım. Sen her işinde hikmet sahibisin Allah'ım! Her işinde mutlaka bir muradın var Allah'ım! Hâkim isminle bize tecelli et Allah'ım! Bizi hâkimlerden eyle, hikmet ehlinden eyle Allah'ım! Bizi senin muradını anlayanlardan eyle Allah'ım!

Sen kâdirsin Allah'ım! Mutlak güç ve kudret sahibisin aynı zamanda her şeye kaderini, takdirini koyansın Allah'ım! Bizi de nefsimize, imtihanlara karşı güçlü eyle ve bizi, kaderini senin razı olduğun gibi çizenlerden, ebedi hayatına göre yaşayanlardan eyle Allah'ım!

Sen rakibsin Allah'ım. Yarattıklarını koruyansın Allah'ım! Gözetensin Allah'ım! Beraber olansın Allah'ım! Bizi de koru, muhafaza et Allah'ım!

Sen hallaksın Allah'ım. Sen yaratmayı her an tekrar edensin Allah'ım! Her an bir işte olansın, her an yeniden yaratansın, bizi de yeniden yarat Allah'ım! Hakikatinle yarat

Allah'ım! Bize zatınla, sıfatınla tecelli edip bizi beşeriyetimizden kurtar ve bizi Hz. İnsan eyle Allah'ım!

Sen nasirsin Allah'ım. Sen hayırda kuluna yardım edensin Allah'ım! Bize yardım et Allah'ım! Bizi de Nasir isminin tecellisine mazhar eyle Allah'ım! Bizi kullarına, varlığa, mahlûkata yardım edenlerden eyle Allah'ım!

Sen kadîrsin Allah'ım. Sen hükmünü icra edensin Allah'ım! Dilediğini takdir edip gereğini yerine getirensin Allah'ım! Kudretin her şeye yeter Allah'ım! Bizi de Kadîr isminin tecellisine mazhar eyle Allah'ım! Bizi nefsine kadîr olanlardan, nefsine güç yetirenlerden eyle Allah'ım!

Sen zul celali vel ikramsın Allah'ım. Sen azamet ve kibriya sahibisin, ikram sahibisin Allah'ım! Bizi de ikram sahibi olanlardan eyle Allah'ım!

Sen fatırsın Allah'ım. Sen yoktan yaratansın Allah'ım!

Sen halıksın Allah'ım. Sen yaratansın Allah'ım! Tek yaratansın Allah'ım!

Sen ğaniyysin Allah'ım. Sen zengin olansın, her şeyin kendisine muhtaç olduğu zatsın Allah'ım! Bizi kendinden başkasına muhtaç eyleme Allah'ım!

Sen şekursun Allah'ım. Şükrün karşılığını verensin Allah'ım! Bizi şükreden kullarından eyle Allah'ım!

Sen halimsin Allah'ım. Kullarına, mahlûkata hilm ile yumuşak şekilde muamele edensin Allah'ım! Bize hilminle muamele et Allah'ım! Halim isminle bize tecelli et Allah'ım! Bizi halim eyle Allah'ım!

Sen hafiyysin Allah'ım. Sen gizlisin Allah'ım! Gizliyi bilensin Allah'ım! Sen lütufkârsın Allah'ım! Bize lütfunla muamele et Allah'ım! Bizi de lütufkâr eyle Allah'ım!

Sen hâyrsın Allah'ım. Her işin, her muamelen saf hayırdır Allah'ım! Bizi de her muamelenin, gönderdiğin her imtihanın kulların için mutlak hayr olduğunu bilenlerden eyle Allah'ım!

Sen ğaffarsın Allah'ım. Sen tekrar tekrar mağfiret edensin Allah'ım! Bizi de kendisine karşı yanlış yapanları tekrar tekrar mağfiret edenlerden eyle Allah'ım!

Sen hayy ve kayyum olansın Allah'ım. Varlığı varlıkta tutansın Allah'ım! Bütün varlığın kendisiyle diri olduğu zatsın Allah'ım! Bizi de seninle dirilenlerden, varlığınla varlıkta durduğunun şu'urunda olanlardan eyle! Bizi her anda senin hayy ve kayyum olduğunu ve seninle varlıkta durduğunu tadanlardan eyle Allah'ım!

Sen hakksın Allah'ım. Gerçek varlık sensin Allah'ım! Bizi de Hakk isminin tecellisine mazhar eyle Allah'ım! Bizi vehmi olan varlığından kurtulup hak olan varlığınla var olanlardan eyle Allah'ım!

Sen azimsin Allah'ım. Sen azamet sahibisin Allah'ım! Sen "azim olan rabbinin ismini tesbih et" buyurdun biz de azim olan rabbimizin ismini tesbih ediyoruz Allah'ım! Subhane rabbiyel azim; bütün azamet sana aittir Allah'ım! Bizi de azametin karşısında eğilenlerden eyle Allah'ım!

Sen kerimsin Allah'ım. Sen ikram edensin Allah'ım! Bizi de ikram edenlerden eyle Allah'ım! Kerim isminle bize ikram et Allah'ım! Bize Kerim isminle tecelli edip bizi de kerim eyle Allah'ım!

Sen semi'sin Allah'ım. Her şeyi işitensin Allah'ım! Bizi de seni işitenlerden eyle Allah'ım! Vahyini işitenlerden, işittirenlerden eyle Allah'ım!

Sen muktedirsin Allah'ım. Dilediğine güç yetirensin Allah'ım! Dilediğini yaratan, dilediğini yok edensin Allah'ım! Bizi

de muktedir eyle Allah'ım! Nefsimize karşı bizi muktedir eyle Allah'ım! Bizi nefsine güç yettirenlerden eyle Allah'ım! Nefsimizin iktidarı bizde olsun Allah'ım! Gönlümüzün iktidarı ruhumuzda olsun Allah'ım!

Sen melîksin Allah'ım. Bütün mahlûkatı idare edensin Allah'ım! Bizi de nefsini idare edenlerden ve nefsine melîk olanlardan eyle Allah'ım!

Sen vehhabsın Allah'ım. Karşılıksız hibe edensin Allah'ım! Bizi de hiçbir menfaat gözetmeden hibe edenlerden eyle Allah'ım!

Sen vahidsin Allah'ım. Sıfatlarında tek olansın Allah'ım! El Esmau'l Husna sana aittir Allah'ım! El Esmau'l Husna'nla, zatınla, sıfatınla bize tecelli edip yeryüzünde bizi de kendine halife eyle, ayna eyle Allah'ım!

Sen kahharsın Allah'ım. Sen kahredensin Allah'ım! Bizi de nefsimiz üzerinde kahhar eyle Allah'ım! Şeytana karşı kahhar eyle Allah'ım! Müşriklere karşı kahhar eyle Allah'ım! Seni sevmeyenlere, düşmanlarına karşı bizi kahhar eyle Allah'ım!

Sen muntakimsin Allah'ım. Zalimlerden mazlumun intikamını alansın Allah'ım! Bizim de nefsimiz bize zulmetti, şeytan bize zulmetti, onlara karşı muntakim ol Allah'ım! Bizi de Muntakim eyle Allah'ım! Nefsinden, şeytandan intikam alanlardan eyle Allah'ım! Nefsini sana boyun büktürenlerden, sana secde ettirenlerden eyle Allah'ım!

Sen kebirsin Allah'ım! Büyük olan sensin Allah'ım! Büyüklüğü anlaşılamayacak kadar âli olan, kebir olan sensin Allah'ım! Bizi büyüklüğünü anlayanlardan eyle Allah'ım!

Sen muteâ'lsın Allah'ım! Sen yüceler yücesisin Allah'ım! Sen yüceltensin Allah'ım! Bize de Muteâ'l isminle tecelli edip bizi yücelt Allah'ım! Alayi iliyine çıkar Allah'ım!

Sen kaimsin Allah'ım! Bütün varlığı, bütün işleri ayakta tutansın Allah'ım! Bizi de işlerini ayakta tutanlardan eyle Allah'ım! Kulluğunu ayakta tutanlardan eyle Allah'ım! Maneviyatını ayakta tutanlardan eyle Allah'ım!

Sen şehidsin Allah'ım! Her şeyin şahidi olan sensin Allah'ım! Her şeye şahit olan, gören sensin Allah'ım! Bizi de şahitlerden eyle Allah'ım! Sana, cemaline şahit olanlardan eyle Allah'ım! Bizi tecelline, El Esmau'l Husna'na, güzelliğine şahit olanlardan eyle Allah'ım! Kendi gönlünde, kendi arşında sana şahit olanlardan eyle Allah'ım!

Sen berrsin Allah'ım! Sen iyilik edensin Allah'ım! Va'dini yerine getirensin Allah'ım! Berr isminle bize tecelli edip bizi de iyilik edenlerden eyle Allah'ım! Va'dini yerine getirenlerden eyle Allah'ım! Bizi sana karşı sadıklardan eyle, va'dinden dönenlerden eyleme Allah'ım!

Sen latifsin Allah'ım! Sen her şeye nuruyla tecelli edip lütfuna erdirensin Allah'ım! Bize de Latif isminle tecelli edip lütfunu ihsan eyle, ikram eyle Allah'ım! Bizi de latif eyle Allah'ım!

Sen varissin Allah'ım! Her şeyin kendisine ait olduğu zatsın Allah'ım! Bizi de cennetine varis eyle Allah'ım!

Sen karibsin Allah'ım! Sen her şeye her şeyden daha yakın olansın Allah'ım! Bize de yakınlığını tattır Allah'ım! Bizi de kendine, resulüne yakın olanlardan eyle Allah'ım!

Sen mucibsin Allah'ım! Sen duaya icabet edensin Allah'ım! Bizim de duamıza icabet et Allah'ım! Bizi de Mucib eyle Allah'ım! Dualara, isteklere, hayra icabet etmeyi bize nasip eyle Allah'ım!

Sen kaviyysin Allah'ım. Sen güçlü olansın Allah'ım! Kuvvetli, kudretli olansın Allah'ım! Bizi de nefse, şeytana, dünyaya karşı güçlü kıl Allah'ım!

Sen mecidsin Allah'ım. Şeref sahibi olan sensin Allah'ım! Şereflendiren sensin Allah'ım! Arşa tecelli edip şereflendirdiğin gibi bizim de gönlümüze, gönül arşımıza tecelli et Allah'ım! Gönül arşımızı şereflendir Allah'ım!

Sen musteânsın Allah'ım. Sen kendisine sığınılansın Allah'ım! Biz de sana sığınıyoruz Allah'ım! Nefsimizin, şeytanın, dünyanın şerrinden sana sığınıyoruz Allah'ım! Bizi de Musteân isminin tecellisine mazhar eyle Allah'ım! Sıkıntıdakiler, bilmeyenler bize sığındığında bizim de onları korumamızı, onlara ikram etmemizi bize nasip eyle Allah'ım!

Sen ğalibsin Allah'ım. Her şeye galip olan sensin Allah'ım! Bize de Ğalib isminle tecelli eyle Allah'ım! Bizi nefsimize galip eyle Allah'ım! Bizi dünyaya, şeytana, dünya hayatına mağlup olanlardan eyleme Allah'ım! Bizi galip olanlardan eyle Allah'ım!

Sen hafizsin Allah'ım. Sen koruyansın, gözetensin Allah'ım! Bizi de Hafiz isminin tecellisiyle tecelli ettiklerinden eyle Allah'ım! Nefhettiğin ruhu koruyanlardan, muhafaza edenlerden eyle Allah'ım! Bizi va'dini, peygamberini, vahyini koruyanlardan, muhafaza edenlerden, gözetenlerden eyle Allah'ım!

Sen kahirsin Allah'ım. Sen hükmünde çıkma imkânı olmayansın Allah'ım! Bizi de nefsimiz üzerinde kahir eyle Allah'ım!

Sen faliksin Allah'ım. Yarıp ortaya çıkaransın Allah'ım! Yarattığın bir varlığı yeniden yaratansın Allah'ım! O varlıktan başka bir varlık yaratansın Allah'ım! Bizim de beşeri tarafımızdan Hz. İnsanı çıkar Allah'ım!

Sen bedi'sin Allah'ım. Eşsiz ve benzersiz yaratansın Allah'ım!

Sen hakemsin Allah'ım. Sen hüküm verensin, hükmedensin Allah'ım! Hakem isminle bize tecelli et Allah'ım! Bizi doğru hüküm

verenlerden eyle Allah'ım! Senin hükmünle hükmedenlerden eyle Allah'ım!

Sen sadıksın Allah'ım. Va'dinde sadık olansın Allah'ım! Sadık isminle bize tecelli et Allah'ım! Bizi sadıklardan eyle Allah'ım! Va'dine sadakat gösterenlerden eyle Allah'ım! Bizi hainlerden eyleme Allah'ım! Va'dinden dönenlerden eyleme Allah'ım! Sana verdiği sözden cayanlardan eyleme Allah'ım! Bizi vahyine, peygamberine, sana olan kulluğuna sadık olanlardan eyle Allah'ım!

Sen raufsun Allah'ım. Şefkatle, rahmetle muamele edensin Allah'ım! Bize de şefkatinle, rahmetinle muamele et Allah'ım! Rauf isminle bize tecelli edip bizi de rauf eyle Allah'ım! Bizi kendine, varlığa, mahlûkata, şefkatle, merhametle muamele edenlerden eyle Allah'ım!

Sen kefilsin Allah'ım. Sen kullarının bütün işlerine hem dünyasına, hem ahretine hem de varlığına kefil olansın Allah'ım! Bizi seni kefil olarak kabul edenlerden eyle Allah'ım! Kefaletini yeterli görenlerden eyle Allah'ım! Bizi de Kefil isminin tecellisine mazhar eyle Allah'ım! Bizi kullarının ebedi hayatına kefil olanlardan eyle Allah'ım!

Sen âliyysin Allah'ım. Sen yüceler yücesisin Allah'ım! Âliyy isminle bize tecelli edip bizi de yücelt Allah'ım! Güzelliğinle bizi güzelleştir Allah'ım!

Sen fettahsın Allah'ım. Sen kapıları açansın Allah'ım! Gönülleri açansın Allah'ım! Perdeleri açansın Allah'ım! Fettah isminle tecelli edip bize de kapıları aç Allah'ım! Gönlümüzü aç Allah'ım! Perdeleri aç Allah'ım! Fettah isminle tecelli edip bizi de fettah eyle Allah'ım! Kapıları, gönülleri, perdeleri bize de açmayı nasip eyle Allah'ım!

Sen kâfisin Allah'ım. Her şeye yetensin Allah'ım! Her şeye yeterli olansın Allah'ım! Bizi de seni kâfi olarak görenlerden, kâfi olarak kabul edenlerden eyle Allah'ım!

Sen rafi'sin Allah'ım. Sen ref edensin, yükseltensin Allah'ım! Bizi de ref ettiğin kullarından eyle Allah'ım!

Sen muhyisin Allah'ım. Sen diriltensin Allah'ım! Bizi de güzelliğinle dirilt Allah'ım! Zatınla, sıfatınla tecelli edip bizi dirilt Allah'ım! Bizi yaşayan ölülerden eyleme Allah'ım! Seninle olmayanlar ölüdür, bizi onlardan eyleme Allah'ım! Bizi seninle, vahyinle dirilenlerden eyle Allah'ım!

Sen veliyysin Allah'ım. Sen gerçek dostsun Allah'ım! Hakiki dost sensin Allah'ım! Bizi de dostluğuna kabul eyle Allah'ım! Dostluğunu ikram ettiklerinden, velayeti ihsan ettiklerinden eyle Allah'ım!

Sen mevlasın Allah'ım. Sen hakiki dostsun Allah'ım! Yardım edensin Allah'ım! Dostluğun yolunda yardım edensin Allah'ım! Bize de yardım et Allah'ım! Bize Mevla isminle tecelli edip bizi de dostluğuna yardım edenlerden eyle Allah'ım!

Sen rezzaksın Allah'ım. Sen rızkı verensin Allah'ım! Maddi, manevi rızkı veren sensin Allah'ım! Bize de maddi, manevi rızık ihsan eyle Allah'ım! Rızkı bizim elimizle kullarına ihsan etmeyi nasip et Allah'ım! Bize Rezzak isminle tecelli edip rızkı elimizle dağıt Allah'ım!

Sen metinsin Allah'ım. Sen kendisine karşı gelinemeyensin Allah'ım! Güç yetirilemeyensin Allah'ım! Bize de Metin isminle tecelli eyle ve nefsimizin bize güç yettirmesine karşı bizi metin olanlardan eyle Allah'ım!

Sen hâdisin Allah'ım. Hidayeti verensin Allah'ım! Hidayete erdirensin Allah'ım! Hidayet yolunu gösterensin Allah'ım! Bize de hidayetini ihsan eyle, ikram eyle Allah'ım! Bize de Hâdi isminle

tecelli et ve bizi hidayete erdirenlerden eyle Allah'ım! Bizi kullarına yolunu, hidayeti gösterenlerden eyle Allah'ım!

Sen afuvvsun Allah'ım. Sen affedensin Allah'ım, bizi de affet Allah'ım! Bize Afuvvv isminle tecelli eyle ve bizi de kullarını affedenlerden eyle Allah'ım!

Sen tevvabsın Allah'ım. Tövbeleri kabul edensin Allah'ım! Sana dönenlerin dönüşünü kabul edensin Allah'ım! Bize de Tevvab isminle tecelli edip, özür dileyenlerin özrünü kabul edenlerden eyle Allah'ım! Bizim de tövbemizi kabul eyle Allah'ım! Bizim de sana dönüşümüzü kabul eyle Allah'ım! Bizi kendinden başka tarafa döndürme Allah'ım!

Sen vasi'sin Allah'ım. Senin ilmin, rahmetin her şeyi kuşatmıştır Allah'ım! Vasi' isminle bize de tecelli edip ilmimizi, rahmetimizi arttır Allah'ım! Gönlümüzü genişlet Allah'ım! Zatınla, sıfatınla bize tecelli edinceye kadar Vasi' isminin tecellisiyle gönlümüzü genişlet Allah'ım!

Sen şakirsin Allah'ım. Şükredilmeye layıksın Allah'ım! Bizi şükredenlerden eyle Allah'ım! Şakir isminle tecelli edip şükre layık eyle Allah'ım! Şükredilmeye layık eyle Allah'ım!

Sen evvelsin, ahirsin Allah'ım. Sen evveli, ahiri olmayansın Allah'ım! Bizim evvelimiz de ahirimiz de seninledir Allah'ım! Bizi bunun idrakinde olanlardan eyle Allah'ım! Bu tecelliyi yaşayanlardan eyle Allah'ım! Varlığını seninle bilenlerden eyle Allah'ım!

Sen zahirsin, batınsın Allah'ım. Bizim zahirimiz de batınımız da seninledir Allah'ım! Bizi bu tecelliye mazhar olanlardan eyle Allah'ım! Zahirini de batınını da seninle bilenlerden eyle Allah'ım! Bunu seninle tadanlardan eyle Allah'ım!

Sen mubinsin Allah'ım. Sen apaçık tecelli edensin Allah'ım! Sen zuhur edensin Allah'ım! Zatınla, sıfatınla bize zuhur et Allah'ım! Bizde zuhur et Allah'ım!

Sen nursun Allah'ım. Sen yerlerin ve göklerin nurusun Allah'ım! Sen bütün varlığın nurusun Allah'ım! Bize de nurunla tecelli et ve bizi nurlandır Allah'ım! Bizi nurunla tecelli ettiklerinden eyle Allah'ım!

Sen cami'sin Allah'ım. Toplayansın, bir araya getirensin Allah'ım! Bize de Cami' isminle tecelli et Allah'ım! Bizi de toplayanlardan eyle Allah'ım! Parçayı gören değil bütünü görenlerden eyle Allah'ım! Bütünden hakikati müşahede edenlerden eyle Allah'ım! Bizi kesrette vahdeti, vahdette kesreti müşahede edenlerden eyle Allah'ım!

Sen kuddussun Allah'ım. Mukaddes olan, münezzeh olan sensin Allah'ım!

Sen selamsın Allah'ım. Selameti verensin Allah'ım! Selamet yurdunu hazırlayansın Allah'ım! Bize selam et Allah'ım! Bizi selamete erdir Allah'ım!

Sen mü'minsin Allah'ım. İman verensin Allah'ım! Emin olunansın Allah'ım! Bizi mü'minlerden eyle Allah'ım! Emin olanlardan eyle Allah'ım! Senden emin olanlardan eyle Allah'ım!

Sen muheyminsin Allah'ım. Sen bütün varlığı gözetensin Allah'ım! Varlığı kontrolünde tutansın Allah'ım! Bizi de nefsini, hayatını kontrol altında tutanlardan eyle Allah'ım!

Sen cebbarsın Allah'ım. Dilediğini zorla yaptıransın Allah'ım! Bize de Cebbar isminle tecelli edip bizi cebbar eyle Allah'ım! Nefsimize, düşmana, şeytana karşı bizi cebbar eyle Allah'ım!

Sen mutekebbirsin Allah'ım. Azamet ve kibriya sana aittir Allah'ım! Büyüklüğünle bizi büyük yap Allah'ım! Kul olarak bizi büyük yap Allah'ım!

Sen bari'sin Allah'ım. Her şeyi birbirine uygun yaratansın Allah'ım! Bâri' isminle bize tecelli et Allah'ım! Biz de gönlümüzü senin esmana uygun yapalım Allah'ım! Her bir esman tek tek birbirine uygun olarak gönlümüzde tecelli etsin Allah'ım!

Sen musavvirsin Allah'ım. Sen suret verensin Allah'ım! Bizi de Musavvir isminin tecellisine mazhar eyle Allah'ım! Güzelliğinle güzel eyle Allah'ım!

Sen mukitsin Allah'ım. Sen her şeyin karşılığını verensin Allah'ım!

Sen hasibsin Allah'ım. Her şeyi bir hesapla yapansın Allah'ım! Hesabımızı kolay eyle Allah'ım! Bize Hasib isminle tecelli eyle ve bizi hesabını dünyadayken verenlerden eyle Allah'ım!

Sen subhansın Allah'ım. Subhanallahi amma yuşrikun. En güzel isimler sana aittir Allah'ım! Bütün güzellikler sana aittir Allah'ım! Sen subhansın, bütün isimlerinde subhan olansın, düşünceden, hayalden münezzeh olansın Allah'ım! Sen zandan münezzehsin Allah'ım! Sen kendini anlattığın gibi yüceler yücesi, subhan olan rabbimizsin Allah'ım! Rahman ve rahim olanabe rabbimizsin. Kuddus olan, subhan olan rabbimizsin. İstediğimizi senden isteriz Allah'ım! Bizim rabbimiz sensin, mucibimiz sensin, dualarımıza icabet et Allah'ım!

Âmin, âmin âmin ve selamun âlel murselin vel hamdu lillahi rabbil âlemin. El Fatiha meas selavat.